

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MENÂKIB-I EMİR SULTAN (HÜSÂMEDDİN
BURSEVÎ) İNCELEME VE METİN**

Nurettin KAHRAMAN

Danışman

Doç. Dr. Himmet KONUR

2009

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Menâkıb-ı Emir Sultan (Hüsameddin Bursevî) İnceleme ve Metin**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Nurettin KAHRAMAN

İmza

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Nurettin KAHRAMAN
Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri
Programı : Temel İslam Bilimleri
Tez Konusu : Menâkıb-ı Emir Sultan (Hüsâmeddin Bursevî) İnceleme
ve Metin
Sınav Tarihi ve Saati:...../...../..... :.....

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***
Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	Evet
Tez mevcut hali ile basılabilir.	☐
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.	☐
Tezin basımı gerekliliği yoktur.	☐

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Menâkıb-ı Emir Sultan (Hüsâmeddin Bursevî) İnceleme ve Metin

Nurettin Kahraman

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda derviş mutasavvıfların rolü önemlidir. Bu mutasavvıflar İslam fetihlerine katılmışlar; Anadolu'nun şekillenmesinde aktif olarak çalışmışlardır. Onların Anadolu'nun İslamlaşmasında payları büyüktür.

Kuruluş dönemi Osmanlı mutasavvıflarından birisi de Emir Sultan'dır. O Osmanlı Devleti'nin kuruluşu döneminde, 770-833/1368-1429 tarihleri arasında yaşamıştır. Yaşadığı yıllarda padişahların başarılı olmaları için manevî bakımdan dua ve niyazda bulunmuştur. Mutasavvıf şahsiyeti yanında, Yıldırım Bâyezid'in damadı olması açısından da önemlidir. II. Murat devrinde İstanbul kuşatmasına dervişleriyle birlikte katılarak bizzat aktif rol almıştır.

Emir Sultan o zamanın toplumunda önemli bir şahsiyet olduğundan, yaşadığı zamanda ve vefat ettikten sonra da menkabeleri anlatılmıştır. Hatta vefatından kısa bir zaman sonra menkabeleri yazıya geçirilmeye başlanmıştır. Hüsâmeddin Bursevî de onun menkabelerini yazanlardan biridir. Yazdığı eser *Menâkıb-ı Emir Sultan* adını taşımaktadır.

Menâkıb-ı Emir Sultan'da, Emir Sultan'ın fizikî özellikleri, giydiği elbiseler, güzel ahlâkı, özlü sözleri, Buharalı olduğu, babası Seyyid Ali vasıtasıyla soyunun Hz. Peygamber'e (s.a.v.) ulaştığı, şeyhinin Seyyid İsâ olduğu ve sisilesinde bulunan şahısların isimleri, Buhara'da küçükken kerametler gösterdiği, Buhara'dan ayrılıp Hicaz, Şam, Karaman, Niğde, Hamid İli, Kütahya, İnegöl yoluyla Bursa'ya geldiği, Bursa'ya gelirken yollarda gösterdiği kerametleri ve Bursa'da gösterdiği olağanüstü halleri anlatılır. Yine menâkıbnâmede Emir Sultan'ın, Yıldırım Bâyezid, II. Murat, Molla Fenârî ve

Hacı Bayram Velî ile olan münasebetlerinden, Yıldırım Bâyezid'in kızı Hündî Sultan ile evlenmesinden, bu evlilikten iki kız ve bir erkek çocuklarının olmasından, Ulu Camii'nin yapılışında gösterdiği kerametlerden söz edilir. Emir Sultan'ın, Miraç ile ilgili ayetleri ve İsrâ Sûresi 64. ayetini tefsir etmesinden, türbesinin yapılacağı yeri kerametle belirlemesinden, hastalanmasından ve vefâtından, vefâtından sonra gösterdiği kerametlerden, türbesi yapılırken türbeyi yapan mimara rüyada görünmesinden, kendisinden sonra postuna geçen halifelerinden, Bursa dışındaki yerlere gönderdiği halifelerinden ve bunların menkabelerinden, Emir Sultan ve halifelerinin menkabelerini yazanlardan bahsedilir. Menâkıbnâmenin sonlarında Emir Sultan ve halifeleri için dua yapılır. Emir Sultan'ın Sultan Süleyman Han'a Acem seferinde müjdecî olarak görünmesinden söz edilir ve bu şekilde menâkıbnâme bitirilir.

Anahtar kelimeler: Emir Sultan, Hüsâmeddin Bursevî, Menkabe, Keramet ve Keramet motifleri.

ABSTRACT

Post-graduate thesis

Menâkıb-ı Emir Sultan (Hüsâmeddin Bursevî) Investigation and Text

Nurettin Kahraman

Dokuz Eylül University

Social Sciences Institute

Department of Basic Islam Sciences

Basic Islam Sciences Program

The role of sufi dervishes is very important in the establishment of Ottoman State. These Sufis participated in Islamic wars of conquest; they worked actively in the shaping of Anatolia. Their share is great in the islamization of Anatolia.

One of the Ottoman Sufis in the establishment period is Emir Sultan. He lived in the establishment period of Ottoman State, between 770-833/1368-1429. He prayed and entreated spiritually all his life for the success of sultans. Along with his sufi character, he was an important person for being Yıldırım Bâyezit's the son in law. He personally played an active role during besiege of İstanbul by participating the action together with his dervishes.

Because Emir Sultan was an important person in the society then, legends about his waere narrated both during his life time and after his death. As a matter of fact, his legend were began to be printed in a short time after his death. Hüsâmeddin Bursevî is one of those who wrote about his legends. His book bears the title of *Menâkıb-ı Emir Sultan* (Legends about Emir Sultan).

In this book, Emir Sultan's physical features, the dresses he wears, his good moral values, his aphorisms, and that he is from Buhara is narrated and adding that his blood line reaches to that of the Prophet Muhammad's (s.a.v.) [meaning God command and salute him] through his father, that his sheik is Seyyid İsâ and the names of those in his succession, that he showed oracle in

Buhara when he was only a child, that after leavin Buhara, he came to Bursa after visiting Hejaz, Damascus, Karaman, Niğde, the city of Hamid, Kütahya, and the town of İnegöl, the oracles he performed on the way to Bursa, and extraordinary attitudes he showed while he was in Bursa. Again, in his legends, it is narrated that he had relations with Yıldırım Beyazıt, Murat II, Molla Fenârî and Hacı Bayram Veli, that he married to Hundî, daughter of Yıldırım Beyezid, and that he had two daughters and a son, and the oracles he showed during the construction work of Ulu Mosque. Emir Sultan's interpretations about the verses of the ascension of the Prophet Muhammad to the heaven and verse 64 of the Isrâ Sure (section of the Koran), that he determined by oracle of the place of his sepulcher to be built on, his being seen in the architect's dreams while he was constructing the his sepulcher, about caliphs who took over his post, about the caliphs he sent out of Bursa, and about the writers who wrote legends about Emir Sultan and his caliphs. At the end of the legendary (the book containing legends about Emir Sultan and his caliphs), grace is said for Emir Sultan and his caliphs. It is also narrated that Emir Sultan was seen as harbinger in Süleyman the Magnificent's dreams during his campaigns to Persia and so ends the legendary.

Key words: Emir Sultan, Hüsameddin Bursevi, Legend, oracle and oracle patterns.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	II
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI.....	III
ÖZET	IV
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ	1
A- EMİR SULTAN KİMDİR?.....	1
1- Hayatı:	1
2- Osmanlı Tasavvufundaki ve Toplumundaki Yeri:	4
B- HÜSAMEDDİN BURSEVÎ HAKKINDA BİLGİ.....	8
C- SEMERKANDİYYE TARİKATI	10
I. BÖLÜM	13
A- EMİR SULTAN HAKKINDA KAYNAK VE ARAŞTIRMALAR	13
B- MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN KONUSU VE MUHTEVASI	15
Emir Sultan'ın Fizikî Özellikleri:	15
Emir Sultan'ın Güzel Ahlâkı, Güzel Huyları ve Bazı Sözleri:	15
Emir Sultan'ın Giymiş Olduğu Elbiseler:	16
Emir Sultan'ın Soyu:.....	16
Emir Sultan'ın Buhara'da Küçük Çocuk İken Gösterdiği Kerametler:.....	16
Emir Sultan'ın Buhara'dan Ayrılıp Mekke'ye Gelmesi:.....	16
Emir Sultan'ın Medîne'ye Gelmesi:	17
Emir Sultan'ın Şam'a Geldiğinde Gösterdiği Kerametler:	17
Emir Sultan'ın Şam'dan Sonra Yollarda Giderken Gösterdiği Kerametleri:.....	17
Emir Sultan'ın Şeyh Habib Hazretleri'ne Olan Mübarek Nefesleri:	18
Emir Sultan'ın Hamid İli'nde Ortaya Çıkan Kerametleri:	18
Emir Sultan'ın, Bursa'ya Gelirken Kütahya Semtinde Vaki Olan Kerametleri:	18
Emir Sultan'ın İnegöl'de Vaki Olan Kerametleri:	18
Emir Sultan'ın Bursa'ya Geldiğinde Ortaya Çıkan Kerametleri:	19
Emir Sultan'ın Bursa'da Hoca Kasım İle Olan Hikayeleri:.....	19
İki Kişinin Emir Sultan'ı İmtihana Gelmeleri ve İstediklerini Almaları:	19
Emir Sultan'ın Molla Fenârî ve Bazı Ulema İle Olan Hikayeleri:.....	20
Emir Sultan'ın Yıldırım Bâyezid Han'ın Kızı İle Evlenmesi:	20
Kadidler Hikayesi:	21

<i>Emir Sultan'ın Gazada Yıldırım Han'a Görünmesi:</i>	21
<i>Emir Sultan'ın Ulu Camii Yapılırken Olan Kerametleri:</i>	22
<i>Şeyh Sinan Küçükken, Emir Sultan'ın Ona Görünmesi:</i>	22
<i>Ece Baba'nun Hamid İli'nden Emir Sultan'a Gelmesi:</i>	23
<i>Bir Aziz'in Emir Sultan'a Gelip Beyat Eylemesi:</i>	23
<i>Hacı Bayram Veli'nin Emir Sultan'a Gelmesi:</i>	23
<i>Emir Sultan'ın Edhemî Dervişlerine Bir Akçe Vermesi:</i>	24
<i>Hacı Bayram Veli'nin Emir Sultan'ı Ziyarete Geldiğinde Gördüğü Keramet:</i>	24
<i>Emir Sultan'ın, Zakiri Alaaddin Hoca İle Olan Hikayesi:</i>	24
<i>Emir Sultan'ın, Bir İmam İle Olan Hikayesi:</i>	25
<i>Emir Sultan'ın Asasıyla Yerden Su Çıkarması:</i>	25
<i>Timur Oğlu Namında Bir Kimse Küffarda Esir İken Emir Sultan'ın Onu Keramet İle Kurtarması:</i>	25
<i>Edremit'ten Sarı Yusuf'un Gelip Emir Sultan'ın Meclisinde Yatıp Uyumması:</i>	26
<i>Timur Bursa'ya Geldiğinde, Emir Sultan'ın Bir Adamına Haber Göndermesi ve Timur Ordusunun Gitmesi:</i>	26
<i>Emir Sultan'ın Bir Dervişinin Bursa'da Ulu Cami'de Bir Vaazı Dinlemeye Gitmesi ve Camide Zelzele Olması:</i>	27
<i>Ulemeden İki Kimsenin Emir Sultan'ı İmtihan Etmek İçin Gelmesi:</i>	27
<i>Emir Sultan'ın II. Murad'a Tahta Çıkmasına İcazet Vermesi Ve II. Murad'ın Padişah Olması:</i>	28
<i>Sultan Murad Han'ın Emir Sultan'a Bir Yavuz At Göndermesi:</i>	28
<i>Oğlu Ali Çelebi'nin Ölmesi İçin Emir Sultan'ın Dua Etmesi:</i>	29
<i>Emir Sultan İle Bir Râhibin Menâkıbı:</i>	29
<i>Emir Sultan'ın Miraç Gecesi Hakkındaki Açıklaması:</i>	29
<i>Emir Sultan'ın İsra Sûresi'nin 64. Ayetini (Şeytan onlara, ancak kuru bir aldatma vaat eder) Tefsir Etmesi:</i>	30
<i>Emir Sultan Kendi Mezar Yeri İçin Şeyhü'l-İslam'a Ok Attırması:</i>	30
<i>Emir Sultan'ın Vefat Etme Zamanının Geldiğini Söylemesi:</i>	31
<i>Emir Sultan'ın, Yerine Hasan Hoca'yı Halife Tayin Edip Vefat Etmesi:</i>	31
<i>Emir Sultan'ın Cenazesini Yıkayanlar ve Cenazesine Su Dökenler:</i>	31
<i>Emir Sultan'ın Kıyamet Gününe Kadar Olan Halleri:</i>	32
<i>Emir Sultan'ın Halifeleri:</i>	32
<i>A) Seccade-i Hâssa Halifeleri (Emir Sultan Dergahında, Onun Postuna Oturan Halifeleri):</i>	32
<i>B) Seccade-i Gayr-i Hâssa Halifeleri (Emir Sultan Dergahı Dışında, Emir Sultan'ın İcazet Verip Çeşitli Yerlere Gönderdiği Halifeleri) :</i>	32
C- MENKABE VE KERAMET	33
<i>1- Menkabe:</i>	33

2- Keramet:	37
D- KERAMET MOTİFLERİ	45
a) <i>Velinin kendi vücudunda cereyan eden keramet motifleri:</i>	46
1- Yanındakilere aynı anda değişik kılıklarda görünme:	46
2- Bir anda çok uzak mesafeleri katedebilme (Tayy-ı mekân):.....	47
3- Havada uçma:	47
b) <i>Tabiat varlıkları ve eşya üzerinde cereyan eden keramet motifleri:</i>	47
1- Cansız varlıkları kendiliklerinden hareket ettirme:	47
2- Cansız varlıklara söz geçirme:.....	48
3- Maddelerin mâhiyet ve niteliklerini değiştirme:	48
4- Mevsimin dışında çiçek veya meyva oldurma:	48
5- Yağmur yağdırma:	49
6- Bir maddeyi, eşyayı veya cismi yoktan var etme:	49
7- Yerden, taş veya kayadan su fişkırtma:.....	49
8- Kurumuş ağaçları yeşertme, harab olmuş bahçeyi yemyeşil yapma:.....	50
c) <i>Hayvanlar üzerinde cereyan eden keramet motifleri:</i>	51
1- Vahşi ve yabanî hayvanları itaate alma:	51
2- Hayvanları konuşturma:.....	51
d) <i>Gizli şeyler üzerinde cereyan eden keramet motifleri:</i>	52
1- Akıldan geçenleri bilme, düşünceyi okuma:.....	52
2- Gelecekte olacakları haber verme:.....	53
3- Kabir ahvaline vâkıf olma:	53
4- Kabirdeki biriyle konuşma:.....	54
5- Birinin gördüğü rüyayı söylemeden bilme:	54
6- Hamile bir köpeğin karnındaki yavruların sayısını bilme:	55
e) <i>Mukaddes, insanüstü ve gizli güçler üzerinde cereyan eden keramet motifleri:</i>	55
1- Peygamberleri görme, onun tarafından irşad edilme:.....	55
2- Hızır ve diğer gayb erenleriyle görüşme:.....	56
f) <i>Biyolojik mahiyette keramet motifleri:</i>	57
1- Ölüyü diriltme:	57
2- Hastahkları iyileştirme:	57
g) <i>Veliliğini kabul edenlere yönelik keramet motifleri:</i>	58
1- Bereket getirme:	58
2- Az yiyecekle çok kişiyi doyurma:	59
3- Tehlike veya felakete maruz kalanları fiilen kurtarma:.....	59
4- Ejderha ile savaşıp öldürerek halkı kurtarma:	61
h) <i>Veliliğini kabul etmeyenlere yönelik keramet motifleri:</i>	61
1- Başka bir veliye keramet kuvvetiyle üstün gelme, onu kendine tabi kılma:	61
2- Hasımlarını, beddua ederek muhtelif şekillerde cezalandırma:	62
E- MENÂKİBNÂMEDE GEÇEN BAŞLICA TASAVVUFÎ TERİMLER	63
<i>Kat'-ı merâhil ve tayy-i menâzil:</i>	64
<i>Ricâlü'l-Gayb:</i>	65

<i>Kutbu'l-aktâb:</i>	66
<i>Kırklar:</i>	67
<i>Erenler:</i>	68
<i>Rum Erenleri:</i>	68
<i>Edhemî Dervişleri:</i>	69
<i>İttihad:</i>	69
<i>Fenâfillah:</i>	71
<i>Mâsivâ:</i>	71
<i>İstimdad:</i>	72
<i>Himmet:</i>	73
<i>Tevbe:</i>	74
<i>Înâbet:</i>	76
<i>Mücâhede:</i>	76
<i>Riyâzet:</i>	77
<i>Halvet:</i>	78
<i>Erbaîn:</i>	79
<i>Evrâd:</i>	80
<i>Murakabe:</i>	80
<i>Marifet:</i>	82
<i>Tasarrufât:</i>	83
<i>Keşf:</i>	84
<i>İlm-i Ledünnî:</i>	84
<i>Velayet:</i>	85
<i>Işık:</i>	86
F- ESERİN ŞAHİS KADROSU	86
<i>I- Emir Sultan'dan Önce Yaşamış Olan Şahıslar:</i>	87
A- Peygamberler:	87
1- Musa (a.s.):.....	88
2- Hızır (a.s.):.....	88
3- Dâvûd (a.s.):.....	90
4- İsâ (a.s.):.....	91
5- Hz. Muhammed:.....	92
B- Ashab-ı Kiram:	93
1- Hz. Fatma:.....	93
2- Muaz ibn-i Cebel:.....	93
3- Hz. Ömer:.....	94
4- İbn-i Mesud:.....	95
5- Hz. Ali:.....	96
6- Hz. Aişe ve İbn-i Abbas:.....	97
C- Tâbîn:	97

Hasan Basrî:.....	97
D- On İki İmam:	99
E- Mezheb İmamları:	99
1- Numan:.....	100
2- Mâlik:	100
3- Ebû Yusuf:	100
4- Şâfiî:	100
5- Ahmed:.....	100
<i>II- Emir Sultan'ın Çağdaşı Olan Önemli Şahsiyetler:</i>	<i>101</i>
A- Ulema Şahsiyetler:	101
1- Molla Fenârî:	101
2- Molla Yegan:.....	101
B- Mutasavvıf Şahsiyetler:	102
Hacı Bayram Veli:	102
C- Tarihi Şahsiyetler:	103
1- Yıldırım Bâyezid:	103
2- Çelebi Mehmet:	103
3- II. Murat:	103
II. BÖLÜM	105
<i>MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN METNİ</i>	<i>105</i>
A- NÜSHALAR VE ÖZELLİKLERİ:	105
B- EDİSYON KRİTİK İÇİN İZLENEN USÛL:	106
C- MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN İÇİNDEKİLER TABLOSU:.....	108
D- MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN METNİ:.....	115
SONUÇ.....	342
EKLER.....	346
BİBLİYOGRAFYA.....	352

KISALTMALAR

a.g.e.	:	Adı Geçen Eser
a.g.m.	:	Adı Geçen Makale
a.s.	:	Aleyhi's-selâm
bkz.	:	Bakınız
c.	:	Cilt
çev.	:	Çeviren
Dan.	:	Danışman
DEÜ	:	Dokuz Eylül Üniversitesi
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
DTCF	:	Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
H.	:	Hicri
haz.	:	Hazırlayan
İ.A.	:	İslam Ansiklopedisi
İÜ	:	İstanbul Üniversitesi
K.B.	:	Kültür Bakanlığı
k.s.	:	Kuddise sırrıhû
Ktp.	:	Kütüphanesi
M.	:	Miladi
M.E.	:	Milli Eğitim
msl.	:	Mesela
n.m.	:	Nevverallahü merkadehû
nr.	:	Numara

nş. haz.	:	Neşre Hazırlayan
nşr.	:	Neşreden
ö.	:	Ölümü
r.a.	:	Radıyallahü anhü
s.	:	Sayfa
SBE	:	Sosyal Bilimler Enstitüsü
sad.	:	Sadeleştiren
s.a.v.	:	Sallallahü aleyhi ve sellem
ss.	:	Sayfa sırası
sy.	:	Sayı
trc.	:	Tercüme Eden
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
T.T.K.	:	Türk Tarih Kurumu
TY	:	Türkçe Yazma
v.b.	:	Ve benzeri
vr.	:	Varak
vrs.	:	Varak sırası
y.y.	:	Yüzyıl

GİRİŞ

A- EMİR SULTAN KİMDİR?

1-Hayatı:

Emir Sultan, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu zamanında; yani Yıldırım Bâyezid (1389-1403), Fetret Dönemi (1402-1413), Çelebi Mehmed (1413-1421) ve II. Murat (1421-1451) devirlerinde yaşamış; halk arasında kerametleri ile meşhur olmuş bir mutasavvıftır.

1368-69 (H. 770)¹ tarihlerinde doğduğu belirtilir ve vefat tarihi için de çeşitli tarihler verilir: 1426, 1428, 1429 ve 1433 (H. 830, 832, 833, 837)²; ama Ahmed Paşa'nın "İntikâl-i Emir Sultan'a / Oldu tarih intikâl-i Emir" terkiibinden dolayı genel görüş 1429 (H.833)'dur³; yani kesin olarak şunu söyleyebiliriz: Emir Sultan 14. y.y.'in sonlarında ve 15. y.y.'in başlarında yaşamıştır.

Emir Sultan'ın asıl adı Şemseddin Muhammed'dir. "Emir Sultan" onun lakabıdır.⁴ Buhara doğumludur. Babasının ismi Seyyid Ali'dir ve Hz. Peygamber soyundan gelmektedir.⁵ Annesinin Hz. Peygamber soyundan geldiğini, babasının ise Türk asıllı olduğunu söyleyenler de vardır.⁶ Şemseddin Muhammed'in babası olan Seyyid Ali devrinin mutasavvıflarındandır. Bu zat seyid sülâlesinden geldiği ve geçimini çömlekçilikle sağladığı için "Emir Külâl" lakabı ile tanınır.⁷

¹Hüseyin Algül ve Nihat Azamat, "Emir Sultan", **DİA**, Ankara, 1995, c. XI, s. 146.

² Mehmed Şemseddin, **Yâdigâr-ı Şemsî-Bursa Dergahları**, I-II, haz. Mustafa Kara- Kadir Atlansoy, Uludağ Yayınları, Bursa, 1997, s. 40.

³ Bkz. Mecdi Mehmet Efendi, **Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri (Hadâiku's-Şekâik)**, nş. haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989, c. I, s. 77; Hoca Sadettin Efendi, **Tâcü't-Tevârih**, sad. İsmet Parmaksızoğlu, K.B. Yayınları, İstanbul, 1979, c. V, s. 46; Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, I-II, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1966, c. II, s. 425; Mehmed Şemseddin, **a.g.e.**, s. 40.

⁴ Mecdi Mehmet Efendi, **a.g.e.**, s. 76.

⁵ Bkz. Mehmed Şemseddin, **a.g.e.**, s. 36; Osmanzâde Hüseyin Vassaf, **Sefîne-i Evliyâ**, haz. Mehmet Akkuş- Ali Yılmaz, Kitabevi, İstanbul, 2006, c. I, s. 344.

⁶ Şinasi Çoruh, **Emir Sultan**, Tercüman 1001 Temel Eser, s. 28.

⁷ Hüseyin Algül, **Gönül Sultanlarımız Eyyûb Sultan, Hala Sultan, Emir Sultan**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2007, ss. 82-83.

Şemseddin Muhammed küçük yaşta annesini kaybederek öksüz kalmıştır; ama babası Seyyid Ali oğluyla annesini aratmayacak şekilde ilgilenmiştir. O, çocukluk yıllarını Buhara’da babasının terbiyesi altında geçirmiştir. Şemseddin Muhammed’in babası oğlunun hem dünyasını hem de ahiretini mamur edecek gerekli bilgileri ona vererek donanımlı bir insan olmasını sağlamıştır.⁸ Bazı menâkıb kitaplarında Şemseddin Muhammed’in daha Buhara’da iken bile tanınmış, sevilmiş bir veli olduğu kaydı vardır. Bunlar bir bakıma Emir Külâl’in oğlunu nasıl yetiştirdiğinin ispatıdır. Mesela, Şemseddin Muhammed daha Buhara’da genç bir çocuk iken evlerine, bağı bahçesi kurmuş yaşlı bir adam gelir. Bu kişi “Çoluk çocuğum aç kaldı. Derdimi giderin.” der. Bunu duyan Şemseddin Muhammed, gün battıktan sonra o adamın bahçesine gelir. Allah’a yalvarır, yakarır, dua eder. Bu, Şemseddin Muhammed’in hayatında verdiği ilk büyük imtihandır. Ertesi gün bütün Buhara’da kulaktan kulağa harap olmuş bahçenin yeşerme hadisesi anlatılır.⁹

Şemseddin Muhammed 17-18 yaşlarında iken babasını kaybetmiştir.¹⁰ Babasının cenaze işlemlerini Seyyid İsâ ile beraber yapmıştır; babasının cenaze namazını Seyyid İsâ kıldırmıştır.¹¹ Şemseddin Muhammed, babasının vefatından sonra bir süre baba mesleği olan çömlekçilik yapar.¹² Daha sonra manevi işaretle Buhara’dan Hicaz’a gelir. Hac vazifesini yaptıktan sonra Medîne’ye gelir ve uzun süre burada ikamet eder. Menkabeye göre, Hz. Peygamber’in soyundan geldiği hususunda kendisinden şüphe edilince, Ravza-i Mutahhara’ya giderek insan kalabalığı önünde “Sana selam olsun ey dedem.” demelerine karşılık “Sana da selam olsun ey oğlum.” hitabına mazhar olmuş ve Hz. Peygamber’in soyundan olduklarını iddia edenler Şemseddin Muhammed’den özür dilemişlerdir. Bir zaman sonra, Hz. Peygamber tarafından manevi bir işaret ile Rum diyarına gitmesi kendisinden istenmiştir.¹³

⁸ Hüseyin Algül, **Bursa’da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan**, Marifet Yayınları, İstanbul, 1981, ss. 216-218.

⁹ Çoruh, **a.g.e.**, ss. 37-39.

¹⁰ Algül, **Bursa’da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan**, s. 222.

¹¹ Çoruh, **a.g.e.**, s. 42.

¹² Algül ve Azamat, **a.g.m.**, s. 146.

¹³ Algül, **Bursa’da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan**, ss. 223-227.

Emir Sultan, Bağdad üzerinden Anadolu'ya geçmiş ve Karaman, Niğde, Hamid İli, Kütahya ve İnegöl yoluyla Bursa'ya gelmiştir.¹⁴ İlk olarak Gökdere civarında sonra Pınarbaşı'nda Gâr-ı Âşikân adlı bir mağaraya yerleşmiştir.¹⁵

Emir Sultan Bursa'ya geldiğinde yıl 1389'dur ve tam 21 yaşındadır.¹⁶ Yani o, Bursa'ya Yıldırım Bâyezid zamanında gelmiştir, ama o sıralarda Yıldırım Bâyezid Bursa'da değildir.¹⁷ Bursa halkı ona büyük bir sevgi göstermiştir ve Şemseddin Muhammed yerine Emir Sultan demeye başlamışlardır.¹⁸

Kısa zamanda büyük bir şöhret kazanıp, etrafında pek çok müridler topladığı gibi, Bursa'nın ulemasıyla ve meşayihle de münasebette bulunmuştur.¹⁹ Emir Sultan bu sıralarda Sadreddin Konevî (ö.673/1274)'nin "*Miftâhu'l-Gayb*" adlı eserini kendi el yazısıyla yazıp, Molla Fenâri'den okuduktan sonra Molla Fenâri, Emir Sultan'a icazet-nâme vermiştir.²⁰

Emir Sultan, Yıldırım Bâyezid'in kızı Hundi Hatun ile evlenmiştir. Bu evlenme olayı iki farklı şekilde anlatılır: Hundi Hatun ile Emir Sultan manevi birtakım işaretler sebebiyle evlenmişlerdir ve bundan seferde olan Yıldırım Bâyezid'in haberi yoktur. Bunu duyan Yıldırım Bâyezid kırk adamını, kızını ve Emir Sultan'ı öldürmek üzere Bursa'ya gönderir. Bu kırk kişi Emir Sultan'ın kerameti sonucu kadid olurlar. Molla Fenâri de Yıldırım Bâyezid'e durumun kendisine bildirildiği gibi olmadığını, yanlış aksettirildiğini; Emir Sultan'ın Hz. Peygamber soyundan gelen büyük bir zat olduğunu, böyle bir damadı olduğundan dolayı gurur duyması gerektiğini bildiren bir mektup gönderir. Bunun üzerine Yıldırım Bâyezid yanlış yaptığını anlar ve hiddeti geçer.²¹ Diğeri de şu şekildedir: Yıldırım Bâyezid kızı Hundi Hatun'u, Emir Sultan'la kendi rızası ile evlendirmiştir.²² Doğrusu da bu olmalıdır; çünkü Yıldırım Bâyezid Emir Sultan'ı sevip saymaktadır. Ayrıca menâkıp yazarları genelde, menkabesini yazdıkları kişinin yakın müridi olduklarından şeyhlerinin her

¹⁴ Nihat Azamat, "Emir Sultan", **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999, c. I, ss. 403-404.

¹⁵ Mehmed Şemseddin, **a.g.e.**, s. 37.

¹⁶ Çoruh, **a.g.e.**, s. 93.

¹⁷ Algül ve Azamat, **a.g.m.**, s. 146.

¹⁸ Mecdi Mehmet Efendi, **a.g.e.**, s. 76.

¹⁹ M. Cavid Baysun, "Emir Sultan", **İ.A.**, M.E. Basımevi, İstanbul, 1964, c. IV, s. 262.

²⁰ Bkz. Hoca Sadettin Efendi, **a.g.e.**, s. 44; Mecdi Mehmet Efendi, **a.g.e.**, s. 76.

²¹ Bkz. Mehmed Şemseddin, **a.g.e.**, ss. 37-38; Hüseyin Vassaf, **a.g.e.**, s. 346.

²² Mecdi Mehmed Efendi, **a.g.e.**, s. 76.

davranışında ve içinde bulunduğu olaylarda bir olağanüstülük görmek isterler. Emir Sultan'ın Hundi Hatun ile evlenmesi olayında da böyle bir durum söz konusu olmalıdır.

Emir Sultan ile Hundi Hatun evliliğinden bir erkek çocuk ile iki kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Emir Ali Çelebi adını verdikleri oğulları Emir Sultan'ın sağlığında vefat etmiştir. Kızları da Emir Sultan'ın vefatından kısa bir süre sonra vefat etmişlerdir.²³

Ankara Savaşı'ndan sonra, Bursa Timur'un askerleri tarafından işgal edilmiştir. Molla Fenârî (ö.834/1431), İbnü'l-Cezerî (ö.833/1429) ile birlikte Emir Sultan da Kütahya'da bulunan Timur'un huzuruna götürülmüştür. Daha sonra serbest bırakılarak Molla Fenârî ile Bursa'ya dönmüştür.²⁴

Emir Sultan altmış üç yıl yaşamış ve bir veba salgını sırasında vebadan vefat etmiştir. Cenazesini Hacı Bayram Veli yıkamıştır.²⁵

2-Osmanlı Tasavvufundaki ve Toplumundaki Yeri:

Emir Sultan, tasavvufun kurumsallaştığı ve teşkilatlandığı devirde yani tarikatler döneminde yaşamıştır. O'nun intisap ettiği tarikat hakkında kaynaklarda verilen bilgiler birbiriyle çelişkilidir. Emir Sultan'ın Nakşibendiyye'nin Nurbahşiyye koluna mensup olduğu belirtilir, ama Nakşibendiyye'nin Nurbahşiyye adlı bir kolu bulunmamaktadır. Halvetiyye'nin Nurbahşiyye isimli koluna intisablı olduğu da belirtilir. Halvetiyye'nin silsilesi Kübreviyye'ye ulaşan Nurbahşiyye adlı bir şubesi vardır. Ancak bu şubenin kurucusu kabul edilen Seyyid Muhammed Nurbahş (ö.869/1465), Emir Sultan'dan otuz beş yıl sonra vefat etmiştir. Emir Sultan'ın ona intisap etmesi uzak bir ihtimaldir.²⁶ Ayrıca Süleyman Gökbulut da Emir Sultan'ın Nurbahşiyye ile ilişkisi hakkında şöyle bir değerlendirme yapmaktadır: Emir Sultan'ın Nurbahşiyye'ye intisap etmesi tarihî olarak pek mümkün değildir. Çünkü Emir Sultan, henüz Muhammed Nurbahş (ö.869/1465) Nurbahşiyye'yi kurmadan, belki de daha Nurbahş doğmadan Bursa'ya gelmiştir. Fakat Emir Sultan'ın babası Seyyid Ali'nin veya kendisinin, hatta ikisinin birden, Muhammed Nurbahş'ın şeyhi

²³ Mehmed Şemseddin, **a.g.e.**, ss. 39-40.

²⁴ Azamat, **a.g.m.**, s. 404.

²⁵ Çoruh, **a.g.e.**, s.213.

²⁶ Algül ve Azamat, **a.g.m.**, s. 147.

olan İshak Huttalânî (ö.826/1423)'ye intisap etmeleri mümkündür. Muhtemelen, Huttalânî'nin ölümünden sonra yerine Nurbahş geçtiği için, Emir Sultan'ın tarikatına da Nurbahşiyye denmiştir.²⁷

Atâî, Emir Sultan'ı Seyyid Ali, Hâce İshak Huttalânî (ö.826/1423), Ali el-Hemedânî (ö.786/1384), Muhammed Mazdekânî, Alâüddeve-i Simnânî (ö. 736/1336), Nureddin İsferyânî, Ahmed Zâkir-i Curfânî, Ali Lala silsilesi ile Necmeddin Kübra'ya ulaştırır. Dolayısıyla Emir Sultan'ın Kübreviyye tarikatına mensup olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan Emir Sultan'ın halifelerinden Hasan Efendi (ö.845/1441-42) *Müzîlü's-şükûk*, Lutfullah Efendi de *Cenâhu's-sâlikîn* isimli eserlerinde, bizzat kendisinden iştmiş olduklarını söyleyerek şeyhin tarikat silsilesini babadan oğula intikal ettirip on iki imam yoluyla Hz. Ali'ye ulaştırırlar.²⁸ Hüsâmeddin Bursevî'nin *Menâkıb-ı Emir Sultan* adlı eserinde de silsile bu şekilde verilir.

İslam tarihine ve Türk-İslam tarihine baktığımızda, merkezi hükümetlerin zayıfladığı, düzensizlik ve kargaşanın arttığı dönemlerde tasavvuf kurumları ve sûfiler/veliler “manevi bir otorite” olarak halka kucak açmış, onların bir sığınağı olmuştur. Emir Sultan'ın yaşadığı zamanda da; Osmanlı tarihinde Ankara Savaşı'ndan sonra yaşanan “Fetret Dönemi” denilen, bir kargaşa ve kaos dönemi olmuştur. Bu zamanda halk büyük sıkıntılar çekmiştir. Bursa halkı, dönemin “manevi otoriteleri”nden biri olan Emir Sultan'dan bu sıkıntının giderilmesi için, Timûr askerinin bir an önce Bursa ve Anadolu topraklarından çekilmesi için Allah'a dua ve niyazda bulunmasını istemiştir.²⁹ Bu olay Emir Sultan'ın halk arasında sevilen, sayılan Allah dostu, duası kabul olan bir zat olduğunu göstermektedir.

Osmanlı tarihine baktığımızda padişahların genelde sûfilere/şeyhlere saygı gösterdiklerini, hürmet ettiklerini ve sevgi beslediklerini görürüz. Emir Sultan, yukarıda da belirttiğimiz gibi, Yıldırım Bâyezid, Çelebi Mehmed ve II. Murat dönemlerinde yaşamıştır; bu padişahlar kendisine saygıda kusur etmemişlerdir. Mesala, Emir Sultan ile Yıldırım Bâyezid arasında Ulu Cami'nin yapılışı sırasında cerayan eden bir olay anlatılır: İkiisi beraber camiye incelemeye gelir. Yıldırım

²⁷ Süleyman Gökbulut, **Necmeddin Kübrâ ve Kübrevîlik**, (Basılmamış Doktora Tezi- Danışman: Prof. Dr. Mehmet Demirci), DEÜ, SBE, İzmir 2009, s. 165.

²⁸ Algül ve Azamat, **a.g.m.**, s. 147-148.

²⁹ Bkz. Mecdi Mehmet Efendi, **a.g.e.**, s. 76; Evliya Çelebi, **a.g.e.**, I-II, c. II, s. 425.

Bâyezid, Emir Sultan'a camiye nasıl bulunduğunu sorar. Emir Sultan da, bir eksiği dışında mükemmel, der. Yıldırım Bâyezid, "Nedir o?" dediğinde, Emir Sultan "Dört köşesinde meyhane eksik." der. Emir Sultan'ın böyle kinayeli sözler kullanması, Yıldırım Bâyezid'in eğlence meclisleri tertip etmesi, içki içmesi gibi dinin yasak saydığı fiileri yapması sebebiyledir. Bu kinayeli sözler üzerine, Yıldırım Bâyezid "Sen kim oluyorsun? Ben koskoca padişahım." demez; aksine hatasını anlar, tövbe eder, içkiyi bırakır. İbadet ve taat yolundaki gayretini artırır.³⁰

Çelebi Mehmet'in Emir Sultan ile ilgili gördüğü bir rüya da Emir Sultan'ın toplum psikolojisini olumlu yönde ne kadar etkilediğini göstermesi açısından önemlidir: "Çelebi Mehmet tacı-tahtı bırakmak ister. Bunun için istihareye yatar. Rüyasında Murad Hüdevendigar'ı ve Emir Sultan'ı görür. Çelebi Mehmet'e bir kılıç ve eğlerlenmiş at verirler ve "Haydi yiğidim! Din esaslarını ikame eyle!" derler."³¹ II. Murat ile ilgili olarak da şu anlatılır: "II. Murat'ın amcası Mustafa (Düzmece Mustafa olayı) büyük bir ordu toplar ve II. Murat'a karşı harekete geçer. II. Murat'ın dayanma gücü kırılmıştır. Bundan dolayı Emir Sultan'dan hayır ve duada bulunmasını ister. Emir Sultan da bu isteğe olumlu cevap verir; Allah'a dua ve niyazda bulunur ve zafer müjdesini II. Murat'a verir. Padişahın beline kılıcını kuşandırır. Nasihat ve tavsiyelerde bulunur."³²

Kısaca Osmanlı sultanları Emir Sultan'a pek fazla bel bağlarlar ve ondan durmadan destek olmasını isterler; onun elinden kılıç kuşanırlar ve seferlere bu uğurla çıkarlardı.³³ Beyler-paşalar da Emir Sultan'a gelerek elini öperlerdi; vefatından sonra da padişahlardan bazıları ve Osmanlı devlet adamları Emir Sultan'ın kabrini ziyaret ederlerdi.³⁴

Tasavvuf, kötülüğü emreden nefsi eğiterek, nefsin aşırı istek ve arzularına gem vurarak, dünyaya yeni gelmiş bir bebek gibi; kalbi, gönlü ve ruhu saf ve temiz mükemmel bir insan inşa etmeye çalışır. Böyle insanlardan oluşan toplum da mutlu ve huzurlu olur. Emir Sultan da tasavvufun insanı eğitime yönünü ön plana çıkararak,

³⁰ Bkz. Hoca Sadettin Efendi, **Tâcü't-Tevârih**, sad. İsmet Parmaksızoğlu, M.E. Basımevi, İstanbul, 1974, c.I, s. 223; Müneccimbaşı Ahmed Dede, **Sahaifü'l-Ahbar fi-Vekayü'l-Asâr**, trc. İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, c.I, ss. 140-141; Hüseyin Vassaf, **a.g.e.**, ss. 346-347.

³¹ Algül, **Bursa'da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan**, ss.261-262.

³² Bkz. Hoca Sadettin Efendi, **Tacü't-Tevârih**, K.B. Yayınları, Ankara, 1979, c. II, ss. 127-128; Müneccimbaşı Ahmed Dede, **a.g.e.**, c.I, s. 198.

³³ Hoca Sadettin, **a.g.e.**, c.V, s. 46.

³⁴ Algül, **Bursa'da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan**, s. 266.

mahir bir sarrafın altını işlerken gösterdiği titizlik ve hassasiyet gibi etrafındaki insanları işliyor, eğitiyor ve yetiştiriyordu. Böylece halka hizmet edecek insanların bu iş için gerekli donanıma sahip olmaları için gayret ediyordu. Daha sonra da onları “Halka hizmet Hakk’a hizmettir.” sözü gereğince, huzurlu ve mutlu bir toplum inşa etmek için ülkenin çeşitli yerlerine gönderiyordu. Daha sağlığında iken halifeleri Türkiye’nin birçok tarafına; Balıkesir, Edincik, Gelibolu, Edremit, Tuzla, Aydın, Saruhan ve Karaman gibi şehirlere yayılmışlardır.³⁵

Tasavvufta, şeriat ve tasavvuf dengesi önemlidir. Cüneyd-i Bağdadi’nin “Kur’an ezberlemeyen ve hadis yazmayan kimselere tasavvuf yolunda tabi olunmaz; çünkü bizim bu ilmimiz kitap ve sünnetle mukayyettir.”³⁶ sözü bunu gösterir. Emir Sultan’ın, devrinin âlimleri olan Molla Fenârî (ö.834/1431), Molla Yegân (ö.857/1453) ve Alî-i Rûmî gibi âlimler tarafından itibar gördüğü, sevilip sayıldığı bilinmektedir. Muhtemelen bu sevgi ve saygı Emir Sultan’ın büyük bir veli olmasının yanında din ilimlerine olan vukufiyetinden de kaynaklanmaktadır.

Hacı Bayram Veli (ö.1430), Somuncu Baba (Hamidüddin Aksarayî, ö.1412) ile dostlukları ve Buhara’dan gelerek Emir Sultan Dergahı çevresinde post seren abdallarla, dervişlerle iyi ilişkileri de Emir Sultan’ın çağının önemli mutasavvıflarından biri olduğunu gösterir.³⁷

Emir Sultan, tekkelerde ayin yapan, ibadetle meşgul olan, tekkeye getirilen sadaka, zekat ve padişahların gönderdiği yardımlarla hayatını idame ettiren, insanlardan ve toplumdaki uzak, uzlet hayatı yaşayan bir derviş değildir. Aksine “İnsanlar içinde bulunup da onlardan gelecek sıkıntılara katlanan müslüman, insanlardan ayrı yaşayan ve bu tür sıkıntılara maruz kalmayan müslümandan daha hayırlıdır.”³⁸ hadisi gereğince insanların içinde yaşayan, elinin emeği ile geçinen aktif, girişken ve mücahid ruhlu bir sûfidir. Onun için Emir Sultan, Türk fetihleriyle yakından ilgilenmiştir. Yaşadığı sürece her hükümdarı gaza ve cihada teşvik etmiştir. II. Murat’ın İstanbul kuşatmasına dört yüz dervışı ile bizzat katılmıştır.³⁹

³⁵ Baysun, **a.g.m.**, s. 262.

³⁶ Kuşeyrî, **er-Risâle, Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risalesi**, trc. ve haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 1978, s.104.

³⁷ Algül, **Bursa’da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan**, s. 235.

³⁸ İbn Mâce, Fiten, 23.

³⁹ Mehmet Demirci, **Gönül Dünyamızı Aydınlatanlar**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 28.

Emir Sultan deyince, kaynaklarda “*Erguvan Cemiyeti, Erguvan Faslı, Erguvan Bayramı*” gibi isimlerle geçen erguvan şenliği de akla gelir. Erguvan şenliği, bahar aylarının bütün güzelliğiyle, renk cümbüşüyle kendini gösterdiği, erguvan çiçeklerinin olabildiğince güzel açtığı günlerde Emir Sultan halife, derviş ve sevenlerinin Osmanlı Türkiyesi’nin değişik yerlerinden gelerek Bursa’da Emir Sultan Dergahı’nda, iyi dilek ve temennilerle toplanmalarıdır. Bursa’ya gelen bu insanlar Emir Sultan’ı ziyaret ederler, dergahta topluca zikir ederler, sohbet dinlerler. Tarihte, bu cemiyete katılanların çokluğu Bursalı’larca bereket vesilesi sayılmış, katılımın az olduğu zaman ise bereketsizlik olarak algılanmıştır.⁴⁰

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler Emir Sultan’ın yaşadığı devirdeki tasavvuf çevresinde, padişahlar, âlimler ve halk nezdindeki itibarını, önemini ve değerini göstermektedir. Vefatından sonra da insanların, devlet adamlarının, halifelerinin ve muhiplerinin kabrini ziyarete gidip dua ve zikir yapmaları toplum muhayyilesini ne kadar etkilediğinin göstergesidir ve dikkate şayandır.

B- HÜSAMEDDİN BURSEVÎ HAKKINDA BİLGİ

Neşre hazırladığımız menâkıbnâme yazarı Hüsameddin Bursevî, Semerkandiyye Tarikatı’nın Bursa’daki temsilcisidir. Hüsameddin Bursevî, Hacı Halil Efendi’nin oğludur. Önce medrese ilimlerini tahsil etmiştir. Bu ilimleri özellikle Ahizade Abdülhalim Efendi’den almıştır. Müderris olarak görev yapmıştır. Sonra tasavvuf hayatına meylederek, Balıkesirli Alâeddin Efendi’nin oğlu Muhammed Çelebi Efendi’yi şeyh olarak benimsemiştir. Tasavvufî terbiyesinden sonra icazetnâme almıştır. Daha sonra kendisine irşat görevi verilmiştir. İlerleyen yıllarda, Uludağ’ın eteklerinde Temenye denilen yerde dergahını kurmuştur ve ölene kadar (ö.1042/1632) burada hizmette bulunmuştur.⁴¹

Hüsameddin Bursevî, âlim ve âbid, uzleti tercih eden bir kişidir. Şu beyitler onun zamanından şikayeti haber veren şiirlerindendir:

Zaman-ı uzlet irdi itimâd eyyâmı gitmiştir
Halâyık cümle gâfil itikâd eyyâmı gitmiştir
Bu gün dinin sıyânet eyleyenler hep ider uzlet

⁴⁰ Hüseyin Algül, “Emir Sultan Hazretleri ve Geleneksel Erguvan Bayramı”, **Emir Sultan ve Erguvan**, Bursa 2007, ss. 99, 101.

⁴¹ Kara, **a.g.e.**, s. 413. Ayrıca bkz. Mehmet Şemseddin, **a.g.e.**, s. 325; Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, Matbaa-i Âmire, İstanbul, H. 1333, c. I, s. 60.

Vefâ kimden umarsın istinâd gitmişdir

Bir başka beyti şudur:

Halvetîde Celvetîde kalmadı merdân-ı Hak

Şîr olanlar gitdi geldi yirine rû-bâhlar⁴²

Hüsameddin Bursevî'ye göre tasavvuf hayatının özü; haramlardan sakınmak, farz ve nafil ibadetlerde dâim olmaktır. Tasavvufî hayata yeni giren bir sâlik zikir sırasında tevhid kelimesini tekrarlarlarken bunu “lâ ma'bûde gayrullah” (Allah'tan başka mâbud yoktur) şeklinde idrak etmeli, seyr-i sülûkün ortalarında kelime-i tevhid kalbine “lâ matlûbe illallah” (Allah'tan başka talip olunacak hiçbir şey yoktur) şeklinde aksetmeli, son aşamada ise “lâ mahbûbe illallah” (Allah'tan başka sevgili yoktur) seviyesine erişmelidir.⁴³

Hüsameddin Bursevî'ye göre, mürşid zikir esnasında sesini çok yükseltmemeli, Kur'an okumada orta yolu bulmalı, okumalarını geceleri yapmalı, küçük yaşta olanlara tarikat tacı giydirmemeli, okuma-yazma bilmeyenlere halifelik vermemelidir. Bunlardan başka mürşidin özelliklerinden bir başkası da Ehl-i sünnet ve'l-cemâate mensup olmaya önem vermesidir. Yine Bursevî'nin şu ifadeleri mürşidin irşadda takip edeceği metodları göstermesi açısından önemlidir: “Kimseyi tekfir etme, kâfiri müslüman yap, hazır müslümanı kâfir eyleme, ölü gönülleri dirilt, diri gönülleri öldürme.”⁴⁴

Hüsameddin Bursevî çok eser veren sûfi yazarlardan biridir. Çok değişik alanlarda eser vermiştir. Tasavvuf en çok eser verdiği alandır. En büyük eseri “*Mühimmatü'l-Mü'minin*”dir. Eserlerine bakıldığında ‘menâkıb’ kitaplarının çokluğu dikkati çeker. Eserleri: *Esrarü'l-Arifin ve Siyerü't-Talibîn*; *Dürerü'l-Ehadis*; *Zübdetü'l-Menâkıb (Menâkıb-ı Emir Sultan)*; *Menâkıb-ı Ali Semerkandî*; *Menâkıb-ı Abdal Murad*; *Menâkıb-ı Baba Sultan*; *Menâkıb-ı Hazret-i Üftâde*; *Menâkıb-ı Şeyh Ebu İshak*; *Fezailü'l-Cihad*; *Miftâhü'l-Muğlakat*; *Şerh-i Erbain fi'l-Hadis*; *Adaletnâme*; *Fezailü's-Süluk*; *Mecmua fi'n-Nevadir*; *Müntehabatü Tervîhü'l-Ervah*;

⁴² Mehmet Şemseddin, **a.g.e.**, s. 325.

⁴³ Mustafa Kara, “Hüsameddin Bursevî”, **DİA**, İstanbul, 1998, c. XVIII, s. 511.

⁴⁴ Kara, **a.g.m.**, s. 511.

*Müntehabatü Nüzheti't-Tasavvuf; Divan-ı İlâhiyat; Mir'atü'l-Kâinat; Mühimmatü'l-Mü'minin fî umuri'd-Dünya ve'd-Din.*⁴⁵

C- SEMERKANDİYYE TARİKATI

Hüsâmeddin Bursevî'nin mensup olduğu Semerkandiyye Tarikatı'nın kurucusu Ali es-Semerkandî'dir. Hayatı hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmayan bir Türk müfessiridir. *Bahru'l-Ulûm* adlı Kur'an tefsiri onun müfessir yönünün en büyük göstergesidir. Onun, Hanefî Mezhebi'ne bağlı sûfiler arasında yer aldığı kaydedilir. Tefsir ve tasavvuf dışında mantık alanında da söz sahibidir. 730/1330'da vefat eden Hanefî fakîhi Alâeddin el-Buhârî'nin de öğrencilerindedir.⁴⁶ Semerkandiyye'nin piri kabul edilen Alâaddin Ali b. Yahyâ es-Semerkandî'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte doğduğu yerin Semerkand olduğu kesindir. Hz. Peygamber'in soyundan geldiği, Seyyid olduğu rivayet edilir.⁴⁷

Ali Semerkandî, Halvetiyye Tarikatı'nın ikinci piri Seyyid Yahyâ Şirvânî (ö.868/1463)'nin oğludur. Erken yaşlarda Kur'an'ı ezberlemiş ve şer'i ilimlere vâkıf olmuştur. Mısır, Şam, Hicaz, Irak, Kudüs'e ilim için seyahatler yapmıştır. Zahirî ilimleri tahsil ettikten sonra tasavvuf yoluna girmiştir ve ilk mürşidi babası Yahyâ Şirvânî'dir. Kendisini yetiştirdikten sonra tahsil dönemindeki gibi, irşad faaliyetleri için Mısır, Şam, Hicaz, Bağdat gibi diyarları gezmiştir.⁴⁸

Semerkandî daha sonraları Maveraünnehir'den göç ederek Anadolu'ya gelmiştir, Karaman'a (Larende) yerleşmiştir ve bundan dolayı kendisine Karamânî de denmiştir.⁴⁹ Son derece uzun yaşamış, 150 yaşlarında vefat etmiştir. 860/1456 yılında vefat eden Ali b. Yahyâ'nın kabri, İçel'e bağlı Gülnar ilçesinin Zeyne kasabasındadır. Türbe ve vakfiyesi de buradadır.⁵⁰ Kaynaklarda, Gülnar'da kabri olan Ali Semerkandî ile Ankara'nın Çamlıdere ilçesinde kabri bulunan Ali Semerkandî birbirine karıştırılmıştır.⁵¹

Harirîzâde, Semerkandiyyeyi Kübreviyye'nin bir kolu olarak değerlendirmiştir ve Alâeddin Ali Semerkandî'nin Seyyid Yahyâ'nın oğlu olduğunu bildirmiştir. Bundan başka Harirîzâde, Şihâbeddin Hindî'nin Semerkandî ile ilgili *Camîu'l-*

⁴⁵ Kara, **a.g.e.**, ss. 416-417.

Bevarik isimli Farsça; Nizameddin Bedahşî'nin de *Kitabu'l-Menâkıb* isimli Türkçe bir eser yazdığını söyler.⁵²

Ali es-Semerkindî'nin tarikatı ile ilgili İsmail Hakkı Mercan, Ali es-Semerkindî'nin menâkıbnâmesi üzerine yaptığı tezde menâkıbnâmeden hareketle, "Hz. Şeyh, yedi erbaîn ol azîz ile çıkarup, Tarikat-ı Hâcegâniyye'yi tekmîl..." ifadesi kullanıldığına göre, Ali es-Semerkindî Hâcegân Tarikatı'na mensuptur, der.⁵³ Evliya Çelebi de Ali es-Semerkindî'nin Zeyniyye Tarikatı'na mensup olduğunu belirtir.⁵⁴

Ali es-Semerkindî'nin tarikatı ile ilgili bu bilgilerden sonra, bir iddiada bulunmaksızın şu kanaatimizi belirtmek isteriz: Menâkıbnâme müelliflerinin hemen hepsinin menkabesini yazdıkları şeyhin yakın mürfîdi veya en azından aynı tarikatın mensubu olması dikkat çekicidir.⁵⁵ Yukarıda geçtiği üzere Hüsâmeddin Bursevî, Bursa'da Semerkandiyye Tarikatı'nın temsilcisi olarak tanıtılır. Semerkandiyye'nin kurucusu kabul edilen Ali es-Semerkindî ile ilgili menâkıbnâme de yazmıştır. Harîrîzâde de Semerkandiyye'yi Kübrevîliğin bir kolu olarak zikeder. Emir Sultan da Kübrevîliğin Bursa'daki temsilcisi olarak anılır. Hüsâmeddin Bursevî Emir Sultan hakkında da menâkıbnâme yazmıştır. Ayrıca Hüsâmeddin Bursevî, Emir Sultan'a ulaşan bir silsilesini zikreder.⁵⁶ Dolayısıyla Emir Sultan ve Ali es-Semerkindî aynı tarikat mensubudur. Bu bilgiler ışığında da Ali es-Semerkindî'nin, Semerkandiyye'nin kurucusu olma ihtimali kuvvetlidir.

Tasavvuf, fıkıh, tefsir ve mantık alanlarında söz sahibi olan Alâeddin Ali b. Yahyâ'nın haşiye türünde eserleri de vardır:

⁴⁶ İshak Yazıcı, "Bahru'l-Ulûm", **DİA**, İstanbul, 1991, c. IV, s. 517.

⁴⁷ Said Aykut, "Alâeddin Ali b. Yahyâ es-Semerkindî", **Sahabeden Günümüze Allah Dostları**, Şûle Yayınları, İstanbul, 1998, c. VII, s.378.

⁴⁸ Mustafa Aşkar, **Tasavvuf Tarihi Literatürü**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 224.

⁴⁹ Yazıcı, **a.g.e.**, s. 517.

⁵⁰ Aykut, **a.g.e.**, c. VII, s. 378.

⁵¹ Kara, **a.g.e.**, s. 414. Ayrıca Ankara Çamlıdere'de medfun olan Ali Semerkandî için bkz. **Evliyâlar Ansiklopedisi**, Türkiye Gazetesi'nin Hediyesi, İstanbul, 1992, c. III, ss. 157-163.

⁵² Harîrîzâde, **Tibyan**, III/82a.

⁵³ İ. Hakkı Mercan, **Şeyh Alâeddin Ali b. Yahyâ es-Semerkindî ve Menâkıbnâmesi'nin Transkribe, Tahlil ve Tenkidi**, (Doktora Tezi-Yöneten: Prof. Dr. Ahmet Uğur), Kayseri 1996, s. 30.

⁵⁴ Evliya Çelebi, **a.g.e.**, IX-X, c. IX, s. 35.

⁵⁵ Aşkar, **a.g.e.**, s. 194.

⁵⁶ Kara, **a.g.e.**, s. 415.

Hâşiye Alâ Şerhi's-Şemsiye: Meşhur mantık kitabı *Şemsiye*⁵⁷ üzerine yazılmış bir hâşiyedir.

Hâşiye Alâ Şerhi'l-Metâlî: Meşhur kelam kitabı *Metâliu'l-Envâr*⁵⁸ üzerine yazılmış bir hâşiyedir.

Hâşiye Alâ Şerhi'l-Mevâkıf: Meşhur kelam kitabı *Şerhu'l-Mevâkıf*⁵⁹ üzerine yazılmış kıymetli bir hâşiyedir.⁶⁰

⁵⁷ Ebü'l-Hasen Necmüddin Debîrân Ali b. Ömer b. Ali el-Kâtibî (ö.675/1277) 'nin eseridir. Eserin tam adı *er-Risâletü's-şemsiyye fi'l-kavâidi'l-mantıkıyye* 'dir.

⁵⁸ Kadı Sirâceddin Muhammed ibn Ebûbekir el-Urmevî (ö.682/1284)'nin eseridir.

⁵⁹ Seyyid Şerif Cürcânî (ö.816/1413)'nin eseridir.

⁶⁰ Aykut, **a.g.e.**, c. VII, s. 380.

I. BÖLÜM

A- EMİR SULTAN HAKKINDA KAYNAK VE ARAŞTIRMALAR

Her devirde etrafını aydınlatan, halk, hatta devlet adamları tarafından sevilip sayılan şahsiyetler vardır ve bu şahsiyetler hayatlarında oldukları gibi vefatlarından sonra da yüzyıllar geçmesine rağmen halkın gönlünde yaşamaya devam ederler. Bazen bu sevgi, gönüllerde yaşamının ötesinde manzum ve mensur olarak yazıya dökülür. Emir Sultan da böyle şahsiyetlerden birisidir. Emir Sultan'a duyulan sevginin bir göstergesi olarak daha onun vefatından kısa bir süre sonra eserler kaleme alınmaya başlanmıştır. Bunlar arasında özellikle menâkıbnâme türü eserler önemlidir. Bu menâkıbnâmeler şunlardır:

Menâkıb-ı Cevâhir: Yahyâ b. Bahşî (ö.840/1436)'nin menâkıbnâmesidir.

Müzîlü'ş-Şükûk: Emir Sultan'ın halifelerinden ve kendisinden sonra posta geçen Hasan Efendi (ö.845/1441-42) tarafından yazılmış bir menâkıbnâmedir.

Cenâhu's-Sâlikîn: Yine Emir Sultan'ın halifelerinden ve Emir Sultan Dergahı'nda üçüncü poşt-nişîn olan Lütfulah Efendi (ö.891/1486)'nin yazmış olduğu bir menâkıbnâmedir.

Divân-ı Müdâmî der Vâsf-ı Emir Sultan: Müdâmî (ö.947/1540)'nin yazdığı bir menâkıbnâmedir.

Menâkıb-ı Emir Sultan (Vesîletü'l-Metâlib): Zeynelâbidîn b. Hacı Kasım'ın eseridir.

Menâkıb-ı Emir Sultan: Nimetullah Efendi'nin yazmış olduğu menâkıbnâmedir.

Menâkıb-ı Emir Sultan: Bursalı Mehmed Şevki Efendi'nin H.962/M.1555'te telif ettiği menâkıbnâmedir. Bu menâkıbnâme ile ilgili Mustafa Okan Baba "*Menâkıb-ı Emir Sultan (Metin-İnceleme-Gramer-İndeks)*", (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991) isimli bir doktora çalışması yapmıştır.

Menâkıb-ı Emir Sultan: Senâyî Çelebi yazmıştır. Bu eser matbudur. 1289'da İstanbul'da neşrolunmuştur.

Menâkıb-ı Emir Sultan: Hüsameddin Bursevî (ö.1042/1632)'nin eseridir. Bizim üzerinde çalıştığımız eserdir.

Menâkıb-ı Emir Sultan: İsmail Hakkı Bursevî (ö.1137/1724)'nin yazmış olduğu menâkıbnâmedir.⁶¹

Bu menâkıbnâmelerden başka günümüzde de Emir Sultan ile ilgili müstakil çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar şunlardır:

Emir Sultan: Şinâsi Çoruh, İstanbul.

Bursa'da Emir Sultan ve Kerametleri: Gazâli Saltık, Bursa, 1959.

Bursa'da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan: Hüseyin Algül, Marifet Yayınları, İstanbul, 1981.

Emir Sultan: Hüseyin Algül, Nil Yayınları, İzmir, 1991.

Gönül Sultanlarımız (Eyyûb Sultan, Hala Sultan, Emir Sultan): Hüseyin Algül, Timaş Yayınları, İstanbul, 2007.

Hazreti Emir Sultan ve Zeynîler Haziresi: Hasan Turyan, Prestij Matbaası, Bursa, 1995. Ayrıca Hasan Turyan'ın müstakil olarak *Hazreti Emir Sultan* isimli çalışması da vardır.

Emir Sultan ve Erguvan: Bursa Büyük Şehir Belediyesi, Bursa, 2007.

Emir Sultan: Mustafa Özdamar, Kırk Kandil Yayınevi, İstanbul, 2008.

Bu müstakil eserlerden başka ansiklopedi maddesi olarak da Emir Sultan hakkında makaleler vardır:

“*Emir Sultan*”, Hüseyin Algül ve Nihat Azamat, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt:XI, Ankara, 1995.

“*Emir Sultan*”, M. Câvid Baysun, Milli Eğitim Basımevi İslam Ansiklopedisi, Cilt: IV, İstanbul, 1964.

“*Emir Sultan'ın Hayatı ve Şahsiyeti*”, M. Câvid Baysun, Tarih Dergisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 1950, Sayı: 1-2.

⁶¹ Emir Sultan'a dair menâkıbnâmelerin listesi için bkz. Hatice Liman, “Emir Sultan Menâkıbnâmeleri ve Yahyâ bin Bahşî'nin Menâkıb-ı Cevâhir Adlı Eseri”, **Emir Sultan ve Erguvan**, Bursa 2007, ss.47-48.

Hüsâmeddin Bursevî'nin eseri olan *Menâkıb-ı Emir Sultan*, Emir Sultan hakkında yazılan son menâkıbnâmelerden biri olması hasebiyle önemlidir. Zira bu durumu Hüsâmeddin Bursevî'nin kendisi de "Herkes bilsin ki Emir Sultan'ın menâkıbını yazan ilk kişi Şeyh Yahyâ'dır, sonraları da Müdâmî, İbrahim Çelebi, Senâyî, Şevkî ve Nimetullah Efendi telif etmiştir ve Emir Sultan'la ilgili ne kadar menâkıbnâme yazılmışsa hepsi bunlardan sonra yazılmıştır. Bu menkabelerin çoğu da Alaşehir'de medfun Şeyh Sinan ve evladlarından bazılarının işaretleri ile toplanmıştır. Bu kitap da onlar tarafından yapılması istenmiştir."⁶² der. Yani Hüsâmeddin Bursevî yeni bir eser yazmamış, Emir Sultan menkabelerini derlemiştir. Adeta bir arının bal yapması için birçok çiçekten polen toplaması gibi Hüsâmeddin Bursevî de kendisinden önce yazılan menâkıbnâmelerden faydalanarak bir eser ortaya koymuştur. Muhtemelen diğer menâkıbnâmelerin en kapsamlısıdır, çünkü Emir Sultan'ın halifelerinin menkabelerini de anlatmaktadır.

B- MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN KONUSU VE MUHTEVASI

Menâkıb-ı Emir Sultan'da, Emir Sultan'ın tarihî ve menkabevî hayatına, fizikî ve ahlâkî özelliklerine, sağlığında ve vefatından sonra kendisine atfedilen her türlü bilgiye, keramet ve menkabeye rastlanmaktadır. Biz burada ara başlıklar altında bu bilgileri özet olarak sunacağız.

Emir Sultan'ın Fizikî Özellikleri:

Orta boylu, karayağız, son derece güzel yüzlü, kolları ve elleri uzun olan Emir Sultan, ince parmaklı, kara gözlü, iki tarafı eşit, uzuna yakın hafif sakallıdır.⁶³

Emir Sultan'ın Güzel Ahlâkı, Güzel Huyları ve Bazı Sözleri:

Emir Sultan'ın ahlâkı, Resûlullah (s.a.v.)'nin ahlâkı gibidir. Dili Buhara Kavmi dilidir. Az sözle çok şey anlatan bir yapıdadır. Sözleri manidardır. "Der-Yemenî çû bâ-menî piş-i meni ne bâ-menî der-Yemenî"⁶⁴ beytini çok söyler. Çok yerde ayet ve

⁶² *Menâkıb-ı Emir Sultan*, vrs. 150a-150b.

⁶³ *Menâkıb-ı Emir Sultan*, vrs. 2b-3a.

⁶⁴ Manası: Yemen'dedir, yanımda gibidir. Yanımdadır, benimle birlikte değil Yemen'dedir. Bu beyitte anlatılmak istenen "maddi beraberlik ve fizikî yakınlık değil; duygusal yakınlıktır." Daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Demirci, "Yakınlık ve Uzaklık/ Yemen'dedir Yanımdadır", *Diyanet Avrupa Aylık Dergi*, Temmuz 2007, sy. 99, ss. 21-23.

hadis-i şerif ile cevap verir. Türklerde her şahsa “babam” der ve her zaman “El yahşi ben yaman ve el buğday ben saman” der. Bazı sözleri remizle söylerler.⁶⁵

Emir Sultan’ın Giymiş Olduğu Elbiseler:

Emir Sultan’ın gömlekleri ince keten bez, cübbesi nohudî renkli, kaplamalıdır. Bunların üzerine giydikleri feraceleri yeşil sûf, ridası beyaz, başlarındaki taçları dedesi Sultan-ı Enbiya (s.a.v.)’in giydiği gibi olub on iki terklidir.⁶⁶

Emir Sultan’ın Soyu:

Emir Sultan’ın soy ağacı, Seyyid Ali, Seyyid Muhammed, Seyyid Hüseyin, Seyyid Ali, Seyyid Muhammed, İmam Muhammed Mehdi, İmam Hasan Askeri, İmam Ali Naki, Muhammed Taki, İmam Ali Rıza, İmam Musa el-Kazım, İmam Cafer Sadık, İmam Muhammed Bakır, İmam Zeyne’l-Abidin, İmam Hz. Hüseyin, Hz. Ali, Hz. Fatıma şeklinde Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)’ye ulaşır.⁶⁷

Menâkıb-ı Emir Sultan’da onun pek çok kerameti anlatılır:

Emir Sultan’ın Buhara’da Küçük Çocuk İken Gösterdiği Kerametler:

Emir Sultan beş yaşında iken bir pir-i nurâninin çok güzel, yemyeşil, sulak, meyveleri olan bir bahçesi vardır, ailesinin rızkını bu bahçeden temin eder. Bir gün âfât-ı Rabbani sebebiyle bu bahçe kurur, harab olur. Emir Sultan, kimsenin kendisinden haberi yokken bu bahçeye gider ve iki rekat namaz kılıp Allah’a dua eder ve o bahçe eskisi gibi olur. Emir Sultan Allah’a şükreder. Şehir halkı bunu öğrenir ve Emir Sultan’a gelip ondan dua isterler.⁶⁸

Emir Sultan’ın Buhara’dan Ayrılıp Mekke’ye Gelmesi:

Emir Sultan Buhara’da ilm-i zahirde kemale erişip âlim olur. İlm-i bâtinîyyeyi de bizzat yaşayarak tekmil eder. Rüya aleminde dedesi Hz. Muhammed’i görür. “Kim dini uğruna bir yerden bir yere hicret ederse, Allah’ın en büyük rızasını hak eder.” hadisiyle amel edip Mekke’ye gelir. Mücadele ve riyazetle meşgul olur. Buradan da Hz. Muhammed tarafından bir emir ile Medîne’ye gelir.⁶⁹

⁶⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 3a-4a.

⁶⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 4a-4b.

⁶⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 4b-5a.

⁶⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 6a-8a.

⁶⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 8a-9a.

Emir Sultan'ın Medîne'ye Gelmesi:

Emir Sultan ve beraberindekiler Medîne'ye gelince Ravza-i Mutahhara'da hacıların izdihamından dolayı Ravza-i Münevvere'nin civarında boş bir yere geçerler. Bu yer de Medîne'de sakin olan sadât-ı evlâda aittir. Bu kişiler, “Niçin buraya geldiniz? Burası bize aittir. Biz Hz. Peygamber'in soyundanız. Hangimiz sahih evlâttır? Hz. Peygamber'in Ravza-i Mutahharası'na geçip bir bir selam verelim.” derler. Hep beraber Hz. Peygamber'in ravzasına varırlar. Önce o kimseler selam verir; ama hiç birine cevap gelmez. Sıra Emir Sultan'a gelince o selam verir ve Ravza-i Mutahhara'dan “Ey evlâdım selam senin de üzerine olsun.” diye cevap gelir. Bunun üzerine o kişiler Emir Sultan'dan özür dilerler. Kıymetini bilemedik, derler. Emir Sultan Medîne'de ikamet etme niyetinde iken rüyada Hz. Peygamber'i görür. Hz. Peygamber ona Rum'a gitmesini emreder. Oradaki ümmetimi dalâletten hidayete erdirmeni istiyorum, der. Böylece rızamı almış olursun, der. Kendisine delil olarak muallak bir kandil bulunacaktır. O kandil nerede durur ise Emir Sultan da orada duracaktır.⁷⁰

Emir Sultan'ın Şam'a Geldiğinde Gösterdiği Kerametler:

Emir Sultan Şam'a geldiğinde bir aziz vardır ki velayet ve keramet ile meşhur olmuş birisidir. Bu kişi gelip Emir Sultan'ı ziyaret eder. Onun huzurunda tevbe eder ve hiçbir şey bilmeyen bir kişi durumuna gelir.⁷¹

Emir Sultan'ın Şam'dan Sonra Yollarda Giderken Gösterdiği Kerametleri:

Emir Sultan günlerden bir gün yolda giderken bir melik-zadeye rastgelir. Melik-zade ile yolda giderken, bir ejderha denk gelir. Emir Sultan okuyarak ejderhanın üzerine varır. Ejderha gelip Emir Sultan'ın ayaklarına yüz sürer. Melik-zade arkada kaldığından, o geçerken ejderha onu beline kadar yutar. Emir Sultan'dan yardım ister. Emir Sultan da ejderhaya bir nazar edince ejderha ona hiçbir zarar vermeden geri bırakır. O da gelip Emir Sultan'ın mübarek ellerinden öper.⁷²

⁷⁰ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 9a-12a.

⁷¹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 12b-13a.

⁷² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 13b-14b.

Emir Sultan'ın Şeyh Habib Hazretleri'ne Olan Mübarek Nefesleri:

Emir Sultan yolculuğu sırasında Karaman Diyarı'nda Niğde'ye uğradıklarında, Şeyh Habib o zaman daha küçük bir çocuktur. Edeple Emir Sultan'ın ellerini öper ve karşısına oturur. Emir Sultan da ona “Babam; siz, vaazınızın evvellerinde ve sonlarında beni anarsanız büyük bir şeyh, âlim ve vaiz olacaksınız.” der. Sonraları Şeyh Habib, bu nefes ile meşhur olur.⁷³

Emir Sultan'ın Hamid İli'nde Ortaya Çıkan Kerametleri:

Emir Sultan ve beraberindekiler Hz. Peygamber tarafından Emir Sultan'a keramet olarak verilen muallak kandili takip ederken, o kandil Hamid İli'nde Asi Karaağaç denilen meşhur bir yerdeki dağda durur. Namaz vakti girdiğinden suya ihtiyaç duyarlar; ama etrafta su yoktur. Emir Sultan'a söylerler. Emir Sultan da esasını orada bulunan büyük bir kayaya vurur ve su çıkar. O sudan içerler ve abdestlerini alırlar. O su göl gibi olup geçmeye imkan vermeyince Emir Sultan asasıyla bir kez de yere vurur ve o su yerin dibine gider. Üç minare boyu bir kuyu olur ve o geniş sahra o suyla sulanır. O diyarın bütün halkı Emir Sultan'a dua eder.⁷⁴

Emir Sultan'ın, Bursa'ya Gelirken Kütahya Semtinde Vaki Olan Kerametleri:

Emir Sultan Kütahya yakınlarında, yanında Sakarya suyu akan bir bahçeye gelip bir miktar dinlenirken; birlikte olduğu fukarasından Abdü'l-Hayy Dede, “Sultanım, şu boş bahçede bir hurma ağacı olsaydı ne güzel olurdu.” dediğinde hemen önünde bir hurma ağacı biter. Abdü'l-Hayy Dede ve beraberlerinde olan fukara hurma yerler. Nevale alırlar ve giderken o hurma ağacı yok olur.⁷⁵

Emir Sultan'ın İnegöl'de Vaki Olan Kerametleri:

Emir Sultan, İnegöl yakınlarında Kadîmî denilen bir köye yakın ormanlık bir yerde, büyük bir karaağaca esasını saplayıp çıkardığında, asanın yerinden yağ şeklinde garib bir su çıkar. Nice hastalar onu sürerler ve şifa bulurlar, o ağacın kabuğundan alınıp tütsü yapıldığında tüm dertlere deva olur.⁷⁶

⁷³ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 15a-15b.

⁷⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 15b-16b.

⁷⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 16b-17b.

⁷⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 18a-18b.

Emir Sultan'ın Bursa'ya Geldiğinde Ortaya Çıkan Kerametleri:

Emir Sultan'ın Bursa'ya gelmesi, o zikri geçen muallak kandil sayesinde olur. Çünkü o kandil Hz. Peygamber'den bir delildir. O kandil, her nerede durursa Emir Sultan da o yerde konaklar. O kandil, Gökdere yakınlarında bir savmaada (manastır) durduğunda Emir Sultan da orada sakin olur. O gece savmaanın üzerinde nurdan bir sütun peyda olur ve bunu görenler gelip baktıklarında Emir Sultan ve fukarasının burada olduklarını görürler ve etrafa haber verirler. İnsanlar ziyaretine gelip ayağının tozuna yüzler sürmeye başlarlar.⁷⁷

Emir Sultan'ın Bursa'da Hoca Kasım İle Olan Hikayeleri:

Hoca Kasım sarraftır ve meşhur birisidir. Önceleri hayli zengin olan bu zat sonraları fakir düşer. Her gördüğüne halini hikaye eder. Sonra, belki haline bir çare bulur düşüncesiyle Emir Sultan'a gitmek aklına gelir. O günde kıymetli bir taş mezad olur. Bu zat da açık artırmaya girmek ister. Artırma otuz binde karar eyler. Kesesinde beş bin akçe vardır. Bir hediye ile Emir Sultan'a gidip, ellerini öper. Emir Sultan velilik nuru ile bu kişinin haline muttali olur. Elini cebine sokup ona bir akçe verir. Hoca Kasım da bu bir akçeyi alıp kesesindeki beş bin akçenin yanına katıp mekanına döner. O kıymetli taşın sahibi gelip otuz bin akçeyi talep ettiğinde kesesinden bu miktarı verir. Hâlbuki kesesinde beş bin akçe vardır. Bunun Emir Sultan'ın kerameti olduğunu anlar. Halini kimseye söylemez. Onun muhibb-i muhlisi olur. Bir Yahudi taciri çıkagelir ve o taş için pazarlık yapar. Yüz otuz bin akçede anlaşılır. Emir Sultan'ın himmetiyle bu kişinin beş bin akçesi iki gün içinde yüz otuz bin akçe olur. Ve bu kişi ömrünün sonuna kadar maddi açıdan sıkıntı çekmez, kesesinden akçe eksik olmaz. Kırk yıl o keseden harcar asla eksilmez. Hayır ve hasenat eyler. Emir Sultan'ın câmiini Hoca Kasım yaptırır.⁷⁸

İki Kişinin Emir Sultan'ı İmtihana Gelmeleri ve İstediklerini Almaları:

Emir Sultan'ın kerametleri meşhur olmaya başladığında, her taraftan gelenler tecrübe için gönüllerinde bir şeyler tutarlar ve geldiklerinde hiç konuşmazlar. Emir Sultan da kendilerine gönüllerinde tuttıkları şeyleri onlara bir bir söyler. İki kişi de gönüllerinde tuttıkları şeyler ile Emir Sultan'ın huzuruna gelirler. Emir Sultan bu

⁷⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 18b-19a.

⁷⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 19a-21b.

kişilerin de gönüllerinde tuttıkları şeyleri kendilerine bildirir. Bu kişiler Emir Sultan'ın mübarek ellerinden öpüp tövbe ederler. Bunlardan birinin Derviş Yakub olduğu söylenir.⁷⁹

Emir Sultan'ın Molla Fenârî ve Bazı Ulema İle Olan Hikayeleri:

Molla Fenârî, Molla Yegan, Ali Rûmî ve bunların emsali ulema anlaşıp Emir Sultan'ı imtihan etmek ister. “Emir Efendi ilm-i bâtıniyyede adeta güneş gibidir ama ilm-i zahiriyyede nasıldır?” diye her biri bir müşkil mesele ve soru hazırlayıp huzurlarına varırlar. Hiçbirinin söz söylemeye mecali kalmaz. Sus pus olurlar. Her biri birbirine bakışır. Emir Sultan da her birinin müşkillerini tafsilatlı bir şekilde halleder. Onlar da Allah razı olsun deyip, ayak tozuna yüzler sürüp, özürler dileyip, dağılırlar.⁸⁰

Emir Sultan'ın Yıldırım Bâyezid Han'ın Kızı İle Evlenmesi:

Yıldırım Bâyezid Han'ın Hundi adında bir kızı vardır. İbadet ehlidir. Yıldırım Bâyezid Han Bursa dışında gazadadır. Hundi Hatun bir gece rüyasında Hz. Muhammed'i görür. Ellerini öpüp, ayaklarına kapanır. Hz. Muhammed der ki: “Ağlama canım, ben seni oğlum Muhammedü'l-Buhârî'ye verdim. Sabah olunca bu emri benden kabul eyle, aksi bir şey yapma.” der. Uyandıığında odası nurla dolmuştur. Bu sırrı kimseye söylemez, söylemeye utanır. Gece olunca namaz kılıp yatar ve yine aynı rüyayı görür. Sabah olunca Allah'a yalvarır. Ya Rabbi, önce bu işi Muhammedü'l-Buhârî açsın, diye dua eder. Hundi Sultan bu rüyayı Emir Sultan daha Rum'a gelmeden önce görmüştür. Rüya tabir edenlere bu rüyayı sorar. Onlar da, bu rüyayı gören kişi sahihu'n-neseb ve ehlullahdan bir kimse ile evlenir ve bütün emelleri hasıl olur, derler. Emir Sultan Bursa'ya gelince Hundi Hatun bu kişinin rüyasında bahsedilen server olduğuna hükmeder ve yakın bir adamını ona gönderip der ki: “Sakın bir söz söyleme. O ne söylerse aklına yaz ve gel”. Emir Sultan da o hiçbir şey söylemeden, biz buraya padişah kızı almaya gelmedik; lakin gökyüzünde melekler nikah kıydılar, biz de kabul ettik, der. Bu kişi de durumu gelip Hundi Sultan'a anlatınca, o da emir vücup içindir, deyip nikâh işlemlerine başlansın, der. Bu sırada Yıldırım Bâyezid Han Edirne'de olduğundan kimse bu nikâhı kıymaya

⁷⁹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 21b-22a.

⁸⁰ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 22a-23a.

cesaret edemez. Sonunda Emir Sultan'ın mevâliden muhibbi olan Molla Ali Rûmî nikâhı kıyar. Emir Sultan da Hundi Sultan'ın sarayına gelir. Bu haber Yıldırım Han'a ulaştırılır. Yanındakiler de bazı kötü kelimeler edince adamlarından başlarında Süleyman Bey olduğu halde kırk kişiyi, Bursa'ya ikisini de öldürmek üzere gönderir. Emir Sultan da bunu velilik nuru ile bilir. Rûm Erenleri de bu kişileri helak etmek için gelirler. Emir Sultan da onlara; kıymayın, vurmayın, der; ama Edremit'ten Sarı Yusuf (Sarı Sinan Dede denilen bir zat) Süleyman Paşa'yı bostan kazdığı kazmayla öldürür. Olanları duyan Yıldırım Han korkuya kapılır ve tövbe eder. Bu hususta bir daha konuşmaz.

Molla Fenârî, bu sırada Bursa'da kadıdır. O, padişahın gazabını teskin etmek için bir mektup yazar. Emir Sultan'ın sıfatlarını, niteliklerini ve yüce kerametlerini beyan ve takrir eder. Yıldırım Bâyezid'e, Emir Sultan'ın Hz. Peygamber soyundan olduğunu ve kendisinin de Hz. Peygamber ile dünür olduğunu yazar. Bunun üzerine Yıldırım Han pişman olur. Kötü niyetleri tamamen yok olur.⁸¹

Kadidler Hikayesi:

Süleyman Paşa, Emir Sultan ve Hundi Sultan'ı öldürme niyeti ile şehre girdiğinde şehir halkı bu olayı temaşaya çıkarlar. Bu günde, her kim seyre çıkmışsa her biri bir belaya mübtela olurlar. Bir kadıncağızın iki oğlu da bunlar arasındadır. Kadıncık Emir Sultan'a yalvarır. Oğullarını affetmesini ister. Onların bir suçu olmadığını söyler. Emir Sultan o kadıncağıza, Allah senin oğullarına bir gazab eylesin ki durdukları yerde kadidler olsunlar ve halk onları temaşaya çıksınlar, der. Emir Sultan'ın dediği gibi o iki genç kadid haline gelirler.⁸²

Emir Sultan'ın Gazada Yıldırım Han'a Görünmesi:

Yıldırım Han ve ordusu bir seferde bulunduğu sırada İslam ordusu mağlub olmak üzeredir. Askerler, hatta Yıldırım Han bile savaşı bırakıp gitmek isterler. Yıldırım Han'a Emir Sultan görünür ve "Kaçma, dön, fırsat ve zafer sizindir" der. Öyle de olur. Bursa'ya döndüklerinde kazanmış olduğu ganimetleri Emir Sultan'a vermek ister ama o kabul etmez. Israrlar üzerine kabul eder ve o mal ile, Yıldırım

⁸¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 24a-30b.

⁸² **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 30b-31a.

Bâyezid Han'a "Sevabı sizin, namı bizim olsun" der ve Cami-i Kebir (Bursa Ulu Camii) yapılır.⁸³

Emir Sultan'ın Ulu Camii Yapılırken Olan Kerametleri:

Ulu Cami'nin yapılacağı yerde bulunan evler, sahiplerinden değerlerinin üzerinde fiyatlar verilerek gönül rızaları ile alınır. Ancak içlerinde dul bir kadıncağızın da evi vardır ve o evini satmak istemez. O ev, havz-ı şerifin yeridir, derler. Her türlü şey yapılmasına, Yıldırım Han yakın adamlarını göndermesine rağmen ihtiyar kadın "Evimi satmam." diye tutturur. Yıldırım Bâyezid Han, vezirleri ile müşavere edip işi Emir Sultan'a havale etmeye karar verir. Emir Sultan ne derse ona göre hareket edilecektir. İş sizin himmetinize kaldı dediklerinde, Emir Sultan "Her işin bir zamanı vardır." hadisiyle cevap verir. O kadıncık o gece şöyle bir rüya görür: Mahşer kurulur ve zebaniler kendisini tutmak ister. Hz. Peygamber'i görür ve O'ndan şefaati ister. Hz. Peygamber de "Şefaati istersen, evini oğlum Seyyid Muhammed Buhârî'ye ver." der. Sabah olduğunda kadıncık Emir Sultan'a gider. O bir şey söylemeden Emir Sultan ona rüyasını haber verir. O kadıncık da "Evimi vermeyi bırak, canım yoluna feda olsun, Sultanım." der.⁸⁴

Şeyh Sinan Küçükken, Emir Sultan'ın Ona Görünmesi:

Şeyh Sinan'ın babası Alaşehir'de bir çiftçi olup kendi elinin emeği ile geçinen birisidir. Şeyh Sinan beş yaşındadır. Şeyh Sinan ve babası tarlalarına kavun, karpuz dikmeye giderler. Kavun, karpuz çekirdeği az getirdiklerinden babası eve çekirdek almaya gider. O, tarlada yalnız iken Emir Sultan çıkagelir. Kavun, karpuz çekirdeği ister. Çekirdekleri eline alıp Bismillah deyip saçar ve hemen kavun, karpuz biter. Emir Sultan, Şeyh Sinan'a "Baban geldiği zaman seni alıp Bursa'ya gelsin, bundan sonra sen benim oğlum ol." der. Şeyh Sinan da "Baş üstüne." der. Emir Sultan geldiği taraftan gider. Sonra babası çıkagelir. Hayrete düşer. Çünkü henüz çekirdek dikme zamanıdır. Oysa mahsül çıkmıştır. Şeyh Sinan başından gelip geçeni babasına anlatır. Babası da "O nasıl isterse öyle olsun." der. Bursa'ya gidip oğlunu Emir Sultan'a teslim eder. Emir Sultan Şeyh Sinan'ı elinden tutup içeri alır. Hundi Sultan'dan un ister. Emir Sultan un ve suyu karıştırır. Ocak ve ateş olmadan o

⁸³ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 31b-32b.

⁸⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 32b-34b.

karışım hemen süt olur. Şeyh Sinan “Sabah akşam bu yiyeceği yedim ve ömrümde böyle leziz yiyecek görmedim.” der. Sonraları Emir Sultan ona Aydın İli’nde halifelik görevi verir.⁸⁵

Ece Baba’nın Hamid İli’nden Emir Sultan’a Gelmesi:

Ece Baba önceleri Hamid İli’nin adil ve meşhur bir beyidir. Ece Baba şöyle rivayet eder: Gençlik yıllarımda bir rüya gördüm. Rüyada Bursa’ya vardım. Gülükhisar içinde bir evliya zahir olmuş. Her giden muradına eriyordu. Ben de bir grubun peşine takılıp gitdim. İzdiham olduğundan savmaaya girmek zordu. Nihayet sıra bana geldi ve girip mübarek dizlerine yüzümü sürdüm. Kulağına “Sultanım beni kulluğa kabul eyle.” dedim. O da mübarek sağ eli ile arkamı sıvazlayıp “Kabul eyledik babam.” dedi. Uyandığında rüyamı anama tabir ettirdim. Validem “Oğul inşaallah sen o evliyanın himmetini alacaksın.” dedi. Tahminen kırk yıl sonra Bursa’da velayet ve kerametle meşhur bir evliyanın zuhur ettiği duyuldu. Ben de varıp gördüm ki bu ânı rüyamda görmüştüm. Karşısına varıp mübarek dizlerini öpüp “Sultanım, beni kulluğa kabul eyleyin.” dediğimde; Emir Sultan da “Kırk yıl oldu babam, biz sizi kulluğa kabul edeli.” der. Emir Sultan onu nâib-i makam ve kapıcısı edinir.⁸⁶

Bir Azizın Emir Sultan’a Gelip Beyat Eylemesi:

Bursa’da bir hankâhta bir aziz kalmaktadır. Emir Sultan’ın velayet ve kerametle meşhur biri olduğunu duyar. “Ben de gidip ona varayım.” der. Bu azizin bir asası vardır. Asayı, Emir Sultan’ın mübarek eli yerine koyup “Önce bundan beyat edeyim.” der ve “Mülakat esnasında bu sırrı bana beyan eder mi?” diye bu sırrı kalbinde gizler. Emir Sultan’ın huzuruna geldiğinde Emir Sultan “Babam; sen, asanı benim elim yerine koyup beyat eden değil misin?” diyerek o azizin halini beyan eder. Ve o yapmış olduğu beyatı kabul eyler.⁸⁷

Hacı Bayram Veli’nin Emir Sultan’a Gelmesi:

Hacı Bayram Veli Emir Sultan’a geldiğinde تنها bir yerde buluşub mübarek ellerini öper ve biraz sohbet ettikten sonra Hacı Bayram Veli “Sultanım ben sizi,

⁸⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 35a-37a.

⁸⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 38a-40a.

⁸⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 40b-41a.

gökyüzünde evliyaullahın nasipleri kısmet olduğu yerde görmedim. Bunun aslı nedir?” diye sorduğunda, Emir Sultan da “Kısmetleri dağıtını gördün mü?” der. Hacı Bayram Veli “Yüzü gizli olduğundan göremedim” der. Emir Sultan “Ellerini bari gördün mü?” der. O da “Gördüm” der. Emir Sultan sağ elini çıkarıp gösterince Hacı Bayram Veli de “Evet, o el bu eldir” deyip mübarek ellerini öper.⁸⁸

Emir Sultan’ın Edhemî Dervişlerine Bir Akçe Vermesi:

Edhemî dervişlerinden iki derviş Emir Sultan ile Buhara taraflarından beraber gelirler. Her günü oruçlu geçirmek, her gece de ibadet etmek bu iki dervişin adetleridir. Bunların bir hizmetkar dervişleri vardır. Bu hizmetkar derviş haftada bir gün dilencilığe çıkar ve bununla nafakalarını sağlar. Yine bu derviş bir gün dilencilığe giderken Emir Sultan ile karşılaşır. Emir Sultan o iki azizin halini sorar. İyi olduklarını öğrenince o dervişe bir akçe verir ve şöyle der: Bununla yetinsinler, kimseye muhtaç olmasınlar. Bu iki aziz kesinlikle dünya malı ellerine almadıklarından o akçeyi pencereye koyarlar. Her gün onunla ekmek ve kuru üzüm alırlar. Ertesi gün akçeyi yine yerinde bulurlar.⁸⁹

Hacı Bayram Veli’nin Emir Sultan’ı Ziyarete Geldiğinde Gördüğü Keramet:

Hacı Bayram Veli, Emir Sultan’ı ziyaret için geldiğinde, marangozlar sarayın çatısını tamir etmektedirler. Bu esnada bir sütun çatıdan aşağı düşerken Emir Sultan bulunduğu savmaada -ki savmaa Hundi Sultan’ın sarayının bahçesinde bulunur- bunu fark eder ve “Dur ey odun.” der. Odun havada bir miktar durur ve sonra düşer. Hacı Bayram Veli bunu bir keramet sanır. Emir Sultan’ın huzuruna geldiğinde Emir Sultan ona, “Babam, o sütunun durmasındaki hikmet size keramet göstermek için değildi. Düşeceği yerde çocuklar oynamaktaydı. Onların zarar görmemesi için böyle oldu.” dediğinde Hacı Bayram Veli utanır.⁹⁰

Emir Sultan’ın, Zakiri Alaaddin Hoca İle Olan Hikayesi:

Emir Sultan’a bir kadıncağız başı ağrıdığı için gelir ve bir nüsha yazmasını ister. Emir Sultan da zakiri Alaaddin Hoca’ya “Yazıverin babam.” diye işaret eyler.

⁸⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 41a-41b.

⁸⁹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 42a-42b.

⁹⁰ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 43a-43b.

Emir Sultan'ın bu işaretleri ile Alaaddin Hoca artık her ne için nüsha yazsalar dertliler şifa bulurlar. Bu özellik kendisinden sonra evlatlarına bile geçer.⁹¹

Emir Sultan'ın, Bir İmam İle Olan Hikayesi:

Tuzla'da imam olan bir kişi Emir Sultan'a ziyarete geldiğinde, Emir Sultan ona "Okuyuverin" der. Bundan sonra bu kişi Davut sadasıyla hanendelik eder. Orada hazır bulunan topluluk ağlayıp kendinden geçer. Bundan sonra bu özellik bu kişinin tüm çocuklarına geçer ve hiç talimsiz hanende olurlar.⁹²

Emir Sultan'ın Asasıyla Yerden Su Çıkarması:

Emir Sultan'ın, Emir Sultan Cami-i Şerifi civarında bir bahçeciği vardır. Bu mahalde, ziyade derecede suya ihtiyaç duyulur. Fukarasından biri "Sultanım bu makamda bir su olsaydı da gece gündüz aksaydı ve Müslümanlar beş vakitte abdest alıp ibadetlerini yapsaydılar ne güzel olurdu." der. Emir Sultan da asasıyla "Alemlerin Rabbinin izniyle, Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla." diyerek asasını yere vurur. Hemen bir su akmaya başlar. Suyun özelliği; yaz günü soğuk olması, kış günü sıcak olmasıdır ve içildiğinde cümle dertlere şifa olan bir sudur. Buna "Asa Suyu" denir.⁹³

Timur Oğlu Namında Bir Kimse Küffarda Esir İken Emir Sultan'ın Onu Keramet İle Kurtarması:

Timur oğlu namında bir kişi, Emir Sultan'a gelip ehl-i küffara gazaya gitmek için icazet alır. Emir Sultan da "Bir sefere izin var ama ikincisine izin yoktur." der. Bu kişi gazaya varıp, Emir Sultan'ın himmeti ile hayli mal elde eder. Daha sonra arkadaşları ısrarla tekrar gazaya katılmasını isterler. İkincisine izin olmamasına rağmen ısrarlar üzerine gazaya çıkar; ama küffara arkadaşlarıyla esir düşerler. Çeşitli eziyetler görürler. Gündüzleri hendek kazarlar. Allah'a, kurtulmaları için niyazda bulunurlar. Timur oğlu namındaki bu kimse Emir Sultan'dan meded ister. Kale hükümdarının yakın vezirlerinden biri, rüyasında Hz. Peygamber'i görüp müslüman olur; ama müslümanlığını gizlemektedir. Bu vezir, bu Timur oğlunu esaretten kurtarıp, ona bir hücre tahsis eder. Yedi yıl bu hücrede kalır. İbadet ve taatte bulunur.

⁹¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 43b-44a.

⁹² **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 44b-45a.

⁹³ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 45a-46a.

Nihayet sıla hasreti galip gelince Emir Sultan'dan himmet ister, meded ister. "Beni bu belalardan kurtar." diye yalvarır. Bu esnada Emir Sultan'ın mübarek eli zahir olup, Timur oğluna sıkıca yapışır ve sıkı bir şekilde onu çeker. Timur oğlunun aklı başından gider. Aklı başına geldiğinde, kendisini Emir Sultan'ın sarayının dış kapısında bulur. Emir Sultan'ın huzuruna varıp mübarek ayaklarına yüzünü sürer. Nice yıllar Emir Sultan'a hizmette bulunur.⁹⁴

Edremit'ten Sarı Yusuf'un Gelip Emir Sultan'ın Meclisinde Yatıp Uyuması:

Sarı Yusuf Emir Sultan'ı ziyarete gelir, onun mübarek ellerini öper. Onun meclisinde otururken uykusu gelir. Gözlerini açamaz duruma gelir. Emir Sultan bu durumu fark ederek boş bir yer gösterir ve yatmasını söyler. Sarı Yusuf utanmasına rağmen Emir Sultan'ın emrine muhalefet etmemek için yatar. Kuruntulu, korkulu bir rüya görür ve hemen kalkar. Kalktığında Emir Sultan'ın elinde bir kalkan ve iki ok görür. Yatarken bunlar yoktur. Emir Sultan'a sorar. O da "Tatar Vilayeti'nde Kırım Şehri'nde bir muhibbimiz var. Senin yattığını görünce, şeyhimin huzurunda yatmak nedir? diyerek seni helak etmek istedi. Ben de kudret kalkarıyla bu okları savdım. Benim muradım olduğunu anlayınca özür diledi, biz de özrünü kabul ettik" der.⁹⁵

Timur Bursa'ya Geldiğinde, Emir Sultan'ın Bir Adamına Haber Göndermesi ve Timur Ordusunun Gitmesi:

Ankara'da Timur ile Yıldırım Bâyezid Han arasında olan savaşta, Yıldırım Bâyezid yenilince Timur onu esir alıp, Bursa'ya şehri yağmalamak için gelir. "Bugün yarın giderim." deyip bir ay miktarı şehirde kalır. Timur ordusunun askerleri, etraftan gelen yiyeceklere, azıklara el koyar. Bursa halkına, etraftan azık gelmeyince açlıktan aciz kalırlar. Bu sıralarda Emir Sultan Asa Bahçesi'ndedir. Halkın durumunu bilir. Rabbânî emri beklemektedir. Bazı azizler Emir Sultan'ın huzuruna gelirler, halkın ve kendilerinin üzüntülü hallerini ona bildirirler. "Eğer Timur askeri beş on gün daha burada kalırsa hepimiz açlıktan helak oluruz." derler. Emir Sultan, fukarasından bir sufisini çağırıp onu Timur ordusuna gönderir. "Orada Âşık adlı, muhibb-i muhlisten olan bir eskici vardır. Onu gör, selamımızı ilet." der. Bu kişi gidip, Âşık adlı eskiciyi bulur ve "Daha göç vakti gelmedi mi? Halkın aşırı derecede azığa ihtiyaçları vardır."

⁹⁴ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 46b-48a.

⁹⁵ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 49a-50a.

der. Eskici “Geleli hayli oldu ve göç vaktidir.” der. Dellallar göç vaktidir diye, bağırmağa başladıklarında ordu yavaş yavaş toplanıp gitmeye başlar.⁹⁶

Emir Sultan’ın Bir Dervişinin Bursa’da Ulu Cami’de Bir Vaazı Dinlemeye Gitmesi ve Camide Zelzele Olması:

Şeyhü’l-islam, Emir Sultan’ın icazetiyle Ulu Cami’de vaaz yapmaktadır. Bir gün yine vaaz yaparken, Emir Sultan bir dervişini pazara bir iş görmeye gönderir; ama bu derviş camiye girip vaazı dinlemek ister. Camiye girip oturduğunda cami sallanmaya başlar. Cami içindekiler dışarıya çıktıklarında, dışarıda zelzele olmadığını görürler. Sadece cami sallanmaktadır. Şeyhü’l-islam, murakabeye başlar ve Emir Sultan’ın bir dervişinin camide olduğunu fark eder ve uygun bir dille dışarı çıkmasını ona söyler. “Yoksa bizi kırdıracaksın.” der. O derviş dışarı çıkınca caminin sallanması durur. Derviş, Emir Sultan’ın huzuruna geldiğinde her zaman selamını alan Emir Sultan, bu sefer onun selamını almaz ve “Babam, dünyevi-uhrevi her ne ihtiyacınız yerini bulmuyor mu ki başkalarından yardım istersin. Bu hem ayıptır hem de büyük bir günahdır.” der. O derviş varıp Emir Sultan’ın mübarek dizlerine yüz sürer ve Emir Sultan onu affeder.⁹⁷

Ulemeden İki Kimsenin Emir Sultan’ı İmtihan Etmek İçin Gelmesi:

Akşam namazı vaktinde, iki kimse ilm-i zahirde Emir Sultan’ı imtihan için gelir. Ezan okunduktan sonra imam gelmeyince Emir Sultan, bunlardan birine imamlık yapmasını söyler, ama imamlığa geçen kişinin hiçbir şey okumaya gücü yetmez. Emir Sultan, diğerine geç, der. O geçer, ama o da hiçbir şey okumaya güç yetiremez. O gün de Emir Sultan’dan beyat almaya gelen bir çoban da cemaatte hazırır. Emir Sultan onu imamlığa geçirir. O da yüksek sesle, hüsn-i tertil ile okur ve imamet görevini yapar. Namazdan sonra Emir Sultan o iki kimseye: “Babalarım, bir kimsenin muallimi Allah, dershanesi arşullah olursa, bu kimse diler bu surete girer, diler pir suretinde olur, dilerse bir zengî arap suretinde görünür.” diyerek, onlara makamını arz edince; bu kimseler, söz söylemeye mecalleri kalmayınca, özürler dileyerek, Emir Sultan’ın mübarek dizlerini öpüp, utançla giderler.⁹⁸

⁹⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 50a-51b.

⁹⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 55a-56a.

⁹⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 57b-58a.

Emir Sultan'ın II. Murad'a Tahta Çıkmasına İcazet Vermesi Ve II. Murad'ın Padişah Olması:

Çelebi Mehmed ahirete intikal ettiğinde arkasında Mustafa ve Murad adında iki şehzade bırakır. Sultan Murad İznik'te, Sultan Mustafa ise Edirne'dedir. Sultan Mustafa tahta çıkar. Askeri ve hazineyi toplayıp Mihaliç'e Sultan Murad'ı almak için gelir. Sultan Murad da İznik'ten Bursa'ya Emir Sultan'a gelir, onun elini öpmekle müşerref olur. “Kardeşim hazine ve asker ile beni öldürmeye gelir. Ben senin hizmetinde bulunmaya geldim. Her ne emir edersen onu yapacağım.” der. Emir Sultan da: “Babam, Rum'ın saltanatının verilmesini, dedem Sultan-ı Enbiya bize vermiştir. Biz kime verirsek padişah o kimse olacaktır. Biz de size verdik.” der. Sultan Murad da “Sultanım yokluk derecesindeyim. Ne hazinem var ne de askerim. Bu yüzden korkuyorum.” der. Emir Sultan, Sultan Murad'a “Soyunun babam.” deyip, kendi gömleğini Sultan Murad'a giydirir. Sultan Murad, mevcut askerleri ile Mihaliç yakınlarına gelip konaklar. Bu arada Allah, Sultan Mustafa'nın kalbine korku ilka eyler ve Sultan Mustafa hazine ve askerleri bırakıp kaçar. Sabah olunca vezirler ve askerler Sultan Mustafa'yı bulamayınca kaçtığını anlarlar ve Sultan Murad'ı hazinenin ve askerinin başına çağırırlar. Böylece Sultan Murad, Emir Sultan'ın himmeti ile üç gün içinde padişah olur.⁹⁹

Sultan Murad Han'ın Emir Sultan'a Bir Yavuz At Göndermesi:

Sultan Murad'ın bir yavuz atı vardır. Yanına hizmet eden seyisten başka kimse yaklaşılamaz. Yanına varanları helak eder. Çok gösterişli bir hayvandır. Hiçbir ayıbı yoktur. Bir gün Sultan Murad ona binmek ister ama at yine huysuzlaşır ve Sultan Murad'ı üzerine bindirmez. Sultan Murad kızar ve “Bu atı alın, eniştem Emir Sultan'a hediye edin; ancak o bunun hakkından gelir.” der. Beş on seyis zar zor atı Emir Sultan'a getirirler. Sultan Murad'ın hediyesi olduğunu söylerler. Emir Sultan atı kabul eder ve atı ahıra koyarlar. Emir Sultan “Varın o ata benden selam söyleyin, önceki sahibin Allah korkusu bilmezdi, sen ona bunun için isyan ederdin, şimdiki sahibin Allah'ın emirlerine itaatkardır, sen de itaatkar olup eski huylarını terk eder misin? deyin, bakalım nasıl davranacak?” der. Ece Baba, Emir Sultan'ın söylediklerini ata söyleyince at hemen itaat eder, başını üç kere yere koyar, aleyke's-

⁹⁹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 58b-59b.

selam der gibi yapar. Emir Sultan cuma günleri o ata biner, Cuma Namazı'na gider. Ece Baba da her gün o at ile pazara gider. Atı bir yere bağlar ve at hiç hareket etmez; ama yanından bid'at ehli birisi geçerse onu tepip ısırarak ister. Ehl-i sünnet biri yanından geçerse başını yere koyup tevazu eder.¹⁰⁰

Oğlu Ali Çelebi'nin Ölmesi İçin Emir Sultan'ın Dua Etmesi:

Emir Sultan hayatında sadece Sultan Yıldırım Bayezid Han'ın kızı Hundi Sultan ile evlenmiştir. Bundan da iki kızı ve bir oğlu olmuştur. Kızlarının ikisi de Emir Sultan'ın sağlığında vefat etmişlerdir. Emir Sultan velayet hissi ile oğlunda bazı şeyler müşahede eyler. Bir gün Hundi Sultan'a "Ben dua edeyim de Allah bugün bu oğlanın canını alsın. Sen de amin de." der. Hundi Sultan sebebini sorunca, Emir Sultan "Bu senede ölmesi hepimiz için hayırlıdır. Ben padişah neslindenim diye çok kavga edebilir." der demez Ali Çelebi'nin ruhu hemen cesedinden ayrılır.¹⁰¹

Emir Sultan İle Bir Râhibin Menâkıbı:

Emir Sultan Bursa'ya geldiğinde Keşiş Dağı'nda riyazette mahir, insanların hacetini eda eden, siyah elbiseli, İsâ mezhebi üzere yaşayan bir rahip vardır. Dağda bir sene geçirdikten sonra Bursa şehrine gelir, bir ay kadar bir yerde kalır ve dertli olanların dertlerini giderir. Görmeyenleri görür, dilsizleri konuşur, ayaksız olanları ayaklı yapar; yani her türlü hastalığı dua okuyup halleder. Emir Sultan keşif ile bu râhibin ahvaline muttali olup, onu ziyarete gider. Kapısını çalar, kapıyı açan râhip "Hoş geldin, ey Emir Muhammed Buhârî." der. Emir Sultan selamdan sonra "Sen benim Emir Seyyid olduğumu nereden bildin?" der. Râhip "Senin deden, Muhammed Mustafa senin geleceğini ve ismini bana rüyada bildirdi." der. Emir Sultan da "O halde niçin Müslüman olmuyorsun?" dediğinde, râhip "Deden önünde müslümanlığı kabul ettim." der.¹⁰²

Emir Sultan'ın Miraç Gecesi Hakkındaki Açıklaması:

Bir âlimin "Sonra yaklaştı ve sarktı." (Necm53/8) ayetinin tefsirini anlamakta bir engeli vardır; yani miraç cismani mi ruhani mi oldu diye, bir problemi vardır. Emir Sultan'dan bunu öğrenmek ister. Emir Sultan başını murakabeden kaldırıp der

¹⁰⁰ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 60a-61b.

¹⁰¹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 63a-63b.

¹⁰² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 63b-64b.

ki “Babam, dedem Hz. Rasûl, Allah’ın huzuruna bu zahir bedeni ile varmıştır. Bu gözle görmüştür. Bu dille doksan bin kelime söylemiştir. Bu kulakla dinlemiştir. Bunda şek ve şüphe yoktur. Zira babam, bu Zat (s.a.v.) mahlukâtın yaratılmasına sebep olmuştur. Hakkında ‘Eğer sen olmasaydın alemleri yaratmazdım’ denmiştir. Bu işin doğru olduğuna dair Necm Sûresi nazil olmuştur. Aman! Babam, bu işin olmadığına dair ihtimal bile yersizdir. O ki, Hz. Muhammed’dir, Allah’ın habibidir. Hem Allah hem melekler hem de tüm mahluk ona salavat getirir.”¹⁰³

Emir Sultan’ın İsrâ Sûresi’nin 64. Ayetini (Şeytan onlara, ancak kuru bir aldatma vaat eder) Tefsir Etmesi:

Bir gün Emir Sultan, meclisinde hazır bulunanlara nasihat etmek için bu ayetin tefsirini yapar. “Babam, kesinlikle gaflete yer yoktur. Şeytan kuvvetli kimsedir. Avamı şu yoldan, havassı bu yoldan, ulemayı şu yoldan, sülahayı bu yoldan saptırır. Nitekim Bel’am-ı Bâûra ve Bersîsa’yı işitmişinizdir. Bunlar, iman bakımından kemal mertebede iken, sonra sapıtıp imansız gitmişlerdir. Şeytan gayet ulu düşmandır, babam. Nitekim Allâhü Teâlâ Musa Peygamber’e, ey Musa! Kesinlikle düşmanımı ölü görmeyince korkun kesilmesin ve şerrinden emin olma, diye vahiy yoluyla emir eyler. Babam, bir gün Hasan Basri bir yerde ibadet eder. Görür ki, şeytanın elinde yularlar var. Hasan Basri şeytana ‘Bu yularlar nedir?’ diye sorar. Şeytan ‘Bu yularları halkın boynuna geçiririm ve istediğim gibi onları oynatırım’ der. Hasan Basri ‘Bu yularlardan bize de hisse var mı?’ diye sorduğunda, şeytan da ona ‘Sana yulara ne gerek var.’ der.”¹⁰⁴

Emir Sultan Kendi Mezar Yeri İçin Şeyhü’l-İslam’a Ok Attırması:

Asa Bahçesi’ne giderken, merhum olan kayınları Sultan Mehmed Han’ın türbesi önüne vardıklarında Emir Sultan, ok ve yayının şeyhü’l-islam’a verilmesini söyler. Bir derviş de, Emir Sultan’ın ok ve yayını şeyhü’l-islama verir. Emir Sultan şeyhü’l-islama “Dileriz ki mezarımız bu taraflarda olsun, sizi uğur tutup niyet ettik, bu oku şark tarafına atın; her nerede bulunursa mezarımız orası olsun.” der. Şeyhü’l-islam da Emir Sultan’ın bu isteğini yerine getirir ve oku atar. Oku bulduklarında, okun buraya gelip düşmesinin keramet işi olduğu anlaşılır; çünkü mesafe çok

¹⁰³ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 65a-65b.

¹⁰⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 65b-66b.

uzundur ve bir atış ile buraya düşmesi imkansızdır. Okun düştüğü yer ormanlık ve meşelik bir yerdir. Emir Sultan buradan türbe miktarı bir yer satın alır ve büyük bir suffe yaptırır. Vefat ettikten sonra türbesini Hundi Sultan yaptırır. Türbe yapılırken Emir Sultan, mimara her gece rüyada görünüp “Şurayı şöyle yap, şu mahalli böyle yap.” der.¹⁰⁵

Emir Sultan’ın Vefat Etme Zamanının Geldiğini Söylemesi:

Bir gün Emir Sultan “Babam ‘Her nefis ölümü tadacaktır’ (Enbiya 21/35). Elbette bu fani alemden o baki aleme gitmek üzereyiz. Şimdi bilin, zahirimizi âlimlere verdik ki halka karışıp vaaz ve tezkir ile halkı dalaletten hidayete irşat etsinler. Bâtınımızı dervişlerimizden iki kimseye verdik. Biri İbrahim Edhem mertebesinde diğeri Bâyezid-i Bistami mertebesindedir.” der. Bu işaretlerden sonra Emir Sultan’ın gün geçtikçe sağlık durumu bozulur.¹⁰⁶

Emir Sultan’ın, Yerine Hasan Hoca’yı Halife Tayin Edip Vefat Etmesi:

Emir Sultan ölüm döşeginde iken “Sultanım sizden sonra yerinize kim halifeniz olsun?” dediklerinde, Emir Sultan “Benden sonra şeyhiniz Hasan olsun, bizi isteyen Hasan’da bulsun.” der. Bu konuda muhkem te’kidlerde bulduktan sonra o günlerde vefat eder. Vefat tarihi 833 (M.1429)’tür.¹⁰⁷

Emir Sultan’ın Cenazesini Yıkayanlar ve Cenazesine Su Dökenler:

Emir Sultan can çekiştiği sırada orada bulunanlar “Sultanım sizi kim yıkasın ve kimler su koysun?” dediklerinde, “Otuz yıl boyunca ikinci namazının sünnetini tastamam kılan benim cenazemi yıkasın.” der ve bundan sonra vefat eder. Müverrihîn, sene 829 derler. Dervişler “Acaba Emir Sultan’ı yıkayacak olan, ikinci namazını otuz yıl boyunca tastamam kılan kimdir?” diye söyleşirler. Hacı Bayram Veli de Emir Sultan’ın hastalığını işitip Ankara’dan Bursa’ya gelir. Bunu işitince “İşte ben otuz yıldan fazladır ikinci namazının sünnetini kaçırmadım.” der. Fukara dervişler bunu duyunca sevinirler. Böylece Emir Sultan’ın cenazesini Hacı Bayram

¹⁰⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 67a-68b.

¹⁰⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 68b-69b.

¹⁰⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 69b-70a.

Veli yıkar ve suyu da Emir Sultan'ın nice zamandır hizmetinde bulunan Seyyid Ahmed Horasani koyar. Cenaze namazı, çok cemaat ile Ulu Camii'nde kılınır.¹⁰⁸

Emir Sultan'ın Kıyamet Gününe Kadar Olan Halleri:

Emir Sultan'dan sünnete muhalif hiçbir şey ortaya çıkmaz. Bütün hareketleri, davranışları şeriate uygundur. Fukarasından bile meşru olmayan, akla muhalif hem sözlü hem de fiili hiçbir amel ortaya çıkmaz. Emir Sultan'ın kendisi kutbu'l-aktabdır. Dostlarından çok kimseyi kutbiyet makamına erdirir. Yine tarîkinde bütün rical-i gayb vardır. Bütün evliya ve ehlullahın reisi ve sultanıdır. Emir Sultan'ın ruhu her an ve her saat bin makam seyrederek, dilediği alemde dilediği suret ile gezer. Yine meşhurdur ki yüce bir divanı vardır ve her cuma gecesi bütün evliya ve ehlullah dîvânında hazır bulunurlar. Tedbîrât aleminde ne olacak ise hepsini dedesi Sultan-ı Kevneyn'in izni ile bilir. Türbesinin güzel kokulu toprağı her derde şifa ve devadır.¹⁰⁹

Emir Sultan'ın Halifeleri:

Menâkıbnâmede Emir Sultan'ın menkabeleri anlatıldıktan sonra halifelerinin menkabeleri anlatılmıştır.¹¹⁰ Emir Sultan'ın halifeleri şunlardır:

A) Seccade-i Hâssa Halifeleri (Emir Sultan Dergahında, Onun Postuna Oturan Halifeleri):

Hasan Hoca, Bedreddin Efendi, Büyük Lutfullah Efendi, Lutfullah Efendi'nin damadı Davud Efendi, Abdurrahman Çelebi, Ahmed Çelebi, Ahmed Çelebi'nin kardeşi İbrahim Efendi, İbrahim Efendi'nin oğlu Küçük Lutfullah Efendi'dir.

B) Seccade-i Gayr-i Hâssa Halifeleri (Emir Sultan Dergahı Dışında, Emir Sultan'ın İcazet Verip Çeşitli Yerlere Gönderdiği Halifeleri) :

Emir Sultan'ın kapıcısı olan Ece Baba, İsâ Dede, Hacı Mustafa, Şeyh Sinan, Tuzlavî Yahya Efendi, Şeyh Nimetullah Efendi, Keşfi Efendi, Şeyh Camiu'l-Kitab Gavs Efendi'dir.

¹⁰⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 71a-72a.

¹⁰⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 72b-73b.

¹¹⁰ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 79a'dan itibaren Emir Sultan'ın halifelerinin menkabeleri anlatılmaktadır.

Daha sonra Emir Sultan'ın menâkıbını yazan ve tasnif eden yazarlar beyan edilir. Bu kitabın da Alaşehir'de medfun bulunan Şeyh Sinan Efendi'nin ve bazı evlatlarının işaretleri ile cem olunduğu, yazıldığı ve 1033 Rebiu'l-âhir ayında başlandığı ve bitirildiği belirtilir.¹¹¹

Özetini verdiğimiz menâkıbnâmede kerametlere çokça yer verildiği görülür. Bu sebeple “menkabe ve keramet” hakkında kısaca bilgi vermek istiyorum.

C- MENKABE VE KERAMET

1- Menkabe:

Öncelikle şunu belirtmemiz iyi olur: Günümüzde menkıbe şeklinde meşhur olan kelimenin aslı menkabedir. Menkabe (Çoğulu: Menâkıb), “övlümeye layık iyi iş”¹¹², yani fazilet ve erdem manasına gelir. Tasavvufta bir terim olarak ise, velilerin menkabelerinin, örnek hal, hareket ve yaşama şekillerinin anlatıldığı; söz ve tavsiyelerinin nakledildiği eserler; velayetname, anlamına gelir.¹¹³

Kelimeyi “fazilet/erdem” manasıyla ve menâkıb başlığı adı altında hadis mecmualarında görmekteyiz. Hadis külliyyatında menâkıb, “Câmi” türü hadis kitaplarının ihtiva ettiği ana konulardan biridir.¹¹⁴ Bu menâkıb bölümlerinde, Hz. Peygamber'in şemâili ile ahabın faziletleri hakkında söylenmiş hadisler yer almaktadır.¹¹⁵ Yine aynı manada, önemli tarihî şahsiyetler hakkında yazılmış biyografik müstakil eserlere; bir zümrenin (msl. Hulefâ-yı Râşidîn) veya bir kabilenin övgüye değer işlerini konu edinen eserlere de “menâkıb” ismi verilmiştir. Mezhep imamaları, hatta bazı kutsal şehirleri tasvir eden eserler için de “menâkıb” isminin kullanıldığı görülmektedir.¹¹⁶ Burada bizi asıl ilgilendiren tasavvuf literatüründeki “menkabe”dir; çünkü menâkıbnâmeler tasavvufta önemli kaynaklar arasındadır.

Menkabe, tasavvuf tarihinde, III. (M. IX) y.y.'dan sonra sûfilerin hikmetli sözlerini ve örnek alınacak faziletli davranışlarını anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır ve V. (M. XI) y.y.'dan itibaren de menkabenin içeriğine “keramet”

¹¹¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 150a-152a.

¹¹² Mevlüt Sarı, **Arapça- Türkçe Lugat**, Bahar Yayınları, İstanbul, 1980, s. 1546.

¹¹³ Süleyman Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabcacı Yayınevi, İstanbul, Mart 2002, s. 241.

¹¹⁴ Mücteba Uğur, **Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü**, TDV Yayınları, Ankara, 1992, s. 216.

¹¹⁵ Ali Yardım, **Hadis I-II**, Damla Yayınevi, İstanbul, 2000, Hadis II s. 82.

¹¹⁶ Ahmet Ateş, “Menâkıb”, **İ.A.**, M.E. Basımevi, İstanbul, 1964, c. VII, s. 701.

kavramı da dahil edilmiştir.¹¹⁷ Dolayısıyla menkabe, tasavvufta, sûfilerin ortaya koydukları olağanüstü olaylar demek olan kerametleri nakleden küçük hikayelerdir.¹¹⁸ Bir zaman sonra keramet (çoğulu: kerâmât), menkabe/menâkıb kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılmaya başlanmış ve menkabe/menâkıb kelimesinin yerini, keramet/kerâmât kelimesi almaya başlamıştır. Mesela, “Kerâmât-ı Ahî Evran”, “Menâkıb-ı Ahî Evran” manasındadır.¹¹⁹ Bunun için menkabelerin özünü kerametler oluşturur desek yeridir; çünkü belli bir zamandan sonra veli dendiği zaman ilk olarak akla gelen keramet olmuştur. Veli ve keramet ayrılmaz bir bütün halinde telakki edilmeye başlanmıştır. Hâlbuki ilk zamanlar keramet esas değil, istikamet esas olarak kabul edilmiştir. Sûfilerin/velilerin hayatları sade, gerçeğe yakın ve tarihî kişilikleri yazılır, harikuladeliklere pek rastlanmazdı. Daha sonraları ise içlerinde kerametleri, olağanüstülükleri barındıran evliya menkabeleri ortaya çıkmıştır.

İlk zamanlarda tabakat türü eserlerde sûfiler/veliler ile ilgili bazı menkabeler yer alıyordu. Ancak İslam dünyasında bildiğimiz anlamda evliya menkabeleri, V. (M.XI.) y.y.’dan sonra tasavvuf hareketinin belli bir seviyeye ulaşması sonucu ve tarikatlar halinde teşkilatlanmasından sonra görülmeye başlamıştır.¹²⁰

Menkabeler iki kısma ayrılabilir: I) Din uğrunda savaşanların hayat ve maceralarından bahseden mankabeler (Dânişmendnâme, Battalnâme). II) Zühd ve takvasıyla meşhur olan veliler hakkında yazılan menkabeler.¹²¹ Bizi ilgilendiren zühd ve takvasıyla ün kazanmış olan veliler için yazılmış olan evliya menâkıbnâmeleridir.

“Evliya menkabelerinin ortaya çıkışı şu şekilde ifade edilebilir: Halkın hayal gücü hiçbir zaman, kendisine gelen dinin ortaya koyduğu sınırla yetinmez. Dinin ortaya koyduğu bu sınır üzerine bir takım insan üstü, gizemli, sırlı kuvvetler ilave eder ve bu kuvvetlerin ortaya koymuş olduğu harikulade olaylara inanma eğilimi gösterir. Bunun sonucunda da o dinin ortaya koymuş olduğu sınırlar genişler ve halk muhayyilesi bu çerçeveye bağlı kalır. İşte bundan dolayı, hem Kur’an-ı Kerim’de

¹¹⁷ Haşim Şahin, “Menâkıbnâme”, **DİA**, Ankara, 2004, c. XXIX, s. 112.

¹¹⁸ Ahmet Yaşar Ocak, **Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler**, T.T.K. Basımevi, 2. Baskı, Ankara, 1997 (Menâkıbnâmeler), s. 27.

¹¹⁹ Ateş, **a.g.m.**, s. 702; Şahin, **a.g.m.**, s. 112.

¹²⁰ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, s. 40.

¹²¹ Ahmet Eflaki, **Menâkıbu'l-Arifin, Ariflerin Menkabeleri**, trc. Tahsin Yazıcı, M.E. Basımevi, 2. Basım, İstanbul, 1964, s. X (Tahsin Yazıcı'nın esere yazdığı tenkit ve tahlilden).

hem de rivayet yoluyla gelen hadislerde geçen harikulade olaylar sebebiyle, keramet anlayışı halk arasında tutulur. Hatta tasavvufun resmi anlayışının ötesinde bir anlayış (sanki asıl olan keramettir) hâkim olur. Bunda cahiliye dönemine ait efsane ve mitlerin, Yahudi ve Hıristiyan kaynaklı menkabelerin de etkisi yadsınamaz. Bir çok menkabeler tefsir ve tarih kitaplarına kadar girmiştir ve tasavvufun yayıldığı halk çevrelerinde de IX. y.y.'dan, belki daha da önceleri evliya menkabeleri haline dönüşmüştür. Dönüşürken de dini esaslara aykırı olmamak şartıyla, tasavvuf literatüründe aktarılan veli kerametlerine, halk muhayyilesinden beslenmek suretiyle yeni kerametler eklenmiştir. Böylece ortaya çıkmaya başlayan menkabeler, giderek İslam dünyasında çoğalıp zenginleşmiştir. Sonuçta da velilerin gerçek tarihî kişilikleri ile menkabevî kişilikleri karışmıştır ve sûfilerin biyoğraflerini yazanlar da bunları olduğu gibi eserlerinde yazmıştır.

Müslüman Türk topluluklarına baktığımızda da durum farklı değildir. Evliya menkabelerinin doğuşu Türklerin İslam'a girişiyle, tasavvufun etkisiyle olmuştur; ama evliya menkabelerinin temelini, İslam'dan önceki zamandan kalma efsane, destan v.b. unsurlar oluşturmuştur. Şamanizm ve Budizm dinleri İslam'dan önce Türklerin inandıkları dinler arasındadır. Buradaki şaman ve budist azizler harikulade işler yapabilen kişilerdir. İslam'a girişle birlikte bunların yerini alan ata ve baba lakaplı şeyhler tarafından bu şaman ve budist azizlerin hikayeleri İslami propoganda için kullanılmıştır ve veli, ermiş kişilerin menkabeleri şeklinde anlatılmıştır. Böylece Müslüman Türkler arasında da evliya menkabeleri yaygınlaşmıştır.

Evliya menkabelerinin hepsi aynı mahiyeti ve özelliği göstermez. Bu açıdan da evliya menkabeleri gerçeğe dayanan ve hayalî olanlar diye iki ana guruba ayrılabilir. Gerçeğe dayanan menkabeler, gerçekten yaşanmış tarihî olaylardan kaynaklanır. Anlatılan olaylar belli bir tarihte ve coğrafi mekanda meydana gelmiştir; ama yine de anlatılan veliyi yüceltmek için bu gerçek olaylar gerçeğinden saptırılmış olabilir. Yine de söz konusu olayları teşhis etmek kolaydır. Hayalî menkabeler de gerçek olaylara dayanmamakla beraber toplumun sosyal ve psikolojik yönlerini yansıtır. Evliya menkabeleri, harikulade olaylara dayanması sebebiyle masal, efsane ve destanla benzerlik gösterir; ama kahramanlarının gerçek ve mukaddes kişiler olması, olayların belli bir yerinin ve zamanının olması, gerçek olduğuna inanılması, yarı

mukaddes olmaları, kısa ve sade bir anlatım tarzına sahip olmaları yönleriyle diğerlerinden ayrılır.

Evliya menkabeleri, menkabesi anlatılan velinin müridlerinin yetişmesi ve tarikatın bütünlüğünü sağlamak; velinin ve tarikatın propagandasını yapmak; resmi din görüşünü temsil eden ulema nazarında veliyi ve tarikatını kabul ettirmek için yazılır. Bir defa okunduktan sonra rafa kaldırılmak için değil, her vesileyle defalarca okunmak için yazılır; çünkü müridler ve halk yeni olaylar öğrenmek için değil, bildiği ve hayâlinde yaşattığı velinin menkabelerini okuyarak mistik haz duymaktadır.”¹²²

Müridler açısından baktığımızda menâkıbnâmeler, eğlenmek için okunan, rastgele yazılmış masallar değildir; gerçek olduğuna inanılarak okunur, dolayısıyla yarı kutsal metinlerdir. Bunlardan dolayı da menâkıbnâmeler, yazıldıkları tarihlerden günümüze kadar, ufak tefek kelime değişikliklerinin dışında hiç bozulmadan yazıla ve okunagelmiştir.¹²³

Menkabelerin içeriğinde olağanüstülükler olduğundan, menkabesi anlatılan velinin hayatının abartılı bir şekilde anlatılmasından, bazen de tarihî şahsiyetiyle bağdaşmayan bilgiler bulunmasından dolayı menâkıbnâmeleri tarihî hatalar yığını içeren ve tarihî olarak hiçbir değeri olmayan eserler olarak görenler olabilir. Nitekim Türk tarihçilerinin büyük çoğunluğu menâkıbnâmeleri olağanüstü olaylarla dolu, gerçeklerle ilgisi bulunmayan eserler olarak gördüğünden bunları tarihî kaynak olarak kabul etmemiştir.¹²⁴ Hâlbuki XIX. asırdan itibaren Avrupalı bilginler, Hristiyan velilerine dair yazılan bu gibi eserleri ilmî bir tetkik ve tahlile tabi tutarak onların dini, tarihî ve sosyolojik bakımdan arzettikleri önemi göstermişlerdir.¹²⁵ Türk tarihçiliğinde de M. Fuad Köprülü, Zeki Velidi Togan, Abdülbaki Gölpınarlı, Orhan Köprülü, Agah Sırrı Levend ve Ahmet Yaşar Ocak bu metodu takip ederek menâkıbnâmelerden gereği gibi faydalanılabileceğini söylemişlerdir ve kendileri de faydalanmışlardır.¹²⁶ Diğer tarih kaynakları ile karşılaştırma yaparak, ilmî bir tenkit

¹²² Bu dipnotun olduğu paragrafla birlikte önceki dört paragraf, Ocak, **Menâkıbnâmeler**, 30-36 sayfaları arasından yararlanılmıştır.

¹²³ Ahmet Yaşar Ocak, **Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1983 (Bektaşî Menâkıbnâmeleri), s. 3.

¹²⁴ Şahin, **a.g.m.**, s. 113.

¹²⁵ Eflakî, **a.g.e.**, s. XII (Tahsin Yazıcı'nın esere yazdığı tenkit ve tahlilden).

¹²⁶ Şahin, **a.g.m.**, s. 113.

süzgecinden geçirmek suretiyle evliya menâkıbnâmelerinden, bazı tarihî olaylara ve şahsiyetlere dair bilgiler; içtimaî, iktisadî ve kültürel hayata, adet ve an'anelere dair bilgiler, Türk evliya menâkıbnâmeleri açısından baktığımızda Anadolu ve Rumeli'nin İslamlaşmasına ve iskanına ait bilgiler, Türk din tarihine ait bilgiler hakkında faydalanmak mümkündür.¹²⁷

Sonuç olarak, tasavvuf literatüründe menâkıbnâmeler de önemli kaynaklar arasındadır. Konusuna baktığımızda genelde sûfilerin/velilerin ortaya koyduğu kerametleri anlatır. Sadece onların kerametlerini anlatmakla kalmaz, onların hayatlarıyla ilgili; menkabevî ve tarihî şahsiyetleri hakkında karışık, çelişkili bazen de birbirine zıt bilgiler verse de çok önemli malzemeler de verebilir. İşte böyle bir durumda, ilmî bir metodla tenkide tabi tutularak gerekli malzemeler çıkarılabilir. *“Ancak, tasavvufun kendine has bir mantığı ve düşünme tarzı olduğu da unutulmamalıdır. Mistik muhayyile, mutasavvıfların kimliklerini çoğunlukla olduğundan farklı bir şekilde takdim eder. Fakat aklın prensipleri, insan psikolojisi, sosyal psikoloji, tarih şuuru, cemiyete hâkim olan kanunlar gibi esaslardan yola çıkanlar, bu tür menâkıbnâmelere dayanarak, yazıldığı döneme ait tarihî, içtimaî, dinî ve insanî gerçekleri tesbit ve teşhis edebilirler. Bununla birlikte nihai ve doğru tesbitlere ulaşmak için, olayların mistik muhayyile ve tasavvufun kendi mantığına göre değerlendirilmesinin şart olduğu unutulmamalıdır.”*¹²⁸

2- Keramet:

Emir Sultan'la ilgili anlatılan olayların bir kısmı da tasavvuf literatüründe keramet kavramı ile açıklanır.

Tasavvuf ilmini incelediğimizde bu ilmin, bir zahir dediğimiz ilim tarafı, bir de bâtın dediğimiz yaşantı, hâl tarafı olduğunu görürüz. Bu durumu cevize benzetebiliriz: Cevizin kabuğu ilmi; içi, özü ise bâtın dediğimiz yaşamayı ifade eder. Cevizin kabuğu ve özü nasıl bir bütün halinde cevizi oluşturuyorsa, tasavvufun zahir ve bâtın kısmı da tasavvuf ilmini oluşturur; yani ne ilimsiz tasavvuf olur ne de amelsiz ama tasavvufta asıl olan hâl dediğimiz manevi yaşantıdır. Tasavvuf, “hâl

¹²⁷ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, ss. 66-69.

¹²⁸ Aşkar, **a.g.e.**, s. 191.

işi”dir, kâl işi değildir.¹²⁹ İşte tasavvufun ilim kısmını tedris ettikten sonra öğrendiklerini bizzat yaşayarak hayatında uygulayan kişiye de kâmil bir insan olma yolunda ilerleyen, Allah’ın sevgili bir kulu, Allah dostu olmaya çalışan bir kişi; yani veli diyebiliriz. Veli, Hakk’ın dostu ve sevgili kulu¹³⁰ demektir. Böyle bir kişi, zühd, muhasebe, murakabe, mücâhede, riyazet v.b. temrinlerle manevi yolculukta mesafeler kateder. Makamı yükseldikçe, makamına uygun kendisinden bir takım haller ortaya çıkar: Keşif, manevi alemi müşahede, şatahat, varlıklar üzerinde tasarrufta bulunma v.b. Keramet de bunlardan biridir. Bununla ilgili olarak Sehl b. Abdullah şöyle demiştir: “Kırk gün süreyle samimiyet ve ihlasla zühde devam eden kişide Allah tarafından bir takım kerametler zahir olmaya başlar. Kimden böyle bir şey zahir olmamışsa bu onun zühdündeki sadakat ve ihlas noksanlığındandır.” Onun bir başka sözü de şudur: “Ayetler sadece Allah’a aittir, mu’cizeler peygamberlere, kerametler de velilere ve salih mü’minlere.”¹³¹

Keramet, kelime olarak asalet, cömertlik, şeref, itibar gibi manalara gelir.¹³² Bir tasavvuf terimi olarak ele aldığımızda; Allah’ın sevgili kullarında ortaya çıkan bir haldir. Keramette bir harikuladelik, bir olağanüstülük vardır. “Peygamberlik iddiasıyla herhangi bir ilişkisi bulunmayan bir kişiden hârikulade/olağanüstü bir hususun zuhur etmesi”¹³³ olayıdır; ama peygamberlik iddiasında bulunmayan bir kişinin elinde olağanüstü, harikulade bir olayın zuhur etmesini kabul etmeyenler de vardır. Öncelikle inkar edenler neden inkar ediyor? Sonra da kabul edenler niçin kabul ediyor, delilleri nelerdir? diyerek konuyu inceleyelim.

Zahir ulemasından bazıları kerameti kabul etmez. Kerameti kabul etmeyenlerin sebepleri ve şüpheleri şunlardır:

Mucize peygamberlerin peygamberliğinin delilidir. Peygamber nübüvvetini mucize ile ispat eder ve mucizede de bir olağanüstülük vardır. Bundan dolayı “keramet” adı verilen olağanüstülükler peygamberlerin dışındakiler için caiz değildir. Çünkü bunlar peygamberlere has özelliklerdir. Ayet, mucize ve keramet birdir.

¹²⁹ Mehmet Demirci, **Sorularla Tasavvuf ve Tarikatlar**, Damla Yayınları, İstanbul, 2001, s. 140.

¹³⁰ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 372.

¹³¹ Serrâc, **el- Lüma’ İslam Tasavvufu, Tasavvufla İlgili Sorular- Cevaplar**, trc. ve haz. H. Kâmil Yılmaz, Altınoluk, İstanbul, 1996, s. 309.

¹³² Bkz. Serdar Mutçalı, **Arapça- Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995, s. 757.

¹³³ Süleyman Uludağ, **Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Kerâmet**, Sufi Kitap, İstanbul, 2008, s. 55.

Mucizenin benzeri bir şeyi peygamberlerden başkasına isnad eden kimse peygamberlerle bu kimseleri aynı seviyeye koymuş olur.”¹³⁴ Ayrıca kerameti kabul etmek, peygamberliği iptal eder. Yine kerameti kabul etmek “Allah, peygamber olan şahısları peygamber olmayan şahıslardan ayırt etmekten acizdir.” manasına gelir.¹³⁵

Bir diğer şüphe şudur: “Kullarımı bana en çok yaklaştıran şey, onlara farz kıldığım ibadetlerdir.” buyuran kudsi hadis, farzları yapanların sünnetleri yapanlardan daha çok Allah’a yaklaşacağını gösteriyor. Hâlbuki farzları yerine getirenlerde keramet görülüyor. Öyleyse sünneti yerine getirenlerde de görülmez.¹³⁶

Kerameti kabul etmeyenlerin ileri sürdükleri bir diğer husus da şudur: Allah Nahl Sûresi 7. ayette “*Hayvanlar, ağırlıklarınızı sizin ancak zorlukla varabileceğiniz beldelere taşırlar. Rabbiniz çok esirgeyendir, çok merhametlidir.*” buyuruyor. Oysa bir veli bir beldeden başka bir beldeye keramet yoluyla, sıkıntı çekmeden gitmektedir. Bu durum ayetle çelişmektedir. Hz. Peygamber bile birçok sıkıntı ve meşakket çekerek Mekke’den Medîne’ye hicret etmiştir.¹³⁷

Bir başka şüphe ve ileri sürülen delil şudur: Kerametlerini kabul ettiğimiz veli, bir başkası aleyhinde bir dava açsa, davasını ispat etmesini isteyecek miyiz, istemeyecek miyiz? Eğer davasını ispat etmesini istersek lüzumsuz bir iş yapmış oluruz. Yine davasını ispat etmesini istemezsek, bu durumda da Peygamberimiz (s.a.v.)’in “*Davacının davasını ispat etmesi gerekir.*” sözünü terk etmiş oluruz.¹³⁸

Kerametlerin zuhurunu kabul etmeyenler bir de şunu ileri sürerler: Bir veliden kerametın ortaya çıkması caiz olunca, diğerlerinden ortaya çıkması da caiz olur. Bu durumda kerametler çoğalacak ve olağanüstülük sıfatını kaybedecek normal bir durummuş gibi gözükecektir. Böyle bir halde de bu ortaya çıkan haller ne mucize olur ne de keramet olur.¹³⁹

¹³⁴ Serrac, **a.g.e.**, s. 311.

¹³⁵ Kelâbâzi, **Ta’arruf, Doğu Devrinde Tasavvuf**, trc. ve haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 1992, s. 107.

¹³⁶ Nebhânî, **Câmiu Kerâmâtî'l-Evliyâ, Sahabeden Günümüze Veliler ve Kerametleri**, trc. Abdülhalık Duran, Hikmet Neşriyat, s. 35.

¹³⁷ Uludağ, **Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Keramet**, s. 119.

¹³⁸ Nebhânî, **a.g.e.**, s. 35.

¹³⁹ Uludağ, **Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Keramet**, s. 120.

Buna karşılık mutasavvıflar ve ehl-i sünnet âlimleri kerametın var olduğunu, mucize ve kerametın ayrı şeyler olduğunu söylerler. Mutasavvıflara gelmeden önce kelamcılardan örnek verelim: “Velilerin kerametleri bize göre caizdir, Mutezile buna muhaliftir. Bu konudaki delilimiz hem aklî hem de naklî yöndendir.”¹⁴⁰ Bir başka örnek: “Nebi olmayan velinin, keramet olarak adlandırılan bazı harikulâdelikleri vardır. Keramet, Mutezilenin görüşünün aksine kitap, sünnet ve icma ile sabittir.”¹⁴¹ Kerameti kabul eden kelamcılardan kerametın varlığını ispat ederken kullandıkları deliller, mutasavvıfların kullandıkları delillerle hemen hemen aynıdır.¹⁴²

Şimdi de mutasavvıfların kerametın varlığına dair ileri sürdükleri delilleri inceleyelim. Önce mucize-keramet farkına değinelim. Mucize peygamberlerin davaları için, davalarında doğru olduklarını gösteren bir delildir, ve onlar mucizelerini gizlemezler. Mucizede inkarcılara meydan okuma vardır. Veliler ise peygamberlik davasında bulunmaz. Eğer bulunursa küfre girer. Mucizeye benzeyen keramet hallerini de açığa vurmazlar, gizlerler. Ayrıca keramette meydan okuma yoktur.

Serrâc (ö.378/988) bu konuyla ilgili şunları söyler: Peygamberler mucizeyle insanları Allah’a çağırır ve mucizeyi davalarına delil olarak kullanırlar. Mucizelerini gizledikleri zaman Allah’a karşı gelmiş olurlar. Veliler ise kerameti gizlemekle kulluk şartını yerine getirmiş olurlar. Peygamberler mucizelerini müşriklere karşı delil olarak kullanırlar. Çünkü müşriklerin kalpleri kaskatıdır. Veliler ise kerametelerini sadece kendi nefislerine delil olarak kullanırlar. Bu sayede mutmain olmaya çalışırlar. Çünkü nefis ancak görmekle mutmain olur. Yine peygamberlerin mucizeleri arttıkça manevi faziletleri de artar. Kendilerine keramet verilen veliler ise kerametleri arttıkça ürpermeleri artar, bunun bir hile olabileceğini ve ayaklarının kayabileceğini düşünürler.¹⁴³

¹⁴⁰ Nureddin Es-Sâbûnî, **El-Bidâyetü Fî- Usûlu’d-Dîn, Mâtürîdiyye Akaidi**, trc. ve haz. Bekir Topaloğlu, DİB Yayınları, Ankara, 2005, s. 116.

¹⁴¹ Abdullatif el-Harputî, **Tenkîhu’l-Kelam Fî-Akâid-i Ehli’l-İslâm, Kelâmî Perspektiften İslam İnanç Esasları**, trc. ve haz. İbrahim Özdemir ve Fikret Karaman, TDV Elazığ Şubesi Yayınları, Elazığ, 2000, s. 256.

¹⁴² Bkz. Sâbûnî, **a.g.e.**, ss. 116-117; Harputî, **a.g.e.**, s. 257’deki 93 nolu dipnot; Şerafeddin Gölcük ve Süleyman Toprak, **Kelam**, Tekin Kitabevi, 3. Baskı, Konya, 1996, ss. 359-360.

¹⁴³ Serrac, **a.g.e.**, ss.311-313.

Kelâbâzî (ö.380/990) de benzer şeyleri söyler: Peygamber olmayan ama hakiki manada veli olan bir kişi peygamberlik iddiasında bulunmaz, batıl ve asılsız şeyler de söylemez. İnsanları sadece Hakk'a ve doğruya çağırır. Hakiki veli, peygamber ne söylemişse onu söyler. Böyle bir veliden kerametın ortaya çıkması; peygamberi tasdik etmek, onun davetini ortaya koymak, delillerini geçerli kılmaktır. Sûfilerden biri de şöyle demiştir: Veli, keramet ortaya çıkmadan önce haberi olmaz. Peygamber ise mucize ortaya çıkmadan önce bunu bilir. Çünkü veliler masum değildir. Bazen fitneye düşme tehlikesi vardır. Peygamber ise masumdur, fitneye düşmesinden korkulmaz.¹⁴⁴

Kuşeyrî (ö.465/1072) de Risalesi'nde İbn Fûrek'in şöyle dediğini aktarır: Peygamberler mucizeyi açıklamakla görevlidirler; ama velilere ise kerameti gizlemek vaciptir. Resûlullah mucize sahibi olduğunu kesinlikle söylüyor ve yeri geldiğinde mucizesini gösteriyor. Veli ise keramet iddiasında bulunmaz. Kendisinden keramet sâdır olursa da bunun bir mekr olabileceğini düşünür. Kuşeyrî buna katıldığını belirtir ve şunu söyler: Hatta bir veliden dünyada hiç keramet ortaya çıkmasa, bu durum veli için bir kusur değildir. Çünkü veli insanları kendisine davet etmekle görevli değildir; ama halkı kendisine davet etse de caiz olur. Peygamber ise halka gönderilmiştir ve halkı hem Allah'a hem de kendisine davet eder. Bunun için memurdur ve insanların peygamberin davasında sadık olduğunu bilmeye ihtiyacı vardır; bu da mucize ile bilinir. Bundan dolayı peygambere delil olarak mucize verilmiştir.¹⁴⁵ Evet, buraya kadar kerameti kabul etmeyenlerin ileri sürmüş olduğu ilk iddiaya, peygamber-veli ve mucize-keramet farkı çerçevesinde mutasavvıfların dilinden anlatarak, cevap verdik.

İkinci iddia ve şüpheye de şu şekilde cevap verilebilir: Sadece farzları yapmak, yalnızca sünnetleri yapmaktan daha çok, insanı Allah'a yakın kılar; ama veli hem farzları hem de sünnetleri yapmaktadır. Onun için veli bir kimse yalnızca farzları yapanlardan daha çok, Allah'a yakın kimsedir.¹⁴⁶

Üçüncü şüpheye, delil olarak ileri sürülen ayetteki (Nahl 16/7) durum bilinen bir hâldir ve genel hâli ifade ediyor. Velilerin kerametleri ise, nadir olaylardandır ve

¹⁴⁴ Kelâbâzî, **a.g.e.**, ss. 108- 110.

¹⁴⁵ Kuşeyrî, **a.g.e.**, ss. 470-471.

¹⁴⁶ Nebhânî, **a.g.e.**, s. 37.

özel bir hâldir. Bu nadir olaylar ayetteki genel mana ile çelişmez. Bir istisnadır ve istisnalar genel kaideyi bozmaz.¹⁴⁷

Dördüncü şüphede de ifade edilen hadis, genel bir hüküm ifade eden hukuk prensibidir ve istisnalarla çelişmez. Peygamberimizin Mekke'den Medîne'ye meşakkat ve zorluklar ile gitmesi ilahi hikmete binaendir. Yoksa peygamberimiz (s.a.v.) bir saat içerisinde yedi kat göğü gezip gelmiştir.¹⁴⁸

Beşinci şüphe için de şunlar söylenebilir: Allah'ın salih, takva ve istikamet sahibi itaatkar kulları iddia edilenin aksine çok azdır. Çünkü Allah Kur'an-ı Kerim'inde: "*Kullarımdan şükredenler pek azdır.*" (Sebe34/13). "*Sen onların çoğunu şükreden kimseler bulamayacaksın.*" (Araf 7/17) buyurur. Bu ayetlerden dolayı hakikaten velilik mertebesine eren Allah'ın özel kulları azdır; çok özel kulları daha da azdır. Az olunca da keramet göstermeleri de nadir olur. Dolayısıyla kerametle gösterilen harikalar olağan işler durumuna gelmez.¹⁴⁹

Kerameti kabul eden sûfilerin delilleri, sadece bu şüphelere cevap verirken kullandıkları argümanlar değildir. Nasıl ki diğer İslami bilimlerin birinci dereceden kaynakları Kur'an ve Sünnet ise; tasavvufun da aynı şekilde öncelikle dayandığı, ilham aldığı kaynak, Kur'an ve Sünnet'tir. Zaten asıl deliller de bu iki kaynaktan çıkarılan delillerdir.

Kerametın Kur'an'dan delilleri şunlardır: "*Hurma dalını kendine doğru silkele ki, üzerine taze, olgun hurma dökülsün.*" (Meryem 19/25) ayeti Hz. Meryem ile ilgilidir. Hz. Meryem, böyle bir hitaba muhatab olduğu sırada taze ve olgun hurma toplama mevsimi değildir; ama Allah Hz. Meryem'e böyle bir ikramda bulunmuştur. Yine Hz. Meryem'le ilgili olarak, Allah Hz. Zekeriya'yı Hz. Meryem'in bakımı ile görevlendirmiştir. Hz. Zekeriya, Hz. Meryem'in hücreğine her girişinde onun yanında yiyecekler bulur ve Hz. Meryem'e "*Bu yiyecekler sana nereden geliyor?*" diye sorar. Hz. Meryem de ona "*Allah'ın katından.*" (Al-i İmran 3/37) şeklinde cevap verir. Hâlbuki Hz. Meryem ne rasûldür ne de nebîdir. Hz. Meryem'le ilgili bu ayetlerden başka, Hz. Süleyman ve adamlarından biri ile alakalı bir olay Kur'an-ı Kerim'de anlatılmaktadır. Belkıs ve kavmi teslim olmadan önce, Hz. Süleyman,

¹⁴⁷ Uludağ, *Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Keramet*, s. 122.

¹⁴⁸ Nebhânî, *a.g.e.*, s. 37.

¹⁴⁹ Uludağ, *Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Keramet*, s. 123.

etrafındaki adamlarına “*Belkıs’ın tahtını bana kim getirebilir?*” (Neml 27/38) diye sorduğunda, Kitap’tan bilgisi olan biri, “*Ben onu, gözünü kapayıp açmadan önce sana getiririm.*” der. Hz. Süleyman tahtı yanında yerleşmiş bir hâlde bulur. (Neml 27/40). Kitap’tan bilgisi olan bu kişinin kilometrelerce uzaktan Belkıs’ın tahtını, peygamber olmadığı hâlde böyle olağanüstü bir şekilde getirmesi olayı keramet için delil gösterilir. Kehf ashabının kıssası ve bunlarda ortaya çıkan acayip hâller, Zülkarneyn kıssası ve Allah’ın başkalarına vermediği imkan ve kudreti ona vermesi, Hızır (a.s.)’ın kıssası ve Hz. Musa’nın bilmediği şeyleri Hızır (a.s.)’ın bilmesi gibi hususlar da Kur’an’da keramete delil olarak gösterilir.¹⁵⁰

Tasavvuf kitaplarında kerametın varlığına ve meşruiyetine delil olabilecek hadisler vardır: Rahib Cüreyc’in kıssası; Cüreyc’e bir kadın iftira atmak ister ama doğurduğu çocuk Cüreyc’in lehinde şahitlik yapar ve Cüreyc iftiradan kurtulur. Cüreyc peygamber olmadığı hâlde bu kendisine nasip olmuştur. Bir başka hadis: “Mağara Hadisi” denilen hadistir. Üç arkadaş yolculuğa çıktıklarında yağmura tutulurlar ve bir mağaraya sığınır. Aşırı yağmurdan dolayı toprakta bir kayma olur ve mağaranın girişi kapanır. Bu üç kişi de yapmış oldukları iyiliklerle Allah’a yalvarırlar ve duaları kabul olup mağaradan kurtulurlar. Bir diğer hadis de, sığınır konuşması hadisesidir.¹⁵¹ Bu hadislerden başka sahabeden ve tâbiûn neslinden de keramet türü olaylar rivayet edilmiştir.

Kur’an ve Sünnet naklî olarak kerameti ispat eder. Aklî olarak konuya yaklaştığımızda da şunları söyleyebiliriz: Bir çok ayet, gerçek iman sahibi bir kulun Allah’ın dostu olduğunu; Allah’ın da onun dostu olduğunu beyan eder. Durum böyle olunca, kul Allah’ın her emrine uyarsa yasaklarından sakınırsa, neden merhametli ve kerem sahibi olan Allah da bir kere olsun onun istediği bir işi yapmasın? Kul kendine düşeni yapınca Allah’ın da ona karşılık vermesi akla en yakın ihtimaldir. Keramet göstermek mümkün olmazsa; bu, ya Allah’ın gücü keramet yaratmaya yetmez ya da kul Allah’tan böyle bir lutuf görmeye layık değildir, manasına gelir. Allah’ın gücü yetmez dersek bu küfür olur. Kulun keramete layık olmadığını düşünmek de yanlıştır. Bir devlet başkanı birisini kendi özel hizmetine alır ve kendi sohbet ve sır

¹⁵⁰ Bkz. Serrac, **a.g.e.**, s. 313; Kelâbâzî, **a.g.e.**, s. 106; Kuşeyrî, **a.g.e.**, ss. 471- 475; Nebhânî, s. 23. Kehf ashabi, Zülkarneyn ve Hz. Musa ile Hızır (a.s.) kıssaları için Kehf Sûresi’ne bakınız.

¹⁵¹ Bkz. Serrac, **a.g.e.**, ss. 313-314; Kuşeyrî, **a.g.e.**, ss. 475- 477; Nebhânî, **a.g.e.**, ss. 26-29.

meclisine dahil ederse, ona başkalarına vermediği bazı yetkiler ve imtiyazlar verir. Bütün alemlerin hükümranı olan Allah, bir kulunu şerefendirip ona manevi saadetler ve ilahi marifetler bahsettiğinde, bunların yanında bir hiç hükmünde olan maddi alemde bu kuluna bazı kerametler vermesi çok mu olur?¹⁵²

Kerameti naklî ve aklî olarak ispat ettikten sonra şimdi de kerametın çeşitlerinden ve sonra da keramette asıl olan nedir? Keramet konusunda takınılması gereken tavırlar nelerdir? diyerek konuyu bağlayalım. Kerametın çeşitleri konusunda Tac es-Sübki “Velilerde zuhur eden keramet çeşitlerinin yüzü bulunduğunu sanıyorum.” der¹⁵³; ama kerameti genel olarak kevnî (maddî-surî) ve hakikî (ilmî-manevi) şeklinde ikiye ayırabiliriz.¹⁵⁴ Havaya serilmiş seccade üzerinde namaz kılmak v.b. kevnî keramete örnektir. Güzel ahlak sahibi olmak, arkada faydalanılan bir eser bırakmak v.b. hakikî keramete örnektir. *Menâkıb-ı Emir Sultan*’ın içeriğinde çoğunlukla Emir Sultan’ın kerametleri anlatılmaktadır ve bu kerametlerin hemen hemen hepsi kevnî keramet türüne girer. Menâkıbnâmeye anlatıldığına göre Emir Sultan beş yaşında iken, yaşlı bir adamın önceleri yemyeşil ve sulak olan bir bahçesi bir afet sebebiyle kurumuştur. Emir Sultan o bahçeyi, göstermiş olduğu kerametle eski hâline getirmiştir. Yine Emir Sultan, Peygamberimiz’in ravzasına gelip Peygamberimiz’e selam vermiştir ve Peygamberimiz de onun selamını almıştır. Bu olayı etraftakiler görmüştür ve selamlaşmayı duymuştur. Emir Sultan, ejderhayı kendisine musahhar kılmıştır. İnsanların içinden geçenleri bilmiştir. Buna benzer, eserde bir çok keramet anlatılır. Keramet konusunu bu şekilde anlattıktan sonra şöyle bir sonuçla bitirebiliriz:

1- Sehl b. Abdullah şöyle demiştir: “En büyük keramet, nefsin kötü ahlakını iyi huylarla değiştirmektir.”¹⁵⁵ Yani asıl keramet, nefsin aşırı isteklerine gem vurup, kâmil bir insan olmaktır.

2- Tasavvufta esas olan keramet değil; istikamettir, takvadır, şeriate uymaktır. Evliyada zuhur eden kerametlerin en büyüğü, devamlı olarak ibadet ve taat işlemeye

¹⁵² Nebhânî, **a.g.e.**, ss. 30-34.

¹⁵³ Nebhânî, **a.g.e.**, s. 81.

¹⁵⁴ Bkz. Demirci, **Sorularla Tasavvuf ve Tarikatler**, s. 40; Mustafa Kara, **Tasavvuf ve Tarikatler Tarihi**, Dergah Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2003, s. 123; H. Kamil Yılmaz, **Tasavvuf Meseleleri**, Erkam Yayınları, İstanbul, 2004, s. 227.

¹⁵⁵ Bkz. Serrac, **a.g.e.**, s. 316.

muvaffak kılınmak, gûnahtan ve emre muhalefetten korunmaktır.¹⁵⁶ Bâyezîd-i Bistâmî şöyle demiştir: “Bir kişiyi havada bağdaş kurmuş oturur bir hâlde görseniz, ilahi emir ve yasaklar, dinin çizdiği sınırlar ve şer’î hükümleri yerine getirme hususunda nasıl davrandığını görmeden ona aldanmayınız.”¹⁵⁷

3- Keramet bir perdedir. Cüneyd şöyle demiştir: “Manevi nimetleri görüp onların tadına dalmak ve kerametlere aldanmak havâssın kalplerini perdeler.”¹⁵⁸ Yani keramete takılıp kalmamak gerek; yoksa bir mekr-i ilahi olup insanın ayağı kayabilir.

4- Kerameti gizlemek esastır. Onun içindir ki büyük veliler mümkün olduğu kadar kerametlerini gizlemeye çalışmışlar, keramet göstermeyi bir meziyet değil, kadının hayız görmesi gibi geçici bir şey saymışlardır. Onlara göre: “Peygamberlere mucize izhar etmek nasıl farz ise velilere de kerameti gizlemek öyle farzdır”.¹⁵⁹ Ancak böylelikle veliler kulluk şartına bağlı kalmış olurlar.

D- KERAMET MOTİFLERİ

Menâkıbnâmelerle baktığımızda menkabesi aktarılan kişinin hayatı, güzel işleri, ahlakı, faziletleri v.b. özellikleri anlatılır. Bunların yanında hemen hemen tüm menâkıbnâmelerde bu kişilerin olağan üstü hâllerinden, sıra dışı olaylarından da bahsedilir. Tasavvuf literatüründe bunlar keramet olarak nitelendirilir ve “velilerin kerametleri”, “keramet çeşitleri” v.b. başlıklar veya bölümler şeklinde incelenir. Mesela: Havada uçmak, su üzerinde yürümek, akıldan geçenleri bilmek v.b. İşte keramet çeşitleri denilen bu şeyler aslında “keramet motifleri”dir. Ve menâkıbnâmelerle bakıldığında da aslında motifler hemen hemen aynıdır. Biz de keramet motiflerini incelerken Ahmet Yaşar Ocak’ın “Kültür Tarihi Olarak Menâkıbnâmeler, Metodolojik Bir Yaklaşım” isimli eserinde yapmış olduğu tasniften yararlandık. A. Yaşar Ocak’ın tasnifi: a) Velinin kendi vücudunda cereyan, b) Tabiat varlıkları ve eşya üzerinde cereyan, c) Hayvanlar üzerinde cereyan eden, d) Gizli şeyler üzerinde ve e) Mukaddes, insan üstü ve gizli güçler üzerinde cereyan eden keramet motifleri; f) Biyolojik mahiyette keramet motifleri, g) Veliliğini kabul edenlere, h) Veliliğini kabul etmeyenlere yönelik keramet motifleri, şeklinde sekiz

¹⁵⁶ Kuşeyrî, a.g.e., s. 475.

¹⁵⁷ Süleyman Uludağ, **Bâyezîd-i Bistâmî**, TDV Yayınları, Ankara, 2006, s. 121.

¹⁵⁸ Serrac, a.g.e., s. 317.

¹⁵⁹ Süleyman Ateş, **İslam Tasavvufu**, Elif Matbaacılık, Ankara, 1972, s. 121.

ana başlık ve alt başlıklardan oluşmaktadır. Menâkıb-ı Emir Sultan'da olan ama Ocak'ın tasnifinde olmayan bazı keramet motiflerini de biz ana başlıklar altında alt başlık olarak yazdık. Onlar da şu motiflerdir: "Tabiat varlıkları ve eşya üzerinde cereyan eden keramet motifleri" ana başlığı altında "Kurumuş ağaçları yeşertme, harab olmuş bahçeyi yemyeşil yapma" motifini alt başlık olarak yazdık. "Gizli şeyler üzerinde cereyan eden keramet motifleri" ana başlığı altında da "Kabirdeki biriyle konuşma", "Birin gördüğü rüyayı söylemeden bilme", "Hamile bir köpeğin karnındaki yavruların sayısını bilme" motiflerini alt başlıklar hâlinde yazdık. Şimdi Menâkıb-ı Emir Sultan'daki keramet motiflerini görelim.

a) Velinin kendi vücudunda cereyan eden keramet motifleri:

1- Yanındakilere aynı anda değişik kılıklarda görünme:

Emir Sultan'ı iki âlim imtihan etmek için gelir. Akşam namazı vaktidir. İmam gelmediğinden Emir Sultan onlardan birine, imamlığa geçmesini söyler. O geçip bir şey okuyamayınca, diğerine geç, der. O da okuyamayınca, o gün Emir Sultan'dan beyat almaya gelen çoban geçer, tertîl üzere okumaya başlar ve imamlık yapar. Namazdan sonra bu kişiler Emir Sultan'ın önüne oturduklarında Emir Sultan onlara "Babalarım, bir kimsenin muallimi Allah, dershanesi arşullah olursa o kimse dilerse bu surete girer, dilerse pîr suretine girer, dilerse zengî bir Arab suretine girer, dilerse sevilen, genç bir oğlan suretine girer" deyip tekrar aslî suretine dönüp onlara makamını arz eder.¹⁶⁰

Yanıdakilere aynı anda değişik kılıklarda görünme olmayan ama bu başlık altında değerlendirebileceğimiz iki olay daha menâkıbnâmede anlatılır. Biri, Emir Sultan'ın vefat ettikten sonra da kıyamete kadar dilediği alemde dilediği şekilde gezdiğinden bahsedilmesidir.¹⁶¹ Diğeri de, Emir Sultan'ın halifelerinden Lutfullah Efendi'nin (ö.864/1460), dervişlerinden birinin kılığına girip bir kimseyi bir sıkıntıdan kurtarmasıdır.¹⁶²

¹⁶⁰ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 57b-58b.

¹⁶¹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 73a.

¹⁶² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 94b-95a.

2- Bir anda çok uzak mesafeleri katedebilme (Tayy-ı mekân):

Emir Sultan Buhara'dan çıktıktan sonra Mekke ve Medîne'ye gelir. Buradan tayy-ı menâzil ederek beraberindeki hacılarla birlikte Şam'a gider.¹⁶³

Bu keramet motifi Tezkiretü'l-Evliya'da, Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifîn, Keramât-ı Ahi Evran, Menâkıb-ı İbrahim Gülşenî, Menâkıb-ı Kemal-i Ümmî, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Vilâyetnâme-i Seyyid Ali Sultan, Menâkıb-ı Kaygusuz Baba, Vilâyetnâme-i Otman Baba ve Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Saltuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebu Müslimnâme, Battalnâme ve Saltıknâme'de bulunmaktadır.¹⁶⁴

3- Havada uçma:

Emir Sultan'ın halifelerinden Hacı İsâ Dede küçük bir çocukken ak kuşlar suretinde görünen iki melek tarafından alınıp göklere çıkarılır, bir süre uçtuktan sonra Hz. Muhammed'in huzuruna getirilir, sonra tekrar uçarak yeryüzüne melekler tarafından bırakılır.¹⁶⁵ Burada kişinin bizzat kendisinin uçma olayı yok, melekler sayesinde uçma olayı var.

Bu motif Vilâyetnâme-i Sultan Şucâuddîn'de ve Menâkıbu'l-Arifîn'de bulunmaktadır.¹⁶⁶

b) Tabiat varlıkları ve eşya üzerinde cereyan eden keramet motifleri:

1- Cansız varlıkları kendiliklerinden hareket ettirme:

Osmanlı vezirlerinden biri, Emir Sultan'ın halifelerinden Şeyh Câmîu'l-Kitâb Gavs Efendi ile ilgili bir olayı rivayet eder. Gavs Efendi bu vezirin evinde namaz kılarken, secdeye vardığında bahçede bulunan dört servi ağacı onunla birlikte secdeye varır. Vezir bu olay için "Allah şahidimdir." der.¹⁶⁷

¹⁶³ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 12b.

¹⁶⁴ Ocak, Menâkıbnâmeler, s. 81, Tablo: 9, 10, 12 ve 13.

¹⁶⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 106b-109a.

¹⁶⁶ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 71-72, Tablo: 1 ve 2.

¹⁶⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 148b.

Bu motif Tezkiretü'l-Evliya'da, Menâkıbu'l-Arifîn, Keramât-ı Ahi Evran, Menâkıbu'l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli ve Vilâyetnâme-i Otman Baba'da bulunmaktadır.¹⁶⁸

2- Cansız varlıklara söz geçirme:

Hacı Bayram Veli, Emir Sultan'ı ziyarete gelir. Emir Sultan'ın savmaasının bulunduğu sarayın bahçesine girdiklerinde, marangozlar sarayın çatısını tamir etmektedirler. Aniden sarayın çatısından bir sütun uçup düşmeye başlar. Emir Sultan bunu savmaasından bilir ve “Dur ey odun!” der. O ağaç havada bir zaman durur. Hacı Bayram Veli, Emir Sultan'ın kendisine keramet gösterdiğini düşünür. Emir Sultan'ın yanına girdiğinde, Emir Sultan ona, “O sütunun havada durmasındaki hikmet size keramet göstermek değildi, sütunun düşeceği yerde çocuklar oynamaktaydı, çocuklara zarar vermemesi için o sütun bir zaman havada durdu.” der.¹⁶⁹

Bu motif Tezkiretü'l-Evliya'da, Menâkıbu'l-Arifîn'de, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli ve Vilâyetnâme-i Abdal Musa'da bulunmaktadır.¹⁷⁰

3- Maddelerin mâhiyet ve niteliklerini değiştirme:

Şeyh Sinan, küçük bir çocukken babası onu Alaşehir'den alıp Bursa'ya getirir ve Emir Sultan'a emanet eder. Emir Sultan, hanımı Hundi Hatuna “Oğlum açtır, su ve un getir de bir yemek yapalım karnını doyursun.” der. Emir Sultan unun içine bir miktar su koyar ve bu karışım hemen süt oluverir. Hundi Hatun da onu ateş ve ocak olmadığı halde kaşıkla karıştırır, sonunda lezzetli bir yemek olur.¹⁷¹

Bu motif Tezkiretü'l-Evliya'da, Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifîn, Menâkıb-ı Eşrefzâde'de ve Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli'de bulunmaktadır.¹⁷²

4- Mevsimin dışında çiçek veya meyva oldurma:

Şeyh Sinan, küçükken Alaşehir'de babasıyla beraber tarlalarına kavun karpuz dikmeye gider. Çekirdek az getirdikleri için babası evlerine biraz daha kavun karpuz çekirdeği almaya gider. Bu sırada Emir Sultan tarlaya gelir ve Şeyh Sinan'dan biraz

¹⁶⁸ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

¹⁶⁹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 43a-43b.

¹⁷⁰ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

¹⁷¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 37a.

¹⁷² Ocak, **Menâkıbnâmeler**, ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

kavun karpuz çekirdeği ister ve Bismillah diyerek saçar. Hemen kavun karpuz biter. Hâlbuki mevsim daha çekirdek dikme zamanıdır; ama mevsiminden önce kavun karpuz olur.¹⁷³

5- Yağmur yağdırma:

Menâkıbnâme’de Emir Sultan’ın halifelerinden Hacı İsâ Dede ile Sultan Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) arasında geçen bir olay anlatılır. Sultan Mehmed Hacı İsâ Dede’yi tecrübe için “Dede, hayli zamandır şehrimize yağmur yağmadı. Bir dua eylesen de Allah bize yağmur verse.” der. Hacı İsâ Dede de “Ey devletli padişahım, bilirsiniz ki dua paklıkla kabul olur. Önce biz günahlarımıza tevbe edelim, sonra dua edelim, ümididir ki kabul olur.” der. Tevbe ederler ve duaya başlarlar. Duayı bitirince Allah’ın emri ve kudretiyle bulut yokken, bulut gelir ve yağmur yağar.¹⁷⁴

6- Bir maddeyi, eşyayı veya cismi yoktan var etme:

Emir Sultan ve yanındaki dervişler Kütahya yakınlarında yanında Sakarya Suyu akan bir bahçeye geldiklerinde dervişlerden biri Emir Sultan’a “Sultanım, şu bahçede Arabistan’da olan hurma ağacından olsaydı ne güzel olurdu.” demesi üzerine, Emir Sultan orada hemen bir hurma ağacı bitiriverir.¹⁷⁵

Bu motif Tezkiretü’l-Evliya’da, Menâkıb-ı Hacı Sultan’da, Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşeni, Menâkıb-ı Kemal-i Ümmî ve Menâkıb-ı Mahmud Paşa’da bulunmaktadır.¹⁷⁶

7- Yerden, taş veya kayadan su fişkirtme:

Emir Sultan, dervişleriyle beraber Hamid İli’nde Asi Karaağaç denilen bir yerde konakladıklarında, namaz vakti geldiğinden abdest almak için su ihtiyacı belirir. Civarda da su olmadığından dervişlerden biri Emir Sultan’a “Sultanım suya ihtiyacımız var” dediklerinde, Emir Sultan asasını kayaya vurur ve hemen bir su çıkar.¹⁷⁷

¹⁷³ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 35b-36a.

¹⁷⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 115b-116a.

¹⁷⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 17a.

¹⁷⁶ Ocak, Manâkıbnâmeler, ss. 75-76, Tablo: 3 ve 4; ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

¹⁷⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 16a.

Yine Emir Sultan'ın eşi Hundi Sultan'ın sarayında, Asa Bahçesi denilen yerde, dervişlerinden biri “Sultanım, bu mahalde bir akan su olsaydı ne güzel olurdu.” demesi üzerine Emir Sultan Bismillah deyip asasını yere vurur ve hemen bir su çıkar. Suyun özelliği yazın soğuk olması, kışın sıcak olmasıdır.¹⁷⁸

Bunlardan başka bir de Emir Sultan İnegöl'e geldiğinde büyük bir karaağaca asasıyla vurduğunda asanın yerinden yağa benzeyen garip bir su çıkar. Ve bu su birçok yerde devadır.¹⁷⁹

Bu motif Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Hacım Sultan, Vilâyetnâme-i Abdal Musa, Menâkıb-ı Kaygusuz Baba, Vilâyetnâme-i Seyyid Ali Sultan, Vilâyetnâme-i Sultan Şucâuddîn, Menâkıb-ı Eşrefzâde ve Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Satuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebumüslimnâme, Battalnâme ve Saltıknâme'de bulunmaktadır.¹⁸⁰

8- Kurumuş ağaçları yeşertme, harab olmuş bahçeyi yemyeşil yapma:

Bu kerameti Emir Sultan Buhara'da daha beş yaşında iken gösterir. Emir Sultan babasıyla beraber yolda giderken bir yaşlı adam karşılına çıkar. Yemyeşil, içinde akan suları olan, taze fidanlar olan, ruha huzur veren bir bahçesi olduğunu, evladını ve ailesini bu bahçenin mahsulüyle geçindirdiğini söyler. Ama bir afet sebebiyle bahçesinin ağaçlarının kurduğunu, akan sularının akamaz olduğunu, harab ve tûrab olduğunu, ailesinin aç kaldığını söyler. Emir Sultan'ın ve babasının ayaklarına düşüp yalvarır, bu haline bir çare olup olmadığını sorar. Emir Sultan'ın babası yaşlı adamın gönlünü alır, onu teselli eder. Emir Sultan o yaşlı adama acır, merhamet eder. Emir Sultan, kimseye bildirmeden gece yarısı o yaşlı adamın bahçesine gider. Allah'a yalvarır, dua eder, iki rekat namaz kılar. “İlâhî, eğer senin katında masumların bir kadri varsa, dedem Hz. Muhammed (s.a.v.) hürmetime duamı kabul eyle.” diye dua eder. Bunun üzerine Allah duasını kabul eder. Yine eskisi gibi ağaçlar yeşerir, sular akmaya başlar, ağaçlar hemen meyve vermeye başlar, çiçekleri öncekinden daha güzel olur. Emir Sultan duasının kabul olduğunu görünce hemen şükür secdesi yapar. Bu olayı kimse duymadan evine gider.¹⁸¹

¹⁷⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 45b-46a.

¹⁷⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 18a.

¹⁸⁰ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 75-76, Tablo: 3 ve 4; ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6 ve s. 82, Tablo: 10.

¹⁸¹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 6b-7b.

c) Hayvanlar üzerinde cereyan eden keramet motifleri:

1- Vahşi ve yabanî hayvanları itaate alma:

II. Murat'ın bir atı vardır; ancak ata bakan seyisten başkası yanına yaklaşamaz. II. Murat bile ata binemez. At o kadar hırçındır. Bunun üzerine II. Murat atı Emir Sultan'a hediye gönderir. Beş on seyis güç bela atı Emir Sultan'a getirir. Emir Sultan da dervişlerinden birine şöyle söyler: "Gidin o ata benden selam söyleyin, önceki sahibin Allah korkusu bilmezdi, şimdiki sahibin ise Allah korkusu bilir." deyin. Derviş, ata bunları söylediğinde at, selam alır gibi başını yere koyar ve uysal bir at haline gelir. Bu durum Emir Sultan'ın hayvanlara bile tesir ettiğini gösterir.¹⁸²

Bu motif Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifîn, Menâkıb-ı İbrahim Gülşenî, Menâkıbu'l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Hacı Sultan, Vilâyetnâme-i Sultan Şucâuddin, Vilâyetnâme-i Otman Baba ve Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Satuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebu Müslimnâme, Battalnâme, Saltıknâme ve Tezkiretü'l-Evliya'da bulunmaktadır.¹⁸³

2- Hayvanları konuşurma:

Emir Sultan'ın halifelerinden Hasan Hoca'nın (ö.845/1441-42) bir katırı vardır. Katır, Emir Sultan'ın bir diğer halifesi olan Ece Sultan'a, halini anlatır ve sahibi olan Hasan Hoca'dan şu şekilde şikayet eder: "Üstüme binip inmesini bilir ama benim açlığım, susuzluğum ve arkamı kaşımakla ilgilenmez." der. Ece Sultan da Hasan Hoca'ya katırın sırtındaki semeri almasını, söyler. Semerin altındaki keçeyi de kaldırdıklarında keçeyle birlikte bir miktar deri de kalkar. Yani katır Ece Sultan'a konuşarak derdini anlatır.¹⁸⁴

Bu motif Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli'de bulunmaktadır.¹⁸⁵

¹⁸² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 60a-62a.

¹⁸³ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6; ss. 81-82, Tablo: 9 ve 10; ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

¹⁸⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 104b.

¹⁸⁵ Ocak, Menâkıbnâmeler, s. 90.

d) Gizli şeyler üzerinde cereyan eden keramet motifleri:

1- Akıldan geçenleri bilme, düşünceyi okuma:

Emir Sultan'ı tecrübe için Bursa halkı gönüllerinde bir şeyler tutarlar ve Emir Sultan'ın huzuruna geldiklerinde hiçbir söz söylemedikleri hâlde Emir Sultan her birinin gönüllerinde tuttıkları şeyleri birbir kendilerine söyler. Onlar da teselli olup onun mübarek ellerini öpüp dönerler. İki kişi de bu durum gerçek midir değil midir, diye denemek için; biri "Bana ekmek ile kaymak getirsin." Diğeri de "Benim son derece hevâm vardır, bana dua etsin de tövbeye sebep olsun." diyerek Emir Sultan'ın huzuruna gelirler. Emir Sultan da bunların niyeti üzerine birine ekmek ve kaymak getirir; diğeri de, hevan götürülsün diye dua eder.¹⁸⁶

Yine Hundi Sultan Hz. Peygamber'i rüyasında birkaç kez görür. Hz. Peygamber bu rüyalarda Hundi Sultan'a Emir Sultan ile evlenmesini söyler. Hundi Sultan bu durumu kimseye söyleyemediğinden, yakın bir adamını Emir Sultan'a gönderir; ama hiçbir şey söylememesini, önce Emir Sultan'ın konuşmasını beklemesini söyler. Bu kişi Emir Sultan'ın huzuruna geldiğinde hiçbir şey söylemeden Emir Sultan ona şunu söyler: "Biz buraya padişah kızı almaya gelmedik ama nikahımızı gökte melekler kıydı."¹⁸⁷

Bir de şu vardır: Bursa'da bir hankahta kalan bir aziz Emir Sultan'dan beyat almak ister. Bu azizin bir âsâsı vardır. Bu âsâyı Emir Sultan'ın eli yerine koyar ve âsâyı beyat eder. Bu durumu kalbinde gizler ve Emir Sultan'ın huzuruna gittiğinde bu durumu bana bildirir mi, diye gönlünden geçirir. Emir Sultan'ın huzuruna gittiğinde de Emir Sultan ona "Âsânı benim elim yerine koyup asadan beyat eden değil misin?" diye onun durumunu bildirir.¹⁸⁸

Emir Sultan'ın halifelerinden Tuzlavî Şeyh Yahya Efendi (ö.840/1436), Yenişehirli Hacı Halife, Lutfullah Efendi (ö.864/1460) ve II. Bâyezid beraber bir camide namaz kıldıktan sonra II. Bâyezid'in aklına şu gelir: "Şunlardan birine vaaz ettireyim, bakalım bunlarda bir hal var mı? Varsa Meryem Sûresi'nin evvelinden kâf-hâ-yâ-ayn-sâd'dan tefsir etsinler." II. Bâyezid, içlerinden birisinin vaaz etmesini söylediğinde Lutfullah Efendi, Tuzlavî Şeyh Yahya Efendi'ye işaret eder. O da

¹⁸⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 21b-22a.

¹⁸⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 25a-26a.

¹⁸⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 40b-41a.

kürsüye çıkar ve II. Bâyezid'in aklından geçirdiği yerden, Meryem Sûresi'nin evvelinden tefsire başlar.¹⁸⁹

Bu motif Tezkiretü'l-Evliya, Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifîn, Keramat-ı Ahi Evran, Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî, Menâkıbu'l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Hacım Sultan, Vilâyetnâme-i Abdal Musa, Menâkıb-ı Kaygusuz Baba, Vilâyetnâme-i Sultan Şucâuddin ve Vilâyetnâme-i Otman Baba'da bulunmaktadır.¹⁹⁰

2- Gelecekte olacakları haber verme:

Emir Sultan Niğde'ye uğradığında Şeyh Habib daha küçük bir çocuktur. Emir Sultan ona “Siz ileride büyük bir şeyh ve vaiz kimse olacaksınız ama vaazınızın evvelinde ve sonunda beni bir kere anmanız gerekir.” der. Emir Sultan'ın dediği gibi Şeyh Habib ileride meşhur birisi olur.¹⁹¹

Yine Emir Sultan velilik hissi ile oğlu Ali Çelebi ile ilgili bazı şeyler müşahede eder. Bir gün eşi Hundi Sultan'a “Ben dua edeyim sen amin de, Allah bu günde oğlumuzun ruhunu alsın.” der. Hundi Sultan “Niçin oğlumuzla kıyarsın?” dediğinde “Bu senede ölmesi hepimiz için hayırlıdır, çünkü ileride ben padişah neslindenim diye çok kavga etse gerektir.” der. Emir Sultan böyle dediğinde oğlu Ali Çelebi hemen ruhunu teslim eder.¹⁹²

Bu motif Menâkıbu'l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Hacım Sultan, Vilâyetnâme-i Otman Baba, Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifîn, Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî'de bulunmaktadır.

3- Kabir ahvaline vâkıf olma:

Emir Sultan'ın seccadesinde oturan Ali Çelebi Efendi Hazretleri, Ulu Camii'nde bulunan Emir Sultan'ın halifelerinden Şeyh Câmîu'l-Kitâb Gavs Efendi Hazretlerini bir gece yarısı yalnız olarak ziyarete gider. Giderken Argandı Köprüsü yanındaki Kurdoğlu Mezarlığındaki bir mezardan inek sesi gibi bir ses geldiğini işitir. Korkarak geçer gider. Durumu Gavs Efendi'ye haber verdiğinde, Gavs Efendi

¹⁸⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 95a-96a.

¹⁹⁰ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

¹⁹¹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 15a-15b.

¹⁹² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 63a-63b.

Ali Çelebi'ye "O mezarı bana göster." der. Ali Çelebi gösterdiğinde Gavs Efendi mezarın üzerine Mülk Sûresi'ni okur ve Ali Çelebi'ye "Allah sana rahmet etsin, bu fakiri azabdan kurtarmaya sebep oldun." der. Yani Gavs Efendi mezardaki kişinin ahvaline vâkıf olur.¹⁹³

4- Kabirdeki biriyle konuşma:

Aslında bu bir konuşma değil de, selamlaşma olayıdır. Emir Sultan Medine'de iken kendisinin Hz. Peygamber soyundan gelip gelmediği tartışma konusu olunca, Emir Sultan Hz. Peygamber'in kabri başına gelir ve "es-selâmü aleyke ya ceddî" diye selam verir. Ravza-i Mutahhara'dan da yüksek sesle "ve aleyke's-selâm ya eşref evlâdî" diye Hz. Peygamber'in sesi gelir. Oradakiler de Emir Sultan'ın Hz. Peygamber soyundan olduğunu anlarlar ve ondan özür dilerler.¹⁹⁴

5- Birinin gördüğü rüyayı söylemeden bilme:

Ulu Camii yapılırken caminin yapılacağı arazi üzerindeki arsalar sahiplerinden parayla, değerinde alınır. Yalnız bir yaşlı kadıncık vardır. Arsasını tüm ısrarlara, değerinin üzerinde fiyat verilmesine rağmen satmaz. Yıldırım Bâyezid yakın adamlarını gönderir, ama yine nafîle, satmaz. İş Emir Sultan'a havale ederler. Emir Sultan da "Her işin bir vakti vardır." diyerek, işi Allah'a havale eder. O gece kadın rüyasında mahşerin kurulduğunu, herkesin kendi derdinde olduğunu, zebanilerin de kendisini yakalayıp götürmek üzere olduğunu görür. Bu arada Hz. Paygamber'i görür. Şefaati ister. Hz. Peygamber de "Şefaati istersen evini oğlum Muhammed Buhârî'ye ver." der. Kadın sabah uykusundan kalktığında, Emir Sultan'a gider. Emir Sultan da kadın daha rüyasını anlatmadan "Bacım zebânîler yakalayıp cehenneme sürüklemeyince ve dedem evini Muhammed Buhârî'ye ver demeyince evini vermen evla mı?" diyerek kadının rüyasını haber verir.¹⁹⁵

Bir başka olay da Emir Sultan'ın halifelerinden Ece Sultan ile ilgilidir. Ece Sultan, Emir Sultan daha Bursa'ya gelmeden önce bir rüya görür. Rüyasında Bursa'ya varır. Bursa'da bir evliya vardır. Her kim ona gitse ne ihtiyacı varsa hallolur, muradı hasıl olmuş şekilde döner. Bir gurup da onun duasına vasıl olmak için gider. Ece Sultan da o gurubun ardınca gider. Ve o velinin savmaasının olduğu

¹⁹³ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 149b.

¹⁹⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 11a.

¹⁹⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 33b-34a.

saraya girerler. Sıra Ece Sultan'a gelir. O da izdihamdan zar zor içeriye girer ve görür ki nura gark olmuş bir aziz, yeşiller giymiş, başına yeşil sarınmış kibleye müteveccih murakabe halinde oturur. Ece Sultan varıp mübarek dizlerine yüzünü sürer, ellerini öper ve kulağına "Sultanım ben kulunu kulluğa kabul eyle." der. O da arkasını sıvazlayıp "Kabul ettik, babam." der. Ve rüyasından uyanır. Ece Sultan bu rüyayı gördükten kırk yıl sonra Bursa'da kerametle meşhur bir veli ortaya çıkar. Ece Sultan birkaç kimseyle beraber "Varalım ellerini öpelim ve hayır duasına vasıl olalım." diyerek Bursa'ya gelir. Geldiğinde rüyasındaki aynı hali yaşar. Çünkü bu olayı daha önce rüyasında görmüştür. Emir Sultan'ın huzuruna geldiğinde onun dizlerini ve ellerini öper, "Sultanım bizi kabul edin." dediğinde, Emir Sultan "Kırk yıl oldu babam, biz sizi kabul edeli" der.¹⁹⁶

6- Hamile bir köpeğin karnındaki yavruların sayısını bilme:

Emir Sultan'ın halifelerinden Hacı İsâ Dede ile Sultan Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) arasında ki olay şöyledir: Sultan Mehmed, Hacı İsâ Dede'yi tecrübe için, bir hamile zağarı (bir cins av köpeği) getirtir ve "Dede bu zağarı çok severim, acaba karnında kaç eniği vardır?" diye sorduğunda, Hacı İsâ Dede "İki dişi ve iki erkek olmak üzere dört eniği vardır." der. Karnını yarıp bakarlar Hacı İsâ Dede'nin dediği gibi çıkar.¹⁹⁷

e) Mukaddes, insanüstü ve gizli güçler üzerinde cereyan eden keramet motifleri:

1- Peygamberleri görme, onun tarafından irşad edilme:

Emir Sultan, Hz. Peygamber'i rüyasında görür ve bu rüya üzerine Mekke ve Medine'ye gelir.¹⁹⁸ Yine Emir Sultan Medine'de kalmak niyetinde iken Hz. Peygamber'i rüyasında görür. Hz. Peygamber Emir Sultan'a Rum'a gitmesini ve oradaki ümmetini dalaletten hidayete erdirmesini, onları ıslah etmesini söyler.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 38b-39a.

¹⁹⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 115b.

¹⁹⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 8b-9b.

¹⁹⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 11b-12a.

Bu motif Menâkıb-ı Sipehsalar, Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Satuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebu Müslimnâme, Battalnâme ve Saltıknâme'de bulunmaktadır.²⁰⁰

2- Hızır ve diğer gayb erenleriyle görüşme:

Emir Sultan'ın halifelerinden Hacı İsâ Dede ve beraberindekiler hacca giderken ıssız, kimsenin kafilesiz gidemeyeceği, korkulacak bir yerdeyken, yalnız başına yeşil sûf giymiş, başında amâme ve demur kır ata binmiş bir kişi karşılarından gelir. Bu kişi gelip Hacı İsâ Dede'ye selam verir, birbirlerinin boynuna sarılırlar ve sonra bu kişi ayrılıp hacılara selam vere vere geçip gider. Kafilenin sonuna vardığında gaib olur. Hacı İsâ Dede'ye bu kişinin kim olduğu sorulduğunda, o "Karındaşım Hızır'dır." der.²⁰¹

Yine Hacı İsâ Dede kaim makam edindiği Hacı Mustafa'yı Hz. Peygamber'le buluşturup elini öptürür ve sonra da Hızır (a.s.) ile buluşturur.²⁰²

Ahmed Çelebi Efendi (ö.935/1529) Hac'da iken Makam-ı İbrahim'de Kutbu'l-aktâb Hazretleri ile buluşur. Kutbu'l-aktâb Hazretleri Ahmed Çelebi Efendi'ye duayla vasiyet eder.²⁰³

Emir Sultan'ın halifelerinden Lutfullah Efendi Hazretleri (ö.864/1460) Hac yolunda bir yerde çadırda otururken, siyah sakallı bir kimse çadıra gelir. Lutfullah Efendi onu ayakta karşılar. Musafaha ederler. Bir süre gizlice konuşurlar. O kişi gittiğinde Lutfullah Efendi'nin oğlu Abdurrahman Çelebi (ö.930/1524) babasına bu kişinin kim olduğunu sorar. Lutfullah Efendi de bu kişinin mehdiiyi'z-zaman olduğunu, söyler.²⁰⁴

Bu motif Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifîn, Keramât-ı Ahi Evran, Menâkıb-ı Mahmud Paşa, Menâkıb-ı Kemal-i Ümmî, Menâkıbu'l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Vilâyetnâme-i Otman Baba, Tezkiretü'l-Evliya ve

²⁰⁰ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, s. 81, Tablo: 9.

²⁰¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 128b.

²⁰² **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 133b.

²⁰³ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 100b.

²⁰⁴ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 93b-94a.

Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Satuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebu Müslimnâme, Battalnâme ve Saltıknâme’de bulunmaktadır.²⁰⁵

f) Biyolojik mahiyette keramet motifleri:

1- Ölüyü diriltme:

Emir Sultan’ın halifelerinden Ece Sultan’a bir kişi gelir. Bu kişi, bir hocanın kızıyla yüz bin akçe mihr-i müeccel (ödenmesi sonraya bırakılan mihr) ile evlendiğini, eşinin mihri bağışlamadan öldüğünü, borcunun babasına intikal ettiğini, babasının da bağışlamaya fırsat bulamadan vefat ettiğini ve mihr borcunun hanımının iki erkek kardeşine kaldığını, söyler. O anda cemaat o kişinin techiz ve tekfin işleri ile ilgilenmektedir. Bu kişi, iki kaynının zorla kendisinden mihr almak istediklerini Ece Sultan’a anlatır. Ece Sultan da cenazenin yanına gelir ve “Ya filan karındaş!” diye üç defa seslenir. Meyyit gözünü açıp “Ne edersin Sultanım?” dediğinde, Ece Sultan “Gel, kızının mihrini damadına bağışla.” der; ama adam bağışlamaz. Ece Sultan mübarek eliyle işaret eyler o kişi tekrar yatar, ölü olur. Bu kerameti gören oğulları, kız kardeşlerinin mihrini bağışlarlar.²⁰⁶

Bu motif Menâkıbu’l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Hacı Sultan, Menâkıbu’l-Arifin, Keramât-ı Ahi Evran, Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Satuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebu Müslimnâme, Battalnâme, Saltıknâme ve Tezkiretü’l-Evliya’da bulunmaktadır.²⁰⁷

2- Hastalıkları iyileştirme:

Emir Sultan, Hundi Sultan’ın sarayındaki savmaasında iskan ederken fizikî hastalıklar ve ruhânî hastalıklara deva ve şifa dağıtmaktadır. Rastgele, bir kadıncık çıkıp gelir ve “Sultanım başım ağrıyor, lutfedip bana bir nüsha yazsanız.” dediğinde Emir Sultan zakiri olan Alâeddin Hoca’ya “Yazıverin, babam.” diye işaret eyler. Alâeddin Hoca bu nefesle artık ne için nüsha yazsa ölüm hariç Allah’ın izniyle hastalar şifa bulurlar.²⁰⁸

²⁰⁵ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, ss. 81-82, Tablo: 9 ve 10; ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

²⁰⁶ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 103b-104a.

²⁰⁷ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6; ss. 81-82, Tablo: 9 ve 10; ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

²⁰⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 44a.

Bu motif Menâkıbu'l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Kaygusuz Baba, Vilâyetnâme-i Otman Baba, Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifin, Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî, Menâkıb-ı Eşrefzâde, Menâkıb-ı Kemal-i Ümmî ve Tezkiretü'l-Evliya'da bulunmaktadır.²⁰⁹

g) Veliliğini kabul edenlere yönelik keramet motifleri:

1- Bereket getirme:

Bursa'da Hoca Kasım denilen sarraf, zengin ve meşhur birisi vardır. Önceleri hayli malı olan ve iyilik sahibi bir kişidir. Daha sonra fakir düşer. Halini kimseye bildirmez, ama Emir Sultan'a gitmek aklına gelir. Olur ki onun duası ve himmetiyle bu fakirlikten kurtulurum, diye düşünür. Emir Sultan'a gitmeden önce de açık artırma ile kıymetli bir taşı otuz bin akçeye alır, ama kesesinde beş bin akçe vardır. Emir Sultan'ın huzuruna gittiğinde Emir Sultan onun haline velayet hissi ile vâkıf olur ve cebinden bir akçe çıkarıp, Hoca Kasım'a verir. O da bu akçeyi kesesine katar. Hoca Kasım'dan taşın sahibi otuz bin akçeyi ister. O da kesemdeki beş bin akçeyi vereyim de gerisini hocalardan borç alayım, diye düşünerek keseden beş bin akçeyi verir. Bakar ki kesede daha çok akçe var. Otuz bin akçenin tamamını verir. Bakar ki hala kesede akçe var. Bunun Emir Sultan'ın kerameti olduğunu bilir ve Allah'a hamd eder. Hoca Kasım'ın kesesinden ömrünün sonuna kadar akçenin hiç eksik olmadığı ve ölene kadar refahiyyet içerisinde yaşadığı, Emir Sultan'ın hayır duası ve verdiği bereket himmetiyle birçok cami, köprü inşa ettirdiği, müslümanlara hayır hasenatta bulunduğu söylenir.²¹⁰

Yine Emir Sultan Edhemî dervişlerine cebinden bir akçe çıkarıp verir. Edhemî dervişleri ellerine dünyalık almadıklarından o akçeyi pencereye koyarlar ve iftar vakti eğer yiyecek bir şey yoksa o akçenin yarısı ile ekmek, yarısı ile kuru üzüm alıp iftar ederler. Ertesi gün yine baktıklarında akçe yerinde bulunur. Edhemî dervişleri ölünceye kadar bu şekilde devam eder.²¹¹

Emir Sultan ile halifelerinden Hacı İsâ Dede arasındaki şu olay da bereket getirme ile ilgilidir. Emir Sultan, Hacı İsâ Dede'ye cebinden bir akçe çıkarıp verir.

²⁰⁹ Ocak, **Menâkıbnâmeler**, ss. 71-72, Tablo: 1 ve 2; ss. 75-76, Tablo: 3 ve 4; ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6; ss. 85-86, Tablo: 12 ve 13.

²¹⁰ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 19b-21a.

²¹¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 42b.

Emir Sultan mübarek elini kaldırıp dua eder ve bütün Rum Erenleri âmin, der. Hacı İsbâ Dede bunu kesesindeki iki akçenin yanına katar. Bu üç akçe ile hacca gider. Hacı İsbâ Dede şöyle der: “Yollarda, şehirlerde ve köylerde gördüğümüz fakirleri mamur eyledik, Kudüs’e geldiğimizde buranın fakirlerini mamur eyledik, fakir hacılara develer tuttuk, Kâbe ve Medine fakirlerini mamur eyledik, yine Şam’a geldiğimizde harçlığı bitenlere harçlık verdik, ama eve geleceğimiz gün gördük ki toplam harcama üç yüz bin akçe olmuş lakin üç akçe yerinde durmaktadır.”²¹²

Bu motif Menâkıbu’l-Arifin ve Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli’de bulunmaktadır.²¹³

2- Az yiyecekle çok kişiyi doyurma:

Bu keramet, Emir Sultan’ın halifelerinden Hacı İsbâ Dede’nin kerametidir. Bir kazan aş pişirilir. Orada hazır bulunan cemaat bir kazan aşın sekiz yüz kişiye yetmeyeceğini düşünürler. Aşçı Ece Sultan’dır. Hacı İsbâ Dede cemaate onar onar oturmasını söyler. Kazanın yanına gelir ve sağ elini Bismillah deyip kaynayan buğday aşının içine sokup karıştırır. Ece Sultan’a kazanı ocak üzerinden indirmeden halka dağıtmasını, söyler. Ece Sultan da öyle yapar. Sekiz yüz kişi yemek yer ve bu keramet işidir deyip götürürler ama kazan daha yarı bile olmaz.²¹⁴

Bu motif Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Vilâyetnâme-i Hacım Sultan, Vilâyetnâme-i Abdal Musa, Menâkıbu’l-Arifin, Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Menâkıb-ı Kemal-i Ümmî’de bulunmaktadır.²¹⁵

3- Tehlike veya felakete maruz kalanları fiilen kurtarma:

Emir Sultan Bursa’dadır, Yıldırım Bâyezid Han Bursa dışındadır. Yıldırım Bâyezid Han Edirne’den kalkıp bir kaleyi fethetme amacıyla sefere çıkar. Savaş esnasında İslam ordusu hezimete uğrar, her bir asker büyük bir korkuya kapılır ve kaçma telaşına düşer. Yıldırım Bâyezid de kaçmayı düşünür. Önlerinden yeşiller giymiş, başına yeşil tülbent sarınmış, bir demur kır ata binmiş, nura gark olmuş bir aziz çıkar. Yıldırım Bâyezid Han’a “Korkma, dön, fırsat ve zafer senindir, bizi Bursa’da bulursun.” der. Bunun üzerine Yıldırım Bâyezid Han geri döner, görür ki

²¹² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 112a-112b.

²¹³ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6.

²¹⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 117a-117b.

²¹⁵ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 75-76, Tablo: 3 ve 4; ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6.

tüm askeri de geri dönmüştür. Allah'ın izniyle zafer kazanılır. Yıldırım Bâyezid Han'a görünen kişi de, Emir Sultan'dır.²¹⁶

Emir Sultan'ın dostlarından biri düşmana esir düşer ve hapsedilir. Zincire bağlanır ve çeşitli işkenceler görür. Gündüzleri hendek kazar. Bu durumdan kurtulması için Allah'a yalvarır ve Emir Sultan'dan meded ister. "Kerem eyle, himmet eyle Sultanım, beni bu belalardan kurtar." der. Bu kişi "Ağlayıp bir miktar kendimden geçtikten sonra Emir Sultan'ın mübarek eli zahir olup bana yapışıp beni sağlam bir şekilde çekti. Aklım başıma geldiğinde bir de baktım ki Emir Sultan'ın huzurundayım." der. Bu keramet de Emir Sultan, o kişinin yanında olmadığı halde Emir Sultan'ın uzaktan müdahalesi ile olur.²¹⁷

Emir Sultan'ın halifelerinden Hacı İsâ Dede ve beraberindekiler hacca giderken Karaman Diyarı'nda bir çobana rastlarlar. Çoban onlara koyunlarından süt sağıp içirir. Bir süre dinlendikten sonra hac yolculuğuna devam ederler ve Hacı İsâ Dede ve beraberindekiler hacca varırlar. Bir ara tavaf esnasında Hacı İsâ Dede tavafı bırakıp oturub murakabeye dalar. Sonra Hacı İsâ Dede yine ayağa kalkıp tavafa başlar. Tavaf bitince ona böyle yapmasının sebebini sorarlar. Hacı İsâ Dede de "Karaman Diyarı'nda sütünü içtiğimiz çoban ölüm hastalığına yakalandı, şeytan imanına kastetti. Bundan dolayı çaresiz çoban enbiyalardan, evliyalardan meded istedi, biz de imandan mahrum kalmasın diye şeytandan onu kurtardık, zira sütünü içmiştik." der.²¹⁸

Yine Emir Sultan'ın halifelerinden Şeyh Câmîu'l-Kitâb Gavs Efendi Hazretleri bir gemiciyi fırtınalı bir günde kurtarır. O gemici "Dimyat'tan Medâyin'e bir gemi piriç götürmekteydim. Bir gece büyük bir fırtına oldu. Geminin dümenini kontrol edemedim. Arkadaşlarım da her biri bir tarafta düşüp kaldı. Hepimiz boğulmak üzere iken dilime şu geldi: 'Meded ya gerçek Gavs Efendi, yetiş.' Bunu der demez denizde büyük bir hareket oldu ve gemide bir nur gibi nesne belirdi. Onun yanına vardığımda onun Gavs Efendi olduğunu gördüm. Gavs Efendi bana 'Korkma kıyıları yakındır, dümene geç.' dedi. Ben dümene geçtiğimde bir kıyıya geldiğimizi gördüm. Arkadaşlarıma da haber verdim ve kıyıya demir attık. Aklım başımdan gitmiş.

²¹⁶ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 32a-32b.

²¹⁷ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 47b-48a.

²¹⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 109b-110a.

Meded Sultanım diye mübarek elini öpmek istedim ama gördüm ki Gavs Efendi hemen kaybolmuş.” şeklinde anlatır.²¹⁹

4- Ejderha ile savaşıp öldürerek halkı kurtarma:

Emir Sultan ile ilgili anlatılan ejderha motifinde öldürme olayı yoktur, ama bir hükümdar oğlunu ejderhanın elinden kurtarma ve ejderhayı kendisine boyun eğdirme olayı vardır. Bu hükümdar oğlu gelip Emir Sultan’ın hizmetine girmek, ona kul olmak ister. Emir Sultan kulluğun zor olduğunu söylemesine rağmen o ısrar edince Emir Sultan merhamet gösterip onu hizmetine kabul eder. Yolları üzerinde, o yoldan gelip geçeni yakıp kavuran, kül eden bir ejderha vardır. O yoldan geçerken Emir Sultan okuyarak geçer. Ejderha gelip Emir Sultan’ın ayaklarına yüz sürer. Hükümdar oğlu geride kaldığından, o geçerken ejderha onu beline kadar yutar. Hükümdar oğlu Emir Sultan’dan yardım isteyince Emir Sultan ejderhaya dönüp heybetle bakınca ejderha hükümdar oğlunun kılına bile zarar vermeden onu yere bırakır.²²⁰

Bu motif Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Hacı Sultan, Vilâyetnâme-i Otman Baba, Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Satuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebu Müslimnâme, Battalnâme ve Saltıknâme’de bulunmaktadır.²²¹

h) Veliliğini kabul etmeyenlere yönelik keramet motifleri:

1- Başka bir veliye keramet kuvvetiyle üstün gelme, onu kendine tabi kılma:

Aslında aktaracağımız olay başlıkla tam bir uyum halinde değildir. Bu olayı, Emir Sultan’ın veliliğini kabul eden ama âlim olduğu konusunda şüpheleri olanları Emir Sultan’ın keramet ile hiçbir şey bilemez bir konuma getirmesi şeklinde ifade edebiliriz. Olay şöyledir: Molla Fenârî (ö. 834/1431), Molla Yegân (ö.857/1453), Ali Rûmî ve bunların emsali ulema birleşip “Emir Sultan velâyât ve kerâmâta sonsuzdur. İlm-i bâtında emsalsizdir, adeta güneş gibidir. Ama ilm-i zahirde nasıldır?” diye her biri müşkil bir mesele hazırlar ve Emir Sultan’ı imtihan için onun huzuruna gelirler. Lakin her biri Emir Sultan’ın karşısında oturup kalır. Hiçbiri bir söz bile söyleyemez. Birbirlerine bakışırlar. Adeta dilleri tutulur. Her biri âlimken

²¹⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 148a.

²²⁰ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 14b.

²²¹ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 71-72, Tablo: 1 ve 2; ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6; ss. 81-82, Tablo: 9 ve 10.

okula yeni başlayan çocuk gibi suspus olurlar. Emir Sultan, onlar sorularını bile soramadan onların her birisinin akıllarında tutmuş olduğu soruları takrir eder, tafsilatlı bir şekilde bütün sorulara cevap verir ve onların müşküllerini halleder. Bunun üzerine her biri ayaklarına yüz sürerler ve özür dilerler.²²²

2- Hasımlarını, beddua ederek muhtelif şekillerde cezalandırma:

Yıldırım Bâyezid adamlarından Süleyman Bey'i ve kırk kişiyi, Emir Sultan ve kendi kızı Hundi Sultan'ı öldürme niyetiyle Bursa'ya gönderdiğinde, halk bu olayı izlemek için sokaklara çıkar. Bugün de her kim izlemeye çıkmışsa her biri bir belaya uğrar. Bir kadıncığın iki oğlu da bunlardandır. Kadıncık Emir Sultan'a gelir ve "Sultanım meded eyle, kıyma, bilmeyerek benim iki oğlum da halkla seyre çıkmış. Lutfeyle, onları affeyle, suçları yoktur." der. Emir Sultan o kadına "Allah senin oğullarına öyle bir gazab eylesin ki durdukları yerde kadid olsunlar, halk onların temasına çıksın." der. Dediği gibi o iki oğlan kadid olur.²²³

Bir diğer olay da şudur: Emir Sultan'ın halifelerinden Hasan Hoca (ö.845/1441-42) Balıkesir'e gittiğinde, bu vilayetin beyi o gün de oğlunu sünnet ettirmek için eğlence tertip eder. Bu eğlence gurubu hayli gürültülü bir şekilde yürümektedir. Hasan Hoca bu eğlence gurubuna denk gelir ve o beye yanaşıp "Şüphesiz sen ne yeri yırtabilirsin, ne de boyca dağlara yetişebilirsin." (İsra 17/37) ayetini söyler. O bey müteellim olup Hasan Hoca'ya asık surat gösterdiğinde, Hasan Hoca o beyin sünnet olacak oğluna bakar ve o oğlan hemen attan düşüp helak olur.²²⁴

Bu motif Menâkıbu'l-Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli, Menâkıb-ı Hacı Sultan, Vilâyetnâme-i Abdal Musa, Vilâyetnâme-i Otman Baba, Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Arifîn, Menâkıb-ı İbrahim Gülşenî ve Türk destani mahsulleri olan Tezkire-i Satuk Buğra Han, Kitab-ı Dede Korkut, Ebu Müslimnâme, Battalnâme ve Saltıknâme'de bulunmaktadır.²²⁵

²²² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 22b-23a.

²²³ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 31a.

²²⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 87a-87b.

²²⁵ Ocak, Menâkıbnâmeler, ss. 75-76, Tablo: 3 ve 4; ss. 77-78, Tablo: 5 ve 6; ss. 81-82, Tablo: 9 ve 10.

E- MENÂKIBNÂMEDE GEÇEN BAŞLICA TASAVVUFÎ TERİMLER

Tasavvufu doğru anlayabilmek için, tasavvufun dili dediğimiz ıstılahları yani terimleri iyi bilmemiz gerekir. Daha doğrusu her bilim dalı için bu geçerlidir. “Bütün ilim ve sanat dalları için anahtar mahiyetinde terimler vardır. Aynı kelimelerle ifade edilmiş olsalar da terimler, farklı ilimlerde ve sanatlarda farklı anlamlar taşımaktadır.”²²⁶

Fıkıh, Tefsir, Kelam, Mantık, Fizik v.b. ilim dallarının “kendine has bir dili” vardır. Bir ilmin “kendine has bir dili”nden bahsedebilmek için o ilmin diğer ilimlerden bağımsız bir disiplin olması gerekir. Tasavvuf da İslami İlimler içerisinde müstakil bir disiplindir. “Tasavvufun diğer İslami İlim dallarından farklı ve müstakil bir hareket haline gelmesi, H.II/M.VIII. asrın ikinci yarısında başlamış, III./IX. asırda doğuş dönemini tamamlamıştır. Tasavvuf önce zühd hareketi olarak ortaya çıkmış sonra H.200/M.815 senelerinde tasavvuf cerayanını doğurmuş ve ilim haline gelmiştir (ama zühd ve tasavvufu birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir; çünkü tasavvufun nüvesi zühd’dür). Dolayısıyla kendine özgü terminolojisi de oluşmaya başlamıştır.”²²⁷ Bu terminoloji sûfiler arasında ortak bir dil meydana getirdiği gibi onların dilini anlamak isteyenlere de kolaylık sağlamıştır. Bunun sonucunda yalnızca tasavvuf kavramlarını açıklayan eserler ortaya çıktığı gibi, tasavvufla ilgili yazılan her eserde de bu terimlerden bahsedilmiştir.²²⁸

“Tasavvuf ıstılahlarının gelişimi dört merhalede ele alınabilir:

Birinci devre, H.II.-III. asır arası; ıstılahların daha adı konmamış, sadece zühd, mehabbet, sülûk, mücahede gibi esasların etrafında dönen mana halinde olan doğuş devresidir. Mesela: İrade, iman, ihlas, tevbe, zühd, aşk, gaflet, fakr, kalb, heva v.b.

İkinci devre, H.III.-VI. asır arası; yavaş yavaş Kur’an’a dayalı tasavvufî kavramlar tasavvuf felsefesine doğru kaymaya, içlerine felsefî manalar yüklenmeye başlandığı devre; yani felsefî renkli kavramların çıktığı dönemdir. Mesela: Hulûl, ittihat, temkin, cem, riyazet, sekr, sahv, keramet, mûkaşefe v.b.

²²⁶ Abdullah Damar, “Tasavvuf Terimlerinin Oluşumu”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, yıl: 7 (2006), sy. 17, s. 161.

²²⁷ Süleyman Uludağ, **İslam Düşüncesinin Yapısı Selef, Kelam, Tasavvuf, Felsefe**, Dergah Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 1999, ss. 113-115.

²²⁸ Damar, **a.g.m.**, s. 161.

Üçüncü devre, H.VI.-IX. asır arası; İbnü'l-Arabî'nin eserleriyle birlikte artık olgunlaşmış ve kavramlar belirgin hale gelmeye başlamıştır ve yeni kavramlar da katılmıştır. Mesela: Abdal, insan-ı kâmil, evtâd, halvet, kutbu'z-zaman, velayet v.b.

Dördüncü devre, H.IX.-XV. asır arası; ıstılahların eskimeye ve tekrara düşmeye başladığı dönemdir. Yeni olan tek şey, devamlı ortaya çıkmakta olan tarikat ve zümre isimleridir. Ayrıca bu devrede bir önceki olgunluk döneminde ortaya çıkan kavramlar budaklanmaya başlamıştır. Mesela: Yediler, ricâlü'l-gayb, sır, kutbu'l-gavs v.b.”²²⁹

Tasavvuf ıstılahlarının gelişim devresine baktığımızda, doğal olarak Tasavvuf İlmi'nin geçirmiş olduğu zühd dönemi, tasavvuf dönemi, vahdet-i vücûd ve tarikatlar dönemi ile paralellik gösterdiği görülür.

Bu bilgileri verdikten sonra, ilk olarak ıstılahın tanımını yapalım ve arkasından *Menâkıb-ı Emir Sultan*'da geçen tasavvufî ıstılahları kaynaklara dayanarak açıklayalım. “İstılah lügatte, ittifak anlamındadır. İlim dilinde, ilk konulduğu yerden nakledilen şeyin ismi ile bir şeyin adlandırılmasında âlimlerin (belli bir topluluğun, bir meslek erbabının) ittifak etmesinden ibarettir.”²³⁰ Yani bir ilim, bilim veya sanata ait kelimedir. Bir kelimenin genel manasından alınıp, bir bilim dalında özel bir manada kullanılmasıdır.

Esere baktığımızda şu kavramlar göze çarpmaktadır: Kat'-ı merâhil, Tayy-i menâzil, Ricâlü'l-gayb, Kutbu'l-aktâb, Kırklar, Erenler, Rum Erenleri, Edhemî Dervişleri, İttihad, Fenâfillah, Mâsivâ, İstimdad, Himmet, Tevbe, İnâbet, Mücâhede, Riyazet, Halvet, Erbaîn, Evrâd, Murakabe, Marifet, Tasarrufât, Keşf, İlm-i ledünnî, Velayet, Işık.

Kat'-ı merâhil ve tayy-i menâzil:

Metinde, “Emir Sultan kat-ı merâhil ve tayy-i menâzil iderek huccâc-ı kirâm ile Şam'a dahil olduğunda”²³¹ ifadesi geçmektedir. Metindeki “kat'-ı merâhil”i, normal bir şekilde yol alma, yolculuk yapma şeklinde değerlendirebiliriz; çünkü “kat-ı

²²⁹ Aşkar, a.g.e., ss. 323-324.

²³⁰ Seyyid Şerif Cürcânî, *Kitâbü't-Ta'rifât, Arapça- Türkçe Terimler Sözlüğü*, trc. ve şerh Arif Erkan, Bahar Yayınları, İstanbul, 1997, s. 23.

²³¹ *Menâkıb-ı Emir Sultan*, vr. 12b.

merâhil”in manası; merhaleleri, konak yerlerini geçme, yol alma demektir.²³² Fakat “Tayy-i menâzil”i “tayy-i mekan” manasında değerlendirebiliriz; çünkü “tayy” kelimesinin sözlük anlamı dürüp bükme, katlama, atlama, üzerinden geçme manalarına gelir.²³³ Tasavvuf literatüründe tayy-i mekan ve tayy-i zaman kavramları vardır. Tayy-ı mekan, yerin dürülmesi, mesafenin kısalması suretiyle gerçekleşen keramettir. Tayy-ı zaman da uzun sürelerin kısa bir süreye sığdırılmasıdır.²³⁴ Zaman ve mekanla kayıtlı insan bedeninde, zaman ve mekan sınırlamasından kurtulmuş olarak “ruh” denen varlığımıza dayandırılmak suretiyle anlatılması basitleşen bu tür olaylara evliya biyografilerinde sık sık rastlanır.²³⁵

Ricâlü'l-Gayb:

Metinde, Emir Sultan ile ilgili olarak “Kendüler kutbu’l-aktâb olub, dahi ehibbâsından çok kimesnei makâm-ı kutbiyyete irgürüb, dahi tarîkında cemî-i ricâl-i gayb dâhiller olub”²³⁶ ifadesi geçmekte ve burada olduğu gibi daha başka yerlerde de “ricâl-i gayb” tamlaması geçmektedir. Arapça bir terkiptir. Kelime kelime tercüme yaparsak, gayb adamları, insanları manasına gelir. Bunlara bu ismin verilmesinin sebebi, bu kişilerin insanların gözlerinden uzak kalmayı istemeleridir.²³⁷ Zaten velilikte bir gizem vardır. “Velilerin kimler olduğunun Allah’tan başka hiç kimse tarafından bilinemeyeceği anlayışı, “velayet sırrı”nın gizemini ortaya koyar. Allah dünyanın cismani düzenini sağlamak için bazı insanlara (veli kullarına) bir takım görevler vermiştir. Alemdeki manevi ve ruhani intizamın korunması, hayırların celbedilmesi, kötülüklerin def edilmesi için bazı kullarını vazifelendirmiştir. Bu insan gurubunun yapısı hiyerarşik bir yapıdır.”²³⁸ Bu hiyerarşik yapı ile ilgili bilgilere bakıldığında farklı sınıflandırmaların yapıldığı görülür: Yukarıdan aşağı doğru; kutup (bir kişi), imâmân (iki kişi), evtad (dört kişi), abdal (yedi kişi), nücebâ (kırk kişi), nükebâ (üçyüzler). Kutup (bir kişi), hulefa (üç kişi), ümena (yedi kişi),

²³² Ferit Develioğlu, **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi, 19. Baskı, Ankara, 2002, s. 494.

²³³ Develioğlu, **a.g.e.**, s. 1042.

²³⁴ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 340.

²³⁵ Ethem Cebecioğlu, **Tasavvuf Terimleri- Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yayınları, Genişletilmiş 2. Basım, İstanbul, 2004, s. 637.

²³⁶ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 72b.

²³⁷ Zafer Erginli ve diğerleri, **Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kalem Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 812.

²³⁸ Ahmet Ögke, “Bir Tasavvuf Terimi Olarak Ricâlü'l-Gayb –İbn Arabî’nin Görüşleri-” **Tasavvuf: İlimi ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 2 (2001), sy. 5, s. 162.

abdallar (kırk kişi). Fütûhâtü'l-Mekkiye'de de şu şekilde sıralanmıştır: Kutuplar, imamlar, evlad, abdal, nukeba, nüceba. Bunlara ricâlullah, merdan-ı huda, merdan-ı gayb, hükûmet-i sûfiye de denir.²³⁹ Bu veliler (ricâlü'l-gayb) bütün insanlara ve yaratıklara karşı iyi niyetli, kendilerine kötülük edenleri bağışlayan, ellerindeki başkalarıyla paylaşan, kaza ve kadere gönül hoşnudluğu ile boyun eğen, ihlas ve samimiyete önem veren, sevgi, şefkat ve iyi niyet gibi ahlaki erdemlerle bezenmiş kimselerdir.²⁴⁰

“Tasavvuftaki ricâlü'l-gayb anlayışının temel dayanağını, özellikle Hakîm Tirmîzî (295/888) tarafından nakledilen şu hadis oluşturmuştur: *Bu ümmetim içinde İbrahim tabiatı üzere kırk, Musa tabiatı üzere yedi, İsa tabiatı üzere üç, Muhammed tabiatı üzere bir kişi bulunur. Bunlar derecelerine göre halkın efendisi sayılırlar.*”²⁴¹

Ricâlü'l-gayb anlayışına karşı çıkanlar da olmuştur. İbn Haldun da (ö. 808/1406) bunlardandır. İbn Haldun ricâlü'l- gayb (kutbu'l-aktâb- kutub- abdal- nükeba v.b.) ile ilgili meselelerin Rafiziler'den ve Şia'dan alındığını söyler.²⁴²

Kutbu'l-aktâb:

Menâkıbnâme'de Emir Sultan'dan, biri gaza için izin almaya gelir ve metinde, “Geldim, şeyh olan kutbu'l-aktâb ve mefharu'l-ahbâb Hazreti Emîr Efendi'den fî-sebîlillâh gazâyâ icâzet alub”²⁴³ şeklinde geçer. “Kutbu'l-aktâb” tamlaması bu cümlede olduğu gibi metinde başka yerlerde de geçmektedir. Kutbu'l-aktâb'ı açıklamak için öncelikle kutub kelimesini açıklamamız gerekir.

Kutub; Arapça bir kelime olup sözlükte değirmen taşının iği, mili, eksen, kavmin efendisi gibi manalara gelir.²⁴⁴ Tasavvufî bir ıstılah olarak da, veliler zümresinin başkanı, dünyanın ve alemin manevi yöneticisi olduğuna inanılan en büyük veli; onun işgal ettiği makama da kutbiyyet denilmiştir. -Ricâlü'l-gayb'ın çeşitli guruplara ayrıldığını söylemiştik- bu veli guruplarının her birinin başkanına da

²³⁹ Kara, **Tasavvuf ve Tarikatler Tarihi**, ss. 196-198.

²⁴⁰ Yılmaz, **Tasavvuf Meseleleri**, s. 239.

²⁴¹ Ögke, **a.g.m.**, s. 164. (Hadisler: Keşfü'l-hafâ, I, 24; Ahmed b. Hanbel, I, 112; V, 322; VI, 316. Kaynaklar makalden yazılmıştır.)

²⁴² Bkz. İbn Haldun, **Şifâu's-Sâil, Tasavvufun Mahiyeti**, trc. ve haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, 3. Baskı, 1998, ss. 262-265.

²⁴³ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 46b.

²⁴⁴ Sarı, **a.g.e.**, s. 1240.

kutub denir.²⁴⁵ Nasıl ki değirmen taşı milin (kutbun) etrafında dönüyorsa kâinat da idare bakımından kutbun etrafında döner; ama kutub Allah'ın izniyle hareket eder. Mutlak bağımsız yetki ve güç sadece Allah'ındır. Kutub da Hz. Muhammed (s.a.v.) gibi bir kuldür. Emir aleminden halk alemine doğru meydana gelen tenezzül olayları, kutub üzerinden cerayan ederek vuku bulur. Kısaca kutub, tasarruf sahibidir. Ve o, bu tasarrufu Allah'ın iradesi çerçevesinde kullanır.²⁴⁶ Kutba “gavs” da denilir ve her zamanda Allah'ın bakışının yöneldiği tek kişidir. Kutubla ilgili bu açıklamalardan sonra kutbu'l-aktâbla ilgili şunları söyleyebiliriz: Kutbu'l-aktâb, kutubların kutbudur. En üst velayet mertebesinin sahibidir.²⁴⁷

Kırklar:

Metinde Emir Sultan'ın halifelerinden Hâcî Mustafâ Dede'nin oğlunun kırklardan olduğundan şu şekilde bahsedilir: “Ol mezkûr oğlan çünkim ana rahminde bir buçuk yıl mikdâr eglenicek; Hâcî İsâ Dede merhûmdan acabâ hikmet ne iki diyüb suâl eylediler. Andan Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim filâ[n] yerde, filân azîz ki kırklardandır. Yakîn zamânda ol âhirete intikâl itse gerekdir. İmdi anun yerine ana rahminde iken işbu oğlanı kâim-i makâm yazdılar.”²⁴⁸ Tasavvufî gelenekte kırk sayısının bir özelliği vardır. Bu da Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda Allah ile olan kırk günlük münacatıyla temelini bulur. Hiyerarşik veliler zümresinde kırklar da Allah'ın bahsettiği tasarruf yetkisiyle dünyanın hükümrânlığına iştirak ederler.²⁴⁹ Bunlar halkla ilgili hususları düzeltir, onların yüklerini taşır, yalnızca halkın hukuku konusunda faaliyet gösterirler. Son derece şefkatli ve yaratılıştan merhametli olduklarından taşıyamadıkları yükler konusunda halka yardımcı olurlar.²⁵⁰

Kırklardan bahsederken “üçler” ve “yediler”den de bahsetmek gerekir. Üçler ve yediler evliya hiyerarşisi içindeki guruplardandır. “Üçler” üç büyük velidir. Üçler bir kutub ve iki imamdan oluşur. Kutbun Allah katındaki ismi Abdullah'tır; kutbu'l-aktâb ve gavs-i azam olarak da bilinir. Allah adına mülk ve melekût alemini idare eder. Kutbun sağındaki imamın Allah katındaki ismi Abdurrah'dır. Melekût alemini

²⁴⁵ Süleyman Ateş, “Kutub”, **DİA**, Ankara, 2002, c. XXVI, s. 498.

²⁴⁶ Cebecioğlu, **a.g.e.**, ss. 385-386.

²⁴⁷ Abdürrezzak Kâşânî, **Letâifu'l-a'lâm fi işârâtı ehli'l-ilhâm**, **Tasavvuf Sözlüğü**, çev. Ekrem Demirli, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2004, s. 456.

²⁴⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 139b.

²⁴⁹ Cebecioğlu, **a.g.e.**, s. 372.

²⁵⁰ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 278 (Nücebâ maddesi).

muhafaza eder. Solundaki imamın ismi Abdülmelik'tir. Mülk alemini muhafaza eder. Kutbun yeri ise alemin merkezidir.”²⁵¹ Yediler de veliler hiyerarşisinde yer alan yedi büyük velidir. Bunlar Hz. İbrahim'in kalbi yani ruh yapısı üzere şekillenmiş olup, insanlara rıfk ve hilm ile muamelede bulunurlar. Bunlara ricâl-i ulâ veya ricâl-i me'âric-i ulâ da denir.²⁵²

Erenler:

Metinde “Mahrûse-i İznik'de Eşref-zâde dirler, erenlere vâsıl olmuş bir azîz var idi”²⁵³ şeklinde geçmektedir. Metinde birkaç yerde daha geçmektedir. “Eren” kelimesi Türkçe bir kelime olup Eski Türkçe'de “erkek” anlamına gelen “er” kelimesinin çoğuludur; ama zamanla -en ekinin kelimeleri çoğul yapma özelliğini kaybetmesi sonucu “eren” kelimesi tekil bir kelime olarak değerlendirilmiş ve çoğulu “erenler” şeklinde yapılmıştır. Bu kelime Arapça'da recül, fetâ, âdem; Farsça'da merd, civânmerd kelimelerinin karşılığıdır. Erenler, tasavvufta veli ve mürşid anlamında bir tasavvuf terimidir. Ayrıca er/eren/erenler kelimeleri Türk Tasavvufunda ve folklöründe “veli” manasında kullanıldığında Allah'ın dostluğunu kazanmış, insanlara rehberlik yapabilecek faziletli, fedakar, cömert kişiler olarak değerlendirilir, insan-ı kâmil olarak kabul edilirler ve kendilerine büyük saygı duyulur. Ayrıca bu sayılan nitelikleri taşıyan kadınlar da er/eren/erenler sayılır.²⁵⁴

Rum Erenleri:

Menâkıbnâmeye göre Emir Sultan Yıldırım Bâyezid'in kızıyla evlendiğinde, Yıldırım Bâyezid onları öldürmek üzere kırk adamını gönderir. Bunun üzerine Rum Erenler'i Emir Sultan'a yardıma gelir. Metinde şöyle geçer: “Sultânü's-Sâdât Hazretleri kendüler kendü nefsiyle söylenürdi: Kıyman babam, urman babam; diyü, yanî Rûm Erenleri bu gelenleri helâk itmek dilerler imiş.”²⁵⁵ Metinde başka yerlerde de geçmektedir. “Abdalân-ı Rum” ve “Gaziyan-ı Rum” da denir. Anadolu'nun fethini takip eden çağlarda doğudan, özellikle Horasan'dan Anadolu'ya gelen dervişlerdir.²⁵⁶ Şunu da belirtelim ki, “Horasan Erenleri” dendiğinde Horasan'dan

²⁵¹ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 360.

²⁵² Cebecioğlu, *a.g.e.*, s. 372.

²⁵³ *Menâkıb-ı Emir Sultan*, vr. 81b.

²⁵⁴ Süleyman Uludağ, “Erenler”, *DİA*, İstanbul, 1995, c. XI, ss. 294- 295.

²⁵⁵ *Menâkıb-ı Emir Sultan*, vr. 27b.

²⁵⁶ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 295.

Anadolu'ya gelen dervişler olarak anlaşılmalıdır. Horasan, melâmetiliğin benimsenerek odaklaştığı bir yer olarak tanınmıştır. Melâmet özelliğini taşıyan kişiler, işte bu yüzden, Horasan bölgesinden olmasa bile “Horasan Erenleri” diye anılır. Yani Horasan Erenleri dendiğinde, “meslek-i sûfiyâne” şeklinde anlaşılmalıdır.²⁵⁷

Edhemî Dervişleri:

Metinde şöyle geçmektedir: “Edhemî dervîşlerinden iki dervîş Hazreti Mahdûm'la bile gelmişler idi. Anların âdeti ol idi kim her gün savmla ve her giceleri ibâdetle geçürirler idi.”²⁵⁸

Edhemî Dervişler'i Anadolu'daki tasavvufî zümrelerden biridir. Edhemîler sünnete uyan, bıyıkları kısa, sakalları uzun, sırtlarında yeşil hırka, boyunlarında tesbih, ilahi okuyup coşan, Belh'ten gelmiş bir tasavvufî guruptur. Edhemîler insanı âlemle kıyaslar ve âlemde bulunan her şeyin insanda var olduğunu söylerler. Edhemîler'in bazı kolları XVIII. yüzyıla kadar Sünnî özelliklerini korumuştur, ama bundan sonra daha geniş çapta Şî-Bâtınî zümrelerin tesirine maruz kalmıştır.²⁵⁹

İttihad:

“Ben kulumu sevince onun gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum”²⁶⁰ hadisi ile ilgili metinde şu geçmektedir: “Hazreti Hakk'la ittihâd olub Hakk'la işidüb Hakk'la duyub Hakk'la dutub ve her şeyi nazar eyledik de Hakk müşahede eyleyen kimesnenün ahvâl ve ef'âl külliyyen kerâmet üzerine olur.”²⁶¹

İttihad, “Bir olmak, birlik anlamına gelir. Çeşitli manalarda kullanılan bir terimdir. Bunlardan biri, iki zatın bir zata dönüşebilmesi olayı ki bu imkansızdır. Şöyle ki: Bir olma halinde bunlardan her biri mevcut ise, onlar bir değil iki şeydir. Birisinin zatı ortadan kalkmışsa, iki şey arasında birlik gerçekleşmemiştir; birisi yok olmuştur. Eğer her ikisi de yok olursa, iki şey arasında birleşmenin gerçekleşmemiş olduğu daha aşikârdır.

²⁵⁷ Cengiz Gündoğdu, **Hacı Bektâş-ı Velî**, Aktif Yayınevi, Ankara, 2007, ss. 83-84; Cebecioğlu, **a.g.e.**, s. 281.

²⁵⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 42a.

²⁵⁹ Süleyman Uludağ, “Edhemiyye”, **DİA**, İstanbul, 1994, c.X, s. 421.

²⁶⁰ Buhârî, Rikâk, 38.

²⁶¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 140b.

Bu terimin anlamlarından birisi de, Bir'in (el-Vahid) sayı mertebelerinde gözükmektedir. Böylelikle Bir, mertebelere göre, çok olarak zuhur eder.

Bir başka anlamı, bütün var olanların tek varlıkta birleşmeleridir. Bu cümleden "Hakikatlerin değişmesi veya bir şeyin başka bir şeye hulul etmesi." sonucu çıkarmak yanlış olur. "Hakk'ın dışındaki her şey sadece Hakk sayesinde bir hakikate sahiptir. Bütün var olanları mevcut yapan Hakk'ın varlığı zorunlu varlıktır." sonucu çıkarmak doğru olur.

İttihadın anlamlarından bir diğeri şudur: Sûfiler ittihadı eşyaya birlik gözüyle bakmak anlamında kullanırlar. Mesela: Yazmak v.b. eylemler elin hareketiyle olur; ama bu gibi şeylerin yaratıcısı Allah ve yazma gerçekte Hakk'ın kudretinin bir eseridir. Sûfi bu bilgiyi keşif ve müşahede yoluyla öğrendiğinde bu ittihad olur.

Bir diğere anlam: Kulun Hakk karşısında edilgenlik makamında bulunması ve gerçekte Hakk'a özgü bir sıfatla gözükmektedir. Kul bu makamda zorlama ve çabayla değil, himmet ve iradesinin gayeye yönelmesiyle bulunur. Bu hale, Hakk'ın kulun, kulun da Hakk'ın suretinde zuhuru nedeniyle ittihad denilir.

Bir başka anlam: Hakk'ın işitmesi, görmesi, konuşması ve tutması olduğu kişinin halini anlatmak isterler. Bu halde Hakk'ın hüviyeti, şanına yaraşır tarzda kulun bütün kuvvetlerini ve organlarını kapsar. Bu hal kulun Allah'a nafil ibadetleriyle yaklaşmasının neticesidir. Nitekim kudsî bir hadiste, "Kulum bana nafil ibadetleriyle yaklaşır, ta ki onu severim. Onu sevince tutan eli, gören gözü olurum" buyurulmaktadır."²⁶²

Kısaca ittihad; vahdet-i vücûd, kendi kendine var olan mutlak, bir ve gerçek varlığın temaşa edilmesi. Bizatihi yok, ancak başkası sayesinde var olan şeyler bu temaşa esnasında birleşir ve tek olarak görülür. Burada farklı iki asli varlığa sahip olan şeyin birleşmesi söz konusu değildir.²⁶³

²⁶² Kâşânî, a.g.e., ss. 31-33.

²⁶³ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 196.

Fenâfillah:

Metinde “İşbu bahr-i saâdete müsteğrak olan evliyâullah, fenâfillah olub kendü vücûdları katdı kaldı”²⁶⁴ şeklinde geçmektedir.

Fenâfillah terimini açıklarken fenâ ve beka terimlerini de açıklamak gerekiyor ki fenâfillah kavramı daha iyi anlaşılsın. Fenâ sözlükte, geçici olmak, yok olmak gibi manalara gelir; beka da var olmak, sürekli olmak manalarına gelir ve bu iki kelime genelde birlikte kullanılır.²⁶⁵ Hoşa gitmeyen, çirkin hal ve davranışların yok edilmesi, giderilmesi fenâdır; yerlerine iyi, güzel, sevilen ve istenen hal ve davranışların ikame edilmesi de bekadır. Nitekim tasavvufta, sûfiler fenâ sözü ile insandaki kötü sıfatların yok olmasına işaret ettikleri gibi, beka sözü ile de insanın güzel vasıflar edinmesine ve bunda devam etmesine işaret ederler.²⁶⁶ Yine fenâ, insanın nefsanî sıfat ve özelliklerinden; arzularından uzaklaşmasıdır; beka da Allah’ın sıfatlarıyla ve isimleriyle bezenmesidir. Yani Allah’ın sıfatlarıyla sıfatlanma ve güzel isimleriyle ahlaklanmaktır. Fenâfillah da Allah’ta fânî olmak; yani kulun beşeri vasıflardan ve aşağı arzularından sıyrılıp ilahi vasıflarla donanmasıdır.²⁶⁷ Bunun sonucunda kul fâiliyyet şuurunu kaybeder ve “abd”in yerine fâil olarak Allah geçer, kaim olur. Allah görür, duyar ve tutar; böylece “Ben kulumu sevince onun gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum.” kudsî hadisi gerçekleşmiş olur.²⁶⁸ Yani kul benliğini yitirir; nefsinden fânî olur, Allah ile bâkî olur.

Mâsivâ:

Metinde “Cemî-i mâsivâyı dutub لا يخفى عليه شيء emrine vâsıl olub”²⁶⁹ ifadesi geçmektedir. Arapçadaki mâ (şey) edatı ile sivâ (başka, gayrı) edatının birleşmesiyle oluşan bir tabirdir. Mâsivâ, mâsivallah ve mâsive’l-Hakk şeklinde de kullanılır. Tasavvufta, Allah’tan başka her şeye, Hakk’ın gayri kabul edilen varlıklara mâsivâ denir. Yani evren, dünya, dünyadaki her şey, insan, insanın bütün ilgileri, yapıp etmeleri, zihnindeki suretler ve bilgiler mâsivâ olarak nitelendirilir. Tüm bunlar Hakk ile kul arasındaki perdelerdir, engellerdir. Tasavvufa giren kimse, Hakk’a

²⁶⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 141a.

²⁶⁵ Mustafa Kara, “Fenâ”, **DİA**, İstanbul, 1995, c. XII, s. 333.

²⁶⁶ Kuşeyrî, **a.g.e.**, ss. 157-158.

²⁶⁷ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 134.

²⁶⁸ Yılmaz, **Tasavvuf Meseleleri**, s. 174.

²⁶⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 141a.

ermek için bu perdelerden kurtulmak zorundadır; yani gönlündeki ve zihnindeki Allah'ın dışındaki her şeyi silip atması gerekir. İbadetler ve güzel ahlaki davranışlar; keşf, ilham ve keramet gibi hususlar da mâsivâ olarak değerlendirilir.²⁷⁰

İstimdad:

Metinde “Hazreti Rasûl buyurmuştur: (s.a.v.), اذا تحيرتم في الامور فاستعينوا من اهل القبور. Pes bu arada ehl-i kubûrdan medâr, mezâr-ı evliyâullahdır. Ruhlarından istimdâd olına”²⁷¹ şeklinde geçmektedir. İstimdad kelimesi daha başka yerlerde de geçmektedir.

İstimdad, meded dilemek, yardım istemek demektir.²⁷² “Tasavvufta, peygamber ve velilere sığınıp herhangi bir dileğin gerçekleşmesi için onlardan yardım dilemek demektir. Sûfiler hayatta olsun veya olmasın bir velinin ruhaniyetinden yardım istemenin caiz olduğunu söylemişlerdir. Ama ilk sûfiler arasında istimdadı caiz görmeyenler de vardır. Mesela: Bâyezîd-i Bistâmî, insanın insandan meded istemesini hapisteki bir kişinin yine hapiste bulunan bir kişiden meded istemesine benzetmiştir.

İstimdadı kabul edenlerin ileri sürdükleri deliller: A) Allah'ın kendilerine şefaaf etme izni verdiği kullar vardır ve bunlar ahirette şefaaf edeceklerdir (Bakara 2/255, Tâhâ 20/109); ayrıca Allah'a yakın olmak amacıyla vesile edinmek gerekir (Mâide 5/35). B) Nisâ Sûresi 64. ayette Hz. Peygamber'in haklarında istiğfarda bulunduğu kimselerin affedileceği belirtilir. İstimdad da bunun gibidir. C) Velilere istimdatta bulunmak onların Allah nezdinde kabul olan dualarını istemektir. D) Günahkar bir kulun doğrudan Allah'a yönelmesi uygun değildir. Onun için Allah'ın dostu olan velilerin aracı kılınması uygun olandır. Bunlardan başka Hz. Ömer'in Allah'tan yağmur isterken Hz. Abbas'ın hürmetine yağmur istemesi.

İstimdad konusunda sûfilere en çok eleştirenler hadisçiler ve Hanbelî fakîhler olmuştur. Bu deliller istimdadı kanıtlamak için yeterli değildir. Çünkü delillerin bir kısmı zayıf, bir kısmı da doğrudan doğruya istimdadla ilgili değildir. Şefaaf ayetlerinin ve Hz. Peygamber'in haklarında istiğfarda bulunduğu kişilerden bahseden

²⁷⁰ Süleyman Uludağ, “Mâsivâ”, **DİA**, Ankara, 2003, c. XXVIII, s. 76.

²⁷¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 142a.

²⁷² H. Kamil Yılmaz, **Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatler**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2002, s. 321.

ayetlerin istimdadla alakaları yoktur. Dua ve istimdad farklıdır. İkisinin özdeşleştirilmesi yanlıştır. Günahkar bir kulun tövbe etmesi konusunda da tövbe ayetlerinde herhangi bir araçtan bahsedilmemekte, bilakis doğrudan Allah'a tövbe edilmesi istenmektedir. Fatihâ Sûresi'nde de sadece Allah'tan yardım isteme vurgulanmaktadır. Hz. Abbas'la ilgili olayda da ashab yardımı doğrudan Allah'tan istemiştir. Ayrıca insanları her türlü sıkıntı ve felaketten Allah'ın kurtaracağı, Allah'tan başka varlıklara dua etmenin tevhid ilkesini bozacağını ve şirk tehlikesinin baş göstereceğini belirten ayetler vardır (En'am 6/63, A'raf 7/128, Yunus 10/106, Cin 72/20).

İbn Teymiye de istimdad konusuna karşı çıkanlardandır. "Bazı işlerinizde kararsızlık içinde bulunursanız ölümlerden yardım isteyiniz."²⁷³ şeklindeki sözün hadis olmadığını belirtir.

İstimdad hakkında son söz olarak şunu söyleyebiliriz: Açık ve kesin naslara dayanmayan istimdad yanlış anlamalara ve istismara açık bir durumdur. Ancak bazı sûfîlerin ve halktan bazı kesimlerin iyi niyete dayanan böyle bir davranışı gizli şirk olarak değerlendirmek de tevhid inancını benimseyen bir müslüman hakkında verilmiş yanlış bir karar olur."²⁷⁴ Ayrıca vahdet-i vücûd inancında bütün fiiller Allah'ındır. Kudret ve kuvvet de sadece Allah'a aittir. Konuya bu açıdan bakıldığında, şer'î bir tehlike gözükmemektedir. Ama istimdad edilen bir kişinin bizzat kendisinde bir varlık görülürse, talep o kişiden istenecek olursa caiz değildir ve şirk tehlikesi vardır.²⁷⁵

Himmet:

Metinde Emir Sultan, halifesi Hasan Hoca (ö.845/1441-42)'ya "Hasanım himmet istersen toğrul."²⁷⁶ der. Metinde daha başka yerlerde de geçmektedir.

Himmet, sözlükte meyil, arzu, istek, azim manalarına gelir. Kendini veya başkasını kemale erdirmek için, kalbin bütün ruhanî güçleriyle Cenâb-ı Hakk'a

²⁷³ İsmail b. Muhammed el- Aclûnî. **Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-İlbâs Amme's-tehera mine'l-Ehâdis fi Elsineti'n-Nâs**, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1. Baskı, Beyrut, 1997, c. I, s. 75.

²⁷⁴ Yusuf Şevki Yavuz, "İstimdad", **DİA**, İstanbul, 2001, c. XXIII, ss. 363-364. Ayrıca bkz. Süleyman Uludağ, "İstimdâd", **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 3 (Ocak-Haziran 2002), sy. 8, ss. 9-26.

²⁷⁵ Yılmaz, **Tasavvuf Meseleleri**, s. 246.

²⁷⁶ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 86b.

yönelmesidir.²⁷⁷ Tasavvufta asıl istenen budur; yani insanın kendisini kemale erdirmesi, kâmil bir insan olması; nefsinden fani olup Rabbiyle baki olması; ama her insan Rabbinin ve ahireti istemez. Kimileri dünyayı ve nefesine hoş gelen şeyleri ister. Bundan dolayı Peygamberimiz (s.a.v.) “Kişinin himmeti, kıymet verdiği şeye göredir.” buyurmuştur. Eğer dünyaya himmet ederse, dünyaya kıymet vermiş olur. Sülûkte insanın şekline ve şemaline bakılmaz. Kişinin himmetinin ve kıymetinin ne yönde olduğuna itibar edilir. Himmet, sâlik için Hakk’a ulaşacağı yegane destektir. Sâlikin hakiki manada himmet sahibi olabilmesi için fenâfillaha ermesi gerekir. Bunun için de sâlike lazım olan dünyayı, mâsivâyı ve hatta dünya ve ahirete ait ne kadar mümkünât varsa Hakk’a yönelerek hepsini terk etmelidir. Çünkü her şey Allah’a nisbetle fanidir, yok hükmündedir. Hasis ve geçici olan şeyler elbette alçaklıktır. Bununla ilgili Kuşeyrî şunu söylemiştir: İmanı sahih ve kâmil olan bir kimse, yönünü döndürüp de dünyaya ve ondaki şeylere bakmaz. Zira hasis olan şeylere himmet, marifet yokluğundandır.”²⁷⁸ Bir de himmet genel olarak tasavvufta, velinin teveccühü, tasarrufu ve olağanüstü işleri başarma gücü;²⁷⁹ ermiş kişilerin maksadı hasıl eden, iş bitiren ve dilediklerini yerine getiren manevi güçleri²⁸⁰ şeklinde anlaşılmıştır.

Tevbe:

Metinde “Hasan Hâce Hazretleri’dir zamân-ı hilâfetlerinde bir defa da sıraları olan Yenişehir’e varub dahi anın ekser nâsı Hasan Hâce Hazretleri’ne mehabbetler idüb dahi ellerinden tevbeler idüb dahi anda nice velâyetleri zâhir olub”²⁸¹ ifadesi geçmektedir. Metinde daha başka yerlerde de geçmektedir.

Tasavvufî makamların başlangıcı ve müridliğin ilk adımı sayılır. Sözlükte tevbe, dönmek (rücû) demektir. Kötüden iyiye, mâsivâdan Hakk’a dönmektir. Tevbe bir iç mücadelesidir, soylu bir harekettir. Ezelde verilen “Evet Rabbimizsin” (Kalû

²⁷⁷ Mehmet Demirci, “Himmet”, **DİA**, İstanbul, 1998, c. XVIII, s. 56.

²⁷⁸ İsmail Ankaravî, **Minhâcu'l-Fukarâ, Fakirlerin Yolu**, haz. Saadetin Ekici, İnsan Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2005, ss. 298-299.

²⁷⁹ Demirci, **a.g.m.**, s. 57.

²⁸⁰ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 170.

²⁸¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 89a.

belâ, Araf, 7/172) sözünü hatırlamak, onun gereğini yerine getirerek Rabbine dönmektir.²⁸²

Tevbe bir iç mücadelesidir. İnsanın Allah'ı unutup gaflete daldığında O'nu hatırlayıp, O'na dönmesi demektir. Onun için yüce ve soylu bir harekettir, insan olmanın bir sonucudur. Tevbe insan içindir, insana mahsustur. Meleklerin ve hayvanların tevbeyle ilgisi yoktur. Çünkü melekte nefis yoktur ve Allah'ı unutmaz. Hayvanlarda ise sorumluluk yoktur.²⁸³

Tevbe çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Bunlardan biri şudur: “Tevbe, günahlardan geriye dönmek ve geçmiş günahlara pişmanlık duymaktır. Bu şekildeki tevbe iki kısımdır: Birincisi avamın tevbesi; ikincisi hasların tevbesi. Avamın tevbesinin üç mertebesi vardır: Kafirlerin tevbesi, fâsıkların tevbesi ve müminlerin tevbesi. Hasların tevbesi iki kısımdır: Hasların tevbesi, hassın hası olanların tevbesi.”²⁸⁴ Zünnûn Mısırî'ye göre de tevbe ikiye ayrılır: Sıradan insanların tevbesi ve seçkinlerin tevbesi. Zünnûn: “Sıradan insanların tevbesi günahahtan seçkin insanların tevbesi ise gafletten olur” yani iyi ve güzel şeyler yapma imkan ve fırsatlarını yeterince değerlendirememektendir, der.²⁸⁵

Tevbeyle ilgili bir diğer taksim şudur: Tevbenin üç makamı vardır. Birincisi tevbe, ikincisi inâbe, üçüncüsü evbedir. Tevbe ceza korkusu, inâbe sevab talep etmek, evbe ise emre uymaktır. Tevbe, avamın makamıdır; büyük günahlardan olur. İnâbe, velilerin makamıdır. Evbe ise peygamber ve resûllerin makamıdır.²⁸⁶

Tevbe hususunda kulun on haslete sahip olması lazımdır: 1- Allah'a karşı masiyette bulunmamak kula farzdır. 2- Bir günaha düştüğünde onda ısrar etmemek. 3- İşlediği günahahtan dolayı Allah'a tevbe etmek. 4- İşlediği kusurdan dolayı pişman olmak. 5- Ölene kadar istikamet üzere olma niyetini sürdürmesi. 6- Azabtan korkması. 7- Mağfireti ümit etmek. 8- Günahını itiraf etmek. 9- Allah'ın kendisine

²⁸² Demirci, **Sorularla Tasavvuf ve Tarikatler**, s. 29.

²⁸³ Mehmet Demirci, **Tasavvuf ve Ahlak Yazıları**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 62.

²⁸⁴ Ahmed Ziyâüddin Gümüşhanevî, **Câmiu'l-Usûl, Velîler ve Tarikatlarda Usul**, trc. Rahmi Serin, Pamuk Yayıncılık, İstanbul, 2005, ss. 121-122.

²⁸⁵ Himmet Konur, **Sûfî Ahlakı Din, Ahlak ve Tasavvuf**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007, s. 32.

²⁸⁶ Erginli ve diğerleri, **a.g.e.** s. 1075.

tevbeyi takdir ettiğine ve bundan döneceğine inanmak. 10- Salih amele devam etmek.²⁸⁷

İnâbet:

Keramet ve velayetle meşhur olmuş Şam meşâyihinin büyüklerinden biri Emir Sultan Şam'a geldiğinde, onun elinden tevbe ve inâbet eder. Metinde de "Ale'l-acele gelüb Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyâret ve dest-i şerîflerinden tevbe ve inâbet idüb"²⁸⁸ ifadesi geçmektedir. Metinde birkaç yerde daha geçmektedir.

İnâbet, lügatte rücû demektir. Daha açık ifadeyle, Allah'a yönelip tevbe etmektir. Ancak tevbe ile inâbet arasında fark vardır. Tevbe, Allah'a isyan ve muhalefet ettikten sonra Allah'a yönelmek ve af dilemektir. İnâbet ise bir kulun Allah'a isyan etmese bile normal haliyle de O'na tevbe ederek yönelmesidir.²⁸⁹

Tarikata giren kişi için kullanılır. "Filan şeyhten inabe" aldı demek o şeyhin bağlı olduğu tarikate intisap etti demektir. Bu esnada derviş adayı, şeyhin huzurunda tevbe eder, artık günah işlemeyeceğine, tarikatın esaslarına bağlı kalacağına ve bunun için mücadele ve riyazette bulunacağına dair söz verir.²⁹⁰

Mücâhede:

Metinde Emir Sultan'ın halifelerinden Şeyh Sinan ile ilgili şu geçer: "Dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin türbe-i şerîfelerinde birkaç gün kemâl-i mücâhede ve riyazet ile ihtiyâr-ı halvet idüb, dahi ne emr zuhûr iderse ana göre muâmelet idem."²⁹¹ Mücâhede, riyazet ve halvet birbiriyle ilgili kavramlardır. Burada olduğu gibi metnin birçok yerinde mücâhede ve riyazet birlikte geçmektedir.

Mücâhede, sözlükte, cehd kökünden gelen mücâhede kelimesi güç ve gayret sarfetmek, bir işi başarmak için elinden geleni yapmak anlamına gelir.²⁹² Tasavvufta ise içe dönük olan cihaddır. Nefsin isteklerine karşı durmak, onunla savaşmak, istediklerini yapmamaktır. Bunu başarmak için de yeme, içme ve uyuma gibi tabii

²⁸⁷ Ebu Tâlib el-Mekkî, **Kûtü'l-Kulûb, Kalplerin Azığı**, trc. Muharrem Tan, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2004, c. II, s.162. Ayrıca "Tevbe" için bkz. H. Mehmet Soysaldı, "İslam'da Tevbe", **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 2, sy. 6, ss. 81-89.

²⁸⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 13a.

²⁸⁹ Ankaravî, **a.g.e.**, s. 219.

²⁹⁰ Kara, **Tasavvuf ve Tarikatler Tarihi**, s. 181.

²⁹¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 79b.

²⁹² Süleyman Uludağ, "Mücâhede", **DİA**, İstanbul, 2006, c. XXXI, s. 440.

ihtiyaçları en aza indirmek şeklinde uygulamalar yapılır. Burada amaç nefsi kontrol altına alabilmek, onun mahkûmu değil hâkimi olmaktır.²⁹³

Mutasavvıflar cephede düşmana karşı yapılan savaşa küçük cihad, nefse karşı yapılan mücadeleye de büyük cihad demişlerdir. Çünkü nefis sinsi bir düşmandır ve görünmez. Mücâhede üç şey için yapılır: Haramdan sakınmak ve günahattan korunmak amacıyla yapılan nefis mücâhedesini takva için yapılır (takva mücâhedesi). Takva için yapılan mücâhedenin ileri mertebesi istikamet içindir (istikamet mücâhedesi). Tüm müminler bu mücâhedeye teşvik edilmiştir. Gönülden gelerek malla ve bedenle yapılan ibadetler istikamet mücâhedesine girer. Bir de keşif ehli olmak amacıyla yapılan zor ve çileli bir hayatı gerektiren keşif için yapılan mücâhede vardır (keşif mücâhedesi).²⁹⁴

Riyazet:

Emir Sultan'ın halifelerinden Dâvud Efendi (ö.900/1495) ile ilgili metinde şu ifade geçmektedir: “Rivâyet olunur ki ol denlü mücâhede ve riyazet iderler imişler ki kalem ile tahrîr ve lisânla takrîr mümkün degildir.”²⁹⁵ Görüldüğü gibi burada da mücâhede ve riyazet beraber geçmektedir.

Riyazet, lügatte, yabani ve vahşi olan bir atı ehlileştirmek manasına gelir. Tasavvufta nefsi kırmak, terbiye etmek ve ezmek manalarına gelir.²⁹⁶ Riyazetin üç derecesi vardır: Avamın riyazeti: Ahlakı ilimle arıtmak, amelleri ihlasla saflaştırmak ve muamelelerinde haklara uymak. Havassın riyazeti: Daha önce geçmiş olduğu makamlara iltifat etmekten vazgeçmek ve kendisini ilmin mecrasına bırakmak. Ehass-ı havassın riyazeti: Müşahede ve yükselmeyi sadece Hakk ile cem'e has kılmak, O'na muhalefetleri ortadan kaldırmak, ortaklıkları kaldırmak.²⁹⁷

Riyazetin dört unsuru vardır: Kıllet-i taâm (açlık ve az yemek), kıllet-i menâm (az uyumak), kıllet-i kelâm (az konuşmak) ve halvet.²⁹⁸

²⁹³ Mehmet Demirci, “İçer Dönük Cihad: Mücâhede”, Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi, Yıl: 8, sy. 19, s. 17.

²⁹⁴ Uludağ, a.g.m., ss. 440- 441.

²⁹⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 97a.

²⁹⁶ Ankaravî, a.g.e., s. 232.

²⁹⁷ Erginli ve diğerleri, a.g.e., s. 819.

²⁹⁸ Yılmaz, Tasavvuf Meseleleri, s. 118.

Halvet:

Emir Sultan Şam'a geldiğinde oranın kerametle meşhur meşâyihinden biri Emir Sultan'la görüşmek ister, ama halvette olduğundan bu görüşme hemen gerçekleşmez. Emir Sultan da şöyle der: “Nihâyet müyesser ise ba'de'l-halvet anlar bize gele ve murâdları ne ise bulalar didikde meger ki ol azîzin dahi halveti tamâm olmağa yakîn ve mihr u mehabbet Emîr Sultân Hazretleri derûninde kemâl mertebede mekîn olmuş idi.”²⁹⁹ Halvet terimi de metinde bir çok yerde geçer.

Bir kimseyle yalnız kalmak manasına Arapça bir kelimedir. Tasavvuf ıstılahı olarak ise “kimsenin bulunmadığı bir halde ve yerde Hakk ile sırren (manen) konuşmak” demektir.³⁰⁰

Sûfiler halvetin dindeki yerini ve önemini göstermek için Hz. Peygamber'in zaman zaman Hira Mağarasına çekilip burada Rabbiyle baş başa kalmasını örnek verirler. Mesela: Gümüşhanevî bunlardan biridir: Halvetsiz vusûl ve lika olmaz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) halveti çok severler ve Hira Mağarası'nda halvete çekilirlerdi. Vahiy geldiği zaman gene bu mağarada halvet içindeydi.³⁰¹ Kur'an-ı Kerim'de anlatılan Hz. Meryem'in mabed hayatı ve yine Kur'an'da zikredilen Hz. Musa'nın otuz gün ibadet etmesi için Allah ile sözleşmesi, sonra buna on gün daha ilave edilerek bu sürenin kırk güne tamamlanması da halvetin birer delili sayılmıştır.³⁰² Bazı zahid ve sûfiler Hz. Peygamber'in bu sünnetini yerine getirmenin yanı sıra toplumun bozulması, zulüm ve haksızlıkların artması gibi olumsuz gelişmelere karşı verdikleri mücadelede başarıya ulaşma şanslarını az görmüşler ve en azından kendilerini kurtarmak ve daha fazla günaha bulaşmamak için halveti tercih etmişlerdir. Genelde bütün âbidler, zâhidler ve sûfiler halvetin gereğine inanmışlar ama halvetin şekli konusunda farklı düşünceler benimsemişlerdir. Mesela: H. II. (M.VIII) asırdaki sûfiler “zahirde halk ile, bâtında Hakk ile olma” anlayışını benimsemişlerdir; yani bedenle toplumda olma, gönülle Allah yanında olma. H. IV. (M.X.) asırdan sonra halvet, genel olarak bir şeyhin gözetiminde çilehaneye veya

²⁹⁹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 13a.

³⁰⁰ Himmet Konur, **İbrâhîm Gülşenî Hayatı, Eserleri, Tarikatı**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2000, s. 25.

³⁰¹ Gümüşhanevî, **a.g.e.**, s. 427.

³⁰² Konur, **İbrâhîm Gülşenî**, s. 25.

halvethaneye girerek erbaîn çıkarma şeklinde olmuştur. Bu tür halvetin amacı ruhu arındırıp marifet ve keşf elde etmektir.³⁰³

Kısaca halvet denildiğinde asıl anlaşılması gereken şu olmalı: Halvet insanlardan ayrılmaktır; ama asıl olması gereken halvet, sıfatlardan, huylardan ayrılmaktır. Önemli olan yer değiştirmek, yalnız kalmak, تنها yerlerde bulunmak değil, huyları değiştirmek ve güzel huyları yerine ikame ettirmektir.³⁰⁴

Erbaîn:

İznikli şeyh Kutbiddin'in oğlu Çelebi Efendi'nin sülûkünde problemi olduğundan bir çözüm yolu da bulamadığından aklına erbaîne girmek gelir. Bu metinde şöyle geçer: “Ana müteallik oldu ki geleler dahi Burûsa'da Emîr Sultân Hazretleri'nin türbe-i mükerrereleri üzerinde halvet-i erbaîne girub dahi rûhâniyetlerinden istimdâd ile bolay ki muhsılı'l-murâd olalar.”³⁰⁵ Erbaîn kelimesi de metinde birkaç yerde geçmektedir.

Erbaîne çile çıkarmak da denir. Riyazet metodlarından biri olup, kırk gün boyunca تنها bir yerde, az yiyeceklerle yetinip, zamanını ibadet, zikir ve tefekkürle geçirmek demektir. Amaç, manevi ve rûhânî gelişme sağlamak ve iç dünyasını zenginleştirmektir.³⁰⁶

Erbaîne girmek, erbaîn çıkarmak gibi ifadelerle anlatılan düzenli halvet uygulaması tahminen H. IV. (M.X.) asırdan sonra ortaya çıkmış ve sülûk yöntemi olarak esmâ zikrini esas alan tarikatlar sayesinde yayılmıştır. Erbaîn uygulaması özellikle Kâdiriyye, Sühreverdiyye, Çiştîyye, Kübrevîyye ve Halvetiyye tarikatlarında görülür. Erbaîne girilen yer olan “halvethane” veya “çilehane” denilen bu hücreler, bir kişinin namaz kılarken ayakta duracağı yükseklikte ve bağdaş kurup oturabileceği genişlikte dar ve karanlıktır. Erbaîne giren çilekeş burada duyu organlarının dış dünya ile irtibatını kesmeye çalışır ve bütün dikkatini iç alemine, manevi dünyasına yöneltir; düşüncesini kalbi üzerinde yoğunlaştırır. Erbaîne girmenin adabına uyulmazsa istenen sonuç alınmaz. Erbaîne şeyhin lüzum görmesi

³⁰³ Süleyman Uludağ, “Halvet”, **DİA**, İstanbul, 1997, c. XV, ss. 386-387.

³⁰⁴ İhsan Soysaldı, “Halvet Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 8, sy. 19, s. 238.

³⁰⁵ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 80b.

³⁰⁶ Demirci, **Sorularla Tasavvuf ve Tarikatler**, s. 45.

üzerine ve şeyhin gözetim ve denetiminde girilir. Erbaîne girmenin amacı ilâhî tecellileri ve cemâli temaşa etmek ve istikamet sahibi olmaktır. Ancak erbaîne giren kişinin keramet ve keşf sahibi olması şart değildir. İbnü'l-Cevzî ve İbn Teymiyye gibi selefî âlimler, erbaîn uygulamasının Hıristiyanlık'ta ve Hint dinlerinde bulunduğunu söyleyerek bu uygulamanın bidat olduğunu söylemişlerdir. Şems-i Tebrîzi ve Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin erbaîni bidat saydıkları bilinir.³⁰⁷

Evrâd:

Emir Sultan'ın halifelerinden Ahmed Çelebi (ö.935/1528) hakkında metinde şöyle denir: “Gicelerde sabâhlara deg ekseriyâ ihyâ üzereler olub, gündizlerin dahi ekserinde husûsan evrâd u ezkârda cemâatle okınan evrâddan gayri her günde kendüleri dahi nice evrâd-ı şerîfe tilâvet buyurub”³⁰⁸ Evrâd terimi metinde birkaç yerde daha geçmektedir.

Vird kelimesinin çoğuludur. Günlük dualar, düzenli bir şekilde belli zamanlarda okunmak üzere ayet, hadis ve ermişlerin sözlerinden derlenmiş dualar, ahzap, hizip, ezkar, zikir anlamlarına gelir. Bu dualar günün ve gecenin belli saatlerinde topluca veya ferden yüksek veya alçak sesle okunabilir.³⁰⁹

Sûfiler virdi nafiye namaz kılma, belli dualar okuma, tefekkür ve ağlama anlamında da kullanmışlardır. Sûfiler durum ne olursa olsun –ölüm yatağında dahi- evradı terk etmemeye özen göstermişlerdir; ve feyzin gelmesini belli dualara bağlamışlardır. “Virdi olmayanın varidi olmaz.” demişlerdir. Tarikatlarla beraber (H.V.-M.XI.) evrad geleneğinde farklılıklar olmaya başlamıştır. Ayet, hadis, salavat, tesbih ve zikirle bizzat tarikat kurucuları tarafından tertip edilen dua ve tesbihlerin ilavesiyle tarikatlara göre oluşan “evrad kitapları” veya “ahzap kitapları” türleri ortaya çıkmıştır. Her tarikatın kendine has evradı vardır. Bunların uzunluğu, tekrar etme adedi farklıdır. Hatta bu farklılıklar aynı tarikatın kolları içinde bile vardır.³¹⁰

Murakabe:

Emir Sultan'ın Miraç ile ilgili Necm Sûresi 8. ayetinin tefsiri beyanında şu ifade geçer: “Seyyidü's-sâdât Hazretleri (n.m.) mübârek başını murakabeden

³⁰⁷ Süleyman Uludağ ve Selçuk Eraydın, “Erbaîn”, **DİA**, İstanbul, 1995, c. XI, ss. 270-271.

³⁰⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 99b.

³⁰⁹ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 374.

³¹⁰ Mustafa Kara, “Evrâd”, **DİA**, İstanbul, 1995, c. XI, ss. 533-534.

kaldırub didi kim babam, Ceddin Hazreti Rasûlullah (s.a.v.) Leyle-i Mirâc'da Hazreti Hak Celle ve Alâ davet olduğu vaktin, bu bedeni zâhiriyyeyle vardı ve bu gözle görüb ve bu lisânla toksân bin kelimât idib"³¹¹ Murakabe metinde daha başka yerlerde de geçmektedir.

Murakabe, sözlükte “denetlemek, gözlemek, gözaltında tutmak, kontrol etmek” gibi anlamlara gelir. Tasavvufta, kulun sürekli biçimde Allah'ın gözetimi altında bulunduğunun şuurunda olmasıdır. Murakabe tasavvufta manevi bir hali ifade etmek üzere kullanılmış ve çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.³¹² Kur'an'da birçok ayette Allah'ın kullarını gözetim ve denetim altında tuttuğu belirtilir (Tevbe, 9/78 Ahzab,33/52; Kaf, 50/18). Hz. Peygamber de “Allah'a sanki O'nu görüyormuşsun gibi kulluk et, her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da O seni görüyor.” buyurmaktadır.³¹³ Sûfiler murakabeyi bu ayetlerden ve hadisten çıkarır. Bu ayetlerden ve Cibril hadisi denilen bu hadisten hareketle şöyle söyleyebiliriz: Kul dış ve iç dünyasının, maddi ve manevi hayatının sürekli biçimde Allah'ın gözetimi ve denetiminde olduğunu ve kendisinin Allah'ın huzurunda bulunduğunu kesin bir şekilde bildiğinde murakabe dediğimiz hal gerçekleşmiş olur.

Murakabe dediğimizde muhasebe de akla gelir. Çünkü bu iki kavram birbiriyle ilgili kavramlardır ve genelde beraber kullanılırlar; murakabe dendiğinde muhasebe, muhasebe dendiğinde murakabe akla gelir. Muhasebe hesap yapma, hesap görme, hesap tutma gibi anlamlara gelir. Sûfiler iki türlü muhasebeden bahsederler: Allah'ın insanı hesaba çekmesi; insanın kendi kendisini hesaba çekmesi (nefis muhasebesi). Murakabe bir bakıma muhasebenin sürekli hale gelmesini ifade eder.³¹⁴

Serrâc'a göre kulun murakabesi şöyledir: Kalbinde ve gönlünde bulunan şeylere Allah'ın muttali olduğunu bilip yakînen kavramasıdır. Bu suretle kul kalbini, Efendisi'nin zikrinden alıkoyan kötü havâtıra karşı murakabe eder.³¹⁵

Murakabe, salikin içine dönmesi, dikkatini nefsi ve kalbi üzerinde yoğunlaştırması, gönlünden ve zihninden geçen her şeyi kontrol etmesi, daha sonra

³¹¹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 65a.

³¹² Süleyman Uludağ, “Murakabe”, **DİA**, İstanbul, 2006, c. XXXI, s. 204.

³¹³ İmam Nevevî, **Riyâzü's-Sâlihîn, Peygamberimizden Hayat Ölçüleri**, trc. ve şerh M. Yaşar Kandemir, İ. Lütü Çakan, Raşit Küçük, Erkam Yayınları, İstanbul, 2005, c. I, s. 297.

³¹⁴ Konur, **Sufi Ahlakı**, ss. 28-30.

³¹⁵ Serrâc, **a.g.e.**, s. 53.

da kendini Hakk'a vererek derin düşüncelere dalması, O'ndan başka her şeyi unutmamasıyla gerçekleşir.³¹⁶

Marifet:

Metinde : “Andan Allâhü Teâlâ bu tâfeye nazar-ı inâyet idüb marifet gönderirdi”³¹⁷ ifadesi geçmektedir. Metinde birkaç yerde daha marifet kelimesi geçmektedir.

Sözlükte, “bilmek, tanımak, ikrar etmek”, isim olarak “bilgi” anlamına gelir ve ilimle eş anlamlı kullanıldığı olur. Tasavvufî bir ıstılah olarak ise, Allah ve O'nun sıfatları, fiilleri, isimleri ve tecellileri hakkında manevi tecrübeyle doğrudan elde edilen bilgi anlamına gelir. Marifet ilimle eş anlamlı olarak kullanıldığında aralarında bazı farklar vardır.³¹⁸ Marifet, yaşayarak, görerek, tadarak, tecrübe ile elde edilen bilgidir. Kaynağı da kalb, ruh, sırr, ilham ve keşiftir. İlmin kaynağı ise akılla istidlal, duyu organları, nazar ve nakildir. Zahiri ilim sahiplerine âlim, bâtni ve kalbî bilgi ve marifet sahibi bulunanlara arif denir.³¹⁹

Sûfilere göre marifette vehmin tesiri bulunmaz. Bundan dolayı marifette, ismet (masumiyet, saflık) vardır. Diğer ilimlerde ise vehmin tesiri vardır, onun için saf ve masum değildir. Marifet, akli istidlal ve kıyaslarla yahut belli metinleri okumakla elde edilen bilgilerden daha üstündür; çünkü sûfiler marifeti, sülûk ile ve yaşayarak öğrenirler. Cünyed-i Bağdadi'nin “Mavi gök kubbenin altında bizim ilmimizden daha şerefli bir ilim olsaydı gider onu öğrenirdim.” sözü bunu gösterir.³²⁰

Sûfiler marifet hakkında konuşmuşlar, fikir beyan etmişler; ama her biri kendisine bahşedilen feyizler nisbetinde ve bulunduğu makama göre söz söylemişlerdir. Şiblî “Marifetin evveli (ve kaynağı) Allah Teâlâ'dır, âhîrinin ise nihayeti yoktur.”, Ruveym “Marifet, arif için bir aynadır, oraya baktığı zaman Mevla'sının kendisine tecelli ettiğini görür.”³²¹, Cüneyd “Marifet: En sonunda

³¹⁶ Uludağ, **a.g.m.**, s. 204.

³¹⁷ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 123a.

³¹⁸ Süleyman Uludağ, “Marifet”, **DİA**, Ankara, 2003, c. XXVIII, s. 54.

³¹⁹ Yılmaz, **Tasavvuf Meseleleri**, s. 185.

³²⁰ Uludağ, **a.g.m.**, ss. 54 -55.

³²¹ Kuşeyri, **a.g.e.**, ss. 429- 430.

varılacak noktayı kalbin görmesi, ve arifin az veya çok bir tasarrufta bulunmamasıdır.”³²² demişlerdir.

Marifet, kısaca yukarıda da belirttiğimiz gibi Allah’ı tanımak, bilmek demektir. Ancak sûfiler Allah’ın tam olarak bilinemeyeceğini, tanınamayacağını ve Allah’ın kuluna kendisini bildirdiği kadarıyla tanıyabileceğini de söylemişlerdir. Mesela: “Gerçek marifete yol yoktur denmiştir. Yani Allah, isim ve sıfatlarından mahlukatın kavrayabileceklerini onlara açmış ve öğretmiştir. Hakk’ı gerçek anlamda tanımaya yaratıkların gücü yetmez. Çünkü bütün kainat, O’nun azamet parıltılarının zahir olması halinde bile yok oluverir. O’nun azamet tecellilerine dayanamaz. Bu yüzden erbab-ı kelamdan biri şöyle demiştir: “O’ndan başkası O’nu tanıyamaz ve O’ndan başkası O’nu sevemez.” Çünkü samed sıfatını idrak ve ihata etmek kabil değildir. Allah şöyle buyurmuştur: “O’nun diledikleri hariç insanlar O’nun ilminden hiçbir şey ihata edemez.” (Bakara 2/255). Bununla ilgili olarak Hz. Ebu Bekir (r.a)’den de bir rivayet vardır: “Yaratıklarına kendisini tanımak için tanınmasının imkansızlığından başka bir yol bırakmayan Allah’ı tesbih ederim.”³²³

Yine bununla ilgili olarak Hz. Ali “Marifet, Allah konusunda kalbinde ne tasavvur edersen et Hakk’ın onun zıddı olduğunu bilmektir.” demiştir.³²⁴ Görüldüğü üzere marifet konusunda tarifler yetersiz kalmakta ve sülûk ve manevi yolda ilerleyen sûfiler gittikçe Hakk’la ilgili bilinmezliklerin arttığını görmekteler; bu da onları “Marifet Hakk’ın bilinmeyeceğini bilmektir.” deme noktasına getirmiştir. Bu sözü söyleyebilmek de elbette sülûke ve manevi tecrübeye bağlıdır. Tanınan, ama sözle tanıtilamayan bir bilgi, bir duygu ve bir aydınlanma hali olan marifetin yakîn, zevk, vecd, fenâ, huzur gibi tasavvufî hallerle de yakın ilişkisi vardır.³²⁵

Tasarrufât:

Metinde “Evliyâullahın ervâhına haps yokdur. Tasarrufât-ı ruhâniyyeleri tâ kıyâmete degin kemâ-kân mukarrerdir”³²⁶ ifadesi geçmektedir. Metinde birkaç yerde daha tasarrufât kelimesi geçmektedir.

³²² Kelâbâzî, a.g.e., s.193.

³²³ Serrac, a.g.e., s. 34.

³²⁴ Kelâbâzî, a.g.e., s. 193.

³²⁵ Uludağ, a.g.m., s. 55.

³²⁶ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 142a.

Tasarrufât, tasarruf kelimesinin çoğuludur. Tasavvufta, keramet göstermek, olağanüstü yollardan iş yapmak ve tesir etmek; insanlara ve eşyaya hükmetmek ve onları idare etmek; Allah'ın eşyayı ve bütün varlıkları velisine musahhar kılması demektir; ama hakikatte tasarrufta bulunan (mutasarrıf) Allah'tır.³²⁷ Tasarruf olayında, "Attığın zaman sen atmadın fakat Allah attı." (Enfal 17) ayetinde ifade edildiği gibi gerçek fail Allah'tır. Sûfiler bu durumu maşayla sobadan ateş alan adamın haline benzetirler. Bu örnekte Allah dostunun yeri maşadır.³²⁸

Keşf:

Bir kişi, Emir Sultan'dan beyat almak ister. O kişinin bir de asası vardır. Asasını Emir Sultan'ın eli yerine koyarak asaya beyat eder ve yapmış olduğu bu hareketle Emir Sultan'ın keşfinin olup olmadığını anlamak ister. Bu olay metinde şöyle geçer: "Bu asâ Emîr Sultân Hazretleri'nin hemânâ yed-i şerîfesi olsun. Mukaddemâ bundan bey'at ideyin. Dahi ayıtdı: Göreyin inde'l-mülâkât bu sırrı bana beyân ider mi? diyü, kalbinde gizli tutdı. Andan varayın bana bu hâli keşf ider mi? diyü, eyle idüb dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin gelüb dest-i şerîfini bûs idüb ayıtdı: Babam sen ol degil misin kim degnegi benim elim menzilesine farz idüb bey'at iden?"³²⁹ Metinde daha başka yerlerde de keşf kelimesi geçmektedir.

Sözlükte "perdeyi ve örtüyü kaldırmak, kapalı olan bir şeyi açığa çıkarmak, var olan fakat niteliği bilinmeyen şey hakkında bilgi edinmek" anlamlarına gelir. Tasavvufta bir terim olarak ise, aklın ve duyuların yetersiz kaldığı ilâhiyyât konularında doğrudan bilgi edinme yoludur. Sûfiler, keşf terimini hem "perde arkasında ve aklın ötesinde olduğu için gaib olan bazı şeyleri bilme" hem de "Allah'ın tecellilerini temaşa etme" anlamında kullanmışlardır. Çünkü her iki durum da perdenin kalkması veya aralanması sonucunda gerçekleşir.³³⁰

İlm-i Ledünnî:

Metinde şu şekilde geçmektedir: "Huzûr-ı âliyenüzden mahfî olmaya ki işbu tarîk-ı meşâyih iki nev' üzeredir: Birisi keşfidir ve birisi keddîdir. Bir dahi vardı[r]

³²⁷ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 339.

³²⁸ Cebecioğlu, **a.g.e.**, s. 629. Ayrıca bkz. Abdülhakim Yüce, "Kozmik Yetki: Tasarruf", **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 6, sy. 15, ss. 37-49.

³²⁹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 40b.

³³⁰ Süleyman Uludağ, "Keşf", **DİA**, Ankara, 2002, c. XXV, s. 315.

kim ne keşfidir ve ne keddîdir; ammâ ol kim keşfidir. Ana Hazreti Rasûl'den (s.a.v.) ilm-i ledünnîdir kim intikâl idüb muan an yanî birden birine tâ ilâ yevminâ hâzâ."³³¹

İlm-i ledünnî, kulun çaba ve gayreti bulunmaksızın meydana gelen ilimdir. Bu ilme ledünnî denmesinin nedeni, bizim çabamızla değil, Rabbimizin katından gelmiş olmasıdır. Allah şöyle buyurmuştur: “*Kendi katımızdan ona bir ilim öğrettik.*” (Kehf 65).³³² Mutasavvıflar bütün ilimlerin Allah katından geldiğine inanırlar. Ancak şer’i ve zahiri ilimler melek ve resul aracılığıyla gelir. İlham ise aracısız olarak doğrudan Hakk’tan gelir. Onun için ilhama ilm-i ledün denilmiştir. Bu ilim kişiye özgü mahrem bir bilgidir.³³³ Zahiri ilim konuşarak, kitap, kalem, defterle tahsil edilmesine rağmen, Kehf Sûresi 60-82. ayetlere göre ilm-i ledün susarak ve yaşamakla (kâl ile değil hal ile) öğrenilir.³³⁴

Velayet:

Metinde “Hâlis ibâdından ba’zına mertebe-i nübüvvet ve ba’zına menzile-i seniyye-i risâlet ve ba’zına velâyet ve ba’zına hilâfet viridi”³³⁵ ifadesi geçmektedir. Metinde daha pek çok yerde velayet kelimesi geçmektedir.

Velayet, kulun kendi nefsinden fânî olup, Hakk’la kaim olması demektir. Yani Allâhü Teâlâ’nın, kulunun bütün işlerine bizatihi tevelli etmesidir. Böyle bir durumda kulun tasarrufu kalkar, bütün fiillerinde Allah’ın iradesi hâkim olur. Ve kul kendisine ihsan edilmiş vücuddan halas olur. Böylece o Allah’ın sevgili kulu olur, Allah’la beraber bekaya erip baki olur. Veli de Allah’ta fenâ bulup Allah’la beka’ya erendir denilmiştir.³³⁶

Velayet velinin sıfatıdır. Velayet-i âmme, velayet-i hâssa olmak üzere iki türlü velayet vardır.

a) Velayet-i âmme: Şeriatın farz ve vacip derecesindeki emirlerini edâ etmek için çabalama ve gayret gösterme haline denir.

³³¹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 121b.

³³² Kâşânî, a.g.e., s. 399.

³³³ Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, ss. 183-184.

³³⁴ Cebecioğlu, a.g.e., s. 307.

³³⁵ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 1b.

³³⁶ Ankaravî, a.g.e., s. 321.

b) Velayet-i hâssa: Farz ve vacip amellerde ileri gitmekle birlikte, murakabeden gafil olmayan, bütün ibadetlerinde “ihsan” denilen, Allah’ı görüyormuşçasına kulluk şuuruna ulaşmış kişilerin halidir.³³⁷

Işık:

II. Murat’ın bir hırçın atı vardır. Atı beş on seyis ancak zaptedebilmektedir. II. Murat kızıp atı Emir Sultan’a hediye eder. At, Emir Sultan’a gelince uysallaşır, ama çarşıda iken bir ışık veya ehl-i bidat görürse onu tepmek ister. Emir Sultan’ın dervişlerinden biri at ile ilgili şöyle der: “Her günde binüb pazara varırdım. Dahi bir yerçegize kazık kodırım, edeb üzere turıb cidden hareket itmezdi. Meger ki yanından bir ışık veyâ ehl-i bid‘at geçeydi ki anı ısırub depmek isterdi.”³³⁸

Osmanlılar zamanında bazen Bektaşilere, Alevilere, Hurifilere, ve Rafızı eğilimli derviş zümrelerine ışık ve ışık taifesi adı verilmiştir. Bunlar adına tesis edilecek vakıfların şer’an geçerli olamayacağı kaydedilmiş, fermanlarda bu zümreye dikkat çekilmiştir.³³⁹

F- ESERİN ŞAHİS KADROSU

Menâkıb-ı Emir Sultan’a baktığımızda yüz civarında isim geçmektedir. Bunlar, Pîr Emir Efendi, Hacı Halife, Abdülkadir Çelebi, Seyyid Ali, Seyyid Muhammed, Seyyid Hüseyin, İmam Muhammed Mehdî, İmam Hasan Askerî, İmam Ali Naki, Muhammed Taki, İmam Ali Rıza, İmam Mûsâ el-Kâzım, İmam Cafer Sadık, İmam Muhammed Bâkır, İmam Zeyne’l-Âbidîn, İmam Hüseyin, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Muhammed, Şeyh Sinan, Şeyh Habib, Abdü’l-Hayy Dede, Hoca Kasım, Derviş Yakub, Molla Fenari, Molla Yegan, Ali Rumi, Hundi Sultan, Süleyman Paşa, Taceddin Dede, Sarı Sinan Dede, Hz. İsâ, Ece Baba, Hacı Bayram Veli, Zakir Alaaddin Hoca, Tuzlavî Şeyh Yahya Efendi, Yahya b. Mesih, Timur, Aşık adlı eskici, Ali Fakih, Kurd Dede, Sultan Ali Çelebi, Hz. Aişe, İbn-i Abbas, Bel’am b. Bâûra, Bersîsa, Hz. Mûsâ, Hasan Basrî, Hacı İsâ Dede, Hacı Mustafa Dede, Seyyid Ahmed Horasânî, Çeribaşı Sinan Bey, Abdî Halife, Hacı Ahmed, İznikî Şeyh Kutbiddin oğlu Çelebi Efendi, Eşrefzâde, Sultan İbrahim Paşa, Taş Kaldıran Efendi, Hasan Hoca, Bedreddin Halife, Büyük Lutfullah Efendi, Abdullah Fakih, Hacı

³³⁷ Yılmaz, **Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatler**, ss. 200-201.

³³⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 61a.

³³⁹ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s. 177.

İbrahim, Abdurrahman Çelebi, Abdülgani Çelebi, Hacı Muhyiddin, Dâvud Efendi, İbrahim Çelebi, Ahmed Çelebi, Osman Halife, Küçük Lutfullah Efendi, Memi Çelebi, Nebi Hoca, İbn Mesud, Selahaddin Dede, Yarlı Çelebi, Süleyman Hoca, İzzeddin Hoca, İbrahim Hoca, Hamza Bey, Halil Paşa, Saruca Paşa, Hz. Ömer, Hacı Hamza, Musa Dede, Yazıcıoğlu, Akşemseddin, Mahmud Paşa, Aşık Paşa oğlu Pîr Aziz, Hacı Mustafa oğlu Muhammed, Alaaddin Halife, Kamur oğlu Sinan Halife, Hacı İbrahim, Hacı Halil, Uzun Hasan, Bâlî Halife, Şeyh Alaaddin Halife, Şeyh Nimetullah Efendi, Keşfî Efendi, Şeyh Câmîu'l-Kitab Gavs Efendi, Muslihuiddin Efendi, Ulu Bey, Ahmed Zegan, Gözlüce Sinan, Şeyh Mansur, Yıldırım Bâyezid, Çelebi Mehmet, II. Murat, Hz. Adem, Hz. Şit, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Davud, Hz. Yuşa, Hz. Şuayb, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. İsa, Hz. İdris, Hz. Salih, Hz. Yunus, Hz. Ahmed (Hz. Muhammed) (s.a.v.), Hızır (a.s.), Numan, Mâlik, Şâfiî, Ahmed, Ebu Yusuf, Muaz b. Cebel. Biz bu şahıs kadrosunu Emir Sultan'dan önce yaşayanlar ve Emir Sultan'ın çağdaşı olan önemli bazı isimlerle sınırlandırarak konuyu işleyeceğiz.

I- Emir Sultan'dan Önce Yaşamış Olan Şahıslar:

Bu gurubta paygamberler, Hz. Muhammed'in ashabından bazı şahıslar, dört mezheb imamı ve Emir Sultanın soyu anlatılırken on iki imamın ismi yer almaktadır. Adı geçen bu şahıslar ilgileri icabı zikredilmektedir.

A- Peygamberler:

Metinde “Ölümden Şikayet” başlığıyla bir şiir bulunmaktadır. Burada Adem (a.s.), Şit (a.s.), Nuh (a.s.), İbrahim (a.s.), Davud (a.s.), Yuşa (a.s.), Şuayb (a.s.), Yakub (a.s.), Yusuf (a.s.), İsa (a.s.), İdris (a.s.), Salih (a.s.), Yunus (a.s.), Ahmed (Hz. Muhammed) (s.a.v.) geçmektedir. Bu peygamberler'in sadece isimleri şöyle geçmektedir:

Kani Âdem kani o Şît-i nebî	Kani Nûh kim kılıbdürür tûfan
Kani ol Hakk-ı Halîl İbrâhîm	Kande gitti Kelîm bin İmran
Kani tahtını gögde yel götüren	Kani Dâvud sâhibü'l-ilhân
Kani Yûşa kani Şuayb nebî	Kani Yakub kani Yûsuf-ı Kenân
Kani öli dirilden ol İsâ	Niçün olmadı kendüye dermân

1- Musa (a.s.):

İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamberdir. Hem Yahudilik ve Hıristiyanlığa hem de İslam'a göre büyük bir peygamberdir. Musa (a.s.) Kur'an ile sahih hadislerde geçmiş peygamberler arasında adı en çok geçen peygamberdir. Kur'an'da onun dünyaya gelişi, saraya intikali, Medyen'e gelişi, peygamber olarak seçilişi, İsrailoğullarını kurtarmak için Firavun'a gönderilişi, Firavun'la mücadelesi ve İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarışı, Sînâ'da ilâhî emirleri alışı, çöldeki olaylar ve İsrailoğulları'na rehberlik edişi anlatılmaktadır. Firavun küfründe ısrar edince, İsrailoğulları'na baskı ve zulmü arttırınca Hz. Musa dokuz mucize gösterir. Bunlar: Asa, beyaz el, tufan, çekirge, haşere, kurbağa, kan, karanlık, Kızıldeniz'in yarılmasıdır. Bunların yanında kayadan su fişkırması, bulut, Cenâb-ı Hakk ile konuşma gibi mucizeler de verilmiştir. Hz. Musa'ya "kelîmullah" denmektedir. Çünkü Allah, Hz. Musa ile aracısız konuşmuş ve ona vahyini bildirmiştir. Hz. Musa "ülü'l-azm" peygamberlerdendir.³⁴¹

Hz. Musa, Emir Sultan'ın Nisa Süresi 120. ve İsrâ Süresi 64. ayeti olan "Şeytan onlara ancak kuru bir aldatma vaat eder." ayetinin tefsiri münasebetiyle geçmektedir. Şöyle ki: "Nitekim Hakk Teâlâ Mûsâ Peygamber'e vahiy idüb buyurdı kim salavâtüllâhi ve selâmühû yâ Mûsâ, zinhâr düşmanını meyyit görmeyince havfin kesilmesün ve şerrinden emîn olma diyü emr eyledi."³⁴²

2- Hızır (a.s.):

İslam âlimleri Hızır (a.s.)'ın peygamber, veli veya melek olduğu konusunda değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Nebi olduğunu söyleyenlerin de veli olduğunu söyleyenlerin de kendilerine göre delilleri vardır, ama melek olduğu konusu pek taraftar bulmamıştır. Hızır (a.s.)'la ilgili hadis kaynaklarında da Kur'an'daki bilgilere aykırı bir husus mevcut olmadığı gibi Hızır (a.s.)'ı tarihte yaşamış salih bir kişi konumundan çıkarıp onun varlığını günümüze kadar devam ettiren olağanüstü bir şahsiyet olduğuna dair bilgiler de bulunmamaktadır. Müteahhir hadis kaynaklarıyla tarih ve tasavvuf kitaplarında Hızır (a.s.)'ın mitolojik bir kişiliğe büründürülerek

³⁴⁰ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 70b.

³⁴¹ Geniş bilgi için bkz. Ömer Faruk Harman, "Mûsa", **DİA**, İstanbul, 2006, c. XXXI, ss. 207-213.

³⁴² **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 65b-66a.

tarihte uzun süre yaşayanlardan olduğu, kıyamete kadar da yaşamaya devam edeceği şeklinde bilgiler yer almaktadır.³⁴³

Kur'an'da anlatılan Hızır (a.s.) kıssası en çok tasavvuf çevrelerini ilgilendirmiştir. Çünkü kıssa adeta tasavvufun iki ana esası olan irşad ve ilm-i ledünniyi temsil eder. Yine bu kıssa tasavvufun ruhuna uygun bir şekilde yorumlanmıştır. Hızır (a.s.) mürşidi, Musa (a.s.) müridi temsil eder. Mutasavvıflar genellikle onun veli olduğunu kabul etmişlerdir. Hucvirî (ö.465/1072) ise ondan Hızır Peygamber diye söz eder. Abdürrezzak Kâşânî (ö.730/1329), Davud Kayserî (ö.751/1350) ve Sadreddin Konevî (ö.673/1274) Hızır (a.s.)'ı kıyamete kadar yaşayacak bir şahıs olarak kabul eden inancın kesin olmadığını, ölümsüzlük hüviyeti verilen Hızır'ın gerçek ve bağımsız bir varlık olmadığını, onu gören kişinin hali olduğunu ve onu görmenin ve onunla temas etmenin manevi alemde olduğunu söylerler.³⁴⁴

Hızır (a.s.) metinde şöyle geçmektedir: Emir Sultan, bahçesi kurumuş, harab olmuş yaşlı bir adamın bu bahçesini, Allah'ın izniyle keramet gösterip kimse görmeden eskisi gibi yemyeşil, meyveleri eskisinden daha güzel olan bir bahçe haline getirir. Daha sonra bunu gören o yaşlı adam Allah'a şöyle yalvarır: “Düş midir yâ Râb benüm ahvâl veyâ düş midir yâ Râb bu hâl? Buraya basdı mı Hızır'ın ayağı ve Rıdvân'ın oldu mu turağı? İlähî...”³⁴⁵

Hızır (a.s.) gazelde de şu şekilde geçer: “Bu aceb mi velîler diridir dirler/ Hızır yâhûd İsâ-yı zamândır dinecek”.³⁴⁶

Yine Hızır (a.s.) metinde şu münasebetle geçmektedir: Alaşehirli Şeyh Sinan küçük bir çocukken babasıyla beraber tarlalarına kavun karpuz dikmeye giderler. Babası, kavun karpuz çekirdeği az olduğundan evlerine biraz daha kavun karpuz çekirdeği almaya gider. Bu sırada Emir Sultan çıkagelir ve Şeyh Sinan'dan kavuz karpuz çekirdeği ister, çekirdekleri alıp saçar ve hemen kavun karpuz biter. Hâlbuki zaman çekirdek dikme zamanıdır. Şeyh Sinan'ın babası tarlaya geri geldiğinde

³⁴³ Geniş bilgi için bkz. İlyas Çelebi, “Hızır”, **DİA**, İstanbul, 1998, c. XVII, ss. 406-407.

³⁴⁴ Geniş bilgi için bkz. Süleyman Uludağ, “Hızır”, Tasavvuf ve Halk İnancı, **DİA**, İstanbul, 1998, c. XVII, ss. 409-410.

³⁴⁵ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 7b.

³⁴⁶ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 8a.

durumu görünce şöyle der: “Ey oğul, bu ne hikmettir. Bustânımıza Hızır’ın mübârek ayağı basdı mı, yâhûd kudret-i ilâhîden bir nâdiru’l-vukû‘ bir şey-i acîb mi geldi?”³⁴⁷

Emir Sultan’ın halifelerinden Hacı İsâ Dede, mescidin bir köşesinde Hızır (a.s.) ile sohbet etmektedir. Bu ikisini gören bir kişi, Hacı İsâ Dede’ye yanındakinin kim olduğunu sorar. Hacı İsâ Dede de, “Ey kuzı! İşbu kimesnei bilmek istersen bilgil kim karındaşım Hızır’dır. Bizimle bu arada sohbet iderdi. Siz üzerine müteveccih olıcak bizimle vedâlaştı” der.³⁴⁸

Yine Hacı İsâ Dede ve Hızır (a.s.) ile ilgili olay şöyledir: Hacı İsâ Dede ve beraberindekiler hac yolculuğunda iken bir kimse ıssız çöllerden çıkagelir. Hacı İsâ Dede’yle kucaklaşır. Sonra selam vere vere geçip gider. Hacılar, “Acabâ bu kim ola? diyücek, Hacı İsâ Dede buyurdı kim işbu karındaşım Hızır (a.s.)’dır. Sabâh namâzını Kâbe’de kılub ve andan işrâk namâzını Mescid-i Aksâ’da kıldılar ve şimdi varub Sultânü’s-sâdât Hazretleri mezâr-ı şerîfine duâ eyleyüb andan öyle namâzını Ayasofya’da kılsalar gerekdir.”³⁴⁹

3- Dâvûd (a.s.):

İsrailoğulları’na gönderilen ve kendisine Zebur verilen peygamberdir. Kur’an-ı Kerim ve hadislerde Hz. Dâvûd’ın çeşitli özellikleri belirtilir ama hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. İslami kaynaklarda yer alan bilgiler israiliyat türündendir. Kur’an’da Hz. Dâvûd’dan ilk defa Câlût’u öldürmesi münasebetiyle bahsedilir (Bakara 2/250-251). Bundan sonra Kur’an’da Hz. Dâvûd’a hem hükümdarlık hem de hikmet verildiğinden bahsedilir. Kur’an’da Hz. Dâvûd’un özellikleri şöyle sıralanır: Demiri işleyip zırh yapması -ve rivayete göre zırh yapıp giyen ilk kişi odur- dağlar ve kuşların onunla beraber Allah’ı tesbih etmesi, ibadete çok düşkün oluşu, Hz. Dâvûd’a Zebur’un verilmesi, Hz. Dâvûd’un yeryüzünde halife kılınması ve saltanatının güçlendirilmesi, adaletle hükmetmesinin emredilmesidir. İslami kaynaklarda Hz. Dâvûd’un sesinin hem çok gür hem de çok güzel olduğu geçer.³⁵⁰

Dâvûd (a.s.), Emir Sultan’ın menkabelerinin anlatıldığı bölümde değil de halifelerinden Hacı İsâ Dede’nin menkabelerinin anlatıldığı bölümde geçmektedir.

³⁴⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 36a.

³⁴⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 113a.

³⁴⁹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 128b.

³⁵⁰ Geniş bilgi için bkz. Ömer Faruk Harman, “Dâvûd”, **DİA**, İstanbul, 1994, c. IX, ss. 21-24.

İnsanın yaratılışından ve Allah'ın hazinesini insanın göğsüne emanet olarak koyduğundan bahsedilir. İşte bununla ilgili olarak Dâvûd Peygamber Allah'a soru sorar. Şöyle ki: “Nitekim Dâvûd Paygamber salavâtü'l-lâhi aleyh suâl idüb didi kim yâ Rabbî! Her pâdişâhın hazâyini var. Senün hazâyinün nicedir? diyücek, Allâhü Teâlâ ve Tebâreke buyurdu kim yâ Dâvûd! Benim bir hazînem vardır ki arşdan muazzam ve kürsiden evsa' ve cennetten müzeyyen. İşbu hazînemi yâ Dâvûd, mü'min kullarımın göğsünde emânet koydım...”³⁵¹

4- İSÂ (a.s.):

Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamberdir. Hem İSâ hem de Mesih olarak adlandırılmaktadır. Kur'an'a göre Hz. İSâ resullerin en büyükleri olan beş “ülü'l-azm” peygamberlerden biridir. Ağırlıklı olarak Al-i İmrân, Mâide, ve Meryem sûrelerinde doğumunun müjdenmesi, dünyaya gelişi, tebliği, mucizeleri, dünyevî hayatının sonu ve Allah katına yükseltilişiyle ilgili olarak bilgi verilir. Yine Kur'an'a göre Allah, İSâ'ya kitap vermiş ve onu mübarek kılmıştır. O İsrailoğulları'na gönderilen bir peygamberdir. Bir olan Allah'a kulluğa çağırması, Tevrat'ı tasdik etmiş, bazı hususlarda onu neshetmiş, kavmine namazı ve zekatı emretmiştir. Nitelikleri şunlardır: Allah'tan bir kelime oluşu, Allah'tan bir ruh oluşu, Rûhulkudüs ile teyit edilmesi, Hz. Muhammed'i müjdelemesidir. Mucizeleri vardır: İffet sembolü olan Hz. Meryem'den babasız dünyaya gelmesi, beşikte daha bir bebekken konuşması, çamurdan yaptığı kuş şekline üfleyip onu canlandırması, anadan doğma körü ve alacalıyı iyileştirmesi, ölüleri diriltmesi, evlerde yenilen ve biriktirilen şeyleri haber vermesi, semadan sofranın indirilmesidir.³⁵²

İSâ (a.s.) metinde şöyle geçmektedir: Molla Fenârî, Yıldırım Bâyezid'e Emir Sultan ile ilgili bir mektup yazar. Bu mektupta Hz. İSâ'dan da örnek vererek bahseder. Metinde, “Bizim Rasûlimiz Muhammed Mustafâ (s.a.v.) Hazretleri'nden mukaddem Hazreti İSâ (a.s.) ashabından üç peygamberi Antâkıyye kavmi tekzîb idüb kîl itdiklerinden sonra birinci gün bi rivâyetde üçüncü gün katl idüb söynişi söynişi

³⁵¹ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 123b.

³⁵² Geniş bilgi için bkz. Ömer Faruk Harman, “İSâ”, DİA, İstanbul, 2000, c. XXII, ss. 465-472.

ulu evlerine geldikleri sâatde Hazreti Cebrâil (a.s.) bir sayha ile cemîsini helâk idüb ne dünyâ ne âhiret hâsıl oldu”³⁵³ şeklinde geçer.

Yine Emir Sultan Bursa’ya geldiğinde, Keşiş Dağı’nda Hz. İsa’nın dini üzere yaşayan bir rahip vardır. Metinde şu şekilde geçer: “Emîr Sultan (n.m.) ve ceale’l-cennete mesvâhü Burûsa’ya geldikde Keşiş tağında riyâzetde mâhir ve hâcât-ı insânî edâ itmekde bâhir, libâs-ı siyâh ile melbûs yanî bir râhib tarîk-ı mezheb-i İsa’da zâhib vardı.”³⁵⁴

Emir Sultan’ın halifelerinden Şeyh Câmiu’l-Kitâb Gavs Efendi için de metinde Hz. İsa gibi olduğu söylenir. Şöyle ki: “...mürtâz ve mücâhid azîz olub dahi Hazreti İsa-sıfat, bir yerde karâr itmeyüb dâimâ seyâhat idüb ...”³⁵⁵

5- Hz. Muhammed:

Hz. Muhammed (ö.11/632) “Hâtemü’l-Enbiyâ”, son peygamberdir. “Ülü’l-azm” peygamberlerdendir.³⁵⁶

Hz. Muhammed ismi metinde pek çok yerde; Emir Sultan’ın soy ağacında, dua cümlelerinde, hadis rivayetlerinde v.b. geçmektedir. Metinde Hz. Muhammed’le ilgili bir iki olay önemlidir. O bir iki olay da Hz. Muhammed’i rüyada görüp o rüya ile amel etme olayıdır.

Emir Sultan Hz. Muhammed’i rüyasında görür. Hz. Muhammed tarafından bir emirle Mekke ve Medine’ye gelir. Medine’de Hz. Muhammed’in ravzasına gelir ve Hz. Muhammed’e selam verir. Hz. Muhammed’in ravza-i mutahharasından da yüksek sesle, selam sesi duyulur. Medine’de kalmak niyetinde olan Emir Sultan, yine rüyasında Hz. Muhammed’i görür. Hz. Muhammed ona Rum’a gitmesini, oradaki ümmetini hidayete erdirmesini Emir Sultan’dan ister. Emir Sultan da Hz. Muhammed’in emrini yerine getirir ve Rum’a gider.³⁵⁷

³⁵³ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 28b.

³⁵⁴ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 63b.

³⁵⁵ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 147b.

³⁵⁶ Daha geniş bilgi için bkz. “Muhammed” maddesi, **DİA**, İstanbul, 2005, c. XXX, ss. 408-481.

³⁵⁷ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 8b-12a.

Hundi Sultan da Hz. Muhammed'i rüyasında görür ve bu rüya üzerine Emir Sultan ile evlenir, çünkü bu rüyada Hz. Muhammed Hundi Sultan'ın Emir Sultan ile evlenmesini ister.³⁵⁸

B- Ashab-ı Kiram:

Ashabtan Hz. Fatma, Muaz ibn-i Cebel, Hz. Ömer, İbn-i Mesud, Hz. Ali, Hz. Aişe ve İbn-i Abbas geçmektedir.

1- Hz. Fatma:

Ümmü'l-Haseneyn Fâtıma bint Muhammed ez-Zehrâ, Hz. Peygamber'in en küçük kızıdır. Bi'setten yaklaşık bir yıl önce (M.609), ibn-i Sa'd ile bir kısım tarihçilere göre ise Kureyş'in Kâbe'yi yeniden inşâsı sırasında (M.605)'te Mekke'de doğmuştur. Peygamberimiz'in soyunu devam ettiren kızıdır. Hz. Peygamber'in vefâtından beş buçuk ay sonra 3 Ramazan 11 (22 Kasım 632) tarihinde vefât etmiştir.³⁵⁹

Metinde Emir Sultan'ın soy ağacı münasebetiyle şöyle geçmektedir: "...İmâm-ı Saîd ve Şehîd Esedü'l-lâhi'l-gâlib Hazreti Ali bin Ebî Tâlib olub; zevci Hazreti Fâtımatü'z-zehrâ' binti Seyyidü'l-Enbiyâ ve Senedü'l-Asfiyâ' Hazreti Muhammedü'l-Mustafâ' dır..."³⁶⁰

2- Muaz ibn-i Cebel:

Muaz b. Cebel (ö.17/638) Asr-ı Saadet'te Kur'an'ın tamamını ezbere bilen birkaç kişiden biridir. Muaz (r.a.) Resulullah'ın kendilerinden Kur'an öğrenilmesini tavsiye ettiği dört sahâbi arasında yer alır. Yine o devirde fetva veren altı sahâbiden biri olan Muaz (r.a.)'ı Resul-i Ekrem helal ve haramı en iyi bilen kişi olarak gösterir.³⁶¹

Muaz b. Cebel de bir şiirde geçmektedir.

Bu bir meşhûr hadîsidir tâ ezelden

Rivâyetdir Mu'âz ibn-i Cebel'den

Dedim bir gün eyâ Hakk din usûli

Ki yanî Hakk Teâlâ'nın Rasûli

³⁵⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 24b-26a.

³⁵⁹ Geniş bilgi için bkz. "Fâtıma" maddesi, **DİA**, İstanbul, 1995, c. XII, ss. 219-224.

³⁶⁰ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 5a.

³⁶¹ Geniş bilgi için bkz. M. Yaşar Kandemir, "Muaz b. Cebel", **DİA**, İstanbul, 2005, c. XXX, ss. 338-339.

Dedim pes evsnî yanî öğüt vir

Ki kork Allah her hâl içinde

Suâl idiüb didim gine ey muhtâr

Buyurdu yâ Mu‘âz kim eyle iz‘ân

Akabince anun hayr-i amel kıl

Gine öğüt diledim bir dahi dir

Ki âdet eyle hüsn-i hulka

Buyurdu yâ Mu‘âz ibn-i Cebel’dir

Eger fîlinde ve eger kâl içinde

Nasîhat eyle bana gine muhtâr

Kaçın senden gele bir sehv-i isyân

Ki mahv ola o isyânun anı bil

Buyurub yâ Mu‘âz ibn-i Cebel’dir

Ki tâ hoşnûd idesin cümle halkı³⁶²

3- Hz. Ömer:

Hz. Ömer (ö.23/644) Hulefâ-yi Râşidîn’in ikincisidir. Aşere-i Mübeşşere’ dendir. Vahiy katiplerindendir. Hz. Peygamber onun hakkında “Allah, gerçeği Ömer’in lisanı ve kalbi üzere yarattı.” “Muvâfakâtü Ömer” tabiri yirmiye yakın meselede vahyin onun görüşlerine uygun biçimde geldiğini belirtir. “Allah’ın emirleri konusunda ümmetimin en kuvvetlisi Ömer’dir.” Hz. Muhammed “Muhakkak ki şeytan senden korkar, ya Ömer!” buyurmuştur. Yine Hz. Peygamber, onun için “Ey Allah’ım! Ömer’in kalbinden haset ve hastalıkları çıkar ve onu imana tebdil et.” şeklinde dua etmiştir. Hz. Ömer hakkında Hz. Aişe şöyle demiştir: “Ömer anılınca adalet anılmış olur, adalet anılınca Allah anılmış olur, Allah anılınca da rahmet iner.” Hz. Ömer’in “Hakk ile batılı birbirinden ayıran” anlamına gelen en meşhur lakabı “Fârûk”tur. Hz. Ebu Bekir (ö.13/634)’le birlikte Kureys’in en fasih konuşanları arasında yer alır. Kur’an-ı Kerim’in Mushaf haline getirilmesi konusunda Hz. Ebu Bekir’i ikna etmiştir. En çok fetva veren yedi sahabinin başında gelir.³⁶³

Hz. Ömer, Hacı İsâ Dede’nin menâkıbında geçer. Hacı İsâ Dede ile Sultan Mehmed (F. Sultan Mehmed) sohbet ederler. Hacı İsâ Dede, Sultan Mehmed’in gizli bir şekilde yapmış olduğu günahları aşikâre eder. Sultan Mehmed, Hacı İsâ Dede’ye “Gizli olan ayıplarımı yüzime vurdun, benden korkmaz mısın?” dediğinde, Hacı İsâ Dede “Allah, kulunun kalbinde iki korku koymamıştır. Senden korkanlar Allah’tan korkmaz. Allah’tan korkanlar da kimseden korkmaz.” der. Ve Hz. Ömer’den şöyle

³⁶² Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 127b-128a.

³⁶³ Geniş bilgi için bkz. “Ömer” maddesi, DİA, İstanbul, c. XXXIV, ss. 44-51.

örnek verir: “Hazreti Ömer (r.a) hilâfet tahtında ku‘ûd itdikden sonra bir gün öyle namâzını mescidde edâ eyleyüb ve gine evine giderken gördi. Bir fakîr ev yapmak için yalnız balçık yoğrır; çünkü Hazreti Ömer (r.a) ol fakîr görüb terahhum eyleyüb, cübbesini ve ridâsını ve amâmesini çıkarub ol balçuğun içine girub yoğırırken; meger güneş harâreti vakti idi. Hazreti Ömer (r.a) mübârek arkasına tesîr eyleyüb incindi. Andan Hazreti Ömer (r.a) gazab tarîkıyle güneşe nazar eyleyücek; hem-ân-dem güneşin nûrı ve harâreti zâil olub karardı. Andan Hazreti Ömer (r.a) huzûrla balçığı yoğrüb, mübârek ayaklarını yuyub ve libâsın giyüb evine müteveccih oldıkda güneş mukâbilesine gelüb gördi kim kararub nûr ve harâreti zâil olmuş. Bildi kim kendinün nazarındandır. Didi kim *عرفت قدرك و انصفت حالک و عرفت قدرک* ya yanî yâ güneş tahkîk sen hâline insâf eyleyüb ve mikdârını bildin mi? diyü, tebessüm idicek güneş kemâ-kân gine münevver oldu. Andan ol gice Hazreti Ömer (r.a) Hazreti Rasûlullah (s.a.v.) vâkıasında gördi. Ayıtdı kim yâ Ömer! Ol Tengri hakkıçün kim beni hak peygamber gönderdi. Eger sen güneşe nazar-ı merhamet kılub tebessüm eylemesen tâ kıyâmete degin karaduğub kimesne istifâde itmese gerekdi, didi. İmdi maksûd Ömer ehlullahdan kemâl ile korkardı. Güneş hoz mahlûkdan bir şeydir. Allâhü Teâlâ güneşi andan korkutdı. İmdi eyâ devletlü pâdişâh! Siz dahi ehlullahdan korkın. Allâhü Teâlâ dahi sizden cemî-i mahlûkî korkıtsun...”³⁶⁴

4- İbn-i Mesud:

Abdullah b. Mesud (ö.32/652-53) ilk müslümanlardan ve Aşere-i Mübeşşere’endir. Kûfe tefsir ve fıkıh mezheplerinin kurucusudur. Güzel sesli olup çok güzel Kur’an okurdu. Hz. Peygamber’den 848 kadar hadis rivayet etmiştir.³⁶⁵

İbn Mesud, Hacı İsâ Dede’nin menkabesinde geçmektedir. Hacı İsâ Dede Emir Sultan’ın dostlarından bir grup ile otururken, onlar Hacı İsâ Dede’ye Hacc’a gitmesiyle ve ne kadar dünyalık götürdüğü ile ilgili soru sorarlar. Bu, metinde şöyle geçer: “Yâ Hacı Dede bu kadar kim Kâbetullah şerrefeha’l-lâhü seferin idersiz şöyle işidüriz kim her varub geldikde hayrât ve tasdikât nâ-mütenâhî harc idermişsiz. Acabâ ne mikdâr dünyâ götürürsün? Ola diyücek, Hacı İsâ Dede merhûm didi kim egerçi ki müşkil yerden suâl eyledünüz ve illâ şübhenüz def’ itmekden ötiri bir

³⁶⁴ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 116a-117a.

³⁶⁵ Geniş bilgi için bkz. İsmail Cerrahoğlu, “Abdullah b. Mesud”, **DİA**, İstanbul, 1988, c. I, ss. 114-117.

seferimüzi takrîr idelim. Tâ kim mâ-adâsını andan add idesiz diyü, ayıtdı kim bir kere hacc seferinden geldigüm yıl içinde bir gice ıŝâ namâzını cemâatle kılub dahi eve vardım ve andan tecdîd-i vuzû' eyleyüb nâfileye meşgul oldım. Nâ-gehân taşradan bir âvâz geldi. İbn-i Mes'ûd âvâzına benzer (r.a.) yükürüb taşra çıkdım. Fi'l-vâki anlar imiş. Andan selâm virdiler ve aleyke diyüb ne buyurırsız diyücek, didi kim buyruk Allah'ındır Celle Celâlühû ve amme nevâlühü ve andan Rasûlullah'ındır (s.a.v.) sizi okurlar diyücek ale'r-ra'si ve'l-ayn diyüb revâne oldık...³⁶⁶

5- Hz. Ali:

Hz. Ali (ö.40/661) Hz. Peygamber'in damadı, Hulefâ-yi Râŝidî'nin dördüncüsüdür. Ashab-ı Kiram arasında Kur'an, hadis ve özellikle fıkıh alanındaki bilgileriyle kendini kabul ettirmiş bir otoritedir. Aşere-i Mübeşşere'dendir. Sünni ve Őii kaynaklarda Hz. Ali farklı şekilde değerlendirilir.³⁶⁷

Metinde Hz. Ali Emir Sultan'ın soy ağacında geçmektedir. Şöyle ki: "...anın babası İmâm-ı Hazreti Şehîdü'ŝ-şühedâi'ŝ-şehîd bi-Kerbelâ Hüseyin radyallâhü Teâlâ anhü ve ahîhi, anın babası صاحب لا فتى ve hemdem-i هل اتى olan İmâm Saîd ve Şehîd Esedü'l-lâhi'l-gâlib Hazreti Ali bin Ebî Tâlib olub...³⁶⁸

Bir de Emir Sultan bir rüyasında Hz. Peygamber ile birlikte Hz. Ali'yi de görür. Emir Sultan Medine'ye geldiğinde burada kalma niyetinde iken rüyasında Hz. Peygamber ve Hz. Ali'yi görür. Hz. Peygamber ona Rum'a gitmesini söyler. "Medîne-i Münevvere'de turub dahi aslı ile ikâmet niyetinde iken yine âlem-i hâbda görirler ki cedd-i a'lâları Hazreti Sultân-ı Enbiyâ ve karşusunda Hazreti Ali Reîsü'l-Evliyâ turub, Hazreti Sultân-ı Enbiyâ Emîr Sultân Hazretleri'ne dir ki, yâ veledî, sana emrim budır ki varasın Rûm'a gidesin ve anda muhtâc ümmet vardır. Anları ıslâh idesin ve benim şerîatime ol diyâr halkı ziyâde muhtâclardır."³⁶⁹

³⁶⁶ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 110b-111a.

³⁶⁷ Geniş bilgi için bkz. "Ali" maddesi, **DİA**, İstanbul, 1989, c. II, ss. 371-378.

³⁶⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 5a.

³⁶⁹ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 11b-12a.

6- Hz. Aişe ve İbn-i Abbas:

Hz. Aişe ve İbn-i Abbas metinde aynı yerde geçtikleri için birlikte ele aldık.

Hz. Aişe (ö.58/678), Hz. Ebu Bekir (ö.13/634)'in kızı ve Hz. Peygamber'in hanımıdır. Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamber'in sünnetini en iyi bilen, anlayan ve muhafaza eden sahabilerdendir. Arap dilini maharetle kullanmasının yanında Arap şiirini de çok iyi bilirdi. Fesahat ve belagatıyla da ünlü bir hatipti. Kur'anı en iyi anlayanlardan biriydi. Sünneti de çok iyi anlamış olan Hz. Aişe hadislerden istinbat ve kıyas suretiyle yeni hükümler çıkardı. Böylece kendisi fakih ve müctehid olarak kabul edilmiştir. Ashab arasında çok sayıda fetva vermesiyle meşhur olmuş yedi kişiden biridir. Hadis rivayet etme konusunda müksirûndandır (binden fazla hadis rivayet edenler).³⁷⁰

İbn-i Abbas (ö.68/687-88), Hz. Peygamber'in amcasının oğludur. Tefsir ve fıkıh ilimlerinde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet edenler arasında yer alır. Hz. Peygamber'in "Allah'ım, ona Kitab'ı öğret ve dinde mütehasıs kıl!" tarzındaki duasına nail olmuştur. Ayetlerin nüzul sebeplerini, nasih ve mensuhunu çok iyi bildiği gibi, Arap Edebiyatı'na olan vukufu da mükemmeldi. Aynı zamanda kudretli bir hatipti.³⁷¹

Metinde Hz. Aişe ve İbni Abbas Emir Sultan'ın Miraç Gecesi ile ilgili "Sonra yaklaştı ve sarktı" (Necm 53/8) ayetinin tefsirini yaparken geçmektedir. Şöyle ki: "Meger bir âlimün Leyle-i Mirâc'ın ثم دن فندلی tefsîrinde müşkili varmış. Âyişe ana (r.ah.) cismâniyyeyle mirâc olındı diyü buyurdu. Egerçi mahall-i ihtilâf olına bir emirde, adâlet vâcib olur. Bu takdirce hak ibn-i Abbas kulında olmuş oldu."³⁷²

C- Tâbiîn:

Metinde tâbiînden Hasan Basrî geçmektedir.

Hasan Basrî:

Hasan Basrî (ö.110/728), Basralı meşhur tâbi, âlim ve zâhid iyi bir hatip ve etkili bir vaizdir. Onun sözleri tesir bakımından Hz. Peygamber'in sözlerine

³⁷⁰ Geniş bilgi için bkz. Mustafa Fayda, "Aişe", **DİA**, İstanbul, 1989, c. II, ss. 201-205.

³⁷¹ Geniş bilgi için bkz. İsmail L. Çakan ve Muhammed Eroğlu, "Abdullah b. Abbas b. Abdülmuttalib", **DİA**, İstanbul, 1988, c. I, ss. 76-79.

³⁷² **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 65a.

benzetilmiştir. Dünya ve dünya malına değer vermeyen ashabın hayatına derin bir özlem duyan bir kişidir. Pek çok hadis rivayet etmiştir. Mutasavvıflar kendisinden “takva sahiplerinin öncüsü, Hakk’ın gerçek velisi, fütüvvet ehlinin önderi” şeklinde söz ederler. Din anlayışına, Allah ve O’nun gazabından korkmayı esas almıştır. Devamlı hüznü ve gözü yaşlıdır. Hasan Basrî tarikat silsilelerinde önemli bir yer tutar. Tâbiîn müfessirlerinin önde gelenlerindedir.³⁷³

Emir Sultan “Şeytan onlara ancak kuru bir aldatma vaat eder.” (İsra 17/64- Nisa 4/120) ayetinin tefsirinde, Hasan Basrî’den bahseder. Hasan Basrî ile ilgili metinde şu geçer: “Sultânü’s-sâdât Hazretleri (n.m.) didi kim babam, bir gün Hasanü’l-Basrî rahmetüllâhi aleyh bir yerde ibâdet iderdi. Gördi kim şeytân aleyhi’l-la‘ne bir nice yularlar götürüb giderdi kim yâ melûn, bu yularlar nedir? Şeytân didi kim yâ Şeyh Hasan, işbu yularları bu halkın yavuzrağının başına urub gurûrım ilkilerin birine muhkem bağlayub üzerine havâle dîde-bânlar korım. Yanî gözciler korız kim boşanmaya. Tâ kim ne vakit olursa hâzırım ola diyücek; Şeyh ayıtdı kim yâ melûn, işbu yularlarından bize dahi hisse var mı? diyücek; Şeyh’e ayıtdı kim sana dahi ne yular gerek, demişdir. İmdi babam, şimdiki zamân şeyhlerin ekserine şeytân sakalına gülmege dahi begenmez diyü buyurdu.”³⁷⁴

Bu ayetin tefsiri münasebetiyle “Bel’am b. Bâûra” ve “Bersîsa” isimleri de geçmektedir.

Bel’am b. Bâûra: Tevrat ve İslâmî kaynaklarda, önceleri iyi bir mümin iken daha sonra Hz. Musa ve kavmi aleyhine hile tertiplediği için cezalandırıldığı rivayet edilen kişidir.³⁷⁵

Bersîsa: İslâmî kaynaklarda Hıristiyan veya Musevî bir din adamı olarak geçer. Şeytan tarafından aldatılmış ve zinaya zorlanmıştır. Bu suç sırasında şeytanın haber verdiği müritleri tarafından yakalanmıştır. Şeytan Bersîsa’ya görünerek, eğer kendisine taparsa onu kurtaracağına söz vermiştir. Bersîsa aldanarak şeytana tapmış ve sonsuz lanete uğramıştır.³⁷⁶

³⁷³ Geniş bilgi için bkz. “Hasan-ı Basrî” maddesi, **DİA**, İstanbul, 1997, c. XVI, ss. 291-306.

³⁷⁴ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 66a-66b.

³⁷⁵ Geniş bilgi için bkz. Ömer Faruk Harman, “Bel’am b. Bâûra”, **DİA**, İstanbul, 1992, c. V, ss. 389-390.

³⁷⁶ **Meydan Larousse**, “Bersîsa” maddesi, Sabah Gazetesinin Hediyesi, c. III, s. 136.

Bel'am b. Bâûra ve Bersîsa metinde şu şekilde geçmektedir: “Şeytân kuvvetlü kimesnedir. Avâmı şu yoldan izlâl ider. Havâssı şu yoldan izlâ[I] ider. Ulemâyı şu yoldan izlâl ider. Sulehâyı şu yoldan izlâl ider. Nitekim işidirsiz babam, Bel'am-ı Bâûra gibi ve Bersîsa gibi şol derecede kemâl-i tahsîl idüb meşâyih-i kibârdan olmuşken izlâl eyleyüb âhir, îmânsız gitmelerine sebep olmuştır.”³⁷⁷

D- On İki İmam:

On iki imam, Emir Sultan'ın soyu ve şeyhleri münasebetiyle geçmektedir. Metinde Emir Sultan'ın soy ağacı şu şekildedir: “Hazreti Emîr Sultân kendidir ki buyurlar: Bizim sulbî babamızın adı Seyyid Ali, anın babasının adı Seyyid Muhammed, anın babasının adı Seyyid Hüseyin, anın babasının adı Seyyid Ali, anın babasının adı Seyyid Muhammed, anın babası İmâm Muhammed Mehdî (gaib olması 260/873), anın babası İmâm Hasan Askerî (ö.260/873), anın babası İmâm Ali Nakî (ö.254/868), anın babası Muhammed Takî (ö.220/835), anın babası İmâm-ı Ali Rızâ (ö.203/818), anın babası İmâm-ı Musâ el-Kâzım (ö.183/799), anın babası İmâm Ca'fer Sâdık (ö.148/765), anın babası İmâm Muhammed Bâkır (ö.114/733), anın babası İmâm Hazreti Zeyne'l- Âbidîn (ö.95/713), anın babası İmâm-ı Hazreti Şehîdü'ş-şühedâi'ş-şehîd bi-Kerbelâ Hüseyin (ö.61/680) radiyallâhü Teâlâ anhü ve ahîhi, anın babası صاحب لا في ve hemdem-i هل اتي olan İmâm Saîd ve Şehîd Esedü'l-lâhi'l-gâlib Hazreti Ali bin Ebî Tâlib (ö.40/661) olub; zevci Hazreti Fâtımatü'z-zehrâ' (ö.11/633) binti Seyyidü'l-Enbiyâ ve Senedü'l-Asfiyâ' Hazreti Muhammedü'l-Mustafâ'dır (ö.11/632) sallallâhü Teâlâ aleyhi ve âlihi.”³⁷⁸

E- Mezheb İmamları:

Dört mezheb imamı da yukarıda peygamberler başlığı altında zikrettiğimiz bazı peygamberler gibi “Ölümden Şikayet” başlığı altındaki şiirde geçmektedir.

³⁷⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 66a.

³⁷⁸ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 4b-5a.

1- Numan:

Asıl adı Ebû Hanîfe Numan b. Sabit b. Zûtâ b. Mâh'dır. 80/699 yılında Kûfe'de doğmuştur. 150/767 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Hanefî Mezhebi'nin kurucusudur. "İmâm-ı Âzam" (büyük imam) lakabı ile de anılır.³⁷⁹

2- Mâlik:

Asıl adı Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî'dir. Mâlik b. Enes 93/712 yılında Medine'de dünyaya gelmiştir. Mâlikî Mezhebi'nin imamı, büyük müctehid ve muhaddistir. 179/795 yılında Medine'de vefat etmiştir.³⁸⁰

3- Ebû Yusuf:

Asıl adı Ebû Yusuf Yakub b. İbrahim b. Habib b. Sa'd el-Kûfî'dir. Ebû Yusuf 113/731 yılında Kûfe'de doğmuştur. 182/798 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Ebû Hanife'nin önde gelen talebesi, müctehid hukukçu ve ilk kâdılkudâtır.³⁸¹

4- Şâfiî:

Asıl adı Muhammed b. İdris eş-Şâfiî'dir. 150/767 yılında Gazze şehrinde (Filistin) doğmuştur. 204/820 yılında Mısır'da vefat etmiştir. Şâfiî Mezhebi'nin kurucusudur.³⁸²

5- Ahmed:

Asıl adı Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî'dir. Ahmed b. Hanbel 164/780 yılında Bağdat'ta doğmuştur. 241/855 Bağdat'ta vefat etmiştir. Hanbelî Mezhebi'nin imamıdır. Muhaddis ve fakihtir.³⁸³

Metinde bu isimler şu şekilde geçmektedir:

Kani Mâlik ve Şâfiî Ahmed

Neyledin Yûsufi kani Numân

Bunlar uş bir cihâna geldiler

Cümlesi oldı hâkle yeksân

Bu senin derdine ilâc yok mu

*El-emân ey ölim elinden emân*³⁸⁴

³⁷⁹ Geniş bilgi için bkz. "Ebû Hanîfe" maddesi, **DİA**, İstanbul, 1994, c. X, ss. 131-145.

³⁸⁰ Geniş bilgi için bkz. Ahmet Özel, "Mâlik b. Enes", **DİA**, Ankara, 2003, c. XXVII, ss. 506-513.

³⁸¹ Geniş bilgi için bkz. Salim Ögüt, "Ebû Yûsuf", **DİA**, İstanbul, 1994, c. X, ss. 260-265.

³⁸² Heyet, **İlmihal I**, TDV Yayınları, Ankara, 2004, s.37. Geniş bilgi için bkz. Şamil Dağcı, **İmam Şâfiî Hayatı ve Fıkıh Usûlü**, DİB Yayınları, Ankara, 2004.

³⁸³ Geniş bilgi için bkz. "Ahmed b. Hanbel" maddesi, **DİA**, İstanbul, 1989, c. II, ss. 75-87.

II- Emir Sultan'ın Çağdaşı Olan Önemli Şahsiyetler:

A- Ulema Şahsiyetler:

Menâkıbnâmede Molla Fenârî, Molla Yegan isimleri geçmektedir.

1- Molla Fenârî:

Molla Fenârî (ö.834/1431), Osmanlı dönemi âlimlerindendir. Asıl adı Şemseddin Muhammed b. Hamza'dır. Yıldırım Bâyezid zamanında müderris ve 975'te Bursa Kadısı olarak görev yapmıştır. Ankara Savaşı'ndan sonra Karaman'da on yıldan fazla ders vermiştir. Çelebi Mehmed devrinde 818 (1415) yılında ikinci defa Bursa kadısı olarak görev yapmıştır. II. Murat tarafından 828'de (1425) müftülük vazifesine tayin edilmiştir. Molla Fenârî, Osmanlı Devleti'nde tasavvufa ilgi duyan ilmiye mensuplarının önde gelenlerindendir. Molla Fenârî geçimini ipekçilikle meşgul olarak sağlamıştır.³⁸⁵

2- Molla Yegan:

Molla Yegan (ö.865/1461 civarı)'ın asıl adı Mehmed'dir. Aydın ulemasından Armağan b. Halil'in oğludur. Bursa'ya gelip Molla Fenârî'nin talebesi olmuştur. İcâzet aldıktan sonra bazı medreselerde müderrislik görevinde bulunmuştur. Molla Fenârî öldüğünde onun yerine Bursa kadılığına getirilmiştir.³⁸⁶

Molla Fenârî ve Molla Yegan menâkıbnâmede şu şekilde geçer: Molla Fenârî, Molla Yegan bunların emsali ulema, Emir Sultan'ın ilm-i bâtında emsalsiz olduğunu ama ilm-i zahirde nasıl olduğunu, mertebesini görmek için her biri müşkil bir mesele hazırlayıp, Emir Sultan'ı imtihana gelirler. Lakin Emir Sultan'ın huzuruna geldiklerinde hiçbiri bir söz söyleyemez. Her biri bir âlim iken sanki okula yeni başlamış bir öğrenci olur. Emir Sultan bu kimselerin akıllarında tuttıkları her bir soruya ayrıntılı bir şekilde cevap verir. Onlar da Emir Sultan'dan özür dilerler.³⁸⁷

Molla Fenârî menâkıbnâmede, Yıldırım Bâyezid'e mektup yazmakla da gündeme gelir. Emir Sultan Yıldırım Bâyezid'in kızıyla nikah kıyınca, Yıldırım

³⁸⁴ Menâkıb-ı Emir Sultan, vr. 70b.

³⁸⁵ Geniş bilgi için bkz. İbrahim Hakkı Aydın, "Molla Fenârî", **DİA**, İstanbul, 2005, c. XXX, ss. 245-246.

³⁸⁶ Geniş bilgi için bkz. Abdülkadir Özcan, "Molla Yegan", **DİA**, İstanbul, 2005, c. XXX, ss. 265-266.

³⁸⁷ Menâkıb-ı Emir Sultan, vrs. 22b-23a.

Bâyezid onları öldürtmek için kırk adamını Bursa'ya gönderir. Ama bu gönderdiği adamlar ve bu olayı izlemeye çıkanların her biri bir belaya uğrar. Bunun üzerine Molla Fenârî, Yıldırım Bâyezid'e bir mektup yazar. Mektupta, Yıldırım Bâyezid'in öfkeyle hareket ettiği, tutmuş olduğu yolun yanlış olduğu belirtilir. Emir Sultan'ın mertebesi anlatılır. Hz. Peygamber soyundan geldiği bildirilir. Dolayısıyla Yıldırım Bâyezid'in Hz. Peygamber ile dünür olduğu bildirilir.³⁸⁸

B- Mutasavvıf Şahsiyetler:

Hacı Bayram Veli:

Bayrâmîyye Tarikatı'nın kurucusudur. Ankara'da doğmuştur. Orhan Gazi, I. Murat, Yıldırım Bâyezid, Çelebi Mehmet ve II. Murat devirlerini idrak eden ve kurduğu Bayrâmîlik tarikatıyla Anadolu'nun manevi yapısının şekillenmesinde büyük katkıları olan Hacı Bayram Veli Ankara'da 833/1430 yılında vefat etmiştir.³⁸⁹

Metinde Hacı Bayram Veli şu şekillerde geçer: Hacı Bayram Veli, Emir Sultan'ı ziyarete gelir. Emir Sultan'ın savmaasının bulunduğu saraya girdiğinde, marangozlar sarayın çatısını tamir ettiklerinden o esnada çatıdan bir ağaç düşer, ama Emir Sultan bunu bulunduğu savmaasından fark eder ve “Dur ey odun!” der. Odun bir zaman havada öylece durur. Hacı Bayram Veli, Emir Sultan'ın kendisine keramet göstermek istediğini sanır. Emir Sultan'ın huzuruna geldiğinde, Emir Sultan ona “Odunun havada durmasındaki hikmet keramet göstermek değildi, düşeceği yerde çocuklar oynamaktaydı, onlara bir zarar vermemesi için bir miktar havada durdu.” der.

Yine Hacı Bayram Veli, metinde Emir Sultan'ın cenazesinin yıkanması meselesinde de geçer. Emir Sultan ölüm döşeğinde iken, “Sultanım sizi kim yıkasın?” dediklerinde, Emir Sultan “Otuz yıl boyunca ikindi namazının sünnetini tastamam kılan kişi yıkasın.” der. Emir Sultan vefat ettikten sonra, dostları “Acaba ikindi namazını otuz yıl boyunca tastamam kılan kişi kimdir?” diye araştırırlar. Bu sıralarda da Hacı Bayram Veli, Emir Sultan'ın hastalığını işittiğinden Bursa'da

³⁸⁸ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 24a-28b.

³⁸⁹ Geniş bilgi için bkz. Nihat Azamat, “Hacı Bayram Veli”, **DİA**, İstanbul, 1996, c. XIV, ss. 442-447. Ayrıca bkz. Ethem Cebecioğlu, **Hacı Bayram Veli**, TDV Yayınları, Ankara, 2004.

bulunmaktadır. Durumu işitince “O aradığınız kişi benim, otuz yıldan beri ikindi namazının sünnetini kaçırmadım.” der ve Emir Sultan’ın cenazesini o yıkar.³⁹⁰

C- Tarihî Şahsiyetler:

1- Yıldırım Bâyezid:

1354’te doğmuştur. I. Murat’ın büyük oğludur ve dördüncü Osmanlı padişahıdır. Yıldırım, onun lakabıdır. 1403’te Akşehir’de vefat etmiştir.³⁹¹

Yıldırım Bâyezid de birkaç vesileyle metinde geçmektedir. Kızının Emir Sultan’la evlenmesi, Molla Fenârî’nin Emir Sultan hakkında Yıldırım Bâyezid’e mektup yazması olayı, kadidler hikayesi, Yıldırım Bâyezid bir kale fethinde iken Emir Sultan’ın ona görünmesi ve Ulu Camii’nin inşası münasebetiyle geçmektedir.³⁹²

2- Çelebi Mehmet:

Beşinci Osmanlı padişahı olup 1413-1421 tarihleri arasında padişahlık yapmıştır. 788/1386-87 yılında dünyaya gelmiştir. I. Bâyezid’in Devlet Hatun adlı bir cariyesinden doğma dördüncü çocuğudur. Çelebi veya Yunanca “krytsez” (genç oğlan) kelimesinden gelen kirişçi lakabıyla tanınır. 824/1421’de vefat etmiştir.³⁹³

Menâkıb-ı Emir Sultan’da şu şekilde geçmektedir: “Ol zamân ki yeşil imâret sâhibi merhûm Sultân Mehmed İbni’s-sultân Yıldırım Bâyezid Hân Hazretleri, bu âlem-i fenâdan ol âlem-i bakâyaya rihlet ve terk-i cümle-i taht ü tâc ve emvâl ü memleket idüb dahi sonlarında iki ferzende ercümend şehzâdeleri kalub; biri Sultân Mustafâ ve Sultân Murâd Hân-ı sâni Hazretleri’ni terk eylediler.”³⁹⁴

3- II. Murat:

Altıncı Osmanlı padişahıdır. 806/1404’te Amasya’da doğmuştur. 1421-1444/1446-1451 dönemlerinde padişahlık yapmıştır. I. Mehmet’in bir cariyeden olma oğludur. II. Murat 12 yaşına girince Amasya, Tokat, Sivas, Çorum ve

³⁹⁰ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 71a-71b.

³⁹¹ Geniş bilgi için bkz. Halil İnalçık, “Bayezid I”, **DİA**, İstanbul, 1992, c. V, ss. 231-234.

³⁹² **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vrs. 24a-34b.

³⁹³ Geniş bilgi için bkz. Halil İnalçık, “Mehmet I”, **DİA**, Ankara, 2003, c. XXVIII, ss. 391-394.

³⁹⁴ **Menâkıb-ı Emir Sultan**, vr. 58b.

Osmancık bölgelerini içine alan Rum Vilayeti beyliğiyle Amasya'ya gönderilmiştir. 1421'de babası ölünce padişah olmuştur. II. Murat da 855/1451'de vefat etmiştir.³⁹⁵

Menâkıbnâmede Emir Sultan ile II. Murat arasındaki münasebetten bahsedilir. İlk olay II. Murat'ın padişah olması ile ilgili olaydır. Sultan Mehmed (Çelebi Mehmed), öldükten sonra arkasında Mustafa ve Murad adında iki şehzade bırakır. Bunlar taht için mücadele etmektedirler. Sultan Mustafa Edirne'de tahta çıkar ve II. Murat'ın üzerine gelmek için asker ve hazineyi toplar. II. Murat da Emir Sultan'a gelir ve hizmetine girmek isteğini söyler. "Ne emredersen onu yapacağım." der. Emir Sultan da "Ceddim Sultan-ı Enbiya Rum'un saltanatının verilmesini bize havale etmiştir. Biz kime verirsek padişah o olur." der. II. Murat da "Sultanım, yokluk derecesindeyim, ne askerim ne hazinem var. Bu hususa ne dersiniz?" deyince Emir Sultan "Soyunun babam." der. II. Murat soyununca, Emir Sultan gömleğini çıkarıp ona giydirir. II. Murat Emir Sultan'ın elini öpüp, Sultan Mustafa'yı karşılamaya gider, ama Sultan Mustafa korkup kaçır. Böylece II. Murat üç gün içinde Emir Sultan'ın himmetiyle padişah olur.³⁹⁶

Bundan başka metinde II. Murat şu şekilde geçer: II. Murat'ın bir yavuz atı vardır. Bu ata seyisten başka kimse binemez. Atı, ancak beş on seyis zaptedebilmektedir. II. Murat bile ata binemez. II. Murat kızdığından atı eniştisi Emir Sultan'a hediye gönderir. At Emir Sultan'a gidince uysallaşır ve sakın bir at olur.³⁹⁷

³⁹⁵ Geniş bilgi için bkz. Halil İnalçık, "Murat II", *DİA*, İstanbul, 2006, c. XXXI, ss. 164-172.

³⁹⁶ *Menâkıb-ı Emir Sultan*, vrs. 58b-59b.

³⁹⁷ *Menâkıb-ı Emir Sultan*, vrs. 60a-61a.

II. BÖLÜM

MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN METNİ

A- NÜSHALAR VE ÖZELLİKLERİ:

Hüsâmedddin Bursevî'nin H.1033/M.1624 Rebûlâhir ayında yazıp bitirdiği *Menâkıb-ı Emir Sultan* adlı eseri ile ilgili üzerinde çalışma yaptığımız nüshaların ikisi de Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunan nüshalardır. Birinin koleksiyon numarası Pertev Paşa 457, diğerrinin Hüsrev Paşa 185'tir. Pertev Paşa nüshası 161 varak ve hattı Nesih Hat'tır. Hüsrev Paşa nüshası da 81 varak olup hat çeşidi Ta'lik Hat'tır. Yalnız bu 81 varağın 76 varağı Emir Sultan'ın menâkıbı ile ilgili geri kalan varaklar Eşref-zâde Rûmî ile ilgilidir.

Pertev Paşa ve Hüsrev Paşa nüshasının dışında, görebildiğimiz kadarıyla iki nüsha daha bulunmaktadır. Biri, İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi'nde Türkçe Yazmalar bölümünde 2370 numara ile bulunan nüshadır ve 44 varaktır. Bu nüsha da Haziran 2009'da elimize geçti. Bu nüsha ile Pertev Paşa nüshası arasında bir karşılaştırma yaptığımızda, bu nüshanın 18. varağına kadar olan kısım ile Pertev Paşa nüshasının 49. varağına kadar olan kısım, kelimesi kelimesine olmasa da hemen hemen aynıdır (Arada eksik olan kısımlar –özellikle şiirler- da bulunmaktadır). İÜ Ktp., TY, nr. 2370 nüshası'nın 19. varağında anlatılan Ece Sultan'ın menâkıbı, Pertev Paşa nüshasının 103. varağında anlatılmaktadır. Yine Pertev Paşa nüshasının 91 ve 96. varaklarında anlatılan Büyük Lutfullah Efendi'nin menâkıbı, İÜ Ktp., TY, nr. 2370 nüshası'nın 20 ve 22. varaklarında anlatılmaktadır. Yani 44 varaklık bu nüshanın 22 varağı Emir Sultan ve halifelerinden bir kaçından bahsetmektedir. Geri kalan varaklar Emir Sultan'la ilgili değildir. Değişik konulardan bahsetmektedir. Kısaca İÜ Ktp., TY, nr. 2370 nüshası, Pertev Paşa nüshasına göre oldukça eksiktir. Diğeri de, Temmuz 2009'da internette araştırma yaparken gördüğümüz bir nüshadır. Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Katoloğu'nda kayıtlı olan nüshanın özellikleri şunlardır: Yazı türü, Ta'lik'tir. Yaprak sayısı, 110'dur. Satır sayısı 21'dir. Koleksiyon numarası, İsmail Sâib I 55. Eserin zahriye bilgileri şunlardır: Muhammed Nurüddin Paşa Vezir Şamî'ye ait temellük mührü ile DTCF kütüphanesi demirbaş kaydı mührü vardır. Son tarafı eksik olduğu belirtilen bu nüshadan faydalanma ihtiyacı duymadık.

Hüsrev Paşa nüshası, Pertev Paşa nüshasının özeti diyebiliriz; çünkü Hüsrev Paşa nüshasında şiirler 15. varğa kadar var (yani Pertev Paşa nüshası'nın 19. varğından itibaren olan şiirler Hüsrev Paşa'da yok). Yine Hüsrev Paşa ile Pertev Paşa nüshasını karşılaştırdığımızda Pertev Paşa'nın 67. varğına kadar olan kısım ile Hüsrev Paşa'nın 46. varğına kadar olan kısım bire bir, kelimesi kelimesine tam olmasa da hemen hemen aynıdır. Pertev Paşa'nın 67. varğından itibaren anlatılan hususlar, Hüsrev Paşa'nın 46. varğından itibaren özetlenerek anlatılmıştır. Hüsrev Paşa'nın son kısmında da biraz eksiklik olmalıdır (Pertev Paşa'ya göre 3 varak); çünkü "temmet" yazısı yazılmamış. Fakat Pertev Paşa'nın 161. varğında "temmet" yazısı var ve bununla bitirilmiştir.

Pertev Paşa nüshasında pek çok kelimedede noktalar eksik konmuş veya çok az da hiç nokta konmayan kelimeler de var. Mesela, "a'lemü" yerine "ağlemü", "böyle" yerine "böble", "mezar" yerine "merar", "hacı" yerine "cacı", "hiç" yerine "hih", "çiftçi" yerine "çiktçi" veya "makul" yazılmış ama "kaf" harfinin noktaları konmamış v.b. bunları çoğaltmak mümkündür. Ayrıca metinde tamlama olması gereken birçok yerde tamlamayı engelleyen "ye" harfi vardır. Mesela: 67. varakta *غزاي اكبر* tamlaması gibi. Bunun gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür.

B- EDİSYON KRİTİK İÇİN İZLENEN USÛL:

Edisyon kritikte, Pertev Paşa nüshasını esas aldık ve buna "P." dedik. Hüsrev Paşa nüshasına da "H." dedik.

Eğer bir kelimeye dipnot vermişsek ve dipnotta "P." yazıyorsa, o kelime "P."de yanlış yazılmış demektir ve "H."deki kelimeyi dikkate almış olduğumuzu gösterir. (Mesela, dipnot verdiğimiz kelime "Bayram" olsun ve dipnotta da P. "Bektaş" yazılmış ise; doğrusu "Bayram"dır).

Yine bir kelimeye dipnot vermişsek ve dipnotta "H." yazılmışsa, Hüsrev Paşa'da kullanılan kelimenin farklı olduğunu veya yanlış yazıldığını gösterir. (Mesela, dipnot verdiğimiz kelime "sözsizleri" olsun ve dipnotta da H. "dilsizleri" yazılmış ise, "sözsizleri" kelimesi H.'de "dilsizleri" şeklinde yazılmıştır. Yine dipnot verdiğimiz kelime "gınâsı" olsun ve dipnotta H. "ınâsı" ise; yani gayın harfinin noktası konmamış dolayısıyla H.'de bu kelime yanlış yazılmıştır).

Dipnot verdiğimiz kelime ile dipnotta H. yazıp karşısında verdiğimiz kelime aynıysa, bu kelime H.'de var P.'de yok demek manasına gelir. (Mesela, dipnot verdiğimiz kelime “Sultan” olsun, dipnotta H. “Sultan” demişsek bu kelime H.'de var, P.'de yok demektir).

Dipnot verdiğimiz kelime veya kelimeler H.'de yoksa, H.'de “x” veya “xyz” yok, dedik. (Mesela, H.'de “Emir” veya “Emir Sultan Hazretleri” yok.).

P.'de 35. varaktan itibaren şiirlerde, 11. varaktan itibaren de metinde bazı kelimeler eksik kalmış, bir veya iki harf yazılmamış, onları da biz köşeli parantez kullanarak tamamladık. (Mesela, metinde “anla” yazılmış; ama doğrusu “anların” olmalı. Onun için bu durumda olan kelimeleri “anla[rın]” örneğindeki gibi yazdık) böylece metinde tasarrufta bulunmuş olduk.

P.'de 68. varaktan itibaren de özellikle “bu kısım H.'de özetlenmiş” dediğimiz yerlerde H.'yi hiç dikkate almadığımızdan eğer bir kelime yanlış yazılmışsa; mesela “mezarlık” kelimesi “merarlık” şeklinde yazılmışsa dipnotta “P. ‘merarlık’ şeklinde yazılmış; doğrusu ‘mezarlık’ olmalı” veya “P. ‘bunya’ yazılmış; doğrusu ‘dünya’ olmalı” dedik.

P.'de birden fazla kelime veya cümlecikler veyahud da üçbeş cümle farklı yazılmışsa, H.'de “x” yerine “y” yazılmış dedik. (Mesela, H.'de “Sultan Murad Han merhum” yerine “ Sultan Murad Hazretleri” yazılmış. Veya H.'de “evlâd-ı âli Osman'dan Yıldırım Sultan Bâyezid Han bin Murad bin Orhan bin Osman Han” yerine “evlâd-ı âli Osman'dan Yıldırım bin Murad Han bin Han Orhan bin Osman” yazılmış.)

Hüsâmeddin Bursevî eserini 1033/1624 yani 17. y.y.'da yazmıştır. Metni, okuyuş açısından o günün Türkçesiyle değil de günümüz Türkçesine yakın bir şekilde yazmaya çalıştık. Mesela “sultanuma” demedik de “sultanıma” dedik, Emir Sultandır” yerine “Emir Sultandır” şeklinde yazdık. Transkripsiyon Alfabesi'ni kullanmadık. Dipnotlarda genelde kelimenin yazılışını parantez içinde verdik. Okuyamadığımız kelimeleri olduğu gibi (Arap Alfabesi'yle) yazdık.

C- MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN İÇİNDEKİLER TABLOSU:

Menâkıb-ı Emir Sultan'ın başında veya sonunda müstakil bir içindekiler tablosu bulunmamaktadır. Ancak metin içerisinde konu başlıkları yer almaktadır. Eserden istifadeyi kolaylaştırmak için bu tabloyu eserdeki konu başlıklarından hareketle biz oluşturduk.

MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN METNİ	105
BEYİT	115
ŞİİR	116
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SÛRET-İ ŞAHSIYYE VE HİLYE-İ MÜBÂREKELERİDİR	116
NAZM	117
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN HÛSN-İ HULK VE LÛTF-İ TAB' VE BA'Zİ KELİMÂT-I ŞERİFLERİDİR	118
MAKÂLE	119
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ENİKA VE HULLE-İ NAZİFELERİDİR	119
DER-MESNEVÎ	119
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ÂBÂ-İ İZÂM VE ECDÂD-I KİRÂMLARI.....	120
Lİ-NÂZİMİHİ	120
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MEŞÂYİH-İ KİBÂR VE PİŞVÂYÂN-I ZEVÎ'L- İTİBÂRLARIDIR.....	121
MEDH.....	121
DER-VELÂYET	122
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BUHÂRA'DAN OLUB ANDA İKEN DAHİ OĞLANCIK İKEN ZUHÛR İDEN KERÂMÂT VE VELÂYETLERİNİN YÜZ BİNDE BİRİDİR	122
GAZEL	124
BUHÂRA'DAN ÇIKTIĞIDIR	125
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SAÂDET İLE BUHÂRA'DAN ÇIKUB MEKKE-İ MÜKERREME'YE GELDİKLERİDİR Kİ.....	125
MEDİNE-İ MÜNEVVERE'YE GELDİKLERİDİR	126
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MEDİNE-İ MÜNEVVERE'YE GELDİKLERİNDE ZÂHİR OLAN KERÂMÂT-I SENİYYELERİ VE ÂLEM-İ RÛYÂDA CENÂB-I RASÛLULLAH'DAN DİYÂR-I RÛM'A TEŞRİFE MEMÛR OLDIKLARIDIR	126
ARABÎ	127
TÛRKÎ	127
TETİMME.....	127
BEYT-İ MESNEVÎ	129
Lİ-MÜNŞİHİ	130
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ŞÂM-I ŞERİFE GELDİKLERİNDE ZUHÛR İDEN KERÂMETLERİDİR ..	130
ŞİİR	131
NESR.....	131
NAZM	132
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ŞÂM'DAN KALKDIKLARINDA YOLLARDA KÛMÛN BULAN VELÂYÂT-I ALİYYELERİDİR.....	132
NESİR.....	132
DER-MAKÂLE.....	134

EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN KARAMAN DİYÂRINA VÂSİL OLDIKDA NİĞDE'DE ŞEYH HABİB HAZRETLERİ'NE OLAN NEFES-İ ŞERİFLERİDİR.....	134
EBYÂT.....	135
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN HAMİD İLİNDE PERVÂZ İDEN KERÂMÂT-I SENİYYELERİDİR	135
NAZM	136
RİVÂYET:	136
BURÛSA'YA GELÜRKEN KÛTÂHYA SEMTİNDE VÂKİ OLAN KERÂMÂT-I ŞERİFELERİDİR.....	136
Lİ-KÂİLİHİ	137
MEDH.....	138
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN İNEGÖLDE VÂKİ OLAN HÂRİK- ÂDELERİDİR.....	138
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BURÛSA'YA GELDİKLERİNDE İBTİDÂEN OLAN KERÂMETLERİDİR	139
NAZM	140
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BURÛSA'DA HÂCE KÂSİM İLE OLAN HİKÂYELEERİDİR.....	140
BEYİT	141
NAZM	142
BEYİT	143
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE İKİ KİMESNE İMTİHÂNA GELÜB MURÂDLARINI BULDIKLARIDIR ...	143
MEDH.....	144
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MERHÛM MONLA FENÂRÎ VE BA'Zİ ULEMÂ İLE OLAN HİKÂYELEERİDİR	145
Lİ-MÜELLİFİHİ	146
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MERHÛM SULTÂN YILDIRIM HÂN HAZRETLERİ'NİN KERÎMELERİN ALDIKLARIDIR	148
MONLA FENÂRÎ HAZRETLERİ EMİR SULTÂN HAZRETLERİ İÇÜN YILDIRIM BÂYEZİD HÂN HAZRETLERİ'NE TAHRİR BUYURDIKLARI MEKTÛB-I ŞERİFLERİDİR	154
ŞİİR.....	155
BEYİT.....	155
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN KADİDLER HİKÂYESİDİR	157
MESNEVÎ.....	158
EMİR SULTÂN'IN GAZÂDA SULTÂN YILDIRIM HÂN HAZRETLERİ'NE GÖRİNDİKLERİDİR	158
NAZM	159
EMİR SULTÂN'IN BURÛSA'DA CÂMÎ-İ KEBİR BİNÂSINDA OLAN KERÂMETLERİDİR.....	160
NAZM	160
NEŞ'E.....	162
NAZM	163
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ŞEYH SİNÂN HAZRETLERİ'NE DAHİ MASÛM İKEN GÖRİNDİKLERİDİR	163
NAZM	165
Lİ-MÜELLİFİHİ	167
NAZM-I TEVHÎD.....	167
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE ECE BABA MERHÛMİN HAMİD'DEN GELDÜGİDİR.....	168
ECE BABA'NIN AVDET İTDİGİDİR	170
MESNEVÎ.....	171
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE BİR AZİZİN GELÜB İMTİHÂN İDERKEN BEY'AT EYLEDÜGİDİR.....	172
MANZÛME	173
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE EHLULLAHDAN BİR KİMESNE GELÜB DAHİ BEN SİZİ NASİBLER KİSMET OLINDUĞI MAHALDE GÖRMEDİM DİDÜGİDİR	173

MAKÂLE	174
EMİR SULTÂN'IN EDHEMÎ DERVİŞLERİNE BİR AKÇE VİRDÜGİDİR.....	174
MESNEVÎ.....	175
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'Nİ HÂCİ BAYRÂM SULTÂN HAZRETLERİ ZİYÂRETE GELDİKLERİNDE GÖRDÜKLERİ KERÂMÂT-I SENİYYELERİDİR	175
EBYÂT.....	176
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ZÂKİR ALÂEDDİN HÂCE NÂM ZÂKİRİNE BİR KARICIK NÜSHA İSTEDİKDE YAZIVİR DİYÜ İŞÂRET BUYURDIKLARIDIR	177
MAKÂLE	177
EMİR SULTÂN'IN BİR İMÂMA OKI DİYÜB DAHİ DÜRLÜ MAKÂMLAR İLE OKIYUB OL HÂL EVLÂDINA BİLE SİRÂYET İTDÜGİDİR.....	177
NEŞ'E.....	178
BEYİT.....	178
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ASÂ SUYINI MÜBÂREK ASÂLARI İLE Bİ-İZNİLLÂH ÇIKARDIKLARIDIR	179
ŞİİR.....	180
BEYİT.....	180
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN EHİBBÂSINDAN TİMUR OĞLI NÂM KİMESNE KÜFFÂRA MAHBÛS İKEN KERÂMET-İ VELÂYETLERİ İLE KURTARDIKLARIDIR	180
NAZM.....	184
BEYİT.....	184
DER-MÜNÂCÂT.....	184
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE EDREMÎT'DEN SARI YÛSUF HAZRETLERİ GELÛB MECLİS-İ ÂLİYESİNDE YATUB UYUDIKLARIDIR	185
Lİ-KÂİLİHİ	186
MAKÂLE	186
EMİR SULTÂN TİMÛR BURÛSA'YA GELDİK DE BİR ÂDEMİSİNE HABER GÖNDERUB GİTDİKLERİDİR	187
ŞİİR.....	189
EBYÂT.....	194
BEYİT.....	194
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BİR DERVİŞİ BURÛSA'DA CÂMÎ-İ KEBİRDE BİR VÂAZI DİNLEMEGE VARDIKDA CÂMÎ-İ KEBİRDE ZELZELE OLDUĞIDIR.....	195
MAKÂLE	196
BEYİT:	196
HADİS:	196
BEYİT.....	196
BEYİT.....	197
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ULEMÂDAN İKİ KİMESNEYE ENVÂ'-İ DÜRLÜ SÛRETDE GÖRİNÛB DAHİ BİR ÇOBANA İMÂMET İTDİRDİGİDİR.....	198
HASBÛ'L-HÂL.....	199
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ MERHÛM SULTÂN MURÂD HÂN-I SÂNÎ HAZRETLERİ'NE TAHTA CÛLÛSA İCÂZET VİRÛB DAHİ PÂDİŞÂH OLDUĞIDIR	199
Lİ-NÂZİMİHİ.....	201
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE MERHÛM SULTÂN MURÂD HÂN HAZRETLERİ BİR YAVUZ AT GÖNDERDİGİDİR.....	202
TEŞBİH	204
BEYİT.....	205
MEDH-İ BEYT-İ SENÂYÎ.....	205
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ VELED-İ NECİB VE NAHL-İ ERİBLERİ OLAN MERHÛM SULTÂN ALİ ÇELEBÎ HAZRETLERİ'NE KABZİÇÜN DUÂ İDÛB DAHİ MAKBÛZ OLDIKLARIDIR	206
MERSİYE.....	208
MENÂKIB-I RÂHİB.....	208
BEYİT.....	210
BEYİT.....	210

MENÂKIB-I EMİR SULTÂN'IN LEYLE-İ MİRÂC'DA BEYÂN İTDİ	211
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN وما بعدهم الشيطان الا غرورا	212
BEYÎT	214
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ÂSÂ BAĞÇESİNE GİDERKEN MEZÂR-I ŞERİFİ YERİNE ŞEYH İSLÂM HAZRETLERİ'NE OK ATDIRDUĞIDIR	215
NAZM	216
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BİZ ŞİMDEN GERU VEFÂT İDERİZ DİDİKLERİDİR	216
DER-PEYİ VEFÂ-YI CİHÂN-I BÎ-EMÂN	217
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN FİRÂŞ-I MEVTE DÜŞÜB DAHİ HASAN HÂCE HAZRETLERİ'Nİ YERLERİNE HALİFE NASB İDÜB DAHİ VEFÂT EYLEDİKLERİDİR	218
في الشكاية عن الموت	219
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN VEFÂT EYLEDİKLERİNDE MEYYİT-İ ŞERİFLER YUYUB SU KOYANLARDIR	219
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN İLÂ YEVMİ'L-KİYÂM OLAN AHVÂLİ ŞERİFELERİDİR	222
HİKÂYET:	223
Lİ-MÜNŞİHİ	224
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BA'DE VEFÂTİHİ TÜRBE-İ ŞERİFELERİ YAPILURKEN HER GİCEDE MİMÂRINA RÜYÂDA TALİM EYLEDİKLERİDİR.....	224
GÜFT	225
ARABİYYE MAA MESRA'IN MİNE'L-FÂRİSİYYE	225
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TÜRBE-İ ŞERİFELERİNİN GEVHER PÂK İTİR-NÂKİ NİCE DERTLERE DEVÂ VE MARAZLARA ŞİFÂ OLUB DAHİ SEFERDE BİR KİMESNE SÜRİNMEKLE ÂLÂT-I HARB TESİR İTMEDÜĞİDİR.....	225
EL-CÂMİA	226
EMİR SULTÂN HAZRETLERİNİN BA'DE'L-FEVT ZİYÂRETİN İNKÂR İDENLER SONRADAN GELÜB TARİKİNDEN BEY'AT EYLEDİKLERİDİR	227
MESNEVÎ.....	230
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ÇERAĞI ŞER'İFİNE BIRAĞILAN MALLAR VE ÂSİTÂNE-İ SAÂDETLERİNE GETÜRİLEN ESBÂBLAR VE EŞİĞİNDE KESİLEN KURBÂNLAR VE RÛH-I ŞERİFİÇÜN VİRİLEN SADAKA VE OKINANLAR VE MÜBÂREK EŞİĞİNE YÜZLER SÜRİLÜB DAHİ AĞLAMALAR VE DÜRLÜ DÜRLÜ TAZARRU'LAR VE HİMMET-İ ŞERİFELERDEN İSTEMELER HÂSSASINDADIR	230
MANZÛME	232
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BİR KİMESNE TÜRBE-İ ŞERİFESİNDEN MÜBÂREK AMÂMESİN ALMAK MURÂD İDİNDİKDE ELLERİ KURIDIĞIDIR	232
Lİ-KÂİLİHİ	233
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MEZÂR-I ŞERİFLERİ ÜZERİNDE GELÜB TUZLAVİ ŞEYH YAHYÂ EFENDİ HAZRETLERİ BEY'AT İTDİKLERİDİR	233
Lİ-KÂİLİHİ	235
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TÜRBE-İ ŞERİFELERİ ÜZERİNDE İZNIKİ ŞEYH KUTBU'D-DİN HAZRETLERİ OĞLI OLAN ÇELEBİ EFENDİ HALVET-İ ERBAİNE GİRÜB DAHİ TİZ ÇIKDIKLARIDIR.....	235
NAZM	236
Lİ-KÂİLİHİ	237
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE EŞREF-ZÂDE, SULTÂN İBRÂHİM PÂŞAYLA SELÂM GÖNDERDİĞİDİR	237
NAZM	238
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NE İZNIKİ MERHÛM EŞREF-ZÂDE EFENDİ HAZRETLERİ BİR BEG İLE SELÂM GÖNDERDİKDE SELÂMIN MEZÂR-I ŞERİFDE ALDUĞIDIR.....	238
MANZÛME	239

EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TÜRBE-İ ŞERİFELERİNE GELEN HULEFÂ-İ KİRÂMLARINDAN VELÂYET İLE MEŞHÜR OLAN TAŞ KALDIRAN EFENDİ HAZRETLERİ'NİN HER SENEDE GELDİKLERİNCE EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NDEN TELEMÜZ İDÜB DAHİ BİR SENEDEN BİR SENEYE DEK ANI VAAZ EYLEDİKLERİDİR	239
NAZM	240
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN KÂFİRDE KALAYA ÇIKARKEN BİR KİMESNEYE MEDEDİ İRDİGÜDİR	241
BEYİT	241
MENÂKİB	242
MESNEVÎ	243
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA KENDÜLERİNDEN SONRA DA HALİFE OLAN HASAN HÂCE HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFLERİDİR.....	243
BEYİT	247
NAZM	248
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA HASAN HÂCE'DEN SONRA DA HALİFE OLAN BEDREDDİN EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFELERİDİR.....	248
MESNEVÎ.....	249
EMİR SULTÂN'IN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA BEDREDDİN EFENDİ'DEN SONRA HALİFE OLAN BÜYÜK LUTFULLÂH EFENDİ'NİN BA'Zİ MENÂKİBLARIDIR	249
LUTFULLÂH EFENDİ HAZRETLERİ'NİN KENDÜ KELİMÂT-I ŞERİFELERİNDENDİR	256
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA BÜYÜK LUTFULLÂH EFENDİ'DEN SONRA HALİFE OLAN DÂMÂDLARI DÂVUD EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFLERİDİR.....	256
NAZM	257
EMİR SULTÂN'IN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA DÂVUD EFENDİ'DEN SONRA DA HALİFE OLAN ABDURRAHMÂN ÇELEBİ EFENDİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFELERİDİR	258
MAKÂLE	259
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA ABDURRAHMÂN	260
ÇELEBİ EFENDİ'DEN SONRA HALİFE OLAN AHMED ÇELEBİ EFENDİ.....	260
HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFELERİDİR	260
ŞİİR.....	261
EMİR SULTÂN'IN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA AHMED ÇELEBİ EFENDİ'DEN SONRA HALİFE OLAN BİRÂDERLERİ İBRÂHİM EFENDİ'NİN BA'Zİ MENÂKİBLARIDIR	262
MERSİYE.....	263
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA İBRÂHİM EFENDİ'DEN SONRA HALİFE OLAN OĞILLARI KÜÇÜK LUTFULLÂH EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFLERİDİR.....	263
في مدافهم الشريفه	264
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYR-İ HÂSSASINDA HALİFE OLAN KAPUCILARI ECE BABA HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFELERİDİR.....	264
BİR MENÂKİB DAHİ	265
BİR MENÂKİB DAHİ	266
BİR MENÂKİB DAHİ	267
BEYİT	268
MAKÂLE	268
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN HULEFÂSINDAN SECCÂDE-İ GAYR-İ HÂSSASINDA HALİFE OLAN HÂCİ İSA DEDE HAZRETLERİ'NİN MENÂKİBINA ŞÜRÛ' İDELÛM EVVELÂ MEVLÛDİ TEVÂBİ-İ MANYÂS'DA ELKESİ DİMEKLE MEŞHÜR KARYEDE VÜCÛDA GELMİŞDİR	268
BEYİT	271
VE NAKL-İ SAHÎH İLE MENKÛLDİR Kİ GİNE MENÂKİB DAHİ MANYÂS'DAN BURÛSA'YA HİCRETİDİR 272	
BEYİT	273
VE GİNE NAKL-İ SAHÎHLE MENKÛLDİR Kİ	273
BEYİT	274

VE GİNE BİR MENÂKİBE ŞERH İDELÜM.....	274
BEYİT.....	277
YİNE BİR MENÂKİB DAHİ.....	277
BEYİT.....	278
HÂCI İSA DEDE'NİN SULTÂN MEHMED'E VARDIĞI.....	278
HÂCI İSA DEDE'NİN BİR MENÂKIBINA DAHİ ŞÜRÛ' İDELİM.....	283
HÂCI İSA DEDE'NİN BİR MENÂKİB DAHİ.....	284
HÂCI İSA DEDE'NİN BİR MENÂKİB DAHİ.....	284
BEYİT.....	285
HÂCI İSA DEDE'NİN BİR MENÂKİB DAHİ.....	285
HÂCI İSA DEDE'NİN BU MENÂKİB DAHİ.....	286
BEYİT.....	287
BEYİT.....	291
BEYİT.....	295
VE GİNE HÂCI İSA DEDE'NİN BİR MENÂKİB DAHİ.....	296
BİR MENÂKİB DAHİ.....	297
BEYİT.....	297
HACI İSA DEDE'NİN BİR MENÂKİB DAHİ.....	298
HÂCI İSA DEDE'NİN BİR MENÂKİB DAHİ.....	299
BEYİT.....	299
NAKL-İ SAHİH.....	300
BEYİT.....	301
ŞİMDEN GİRÜ HÂCI İSÂ DEDE'NİN KÂİM MAKÂMI HÂCI MUSTAFÂ'NİN MENÂKIBINA ŞÜRÛ' İDELÜM	302
VE GİNE MENKULDIR Kİ.....	302
BEYİT.....	303
VE GİNE MENKULDIR KİM.....	304
BEYİT.....	304
MİN BA'D SULTÂNÜ'S-SÂDÂT HAZRETLERİ'NİN (N.M.) KERÂMET-İ RÛHÂNİYYESİNDE BEYÂN İDELÜM	305
VE GİNE BİR MENÂKİB DAHİ.....	306
GIBBU HÂZİHÎ.....	307
BEYT.....	309
GİNE NAKL OLINMIŞDIR Kİ.....	310
VE GİNE MENKÛLDIR KİM.....	310
VE GİNE MENKÛLDIR KİM.....	311
FİRAK-NÂME.....	313
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ HÂSSASINDA HALİFE VE TAMÂM MERTEBEDE	314
MANZÛRLAR OLAN ALAŞEHİR'DE MEDFÛN ŞEYH SİNÂN HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİBİDİR.....	314
GÜFT.....	314
NAZM.....	315
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ HÂSSASINDA HALİFE-İ HULEFÂLARI OLAN	315
TUZLAVÎ YAHYÂ EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFELERİDİR.....	315
KENDÜLERİN KELİMÂT-I ŞERİFELERİNDENDİR.....	317
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ HÂSSASINDA HALİFE-İ HULEFÂLARI OLAN ŞEYH	317
NİMETULLAH EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFLERİDİR.....	317
ARABİYYE.....	318
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ HÂSSASINDA HALİFE-İ HULEFÂLARI OLAN KEŞFÎ	319
EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFELERİDİR.....	319
MAKÂLE.....	320
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ HÂSSASINDA HALİFE-İ HULEFÂLARI OLAN ŞEYH	320
CÂMÎU'L-KİTÂB GAVS EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERİFELERİDİR.....	320

ARABİYYE	323
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MENÂKİB-I ŞERİFELERİN YAZAN KİBÂR-I MÜELLİFİN VE MUSANNİFİN HAZERÂTININ BEYÂN-I ÂLÎLERİDİR	323
BEYİT	325
EL-EBYÂT	325
HASBÜ'L-HÂL	327
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TARİK-I ŞERİFLERİNE GİRMEDE MÜELLİFÜ'L-KİTÂBIN VASIYYETİNDEDİR	327
EMİR SULTÂN'IN DAHİ NİCE AZİZLERİN BURÛSA'DA MEDFÛN OLMALARI İLE BURÛSA'NIN MEDHİNDEDİR	327
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN VE HULEFÂ-İ KİRÂMLARININ ERVÂH-I ŞERİFLERİÇÜN DUÂ-İ ŞERİFEDİR (K.S.).....	328
EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN PEÇ SEFERİNDE AHMED ZEGÂN ESİRİ ZENCİRDEN KURTARDIĞIDIR	329
MEDH	332
MEDH-İ EMİR	333
MEDH-İ EMİR	334
MEDH-İ EMİR	335
MEDH-İ EMİR	336
EMİR SULTÂN'IN ACEM SEFERİNDE SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN'A MÜJDEGÂNE GÖRİNDİĞİDİR	337
BEYİT	338
MEZEMMET-İ KIZILBÂŞ	339
VE YİNE MEZEMMET	340
VE YİNE MEZEMMET	340
VE YİNE MEZEMMET	340
TEMMET	341

D- MENÂKIB-I EMİR SULTAN'IN METNİ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ /1b/

Sipâs-i ecnâs ve sitâyîş-i bî-kıyâs ol Allâhü Teâlâ Hazretine ki nev'-i insânî cümleden fâyık ve şeref-i hitâb ve fehmi kitâbına lâıık idüb kulların tarîk-ı kavîm ve sırât-ı müstakîme hidâyet itmegiçün zevât-ı kudsiyyeti's-sıfât ve nüfûs-ı nefsiyyeti's-simât itdügi hâlis ibâdından ba'zına mertebe-i nübüvvet ve ba'zına menzile-i seniyye-i risâlet ve ba'zına velâyet ve ba'zına hilâfet virdi. Dahi salât-ı ezkâ ve selâm-ı evfâ ol nûr-i asfâ Hazreti Muhammed Mustafâ üzere olsun ki, anın dahi zuhûr-i saâdet-i vüfûr ve vücûd-ı celâlet-i vürûdî ile evtân-ı evsân mehdûme ve mihr-i bi'setiyle bünyân-ı nübüvvet ve risâlet mahtûme olub binâ-i meâlim-i şer-i mübîn hitâma ve imârat-i mebânî-i dîn-i mübîn ihtitâma irdi¹. Dahi âl ve ashâb-ı izzet-nisâb ve saâdet-intisâbları² üzerlerine olsun ki, her birisi bülbül-i riyâz-ı şerîat ve gül-i gülistân-ı hakikat dürürler; ve *على من اقتنى اثرهم من المشايخ الكرام والاجلة العظام كثرهم الله*³.
³ تعالى الى قيام الساعة و ساعة القيام

Ammâ ba'd bu kitâb-ı zübdeti'l-menâkıb ve güzîdeti'l- /2a/ metâlib cem'ine ol bâis oldu ki, eazz-i ihvân ve huls-ı hullândan bir ahî-i sâdık ve hevâ-dâr-ı muvâfık bu abd-i nâ-çîn ve hakîr-i nâ-temyizden iltimâs eyledi ki, Burûsa'da medfûn Sultânü'l-Buhârî ve'r-rûm a'nî bihî Emîr Sultân merhûm Hazretleri içün bir menâkıbnâme-i cedîde cem' oluna.

BEYÎT

*Gerçi çokdır menâkıb ol hâne
Hele bu dahi bir hediye olub*

*Şâhid ister mi mâh-ı tâbâne
Bolay ola bahâne ihsâne*

Bu ezell dahi ba'de't-tereddüd beyne lâ ve ecel müşârün ileyhın iltimâsın kabûl ve tahrîrini ma'kûl görüb, işbu tarz üzere derk⁴ itdim⁵ ve himmeti itmâma berkitdim.

¹ H. irdi

² P. intisânları (انتصانلرى)

³ Manası: (En temiz dua ve en çok selam) Şanı, şerefi ve makamları yüce olan meşâyihe -ki Allah onların sayısını kıyâmet kopuncaya kadar ve kıyâm vaktine kadar çoğaltsın- uyanların üzerine de olsun. Her iki nüshada da *على* diye yazılmış; doğrusu *اقتنى* olmalı. Ayrıca her iki nüshada da *ساعة القيام* yazılmış; doğrusu *ساعة القيام* olmalı.

⁴ P. dik (دك)

⁵ P. idem (ايدم)

Ümiddir ki âlî himmetinden¹ okıyanlar² ve dinleyenler behremend olub bu abd-i hakîr dahi ol nasîbden hisse-gîr ola in-şâ'-Allah.

ŞİİR

Yine cân mülki mamûr oldı asâr-ı velâyetle

Tolub bu âlem-i dil cümle esrâr-ı kerâmetle

Emîr Sultân şâh-ı cihânın medhini idüb

Ser-â-ser toya âlem-i³ halkı bu hân ziyâfetle⁴

Libâs-ı unsuri gâyet güzeldi nûrdı mahzâ

Nidem bizden dirîg itdi cemâlin bu letâfetle /2b/

Hüdâyâ surr-ı pâkinden bize feyizler idüb her-dem

Dem-i İsâ gibi ihyâ ide işbu vesâtetle

Hüsâmî çâker-i âl-i Muhammed'dir cihân içre

Ayağı hâkidir ol şâh-ı Rûm'ın işbu hâletle

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SÛRET-İ ŞAHSIYYE VE HİLYE-İ MÜBÂREKELERİDİR

Râviyân-ı sıdk⁵-ı ahbâr ve nâkılân-ı ülü'l-ebâr⁶ şöyle rivâyet eylediler ki, Emîr Sultân Hazretleri'nin sûret-i şahsiyye ve hilye-i mübârekeleri ki, kemâl-i husn-i sûret ve tamâm-ı libâs-ı beşeriyetde bir muammâ-i fâik ve medhe lâyıq olub heykel-i şahsîleri ve teşekkül-i sûretleri güyâ hemân sûret-i Hazreti risâlet aleyhi ekmeli't-tahiyye⁷ idi.

¹ H. himmetden (همتدن)

² P. okınanlar (اوقانلر)

³ H. âlem-i

⁴ P. sıyâfetle (صیافله)

⁵ P. dıdk (صدق)

⁶ P. ensâr (انصار)

⁷ H. aleyhi ekmeli't-tahiyyât

NAZM

Nice benzerse sırrı ol hâna

Heykeli de ol yardı sultâna

Güyâ fazlası olub anın

Girdi bu resme şekl-i insâna

Sûreti ve sîreti hemân¹ bir idi

Hüsn ü hulkile ide yekdâne²

Her ki rûyın göre o sultânın âşık olub olurdu mestâne

Yâ ilahî bi-hakk-ı fahr-i cihân beni de irgürüb ol ihsâne

Düşde bâri yüzün anın³ görelüm

Himmeti ire cümle yârâne

كان السيد محمد بن السيد على البخارى من اكمل اولياء الله البارى تمام القدر اسمر اللون املح الوجه طويل الذراعين و اليدين
رقيق الانامل /3a/ ادعج العينين خفيف اللحية قريبا الى الطول مستوى الطرفين⁴; yanî kâmeti ne yoğun ne
ince, tamâm boylu; vasatdan ziyâde buğday⁵ enlü; yüzi gâyetde münevver ve
müserref ve mübârek kemâl-i beşâsetde ve gâyet-i melâhatde ahsenü's-sûret ve
ecmelü'l-hey'et ki, nazar idenlere bî-ihityâr irtîâd ve ikşî'râr⁶ gelmemege mecâl yok.
Kolları ve elleri uzun ki, mübârek dizlerine irer. Parmakları ince, bâdemî; kara gözlü,
sürmelü kirpikli; mübârek sakalları sildirik ve söbüldek, iki çatal; kılları beraber idi.
7. صب الله على روحه الشريف صابايب الرضوان و حشرنا في محبته يوم وصول الارواح الى الابدان

¹ P. hümâ

² P. yekdâye (يكدايه)

³ H. anın

⁴ Manası: Es-Seyyid Muhammed bin es-Seyyid Ali el-Buhârî, yaratıcı olan Allah'ın en mükemmel velilerinden idi. Boyu ne kısa ne uzun, orta boy; karayağız; son derece güzel yüzlü; kolları ve elleri uzun; ince parmaklı; kara gözlü; iki tarafı eşit, uzuna yakın hafif sakallı idi. Her iki nüshada da املح الوجه yazılmış. Doğrusu املح الوجه olmalı.

⁵ P. yuğday (يغداي)

⁶ P. ikşi'râr (اقسعرار)

⁷ Manası: Allah onun şerefli ruhuna rıza damlaları serpsin ve Allah, bizi ruhların bedenlerle buluşacağı gün kendi mehabbeti ile haşretsin. P. 'rîsvân' (الصوان) yazılmış. Ayrıca her iki nüshada da صابايب yazılmış; doğrusu صابايب olmalı.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ’NİN HÜSN-İ HULK VE LÜTF-İ TAB‘ VE
BA‘Zİ KELİMÂT-I ŞERÎFLERİDİR

Muhtebirân-ı şîrîn-makâl ve hâkiyân-ı ferhunde-kâl¹ ider: Emîr Sultân Hazretleri’nin bî²-hilâf cemî ahlâkı, Resulullâh (s.a.v.) Hazretleri’nin ahlâkı gibi olub; dilleri Buhâra Kavmi dili olmağın Rûm Kavmi dilin çokluk tekellüm buyurmayub, hatta sonralar kız karındaşı oğlu Pîr Emîr Efendi merhûm Hazretleri Burûsa’ya geldiğinde tercümân ile söyleşürler idi dirler; ve dâimâ samte mülâzimler ve kesret-i kelâmdan i‘râz-ı tâm üzere olub, ekser kelâmları Fûrs’den /3b/ olub cevâmî‘u’l-kelim ve manîdâr söylerler idiler. Meselâ: “*Der-Yemenî çû bâ-menî pîş-i menî ne bâ-menî der-Yemenî*”³ beytini çok buyurub ve nice mahalde ayât ve ehâdis-i şerîfe ile cevâb-ı şerîf buyurub, hattâ nakildir ki merhûm Yıldırım Bâyezîd Hân Hazretleri Burûsa’da, Câmî-i Kebîr binâsında ba‘zı umûr meşveretin ayıtdıklarında cümle⁴ الامور مرهونة باوقاتها⁵ ile cevâb-ı şerîf buyurub, türkîlerde dahi her şahsa “babam” diyüb ve dâimâ “El yahşi ben yamân ve el buğday ben⁶ saman” demek. Dahi Burûsa’da iken dâimâ vilâyet-i⁷ Karâsi cânibine bakub, dahi şol taraftan îmân kokusu gelür demek ve bir kimesnei ziyâde ögseler idi, Arabça انه معتقد لرسول الله⁸ demek; ve ba‘zı sözi remzle demek ki fukarâsından halvet taleb eyledüğünde türkîce halvet dilersen tahte’l-kalaya var didikleri ki kibâr-ı meşâyihin el-ârifü kâinün bâinün didiklerinin mefhûmını remz olub; dahi yazar olsalar katî az yazar idi ki hattâ ma‘zûl-i kuzât zamândan biri bir mansıb ricâsında istişfâ‘ eyledüğünde kendü hatt-ı şerîfeleri ile yazdıkları mektûb-ı şerîf-i latîf aynı ile budır demişler. Mûsıl-ı mektûb cehennemden bir hasırlık /4a/ yercegiz ister, vardıkda eğlemeyüb viresiz.

¹ Her iki nüshada da ‘fâl’ (فال) diye yazılmış. Doğrusu ‘kâl’ (قال) olmalı.

² H. bî

³ Manası: Yemen’dedir, yanımda gibidir. Yanımdadır, benimle birlikte değil Yemen’dedir.

⁴ P. cümletün (جملة)

⁵ Manası: Her işin bir zamanı vardır.

⁶ H. ben

⁷ P. vilâ (ولا)

⁸ Manası: Muhakkakki o Allah Rasûlü’ne inanır.

MAKÂLE

<i>Evliyâ çok kelâmı sevmezler</i>	<i>Sözi fikirle dirler ivmezler</i>
<i>Kişinin gevheri kelâmıdırır</i>	<i>Yok yere anlar anı virmezler</i>
<i>Çok söz insâna çok hatâ getirir</i>	<i>Değme kişi bu sırrı bilmezler</i>
<i>Bârekallâh¹ kelâmı az olana</i>	<i>Anlara kimse ta'ne kılmazlar</i>
<i>Bu Hüisâmî sözi bu kim dâim</i>	<i>Aklı çoklar sözi uzatmazlar</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ENÎKA² VE HULLE-İ³ NAZÎFELERİDİR

Râviyân-ı hûb-nefs ve nâkılân-ı hoş-nefes eyle haber verdiler ki Emîr Sultân Hazretleri'nin Burûsa'da iken giydikleri hil'at-i enîka⁴ ve hulle-i nazîfe-i servâle ve kamîsleri ince keten bezden olub ve kabâ-i mübârekleri nohîdî kablama olub; cümlelerin üzerine giydikleri ferâceleri yeşil sûf olub; ridâsı beyâz; başlarında olan tâçları cedleri Sultân-ı Enbiyâ (s.a.v.) Hazretleri'nin tâc-ı manevîleri gibi amâme altında yeşil sûfdan on iki terklü olub; bu cümle vefâtihî (a.r.) hulefâsında vaz' olunub, dahi dimişler ki bir kızıl sağrı kınlu, ak kemik saplı ve⁵ müfeddad bıçakları da /4b/ var idi ki ol dahi Rûm ili Yenişehirinde medfûn eşref hulefâsı olan merhûm el-Hâc⁶ hulefâyâ virilub anın evlâdında olub, ben dahi ukkâze-i şerîfe yanî asâ-i mübârekleri var idi ki ahyânen ana dahi ittikâ idüb türbe-i şerîfelerinde konulub, bu cümle meşhûrdır ki nice derdlere devâ ve nice merzâyâ sebep-i şifâ olub, asâları ile hod⁷, akîme hâtonların arkaları sığanılsa bi-iznillâhi Teâlâ hâmile olurlar ve nice kimseler her birinden murâdlarına göre nef' bulurlar.

DER-MESNEVÎ

<i>Evliyâ esbâb ü eskâl istemez</i>	<i>Bize de bir şol filân olsun dimez</i>
<i>Anların takvâ libâsıdır hemîn⁸</i>	<i>Dünye için anlar asla gam yemez</i>

¹ P. bârek

² P. enîfe (انيفه)

³ P. hilye (حليه)

⁴ P. enîfe

⁵ H. ve

⁶ P. el-Câc (الجاج)

⁷ H.' de 'hod' yok.

⁸ P. hemîn (همين)

Tâc ü hurka gögden inmişdir yere Anıniçün anları terk eylemezler¹
Giyelüm tâcın Emîrin dâimâ Anı giyenleri yabanda komazlar²
Gel yola gir ey Hüsâmî gel yola Ger dilersen her işin ola genez

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ÂBÂ-İ İZÂM VE ECDÂD-I KİRÂMLARI

Râvî-i zümre-i evliyânın ercümendi ve fırka³-i asfiyânın şâh-ı bülendi geru Hazreti Emîr Sultân kendidir ki buyurırlar: Bizim sulbî babamızın adı /5a/ Seyyid Ali, anın babasının adı Seyyid Muhammed, anın babasının adı Seyyid Hüseyin, anın babasının adı Seyyid Ali, anın babasının adı Seyyid Muhammed, anın babası İmâm Muhammed Mehdî, anın babası İmâm Hasan Askerî, anın babası İmâm Ali Nakî, anın babası Muhammed Takî, anın babası İmâm-ı Ali Rızâ, anın babası İmâm-ı Musâ el-Kâzım, anın babası İmâm Ca'fer Sâdık, anın babası İmâm Muhammed Bâkır, anın babası İmâm Hazreti Zeyne'l- Âbidîn, anın babası İmâm-ı Hazreti Şehîdü'ş-şühedâi'ş-şehîd bi-Kerbelâ Hüseyin⁴ radiyallâhü Teâlâ anhü ve ahîhi, anın babası *صاحب لا فتي*⁵ ve hemdem-i *هل اتي*⁶ olan İmâm-ı Saîd ve Şehîd Esedü'l-lâhi'l-gâlib Hazreti Ali bin Ebî Tâlib olub; zevci Hazreti Fâtımatü'z-zehrâ' binti Seyyidü'l-Enbiyâ ve Senedü'l-Asfiyâ' Hazreti Muhammedü'l-Mustafâ'dır sallallâhü Teâlâ aleyhi ve âlihi⁷ diyü nakl-i şerîf buyurub bu cümleden eimme-i masumdan mâ-adâsının ekseri diyâr-ı Buhâra'dan olub cemîsi kibâr-ı evliyâ ve rüesâ-i etkîyâdandır, diyü buyurdılar.

Lİ-NÂZİMİHİ

Yine bir yüz açıldı bu siyeh zülf-i mutarrâdan

Emîr Sultânın ensâbı yazıldı ced-yi a'lâdan

Cihân-ı gülzârı içre ne bahârlar zâhir olmuşdır

¹ H. eylemez

² H. komaz

³ P. kırka (قرقه)

⁴ H.'de bu silsile 'anın babasının' yerine 'bin' kelimesi yazılmak suretiyle aktarılmış.

⁵ *لا فتي الا على* yani "Ali'den başka fetâ yoktur."

⁶ İnsan Sûresi (76/1).

⁷ H. sallallâhü aleyhi ve sellem ve âlihi ve sahbîhi ecmaîn

Kimse bilmedi kadrin anın a'lâ vü ednâdan /5b/

İşitdik kim Rasûlullâh o şâhın ceddidir câna

Salât olsun selâm olsun hemîşe ana Mevlâ'dan

Bu hasta dil diler dâim eşigi bendesi olmak¹

Aceb ruhsat ola mı ana ol² agâh-ı a'lâdan

Hüsâmî cân u dilden bende-i âl-i Muhammed'dir

Egerçi o fakîr ü derd-mend ednâdır³ ednâdan

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MEŞÂYİH-İ KİBÂR VE PÎŞVÂYÂN-I ZEVİ'L- İTİBÂRLARIDIR

Yine bunda râvî kendüleridir ki aleyhi rahmetü'l-bârî buyurmuşlar ki bizim şeyhimiz Seyyid İsa, anın şeyhi Seyyid Ali, anın şeyhi Seyyid Muhammed, anın şeyhi Seyyid Hüseyin, anın şeyhi Seyyid Hasan, anın şeyhi İmâm Muhammed Kâim Müntezar, anın şeyhi İmâm Hasan Askerî, anın şeyhi İmâm Ali Hâdi Nakî, anın şeyhi İmâm Muhammed Cevâd Takî, anın şeyhi İmâm Ali Rızâ, anın şeyhi İmâm Musâ-yı Kâzım, anın şeyhi İmâm Ca'fer Sâdık, anın şeyhi İmâm Muhammed Bâkır, anın şeyhi Hazreti İmâm Zeyne'l-Âbidîn, anın şeyhi babası Hazreti İmâm Hüseyin (r.a), anın şeyhi babası İmâm Hazreti Ali kerremallâhü vecchêhü ve radıyallâhü Teâlâ anhü, anın şeyhi Sultânü'l-Enbiyâ' aleyhi's-salâti ve's-selâm, anın şeyhi Cebrâil (a.s.), ol dahi Hazreti Allah Teâlâ celle zikruhü'den diyüb kat'â bu silsilede hatâ olmayub sâir meşâyih-i ikrâm⁴ silsileleri dahi bu tarz üzereler olub nihâyet /6a/ tebdîl ve tağyîr esâmî-i şerîfelerinde olurdu. ⁵ اظننا الله تحت ظلال شفاعتهم و رزقنا الاوفر من تمام هممتهم.

MEDH

Bu cân içinde cânandır meşâyih

Gönül mülkünde sultândır meşâyih

İki âlemde cümle nâsa lâzım

Reîs-i ehl-i irfândır meşâyih

¹ P. olak (اولق)

² H. ana ol

³ H.'de 'ednâdır' yok

⁴ H. kirâm

⁵ Manası: Allah onların şefaati gölgesinde bizi gölgelendirsin ve onların himmetinin tamamından bolca bizi rızıklandırınsın. P. 'razeknâ' derken 'ra' harfi yazılmamış; 'zaknâ' (زقنا) şeklinde yazılmış.

Teâlallah aceb kılmuş oları *Ziyâ-i nûr-ı rahmândır meşâyih*
Olarla varılurdur râh-ı Hakka *Hakâyık dürrine kândır meşâyih*
Olara dirgenenler yolda kalmaz *Kamû dertlere dermân meşâyih*
Hüsâmî hâk-i pâyıdır oların *Nola olsa medh- hân meşâyih*

DER-VELÂYET

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ’NİN BUHÂRA’DAN OLUB ANDA İKEN DAHİ OĞLANCIK İKEN ZUHÛR¹ İDEN KERÂMÂT VE VELÂYETLERİNİN YÜZ BİNDE BİRİDİR

Râvî ol yüzü hâkî-safâ-engîz ider: Emîr Sultân Hazretleri’nin ki nâm-ı şerîfleri Seyyid Muhammed olub babaları Seyyid Ali Hazretleridir ki silsilede denilüb meşâyih-i kibârın ziyâde ulusu ve şehr-i Buhâra’nın meşhûr velîsi idiler. Bir gün ol iki cihân fahrinin oğlu ve enbiyânın vârisi ve evliyânın ser-tâcı Emîr Sultân Hazretleri dahi ol zamanda /6b/ beş yaşında idiler. Masumken peder-i azîzleri ol zamânın mürşid-i ekmeli ve mürebbî-i efdali idi. Pederi Seyyid Ali birle seyr iderken karşularında² bir pîr-i nûrânî vardı. Gâyet muhibb-i evlâd idi. Ol pîr-i azîz acele idüb bâd-ı sabâ gibi bunlara irdi; gördiler sûretinde melâlet eseri³ var. Emîr Sultân’ın pederi Seyyid Ali’nin hâk-i pâyine yüz sürüb aşufte hâl olduğının sebebini⁴ bir bir ayân eyledi. Şehy huzûrunda rûz-i gârdan şikâyet idüb ayıtdı: Yâ şeyh, bir bağçeye mâlik idim ki ol cennetden nişân viren⁵ bâğ-ı bustânım bir kere temâşâ kılması rûhâ⁶ rahat virirdi. Envâ‘-i dürlü taze nihâl dikmişdim. Anun hizmetinde nice yıllar ömr harc itmişdim. Cemûinden nâm-ı nişân kalmadı. Ehlimi⁷ ve ıyâlîmi anın mahsûliyle besleyüb gıdalandırır idim. Hikmet-i ilâhi ve âfât-ı Rabbânî yetişüb içinde revân olan suları soğulub⁸ ve yemişleri ve ağaçları dahi kuruyub, harâb ve ayn-ı türâb oldu. Evlâd-ı sığârım ve ezvâc-ı kibârım aç ve çıblak⁹ ve muhtâcîn kaldılar. Benim hâlüm

¹ P. tuhûr (طهور)

² P. karşularından

³ H. eseri (اسرى)

⁴ H. sebebi

⁵ H. virir

⁶ P. ruh

⁷ P. ehli

⁸ H. kat‘ olub

⁹ P. çifân (جيفان)

ne olur, bu derde dermân ve bu maraza ilac olur mı? diyüb, hâkilerine¹ düşüb tazarru‘lar idüb, başına gelen gamların arz itdi. Emîr Sultân’ın pederi Seyyid Ali Hazretleri², pîrin hâtırın /7a/ ele alub teselli virdi. Emîr Sultân’ın kendüsi ol pîre tamâm merhamet³ itdi, esirgedi; ammâ ol hinde kimseye nesne izhâr itmedi. Ba‘de-mâ⁴ Emîr Sultân pederleriyle saâdethânelerine gelüb karar itdi. Nısfu’l-leyl olıcak âlem ağyârdan hâli olıcak⁵ ol sırr-ı şefî‘ kimsenin kendüden haberi yoğken tenhâ pîrin bağçesine varub Hâlik-ı bî-niyâza⁶ niyâzını i‘lâm⁷ kıldı. Arz-ı hâcet itdi. İki rekat namaz kılub ve duâ idüb ayıtdı: İlâhi: Eger senin katında masumların kadri varise ceddin olan Habîbin (s.a.v.) hürmetine duâmı kabûl eyle. İlâhi: Âlemin püşt-i penâhı ki sensin pâdişâhlar pâdişâhı, kapından feth olur ebvâb-ı hâcât, böyle diyü tazarru‘ eyledi. Hak Teâlâ murâdını⁸ kabûl, duâsını makbûl eyledi. Hemân fi’l-hâl ağaçları ter ü tâze oldı; ve yine evvel olan sular cerâyân ve revân⁹ idüb akdı; ve ale’l-fevr ağaçları yemiş virdi ve çiçekleri evvelkinden¹⁰ ziyâde oldı. Emîr Sultân gördi, murâdı hâsıl oldı. Secde-i şükür idüb kimse tuymadan sabah olmadan gelüb yerinde karâr itdi; çün sabâh oldı, ol bağçe sâhibi olan pîrin kalbine ilhâm-i Rabbâni vâki oldı. Kalkıb bağçesine vardı, gördi. /7b/ Cemî ağaçlar yeşermiş, fâkih ile mâlâ mâl olmuş. Ol pîre begayet hayret gelüb bir kûşeye varub Hüdâ-yı Teâlâ’ya tazarru‘ idüb¹¹ gördi, bunun bağçesi ravza-i cennet olmuş. Ayıtdı: Sübhânellah, bu gördigüm benim bağçem midir, yohsa vâkıamda gördigüm edgâs-ı ahlâm mıdır? Allah’a hamd ü senâlar idüb tazarru‘lar idüb, ayıtdı¹²: Düş midir yâ Râb benüm ahvâl veyâ düş midir yâ Râb bu hâl?¹³ Buraya basdı mı Hızır’ın ayağı ve Rıdvân’ın¹⁴ oldu mı turağı? İlâhî: İzzet-i âl-i Muhammed, hürmet-i evlâd-ı Ahmed; bu vecihle¹⁵ idüb Hakk’a

¹ H. hâk-i pâyine

² H. hazretleri

³ P. merhat (مرحمت)

⁴ H. ba‘dehû

⁵ H. kalıcak

⁶ P. nî-niyâza

⁷ H. i‘lâ (اعلا)

⁸ P. ‘murâdını’ kelimesi iki kere yazılmış.

⁹ H.’de ‘revân’ yok.

¹⁰ H. evvelkiden

¹¹ H. eyledi

¹² H.’de ‘tazarru‘lar idüb ayıtdı’ yok.

¹³ H.’de ‘Düş midir yâ Râb benüm ahvâl ve yâ düş midir yâ Râb bu hâl?’ yerine ‘Düş mi yâ rab benim ahvâlim?’ şeklinde yazılmış.

¹⁴ H. rıdvân

¹⁵ P. bu cehle (بو جهله)

niyâzı, bana keşf it yâ Rab. Bu râzi pîr duâsını tamâm idüb hem-ân-dem Emîr Sultân şems-i münîr karşudan zâhir olub görindi. Ahvâli bi't-tamâm pîre i'lâm itdi. Pîr bunu işidüb kâsd itdi kim Emîr Sultân'ın ayağına vara hâk-i pâyine yüzün süre. Hem-ân-dem Emîr Sultân, pîrin gözlerinden gâib oldı. Ba'dehû pîr-i fakîr şâz olub dönüb şehri Buhâra¹ içinde nidâ idüb² bağçe haberin ve gördüğü kudret haberin viricek taaccüb itdiler. O zamân meyve zamânı degil idi. Cemm-i gafîr, sağîr, kebîr cemîan gelüb gördiler. Zirâ mukaddem bağçenin harâb olduğun bilürlerdi. Kurumış fidanlar yeşerub fevâkih-ile³ /**8a**/ müzeyyen-i latîf olmuş. Ser-â-ser gördiler; ol bâğ gülşen olmuş ki mâhdan hûb, günden dahi rûşen olmuş ola. Vilâyetin halkı bu kerâmâta⁴ vâkıf olub ulemâ-i âmilîn ve meşâyih-i kâmilîn bunun aslına nazar idicek çok⁵ degildir lâkin taaccüb hemân bunun masumlığı⁶ hâlinde bu kadar kerâmet itmek didiler⁷ ve yine ba'zılar ayıtdı: Zâhirde sağîr-ı masumdır⁸; lâkin hakîkatde gâyet uludur, didiler. Ba'de-mâ cümle gelüb Emîr Sultân'ın ve pederi Seyyid Ali⁹'nin ellerin öpüb, duâ istimdâd itdiler.

GAZEL

Gûş ur bu dile kim midhat-i cândır dinecek

Tıfl-ı nev-reste dahi tâze civândır dinecek

Rahm-i ümmet de virub ana Hüdâ sultânı

Menba-ı sıdk u safâ kutb-ı cihândır dinecek

Ana hallâk-ı ezel eyleyüb evvelde nazar

Dü- cihân marifet ve ilmîne kândır dinecek

Bu aceb mi velîler diridir dirler¹⁰

Hızır yâhûd İsâ-yı zamândır dinecek

¹ H.'de 'Buhâra' yok.

² H. itdirüb

³ P. vâkih -ile

⁴ P. kermâte (كرماته)

⁵ H.'de 'çok' yok.

⁶ P. masumdırlığı

⁷ P. dezilez (دذيلز)

⁸ H. masum

⁹ H.'de 'pederi Seyyid Ali' yerine 'pederlerinin' yazılmış.

¹⁰ H.'de "Bu aceb mi velîler diridir dirler" yerine "Bu aceb mi öliler diri iderdir bunlara" yazılmış.

Bu Hüsamî kulin ey şâh-ı kerem senden¹ umar

Himmat it ana ki bir kursa-i nândır dinecek

BUHÂRA'DAN ÇIKTIĞIDIR

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SAÂDET İLE BUHÂRA'DAN ÇIKUB MEKKE-İ MÜKERREME'YE GELDİKLERİDİR Kİ /8b/

Ruvât-ı sikât sıdk-ı makâlât rafe'a hümu'l-lâhü ilâ a'le'd-deracât² Hazarâti³ şöyle rivâyet eylediler ki ol zamândan sonra ki⁴ Emîr Sultân Hazretleri'nin babaları Seyyidü'l-evliyâ' es-Seyyid Ali Hazretleri libâs-ı anâsırın tebdîl ve havâslarını cemî-i amâlden ta'tîl idüb, civâr-ı rahmetde celîs ve hûrây-ı ayn ile enîs olmuşlar idi. Şehr-i Buhâra'da Emîr Sultân Hazretleri ilm-i zâhiri kemâle yetişdirib âlim olmuştu ve ilm-i dînde fakîh idi ve ilm-i edebde gâyet müeddeb idi ve ahlâk-ı hasende hulk-ı azîm sâhib idi. Vaktâ ki âlem-i masumiyetlerin itmâm idüb gelüb racüliyyete kadem basub, racül-i kerîm olub ve andan teveccüh-i bâtınıyye meşgul olıcak cemî-i ulûm tahsîl idüb kemâle yetişdiler ve ulûm-i bâtınıyye dahi bi-amelihâ tekmîl idüb cemî-i mesâlik-i evliyâyı kâtı' ve nûr-i velâyet hemçû âfitâb-ı cebîn-i saâdet karînlerinde lâmi' olıcak, bir şeb misâli leyle-i isrâ'da âlem-i rüyâda görür ki Hazreti Sultân-ı Enbiyâ yanî cedd-i a'lâsı Muhammedü'l- Mustafâ aleyhi mine's-salâti mâ hüve'l-ezkâ bunlara hitâb idüb dir ki ربي قد امرني⁵ /9a/ şehrinde rihlet idüb ceddî Rasulullah (s.a.v.)'in من فر بدينه من ارض الى الارض استوجب رضوان الله الاكبر⁶ hadîs-i mefhûmiyla âmil olub, Kâbetullah'a şerrafehe'l-lâhü varub mücâvir olub mücâhede-yi riyâzata meşgul olub لا يخفى عليه شيء⁷ dercesine vusûl buldıktan⁸ sonra tekrar ceddîm kibelinden emri-cârî oldı kim يا ولدي قد امرني ان تشرف رومي⁹ diyücek imtisâlen li-emri'l-azîm es-sem'û ve't-tâatü bi'r-ra'si ve'l-ayn üzerime zeyn oldı ayn. Pes ol vakt zi'l-hicce sadedinde idi.

¹ P. sende

² Her iki nüshada da اعنى yazılmış; doğrusu اعلى olmalı.

³ Her iki nüshada da 'hazreti' yazılmış; doğrusu 'hazarâti' olmalı.

⁴ H.'de 'ol zamandan sonra ki' yerine 'ol zaman' yazılmış.

⁵ Manası: Şüphesiz Rabbim bana emretti.

⁶ Manası: Kim dini uğruna bir yerden bir yere kaçarsa (hicret ederse), Allah'ın en büyük rızasını hak eder. P.'de الى الارض kelimesi yok.

⁷ Manası: O'na hiçbir şey gizli kalmaz. (Al-i İmrân 3/5). Metinde عنه yazılmış.

⁸ P. bukdan (بوقدن)

⁹ Manası: Ey evlâdim, (Rabbim) bana, senin Rûm'u şereflendirmeni emretti.

Seyahat idüb huccâcla maan Medîne'ye geldik. Âhir ömrüne dek anda ikâmet niyetine bir rûz-i mesûd ve vakt-i mahmûdda kâfile-i huccâc ve râhile-i saâdet ibtihâc ile Buhâra'dan çıkub Mekke-i Mükerreme'ye ve andan bir mikdar durub andan Medîne-i Münevvere'ye müteveccih olmuşlardır.

Rasulullah emri ile nakl eylemiştir

Gelüb hacc eyleyüb Beytü'l-Harâmu Orada bir iki gün meks eylemiştir

Göçünce cümle huccâc her ne kim var Bularda pâyı ûş râha komuştur

Gelüb bir vakt-i mahmûd ve saîdde Medîne'ye tedâhül eylemiştir

MEDÎNE-İ MÜNEVVERE'YE GELDİKLERİDİR¹ /9b/

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MEDÎNE-İ MÜNEVVERE'YE
GELDİKLERİNDE ZÂHİR OLAN KERÂMÂT-I SENİYYELERİ VE ÂLEM-İ
RÜYÂDA CENÂB-I² RASÛLULLAH'DAN DİYÂR-I RÛM'A TEŞRÎFE MEMÛR
OLDIKLARIDIR

Sâhibu'r-rivâyâti's-sahîha ve'l-hikâyâti's-sarîha zü'n-nakl ve'l-beyân cefâ tağında velâyet ve kerâmetle meşhûr olan merhûm Şeyh Sinân Hazretleri hikâyet idüb, buyurdılar ki el-hamdü lillâhi Teâlâ ve'l-minne ki ol sene-i mübârekede ben dahi hacc-ı şerîfe varub anda cüst u cû-yı evliyâ tetebbu'-ı asfiyâ ve etkıyâ ider iken bi-lutfullâhi Teâlâ ve ihsânihî Emîr Sultân Hazretleri'ne mülâkî olub, anlardan envâ-ı envâr-ı kerâmet ve esnâf-ı âsâr-ı velâyet müşâhede eyledigimde sabâhan ve mesâen suhbet-i pür-saâdetlerin ganîmet ve hizmet-i şerîfelerinde olmağı cânıma minnet bilüb, anda oldıkça ekser zamânda hizmet-i şerîfelerinde olub esnâ-i seferde dahi Mekke-i Mükerreme'den bile çıkub Medîne-i Münevvere'ye dahi gelmiş idik.

¹ H.'de 'Medîne-i Münevvere'ye geldikleridir' yok.

² P. cennât (جنات)

ARABÎ¹

إذا كان السفر كذلك فالطريق مبارك و التجارة رابحة و العمر مزيد و الامال محسولة شكر امثال هذا السفر بذل الروح ثم الرأس نعم الدولة رزقنا الله اياها كان رفيقك ولى الله و مخرجك بيت الله و مطلبك زيارة رسول الله | 10a | فنعمة الرفيق و نعم الطريق و نعم المخرج و نعم المطلب كل الناس فى امثاله راغب هل يتيسر ان يجده طالب

TÜRKÎ²

Gevherin nidüğini kendin sor *Hikmeti Hazreti Lokmân'dan sor*
Ne biliür her hiz-i nâ-kes kadri *Kadri irfân olan cândan sor*
Vâsıl-ı kadr olub şeyh Sinân *Niye irdigüni var andan sor*
Değme kes medhini ider anın *Medhini işbu medh-hândan sor*
Himmeti üstümüze hâzır ola *Bu Hüsamî'ye O Sultândan sor*

TETİMME³

Çün Emîr Sultân Hazretleri'dir Medîne-i Münevvere'ye girüb dahi huccâcın izdihâmından yanınca bile olanlar bir menzil-i münâsib tedârikinde olur⁴ iken anı görürler ki civâr-ı ravza-i münevverede bir hâne-i hâliye ki kapusu açuk ve içinde bir ferd yok. Hemânâ eyü menzil diyü cümlesi ana nâzil olub ve Emîr Sultân Hazretleri'ni dahi tenzîl itdiklerinde, meger ki ol hâne-i şerîfe-i hâliye Medîne-i Münevvere'de sâkin olmuş oniki sâdât-ı izâm ve evlâd-ı kirâmın mecma'ları olub dahi anlardır, nâ-gâh çıka gelüb görseler⁵ ki içinde hâricden bî-izin âdemîler konmuşlar. Hay! Niçün /10b/ terk-i edeb itdünüz? Buna niye⁶ bî-izin nâzil oldunuz?

¹ H.'de 'arabî' başlığı yok; arapça kısmın manası: Yolculuk bu şekilde olursa; yol mübarek olur. Ticaret tat verir. Ömür artırılır. Emeller de şükür ile hasıl olur. Mesala: Önce ruhun sonra da başın harcandığı böylesi bir sefer ne güzel bir devlettir ki Allah bizi onunla rızıklandırsın. Arkadaşın Allah dostu (P. المى و yazılmış), çıkış yerin Beytullah ve isteğin Allah Rasûlü'nü ziyaret olursa; işte bu durumda ne güzel arkadaş olur. Ne güzel yol olur. Ne güzel çıkış yeri olur. Ne güzel istek olur. Bütün insanlar bunun örneklerini ister. İsteyene bunları bulmak kolay olur mu? P.'de 'râyihatün' (راحة) derken 'te' harfinin noktaları konmamış; رايحه şeklinde yazılmış. P.'de 'razeka' (رزق) derken 'ze' harfinin noktası konmamış; 'rareka' (ررق) şeklinde yazılmış. Her iki nüshada da زيارت رسول الله şeklinde yazılmış; doğrusu زيارة رسول الله olmalı.

² H.'de 'türkî' başlığı yok.

³ H.'de 'tetimme' başlığı yok.

⁴ P. olar (اولار)

⁵ P. görseür (كورسلور)

⁶ H.'de 'niye' yok.

diyü, cümlesi gavga-i kesîre ve galebe-i vefîreye¹ şürû‘ itdiklerinde ba‘de’l-mücâdelât ve’l-münâzaât Hazreti Emîr Sultân (k.s) fî külli ân sâbikûn olan emîrler ayıldılar: Evvelen beyyine taleb ideriz. Bize ya beyyine yâhud² alâmetin ahz ideriz, didiler. Cümleye cevâb virub buyurırlar ki çünkü bu hâne-i menzûle³ sâdât ü evlâda mahsûsadır. Biz dahi anlardanız. Gelinüz imdi, ceddimiz olan Habîbullah fi’l-âlem Hazretleri’nin asitâne-i saâdet-meâb ve merkad-i nisâblarına varub imtihân ve tecrübe olunub bir bir selâm virub geçelüm. Sahîh evlâd olan içimizden kimdir? Malûm olsun ki cümlemiz turın. İmdi, ceddimiz Hazreti Sultânü’l-Enbiyâ ve Reîsü’l-Asfiyâ her kimin zâhiren ve bâtinen selâmın alursa ol sahîh-i emirdir. Cedd-i Rasûlullah (s.a.v.) Hazretleri kapusının esîridir ve makbûlidir diyü buyurdılar. Sâbikûn olan oniki⁴ emirler ve cemm-i gafîr kalkub iki cihân Sultânı olan Rasûlullah (s.a.v.) Hazretleri’nin türbe-i şerîfelerine ve merkad-i muattarlarına varub, dahi mukaddemâ her birinüz savt-ı a‘lâ ile es-selâmü aleyke yâ ceddî; diyü söylen ve biz de idelüm. Her kangımıza⁵ cevâb-ı bâ-esvâb⁶ ve nidâ-i müstetâb gelürse bellü olsun ki bu hâne ana menzil ve cümle bu emirde yek-dil olsun diyücek bu re’yi /11a/ cümlesi ma‘kûl⁷ ve makbûl ve hilâfın nâ-ma‘kûl görüb, her birisi siz⁸ evvel geçün diyü teklîf eylediler ki Emîr Sultân Hazretleri⁹ buyurdılar ki sizin bende şübhünüz vardır. Ben sonra geçeyin; siz evvel geçün diyü buyurdılar. Varub ravza-i mutahharada cümlesi selâm virdiklerinde aslâ birine cevâb ve hitâb gelmeyüb dahi nevbet ba‘dehû¹⁰ Emîr Sultân Hazretleri[ne], evsalehu’l-lâhü ilâ dâri’r-rıdvânihi, geldikde varub ravza-i mutahharası mukâbilesinde el kavışurub tapu idüb savt-i a‘lâ ile es-selâmü aleyke yâ ceddî, yâ seyyidü’l-enbiyâ didiklerinde, râvî Şeyh Sinân Hazretleri kasem yâd idüb buyurır ki vallâhi ben ol cem‘de bile hâzır idim ve çok kimseler dahi hâzır idiler. Hazreti Rasûlullah (s.a.v.) savt-ı a‘lâ ile ve aleyke’s-selâm

¹ H. vefîre

² P. pâ beyte yâhûz

³ H.’de ‘menzûle’ yok.

⁴ Her iki nüshada da ‘o iki’ diyor. Doğrusu on iki olmalı. Çünkü her iki nüshada da yukarıda ve aşağıdaki sayfada ‘oniki’ geçiyor.

⁵ H. her kime

⁶ H. bâ- cevâb (باجواب)

⁷ H.’de ‘ma‘kûl’ yok.

⁸ H. siz

⁹ H. Hazreti Emîr Sultân

¹⁰ H.’de ‘nevet ba‘dehû’ yerine ‘ba‘dehû nevbet’ yazılmış.

yâ eşref evlâdî yâ Seyyid Muhammedü'l-Buhârî didigin¹ zâhir² kulağımla kendim işitdim ve cümle huzzâr dahi kim var ise cümlesi işidüb umûmen vâlih ve hayrân olub ve cümlesi ser-gerdân olub ve cümlesi³ bir yerden cân u dilden ve derûn-i gönülden savt-ı a'lâ ile es-selâtü ve's-selâmü aleyke yâ Rasûlallah diyü ol sâbikûn olan on iki emirler gelüb Sultânım sizin kadrinüz bilmedik; mazûr buyurun diyüb ağlaşub çok⁴ itirâfla /11b/ mu'terif olub Emîr Sultân Hazretleri'ni⁵ bağrılarına basub muâneka itdiler ve etrâf-ı eknâfdan işidüb gelüb mübârek ellerin öpüb ve muâneka-i şerîfe idüb envâ-ı i'zâz ve ikrâm ve i'zâm⁶ ve ihtirâm ile yine⁷ ol hâne-i âliyeve iletüb cümle sâdât-ı izâm⁸ ve umûmen ehl-i Medîne kim var ise; cümlesi mehabbet-i tâmme⁹ ile mehabbet ve hizmet hûrşîd menziletlerinde¹⁰ olmağı her birisi¹¹ cânlarına¹² minnet bildiler.

BEYT-İ MESNEVÎ¹³

<i>Sakingil evliyâyı itme inkâr</i>	<i>Eyü haslet degildir işbu bed-kâr</i>
<i>Oların gizlü hâli çokdırır bil</i>	<i>Bana sorarsan toğrı budır yol</i>
<i>Elin öpüb aluben hayr duâsın</i>	<i>Sana bilmek gerekmez mâ-adâsın</i>
<i>Dirisi ölisi biridir oların</i>	<i>Çalış o kâr hemân kendü kârın</i>
<i>Olarla müşkil iş olur güşâde</i>	<i>Olarla irilür cümle murâda</i>

Andan Emîr Sultân Hazretleri'dir, birkaç gün dahi Medîne-i Münevvere'de turub dahi aslı ile ikâmet niyetinde iken yine âlem-i hâbda görürler ki cedd-i a'lâları Hazreti Sultân-ı Enbiyâ ve karşusunda Hazreti Ali Reîsü'l-Evliyâ turub, Hazreti Sultân-ı Enbiyâ Emîr Sultân Hazretleri'ne dir ki, yâ veledî, sana emrim budır ki varasın /12a/ Rûm'a gidesin ve anda muhtâc ümmet vardır. Anları ıslâh idesin ve

¹ H. buyurdıkların

² H.'de 'zâhir' yok.

³ H.'de 'olub ve cümlesi' yok.

⁴ P. Hak (حق)

⁵ H. Sultân Hazretleri

⁶ H.'de 'i'zâm' yok.

⁷ H. yine

⁸ H. itâm (عظام)

⁹ P. nâmmе (نامه)

¹⁰ P. menzilenlerinde (منزله‌لرنده)

¹¹ H.'de 'her birisi' yok.

¹² P. cânlara

¹³ H.'de 'beyt-i mesnevî' başlığı yok.

benim şerîatime ol diyâr halkı ziyâde muhtâclardır¹. Anlara öğredesin, vücûd-ı mesûdın ile ol² diyâr mamûr ve a'dâ-i zulümât dalâlet içinde; velâyetinle makhûr ola tâ ki³ rızâmı bulasın ve bir⁴ mahalde karâr it ki her kande gidersen rûz-ı şeb önince kudretten muallak bir kandîl delil olsa gerekdir. Ol kandîl ne makâmda karâr iderse senin dahi makâmın ol olurdu, diyüb ikisi bile gâib olduklarında Emîr Sultân Hazretleri dahi Buhâra'da olduğu gibi bu hâbdan dahi mütenebbih ve tenbîhle mütenebbih olub dahi hemânâ Şeyh Sinân-ı mağfûr⁵ Hazretleri ider; ben dahi yanlarınca bile idim. Ale'l-acele çıkub üstümüzce ol kandîl-i kudret⁶ dahi muallak, huccâcla azm-i Rûm kıldık.

Lİ-MÜNŞİİHİ

Hüdâ rahmet idince bu diyâra Ana bir abd-i hâssin⁷ salar elbet
Ya düş görür yâhûd bir hâli vardır Yâhûd tenbîh ider hân-ı risâlet
Tehî bakma sakın Sultân Emîre Hüdâ hakkı olıbdır Rûm'a rahmet
Anınla diri oldı nice diller Anınla buldı çok kimse hidâyet
Anın abdi olub işbu Hüsâmî Duâcısındırır cânıyla her vakit /12b/

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ŞÂM-I ŞERÎFE GELDİKLERİNDE ZUHÛR İDEN KERÂMETLERİDİR

Yine oldı⁸ menâkıba kân ve zümre-i irfâna sultân olan merhûm Şeyh Sinân Hazretleri buyurırlar ki çünkü ben dahi Emîr Sultân Hazretleri ile bu seferde nice denilmez velâyetlerin görüb ve ahvâl-i hârikaları kesret üzere olub, kat'-ı merâhil ve tayy-i menâzil iderek huccâc-ı kirâm ile maan dâhil-i Şâm olıcak Hazreti Emîr Sultân ve bile olanlardır⁹; delâlet-i kandîl ile bir mekâna nezîl olub¹⁰ ve her kande olurlar ise

¹ P. muhtâhlardır (مختارلدر)

² H.'de 'ol' yok.

³ H. ne ki (نه كه)

⁴ H. bir

⁵ P. ma'fûr

⁶ P. kudred (قدرد)

⁷ H. hâlis (خالص)

⁸ H. oldır

⁹ H. olanlar

¹⁰ H.'de 'nezîl olub' yerine 'nuzûl' yazılmış.

ol kandîl-i muallak dahi başları üzere turır idi ki çok kimseler anı görürler idiler¹. Ol vakitte meşâyih-i Şâm'ın ulularından bir azîz-i pür-nûr ki ol diyârda velâyet ve kerâmetle meşhûr olub, her taraftan merci-i enâm ve kible-i cümle hâs u âm olub, ol azîzdir kuvvet-i velâyet ve nûr-i kerâmât ile bilür ki Cenâb-ı Rasûlullah'dan şehr-i Şâm-ı şerîfe bir nûr-i velâyet nâzil ve her vecihle ziyâret ve sohbeti ile mekâsıd-ı dâreyn hâsıdır; lâkin kendüler dahi halvetde² olmağın el-kâdiru yüzâru³ vefkince ziyârete mecâl idemeyüb, bir yakîn dervîş irsâl idüb kemâl-i i'tizâr ile der ki benim Sultânım hoş gelüb, safâlar getürdünüz. /13a/

ŞİİR

N safâlar ki bu gün Bârî Teâlâ *Sizi bu memlekete⁴ itdi inzâl*
Ayağın toprağına yüz süriyüb⁵ *Eşiğin bendesidir cend-ricâl*
Ey olan milket-i irfân Emîr *Nola izzetle idüb bir ikbâl*
Hâne-i bende teşrîf ideriser *Ola mı devletle buna mecâl*

NESR⁶

Pes dervîş der⁷ bu kelimâtla Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyâret ve selâm ve tahiyyât ve edâ-i risâlet ile itmâm-ı hizmet itdüğünde Emîr Sultân Hazretleri dahi buyurdılar ki: Babam bizden dahi anlara selâm ve di ki biz umûm eyyâmımız nezr itmişiz ki kimesneye varmayavuz. Nihâyet müyesser ise ba'de'l-halvet anlar bize gele ve murâdları ne ise bulalar didikde meger ki ol azîzin dahi halveti tamâm olmağa yakîn ve mihr u mehabbet Emîr Sultân Hazretleri derûninde kemâl mertebede mekîn olmuş idi. Çıkıncak ale'l-acele gelüb Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyâret ve dest-i şerîflerinden tevbe ve inâbet idüb, bu kadar kerâmât ve velâyeti⁸ zâhir olmuş azîz iken Emîr Sultân Hazretleri'nin huzûr-ı izzetlerinde henüz tıfl-ı ebced-hân mesâbesinde oldılar. /13b/

¹ H.'de 'idiler' yok

² P. 'halvetde' derken 'ha' harfinin noktası konmamış.

³ P.'de بزار yazılmış.

⁴ H. mülkine (ملكنه)

⁵ P. süyüb (سويوب)

⁶ H.'de 'nesr' başlığı yok.

⁷ H. der

⁸ H.'de 'velâyeti' yok.

NAZM¹

<i>Gâfil uyan gözün aç</i>	<i>Bir bak nedir o şâha</i>
<i>İrmek diler isen var</i>	<i>Ol rahmet-i ilâha</i>
<i>Yolda komaz mürîdi</i>	<i>Matlûbına irdüir²</i>
<i>Şâhid olur mu lâzım</i>	<i>Âkule mihr u mâha</i>
<i>Âl-i Rasûldir el-Hakk</i>	<i>Var bende ol derrinde</i>
<i>Eşigine varanlar</i>	<i>İrişdi cümle câha</i>
<i>Sultân Emîr Efendi</i>	<i>Rûm içre oldu server</i>
<i>Cümle bilürler anı</i>	<i>Muhtâc degil güvâha</i>
<i>Olsun Hüsâmi anın</i>	<i>Hâk-i derrinde çâker</i>
<i>Âşıkdır virdullah</i>	<i>Ol mekremet-i penâha</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN³ ŞÂM'DAN KALKDIKLARINDA⁴ YOLLARDA KÜMÛN⁵ BULAN VELÂYÂT-I ALİYYELERİDİR

NESİR⁶

Râvî-i şîrîn-i kelâm ve hâkî-i müşkîn-i nizâm şöyle rivâyet ider ki, çünkü Emîr Sultân Hazretleri'dir birkaç gün Şâm-ı şerîfde karâr /14a/ ve azm-i Rûm idüb oradan dahi güzâr itdiler ise eyyâmdan bir günde yolda ava çıkmış bir melik-zâdeye rast gelinüb Emîr Sultân Hazretleri'nindir, nazar-ı âlîleri ol mahdûma müteallik⁷ olıcak ol melik-zâdedir bî-ihdiyâr atından⁸ inüb dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin pâyına yüz sürüb dahi Sultânım ben kulımı kullığa kabûl eyle diyücek; Emîr Sultân Hazretleri dahi babam kullık güçdür ve bu tarîkîn dürlü dürlü meşakkatleri vardır. Sen ana tahammül idebilür misin? diyücek, ol mahdûm dahi Sultânım her ne buyurırsan

¹ H.'de 'nazm' başlığı yok.

² H. iredirir

³ P. hazrinin (حضرينك)

⁴ P. kalkdında (قالقندده)

⁵ H. kevn

⁶ H.'de 'nesr' başlığı yok.

⁷ P. muallak ('te' harfinin noktaları konmamış).

⁸ H. atında

emrinle memûr ve dergâhında bir zaîf kul olurım¹ diyücek; Emîr Sultân Hazretleri dahi kemâl-i şefkat ve tamâm-ı re'fetinden ol melik-zâde kabûl ve mes'ûlini mahsûl kılub râvî ider, ittifak yolda giderler iken yol çatal olub muallak kandîl bir yola gidüb meger ol yolda bir ejderhâ var idi ki dem ursa irdüğünü yakub kabkara ider idi. Çiftçinin² biridir, bunların ol yola gitdiklerin göricek didi ki hay hay ne yere gidersiz ki anda şöyle bir meşhûr ejderhâ olub varanı helâk ider ve kimesne ol yoldan gûzar itmezdir diyücek; bunlardır çiftçinin sözün dinlemeyüb ve Emîr Sultân Hazretleri'dir /14b/ hemân kandîli gözedirüb giderler iken anı görirler ki karşudan bir ejderhâ zâhir olub, Emîr Sultân Hazretleri'dir³ okuyurak ol ejderhânın üzerine vardıkda ejderhâdır yerinden kalkub dahi gelüb Emîr Sultân Hazretleri'nin mübârek ayaklarına yüz⁴ sürüb dahi dürlü temelluklar idüb geçdiklerinden sonra melik-zâdedir meger ardında⁵ kalmış imiş⁶. Ejderhâdır fi'l-hâl melik-zâdedir dizine dek yutdik da melik-zâdedir⁷ Emîr Sultân Hazretleri'nin ardından feryâd idüb meded! Sultânım, beni kurtar didik de Emîr Sultân Hazretleri'dir kat'an mültefit olmayub⁸ dahi ejderhâdır melik-zâdei giru beline dek yuttıkda melik-zâdedir giru feryâd idüb meded! Sultânım, lutf eyle. Ceddin rûhı içün olsun⁹ beni kurtar diyücek; Emîr Sultân Hazretleri'dir dönüb heybetle ol ejderhâya nazar buyurdıklarında ol ejderhâdır melik-zâdenin bir kılına bi-hıfzıllâhi Teâlâ hatâ getürmeyüb ve koyuvirub¹⁰ melik-zâdedir gelüb Hazreti Emîr Sultân'ın dest-i şerîfin bûs idüb Sultânım ne okudunuz ki¹¹ bunun gibi ejderhâ Sultânım'a müsahhar oldı diyücek; Emîr Sultân Hazretleri'dir buyurırlar ki babam bir kimesne dâire-i racüliyete kadem basub ehl-i nefes oldıktan sonra ol Kur'ân-ı Azîm'den kankı âyet-i kerîmeyi okursa ana ism-i a'zam olub ana mahlûkdan nesne hâil olmaz diyü buyurır. /15a/

¹ P. urum (اورم)

² P. çiftçinin (چفتچينك)

³ P.'de "hemân kandîli gözedirüb giderler iken anı görirler ki karşudan bir ejderhâ zâhir olub Emîr Sultân Hazretleri'dir" cümlesi yok.

⁴ P. yüz (يوز)

⁵ H. gerüde

⁶ H.'de 'emiş' yok.

⁷ H. zâde

⁸ H. itmeyüb

⁹ H.'de 'olsun' yok.

¹⁰ H. koyuvirdi

¹¹ H.'de 'ki' yok.

DER-MAKĀLE¹

<i>Bir gör bu kerâmâtı</i>	<i>İzhâr-ı velâyâtı</i>
<i>Terk² eyle makâlâtı</i>	<i>Gel bende-i fermân ol</i>
<i>Gir yolına ol hânın</i>	<i>Kâmil ola imânın</i>
<i>Gir varsa irfânun</i>	<i>O servere kurbân ol</i>
<i>Yüz egme bu kullukdan</i>	<i>Kaçınma ululıktan</i>
<i>Her kasdın iriüb Hakk'dan</i>	<i>Mülk-i dile sultân ol</i>
<i>Sür hâkine şol yüzün</i>	<i>Arz eyle ne var râzın</i>
<i>Hikmet ola her sözün</i>	<i>Âlemde Lokmân ol</i>
<i>Bu bende Hüsamî kân</i>	<i>Derdine irer dermân</i>
<i>Ey gerçek Emîr Sultân</i>	<i>Dertlülere dermân ol</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN KARAMAN DİYÂRINA³ VÂSİL OLDIKDA NİĞDE'DE ŞEYH HABÎB HAZRETLERİ'NE OLAN NEFES-İ ŞERİFLERİDİR

Râvî-i hoş-zebân ve hâkî-i hûb-beyân ider: Ol zamânda ki Emîr Sultân Hazretleri bu sefer-i mübâreklerde Diyâr-ı⁴ Karaman'da Niğde'ye uğradıklarında Şeyh Habîb Hazretleri ki babasından Ömerî ve anasından Bekrîdir. Dahî küçük oğlan olub dahî gelüb edeb birle Emîr Sultân Hazretleri'nin dest-i şerîflerin bûs ve işâret-i aliyyeleriyle mukâbile-i şerîfelerinde cülûs idicek, Emîr Sultân /15b/ Hazretleri buyurırlar ki babam siz bir büyük şeyh ve âlim ve vâiz kimesne olsanız gerekdir; ammâ size vasıyyetim budır ki beni her vaazınızın evvellerinde ve âhirlerinde bir kere anmayınca olmaya. Siz ki evvellerinde andugunuzdan nef' sâmiûn müntefî' olub âhirinde andugunuzdan nef' her kim meclisinüzde hâzır olurlarsa mağfûr olurlardır

¹ H.'de 'der-makâle' başlığı yok.

² P. terl (ترل)

³ P. diyâ Karaman (ديا قرامانه)

⁴ P. deryâr-ı (دریار)

dimegin¹ sonralar Şeyh Habîb Hazretleri ki meşhûr olmuşlardır. Ol nefes ile olmuşlardır. قدسنا الله بسرهما الرفيع².

EBYÂT

Nefesde Hak bunu bil eyle iz'ân *Nefes al neylersen eyle ey cân*
Nefesdir evliyânın halka lutfi *Nefes ile niceler oldu sultân*
Nefes oğlı olan yabanda kalmaz *Nefesde bil ne varise sun'-i yezdân*
Nefesle çok kişi irer murâda *Nefesden çok³ kişiye irdi dermân*
Nefes oğlı olunur ey Hüsâmî *Eger sen de bulursan ana imkân*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN HAMÎD İLİNDE PERVÂZ İDEN KERÂMÂT-I SENİYYELERİDİR

Râvî-i şükr-bâr ve nâkıl-i anber-nisâr⁴ azzama'l-lâhü li-şânihî ilâ yevmi'l-karâr şöyle rivâyet ider ki diyâr-ı Hamîd'de, Âsî Karaağaç dinilmekle meşhûr bir mahal ki üsti bir yüce tağ /16a/ ve aşağısı bir azîm sahrâdır ki hâlâ ol etrâf Emîr Sultân Hazretleri'nin evkâfı⁵ olub ki ekser mahalli sengistân ve bayâbândır. Emîr Sultân Hazretleri Şâm-ı şerîfden saâdet ile Rûm'a teşrîf niyetine önlerince ol kandîl-i muallak tâbi' olub giderler iken ittifâk seferdir ol taraftan düşüb dahi ol tağa nâzil olub dahi bilesince olan ehibbâdır namaz vakti olub vuzûya suya muhtâclar olunca yakîn yerlerde su bulunmayub içlerinden⁶ biri Emîr Sultân Hazretleri'ne Sultânım suya ihtiyâc vardır, didüğünde Emîr Sultân Hazretleri'dir; ol mahalde vâki bir büyük kayaya mübârek asâ-i şerîflerini darb itdiklerinde fi'l-hâl on degirmen yürüdü bir ranâ su çıkub dahi hâzırûndır ol sudan içüb ve abdestlerin alub dahi orada hâlâ bir büyük çınâr ağacı dahi kebâb yemişler. Dahi şiş idüb⁷ Emîr Sultân Hazretleri oraya sancub çınâr ağacı olmuşdır dirler.

¹ H. buyurmağın

² Manası: Allah onların yüce sırrıyla bizi kutsasın. Her iki nüshada da بسرهما yazılmış; doğrusu بسرهما olmalı.

³ H. çok

⁴ Her iki nüshada da 'nişâr' (نشار) yazılmış; doğrusu 'nisâr' olmalı. Ayrıca H.'de 'anber pür-nişâr' yazılmış.

⁵ P. evkâkı (اوقافی)

⁶ H. içlerinde

⁷ H. idinüb

NAZM

Sakin hor görme kardâş evliyâyı *Başuna gelmesün dirsen belâyı*
Buları cân u dilden dost ide gör *Çıkar kalbindeki fikr-i sivâyı*
Bular toprağa baksa altun eyler *Bular ne tağ bilür ne hod kayayı /16b/*
Asâsı heybetinden heft-iklîm *Egilir ger ura bir kez çomağı*
Bulardır pâdişâh-ı mülk-i ukbâ *Bular terk eylemişlerdir bu fenâyı*
Bulardır bendesi olub Hüsâmi *İder bir demde bin medh u senâyı*

Rivâyet: Râvî ider; çün Emîr Sultân Hazretleri'dir ol makâm-ı şerîf ve mahall-i latîfden nakl buyurub gider olduklarında görseler ki o¹ sudur cemân bir yere cem' olub bunların yolları üstünde bir göl gibi olmuş. Dahî aslâ geçmege² mahal kalmamış. Gîru mübârek asâsıyla bir kere dürtdikde ol sudur ka'r-ı zemîne gidüb; râvî ider tahmînen üç minâre boyı vardır ki su aşağıdan çıkub ol sahrâ ki kati vâsi' sahrâ olub, çok kurâ ve mezâri' ve besâfîn vardır. Cümlesi ol suyla suvarılır ve ol diyârın götürü âdemîsi dâimâ Emîr Sultân Hazretleri'ne duâlar kılurlar.

BURÛSA'YA GELÛRKEN KÛTÂHYA SEMTİNDE VÂKİ OLAN KERÂMÂT-I ŞERÎFELERİDİR

Râvî-i cân-fezâ ve hâkî-i safâ-bahşâ şöyle rivâyet ider ki Emîr Sultân Hazretleri'dir; çünki Emîr³ Sultân-ı enbiyâ aleyhi mine't-tahiyyât mâ hüve'l-evlâ ve'l-ekfâ ile diyâr-ı Rûm-ı şerîfe azîmet ve her diyâr ki uğradılar ise dürlü dürlü kerâmet ve velâyet /17a/ gösterdiler ise⁴ gelerek Kûtâhya yanlarına vâsıl olduklarında, Kûtâhya'ya karîb bir mevzide ki yanında Sakarya suyu akar bir bâğçeye nâzil olub dahi bir mikdâr dinlendik de bilelerince olan fukârâdan Abdü'l-Hayy Dede denilmekle marûf bir azîzdir ki Sultânım şol⁵ bağçe iken⁶ ranâ ve müntehâ bağçe içinde hemân bir meyve eksen nolaydı. Arabistan'da olan hurmâ ağacı dahi olaydı diyücek; Abdü'l-Hayy Dede Hazretleridir hikâyet ider ki hemân anı gördim ki fi'l-

¹ H. ol

² P. geçmele (كجمله)

³ H. Emîr

⁴ H.'de 'dürlü dürlü kerâmet ve velâyet gösterdiler ise' cümlesi yok.

⁵ H. şu

⁶ H.'de 'iken' yok.

hâl önimde bir hurmâ ağacı yerden¹ bitdi, peydâ olub² serâsime olmışım. Aklım geldikde ayıtdım: Bârî yâ ey aceb bu³ benim düşim midir ve yâ hayâlim midir? diyücek, hemânâ⁴ Emîr Sultân Hazretleri buyurdılar ki yâ Abdü'l-Hayy ne turırsın? Hurmâ istedin idi. Koma⁵, imdi yi diyücek bu müstemend⁶ dahi bin şermile ol hurmâ ağacın silküb ve önime düşenlerden yiyüb ve bile olan fukârâ dahi yiyüb ve nevâle getirüb dahi bir müddet ol bağçede oturub dahi gider olıcak; cümle gördik ki ol ağacdır gâyib olub cümlemiz dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin cân u dilden efgendes⁷ ve eşigi bendesi olub kapusunda olmağı ve ölmeği cânımıza minnet bildik der⁸. /17b/

Lİ-KÂİLİHİ⁹

Acebdürür mülk içinden olur zâhir biter hurmâ

İder A'râb hoş bâğ-ı memâlikde semer hurmâ

Taâm-ı Hakk-ı Rasûlidir biter cennetde dahi

Anınçündür nebîlerle velîler heb sever hurmâ

İder rengin la'lile dükkân-ı hüsnüni tezyîn

Müşâbih şekl-i yâkuta kızıl mercân ısr-ı hurmâ¹⁰

Halâvetde sükker gibi lezîz tatlu şîrindir

Olur mülk-i Arab'da bu muhakkaktır şeker hurmâ

Metâ-ı hûbdur anı alur tüccâr-ı Rûmîler

Arab'dan şarka ü garba ider herdem sefer hurmâ¹¹

Uzun boylu güzel gibi takınmış her yana kâkiül

Hirâmânî hirâmânî salınur her seher u hurmâ¹

¹ H.'de 'yerden' yok.

² H.'de 'peydâ olub' yok.

³ H.'de 'Bârî yâ ey aceb bu' yok.

⁴ H.'de 'hemânâ' yok.

⁵ H.'de 'koma' yok.

⁶ P. müstemted (مستمند)

⁷ H. efgendi

⁸ H.'de 'der' yok.

⁹ H.'de 'li-kâilihi' başlığı yok.

¹⁰ H.'de 'hurmâ' yok.

¹¹ H.'de 'hurmâ' yok.

Tabâyi ‘ gizleyüb hikmet ahâlisiden ey dâna
Didi bir emn-i ceh anlar ki hiç kılmaz zarar hurmâ²
İneble tînin ikisi didi üstâd-ı gülzârı
Vezîrân-ı halâvîdir yek anlara meger hurmâ
Senâ-yı bâğ-ı hikmetdir tîb ekl itdi ey sûfî
İrişdi keşf-i esrâra seni kâşif ider hurmâ
Gel ey söz ehlin tab‘-ı latîfi
Sühan-perver tabîatlü³ redîfi⁴
Beyân eyle maânî menâkîb
Telaffuz olına lafz-ı acâyib

MEDH⁵

<i>Ey olan cânla bu kavle semî‘</i>	<i>Lutf it itme sakın buna teşnî‘ /18a/</i>
<i>Gör nedir ârifün kelâmında</i>	<i>Buna kıl⁶ ne var şerîf ve vazî‘</i>
<i>Mucizeyle kerâmet uş birdir</i>	<i>Geldi nûr-i velâyet oldu satî‘</i>
<i>Şimdi meydân-ı⁷ velâyetin oluben</i>	<i>Olasın ki sakın bu kavle kanî‘</i>
<i>Bu makûle havârik-âdât</i>	<i>Sâdır olmak degildir aslâ şenî‘</i>
<i>Evliyâdan bu nev‘a sâdır olub</i>	<i>Anların kadri yemâdır ve refî‘</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ’NİN⁸ İNEGÖLDE VÂKİ OLAN HÂRİK-I
ÂDELERİDİR

Rivâyet-i güzîn ve sikât-ı muvahhidîn eyle rivâyet iderler ki; çün Emîr Sultân Hazretleri’dir Burûsa’ya gelmek üzereler olub dahi İnegöl’i beru geçdikden sonra

¹ H.’de ‘hurmâ’ yok.

² H.’de ‘hurmâ’ yok.

³ P. tayiatlü (طبعاتلو)

⁴ P. redîki (ردیقی)

⁵ H.’de ‘medh’ başlığı yok.

⁶ H. kâil

⁷ H. meyden (ميدن)

⁸ P. hazrinin (حضرينك)

hâlâ bir karye vardır ki adına¹ Kadîmî denilüb ol karye dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin vakf-ı şerîfleridir. Anın altında ki Burûsa'ya gelen ulu yol üstüne gelürdür bir ormanlık yer ki hâlâ tarla olmuştur. Nâzil olduklarında ol mahalde bir büyük karaağaca asâ-i şerîfleri ile sancub giru çıkıcak ittifâkî bi-iznillâhi Teâlâ asânın yerinden yağ şeklinde bir garîb² su çıkub dahi ol zamândan³ beru ilâ hâzihi⁴ l-eyyâm akmaz turur ve nice marzâlar⁵ varub yanında mevzû'a alacak âleti vardır ki anınla alub sürinürler. Kat'â tükenmez olub Emîr Sultân Hazretleri /18b/ karaağaca dinürdür ol ağaca hummâ ipini bağlansa⁶ koyub ve ne derd için⁷ kabuğundan alınub tütsü olınsa bi-iznillâhi Teâlâ cemîan dertlere devâ ve marazlara şifâ olur. Kaddese'l-lâhü rûhahû ve nevvera darîhahû⁸.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BURÛSA'YA GELDİKLERİNDE İBTİDÂEN OLAN⁹ KERÂMETLERİDİR

Râvî-i hoş-hâl ve hâkî-i hûb-hısâl ider ki Emîr Sultân Hazretleri'dir saâdet ile Burûsa'ya dâhil olduklarında önlerince ol kandîl-i ma'hûdıyla delîl olmuş idi ve Cenâb-ı Rasûlullah'dan ısmarlanmış idi ki ol kandîl ne yerde turub karâr iderse, Emîr Sultân Hazretleri dahi ol yerde mütemekkin olalar. İttifâkî o kandîl gelüb Gökdere başında, bir mahalde üç servi ağacı civârı bir savmaa vardır. Anda sâkin olıcak Emîr Sultân Hazretleri'dir dahi ehibbâsı ile ol savmaada karâr itdiler. Dahi nâs arasında ibtidâ' tuyılmalarına bâis ol oldu ki bi-iznillâhi Teâlâ ol oldukları savmaada kondıkları gice âsmâne bir nûr-i azîm sâti' olub ibtidâen izhâr-ı kerâmet bu oldu ki şehir kavminden bâtın mekşûf¹⁰ olub ehl-i riyâzet olan azizler (r.h.) dün namazı sadedinde mezbûre savmaa üzerinde nûrdan bir sûtûn görüb âsmâne bir nûr-i azîm sâti' olub hay ne ola tağ tarafında bir azîm¹¹ nûrânî nesne peydâ oldu. Yohsa ateş mi vardır? /19a/ diyü gelüb gördüklerinde gördiler ki Emîr Sultân Hazretleri bile olan fukarâları

¹ P. adıya (اديه)

² P. arîb (عريب)

³ P. zamanda

⁴ H. hâzâ

⁵ P. marsâlar (مرصالي)

⁶ P. pağlansa

⁷ P. içü

⁸ H. صريحه "sarîhahû" yazılmış. Doğrusu P.'deki gibi "darîhahû" olmalı.

⁹ P. lan (لان)

¹⁰ P. mekşûv (Fe harfinin noktası yok).

¹¹ P. atîm (عظيم)

ile bu¹ savmaada konmuşlar, oturmuşlar. Dahi murâkabeye varmışlar idi. Ol gelenlerdir cümlesi bu hâli görüb bin mehabbet ile Emîr Sultân Hazretleri'nin mübârek dest-i şerîflerin bûs idüb dahi fukarâsı ile musâfahalar idüb dönüb irtesi sabâh oldıkda bildiklerine haber virdiler ki Gökdere başında kalan savmaada bir azîz fukarâsı ile mütemekkin olub şu ma'kûle gicede bir alâmet-i zâhire olmuş idi. Varub gördük de şöyle buldık dimegin işidenler gelüb ziyâret ve hâkipâ-yı şerîflerine yüzler sürmekle kemâl-i arz-ı mehabbetler² itmege başladılar³.

NAZM⁴

Şâd ol ey dil midhat-i Emîr Sultân dinecek

Mülk ü iklîm kılub içre Emîr Sultân dinecek

Çıkuben mülk-i Buhâra'dan akub Rûm'a tamâm

Dilleri garka virin bahr-i kebîrdir dinecek

Merci-i hayli kirâm mend-ashâb safâ

Melce-i bây ü gedâ şâh u fakîrdir dinecek

Âsitânı segi olsam bana izzet yeter ol

Key ola düşmen ana hor u hakîrdir dinecek

Lutf it ey zübde-i ahyâr bu Hüsâmî kulını

Himmet it menkabi hayli kesîrdir dinecek

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BURÛSA'DA HÂCE KÂSİM İLE OLAN HİKÂYELERİDİR /19b/

Râvî-i hoş-beyân ve hâkî-i kand-zebân ider, çün Emîr Sultân Hazretleri'nin bu vecih üzere iştihârı yevmen fe-yevmen mütezâyid ve halkın dahi teveccühi oldıkça kerâmât-ı aliyye zuhûrı dahi ziyâde⁵ olıcak Burûsa içre bir meşhûr kimse var idi ki sarrâf olub; nâmına Hâce Kâsım dirler idi. Evvel haylice mâl-dâr ve muğtenim, sâhibü'l-ebrârdan idi. Ammâ rüzgâr-ı muhâlifin kârı ber-karâr olunmayub adamın

¹ P. bir

² H. mehabbet

³ P. basladılar (بسلدیلر)

⁴ H.'de 'nazm' başlığı ve nazmın kendisi yok. Buradan itibaren H.'de hiçbir şiir yok.

⁵ P. riyâde (ریاده)

yüzine gâhî güler ve gâhî yüzün¹ buruşturır. Hayf itdüğü müktezâ-yı tabiatındandır² nice idelim. Hâl-i dünyâ bu minvâl üzere vaz' olmuştır. Bu hususda insân-ı miskînin kudreti yoktur.

BEYİT

Dostlar âgâh olun kim zen sûretlüdür cihân

Yüzine bir gün bakarsa döndürür bir gün yüzün

Gınâsı³ fakra ve lutfi kahre tebdîl olub her zamanda hâlinden müşteki ve irdüğüne ahvâlini hâkî iken bir vakitte hâtırına gelür ki ben dahi turayın bâri şol Buhâra'dan gelen azîz Emîr Sultân Hazretleri'ne varub ziyâret ideyin⁴. Bâşed bana dünyâ himmetin ide; tâ kim cihet-i fakrdan halâs olam diyü niyet idicek, kudretle o⁵ gün bir kıymetli taş mezâd olur. Bu dahi arturmak sadedinde olmuş idi. Taşı otuz bine karâr eyleyüb bunun üzerinde kalıcak kendü nefesine didi kim taaccüb vâki oldu şimdiki hâlde. /20a/ Mücremde beş bin akçeden gayri nesnem yok. Bâri varayın şol evliyâyâ yetişeyin. Yuhtemeldir Feyyâz'ın feyzi yetişüb üzerime himmet kapusu açıla diyüb, bu niyet ile bir beyazca boğâsı arakıyyecik hediye olub dahi bin şermle Emîr Sultân Hazretleri'nin huzûr-ı izzetlerine gelüb ziyâret idüb dest-bûs idüb ol arakıyyeyi önünde kodı. Emîr Sultân Hazretleri'dir nûr-i velâyet ile bunun hâline muttali' olub hemân mübârek elini ceybine sokub bir akçe çıkarub sunivirub didi kim babam varun bu akçeyi dünyânuza katub sebeblenün diyücek tekrâr dest-bûs idüb makâmına avdet idüb bu akçeyi teberruken mumlayub mücrede⁶ olan⁷ beş bin akçeye ilhâk idicek mezbûr taşın sâhibi gelüb otuz bin akçeyi talep idicek fikr idüb didi kim işbu hâzır olan beş akçeyi sayub vireyin. Dahi min ba'd⁸ mâ-adâsını hâcelerden karz alayın diyü bu niyetle mücreyi ileru çeküb adde meşgul olıcak vatkâ ki beş bin tamâm oldu. Dahi yerinde akçe var. On bin oldu. Dahi yerinde akçe var. Yigirmi bin oldu. Dahi yerinde akçe vardır⁹. Tamâm otuz bin akçe virüb görür ki dahi mücrede

¹ P. 'yüzün' iki kere yazılmış.

² H. tabiatdandır

³ H. mâsî (عناسی)

⁴ P. ideben (ادد بن)

⁵ H. ol

⁶ H.'de 'mücrede' yok.

⁷ H. ol

⁸ H.'de 'min ba'd' yok.

⁹ H. var

akçe vardır¹. Hâce Kāsımdır niye uğradığını bilir². Dahi bu hâli /20b/ kimesneye dimeyüb Emîr Sultân Hazretleri'nin kemâli ile muhibb-i muhlisi olub otuz bin akçe teslîm idüb ol³ gussadan halâs olub Allâhü Teâlâ Hazreti'ne hamd idüb sâkin olıcak⁴ bir Yahûdi bâzergânı çıkagelüb didi kim yâ Hâce, şol alduğun taşı göreyin. Andan görüb didi kim ne vireyin? Hâce Kāsım ayıtdı kim yüz otuz bin akçe vir. Andan⁵ Yahûdi didi kim⁶ kabûl eyledim⁷. Pes anın üzerine bey'-i sahîh kılub ertesi⁸ gün yüz otuz bin akçeyi teslîm eyledi⁹; çün kim Hazreti Mahdûm'ın (n.m) uluvv-i himmeti berâkatıyla mezkûrın beş bin akçesi iki gün içinde yüz otuz bin olub yevmen feyven terakkî bulub az zamân içinde sâir Hâcelerun üzerine gâlib olıcak; râvî rivâyet ider ki mezkûr Hâce Kāsım mâdem ki kayd-ı hayâtda oldı, onun kisesinde akçe eksik olmayub gınâ-yı ömri ve muktezâ-yı hâtırı refâhiyyet üzere oldı¹⁰ ve kırk yıl mikdârı ol kiseden akçe harc idüb hergiz eksilmedi. Emîr Sultân Hazretleri'nin hayır duâsı ve virdügi berekâtı yümn-i himmetiyle¹¹ ve mezkûr nice fukarâ-yı müslimîn için hayrât ve hasenât eyleyüb¹² yollarda köprüler ve şehirlerde mesâcidler bünyâd eyledi ve Hazreti Mahdûm'ın camiini mezkûr Hâce Kāsım binâ itmişdir. Ba'de'z-zamân Sultân Mehmed zamânında rahmetüllâhi aleyh /21a/ uç beglerinden Sinân Beg dirlardi, ol gelüb mezbûre¹³ câmiin kible cânibinden¹⁴ ilhâk eyleyüb iki kubbe dahi binâ eyledi.

NAZM¹⁵

Göre bu evliyâyı hiç neyler

Söyledi Kāsımî neler söyler

Buna hiç sabr ider midir insân

Kim dürür bilelüm Emîr Sultân

Bunların¹ himmetin olan kişinin

Eksigi olmaya anın işinin

¹ H. var

² H. bilüb

³ H.'de 'otuz bin akçe teslîm idüb ol' kelimeleri yok.

⁴ H.'de 'sakin olıcak' yerine 'ol esnâda' yazılmış.

⁵ H.'de 'andan' yok.

⁶ H.'de 'didi kim' yok.

⁷ H. eyledim diyü

⁸ P. ertegi (ارتگی)

⁹ H. idüb

¹⁰ H. olub

¹¹ H.'de 'yümn-i himmetiyle' yok.

¹² H. idüb

¹³ P. medbûre (مدبوره)

¹⁴ P. cânibinde

¹⁵ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın kendisi yok.

Himmet it bize yâ Emîr Sultân *Bizde vardurır ne var noksân*
Umarız bizi dahi şâd idesin *Himmetin ile ber-murâd idesin*
İderiz her zamânda bunu ricâ *Himmetin üstümüzde hâzır ola*

BEYİT²

Nedir dinle Rasûl-i kâinâtı *O fahr-i âlemin hem mümkinâtın*
Şular kim bilmek ister ümmetümi *Bileler kim dutandır sünnetümi*
Çü ben bir yol kodım kim şemse benzer *Münevver gicesi gündize benzer*
Yolumdan taşra her kim ki bakarsa *Helâk ola o yoldan her kim çıkarsa*
Rasûlullah bu kaydı hoş kırdı *Hadîsinde bunu bu böyle buyırdı /21b/*
Gel ey mü'min gider senden riyâyı *Delil idin bu yol evliyâyı*
Buları her ki sevdi cân u dilden *Halâs ola bi-küllî gıış-ı gıldan*
Buları kim severse din yapar *Kişi her kimi sevse bile kopar*
Gel imdi evliyâyı sev gönülden *Buların sevgisin bırakma elden*
Var ey Yahyâ bu halkı sen gözetme *Menâkıb söyle artık söz uzatma*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE³ İKİ KİMESNE İMTİHÂNA GELÜB MURÂDLARINI BULDIKLARIDIR

Râviyân-ı müşk-bâr ve hâkiyân-ı anber-nisâr ider; çün Emîr Sultân Hazretleri'dir bu vech üzere Burûsa'da zuhûr idüb yap yap kerâmâtı meşhûr olmağa⁴ başladıysa şehrin ganîsi ve fakîri⁵ her biri ziyârete gelmege başlayub ve her gelenler tecrübe için gönüllerinde⁶ nice nesnelere tutub geldiklerinde dahi kendüler hiç kelâm itmeden Emîr Sultân Hazretleri'dir ol minvalleri olan nesnelere birer tarîkle zikr idüb her kişi mütesellî olub dahi mübârek ellerin⁷ öpüb giderler iken meger yine şehirden

¹ P. 'bubların' yazılmış; doğrusu 'bunların' olmalı.

² H.'de 'beyit' başlığı ve beytin kendisi yok.

³ P. hazretlerini

⁴ H.'de 'meşhûr olmağa' yerine 'zuhûr itmege' yazılmış.

⁵ P. fakrî (فقری)

⁶ H. gönüllerinden

⁷ P. eller

iki kimesne dahi gönüllerinde¹ tutarlar ki şol Emîr Efendi meger ki başlarına yeşil dahi sanurlar imiş² katî³ ulu kimesnedir dirler⁴. İmdi varalum görelim. /22a/ Gerçek midir? Eger velâyet var ise biri ider bana ekmek ile kaymak getürsin diyüb⁵ ve biri dahi ider gâyet ile hevâm vardır. Bana⁶ duâ itsün. Tevbeye bâis olsun⁷ diyücek; Emîr Sultân Hazretleri'dir bunların dahi birine niyeti üzere emir idüb ekmek ile kaymak getürdüb ve birine dahi mübârek ellerin kaldurub hevân götürülsün diyü duâ idicek ol kimesne fi'l-hâl Emîr Sultân Hazretleri'nin yed-i şerîfelerinden⁸ tevbe itmişdir ki adına Dervîş Yakub denilür.

MEDH⁹

Reîs-i evliyâdır Burûsa şehrinde Emîr Sultân
Cemî-i hasta diller derdine andan olur dermân
Anın keşf u kerâmâtı dille vasf olmazdır
Kalem yazmaz anı zikre tahammül eylemez insân
Buhâra şehûnün cânu bu Rûm'ın hânı olmuşdır
Ne Rûm belki yedî iklim içinde oldırır sultân
Muhammed neslidir ol şâh ana oğlum dimişdir ol
Melekler arşdan iderler o şâhın medhini her an
Diyâr-ı Rûm'a ol devlet yeter kim geldi ol sultân
Burûsa şehrine bundan öte hiç olmaya ünvân
Hüsâmî kasdı oldır kim o şâh himmet ide ana
İki âlemde şâd olub yüriye hürrem ve handân

¹ H. gönüllerinden

² H.'de 'meger ki başlarına yeşil dahi sanurlar imiş' cümlesi yok.

³ P. kani

⁴ H.'de 'kimesnedir dirler' yerine 'kimesne imiş' yazılmış.

⁵ H.'de 'diyüb' yok.

⁶ H. bana

⁷ H. olur

⁸ P. şerifeleriden (شريفه لريدن)

⁹ H.'de 'medh' başlığı var ama medhin kendisi yok.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MERHÛM MONLA FENÂRÎ VE BA'Zİ
ULEMÂ İLE OLAN HİKÂYELERİDİR

Râvî-i şîrin-i makâlât ve hâkî-i lezîzi'l-ibârât ider. Ol zaman ki Emîr Sultân Hazretleri /22b/ saâdet ve kerâmet ile Burûsa'ya teşrîf buyurdıkları zamân olub¹ pâdişâh-ı ehl-i îmân âl-i Osmân'dan merhûm Sultân Yıldırım Bâyezid Hân Hazretleri olub dahi Burûsa'da hâkimi'ş-şeri'ş-şerîf ve merci-i külli kavî ve zaîf Sultânü'l-ulemâ' ve Burhânü'l-füzalâ', o² asrın nûrı ve ehlinin sürûrı merhûm Fâzıl ibni Fenârî Hazretleri ve Monla³ Yegan ve Ali Rûmî; bunların emsâli ulemâ-i râsihîn ve fuzâlâyı kâmilîn müttfekun⁴ aleyh olub ayıtdılar: Hazreti Emîr Efendi velâyât ve kerâmât-ı bî-nihâyelerine nihâyet yokdur. İlm-i bâtınıyyede mamûr, hemçûn âf-tâb pür-nûrdır ammâ acaba ilm-i zâhiriyyede ki kelimât-ı cemiyet-i terkîbde ve kâide-i nahviyyûn ve sarfiyyûn gibi irâb-ı ilâlde yanî hareket-i fetha ve kesra ve damme terkîbi gibi malûm-ı şerîfleri ve mefhûm-ı münîfleri midir⁵ diyü her biri bir mesele-i müşkile ve bir suâl-i sâile hâzır idüb bi-tarîkı'l-imtihân huzûr-ı mevfüri'l-hubûrlarına vardılar; ammâ her biri mütekâid olub hiç birinin söz söylemege hicâb-ı velâyetden kudretleri olmadı. Hazreti Emîr Sultân evliyâ-yı tab'-ı şerîfinden makbûz itdikleri mesâil-i müşkilâtı gelen âlimler gördiler ki biri birine bakaşurlar. Tâkatleri tâk olub lisânları harekete⁶ iktidârları yokdur. Her biri âlim-dânâ iken tıfl-ı ebced-hân gibi dem-beste olub, zebân u dehânları peyveste olmuş. Hazreti /23a/ Emîr Efendi rahmetüllahi aleyh ayıtdı⁷: Hicâb-ı aczi ardan getürin. Ey ulûm-i zâhirde⁸ meşhûr olan âlimler! Hoş geldiniz. Sizler bana ideceğiniz esvile-i müşkilâtı, evcibe-i ma'kûlâtla size takrîr ideyin. Müşkillerinizi⁹ hall olsun. Bunların hâtırlarında olan mesâil-i mübhemi ale'l-infirâd tafsîl üzere kendüler iz'ân itdürüb i'lâm eyledi. Anlar dahi radiyallâhü Teâlâ anküm didiler. Hazreti Emîr Sultân aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân ayıtdı: Ey ulemâ-i dîn-i pâk, şol kimesnenin ki muallimi Hazreti Rabbu'l-ulâ yanî¹⁰ dü-kevni peydâ

¹ H.'de 'buyurdıkları zamân olub' yerine 'buyurdıklarında ol zaman' kelimeleri yazılmış.

² H. ol

³ P. melâ (ملا)

⁴ P. münfekun (منفق)

⁵ H.'de 'mefhûm-ı münîfleri' yok.

⁶ P. harekene (حر كنه)

⁷ H.'de 'ayıtdı' yok.

⁸ P. zâhir

⁹ P. müşkillerinizi

¹⁰ H.'de 'yanî' yok.

iden mevlâ ola, medresesi arş ola, acaba ol kimesnenin cihet-i ilmiyyesinde müdrük olmadığı yer kaldı mı? Ol¹ sizler anın gibiye imtihân-ı suâl itmek ayıb degil midir? cümle mebhût olub sadaka'l-Emîr didiler ve bu ma'kûle şübühâtı iz'ân-ı hâtır olub hâkipâ-yi şerîflerine yüzlerin sürüb özürlerin dilediler ve ayıtdılar: العذر عنده كرام الناس مقبول² dır diyü kıçın kıçın gidüb tağıldılar.

Lİ-MÜELLİFİHİ³

Varaklar tolsa vasf olmaz

Kemâlin yâ Emîr Sultân

Bize arz eyle gülzâr

Cemâlin yâ Emîr Sultân /23b/

Olub uşşâkın uş nâlân

İderler âhla efgân

Bize matlûb olan her ân

Visâlin yâ Emîr Sultân

Bizi ağlatma şâd eyle

Bu dil mülkin âbâd eyle

Hemîşe bize zâd eyle

Nevâlin yâ Emîr Sultân

Ağardı saç sakal âk pâk

Bu yüz karasına bir bak

Seniün red eylemez hiç hak

Makâlin yâ Emîr Sultân

Hüsâmî nola anlarsa

Sana hâlini ağlarsa

¹ P. ola

² Manası: Kerem sahibi insanlar yanında mazeret makbuldür. P.'de عنده yazılmış.

³ H.'de 'li-müellifihî' başlığı var ama li-müellifihinin içeriği yok.

*Cihânda görmedi kimse
Misâlin yâ Emîr Sultân
Geldim yüzimi kırî eşigine ben
Görmege mezârını nola gidersin sen
Her âdem ki bin bin tengrîden ola ilk
Ne eylersen eyleme gülzâr evlâ görerken
Dünyâda velîlerden özge çû nebîlerdir
Usluysan ayrılma zinhâr velîlerden
Kuşlar gibi uçanlar âlemde velîlerdir
Ulviyle süflîyi dehrin yolın mesken
Her kande kim işitsem hâlât-ı ahâlîş
Çâk ol pîre dil-i azmüm Hakk'a iderim ben /24a/
Gel ey cân hüdhüdi remz-i menâkıb
Beyân it dür gibi lafz-ı garâyib
Maânî kandini tûtî efkâr
Yesün keşf eylesün âlemde esrâr
Tezekkür olına turdıkça âlem
Okuyalar yazalar ibn-i âdem
Vücûdından kalan bâkî sizindir
Fenâ olan senin ancak özindir
Zebân-zevk-i akl bî-nazîrin
Mükemmel olıcak re'yi müşterek
Duâyı hayrı sen dâim taleb kıl
Kalan budır amelde sana bilgil*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MERHÛM SULTÂN YILDIRIM HÂN
HAZRETLERİ'NİN KERÎMELERİN ALDIKLARIDIR

Rivâyettir: Hazreti Emîr Sultân aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân Burûsa şehrine devlet-i saâdetle¹ geldiklerinde evlâd-ı âli Osmân'dan Yıldırım Sultân Bâyezîd² Hân bin Murâd bin Orhân bin Osmân Hân³ zamânı idi. ⁴ طابت مراقدهم و جعل الجنة منازلهم و متواهم . Hazreti Yıldırım Hân ol tarîhde vilâyet-i Rûm ili fethi gazâsında olub ba'dehû gelüb şehir-i Edirne'de sâkin olmuş idi. İder, çün merhûm Emîr Sultân Hazretleri'dir bu vech üzere ol olduğı savmaada mekân tutub dahi her hâlde merci-i pîr u civân ve ricâl ü nisvân olub avâze-i kerâmât ve sît-ı velâyetleri her tarafı tutub /24b/ ve niceler himmet-i aliyye ve inzâr-ı sâmiyeleri ile murâdlarına yeter oldılar ise meger Yıldırım Hân aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrânın Burûsa şehrinde⁵ bir sâliha ve âbide, mestûre, adına Hundî Sultân Hazretleri⁶ dirler idi; bir kerimesi var idi⁷. Tâat ve ibâdât ehli idi. Gicelerde⁸ yatmayub teheccüd namâzı⁹ kılarıdı. Salâhatiyle meşhûr idi. Allâhü Teâlâ o kıza¹⁰ hayr-ı tarîk-ı necât virmek diledi. Hemân bir gice ol iki cihân fahri Muhammed Mustafâ s.a.v.¹¹ Hazretleri'ni düşinde gördi. Varub mübârek¹² ellerin öpüb önüne düşüb¹³ mübârek ayaklarına yüzün sürüb ağladı. İki cihân fahri ve ilmin ve hayâtın ve hilmin ve sehânın¹⁴ menbai ol arabın ve acemin¹⁵ seyyidi Hazreti Muhammed Mustafâ (s.a.v.) Hazretleri bu sâlihânın hâtırın tesellî eyleyüb didi kim ağlama cânım; ben sizi ol Buhâra'dan gelen oğlım Muhammedü'l-Buhârî Hazretleri'ne virdim. Sabâh olıcak bu emri benden kabûl eyleyüb hilâf itmeyesin.

¹ P. saâdıyla (سعاديلا)

² P. Bâyerîd (بايريد)

³ H'de 'evlâd-ı âli Osmân'dan Yıldırım Sultân Bâyezîd Hân bin Murâd bin Orhân bin Osmân Hân' yerine 'evlâd-ı âli Osmân'dan Yıldırım bin Murâd Hân bin Hân Orhân bin Osmân' diye yazıyor.

⁴ Manası: Kabirleri iyi ve temiz olsun. Meskenleri ve varacakları yer cennet olsun. H.'de مراقدهم şeklinde yazılmış. Ayrıca 'menâzilehüm' derken 'ze' harfinin noktası konmamış; 'menârilehüm' (منارهم) şeklinde yazılmış.

⁵ P. şehribde (شهریده)

⁶ H.'de 'hazretleri' yok.

⁷ H. bir kerimesi var idi.

⁸ P. gicelerle

⁹ P. namazın

¹⁰ H.'de 'o kıza' yerine 'ol kıızı' yazılmış.

¹¹ H. s.a.v.

¹² H.'de 'mübârek' yok.

¹³ H.'de 'önüne düşüb' yok.

¹⁴ H.'de 've sehânın' yerine 've şefâatın' yazılmış.

¹⁵ H. arab-ı acemin

Olmaya ki hicâb idüb bir gayri amel idesin diyüb gâib oldu, çün Hundî Sultân uyandı. Sâkine olduğu kasrın içi nûr-i sâtî' birle tolmış. Kasr nûrından¹ görünmez. Secde-i şükr idüb Hazreti Hakk'a hamd ü senâ kıldı ve yine sabâh olıcak bu sırrı kimseye dimedi. Hicâb eyledi; lâkin ol gün yemedi, içmedi. /25a/ Gice olunca ve yine durub namâza şürû' eyledi. Nısfu'l-leyl olunca andan yine abdest tazeleyüb yine yatdı. Hemân Resûlullah (s.a.v.) Hazretleri'ni yine² gördi. Gelüb ayıtdı: Yâ Seyyide, niçün böyle idersin, yohsa benim oğluma varmakda ar mı idersin? İmdi, benim ümmetimden olub rûz-i mahşerde şefâatim almak dilersen sabâh olıcak bir an ve³ bir sâat tehîr itmeyüb benim şer-i şerîfim üzere oğlum Muhammedü'l-Buhârî Hazretleri'ne kendüni nikâh itdiresin diyüb muhkem tekîdler itdi; çün sabâh oldu Hundî Sultân yine hicâb idüb ayıtdı: İlâhî: cemî gizlü işler sana âşikâredir. Yâ Rabbi, bu benim gördüğüm senün Habîbi Ekrem'in ve hem Rasûlin (s.a.v.)'dir. Şübhem yokdur. Ben karâvaşın hicâb iderim. İmdi, Yâ Rabbi, dilerim ki o⁴ habîbin ve rasûlin (s.a.v.) oğlı olan Seyyid Muhammedü'l-Buhârî Hazretleri bu hususda olan hicâbı evvel ol⁵ feth eylesün⁶ diyü ağladı. İşbu kaziyeye-i mâdde ve menşe' bu idi kim Hazreti Mahdûm (n.m.) dahi Rûm'a gelmeden⁷ hâtun ana Burûsa'da mütemekkin olmuşdı. Meger bir gice vâkıasında âf-tâb yani⁸ güneş gelüb koynına girer. Dahi sabâh oldıkda saâdet ile o⁹ hâbdan bîdâr oldıkda¹⁰ bu vâkıanın tabîri için şehirde tabîr-i vâkıâtle meşhûr /25b/ olanlara hizmetkâr¹¹ gönderüb istifsâr idicek her birisi dirler ki bu vâkıanın tabîri ve sahîh takrîri¹² budır ki bunu gören azîze¹³ sahîhu'n-neseb-i saâdât ve ehlullahdan bir azîze tezevvüc olub iki cihân devletine vâsıl olur ve cemîan me'mûlâtı saâdet ve izzet ile hâsıl olur. Andan vaktâ ki Sultânü's-Sâdât Hazretleri (n.m) Burûsa'da mütemekkin olub taayyün bulıcak hâtûn ana taakkul ve tefekkür kılub didi kim hemân ol benim gördüğüm âf-tâb-ı saâdet işbu serverdir, didi.

¹ H. nurdan

² H. yine

³ H.'de 've' yok.

⁴ H. ol

⁵ H.'de 'evvel ol' yerine 'ol evvel' yazılmış.

⁶ H. itsün

⁷ H. gelmedin

⁸ H.'de 'âf-tâb yani' yok.

⁹ H. ol

¹⁰ H.'de 'oldık da' yerine 'olub' yazılmış.

¹¹ H. hizmetkârlar

¹² H.'de 've sahîh takriri' yok.

¹³ H. azîz

Andan sonra kendünün bir makbûl kulu vardı. İrsâl idüb ayıtdı¹: Var Emîr Sultân'ın karşusunda tur ammâ bir kelimât eyleme. Hemân kendüleri ne buyurırlarsa hıfz idüb gelüb haber viresin diyüb gönderdi. Ol kimesne dahi semi'nâ ve eta'nâ diyüb Sultân Hazretleri'ne geldi. Biz bunda pâdişâh kızı almağa gelmedik²; lâkin arş-ı a'lâdan melâikeler nikâh eylediler. Biz dahi kabûl itdük³ diyü buyurdu. Ol kimesne gelüb bu haberi viricek Hundî Sultân ayıtdı: Emr vücûb içündür. Şimdengeru emre muhâlefet itmege mecâl yokdur. Hemân nikâh olsun diyü buyurdu; ammâ Hundî Sultân Hazretleri meger Rûm İli Begler Begi'sine nâmzed konmuş idi. Bu emri kemâl mertebede müteaccibe ve zuhûrına nihâyet derecede mütarakkiye olundu. Hundî Sultân Hazretleri /26a/ kibâr-ı ulemâyâ hâdimler ve dâyeler salub dahi bu emri beyân ve nikâh olunsun⁴ diyü işâret eylediklerinde⁵ mezkurûn râviyân iderler ki meger merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri ol vakitte Burûsa'da olmayub ekser askeri ile Edirne'de idiler. Ana binâen havf⁶ idüb kimesne nikâha cüret idemeyücek⁷ âhiru'l-emr Emîr Sultân Hazretleri'nin bir muhibbi vardı. Mevâlîden Monla Alî-i Rûmî dirler idi. Bir fâzıl-ı asr ve⁸ müktezâ-yı şer-i şerîf üzere tarafeynden rızâyla inde'ş-şühûd akd ü nikâh idüb dahi ne ise Emîr Sultân Hazretleri'dir olduğu mahalden nakl buyurub Hundî Sultân Hazretleri'nin kalada olan sarâ-yı şerîfine dâhil ve emr-i zifâf ve halvet-i sahîha ne ise⁹ tamâm olub ümîdi¹⁰ hâsıl oldıktan sonra râvîler ider; ol zamânda Burûsa'da muhâfaza olan vezîrdur. Bu emri Edirne'de merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'ne arz idüb dahi keyfiyet-i hâli tamâm mertebede i'lâm eyledi ise meger merhûm¹¹ pâdişâh¹² gâyet bî-huzûr¹³ oldılar ve yanında olan¹⁴ ba'zı müfsidler ayıtdılar: Sultânım lâyıık mıdır? Siz yedi iklîm pâdişâhı¹⁵ olasız. Bir kişi

¹ H.'de 'ayıtdı' yok.

² H. gelmedik idi

³ H. eyledik

⁴ H. olsun

⁵ P.'de 'eydiklerinde' (ایدکلرندده) yazılmış.

⁶ H. havflar

⁷ H.'de 'nikâha cüret idemeyücek' yerine 'nikâh idemeyicek' yazılmış.

⁸ H. ve

⁹ H.'de 'ise' yok.

¹⁰ H. ümid

¹¹ H.'de 'meger merhum' yok.

¹² P. bâdişâh

¹³ P. bî-husûr (بيحضور)

¹⁴ P. ola

¹⁵ P. bâdişâhı

gelüb sizden¹ icâzet almadan pâdişâh² kızını ala diyüb ba'zı kelimât ider ki³ pâdişâhın kalbine gazab⁴ ve fitne viricek ba'zı râcif kelimât itdiler⁵. Hattâ Sultân /26b/ Yıldırım Hân⁶ Hazretleri dahi kemâl mertebede gazûb pâdişâh olub ve katî tîz nefis ü kîne hâh olmağla tîz vüzerâsından⁷ Süleymân Paşa nâm bir vezîrin biraz sipâh ile gönderub dir ki ale'l-acele Burûsa'ya varub⁸ dahi iksini dahi katl itmek gerek diyüb gönderdi⁹. Mübâşirlerini fi'l-cümle mahbûs dutub kapuya iledeler ahz-ı şedîd ile ahz idüb ale'l-acele bana getir diyücek rivâyet-i sikât iderler götüri¹⁰ Burûsa halkı dahi bu emre vâkîf ve meâle mütevâkıflar¹¹ idiler ki hâl nice ola; çünkü Süleymân Paşa Edirne'den koşulan adamlar ile¹² kalkub Burûsa'ya gelmede¹³. Bunların geleceklerin nûr-i velâyet ile bilüb dahi şehre bir konak yakîn geldiklerinde, Sultânü's-Sâdât Hazretleri rahmetüllahi aleyh Hundî Sultân Hazretleri'ne buyurdılar ki baban bize kırk kul gönderdi ki hapisle¹⁴ alub giderler¹⁵. Anlar bize degebilmek muhâldir. Meger ukûbet-i ilâhiyyeye¹⁶ vâki olsalar¹⁷ gerekdir didi. Yarın bize gelürler ammâ sakın korkma diyücek Hundî Sultân Hazretleri bu haberi işitdikde kemâl mertebe havfa düşüb dahi Süleymân Paşa irtesi ol sipâh ile şehre gelüb dahi bir mahalle¹⁸ kondıkda şehir kavmi işidüb bir dâne gulgule düşdi. Hundî Sultân'a haber olub geldi. Emîr Sultân'ın /27a/ etegi altına girüb ayıtdı: Sultânım siz âl-i Rasûlsiz Hazretine kıymazlar ya benim¹⁹ hâlim nice olur didi. Sultân Hazretleri

¹ P. sırdan (سردن)

² P. bâdişâh

³ H.'de 'ider ki' yerine 'itdiklerinde' yazılmış.

⁴ P. gasab (غصب)

⁵ H.'de 'viricek ba'zı râcif kelimât itdiler' cümlesi yok. Bunun yerine 'bir akdılar' kelimeleri var.

⁶ H.'de 'Sultân Yıldırım Hân' yerine 'pâdişâh' yazılmış.

⁷ P. vüzerâsından (وزرستان)

⁸ P.'de 'Burûsa'ya varub' yerine 'Burûsa var' yazılmış.

⁹ H. gönderdi

¹⁰ H.'de 'mübâşirlerini fi'l-cümle mahbûs dutub kapuya iledeler ahz-ı şedîd ile ahz idüb ale'l-acele bana getir diyücek rivâyet-i sikât iderler götüri' cümlesi yok.

¹¹ H.'de 'meâle mütevâkıflar' kelimeleri yok.

¹² H.'de 'koşulan adamlar ile' yok.

¹³ H. gelmekte

¹⁴ P. habisle (حبسه)

¹⁵ H. gideler

¹⁶ H. ilâhiyye

¹⁷ H. olsa

¹⁸ H. mahalde

¹⁹ P.'de 'benim' yerine 'nim' (نیم) yazılmış.

ayıttı: لا تخف ولا تحزن ان الله معنا ¹ didi, yanî korkma ve üşenme² Allah Teâlâ bizimledir³ didi. Ol kırk nefer kimesnelerdir ziyâde⁴ şiddet ile gelüb dahi Hundî Sultân Hazretleri'nin sarâyı⁵ havlisine dâhil olduklarında Emîr Sultân Hazretleridir, Hundî Sultân Hazretleri'ne⁶ işâret eylediler ki şol bân içindeki yayı alun. Bir ok dahi çıkarun getirin⁷ meger Hazreti Mahdûm'ın (n.m.) her zamân leylem ve nehâr bir kepâze emsâli bir yay kurulu durırdı gazâ niyetine. Andan Hâtûn ana okı yayı alub gelicek buyırdı kim gezleyüben atun andan⁸ hâtûn ana didi kim Sultânım biz bunı atamazız andan⁹ Sultan¹⁰ buyırdı kim siz gezlen ok kendüsi gider diyücek hâtûn ana pencereden kullara karşı kirişe bırakduğlayın¹¹ kırk dâne yeşil yelekli oklar ol pencereden parlayub çıkub dahi ol gelenlerin kimisine tokunub helâk idüb¹² ve kimisi dahi kaçub varub olduğu yerde Süleymân Paşa'ya ve bile olanlara haber viricek anı gördük ki¹³ halk bunı gördi temâşâyâ çıktılar. Andan râvî-i azîzler didiler kim ol vakit biz dahi Sultânü's-Sâdât Hazretleri'nin¹⁴ âsitâne-i şerîfinde mütezır durmuşdık. Gördük /27b/ kim Süleymân Beg ve sâir benâm begler ol cümlesi pür-sâz seleb gelürler, çıka gelüb dahi¹⁵ Hundî Sultân Hazretleri'nin sarây-ı şerîflerine girelüm didiklerinde biz dahi cümlemiz karşı¹⁶ varub Tâcü'd-dîn Dede ve¹⁷ cümle yalvaru varub tahammül eylen, münâfık sözine uyub hâdis eylemen; didigimizde bizi urmağa âlât-ı harbe yapışdıklarında birinin tutmağa elleri varmayub bize yakîn gelicek yarağa çapındılar kınından çıkmadı ve¹⁸ oka, yaya yapışdıklarında¹⁹

¹ Manası: Korkma ve üzülme. Şüphesiz Allah bizimledir.

² P. üşütme

³ H. bizimle biledir

⁴ P. zibâde (زباده)

⁵ H. şerâyifi (شرایفی)

⁶ H.'de 'Hundî Sultân Hazretleri'ne' yerine 'Hundî Sultâna' yazılmış.

⁷ H.'de 'şol bân içindeki yayı alun bir ok dahi çıkarun getirin' cümlesi 'şol yay ile bir ok getir' şeklinde yazılmış.

⁸ H.'de 'andan' yok.

⁹ H.'de 'andan' yok.

¹⁰ H. sultan

¹¹ P. kullar karşı giz bırakduslayın

¹² H.'de 'idüb' yok.

¹³ H. kim

¹⁴ H. Hazretleri'nin

¹⁵ H.'de 'çıka gelüb dahi' yok.

¹⁶ P. karşıub (قارشوب)

¹⁷ H. ve

¹⁸ H.'de 've' yok.

¹⁹ P. yapışdılar

tirkeşlerinden çıkaramadılar; ammâ bu tarafda¹ Sultânü's-Sâdât Hazretleri kendüler² kendü nefsiyle söylenürdi: Kıyman babam, urman babam; diyü, yanî Rûm Erenleri bu gelenleri helâk itmek dilerler imiş. Anlara der-host idüb kıyman didigi ol idi. Eyle derken hay Saru Yusufım, kıydın didi. Meger Edremid tevâbiinden Saru Sinân Dede dirler idi, bir dervîş bustân kazadırır imiş³ bu mâcerâya vâkîf olub dimiş kim ey bî-edeb, bî-din sen benim şeyhume⁴ sû-i zanna gelürsin. Biz ne pîşedeyüz⁵ kim senün hakkından⁶ gelmeyevüz diyüb elindeki kazmayı atub Burûsa'da Süleymân Begi bögrine urdı. Meger bu kullardır ol vakitte kapuda olub dahi Süleymân Paşa ol mahalle gelmemiş idi. Anı gördük ki⁷ giden gidenin⁸ olub⁹ dahi hâl nedir diyince; halk didiler ki¹⁰ Süleymân /28a/ Paşa'dır atından yıkılıb helâk olayur kamû begler üzerine gelicek Süleymân Paşa'dır¹¹ didi kim¹² begim¹³ meded yetişün şeyhe bana kıymasun min ba'd sû-i zanna tevbe ideyin. Sultânü's-Sâdât ve menbai'l-izzı ve's-sâdât¹⁴ Hazretleri buyurdı kim¹⁵ babam sâir Rûm¹⁶ Erenlerini men¹⁷ eyledik; ammâ Edremid'de Saru Yusufı men idemedik. Bustân kazadırırdı¹⁸. Kazmayla¹⁹ atub urdı min ba'd ana dermân yokdır diyücek götürüb gitdiler. Otağına varınca çatlayub öldi. Bâkî kullar varub olan mâcerâyı merhûm Yıldırım Bâyezîd²⁰ Hân Hazretleri'ne haber viricek Pâdişâh Hazretleri havfe düşüb kalbi²¹ dehşet eyledi ve huzûrında olan ekâbir ve²² âyân ayıtdılar: Sultânım bu kişide bir sır vardır. Biz bilmeziz. Bu kişi hem evlâd-ı Rasûldir hem bu kadar velâyet ve kerâmet ola. Gelün Sultânım bu husûsı

¹ H. tarafdán

² H. kendüler

³ H.'de 'kazadırır imiş' yerine 'kazar idi' yazılmış.

⁴ P. seyhume (سيخومه)

⁵ P. pîşedeyur

⁶ H.'de 'senün hakkından' yerine 'sizin hakkımızdan' yazılmış.

⁷ H. kim

⁸ P. gıdtik

⁹ H. oldı

¹⁰ H. kim

¹¹ H. paşa

¹² H. didi kim

¹³ H.'de 'begim' yok.

¹⁴ H.'de 've menbai'l-izzı ve's-sâdât' tamlaması yok.

¹⁵ H. 'buyurdı kim' yerine 'buyurdılar ki' yazılmış.

¹⁶ H.'de 'rûm' yok.

¹⁷ H. def

¹⁸ H. kazar idi

¹⁹ H. kazmayı

²⁰ P. Bâyerîd (بايريد)

²¹ H.'de 'kalbi' yok.

²² H. 'de 've' yok.

Allâhü Teâlâ'ya tevfi̇z idüb mukayyed olmanuz; eger mukayyed olursanız belki size dahi bir zarar yetiŖe didiler. PâdiŖâh Hazretleri ayıtdı: Tevbe idüb ve¹ rücû itdim. Bu husûsda bana bir dahi kelimât itmegin² diyü buyırdı. Artuk dahi³ mukayyed olmadılar. Allâhü a'lem.

MONLA FENÂRÎ HAZRETLERİ EMİR SULTÂN HAZRETLERİ İÇÜN
YILDIRIM BÂYEZİD HÂN HAZRETLERİ'NE TAHRİR BUYURDIKLARI
MEKTÛB-I ŖERİFLERİDİR⁴ /28b/

Monla Fenârî Hazretleri Sultân Yıldırım pâdiŖâh-ı gayûrın âteŖ-i gazabını teskîn ve kalb-i Ŗerîflerini telyîn için cenâb-ı izzet karîn devlet rehînlerine nasihat-güne bir varaka-i belâgat-ı numûne tahrîr idüb Hazreti Emîr'in evsâf-ı celiyye ve kerâmât-ı aliyyesini beyân ve takrîr idüb; cenâb-ı pâdiŖâha irsâl buyurub teyemmünen ve teberruken ol mektûb-ı Ŗerîfin sûreti bu mahalde tahrîr olındı. Sûratü'l-mektûbi'Ŗ-Ŗerîf bilâ tağyîr ve tahrîr imlâ olındı:

انه من سليمان و انه بسم الله الرحمن الرحيم اما بعد من اضعف العباد الى حافظ البلاد السلطان بن السلطان مفخر ال عثمان
şöyle malûm-ı⁵ ابو المجاهدين ناصر الاسلام و المسلمين مد الله طول حياتك و كثر اولادك متسللا الى يوم الدين
Ŗerîf ola ki pâdiŖâh-ı âlem penâha bizim Rasûlimiz Muhammed Mustafâ (s.a.v.) Hazretleri'nden mukaddem Hazreti İsâ (a.s.) ashâbından üç peygamberi Antâkıyye kavmi tekzîb idüb kîl itdiklerinden sonra birinci gün bi rivâyetde üçüncü gün katl idüb söyniŖi söyniŖi ulu evlerine geldikleri sâatde Hazreti Cebrâil (a.s) bir sayha ile cemîsini helâk idüb ne dünyâ ne âhîret hâsıl oldı. El-ıyâzü billâhi min zâlik. İmdi bu emr-i azîm için /29a/ bizim dahi pâŖâh-ı âlem-i penâhdan ricâ ve temennâmız budır ki dünki gün katline emr eyledüginüz kimesne âl-i Rasûlden bir azîzdir ki Rûm iklimine bunculayın âl-i Rasûlden bir kimesne kadem basmıŖ degildir. Buhâra'dan sa'y idüb peleglerle ve pîŖekler ki bunculayın bir sahîhî'n-neseb kimesne getürde bile idünüz zehî saâdet-i sermediyye ki zâhiren ve bâtinen size müyesser olmuŖdur ki Sultân-ı Enbiyâ (s.a.v.) Hazretleri ile dünür oldunuz. Dünyâ ve âhîretiniz yevmen fe-

¹ H.'de 've' yok.

² P. itmek

³ H.'de 'artuk dahi' yerine 'dahi artuk' yazılmıŖ.

⁴ H.'de bu başlık ve içeriği yok. Sadece 'Sûret-i mektûb' ibâresi yazılmıŖ.

⁵ Manası: Süleyman'dan; o Rahmân ve Rahim Allah'ın adıyla (başlamakta)dir. Bundan sonra, kulların en zayıfından beldelerin koruyucusuna ki o mücâhidlerin babası, İslâm'ın yardımcısı olan Osman ailesinin iftihar ettiği, övünç vesilesi saydığı sultân oğlu sultândır. Allah sana uzun ömür versin ve din gününe kadar devamlı olarak evlâdını çoğaltsın.

yevmen dahi ziyâde ola ve hem bu güveynüz olan kimesne Sultân-ı Enbiyâ (s.a.v.) Hazretleri'nin علماء امى كانباء بنى اسرائيل¹ makûlesinden add olınanlardandır. Husûsan bunlar nesl-i Rasûl ola ve dahi hem biz bunlardan gördüğümüz² âsârı Hazeti Rasûl'den sonra kimesneden nakl olunmaz. Zîrâ ki dünki gün sayha-i vâhîde ile kıraât ان كانت الا صيحة واحدة فاذا هم خامدون³ dimeleri ile kırk nefer kulunuz teslîm-i rûh idüb âyân-ı şehir ile varub namazların kılub defn eyledük. Şöyleki bir dahi tecâvüz olına ashâb-ı karyeye vâki olan manâ bizim şehrimizde dahi olacağına şübhenüz olmasun. Bâkî emr-i fermân saâdetli⁴ pâdişâh-ı âlem penâhındır.

ŞİİR⁵ /29b/

<i>Kerâmetin kati çokdır</i>	<i>Bilürim yâ Emîr Sultân</i>
<i>Gice gündiz senin medhin</i>	<i>Kılurım yâ Emîr Sultân</i>
<i>Beni ağlatma şâd eyle</i>	<i>Bu dil-i mülkin âbâd eyle</i>
<i>Şol vaktin kim ecel iriüb</i>	<i>Ölürem yâ Emîr Sultân</i>
<i>Senin aşkın safâsından</i>	<i>Geçilmezdir hevâsından</i>
<i>Nedir işim yine senden</i>	<i>Alurım yâ Emîr Sultân</i>
<i>O sensin cümleden ulı</i>	<i>Hüdânın sevdiği kulı</i>
<i>Meded göster bana toğrı yolu⁶</i>	<i>Kalurım yâ Emîr Sultân</i>
<i>Hüsâmî medhini söyler</i>	<i>Hemîşe seni yâd eyler</i>
<i>Sana her kande çağırсам</i>	<i>Bulurım yâ Emîr Sultân</i>

BEYİT⁷

<i>Rasûlullâh bir gün geldi birâder</i>	<i>Dizin çökündi öninde gör ne söyler</i>
<i>Arab feth eyleyüb açdı bu bâbı</i>	<i>Eyâ iki cihânın âf-tâbı</i>
<i>Mete's-sâah diyüb itdi ikâmet</i>	<i>Ki yanî kim kaçan kopar kıyâmet</i>

¹ Aclûnî, **Keşfu'l-Hafâ**, c. II, s. 60. Manası: Ümmetimin âlimleri İsrailoğullarının nebileri gibidir.

² P. 'gördüğümüz' yazılmış; doğrusu 'gördüğümüz' olmalı.

³ Manası: Sadece korkunç bir ses oldu. Bir anda sönüp gittiler. (Yasin süresi 36/29)

⁴ P. 'saâdîlî' (سعاديلي) yazılmış; doğrusu 'saâdetli' olmalı.

⁵ H.'de 'şiir' başlığı ve şiirin içeriği yok.

⁶ P. 'yolu' derken 'ye' harfinin noktaları konmamış.

⁷ H.'de 'beyit' başlığı ve beyitin içeriği yok.

Buyırdı ne kılavuzın sorarsın *Ana irişmege şöyle ura[r]sın /30a/*
Arab eydür eyâ dinin usûli *Ki yanî Hakk Teâlâ'nın Rasûli*
A 'mâlüm yokdürür kurtara beni *Ve illâ severim Allâh seni*
Didi server ne gökçek yere uluvver *Kişi sevdiği bile kopar*
Gel imdi kıl teveccüh evliyâyâ *Nice bir tâbi olursın hevâyâ*
Hevâyâ uyanun işi harâbdır *Susatu ben özendüğün şarabdır*
Sana farz olanı Hakdan dut anı *Sakın aldamasun dünyâyı kani*
Çü söz bu araya irdi hemîndir *Menâkıb zıkr iden gamdan emîndir*

Râvî ider; çün¹ bu hâldir böyle vâki olub ve² merhûm Sultân Yıldırım Bâyezîd³ Hân Hazretleri dahi Edirne'de ziyâde bu emirden ıztırâb üzere oldukların bildüğinden meger ol târîhde Burûsa'da Fâzıl⁴ İbn-i Fenârî Hazretleri ki ol zamânda Burûsa kâdısı idiler⁵. Tîz bir arz yazub Hazreti Emîr Efendi'nin keyfiyet-i velâyetini ve kerâmetini arz idüb Sultânım'a birkaç ehl-i fesâd kizb sözler söylediler. Edirne'de merhûm Sultân Yıldırım Bâyezîd Hân Hazretleri'ne⁶ irsâl ider ki elhamdü lillâhi Teâlâ şunun gibi bir ulu⁷, sâhib-i kerâmet-i azîz ve şerîf-i /30b/ hânedân-ı saâdet dûr-ı mâtenize⁸ dâmat olalar ve saâdet-i ehl-i İslâm'a nasîb oldu ki bunun gibi⁹ sâhib-i saâdet ve ehl-i velâyet şehrimize gelüb tevattun eyledi. Anın riâyeti üzerimize farz ve vâcibdir ve olması da bu¹⁰ şekilde olına devletdir diyü bildüğü mertebe tarîf buyurub i'lâm eyledüklerinde Yıldırım Hân dahi itdüğü işe nâdim oldu¹¹. Emîr Sultân Hazretleri'nin Burûsa'da¹² dahi nice kerâmetlerin işidüb dahi derûnlerinde¹³ nev'an mehabbetleri dahi sâbite olmuş olmağın bu arz-ı şerîfden dahi cemî-i ahvâle vâkıf ve

¹ H.'de 'râvî ider; çün' yerine 'râvî çün böyle rivâyet iderler ki çün' yazılmış.

² H.'de 've' yok.

³ H.'de 'Bâyezîd' yok.

⁴ P. fâfasl (فافصل)

⁵ H. Fâzıl İbn-i Fenârî Hazretleri kadı idiler.

⁶ H. Yıldırım Hân Hazretleri'ne.

⁷ P. olub

⁸ H.'de "dûr-ı mâtenize" yerine "sultânıma" yazılmış.

⁹ P.'de 'bunun' ve 'gibi' kelimelerinin 'be' harflerinin noktaları konmamış.

¹⁰ P.'de 'bu' kelimesinin noktası konmamış.

¹¹ H. olub.

¹² P. Burûsa

¹³ H. derûnlerinden

meâl-i emre gereği gibi ârif¹ olduklarında ol derûnlerinde olan² sû-i niyetlerinden cemîan nükûl idüb anlar dahi bin cânile³ kabûl eylemişlerdir. Allâhü a'lem.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN KADÎDLER HİKÂYESİDİR

Raviyân-ı hôş-mâkâl ve hâkiyân-ı nîk⁴-ahvâl ider; çün ol zamândaki Süleymân Paşa'dır bu niyet üzere yanında bile olanlar ile şehre girer olduklarında⁵ şehrin halkından çoğı temâşâyâ çıkub dahi meger bir karıcıkın dahi iki oğulları bile çıkmışlar imiş. Hikmet-i Hüdâ'nındır ki ol günde her kim ol seyre çıkmışlar /31a/ ise birer belâyâ mübtelâlar olub⁶ dahi her biridir kemâl-i istiğâse sadedinde iken ittifâk bu karıcık dahi çıka gelüb dir ki Sultânım meded eyle, kıyma; bilmezlikle⁷ benim dahi iki oğullarım var idi. Anlar dahi halkla bile seyre çıkmışlar. Lutf eyle, anları avf eyle. Suçları yokdur diyücek Emîr Sultân Hazretleri dahi fi'l-hâl ol karıcığa hitâb idüb buyurdılar ki senin oğullarına dahi Hakk Teâlâ Hazretleri⁸ bir gazab eylesün ki ikisi bile turdıkları yerlerinde⁹ kadîdler¹⁰ olub halk anların temâşâlarına çıksunlar; diyücek ol karıcık dahi¹¹ nice kimesneler iledir, gelüb gördüklerinde görseler ki¹² ikisi bile kadîdler olmuş olub sonralar merhûm Sultân¹³ Yıldırım Hân Hazretleri anları dahi kendü türbe-i şerîfeleri civârında kodırub, üzerlerine türbe yapdırmışlardır ki kadîdler türbesi denilmekle¹⁴ meşhûr olub dahi yakîn zamânlara dek varanlar¹⁵ görirler iken ba'zı hâmile avratlar havflerinden hamillerin vaz' itmekle sonradan üstlerin örttürmüşlerdir; bu meşhûrdır.

¹ H. vâkıf

² P. ola

³ P. hânla (حانله)

⁴ P. milk

⁵ P. girululdıklarında (كبرو لولدقلمنده)

⁶ P. ub

⁷ H. bilmezlik eyle

⁸ H. hazreti

⁹ H. yerde

¹⁰ H. kadîd

¹¹ P.'de 'dahi' kelimesinin sadece 'dal' harfi var.

¹² H.'de 'gördüklerinde görseler ki' yerine 'gördiler ki' yazılmış.

¹³ H.'de 'sultân' yok.

¹⁴ P. dibilmekle

¹⁵ P. varanlu

MESNEVÎ¹

Mülk-i Rûm'un serveridir Hazreti Sultân Emîr

Evliyânın behteridir Hazreti Sultân Emîr /31b/

Âlidir peygamberin ol mülk-i Rûm'a sultân olub

Etkiyânın mehteridir Hazreti Sultân Emîr

Arsa-i âlemde bir geldi dahi hiç gelmeye

Cümle noksandan berîdir Hazreti Sultân Emîr

Her kerâmâtı güneşden aydan ezhardır anın

Hem hakâyık mazharıdır Hazreti Sultân Emîr

Çağırana yetişür kande kim çağırılrsa ol

Sanma kim öldi diridir Hazreti Sultân Emîr

Bu Hüsâmî her nedenlü medh iderse ol şehi

Nola lâyık hem berîdir Hazreti Sultân Emîr

EMÎR SULTÂN'IN GAZÂDA SULTÂN YILDIRIM HÂN HAZRETLERİ'NE GÖRİNDİKLERİDİR

Râviyân-ı hoş-rivâye ve nâkılân-ı hûb-hikâye ider; çün merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri dahi ki Edirne'den kalkub dahi ki² bir kala fethine varacaklar idiler³. Varub dahi ne ise bir müddet a'dâ-i dîn ile cenk ü cidâl ve her neviden harb u kıtâl olunub, gâh bunlar anlara⁴ gâlib ve gâh anlar dahi bunlara gâlib iken bir defada asker-i İslâm'a ziyâde hezîmet ve her birine kemâl mertebede havf u haşyet târî olub, dahi her birisidir bî-ihityâr karâra mecâl idemeyüb dahi cümlesi firâr idicek; merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri dahi artık ikâmete mecâl-i tahammül idemeyüb ol dahi saâdet ile bir tarafa müteveccih olıcak anı görür ki önlerinden bir yeşiller giymiş ve başına yeşil dülbend sarınmış dahi bir demur⁵ kır ata binmiş bir azîz-i nûrânî zuhûr idüb /32a/ dahi merhûm Yıldırım Hân Hazretleri'ne dir ki: Korkma dön fırsat

¹ H.'de 'mesnevî' başlığı var ama mesnevînin içeriği yok.

² H.'de 'ki' yok.

³ H. idi

⁴ P.'de 'anlara' yok.

⁵ H. timur

senindir ve bizi dahi Burûsa'da¹ bulasın diyücek merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'nin dahi derûnlerine bir azîm-i kuvvet müstevlî olub dahi dönicek, görirler ki cemîan askerdir avdet itmişlerdir. Bi-avnillâhi Teâlâ ve kemâl-i ihsâne feth-i nusret sühûletle bedîd olub cünd-i a'dâya kemâl-i hezîmet müyesser oldıkda mâlları ahze ve kalaları kabza-i teshîre gelicek merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'dir², Allâhü Teâlâ Hazretleri ile ahd iderler ki in-şâ'-Allâhü Teâlâ Burûsa'ya varayın. Dahi ol azîzi bulub bu mâlı ana vireyin ki bu feth-i azîm ve lutf-ı delîm, ol azîzin himmeti ve imdâdı ile olmuştur diyüb dahi bi-iznillâhi Teâlâ sıhhat ile Burûsa'ya vâsıl olduklarında hîn-ı mülâkatda görirler ki ol seferde kendülere görinen azîz-i nûrânî hemânâ bu dâmadları olan Sultân'dır. Öyle olıcak kemâl mertebe temelluklar ve tehalluklar ile buluşub mübârek ellerinden, mâ-adâ mübârek³ ayakların dahi öpmek kasdın itdik de Sultân Hazretleri bârekellâh diyüb Pâdişâh Hazretleri'ni muânaka eyledi. Pâdişâh Hazretleri ayıtdı⁴: Sultânım, bizi hayır duâdan ihrâc eylemen diyücek Sultan Hazretleri mübârek ellerin kaldırub hayır dua eyledi. /32b/ Dahi Emîr Sultân Hazretleri'ne ol seferde olan hâli inhâ' ve mâlı arz eylediklerinde, Emîr Sultân Hazretleri buyururlar ki bizim mâla ihtiyacımız yokdur ve ol makûleler giru sizin gibi pâdişâhlara lâzımdır diyücek ba'de'l-ibrâm sâniyen kabûl⁵ itdik. Nihâyet ol mâl ile kalanın taşrasında bir câmi-i şerîf binâ olunub sevâb bizim ve nâmi sizlerin olsun diyücek, ol mâl iledir ki Câmi-i Kebîr yapılmıştır dirler.

NAZM⁶

Yine gör imdi neyler evliyâlar Unutma ol geçen şol mâcerâyı
Güç-ile düşmeyen dost ider anlar Gelür hâkine virir mâl ve cânlar
Fedâ eyler yolına başla cân Görünce itdi sonra Yıldırım Hân
Olar mâla tenezzül eylemezler Bize de şol fülân olsun dimezler
Hüdâ itsün bulara cümle rahmet Eyü kişileridir cümle gâyet

¹ P. Burûsa

² H.'de 'merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'dir' yerine 'Yıldırım Hân Hazretleri' yazılmış.

³ H.'de 'mübârek' yok.

⁴ H. itdi

⁵ P. kabûk

⁶ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

EMÎR SULTÂN'IN¹ BURÛSA'DA CÂMÎ-İ KEBÎR BİNÂSINDA OLAN
KERÂMETLERİDİR

Râvî-i melîhî'l-beyân ve hâkî-i fasîhî'l-lisân ider; çün merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'dir² ol mâlî şöyle koyub dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin binâsına /33a/ işâret buyurdıkları câmi-i şerîfe mübâşeret üzere oldılar ise ki nâm-ı şerîfi Câmî-i Kebîr ve binâsı dünyâda bir ma'bed-i hafîr ola³ hâliyâ vâki olan binâ-yı câmi-i şerîf yirin münâsib gördiler ve anda edâ-i semene mevcûd olan büyütin sâhiblerin hâzır idüb her birinden hüsn-i ihtiyârları ve rızâları birle⁴ evlerinin bahâlarından ziyâde akçe virub satun aldılar ve binâsı dünyâda bir ma'bed-i hafîr olub; husûsan ol minber-i şerîf ki vardır, güyyâ cennetden çıkmış ve üstâdlar anın ilminde ne dikkatler sarf itmişler olub böyle ker-nâmede bu tertîb üzere yigirmi kubbe altında ve ortasında olan havz-ı kebîr ve minâreler ve etrâfı ve şehrin ortasında vâki olduğu ukûl-i beşerden hâric bir vaz'-ı garîb ve binâ-[i] acîbdir ki gögde melekler dahi binâsına tahsîn ve üstâdının hüsn-i sanâyiine âferin dirler.

NAZM⁵

Bârekellâh ne hûb ma'bed olur *Yapanın rûhı şâd ola her an*
Gerçi bunlar⁶ eliyle olmuşdır *Sâhibi manâda Emîr Sultân*
İçine girene safâ virir *Şâd olur her ki göre pîr u civân*
Nedir ol havz-ı cûy-ı bâr anda *Reşk ider akdığına havz-ı cinân /33b/*
Bu dahi başka bir kerâmet olub *Mütehayyir olur kevn-i insân*

Râvîler ider; çünki câmiin binâsına mübâşeret ve ba'de't-taleb Emîr Sultân Hazretleri bir ok atub şol mahalde olsun diyü işâret eylediler ise meger ol mahal birâz evler idi ki içinde müselmânlar mâlikâne sâkinler olurlar idiler⁷. Ashâbından her birinden bir tarîkle iştirâ ve mümkün olduğu mertebede ırzâ olındıklarında, ittifâken içlerinde bir tul karıcığın da bir evcegizi var imiş ki râvîler anı ancak havz-ı

¹ H.'de 'Emîr Sultân'ın' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

² H.'de 'Sultân Yıldırım Hân hazretleri'dir' yerine 'Yıldırım Hân Hazretleri' yazılmış.

³ H. ol

⁴ H.'de 'hüsn-i ihtiyârları ve rızâları birle' yerine sadece 'hüsn-i ihtiyârları ile' yazılmış.

⁵ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

⁶ P. 'butlar' (بوتر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bunlar' olmalı.

⁷ H. idi

şerîf yeridir dirlere. Andan taleb olındık da ol karı¹ ben evim satmazın diyü cevâb virdi. Âhir ibrâm olinub bu makamda yapılsa gerek lutf eyle; inâd itme diyü mimârlardan ilhâh olındı. Hiç birisinin sözün dinlemeyüb tutmadı. Hemân sözi bu oldı ki; yâ fenâ olıcak başımı kanda soksam gerekdir², muhâl-i akıldır gayrı yir gerek, evim virmezın didi. Âhir Yıldırım Hân Hazretleri³ tarafından mukarreb adamlar varub acûzeye söylediler. Hiç birine vireyin diyü cevâb virmedi. Ba‘dehû Yıldırım Hân rahmetüllâhi aleyh vezirleri ile müşâvere eyleyüb, şu fikri câiz gördiler ki cümle müşkilâtı feth iden Emîr Sultân /34a/ aleyhi’r-rahmetü ve’l-gufrân Hazretleri’ne bu husûsı bildireler. Anın re’y-i şerîfleri ne vech üzere olursa ana göre amel idüb ol fikr üzere olursa olalar⁴. Vaktâ ki Yıldırım Hân, Emîr Sultân ile mülâkât olub bu husûsı anladı. Yıldırım Hân, Emîr Sultân Hazretleri’ne ayıtdı⁵: Hemân sizin himmetinize kaldı. Yohsa câmi-i şerîf yapılmaz. Acûze hüsn-i ihtiyârıyla onı virmez. Ol virmede adem-i rızâ üzere olmağın, merhûm Sultân Yıldırım⁶ Hân Hazretleri’dir ve⁷ ol denlü âdemîler gönderüb ricâ itdiklerinde mümkün olub söz geçmeyücek merhûm Sultân⁸ Yıldırım Hân Hazretleri’dir bu emri Emîr Sultân Hazretleri’ne arz eylediklerinde yukarıda dahi denilmiş idi ki cümle ayıtdı⁹: الامور مرهونة باوقاتها¹⁰ hadîs-i şerîfi ile cevâb buyurılıb¹¹ mercûdür ki maksûd hâsıl ola. Râvîler ider: O karıcıdır ol gicede düşde¹² görmüş ki mahşer kurulub dahi herkes nefsî nefsî kelâmında olub, bu dahi görür ki zebânîlerdir kendüyi tutmak dilerler. Bu dahi Hazreti Sultân-ı Enbiyâ’yı görüb, dahi meded yâ Rasûlallah, bana şefâat eyle diyücek Hazreti Sultân-ı Enbiyâ aleyhi mine’s-salâti müntehâhâ dahi buyurırlar ki eger benim şefâatim ister isen var evini oğlım Seyyid¹³ Muhammed Buhârî’ye vir diyücek; karıcıdır bu düşden uyanub /34b/ dahi sabâh oldıkda, râvî ider¹⁴: Emîr Sultân Hazretleri’nin âsitâne-i

¹ H.’de ‘ol karı’ yok.

² H. gerek

³ H.’de ‘hazretleri’ yok.

⁴ H.’de ‘ol fikr üzere olursa olalar’ kelimeleri yok.

⁵ H. itdi

⁶ P. bildırım

⁷ H.’de ‘ve’ yok.

⁸ H.’de ‘merhûm Sultân’ yok.

⁹ H. itdi

¹⁰ Manası: Her işin bir vakti vardır. Bu söz, vr. 3b’de de geçmektedir.

¹¹ H. buyurub

¹² H. düşinde

¹³ H.’de ‘Seyyid’ yok.

¹⁴ H.’de ‘râvî ider’ yok.

devletlerine¹ vardık da dahi² karıcık hikâyeti söylemeden Emîr Sultân Hazretleri buyurlar ki bacım zebânîler³ yapışub cehennem sürmeyince ve ceddîm var evini oğlum Seyyid Muhammed Buhârî'ye vir dimeyince, virmen evlâ mı? diyücek, ol karıcıktır ağlayub dahi Sultânım, o degil cânım bile yolına fedâ olsun. Evim senün ve ben dahi olunca kapında bir zaîfçe⁴ câriyecigin⁵ olayın diyücek; râvî ider⁶: Emîr Sultân Hazretleri'dir merhûm Sultân⁷ Yıldırım Hân Hazretleri'ne işâret buyurıcak⁸ ol karıcığa hayli mâl virilüb oradır ki havz-ı şerîf olmışdır dirler. Hakk Hazreti tarafından sana câmi-i kebîr yapmak işâreti olub ecr-i cemîl ve sevâb-ı cezîl⁹ hâsıl eyle.

NEŞ'E¹⁰

<i>Ey nice serkeşleri</i>	<i>Kendiye baş egdirüb</i>
<i>Mülki degil cânları</i>	<i>Yolına kurbân Emîr</i>
<i>Tapuna çâker¹¹ olub</i>	<i>Halk-ı cihân ne ki var</i>
<i>Senden umar himmeti</i>	<i>Cümle-i insân Emîr</i>
<i>Eyleme biz kulların</i>	<i>Hâk-i derinden ba'îd</i>
<i>Ey bu gönül mülkinin</i>	<i>Tahtına Sultân Emîr</i>
<i>Ehl-i velâyet kamû</i>	<i>Sana didiler belî</i>
<i>Ben kim olam diyemem</i>	<i>Ey şeh-i devrân Emîr /35a/</i>
<i>İşbu Hüsamî senin</i>	<i>Eşigin hâkîdir</i>
<i>Nola idüb bir nazar</i>	<i>Eylesen ihsân Emîr</i>

¹ H. saâdetlerine

² H. râvî ider dahi

³ P. rebânîler

⁴ P. saîfe

⁵ H. câriyecik

⁶ H.'de 'râvi ider' yok.

⁷ H.'de 'merhûm Sultân' yok.

⁸ H. idüb

⁹ P. cerîl

¹⁰ H.'de 'neş'e' başlığı var ama neş'enin içeriği yok.

¹¹ P. 'çârker' şeklinde yazılmış; doğrusu 'çâker' olmalı.

NAZM¹

Bu mülk-i fenâda sen davâ-yı gurûr itdin
Âhiriyle sen mevtin ardından seni netdin
Sen dahi nüzûl itdin âdemden olub mevcûd
Sen sanma alef gibi yerden diyeler bitdin
Doğru yolu sen korsın egriye gidüb dâim
Bu râh-ı dalâletde yok ıssı ki sen gitdin
Hayfâ ve dirîğâ kim yolında fesâd i[t]din
Mânend-i kiyâh-ı hâk-i pâgerde kılub yitdin
Ölüb gideceğini sanmaz gibisin âhir
Bu mülk-i fenâda çün davâ-yı gurûr itdin

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ŞEYH² SİNÂN HAZRETLERİ'NE DAHÎ MASÛM İKEN GÖRİNDİKLERİDİR

Râviyân-ı menâkıb ve nâkılân-ı acâyib şöyle rivâyet iderler ki; hâliyâ Alaşehir'de medfûn olan *عبان عرفان بي عيب وزبدة اهل عرفان* ³ yanî Şeyh Sinân rahmetü'l-lâhi aleyhi ve'l-gufrân Emîr Sultân Hazretleri'nin makbûl hulefâsından olub istimdâd taleb idene sırât-ı müstakîme irşâd iderlerdi. '*Vesîletü'l-Metâlib ve Cevâhiru'l-Menâkıb*' adlu kitâbda Şeyh⁴ Sinân Halîfe Hazretleri'nin hakkında kelîmât dürer-bâr ve ibâdât gevher-nisâr vâki olmuştur. *كان ولي من اولياء الله تعالى و* ⁵ *تبارك يدعى بين الناس باشيخ سنان ببلدة في بلاد روم* /35b/ Kirmasti'de ki mevlûdımızdır yü'rafü bi'l-alaşehir ani'l-beyân. Mezkûr Şeyh Sinân hikâyet⁶ ider, rahmetüllâh-i aleyh eydür

¹ H.'de hem 'nazm' başlığı hem de nazmın içeriği yok.

² P. seyh

³ Manası: Ariflerin ve salihler topluluğunun uyacağı modeldir. Ricâl-i gaybın önde gelen şahsiyetidir, ve kusursuz olan irfan ehlinin göz bebeğidir.

⁴ P. seyh

⁵ Manası: Allâhü Teâlâ ve Tebâreke'nin evliyalarından bir veli idi. İnsanlar arasında, Rûm beldelerinden bir beldeden olan Şeyh Sinan diye isimlendirilir. Her iki nüshada da *بلده* şeklinde yazılmış. Doğrusu *بلدة* olmalı.

⁶ H. hikâye

kim¹; benim pederim kendü hâlinde bir eli emegiyle geçinir *عرجن دکر برکندی*. Sebeb-i maîşeti çift-i bustândı. Günlerde bir gün babam merhûm ile Kirmasti'deki mevlûdımızdır bir tarlamız vardı. Bustân dikmege² gidüb birâz kavun ve karpuz çekirdegin hegbeye koydık³. Bir merkebe yükletdik. Bustânlığa vardık. Henüz benim ömrüm beş yaşına varmışdım. Pederim bana ider: Oğıl biz⁴ bunda çekirdegi az getürmüşüz. Bugün bu bize ekmege yetmez. Varayın evden dahi çekirdek getüreyin diyüb revâne oldu. Ben bustânda yalnız kaldım. Nâgâh gördim; bir yeşil amâme sarınmış, yeşil libâslar giymiş, bir demur⁵ kır ata binmiş, bir azîz nûr-i kerâmete gark⁶ olmuş bir kişi çıkageldi. Anun yüzi nûrından turduğım yer pür-nûr oldu. Yanuma gelüb bana lutfla selâm virdi. Ben dahi tazîm-i tekrîmle selâmın alub el kavuşurub turdım. Benden kavun, karpuz çekirdeğinden⁷ istedi. Ben dahi bir mikdâr çekirdek virdim. Ol azîz çekirdekleri mübârek eline alub Bismillâhirrahmânirrahîm diyüb sacdı. Bi-iznillâhi Teâlâ hem-ân-dem bitdi, yapraklandı⁸, döl birağub fi'l-hâl kavun, karpuz oldu. Bana işâret itdi; oğıl şol karpuzu getür didi. /36a/ Ben dahi ale'r-ra'si ve'l-ayn diyüb⁹ koparub sunivirdim. Mübârek eline alub bıcağla iki şak eyledi. Nısfın bana virüb, nısfın dahi babana viresin diyü sipâriş¹⁰ eyledi. Ben dahi mübârek elin öpüb buyurduğınızı ideyin didim¹¹. Dönüb bana ayıtdı¹²: Oğıl pederin¹³ geldiği zamân¹⁴ seni alub Bursa'ya getürsin. Şimden sonra sen benim oğlım ol, benimle Bursa'da bilece ol¹⁵, didi.

¹ H. ki

² H. dikmekle

³ H. koyub

⁴ P. sen

⁵ H. timûr

⁶ H. irak

⁷ H. çekirdegi

⁸ P. bıraklandı

⁹ H.'de 'ale'r-ra'si ve'l-ayn diyüb' yok. ale'r-ra'si' derken 'elif-lam' takısı yazılmamış; "alâ ra's" şeklinde yazılmış.

¹⁰ H.'de 'diyü sipâriş' yerine 'diyü işâret' yazılmış.

¹¹ H. diyüb

¹² H. itdi

¹³ P. pezerin

¹⁴ H. zamanda

¹⁵ P. o (و)

NAZM¹

Bu mukarrerdir cihânda silinir Kande bir کابر kâbil varise söylenür
Şeyh-i kâmil ana eyler terbiyet Hakka irer bulur andan mekremet
Kâbil-i şâkird olan kâmil olur Varı şeyhin ana heb vâsıl olur
Olur ol gün gibi ehl-i saâdet

Ben dahi baş cân üstüne didim. Yine selâm virüb geldiği tarafa revân² olub gitdi. Ben dahi taaccüb âleminde bî-hûş olub turırken pederim³ çıkageldi. Gördi ki⁴ ekilcek tarla cümle bustân olmuş ve tâze kavun ve karpuz hâsıl olmuş. Ayıtdı⁵: Ey oğul, bu ne hikmetdir. Bustânımıza Hızır'ın mübârek ayağı basdı mı, yâhûd kudret-i ilâhîden bir nâdiru'l-vukû' bir şey-i acîb ve kâr-ı azî[m] mi geldi? /36b/ Henüz⁶ çekirdek dikmesinin eyyâmıdır. Bizim bustânımıza sâir bustânların turfandası oldu. El kaldırıp Hüdâ-yı Rabbi'l-âlemîne duâlar idüb âlem-i tehayyüre varıcak, sergüdeştimi alâ vechi'l-hakîka beyân eyledim. Babamdır ol karpuzı⁷ yiyüb ve ayıtdım: Ol azîz ısmarladı ki sen beni eglenmeyüb Burûsa şehrine iletessin ve ol azîze hizmet itmek için teslîm idessin. Babam merhûm dahi⁸ ale'r-ra'si ve'l-ayn diyü⁹ eve varub vâlidem icâzetiyle götürüb¹⁰ yola revân¹¹ oldılar. Andan¹² Burûsa şehrine gelüb bir mikdâr gitdik. Bir kapuya irdik. Pederim dir ki gel gel oğul¹³ bu kapuyu vuralım¹⁴. Dahi kim çıkarsa ana soralım diyüb dahi kapuyu kakdı. Anı gördim ki ol bana görinen Emîr Efendi Hazretleridir¹⁵, aynı ile ol hânedan çıka gelüb dahi getürdin mi? diyücek; babam ve ben dahi mübârek dest-i şerîflerin bûs idüb, babam

¹ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

² H. revâne

³ P. pezerim

⁴ P. görri ki (کورریکه)

⁵ H.'de 'ayıtdı' yok.

⁶ P. henür

⁷ P. karpurı

⁸ H.'de 've ayıtdım: Ol azîz ısmarladı ki sen beni eglenmeyüb Burûsa şehrine iletessin ve ol azîze hizmet itmek için teslîm idessin. Babam merhûm dahi' cümlesi yok.

⁹ H. diyüb

¹⁰ H.'de 'götürüb' yok.

¹¹ H. revâne

¹² H.'de 'oldılar. Andan' yerine 'olub' yazılmış.

¹³ H.'de 'gel gel oğul' yerine 'gel oğul' yazılmış.

¹⁴ H. uralım

¹⁵ P. hazrîleridir

merhûm dir getürdim Sultânım¹. Benim degildir², senindir³ diyüb beni Emîr Sultân Hazretleri'ne teslîm eyleyüb, ayıtdı: Sultânım bu günden geri kulunuz olsun diyüb⁴ ve⁵ mübârek ellerin öpüb mesrûr olub, babası hayır duâsın alub⁶ icâzet alub gitdi. Şeyh Sinân rivâyet idüb, ayıtdı⁷: Emîr Sultân Hazretleri benim elüme yapışub içeru Hundî /37a/ Sultân'a iletüb ayıtdı⁸: Bu oğlanı babası bize hibe itdi diyüb sürûrla şâzlığa haber virüb ve buyurdi, var bir mikdâr un getir. Taâm pişirelüm. Oğlum yisün. Bunun karnı acdır. Buna bulamaç idelüm, didi. Hundî Sultân dahi varub bir mikdâr un getürdi. Bir mikdâr su getürdi. Ben hâzır turırdım. Sultân Hazretleri onun içine bir mikdâr su koydı. Ol su⁹ fi'l-hâl süd oldı ve¹⁰ Hundî Sultân bir kaşık ile karışdırdı. Od¹¹ ocak görmedin, pişdi. Bir lezîz taâm oldı. Hiç böyle lezîz taâm ömrümde yemedim diyüb sabâh ahşâm bu makûle latîf¹² taâm yirdim diyüb; Şeyh Sinân hikâyet¹³ idüb ayıtdı¹⁴: Vallâhi artık böyle¹⁵ lezîz taâm görmedim, didi ve müddet-i medîd Hazreti Emîr Sultân¹⁶ hizmetlerinde oldım. Âhiru'l-emr himmet-i âlîlerinden¹⁷ ve eltâf-ı kerîmelerinden bana Aydın ilinde Alaşehir içinde sâkin olmak üzere ve o¹⁸ vilâyetin ehl-i fesâdın tarîk-ı ıslâha getürüb, evliyâ-i himmet ve irşâd-ı inâyet birle ehl-i İslâm'a nasîhat-pezîr idüb, istimâ'-ı meviza-i tefâsîr-i Kur'ânı halâyıka hâtırlarından hutûr idüb girîbân-ı gafletden baş çıkaralar, diyü hilâfet himmet eylediler./37b/

¹ H.'de 'getürdim sultânım' yerine 'sultânım getürdim' yazılmış.

² H. degil

³ H. sizindir

⁴ H.'de 'ayıtdı: Sultânım bu günden geri kulunuz olsun diyüb' yok.

⁵ H. ve

⁶ H.'de 'olub, babası hayır duâsın alub' kelimeleri yok. 'mesrûran icâzet alub' yazılmış.

⁷ H. ider

⁸ H. itdi

⁹ H.'de 'su' yok.

¹⁰ H.'de 've' yok.

¹¹ P. 'ot' (اوت)

¹² H.'de 'latîf' yok.

¹³ H. hikâye

¹⁴ H. itdi

¹⁵ P. buble

¹⁶ H.'de 'Hazreti Emir Sultân' yerine 'Emir Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

¹⁷ H. aliyyelerinden

¹⁸ H. ol

Lİ-MÜELLİFİHİ¹

Ey lutf-i kerem kâni *Âşıklara ihsân it*
Koma bizi ayakda *Derdle dermâ it*
Senden irişürdir çün *Her kula nazar-ı himmet it*
Bizi dahi lutf ile *Ol himmete erzân it*
Ol Şeyh Sinân kim var *Ana nazarın oldı*
Bizi dahi Sultânım *Ol lutfla handân it*
Kapında olub bende *Çok kimse ider hizmet*
Ya gerçek Emîr Sultân *Bizi dahi fermân it*
Çâkerdir eşiginde *Bu abdi Hüsâmî de*
Her ne ki kusurı var *Afvin ile pinhân it*

NAZM-I TEVHÎD²

Tur uyhudan ey gâfil tevhîd idelim tevhîd
Hâletler ola hâsıl tevhîd idelim tevhîd
Çün zümre-i mücrimden oldık bu cihân içre
Gel tevbeye ol mâil tevhîd idelim tevhîd
Zikr idelim Allah gündizde ahşamda
Gel sözime o kâil tevhîd idelim tevhîd
Deryâ-i günâha gark³ kurtulsın olmakdan
Suya olu ben dâhil tevhîd idelim tevhîd
Bî-akl olana dîrler hayvân- sıfat olmuşdır
Gel imdi sen ol âkil tevhîd idelim tevhîd
Hakdan her ne sen dilerisen ey tâlib

¹ H.de 'li-müellifihi' başlığı var ama içeriği yok. P.'de de 'el-müellifihi' yazılmış.

² H.'de 'nazm-ı tevhîd' başlığı var ama içeriği yok.

³ P. 'ark' (عرق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gark' olmalı.

Olma kapuya sâil tevhîd idelim tevhîd /38a/

Gel sûfî kitâbından birkaç sebak okı sen

Oldın nice bir câhil tevhîd idelim tevhîd

Gâvile harın işi yatmak uyumak oldı

Tur uyhudan ey gâfil tevhîd idelim tevhîd

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE ECE BABA MERHÛMIN HAMÎD'DEN GELDÜGİDİR

Râvî-i latîfî'l-lisân ve hâkî-i şerîfî'l-beyân ider; çünkü Emîr Sultân Hazretleri'dir bu vech üzere evsâf-ı kerâmât ile mevsûf ve esnâf-ı velâyet ile meşhûr ve marûf¹ olub; dahi bâ-y ü gedâ ve ricâl ü nisâ, her anda ve her hâlde dergâh-ı merâm bahşların ziyâret ve nazar-ı himmetlerinden celb-i saâdet-i dünyâ ve âhîret iderler olub; Emîr Sultân Hazretleri dahi kalada Hundi² Sultân Hazretleri'nin taşrada olan sarây-ı şerîfî havlisinin bir köşesinde bir savmaacık³ içre sâkinler idiler. Rivâyet idüb didiler kim⁴ Sultânü's-Sâdât Hazretleri'nün hîn-i hayatında nâib-i menâb⁵ vardı. Ece Sultân demekle meşhûr evliyâ idi. Meger ol sâbikan Hamîd İli'nin begi idi⁶. Bir âdil, meşhûr beg idi. Rivâyet idüb didi kim zamân-ı mâzîde bir gice vâlidemle yaturken âlem-i⁷ şebâbda bir vâkıa görüb, Burûsa'ya varmışım⁸. Andan gördim birkaç nefer⁹ kimesneler Gülükhisâr içinde bir evliyâ zâhir oldı. Her ne hâcete kim varsalar ber-murâd olub avdet iderler. Biz dahi varub duâsına vâsıl olalum diyü giderler¹⁰. /38b/ Ben dahi bu cemâatün akabince revâne oldım. Vaktâ ki Burûsa'nın hisârına girüb ve andan saraya girdiler. Ben dahi bile girdim. Gördim ki bir savmaanın üzerinde halk gâyet ile izdihâm üzere olub yanına varılmazdır. Ben dahi biran¹¹ bekledim. El-hâsıl nevbetdir bana degdi. Ben dahi bin cidd ü cehd ile güçle

¹ H.'de 've marûf' yok.

² P. hubdî

³ H. savmaa

⁴ H. ki

⁵ H. menâm

⁶ H.'de 'idi' yok.

⁷ P. 'âlem' yerine 'â' yazılmış.

⁸ P. vamişın

⁹ H.'de 'nefer' yok.

¹⁰ P. gitdirler

¹¹ H. biraz

ikdâm eyledim¹. İçeruye² nazar idicek göririm ki³ bir nurânî azîz yeşiller giyub⁴, başına yeşil sarınmış, bâbüri hasır üzerinde kibleye müteveccih oturmuş. Nâsdan⁵ varub ziyâret idüb dahi ellerin öperler. Bana dahi bir hâlet gelüb ve aklım gidüb ayak üzere turmayub, âhir bin ilâcile emekliyürek⁶ varub mübârek dizlerine yüzüm sürüb, dahi tazarru‘lar idüb kulağına⁷ didim ki; Sultânım ben kulımı kullığa kabûl eyle diyücek, anı gördim ki fi‘l-hâl mübârek sağ eli ile arkamı sığayub babam kabûl eyledik diyü buyurdıklarında andan gine avdet idicek uyanub dahi vâkıamı anama tabîr itdirdim. Andan⁸ vâlidem didi kim oğul in-şâ‘-Allâhü Teâlâ âhir sen ol asl-ı müste‘zam evliyâyâ yetişüb ve himmetin alısar sen diyü tabîr eyledi ve andan bu kazıyye⁹ üzere müddet-i medîd kırk yıl olıcak iştiyhârla istimâ‘ olındı ki Burûsa‘da kerâmet-i kübrâ ve velâyet-i uzmâyla bir evliyâ zuhûr eyledi diyü istimâ‘ olıncak andan tağyîr-i vaz‘ idüb Burûsa‘ya inüb gördim ki /39a/ birkaç nefer kimesneler gelün Emîr Sultân‘ın elin öpüb saâdete vâsıl olalum diyü¹⁰ giderler. Andan ben dahi hemân akablerince müteveccih olub hisâr içinde ol havliye duhûl eyleyüb ve ol savmaa mukâbelesinde turdılar kim hem-çünân¹¹ vâkıamda görmüş idüm. Andan bu cemâat nevbetle tedâhül idüb¹² gine avdet idicek ben dahi mukâbilesine varub nazarım taalluk¹³ olıcak aklım zâyî olub düşdim ve andan gine aklım iâde idicek¹⁴ ayak üzere kalkamayub emekliyürek¹⁵ varub mübârek dizin öpüb bizi¹⁶ kabûl idin Sultânım diyicek; kırk yıl oldu babam, biz¹⁷ sizi kabûl idelü diyü buyurdu. Allâhü a‘lem.

¹ H.’de ‘güçle ikdâm eyledim’ yok.

² P. içerune

³ P. gör ki

⁴ P. giru

⁵ P. nâsıd

⁶ P. emekliyüben

⁷ H.’de ‘kulağına’ yok.

⁸ H.’de ‘andan’ yok.

⁹ P. kasıyye

¹⁰ P. yüb

¹¹ P. hem-cinân

¹² H. duhûl eyleyüb

¹³ H. müteallik

¹⁴ P. icik

¹⁵ P. emekliyü

¹⁶ P. biz

¹⁷ P. bir

ECE BABA'NIN AVDET İTDİGİDİR

Andan mezkûr azîzler rivâyet idüb didiler kim mezkûr Ece Sultân vaktihâ gelüb, Sultânü's-Sâdât Hazretleri'ne dest-bûs idüb mekânına avdet idicek; hâtûn istifsâr idüb iderdi kim, acabâ ol Sultân-ı âlîşân bu hakîre ve zaîfe ve dermânde¹ câriyesin anmadı mı? diyücek, Ece Sultân hayır anmadı diyücek; hemân hâtûn² dahi gâyet kişi-zâde ve âliye nesebdir. Hayfâ ve dirîğâ geçen ömrimize³ ki biz neden anılalım kim dünyâ habâsetiyle mahlût, mülevves bir tâifeyüz. Anlar pâkdir. Temîz olanı kabûl iderler. Biz ne lâykız⁴ o Sultân'a diyücek; /39b/ Ece Sultân didi kim ya nice olmak gerek, hâtûnına biz dahi kabûl olavız diyücek; hâtûn dimiş kim ya Ece Beg bizim Sultânımız ve 'îş-iaşîretimiz ve telezzüz-i nefsâniyemiz kemâl⁵ üzere. İmdi gel bu sevdâ-yı abesiyâtdan geçelüm ve bu 'îş-i fenâyı 'îş-i bekâyâ istibdâl idelüm. Tâ kim ol Hazrete lâyk olavuz diyücek; Ece Sultân didi kim ya nice olmak gerek hâtûn kişi diyücek⁶; hâtûn didi kim kul tâifesi⁷ ve câriye külliyyen âzâd olalar ve mâ-adâsını bir günü⁸ tayîn idüb her yere münâdî buyurasın. Tâli '-i mütâleğâ gelüb cümle⁹ yağma kılub bizi pâk eyleyeler. Andan cümlesin Allah yolına fedâ idüb vech-i meşrûh üzere kalucak, akçede ve altunda ve atda ve katırda ve devede¹⁰ hiçbir nesne kalmayub bir sâat-i vâhidede pâk eyleyüb revâne oldılar. Hemân bir posttekiye kaldı. Eski ki câriye oturırdı. Begenmeyüb anı kodılar.¹¹ Andan¹² hâtûn ol posttekiye üzerine oturdu, kalub¹³ Ece Sultân¹⁴ Burûsa'ya müteveccih oldı¹⁵. Vaktâ ki¹⁶ Sultân's-Sâdât Hazretleri'ne vusûl buldık da râvî didi kim biz dahi hâzır idik. Ece Baba gelüb dest-bûs idüb mukâbilesinde el kavuşurub durıcak¹⁷ buyurdu kim babam

¹ H.'de 've dermânde' yok.

² H. hâtunun

³ H. ömre ki. P.'de ömrimize derken 'ze' harfinin noktası konmamış.

⁴ P. lâykır

⁵ P. kâl

⁶ H.'de 'hâtûn kişi diyücek' yok.

⁷ H.'de 'tâifesi' yok.

⁸ H. gün

⁹ H. cümle

¹⁰ H.'de 'akçede ve altunda ve atda ve katırda ve devede' yerine 'akçe ve katırda' yazılmış.

¹¹ H.'de 'Eski ki câriye oturırdı. Begenmeyüb anı kodılar.' Cümleleri yok.

¹² H.'de 'andan' yok.

¹³ 'de 'posttekiye üzerine oturdu, kalub' yerine 'post üzere kalub' yazılmış.

¹⁴ P.'de Ece Sultân iki kere yazılmış.

¹⁵ H. olub

¹⁶ P. katîki

¹⁷ H.'de 'râvî didi kim biz dahi hâzır idik. Ece Baba gelüb dest-bûs idüb mukâbilesinde el kavuşurub durıcak' cümleleri yok.

min ba'd varın¹ cemâatünüzü dahi alub gelüb² diyü emr idicek; tekrâr dest-bûs idüb /40a/ revâne oldı. Bir nice gün geçüb bir gün Sultânü's-Sâdât Hazretleri (n.m.) buyurdı kim babam, Ece Baba geliyorır. Bir derviş ider: Biz ol günde Emîr Sultân Hazretleri'nin huzûr-ı âliyesinde biraz dervişler ile el kavuşurub turırken Emîr Sultân Hazretleri'dir buyurdılar ki ehliyle Ece geleyor³ varın filân yerde karşulan diyince; biz dahi cümlemiz⁴ istikbâle varub dahi ol buyurdıkları yerde bulub bir nice günden sonra gördik kim hâtûnını⁵ bir merkebe bindürüb⁶ ve⁷ kendüsi yayan önine düşüb gelür dahi ikisi⁸ bile Emîr Sultân Hazretleri'nin⁹ hâne-i saâdetlerine¹⁰ götürdüğimizde, ikisine bile riâyetler olunub hemân oldı¹¹ kim Hazreti Mahdûm (n.m.) mezkûrî nâib-i makâm¹² idinüb hîn-i hayâtında külliyyen bâb-ı saâdetini ana tevîz eyledi. Andan sonra¹³ mezkûr Ece Baba rivâyet ider kim¹⁴ her-bârî ki mezkûr Ece'nin hâtûnı Sultân Hazretleri'ne el öpmege geldik de Ece'nin hâtûnı geldi, Sultânım diyücek; şeyhi geldi de ki¹⁵ babam diyü buyurdı. Allâhü a'lem.

MESNEVÎ¹⁶

<i>Evliyânın cezbesi kulâb olub</i>	<i>Nice ehl-i dilleri iclâb ider</i>
<i>Nice mîri taht ü tâcdan idiüb</i>	<i>Getürüb kapusına bevvâb ider /40b/</i>
<i>Zî-kerâmet zî-velâyet zî-esr</i>	<i>Zerrege bir baksa âf-tâb ider</i>
<i>Nice cân u cihân terk eyleyüb</i>	<i>Kendüyi ayağına türâb ider</i>
<i>Niceler aşkında yanub dün ü gün</i>	<i>Derdle medhin yazub kitâb ider</i>

¹ H. varub

² H. getirin

³ H.'de 'Ece Baba geliyorır. Bir derviş ider: Biz ol günde Emîr Sultân Hazretleri'nin huzûr-ı âliyesinde biraz dervişler ile el kavuşurub turırken Emîr Sultân Hazretleri'dir buyurdılar ki ehliyle Ece geleyor' cümlesi yerine 'Ece ehliyle geliyor' yazılmış.

⁴ H.'de 'cümlemiz' yerine 'cümle dervişler' yazılmış.

⁵ P. hâtunı

⁶ H. süvâr

⁷ H. ve

⁸ H. ikisin

⁹ P. hazrinin

¹⁰ H. saâdetine

¹¹ H.'de 'hemân oldı' yerine 'hemân ol oldı' yazılmış.

¹² P. metâb

¹³ H.'de 'andan sonra' yerine 'ba'dehû' yazılmış.

¹⁴ H.'de 'rivâyet ider kim' yerine 'rivâyet idüb didi kim' yazılmış.

¹⁵ H.'de 'de ki' yerine 'diyün' yazılmış.

¹⁶ H.'de 'mesnevî' başlığı var ama mesnevînin içeriği yok.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE BİR AZÎZİN¹ GELÜB İMTİHÂN
İDERKEN BEY'AT EYLEDÜGİDİR

Râvî-i hûb-kâl² ve hâkî-i sükker makâl ider; çünkü Emîr Sultân Hazretleri'nin gündün güne iştihârı ziyâde olub şehirlülere dendir ve gerek³ etrâf ve eknâfdan olanlarıdır nâs⁴ bölük bölük gelüb dahi ziyâret⁵ idüb ve yed-i şerîfesinden bey'at⁶ iderler oldılar ise meger Burûsa'da bir hân-kâhda⁷ bir azîz kimesne dahi sâkin olur imiş ki ol dahi bu hâli işidüb, dahi tûri gelüb ben dahi varayın. Şol Emîr Sultân'ı hem ziyâret ideyin ve hem dahi nâs katî çok keşf u kerâmâtın söylerler ben dahi göreyin. Belki nasîb ise elinden bey'at dahi ideyin diyü bu niyet ile bir asâsı var imiş hücrende⁸. O asâsını⁹ eline alub dir ki bu asâ Emîr Sultân Hazretleri'nin hemânâ yed-i¹⁰ şerîfesi olsun. Mukaddemâ bundan bey'at ideyin. Dahi ayıtdı¹¹: Göreyin inde'l-mülâkât bu sırrı bana beyân ider mi? diyü, kalbinde gizli tutdı. Andan varayın bana bu hâli keşf ider mi? diyü, eyle idüb¹² dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin gelüb dest-i şerîfini bûs idüb /41a/ ayıtdı¹³: Babam sen ol degil misin kim degnegi¹⁴ benim elim menzilesine farz idüb bey'at iden? İmdi ol bey'ati perk-i hıfz eyle o¹⁵ sana kifâyet ider. Ol sizin itdügünüz bey'at deyn illetine şifâdır, didi. Dahi bunda olan asâr-ı¹⁶ kerâmâtı görüb dahi bin cânla bey'at ideyin diyü Emîr Sultân Hazretleri'ne hâlini i'lâm idicek, hay benim Sultânım diyüb tekrâr gine mübârek eline yapışub bey'at eyledi. Pes imdi asâdan¹⁷ bey'at idenin deynine şifâ olıcak, yâ kayyım-ı makâmı olan ve hulefâsı elinden bey'at iden nicedir kıyâs itmek¹⁸ gerekdir¹. Allâhü a'lem.

¹ H. azîz

² P. fâl

³ P. gere

⁴ H.'de 'etrâf ve eknâfdan olanlarıdır nâs' yerine 'etrâf-ı eknâfdandır' yazılmış.

⁵ P. ziyâde

⁶ P. 'beyğat'

⁷ P. hâtkâhda

⁸ H.'de 'hücrende' yok.

⁹ H.'de 'o asâsını' yerine 'ol asâyı' yazılmış.

¹⁰ P. 'yed' kelimesi iki kere yazılmış.

¹¹ H. itdi

¹² H.'de 'andan varayın bana bu hâli keşf ider mi? diyü eyle idüb' yok.

¹³ H. itdi

¹⁴ H. asâyı

¹⁵ H. ol

¹⁶ P. asâ

¹⁷ H.'de 'imdi asâdan' yerine 'imdi asâyı sultânın iki menzilesine diyüb asâdan' şeklinde yazılmış.

¹⁸ P. 'imek' (ايمك)

MANZÛME²

İtikâdla olan her ne ki var *Yine anlardan olmuş olar*
Her ki anlar yoluna gitmiş ola *Anlara dirgenme anadır ey yâr*
Gelin imdi aşkla cânlar virüb *Ol Şeh'e dirgenelüm her kim ki var*
Himmeti her yerde hâzırdır anın *Ölmemişdir diridir³ hergiz olar*
Bu Hüsâmi itikâdı ana kim *Tâlibe kandıysa himmet kılar*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE EHLULLAHDAN BİR KİMESNE GELÜB
DAHİ BEN SİZİ NASÎBLER KISMET⁴ OLINDUĞI MAHALDE GÖRMEDİM
DİDÜGİDİR /41b/

Râvî-i pür-abîr ve nâkılân-ı lutfî'l-habîr⁵ ider; bir gün Emîr Sultân Hazretleri'dir mutâd-ı şerîfleri üzere ol savmaa-i şerîfelerinde velâyet bahrine gavnâs olub, murâkabede oturub⁶ dahi her gelenlere himmet ve niceleri maksûdlarına yetirüb inâyet iderler iken ittifâkî ehlullahdan Hâcî Bayram⁷ Velî çıkagelüb dahi tenhâca buluşub mübârek ellerin öpüb bir mikdâr musâhabet itdüklerinden sonra ol kimesnedir Emîr Sultân Hazretleri'ne didi ki; Sultânım⁸ ben sizi gök yüzünde evliyâullah nasîbleri kismet olunduğu⁹ mahalde görmedim. Aslı nedir? diyücek, Sultânü's-Sâdât Hazretleri ayıtdı¹⁰: Ricâle kassâm nasîblerin kismet itdüğü¹¹ kassâmı sen gördün mi?, didi. Hâcî Bayram¹² Velî ayıtdı¹³: Yok Sultânım, kassâmı¹⁴ görmedim, didi. Zîrâ mübârek yüzi taht-ı hicâbda mestûr idi. Sultânü's-Sâdât Hazretleri ayıtdı¹⁵: Kassâmın ellerin bâri gördün mi?, didi. Cevâb virüb ayıtdı¹⁶:

¹ H. gerek

² H.'de 'manzûme' başlığı var ama manzûmenin içeriği yok.

³ P. 'diridü' (دیریدو) şeklinde yazılmış; doğrusu 'diridir' olmalı.

⁴ P. kıst

⁵ P. habinir

⁶ P. oturu

⁷ P.'de 'Bekdaş' yazılmış. Doğrusu 'Bayram' olmalı, çünkü Hacı Bektaş Velî'nin ölümü 1271'dir. Emir Sultan'ın vefatı 1429'dur. Zaten H.'de de 'Bayram' yazılmış.

⁸ H.'de 'sultânım' yok.

⁹ P. 'olunduğu' derken 'gayın' harfinin noktası konmamış.

¹⁰ H. itdi

¹¹ P. idüğü

¹² P. Bekdaş

¹³ H. itdi

¹⁴ H.'de 'kassâmı' yok.

¹⁵ H. itdi

¹⁶ H.'de 'cevâb virüb ayıtdı' yok.

Sultânım ol hafî degildir bana, gördim didi. Sultânü's-Sâdât Hazretleri fi'l-hâl mübârek sağ elin gösteriviricek ol kimesnedir; bî-ihyâr Emîr Sultân Hazretleri'nin mübârek ellerin öpüb dahi Sultânım tahkîk ol eldir¹ diyü yüzine sürüb mütehayyir kalub andan ayrıldılar.

MAKÂLE² /42a/

Kutb-ı aktâbla gine şek yokdır *İşbu tahkîkdırır Emîr Sultân*
Âsitânî esîri olsa nevar *Cümle her kim varise pîr u civân*
Himmetinden irer kamûya meded *Ana îl degil zamân ve mekân*
Gehî gögde olub makâmı anın *Gehî yerde olur o şâh-ı cihân*
Bu Hüsamî o Şâha bende olub *Himmeti tâlibi dürer her an*

EMÎR SULTÂN'IN³ EDHEMÎ DERVİŞLERİNE BİR AKÇE VİRDÜGİDİR

Ve gine mezkûr azîzler rivâyet iderler kim⁴ Edhemî dervîşlerinden iki dervîş Hazreti Mahdûm'la bile gelmişler idi. Anların⁵ âdeti ol idi kim her gün⁶ savmla ve her giceleri ibâdetle geçürirler idi. Bir hizmetkâr dervîşleri var idi. Haftada bir gün deryûze idüb, anı infâk idinürlerdi⁷. Kaçan ol ni'am tamâm olsa gine eyle iderler idi⁸. Bir gün gine mezkûr dervîş deryûzeye giderken Sultânü's-Sâdât Hazretleri'ne mülâkî olub varub⁹ mübârek elini öpüb mukâbilesinde¹⁰ el kavuşudurub¹¹ karşularında¹² turıcak; didi kim babam ol azîzler eyüler mi, halleri nitedir¹³? diyücek, dervîş¹⁴ didi ki himmetin ile Sultânım sıhhat-i selâmetde, duânuza meşgullerdir diyücek, Hazreti Mahdûm (n.m.) /42b/ mübârek elini ceybine sokub bir akçe çıkarub dervîşe didi kim babam, azîzlere bizden duâ idesiz. Mâdem ki hayâtda olalar bu akçe ile iktifâ idüb

¹ H.'de 'ol eldir' yerine 'ol el bu eldir' yazılmış.

² H.'de 'makâle' başlığı var ama makâlenin içeriği yok.

³ H.'de 'Emîr Sultân'ın' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

⁴ H.'de 'iderler kim' yerine 'idüb didiler kim' yazılmış.

⁵ P. anın

⁶ H. günleri

⁷ H. iderler idi

⁸ P. iderleri

⁹ H.'de 'varub' yok.

¹⁰ H. mukâbilesinden

¹¹ H. kavuşurub

¹² H.'de 'karşularında' yok.

¹³ P. ninedir

¹⁴ H.'de 'dervîş' yok. P.'de de 'düvîş' (دوویش) yazılmış.

âhere¹ ihtiyâç kalmasunlar² diyücek, ol bir akçeyi alub dervîş revâne³ olub⁴ gelüb azîzlere Sultânü's-Sâdât Hazretleri'nin selâmını arz idicek, ayak üzere gelüb redd-i selâm idüb ve ne buyurdılar? diyücek, dervîş didi kim bir akçe virüb didi kim tâ ölince iktifâ idinüb⁵ kimseye ihtiyâç itmesünler diyü buyurdı diyücek; meger ol azîzler ellerine hergiz dünyâ almazlardı. Didiler kim var şol pencerede ko. Tâ kim vakt-i hâcette ihtiyâc olına diyücek⁶ dervîş eyle kıldı. Kaçan iftâr vakti olsa dervîş varub nısfına etmek alub⁷ ve nısfına kuruca üzüm alub anı iftâr idinürler idi⁸. Yine ertegi gün ol akçe yerinde bulunub gine eyle iderlerdi. Tâ derece-i mevte degin ale'd-devâm ol akçe her gün yerinde bulub iktifâ idindiler⁹. Allâhü a'lem.

MESNEVÎ¹⁰

Kerâmât-ı velî itme inkâr *Begim bunlarda böyle dürlü hâl var*
Sakın kim oklarına tokunursın *Eyü haslet bu kim idesin ikrâr*
Buların böyle ahvâli çok olur *Bular çok kimselere bulunurlar /43a/*
Buların lutfına yokdır nihâyet *Eger hâke baka zer ide bunlar*
Buların bendesi olub Hüsâmî *Eşigi hâkidir cânla her-bâr*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'Nİ HÂCI BAYRÂM SULTÂN HAZRETLERİ ZİYÂRETE GELDİKLERİNDE GÖRDÜKLERİ KERÂMÂT-I SENİYYELERİDİR

Râvî-i sahîhî'r-rivâye ve hâkî-i sarîhî'l-hikâye ider; çün Emîr Sultân Hazretleri kerâmât ve velâyet ile etrâfda olan ehlullahları celb¹¹ ve cezb idüb, dahi her birisi ziyâretlerine geldiklerinde cemî-i ahvâline teslîm idüb dahi her birisi muhibb-i muhlisleri olur oldılar ise Ankara'da sâkin olan merhûm Hâcî Bayrâm Sultân dahi bir

¹ H. âherlere

² H.'de 'ihtiyâç kalmasunlar' yerine 'ihtiyâcları kalmasun' yazılmış.

³ H.'de 'ol bir akçeyi alub dervîş revâne' yerine 'dervîş ol bir akçe alub revâne' yazılmış.

⁴ P. olu

⁵ P. idiyüb

⁶ H.'de 'diyücek' yok.

⁷ H.'de 'alub' yok. P.'de de bu kelime 'olub' (اولوب) yazılmış. Doğrusu 'alub' olmalı.

⁸ H. iderler idi

⁹ H. idinürler idi

¹⁰ H.'de 'mesnevî' başlığı var ama mesnevînin içeriği yok. Ayrıca H.'de 'beyit' başlığı da var ama içeriği yok. P.'de bu kısımda beyit yok.

¹¹ P. çelb

vakitte bir an fukarâsı ile ziyâretlerine gelüb dahi oldukları¹ sarayın taşra havlisine girdiler ise ki savmaa andadır denilmiş idi. Râvî ider: İtifâkî meger neccârlar sarayın sakfını tamîr iderlerdi. Nâgâh sarayın sakfından bir üstûn uçub dahi Emîr Sultân Hazretleri'dir ol savmaadan² anı bilüb dahi kıf yâ haşeb!³ buyurıcak; ol ağacdır havada muallak bir zaman⁴ şöyle⁵ turub dahi andan düşecek Hâcî Bayrâm Sultân'ın fukarâsıdır⁶ ol ağacı gördüklerinde Hâcî Bayrâm Sultân'ın hâtır-ı şerîflerine bu hutûr ider ki Emîr Sultân /43b/ Hazretleri'dir⁷ kendülere⁸ velâyet⁹ göstermiş ola. Râvî ider; çün Hâcî Bayrâm Sultân içerye girub dahi Emîr Sultân Hazretleri'ne¹⁰ selâm virub dest-bûsiyle müşerref olub, tekaüd idicek; Emîr Sultân Hazretleri'dir buyurdılar ki babam, ol üstûn turmada hikmet size kerâmet gösterme¹¹ degildir¹². Belki¹³ inecegi yerde oğlancıklar oynarlardı. Anları helâk itmesün için¹⁴ idi; çünkü anlar gitdiler, ağac dahi düşdi diyücek; Hâcî Bayrâm Sultân dahi nev'an hacîl olub dahi mâ fi'z-zamîrlerin giderdiler.

EBYÂT¹⁵

<i>Evliyânın her işi hikmet olub</i>	<i>Bî-mahal hiçbir iş itmezdir bular</i>
<i>Hâcî Bayrâm'da ulu Sultân olub</i>	<i>Lîk Sultân Emîr kânde ve kânde olar</i>
<i>Hakk Teâlâ bunların yüzi suyu</i>	<i>Afv ide suçlarımız her ne ki var</i>
<i>Yâ ilâhî kıl bizi lutfla mahal</i>	<i>Yüzümüz karasına eyle tumâr</i>
<i>Bu Hüsamî cânla âşık olub</i>	<i>Evliyâdan dâimâ himmet umâr</i>

¹ P. 'oldıkları' derken 'dal' harfi yazılmamış. (اول قلى) şeklinde yazılmış. H.'de '...dahi oldukları sarâyın...' yerine '... dahi ol kalada oldukları sarâyın...' yazılmış.

² H. savmaada

³ P.'de 'kalk yâ haşeb' şeklinde yazılmış.

⁴ P. ramân

⁵ P. şu

⁶ H.'de 'Hâcî Bayrâm Sultân'ın fukarâsıdır' yerine 'Hâcî Bayrâm Sultân ve fukarâsı' yazılmış.

⁷ H. hazretleri

⁸ P. kendüler

⁹ H. kerâmet

¹⁰ P. hazretleriye

¹¹ H. göstermek

¹² H. degil

¹³ H.'de 'belki' yok.

¹⁴ H.'de 'içün' yok.

¹⁵ H.'de 'ebyât' başlığı var ama ebyâtın içeriği yok.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ZÂKİR ALÂEDDİN HÂCE¹ NÂM
ZÂKİRİNE BİR KARICIK NÜSHA İSTEDİKDE YAZIVİR DİYÜ İŞÂRET
BUYURDIKLARIDIR

Râvî-i nîk-hısâl ve hâkî-i hûb-makâl ider: Bir gün Emîr Sultân Hazretleri /44a/ ol savmaa-i şerîfelerinde oturub dahi zâhiren ve bâtinen emrâz-ı cismâniyye ve eskâm-ı ruhâniyyeye müdâvâ iderler iken ittifâkî bir karıcık çıka gelüb dahi Sultânım, başım ağrır lutf idüb bana bir nüsha-i şerîfenüz ihsân idin diyücek; meger zâkir Alâeddîn Hâce kim Emîr Sultân Hazretleri'nin zâkirleri idi². Ol mahalde hâzır bulunub dahi Emîr Sultân³ ana işâret eyledi. Yazıvirin babam, diyü nefes eyledi. Andan merhûm zâkir⁴ Alâeddîn Hâce'ye ol kadarca işâret-i aliyyeleri ol hâssa anın kendinden sonra tâ evlâdiye, tâ ile'l-inkırâz her neye kim⁵ kalem çalsalar bi-iznillâh şifâ bulurlar idi. Hattâ andan bile vücûda gelmiş sar'a nüsha yazsa âfiyet bulub, o kimse⁶ ömri âhir olunca bir dahi vâki olmazdı; ecele dermân olmakdan gayri. Allâhü a'lem.

MAKÂLE⁷

Evliyânun kelâmı âlî olub *Kime kim irdi buldı dürlü kemâl*
Bu kadar himmetine çok mudır ol *Çok olur iş bunun gibi ahvâl*
Yâ ilâhî bize de himmet idiüb *Dileriz hâsıl ola her âmâl*
Bunların himmetindedir ne ki var *Bunların medhin idemez kavvâl /44b/*
Bu Hüsâmî bunlara bende olub *Himmeti dertlüsüdürür meh ü sâl*

EMÎR SULTÂN'IN⁸ BİR İMÂMA OKI DİYÜB DAHİ DÜRLÜ MAKÂMLAR
İLE OKIYUB OL HÂL EVLÂDINA BİLE SİRÂYET İTDÜGİDİR

Râvî-i güyâ-günândan merhûm Şeyh Yahyâ Efendi, dir ki bizim¹ zamânımızda Tuzla'da Pîr Halîfe dirler, bir dânişmend var idi ki bî-nazîr hânende olub bir gün ana

¹ P. 'hâce' derken 'ha' harfinin noktası konmamış.

² H.'de 'Alâeddîn Hâce kim Emîr Sultân Hazretleri'nin zâkirleri idi' yerine 'Alâeddîn Hâce ki kendü zâkirleriydi' yazılmış.

³ H.'de 'Emîr Sultân' yerine 'Sultân Hazretleri' yazılmış.

⁴ H.'de 'zâkir' yok.

⁵ H. ki

⁶ H. ol kimesne

⁷ H.'de 'makâle' başlığı var ama makâlenin içeriği yok.

⁸ H.'de 'Emîr Sultân'ın' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

suâl eyledim ki sen bu hânendeliği kimden tahsîl eyledin. Didi ki Emîr Sultân'dan tahsîl eyledik². Ben ayıtdım³: Ne tarîkle? Ayıtdı⁴: Küçük oğlancık idim. Babam⁵ dahi Tuzla'da bir imâm kimesne idi. Babam ile Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyârete varduğımızda⁶, Emîr Sultân⁷ babama buyurdılar ki okıyuvirin⁸. Andan⁹ babam başlayub sadâ-yı Dâvûd'la bir vech üzere hânendelik itmiş kim hâzırûn cemâat¹⁰ zâr-giryân¹¹ idüb bî-hûd olmuşlar ve bundan aceb oldır kim babamın külliye vüçûda gelen oğlu ve kızı hemân¹² hânende oldılar. Hattâ evde hemşirelerimiz vardır. Anlar dahi cümle hânende olub Emîr Sultân'ın nefes-i şerîfleridir¹³ ki hiç talümsüz¹⁴ bu devlete¹⁵ vâsıl olduk, diyü haber¹⁶ virdi.

NEŞ'E¹⁷ /45a/

<i>Evliyânın böyle hâli çok olub</i>	<i>Bunların ahvâline irmez ukûl</i>
<i>Pes hemân lâyük olan teslîm olub</i>	<i>İtikâd itmedir olan makûl</i>
<i>İşbunun gibiye ne çün cân</i>	<i>İstese taş ağacı söyledir ol</i>
<i>Hakk Teâlâ bolay inâyet idüb</i>	<i>Himmet ide bolay ol âl-i Rasûl</i>
<i>Bu Hüsâmî'nin ümîdi oldır ki</i>	<i>Ne murâdı olursa bula vusûl</i>

BEYİT¹⁸

<i>İşit gine Rasûlullah ne didi</i>	<i>Bu ümmet kaydın gör nice eyledi</i>
<i>Kişi bir mü'minin aybını görse</i>	<i>Bulub dahi anun aybını ursa</i>
<i>Anı Hakk Hazretine nice iletir</i>	<i>Kıyâmetde aybların heb örter</i>

¹ P. birim

² H. eyledim

³ H. itdim

⁴ H. itdi

⁵ P. baba

⁶ P. 'varduğımızda' derken 'gayın' harfinin noktası konmamış.

⁷ H.'de 'Emîr Sultân' yerine 'Sultân Hazretleri' yazılmış.

⁸ H. okuyuvir diyücek

⁹ H.'de 'andan' yok.

¹⁰ P. hamâat

¹¹ P. girbân

¹² H.'de 'hemân' yok.

¹³ P. şerîkleri

¹⁴ P. talümsür

¹⁵ P. devle

¹⁶ P. hayır

¹⁷ H.'de 'neş'e' başlığı var ama neş'enin içeriği yok.

¹⁸ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

Gine dinle Rasûlullah ey cân Ne buyurdu bu ümmete o Sultân
Şu kim bir mü'minin o cân u dilden Giderse gussasın anun gönülden
Teâlallah ana kim gör ne virir Kıyâmet gussasın andan giderir
Gel imdi bu ögüdi dutub anla Menâkıb geldi gine anı bir dinle

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ASÂ SUYINI MÜBÂREK ASÂLARI İLE
Bİ-İZNİLLÂH ÇIKARDIKLARIDIR

Rivâyet-i¹ dindârân ve hikâyet-i² perhîzkârân ider; çün Emîr Sultân Hazretleri'dir /45b/ kalada ol sarayda sâkin olub dahi dilediler ki bir âlî mahalde bir bağçe gibice idineler. Pes hâlâ merhûm Pîr Emîr Sultân Câmî-i Şerîfî civârında olan bağçeciği³ idünüb dahi içinde evler ve⁴ hamâm yapıdırılıb dahi ahyânen yaz eyyâmalarında ehilleri ile varub anda sâkin olurlar iken; rivâyet ider: Meger ol mahalde suya kemâl-i ihtiyâc olmağın, bir gün fukarâsından biri didi ki Sultânım, ah nolaydı bu makâmda bir akar⁵ su cârî olub leyl ü nehâr akaydı. Müselmânlar evkât-ı hamsede andan abdest alub ibâdât-ı Hüdâ ve taât-ü zü'l-ulâ iderlerdi. Emîr Sultân Hazretleri dahi tebessüm idüb didiler ki hemân bu mahalde mi istersin? Ol kimesne dahi ayıtdı⁶: Evet Sultânım, hemân bu mahalde isterin⁷ diyücek Hazreti Sultân dahi ayak üzere mübârek asâlarına tayanub turırlardı. Dahi ol⁸ asâ-yı şerîfleri ile bi-izni Rabbi'l-âlemîn Bismillâhirrahmânirrahîm diyüb asâ-yı velâyet-i âmizîn ol yire depdi. Fi'l-hâl bir su cârî olub revâne oldı. Cümle dervîşler müşâhede eyleyüb Hüdâ-yı Rabbi'l-âlemîne hamd bî-add ve senâ bî-hadd idüb⁹ Emîr Sultân Hazretleri'nin hâk-i pâ-yı şerîflerine yüzlerin sürdiler ve hâliyâ akan su ol sudır ki hamâmına ve câmî-i şerîfine ve ekser muhtâc mahallerde akub müselmânlar müntefî' olurlardı¹⁰. Dahi hâssaları /46a/ budır ki yaz¹¹ günü sovak olur ve kış günü ısıcak olur. Dahi içseler

¹ H. ruvât-ı

² H. hükât-ı

³ P. 'bağçeciği' derken 'gayın' harfinin noktası konmamış. (بَغْجَه جَعِي) şeklinde yazılmış. H.'de de 'bağçeciği' (بَغْجَه جَكِي) şeklinde yazılmış.

⁴ H. ve

⁵ P. 'akar' derken 'kaf' harfinin noktaları konmamış.

⁶ H. itdi

⁷ H. isterim

⁸ H. ol

⁹ H. eyleyüb

¹⁰ H. olurlar

¹¹ P. 'yaz' derken 'ze' harfinin noktası konmamış.

cümle dertlere şifâ olub dahi hamli sarp olan avratlar içseler¹ fi'l-hâl toğırırılar ki² asâ suyu denilmekle meşhûr olub bir kerâmet-i azîmeleri dahi budır. Allâhü a'lem.

ŞİİR³

Nazar kıl gör ne eyler evliyâyı Akıtdı bir pınar urdı asâyı
Buların vasfına karar mı vardır Bular el ursa deler taş ve kayayı
İşidin hod yukarda neylemişdir Suya gark eylemişdir bir ovayı
Buların himmetine sed mi vardır Bulardır def' iden nice belâyı
Buların hâk-i pâ-yı olalıdan Bulubdır bu Hüsamî çok⁴ vefâyı

BEYİT⁵

Benî âdemdürür sudan mürekkeb Olubdır dirliği andan müretteb
Göriden ancak ol dîdâr-ı⁶ hakkı Revân olub idermiş kâr-ı hakkı
Yüzün toprağa sürüb şöyle bî-pâ Sürinür cismi birle âşikâr
Yüzün bir kere gördi ol Hüdânın Urıldı taşlar üzere cismin anın
Akan vâdîlerin suyu gözyaşdır Degildir hâric anın uz işidir /46b/

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN EHİBBÂSINDAN TİMUR OĞLI NÂM KİMESNE KÜFFÂRA⁷ MAHBÛS İKEN KERÂMET-İ VELÂYETLERİ İLE KURTARDIKLARIDIR

Râviyân-ı dil-pezîr ve nâkılân-ı habîr şöyle rivâyet iderler ki; Hazreti Emîr Sultân aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrânın⁸ hulefâsından Yahyâ bin Mesîh adlu bir azîz vardı. Ol hikâyet ider: İttifâk gazâ-yı esfâr-ı küffâr-ı melâîndan bir gazâyâ varmak murâd idindim. Geldim, şeyh olan kutbu'l-aktâb ve mefharu'l-ahbâb Hazreti Emîr Efendi طاب ثراه وجعل الجنة مثواه 'den fî-sebîlillâh gazâyâ icâzet alub Emîr Sultân

¹ H.'de 'sarp olan avratlar içseler' yerine 'sarplanan avratlara içürseler' yazılmış.

² H.'de 'toğırırılar ki' yerine 'toğırılar' yazılmış.

³ H.'de 'şiiir' başlığı var ama şiiirin içeriği yok.

⁴ P. 'çov' şeklinde yazılmış; doğrusu 'çok' olmalı.

⁵ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

⁶ P. 'dîzâr' (ديدار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'dîdâr' olmalı.

⁷ H. küffârda

⁸ H.'de 'Hazreti Emîr Sultân aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrânın' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

Hazretleri dahi bana izin virüb dimişler idiler ki bu kere de bu gazâyâ var ammâ ayrık dahi sakın varma, ikincisine izin yokdır didi¹. Dahi duâ idüb ne ise Timûr oğlu ol gazâyâ varub dahi bi-iznillâhi Teâlâ Emîr Sultân Hazretleri'nin himmet-i aliyyeleri ile çok mâl tahsîl itdim. Hayli esîr çıkarub toyum oldık. Selâmetle² gelüb dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin himmet-i aliyyeleri ile buluşub dahi³ mübârek ellerin öpüb mende sâkin olayürirken ittifâkî ba'de zamânın mezkûr yoldaşlarım⁴ bana tekrâr ibrâm ve ilhâh eyleyüb ayıtdılar: Böyle bir defa dahi seninle⁵ gazâyâ gidelüm. Uğurlu ve tâlii kuvvetli adamsın⁶ didiler⁷. /47a/ Bunca zamândır ki gazâyâ varub seninle andugumuz toymaluğu bir dahi itmedik⁸. Ben dahi anlara ayıtdım⁹: Bana şeyhimden gazâyâ iki defa gitmege icâzet yokdır¹⁰. Muhsıl-ı kelâm إذا جاء القضاء عمى¹⁰ البصر¹¹ Allah onara diyü¹² anların sözlerinden çıkamayub gazâyâ gitdik. Giderken nâgehânî galebe-i küffâra bulışdık. Cenkle yoldaşlarımızın ba'zısı helâk olub¹³ ve¹⁴ ba'zımız tutulub esîr oldık. Beni yoldaşlarımla zincire çekdiler. Envâ'-i dürlü ezâlar idüb alub¹⁵ hisârlarına iletdiler. Haps¹⁶ idüb gündüz¹⁷ hendek kazdurırlardı. Ben¹⁸ dahi hak cânibine¹⁹ envâ'-i ibâdât ve tazarru' idüb gice ve gündüz Hakk Teâlâ Celle

¹ H.'de 'gazây-yı esfâr-ı küffâr-ı melâından bir gazâyâ varmak murâd idindim. Geldim, şeyh olan kutbu'l-aktâb ve mefharu'l-ahbâb Hazreti Emîr Efendi (Manası: Kabri iyi ve temiz olsun, varacağı yer cennet olsun.)'den fi-sebîlillâh gazâyâ icâzet alub Emîr Sultân Hazretleri dahi bana izin virüb dimişler idiler ki bu kere de bu gazâyâ var ammâ ayrık dahi sakın varma, ikincisine izin yokdır didi.' yerine 'küffâra bir gazâ murâd itdim, geldim. Şeyhim Sultân Hazretleri'ne icâzet talep eyledim ve icâzet virub buyurdılar ki bu defa gazâyâ var ammâ ayrık dahi sakın varma, ikinci defaya izin yokdır didi.' yazılmış.

² H. selâmetle

³ H.'de 'himmet-i aliyyeleri ile buluşub dahi' yok.

⁴ P. yoldaşlarına

⁵ H.'de 'ayıtdılar: Böyle bir defa dahi seninle' yerine 'elbette yine' yazılmış.

⁶ H.'de 'tâlii kuvvetli adamsın' yerine 'tâli'lu adamsın' yazılmış.

⁷ H. didiler

⁸ H.'de 'Bunca zamândır ki gazâyâ varub seninle andugumuz toymaluğu bir dahi itmedik' cümlesi yok.

⁹ H.'de 'Ben dahi anlara ayıtdım' yerine 'ben itdim' yazılmış.

¹⁰ H.'de 'gazâyâ iki defa gitmege icâzet yokdır' yerine 'iki defa gazâyâ izin yok' yazılmış.

¹¹ Manası: Kaza, hüküm geldiğinde göz kör olur, görmez olur. Her iki nüshada da القضاء şeklinde yazılmış. Doğrusu القضاء şeklinde olmalı.

¹² H. diyüb

¹³ H.'de 'olub' yok.

¹⁴ H. ve

¹⁵ H.'de 'alub' yok.

¹⁶ P. habs

¹⁷ P. 'gündüz' derken sondaki 'ze' harfi yazılmamış. (كوند) şeklinde yazılmış.

¹⁸ H.'de 'ben' yok.

¹⁹ P. 'cânibine' derken 'cim' harfinin noktası konmamış. (جانبته) şeklinde yazılmış.

veAlâ Hazretleri'ne halâsımçün niyâz iderdim. Yâ şeyhum Emîr Sultân, bana meded-gîr ol, yetiş diyü çağırırım¹. Bir gün ol kala² pâdişâhının bir mukarreb vezîri³ vardı. Bir kimesne geldi. Bana ayıtdı⁴: Gel seni bizim pâdişâhımızın vezîri ister. Gâyet eyü adamdır. Bolay ki sana bir iyiligi dege didi⁵; gel gidelüm didi. Meger ol vezîr mü'min, muvahhidmiş. Belki evliyâ-i kirâmdan imiş. Îmânını⁶ kimseye izhâr itmez imiş; çünkim⁷ vezîre vardık. Yanındağı kâfirleri birer vechle giderdi. Benimle tenhâ kaldı. Hâlimi ale't-tafsîl bana söyletdi. Hâtırım ahz idüb şeyhum Emîr Efendi[yi]⁸ sordı. Meger bu vezîr Rasulullah (s.a.v.)'ı vâkıasında /47b/ görmiş⁹. Îmân getirib müslümân olmuş imiş. Şimdengiru havf itme, ayıtdı¹⁰: Zarûretde nesne lâzım gelmez. Kefere libâsını giy. Ben seni sâhibinden alayın. Fi'l-hâl satun¹¹ aldı ve bir hücre tayîn itdi. Kimse üstüne girüb hâlini bilmesün, otur Hakk Teâlâ'ya ibâdete meşgul ol. Ümîddir ki Hakk Teâlâ inâyet idüb yine dârü'l-İslâm'a varub şeyhin ile¹² mülâkî olub bizi duâdan unutmayasın. Kefere libâsını ve¹³ fecere takyesini getirüb giydirdiler. Durub küffâr didi ki işde bu bizim dinümize girdi. Kimse bunu incitmesün diyüb kendü sarâyında¹⁴ bir hücre virdi. Oturdım, yedi yıl¹⁵ Hakk'a ibâdet itdim. Nâgâh bir gün ziyâde gurbet geldi. Rikkat irişdi, ağladım. Hâtırına şeyhüm, azîzim, efendim¹⁶ Emîr Sultân geldi. Çağırub ayıtdım¹⁷: Ey müktezâ-yı âl-i Rasûl ve ey müctebâ-yı sâhib-i usûl ve ey evliyâ-i Sultân Seyyid Muhammedü'l-Buhârî, nice yıllar senin hizmet-i şerîfnde¹⁸ idim. Hayli zamândır¹⁹ senden ırağım lutf idesin. Ben fakîr bu dîn diyânet bilmez küffârın arasından halâs idesin diyü tazarru' kıldım,

¹ H. çağırır idim

² P. 'kala' (كالا) derken 'ayın' harfi yerine 'gayın' harfi yazılmış.

³ P. vezîr

⁴ H. itdi

⁵ H. didi

⁶ P. îmân

⁷ H.'de 'kimseye izhâr itmez imiş; çünkim' yerine 'izhâr itmez imiş kimseye; çünki' yazılmış.

⁸ H. Emîr Sultânı

⁹ H. gürüb

¹⁰ H. itdi

¹¹ P. sayun

¹² H. şeyhine

¹³ P. 've' iki kere yazılmış.

¹⁴ P. esrâyetde

¹⁵ H.'de 'hücre virdi. Oturdım yedi yıl' yerine 'hücrede yedi yıl' yazılmış.

¹⁶ H. sultânım

¹⁷ H. itdim

¹⁸ H. şerîfenizde

¹⁹ P. ramândır

ağladım. Ayıtdım¹: Yâ gerçegim Emîr Sultân Hazretleri², ben bilürin ki³ sen ne sultânın fe-emmâ beni bana komadılar. Senden izinsiz gelüb dahi bu belâlara sataşdım. İmdi kerem eyle Sultânım; bana himmet eyle. /48a/ Dahi beni bu belâlardan⁴ kurtar diyücek Timûr oğlu ider: Ağlayub bir⁵ mikdâr kendimden geçmişin⁶. Anı gördim ki Emîr Sultân Hazretleri'nin⁷ mübârek eli zâhir olub bana yapışib muhkem çekdi. Hem-ân-dem aklım zâil olmuş. Ba'de zamân aklım⁸ başıma geldi. Râvîler ider: Biz dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin huzûr-i⁹ âliyesinde idik. Anı işitdik ki taşrada saray kapusunda bir kimesne yatayurur didiler. Bana nazar itdiler¹⁰, dönüb birbirine benim adımla bu filân degil midir?, didiler. Yine didiler ki bu bir Frenk ancak didiler ben bunlara sordım: Siz kimlersiz?, didim. Ayıtdılar¹¹: Biz Emîr Sultân Hazretleri'nin dervîşlerindenüz. Şimdi Emîr Sultân buyurdı ki benüm bir muhibb-i sâdıkıım yedi yıldı, Frenk diyârında idi¹². Buyurdılar ki¹³ Timûr oğlıdır tutsak idi. Bizden meded istedi. Biz halâs eyledik. Taşrada turır, varın¹⁴ içeruye getürin diyücek biz dahi giru çıkdıkda seni bu sûretle gördük, didiler¹⁵. Beni azîzime ilettiler. Ağlayub¹⁶ mübârek ayaklarına düşüb yüzün sürdi. Emîr Sultân Hazretleri aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân bu Timûr oğlana hayır duâlar ve nice nasîhatler Huzûr-ı şerîflerinde nice yıllar hizmetleriyle müşerref oldım. Cemî-i nâs¹⁸ benüm¹⁹ ahvâlim bildiler.

¹ H.'de 'ayıtdım' yok.

² H.'de 'hazretleri' yok.

³ H.'de 'ki' yok.

⁴ H. belâdan

⁵ P. 'bir' kelimesinin 'be' harfinin noktası konmamış.

⁶ H. geçmişim

⁷ H. hazretlerinin

⁸ P. ilm (علم)

⁹ P. husûr-i

¹⁰ P. idiler

¹¹ H. itdiler

¹² H. idi

¹³ H.'de 'buyurdılar ki' yok.

¹⁴ P. var

¹⁵ P. didilerler

¹⁶ H. ağlayu varub

¹⁷ H.'de 'Emîr Sultân Hazretleri aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân bu Timûr oğlana hayır duâlar ve nice nasîhatler eyledi.' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri Timûr oğluna duâ ve nasîhat eyledi.' yazılmış.

¹⁸ P. bâs

¹⁹ P. benü

NAZM¹ /48b/

Her kimi makbûl iderse evliyâ Her ne maksûd iderse olur revâ
Tarfetü'l-ayn içre irişür yakîn Mağrib ü meşrik ana birdir hemîn
Gel itikâd it evliyânun râhına İrişesin tâ saâdet câhına
Evliyâyâ itme sakın şekk-i rayb Ki anlara şek eylemekdir kâb ayb
Hassa evlâdından ola Ahmed'in İki cihân fahri ol Muhammed'in

BEYİT²

Gidenler dâima râh-ı gazâyâ Dimişler olmuşuz râz-ı cefâyâ
Gazâ ehli muhakkaktır didiler İşidin râviyândan söylediler
Sevâb-ı âhiret tahsîl iderler Makâm-ı cennete toğrı giderler
Sefer öni egerçi oldu zahmet Velî anın evvelidir sonı rahmet
İlâhî gazâlardan rahmetüni Dirîğ itme hemîşe rağbetüni
Ki anlar oldu layık rahmetüne Münâsibdir kamûsı izzetüne

DER-MÜNÂCÂT³

Ey dest-gîr pîr u tüvân olan Emîr
Nûr-i çerâğ-ı Rûm u Buhârî olan Emîr
Matlûb-ı cümle halk-ı cihân pâdişâh-ı vakt
Mahbûb-ı cümle-i bây ü gedâ olan Emîr /49a/
Senden irer bu dertlü dile her zamân devâ
Dertlü kulûbe mahz-ı müdâvât olan Emîr
Hak sende vaz' idiib ne ki var lutfla kerem
Cûdla âleme şems-i duhâ olan Emîr
Bir geldin Rûm'a bir dahi mislin gelür mi hiç

¹ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

² H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

³ H.'de 'der-münâcât' başlığı var ama der-münâcâtın içeriği yok.

Bâğ-ı velâyet içre tûtî-yı güyâ olan Emîr

Meddâ[h] sana cümle cihân Hüsâmî de

Medhin gelende bülbül-ü şeydâ olan Emîr

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE EDREMÎT'DEN¹ SARI YÛSUF
HAZRETLERİ GELÛB MECLİS-İ ÂLİYESİNDE² YATUB UYUDIKLARIDIR

Râviyân-ı şerîfi'l-hitâb ve hâkiyân-ı latîfi'l-cevâb şöyle rivâyet iderler ki; Anadolu Vilâyeti'nde Karasi Sancağı'nda Edremid Nâhiyesi'nde zamân-ı sâbıkda³ Sarı Yûsuf Hazretleri ki ol azîzin mezâr-ı şerîfi Edremid⁴ Kasabası'nın kurbindedir. Ol hikâyet ider: Emîr Sultân Hazretleri'nin muhibb-i muhlisleridir ki yukarıda denilmiş idi. Râvî ider: Bir defa Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyârete gelüb dahi ne ise gelüb kalada Emîr Sultân Hazretleri'nin oldukları⁵ Hundî Sultân Hazretleri'nin⁶ sarây-ı şerîfide⁷ olan savmaa-i şerîfede Emîr Sultân Hazretleri'ne buluşub⁸ dahi mübârek ellerin öpüb dahi bir mikdâr meclis-i âlîlerinde otururiken; râvî ider: Ol mahalde Sarı Yûsuf'a nâ-gâh⁹ bir mertebe uyhu¹⁰ galebe eyledi ki gözüm acmağa kudretim yetmez idi. Sultân Hazretleri benim hâlîme âlim olub lutflar idüb bana bir makâm-ı hâlî idüb¹¹ didiler kim /49b/ gel beru bir mikdâr yat. Rahat olun¹² diyü buyurdu. Ben¹³ hicâb itdim, yatmadım. Yine buyurdu kelâmımıza muhâlefet itme diyü emirlerin imtisâl idüb buyurdıkları köşede yatub uyudum. Hemân bir vehm-nâk düş gördüm. Belinleyüb uyandım. Emîr Sultân Hazretleri'nin mübârek elinde bir yeşil kalkan tutar gördüm. Yatduğım vaktin yoğdı, nazar idüb ayıtdı: Korkma, yat didi. Yine yatdım. Evvelki düşden korkulu bir düş dahi gördüm. Yine belinleyüb külliye

¹ P. edmidden (ادميدددن)

² P. âliyesede (عالييسده)

³ P. sellıkda (سلقده)

⁴ H.'de 'Edremid' yok.

⁵ H.'de 'dahi ne ise gelüb kalada Emîr Sultân Hazretleri'nin oldukları' yok.

⁶ H.'de 'Hazretleri'nin' yok.

⁷ H. sarâyında

⁸ H.'de 'savmaa-i şerîfede Emîr Sultân Hazretleri'ne buluşub' yerine 'savmaada buluşub' yazılmış.

⁹ H.'de 'nâ-gah' yok.

¹⁰ H. uyku. P. uyhu (اويجو)

¹¹ H. gösterub

¹² H. eyle

¹³ H. ben

uyhu¹ gözünden gitdi². Gördim Emîr Sultân'ın huzûr-ı şerîflerinde iki ok yatur. Ben ayıtdım: Sultânım şu benim iki defa gördüğüm³ ne hâldir? diyü suâl eyledim⁴. Ayıtdı⁵: Tatar Vilâyeti'nde Kırım Şehri'nde bir muhibbimiz var idi. Hâliyâ bizim cânımıza müteveccih olmuştu. Meclisde seni uyur gördü. Perîşân olub⁶ seni helâk itmege kâsd itti. İder: Benim şeyhum huzûrında yatub uyumak nedir? diyü seni helâk itmek için⁷ bu okları atdıklarında ben dahi kudret kalkanın karşı tutub savdım. Bir dahi atdı. Fi'l-hâl yine anı dahi savdım. Atduğı ok tesîr itmedi. Melûl olub bildi ki Sultânım'ın izniyle yatmış. Sana atduğı ok zarar itmedi. Gine bildi ki⁸ benim murâdım idigini. Şimdi bana envâ'-i i'tizârla özürler idüb Sultânım mazûr buyurın. /50a/ Vallâhi murâdınız idüğünü bilmedim, dirdi. Biz dahi özrini kabûl itdik.

LI-KÂİLİHİ⁹

<i>Emîr Sultân düriür bu şâh-ı âlî</i>	<i>Buların çokdır ahbâbı begayet</i>
<i>Yazılsa her biri add olmaz anın</i>	<i>Anı tebyîn itmezdir kitâbet</i>
<i>Buların kapusunun bendesidir</i>	<i>Ne varsa kamû ashâb kerâmet</i>
<i>Buların feyzi olurdu cümle esrâr</i>	<i>Bulardan bahş ulu cümle velâyet</i>
<i>Buların kullarıdır bu Hüsamî</i>	<i>Nola her birisi iderse himmet</i>

MAKÂLE¹⁰

Huzûr-ı evliyâ dâim edeb yiri makâmıdır
Sana nakl itdiğim söz ehl-i irfânın kelâmıdır
Varanlar evliyânın yanına eylermiş perhiz

¹ Buradaki uyku kelimesi her iki nüshada da *اويحو* şeklinde yazılmış. Yukarıda da belirtildiği üzere H.'de *اويحو* idi.

² P. gidi (*گیدی*)

³ P. görküm (*گورکوم*)

⁴ H.'de 'diyü suâl eyledim' yok.

⁵ H. itdi

⁶ Her iki nüshada da 'alub' (*الوب*) yazılmış; doğrusu 'olub' olmalı.

⁷ H.'de 'seni helâk itmek için' yok.

⁸ H.'de 'yatmış. Sana atduğı ok zarar itmedi. Gine bildi ki' yerine 'yatmışsın. Bildi ki' yazılmış. Ayrıca P.'de 'atduğı' yerine 'andugı' (*اندوغي*) yazılmış. Yine 'zarar' kelimesi *ضر* şeklinde yazılmış, ra harfinin biri yazılmamış.

⁹ H.'de 'li-kâilihi' şeklinde başlık var ama li-kâilinin içeriği yok.

¹⁰ H.'de 'makâle' başlığı var ama makâlenin içeriği yok.

Sözinden cünbüşünden kâr-ı tab'ın kim devâmıdır

Müjem çârub yolına yeşim saka-yı ab-ı efsân

Velîler hizmetinin cânla gönlim gulâmıdır

Göz açub tâ yumunca evliyâ-yı hoş kerâmâtın

Gelen biribirine şarkdan garba selâmıdır

Egerçi hak velî vardır cihân içinde ey gâfil

Sana vasf itdigim yanî Emîr Sultân'dır

EMÎR SULTÂN TİMÛR BURÛSA'YA GELDİK DE BİR ÂDEMÎSİNE HABER GÖNDERUB¹ GİTDİKLERİDİR²

Râvî-i basîr ve nâkıl-i habîr ider: Ol vakit ki Acem Vilâyeti'nin hâkimlerinden Timûrlenk ki /50b/ gazab kalbi hemçûn senk idi. Ol zamân ki Timûr Hân merhûm Sultân³ Yıldırım Hân ile Ankara üstinde cenk idüb dahi âhir Yıldırım Hân mağlûb olub dahi tutulub, Timûr Hân'dır anı dahi alub Burûsa'ya gâret niyetine gelüb, dahi Atçılar Ovası'na bî-nihâye asker-i Tâtâr talân⁴ ile mezkûr şehri nehb-i gâret itmek için konı; bu gün yarın yağma iderin diyü bir ay mikdârı durdı, dimişler ki Timûr Hân'ın ol seferde bilesince olan askeri cem'an on tümen asker idi ki her tümen yüz bin olubdur, cem'an on kere yüz bin olubdur⁵. Bu hâl üzere etrâf-ı eknâf-ı nevâhî Burûsa azığın leşkerine yidirib harâb u yebâb idüb dahi asker-i Tâtâr'ın hâli malûma. Burûsa halkına cevânibden azık gelmeyüb aclıktan fûrûmânde kaldılar. Dahi Burûsa ahâlîsinin dahi⁶ hâlleri kati müşkilden müşil olıcak⁷ ba'zı azîzler ittifâkla ikâmeti şikâyet idüb, râvî ider: Meger ol zamânda Emîr Sultân Hazretleri⁸ dahi Asâ Bağçesi'nde sâkinler olub dahi halkın bu haller bilüb emr-i Rabbânî'ye muntezırlar iken; râvî ider⁹: Burûsa halkından biraz nâs ba'zı azîzler ittifâkla Emîr Sultân huzûr-

¹ P. gönderdigin

² P. gindikleridir (گندگليدير)

³ H.'de 'sultân' yok.

⁴ P. talâ (تالا)

⁵ H.'de 'bilesince olan askeri cem'an on tümen asker idi ki her tümen yüz bin olubdur, cem'an on kere yüz bin olubdur' yerine 'bilesince on kere yüz bin asker olub' yazılmış.

⁶ H.'de 'dahi Burûsa ahâlîsinin dahi' yok.

⁷ H.'de 'kati müşkilden müşil olıcak' yerine 'kati müşkil olub' yazılmış.

⁸ H. hazretleri

⁹ H.'de 'râvî ider' yok.

u mevfûri'l- hubûrlarına varub¹ ayıtdılar ki hâlimiz gâyet ile mükedder olmuştır. Bu cemiyet-i Tâtâr ki her biri mânend-i /51a/ emsâl-i mârdır. Bir aydır ki şehrimiz sahrâsında bağ ve bağçelerümüz ortasında konub etrâfdan bize zâd ü zevâd² getürtmezler. Gelincesin³ kendüler zulmle alub yirler. Biz nafakasız kaldık. Eger beş on gün dahi bu minvâl üzere bunda turırlarsa açlıktan cümlemiz helâk oluruz. Hem-ân-dem Emîr Sultân Hazretleri tekâzâ-yı velâyetden ve kerâmât-ı işâretten nazara gelmiş bir kelimât-ı müessir ve hâletde ehl-i⁴ tesîr fukarâsından bir sûfîsi vardı. Anı Emîr Efendi⁵ huzûrına getürdi⁶ ve ayıtdı⁷: Var Timûrlenk ordusına ve anda Âşık adlu bir eskici var. Saru sakallu, ahmeru'l-vechdir. Kimesnenin yüzine bakmaz. Muhibb-i muhlisendir. Selâm-ı iştiyâk-ı meveddet arz idüb diyesin ki Burûsa'da müselmânlar azıksız kaldılar. Bir aydır âdem vardır ki etmek⁸ yemedi. Dahi göçmezler mi? Müşârün ileyh sûfî Timûrlenk ordusına varub ol⁹ Âşık adlu eskiciyi bulub Emîr Efendi selâmın edâ idüb arz-ı meveddet-i iştiyâk¹⁰ gösterdikden sonra ayıtdı¹¹: Ne buyurdılar ki göç dahi olmadı mı? Şehir halkının azığa muhkem muzâyakaları vardır diyicek eskici ayıtdı: Vâkıa bu menzilde, hayli müddet oldu geleli. Göç vaktidir, hemân ignesin ve ipligin kutuya koyub göçin tedârikinde olıcak mezkûr sûfî ider ki gördim ki dellâllar çağırub göçdir diyü fi'l-hâl /51b/ bir ânide ordu içinde ve etrâfda çadırlar dürilüb tuğlar gitmege başladı. Hakk Teâlâ Celle ve Alâ'ya şükürler¹² idüb Emîr Efendi'ye gelince gördim ki sahrâda Timûrlenk askerinin bir çadırı kalmadı. Anı gördim ki Atçılar Ovası¹³ hâlî¹⁴ olub dahi Timûr askerinin öni ardına bakmayub bir süratle giderler ki vasf olunmazdır dir.

¹ H.'de 'huzûr-u mevfûri'l- hubûrlarına varub' yerine 'huzûrlarına varub' yazılmış. Ama P.'de 'hubûrlarına' kelimesi حولونه şeklinde yazılmış; 'Ra' harfî yazılmamış.

² H. zâd-ı zahîre

³ H. geleni

⁴ H.'de 'ehl-i' yok.

⁵ H.'de 'Emîr Efendi' yok.

⁶ H. getürdi

⁷ H. itdi

⁸ H.'de 'ekmek' (اكمك). P. 'etmek' (اتمك) şeklinde yazılmış.

⁹ P.'de 'ol' iki kere yazılmış.

¹⁰ H.'de 'Emîr Efendi selâmın edâ idüb arz-ı meveddet-i iştiyâk' yerine 'Emîr Sultân'ın selâmın arz idüb iştiyâk' yazılmış.

¹¹ H. itdi

¹² P. sükürler (سكرلر)

¹³ P. vâsı (واسبى)

¹⁴ P. hâl

ŞİİR¹

Bunu iş böyle didiler nakkāl Bile ola olarla çend² -ricâl
Ol kimesne dahi kutb olı ben Eskicik ide behr-ahvâlin
Bunların böyle işleri çok olub Bunlara irmedi ukûl-i ikâl
Gör ne dir Hazreti Emîri dahi Nice gitdi ol eskici fi'l-hâl
Bunları sevmededir hemân lâyık Kalanı bir kuru hevâ vü makâl

İki olmadı bir sözi Emîr Sultân Hâkânın

İki olmazmış bir sözi zîrâ Hân-ı dünyânın

Muhakkaktır Emîr Sultân kamû âlem[ler] içinde

Zuhûr-i³ muayyendir bu ehl-i nâs imânın

Meyân-ı evliyâda dâimâ oldu tezkirde

Şifâdır hasta cânına bu a'lâyile ednânın

Hemânâ Rûm'da ancak velîler şâh-ı a'lâsı

Emîr Sultân a'zamdır kabûli ehl-i âyânın /52a/

Diyâr-ı garb şark a'dâsı def'ine müheyyâdı[r]

Emîr Sultân-ı mu[a]zzam Hazreti Sultân Süleymân'ın

Râvî-i sâdık ve hâkî-i vâsık ider: Bir gün Emîr Sultân Hazretleri ol ma'hûde olan savmaa-i şerîfelerinde⁴ oturırken uşda⁵ fukarâdır çoğalub dahi her⁶ taraftan şimdi ki gibi zâirûn gelmege başlayub her birisi zâhiren ve bâtinen murâdlarına yetişüb ber-murâd olurlardı. Mezkûr azîzler⁷ rivâyet idüb didiler kim Hazreti Emîr'in (n.m.) meclis-i âliyesinde⁸ kimesne feth-i kelâm idib nutka kâdir olmazlardı⁹. Cümle

¹ H.'de 'şiiir' başlığı var ama şiiirin içeriği yok.

² P. 'cend' (چند) şeklinde yazılmış; doğrusu 'çend' olmalı.

³ P. 'zuhûr' şeklinde yazılmış; doğrusu 'zuhûr' olmalı.

⁴ H.'de 'ma'hûde olan savmaa-i şerîfelerinde' yerine 'ma'hûde savmaalarında' yazılmış.

⁵ H.'de 'uşda' yok.

⁶ H. her

⁷ P. azîrler (عزیزلر)

⁸ H. meclis-i şerîfinde

⁹ P. umazlardı (اومازلدی)

kerâmetinden birisi dahi budır kim kendüsi murâkıb oturırdı. Ol hâzır cemâatün ba‘zısı rüyâ tabîri için ve ba‘zısı kalbinde niyeti olub hal olmasına gelmiş idi ve andan¹ murâkabeden² mübârek başını kaldırub iderdi kim babam bir kimesne şu asıl vâkıaa görse anun tabîr şöyledir. Andan bu cins-i tamâm olıcak iderdi kim babam³ bir kimesnenin şu asl-ı niyeti olsa ol şöyle olmak gerek diyü kimse istifsâr itmeksizin⁴ her kişi ber-murâd olub avdet iderlerdi. Bu cümleden birisi Balıkesri kurbinde⁵ Ilıca Bâzârı dimekle marûf karyede Ali Fakîh dimekle meşhûr vâiz, nâsih kimesne idi. Mezkûr⁶ azîzin âdeti idi; yılda bir kere ol⁷ vilâyetün sulehâlarına tenbîh /52b/ kılıb Sultânü’s-Sâdât Hazretleri’ne dest-bûsa varub cemâl-i⁸ münevverini müşâhede kılıb hayır duâsın⁹ alub avdet iderlerdi. Meger mezkûr vâiz kitâb zahrinde hârik-i¹⁰ âde bir hadîs-i şerîf görüb itimâd itmedi. Andan¹¹ fikri sâiyibi¹² ana mulhık¹³ oldu kim Hazreti Mahdûm (n.m.)’a huzûr-ı âliyesine vusûl buldıkdâ¹⁴ istifsâr idüb mütesellî olına ve andan¹⁵ mevsim yetişüb gider olıcak, Kurd Dede dimekle meşhûr bir dervîş vardı. Ol diyârda Hazreti Emîr’in nazar-ı himmeti yetişmiş kimesne idi. Ol esnâlarda¹⁶ mezkûrın oğlançuğı hasta oldu ve andan Kurd Dede hâtûnına didi kim biz Ali Hâce’yle Sultân Hazretleri’ne gitmege¹⁷ muâhede eyledik. Bu oğlançuğın meraz-ı mevtidir, Allâhü a‘lem. Vaktâ ki emru’l-lâh cârî ola konşular¹⁸ defn eyleyeler diyü cemâat-i kesîre revân oldılar. Vaktâ ki¹⁹ dervîşler Ulubad’ı geçüb sabâh namâzını

¹ H.’de ‘andan’ yok.

² P. murâkıbdan

³ H.’de ‘andan bu cins-i tamâm olıcak iderdi kim babam’ yok.

⁴ P. itmeksizin (اقمز سزن)

⁵ H.’de ‘Balıkesri kurbinde’ yerine ‘Balıkesri’de’ yazılmış.

⁶ H. bu

⁷ H. ulu (اولو)

⁸ P. cemâ (جما)

⁹ H.’de ‘hayır duâsın’ yerine ‘duâsın’ yazılmış.

¹⁰ P. ‘hârik’ derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış. (حارقي) şeklinde yazılmış.

¹¹ H.’de ‘andan’ yok.

¹² H.’de ‘sâiyibi’ yok.

¹³ H.’de ‘mulhık’ yazılırken ‘kaf’ harfinin noktaları konmamış.

¹⁴ H.’de ‘(n.m.)’a huzûr-ı âliyesine vusûl buldıkdâ’ yok.

¹⁵ H.’de ‘andan’ yok.

¹⁶ P. işinilerde (اشني لردده)

¹⁷ P. gitmele (كتمله)

¹⁸ H. konşular (قومشولر). P.’de sağır kefle ‘konşular’ şeklinde yazılmış.

¹⁹ H.’de ‘Sultân Hazretleri’ne gitmege muâhede eyledik. Bu oğlançuğın meraz-ı mevtidir, Allâhü a‘lem . Vaktâ ki emru’l-lâh cârî ola konşular defn eyleyeler diyü cemâat-i kesîre revân oldılar. Vaktâ ki’ yerine ‘Sultân Hazretleri’ne gideriz. Bu oğlancık Allâhü a‘lem maraz-ı mevtidir. Eger giderse konşular defn eylesün diyüb revâne oldılar.’ yazılmış.

edâ idüb evrâda meşgul oldılar. Evrâd tamâm olub duâ olıcak; Kurd Dede gölükünden inüb¹ kâfile-i durgurub didi kim, yâ ihvân, bizim oğlanuğun ruhını² melâikeler kabz eylemiş. Alub³ gideyorrlar. Uşda dünyâ göğine yaklaştılar. İmdi⁴ bir duâ idin. Andan⁵ gidelüm diyüb duâ eylediler. Andan umûmen⁶ hâzirûn cemâat⁷ Dede'ye el-hükmü lilâhi'l-azîm diyü azâ idüben revâne oldılar. Ba'dehû çünkim⁸ Hazreti Mahdûm'ın /53a/ nazar-ı âliyesine vusûl bulıcak dest-bûsla müşerref olub tekaüd idicek Sultânü's-sâdât Hazretleri (n.m.) buyurdı kim Kurd Dede dervîş andan ayak üzerine gelüb, lebbeyk Sultânım, diyücek buyurdı kim⁹ sizinle bir dahi musâfaha idelüm. Bu görüşmek gazâ için olsun ki انا لله وانا اليه راجعون¹⁰, ölüm babam¹¹ mersûm-i mukannendir. Ol gitdi biz dahi gidiseriz. Nitekim vârid olmuştur: سيحانه من تفرد بالعز والبقاء و امر عباده بالموت والفناء¹² diyü buyurdı. Andan Kurd Dede gelüb mübârek eline yüz sürüb gine tekaüd¹³ idicek gine murâkıb olub sâkin oldı. Meger Ali Fakîh Vâiz ol kitâb zahrinde gördüğü hârik-âde hadîsi¹⁴ istifsâr itse gerek idi. Andan¹⁵ Seyyidü's-sâdât Hazretleri (n.m.) mübârek başını kaldırub¹⁶ didi kim; babam, kaçan kitâb havâşisinde ve zahrinde¹⁷ hârik-âde hadîslere nazarınız müteallik olsa sıhhatine

¹ H.'de 'göyükünden inüb' yok.

² P. 'rûhını' derken 'ru' iki kere yazılmış.

³ H.'de 'alub' yok.

⁴ H.'de 'Uşda dünyâ göğine yaklaştılar. İmdi' yok.

⁵ H. ba'dehû

⁶ H.'de 'diyüb duâ eylediler. Andan umûmen' yok.

⁷ P. hamâat (جماعت)

⁸ H.'de 'hâzirûn cemâat Dede'ye el-hükmü lilâhi'l-azîm diyü azâ idüben revâne oldılar. Ba'dehû çünkim' yerine 'hâzirûn cemâat duâ idüb el-hükmü lillâh diyüb revâne oldılar; çünki' yazılmış.

⁹ H.'de 'dervîş andan ayak üzerine gelüb, lebbeyk Sultânım, diyücek buyurdı kim' yok. P.'de 'Üzerine', 'üzerine' (اوررنه) şeklinde yazılmış.

¹⁰ Manası: ' Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O' na döneceğiz.' (Bakara 2/156)

¹¹ H.'de 'ölüm babam' yerine 'babam ölüm' yazılmış.

¹² Manası: Kudretiyle ve ölümsüzlüğüyle tek olan, her türlü noksan sıfatlardan noksan olan kimse Allah'tır; ve Allah kullarına ölümü ve yok olmayı yazmıştır. P.'de البقا şeklinde yazılmış. Yine her iki nüshada da الفنا şeklinde yazılmış.

¹³ H.'de 'mübârek eline yüz sürüb gine tekaüd' yerine 'mübârek dest-i şerîfin bûs idüb tekaüd' yazılmış.

¹⁴ H.'de 'Ali Fakîh Vâiz ol kitâb zahrinde gördüğü hârik-âde hadîsi' yerine 'Ali Fakîh ol hadîs-i şerîfi' yazılmış. P.'de 'hârik' derken 'ha' harfinin noktası konmamış. (حارق) şeklinde yazılmış.

¹⁵ H.'de 'andan' yok.

¹⁶ H.'de '(n.m.) mübârek başını kaldırub' yok.

¹⁷ H.'de 'kitâb havâşisinde ve zahrinde' yerine 'kitâb zahrinde' yazılmış. P.'de 'zahrinde' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

itikâd¹ idüb inancı olun. Cümleden birisi budır diyüb mezkûr vâizin bi-aynihi o şübhe dutdığı² hadîs takrîr eyleyüb didi kim; meger ceddîm Hazreti Rasûlullah³ (s.a.v.) harem-i Kâbetullah'da Mekke kâfirleri cem' olub didiler kim eger sen hak peygamber isen işbu hacir-i azîme /53b/ yanî bu ulu taş⁴ işâret kılasın. Andan⁵ taş iki şakk olub ve içinde bir yigit hurûc⁶ eyleye⁷. Saruşın, mülebbes ve müsellah; umûmen alet-i esbâb-ı müretteb, senün risâletine şehâdet ide. Tâ kim biz dahi görüb itikâd idüb müselmân olavuz diyücek andan⁸ Ceddîm (s.a.v.) buyurdı kim bu günki gün bir nice göz hâzır degül, ertegi gün⁹ umûmen cem' olun; in-şâ'-Allah şâyed îmânınıza sebep ola diyüb münteşir oldılar. Andan ol gice Hazreti Cebrâil salavâtüllâhi aleyh gelüb didi kim السلام عليك يا محمد ان ربك يقرنك السلام و يحطك بالتحية والاکرام ve andan buyurdı kim¹⁰ benim habîbim ol mucizât-ı azîme eclîçün¹¹ gamm çekmesün. Azm ü azametim hakkıçün ol taleb olunan şahs-ı mezkûr taşın içinde yetmiş yıldır kim yaturub¹², terbiye edüb, beslerin. İmdi duâ itmek andan çıkarmak benden didi. Andan urûc idüb mekânına gitdi¹³. Andan¹⁴ ertegi gün cemiyet-i kübrâ olub mü'min ve küffâr cem' olıcak andan Ceddîm (s.a.v.) duâya şürû' idicek; bi-iznillâh ol taş anla[yu]b¹⁵ iki pâre olub cevfinden¹⁶ bir yigit zâhir olub didikleri üzerine¹⁷ saruşın, mülebbes ve müsellah, müretteb. Andan ol yigit Allâhü Teâlâ'nın vahdâniyetine ve Hazreti Rasûlullah (s.a.v.)¹⁸ risâletine şehâdet idicek; küffârın nicesi müselmân olub /54a/ ve nicesi sihre haml eyleyüb küfrü ziyâde oldı. Andan Ceddîm (s.a.v.) buyurdı

¹ P. itikâ (اعتقا)

² H.'de 'bi-aynihi o şübhe dutdığı' yerine 'şüphe itdüğü' yazılmış.

³ H.'de 'Hazreti Rasûlullah' yok.

⁴ H.'de 'yanî bu ulu taş' yok.

⁵ H.'de 'andan' yok. P.'de de 'anda' yazılmış (اند).

⁶ P. 'hurûc' derken 'ha' harfinin noktası konmamış (خروج).

⁷ P. 'eyeleye' derken ikinci 'ye' harfinin noktaları konmamış.

⁸ H.'de 'andan' yok.

⁹ H.'de 'ertegi gün' yerine 'yarınki gün' yazılmış.

¹⁰ H.'de 'السلام عليك يا محمد ان ربك يقرنك السلام و يحطك بالتحية والاکرام' (Manası: Ey Muhammed, selam senin üzerine olsun. Şüphesiz Rabbin sana selam gönderiyor (okuyor); ve selamla ve şerefle sana yazıyor.) ve andan buyurdı kim' yerine 'ان ربك يقرنك السلام' ve andan' yazılmış.

¹¹ H. için

¹² H. yaradub

¹³ H.'de 'Andan urûc idüb mekânına gitdi.' yerine 'Ve yine urûc itdi.' yazılmış.

¹⁴ H.'de 'andan' yok.

¹⁵ H.'de 'anla[yu]b' yok.

¹⁶ H. içinden

¹⁷ H.'de 'didikleri üzerine' yerine 'istedikleri gibi' yazılmış. P.'de 'didikleri', 'dirikleri' (درکلاری) şeklinde yazılmış.

¹⁸ H.'de (s.a.v.) yok. 'Hazreti Rasûlullah'ın' yazılmış.

kim işbu yigidin üç gün ömri var. Bu günki gün¹ bunu zevcelendirin. Şâyed bir ziyâret² bârî³ kıla diyücek eyle eylediler. Andan ol yigit⁴ üç gün oldu, ölmedi ve on gün olub ölmeyicek gelüb didiler kim; yâ Rasûlullah, hâşâ kim sizden kizb⁵ sâdır ola, ol yigit dahi ölmedi diyücek buyurdı kim ben ol emri karındaşım Cebrâil işâretiyle didim. Gine andan istifsâr⁶ ideyin diyücek andan Hazreti Cebrâil (a.s.) gelüb Allâhü Teâlâ'dan selâm getürüb⁷ didi kim; yâ Muhammed, ol yigide teehhüli gicesi üç kursa itdürüb arpa unundan⁸ virmişler idi. Tâ kim gıdâ idinüb⁹ iktifâ ideler. Andan¹⁰ hîn-i iftârda bir kursaya ki Bismillâh diyüb başlayınca bir sâil kapuya gelüb taâm diledi. Ol kursayı virdiler şâd¹¹ olub makâmına varıcak, meger iki fakîr yoldaşı dahi var idi. Üç gün idi kim bunlar taâm yememişler idi. Andan pes birini dahi gönderdiler. Vaktâ ki ol yigit bir kursayı dahi önlerine alub bismillâh diyince ol sâil dahi hâzır olub anı dahi ana virdiler. Andan bunlar üçüncü kursayı ö[nine] getürüb bismillâh diyince öbir sâildi[r] yetişi gelüb suâl idicek bunlar açlığı ihtiyâr idib ol kursayı dahi ana virdiler¹². Andan¹³ Allâhü Teâlâ buyurdı kim; yâ Muhammed, azm-i¹⁴ azametim hakkıçün ol yigide /54b/ evvelki¹⁵ kursada on yıl ömür virdim ve ikincide yigirmi yıl ömür virdim ve üçüncide otuz yıl ömür virdim, didi; diyüb urûc idüb makâmına gitdi¹⁶. Hadîs sahîhdür babam; olmuş işdir diyücek mezkûr vâiz didi kim çünki suâl

¹ H.'de 'bu günki gün' yok.

² P. zerriyât

³ H.'de 'bârî' yok.

⁴ H.'de 'andan ol yigit' yok.

⁵ P. kıdb (كذب)

⁶ H. suâl

⁷ H.'de 'Allâhü Teâlâ'dan selâm getürüb' yok.

⁸ H.'de 'teehhüli gicesi üç kursa itdürüb arpa unundan' yerine 'teehhül gicesi arpa unundan üç kursa idüb' yazılmış.

⁹ H. gıdalanalar

¹⁰ H.'de 'iktifâ ideler. Andan' yok.

¹¹ Her iki nüshada da 'şâz' yazıyor.; 'şâd' olmalı.

¹² H.'de 'ol sâil dahi hâzır olub anı ana virdiler. Andan bunlar üçüncü kursayı ö[nine] getürüb bismillâh diyince öbir sâildi[r] yetişi gelüb suâl idicek bunlar açlığı ihtiyâr idib ol kursayı dahi ana virdiler.' yerine 'ol sâil dahi gelüb anı dahi ana virdiler ve açlığı ihtiyâr idüb üçüncü kursayı dahi üçüncü sâile virdiler.' yazılmış. P.'de 'ihtiyâr' derken 'ha' harfinin noktası konmamış (احتیار).

¹³ H.'de 'andan' yok.

¹⁴ H.'de 'azm-i' yok.

¹⁵ P. oki (اوكي)

¹⁶ H.'de 'evvelki kursada on yıl ömür virdim ve ikincide yigirmi yıl ömür virdim ve üçüncide otuz yıl ömür virdim, didi; diyüb urûc idüb makâmına gitdi' yerine 'evvelki kursada on yıl ikinci kursada yigirmi yıl üçüncide otuz yıl ömür virdim diyüb urûc itdi' yazılmış. P.'de 'ikincide yigirmi yıl ömür virdim' derken 'virdim' kelimesi ودم şeklinde yazılmış. Yine P.'de 'makâmına gitdi' derken 'gitdi' kelimesi كدى şeklinde yazılmış.

itmeden benim müşkilim hal oldıysa, mukâbilden bir dervîş ayak üzere kalkdı kim hâcet arz ide; ana buyurdu kim oturun babam; anlar bizi duâdan unutmazlar kim masumcalar biz anların duâcısıyuz, didi. Andan cemâat münteşir olıcak ol dervîş bulub suâl eyledim kim buna remz idi kim kalkdunuz¹ diyücek; didi kim bu tarafa müteveccih olıcak evde masumca kızcağazlarım vardı. Üzerime emânet koyub didiler kim baba, kaçan Sultân Hazretleri'ne² vusûl bulıcak bizim için bir duâ itdirdesin. Pes ol ecildendür geldim, idi. Şöyle buyurdu:

EBYÂT³

Evliyâyâ böyle işler feth olub Gizlü nesne yok olara bî-gümân
Mü'min olan her ne dine inanur Şol münâfıkdır buna inanmayan
Hakk Teâlâ bunlara ilmin virub İlm-i bâtın bunlara olmuşdır ayân
Mümkire yok sözümüz bilmezdir ol Bilmeyen bilmez ne bilsün tatmayan
/55a/Bu Hüsâmî işbu yola girelü Böyle⁴ ahvâl ana olmuşdır beyân

BEYİT⁵

Gine dinle bu sözi ey Ali Ki hoşnûd ola senden Hakk Teâlâ
Şu kim terk ide gönilden riyâyı Ki yanî seve gerçek evliyâyı
Hakîkat ol gönül şehrin yapar Kıyâmetde anunla bile kopar
Günâhları ola eşya sağışı İşit dinle kim anun bulur işi
Kim ol sevdiğinin yüz suyına Bağışlanur heb anun hürmetine
Gel imdi sıdıkla sev evliyâyı Ki tâ bulasın⁶ anlardan vefâyı
Müeyesser ideler tâ kim murâdın Dizile evliyâ silkinde adun
Bu dünyâ hubbını goynuna alma Bulardan ayrılıb yabanda kalma
Bilirsin¹ kim buna gelen geçerler Bu menzilde konan âhir göçerler

¹ H.'de 'kalkdunuz' yok. 'kalkdunuz' derken 'ze' harfinin noktası konmamış (قلقدو كور)

² P.'de 'Hazretleri'ne' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

³ H.'de 'ebyât' başlığı var ama ebyâtın içeriği yok.

⁴ P. 'böyle' derken 'ye' harfinin noktaları konmamış.

⁵ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

⁶ P. 'tulasın' şeklinde yazılmış; doğrusu 'bulasın' olmalı.

Geçer nesnenin² olmaz itibârı

Dutamaz kimesne elde gubârı

Gel imdi evliyâ sev gönülden

Menâkıb geldi dinle cân u dilden

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BİR DERVÎŞİ BURÛSA'DA CÂMÎ-İ
KEBÎRDE BİR VÂAZI DİNLEMEGE VARDIKDA CÂMÎ-İ KEBÎRDE ZELZELE
OLDUĞIDIR /55b/

Râvî-i nîk-ahter ve hâkî-i safâ küster, andan râvî-i azîzler rahimehünullâh rivâyet idüb didiler kim Şeyhü'l-İslâm Hazretleri rahimehünullâh vaktihâ Burûsa'ya gelüb Hazreti Mahdûm'la (n.m.) musâhabet idüb; andan icâzet³ alub Câmî-i Kebîr'de vaaz iderdi. Gine bir gün vaaza niyet idüb hâzır olmuşlardı. Meger Sultânü's-sâdât Hazretleri'nün (n.m.)⁴ bir dervîşi hizmet-i emr olunub bâzâra gönderilmişdi. Mezkûr dervîş didi kim varayın Şeyhü'l-İslâm'ın vaazında bile olub hayır duâsında bile bulunayın diyüb varub meclisine⁵ tekaüd idicek; hemân câmi harekete gelüb zelzele idicek, bir nice kimesne taşra çıkub gördiler ki kim taşrada hareket yok. Hemân câmi uyanır. Şeyhü'l-İslâm'a haber olıcak ne aceb diyüb murâkabeye varub kazıyyeye ilmi lâhık olıcak, çağırdı kim Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin hizmetkârı var⁶ meclisimizde. Her kim isen tavr-ı kerem ile çık taşra. Yohsa bizi kırdırdın diyücek bu dervîş kim hemân taşra çıkıcak câmi sâkin oldı. Andan mezkûr dervîşe hayret galebe idüb segirdüb huzûr-ı âliyesine vusûl buldık da sâbikan mübârek başını kaldırub redd-i selâm iderdi. Bu defa murâkabeden⁷ sâkin olub selâmın almayıcak uluvv-i⁸ heybetinden /56a/ dervîş bî-hûd olub düşüb ba'dehû akl gelüb didi kim Sultânım, bilmedim benim eksikliğüm mazûr⁹ dutın. Bana kıyma, diyücek Hazreti Mahdûm (n.m.)¹⁰ buyurdı kim babam; dünyevî, uhrevî ne hâcetünüz yerin bulmadı ki âherlerden istimdâda gidersiz. Andan buyurdı kim babam, bir kul mevlâsında envâ'-i dürlü nimetlere müstağrak iken varub âherden ekmek suâl itmek hem ayıbdır ve hem

¹ P. 'belirirsın' (بلورسن) şeklinde yazılmış, doğrusu 'bilirsın' olmalı.

² P. 'nesnen' (نسنك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nesnenin' olmalı.

³ P. icâret (اجارت)

⁴ H.'de 'Sultânü's-sâdât Hazretleri'nün (n.m.)' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

⁵ H.'de 'hayır duâsında bile bulunayın diyüb varub meclisine' yerine 'hayır duâsın alayın diyüb meclise' yazılmış.

⁶ H. var

⁷ P. murâkaneden (مراقدن)

⁸ P. ulukk-ı (علق)

⁹ P. mazû (معنو)

¹⁰ H.'de (n.m.) yok.

zenb-i azîmdir¹ diyü buyurdu. Ben dahi varub mübârek dizlerine yüz sürdik de suçımı bağışladı, dir.

MAKÂLE²

Evliyâlar اعلیٰم دیرر meselâ *Sorsan kimse inanmaz olar*
Kande olsa mürîdini³ gözedüb *Gayrıya varsa râzı olmaz olar*
Öldi sanma sakın Emîr Sultân *Diridir evliyâ hic ölmez olar*
Pek yapış sıdkla hemân etegine *Sana himmet kılur dönmez olar*
Bu Hüsâmi anun⁴ mürîdi olub *Bil mürîdin yabanda komaz olar*

BEYÎT⁵: *Rasûlullah'a bir gün geldi Cebrâil*

Didi kim yâ Rasûlullah anı bil

HADÎS: *حب من احببت فانك فانك مفارقه و افعل ما شئت فانك ميت* ⁶. /56b/

BEYÎT⁷

Ki yanî her beni sevsen bilürsin *Çün andan âkibet sen ayrulursın*
Ve her ne işlerisen işle ey yâr *Anı fikr eyle kim âhir ölüm var*
Ger bu fâniye sen cehd idersin *Kalur dünyâ yeride sen gidersin*
Meger kim sevesin sen evliyâyı *İki âlemde bulasın safâyı*
Ki tâ kim örtüle bu cümle aybın *Anun hürmetine avf ola zenbin⁸*
Var fikr eyle kim ölsen gerekdir *O âlî Hazrete varsan gerekdir*
Beğâyet ulu dergâhdır o dergâh *Akıllar çâk olur anda ol âgâh*
Dizin çökeler anda evliyâlar *Ki yabrak gibi ditrer evliyâlar*

¹ H.'de 'zenb-i azîmdir' yerine 'zenbdır' yazılmış.

² H.'de 'makâle' başlığı var ama makâlenin içeriği yok.

³ P. 'مردن' şeklinde yazılmış; doğrusu 'mürîdini' olmalı.

⁴ P. 'anul' (انول) şeklinde yazılmış; doğrusu 'anun' olmalı.

⁵ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

⁶ Manası: Her kimi seversen sev, ama şüphesiz ki mutlaka sen ondan ayrılacaksın; ve dilediğini yap, mutlaka sen öleceksin. H.'de hem 'hadîs' başlığı hem de hadîsin içeriği yok.

⁷ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

⁸ P. 'denbin' (دنك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zenbin' olmalı.

Nidâ idüb melekler sana gelür
O yerde kimesne gelmez yanuna
Bakasın defterune hiç¹ hayır yok
Nice ola hâlin böyle olursın
Gel ey mü'min bu derde merhemîn di
Bu fânîden sana hiç hayır gelmez
Bilürsin kim bu bir fânî vata[n]dır
Bu kaydı Hakk Teâlâ hoş kayurdu

3. ولا تنس نصيبك من الدنيا

Ne işledinse dünyâda haber virir
Viri[r]ler defteruni heb eliüne
Ve ille yüz karalığı eken çok
Cehennem odlarına boylarsın²
Başuna gelmeden var yarağın yi
Kişiye son beşimân ıssı kalmaz /57a/
Alub gideceğin bundan kefendir
Ki Kur'an-ı azîminde buyurdu:

BEYİT⁴

Bu hakkına didi ibn-i Abbâs
Sebâtı yok didi dünyâ işinin
Var ey mü'min uyar cismüni cânı
Ko bu halkı var ey Yahyâ işiüne
Ki hakdan yana açmazlar dilini
Ögüt virmek bola ki yamândır
Bu dîn yolu[n]da oldılar muhannes
Bilüm kalmadı ayrık pes ne bilim
Gel imdi sen yolın gözle Müdâmî
Nitekim buyurıb ol dîn-i usûli

/57b/ ولا تعقل الجواهر اعتناق الخنزير

Ki kelb ağzına¹ incüler atmak

Ki andan râzî olsun Hakk'la nâs
Kefen dürür nasîbi her kişinin
Îmân-ile güyâ sen شله anı
Ögüdin ver geru kendü başuna
Dutarlar nefsi şeytânın yolunu
Anı fikr eyle kim âhir zamândır
Ki kıldı bunları dünyâ mülevves
Aytdım iş anun vallâhü a'lem
Ki hemrâh it havâsı ü ko avâmu
Ki yanî Hakk Teâlâ'nun Rasûli

لا تطرح الدرر افواه الكلاب

Ve hincîr boynuna² gevher dakmak³

¹ P. 'hih' (هيج) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hiç' olmalı.

² P. بویرلرسك şeklinde yazılmış, doğrusu 'boylarsın' olmalı.

³ Manası: Dünyadan da nasibini unutma. (Kasas 28/77)

⁴ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

Var nâ-ehle depretme dilüni

Neden zâyi kılasın gevherüni

Dilersen kim makâmin ola a'lâ

Menâkıb söyle dâim oldır evlâ

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ULEMÂDAN⁴ İKİ KİMESNEYE
ENVÂ'-İ DÜRLÜ SÛRETDE GÖRİNÜB DAHİ BİR ÇOBANA İMÂMET⁵
İTDİRDİĞİDİR

Râvî-i dil-şikâr ve hâkî-i⁶ garâyib-âsâr ider: Bir gün ulemâdan iki kimesnedir, geldiler. Emîr Sultân Hazretleri'ni ilm-i zâhirde tecrübe ve imtihâna gelüb⁷ dahi ittifâkî ahşam namâzı vaktinde gelmişler idiler ki, Emîr Sultân Hazretleri dahi saâdet-hânelerinde abdest alub dahi henüz cemâate namâza⁸ çıkıyorurlar⁹ idiler¹⁰ ki ezân okınub dahi imâm gelmemekle ol gelen kimesnelerin birine mihrâba gec diyücek, mihrâba gecdik de aslâ okımağa mecâl idemeyüb; dahi ol birine sen gec diyücek ol da geçüb hasr olıcak; râvî ider: Meger ol günde Emîr Sultân Hazretleri'nden¹¹ bir çoban¹² gelüb bey'at eylemiş idi ki ol dahi ol cemâatde hâzır idi. Emîr Sultân Hazretleri'dir üçüncü defada ol çobana gec sen imâmet eyle diyücek; ol çoban dahi geçüb¹³ âlf savtla ve hüsn-i tertîb ile /58a/ kıraat ve imâmet idüb dahi namâz tamâm oldıktan sonra, ol iki kimesneler Emîr Sultân Hazretleri'nin¹⁴ önine oturdıklarında; Emîr Sultân buyurdılar ki babalarım, bir kimesnenin ki muallimi Allâh ve ders-hânesi arşu'l-lâh¹⁵ oldıktan¹⁶ giru ol¹⁷ kimesne diler bu sûrete girub, diler pîr sûretinde görinüb, dilerse bir zengî arab sûretinde görinüb, dilerse bu sûrete girub, dilerse bir mahbûb emred oğlan sûretinde görinüb, dilerse bu sûretde görinür

¹ P. Arapçasında افواه şeklinde yazılmış; doğusu افواه olmalı.

² P. 'yoynuna' (يوينه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'boynuna' olmalı.

³ P. Arapçasında تعقلو yazılmış; doğrusu تعقل olmalı.

⁴ P. ulemân (علمان)

⁵ P. emânet (امانت)

⁶ H. hâkî (خاکی)

⁷ H.'de 'tecrübe ve imtihâna gelüb' yerine 'tecrübe ve imtihân idüb' yazılmış.

⁸ H.'de 'namâza' yok.

⁹ H. çıkayurlar

¹⁰ P.'de 'iderirler', H.'de ise 'iderler' yazılmış; doğrusu 'idiler' olmalı.

¹¹ H. Hazretleri'ne

¹² P. coban

¹³ H. geçüb

¹⁴ P. hazrinin (حضرينك)

¹⁵ H. arzu'l-lâh

¹⁶ H. oldık da

¹⁷ H.'de 'giru ol' yok.

diyü giru ve sûret-i¹ asliyyesinde görinüb dahi insilâhâtın bu mertebede makâmların anlara arz eyleyücek; ol iki kimesnelerin dahi kat'an söylemege mecâlleri olmayub, dahi ikisi bile serâsime hastası gibi kalub Emîr² Sultân Hazretleri'nin mübârek dizlerin öpüb, envâ'-i şermle gitmişlerdir.

HASBÜ'L-HÂL³

Evliyâ her ne şekle olsa girur *Anların hâlî gayrıdır cânâ*
Dürlü dürlü sûret idüb izhâr *Yine şeklinde görinür anâ*
İlm-i zâhir u bâtın anlara bir *Gör nice ilm viridi çü bânâ*
Sûret-i insle dönüb bu işe *Eyler anlar bu işi ahyânâ /58b/*
Tağda gezen çobana kılssa nazar *Okımadan kılur anı dânâ*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ MERHÛM SULTÂN MURÂD HÂN-I SÂNÎ
HAZRETLERİ'NE TAHTA CÛLÛSA İCÂZET⁴ VİRÜB DAHİ PÂDİŞÂH
OLDUĞIDIR

Râvî-i pür-melâhat ve hâkî-i sâhib-i⁵ fesâhat⁶ ider: Ol zamân ki yeşil imâret sâhibi merhûm Sultân Mehmed İbni's-sultân Yıldırım Bâyezid Hân Hazretleri, bu âlem-i fenâdan ol âlem-i bakâya rihlet ve terk-i cümle-i taht ü tâc ve emvâl ü 190 memleket idüb dahi sonlarında iki ferzende ercümend şehzâdeleri⁷ kalub; biri Sultân Mustafâ ve Sultân Murâd Hân-ı sâni Hazretleri'ni⁸ terk eylediler ise, râvî ider⁹: Meger ol zamân Sultân Murâd Hazretleri İznik'de ve Sultân Mustafâ Hazretleri dahi Edirne'de bulunub dahi tahta takaddüm idüb hazînei ve askeri cem' eyleyüb yürüyüb Mihâlic kurbinde karâr kıldı. Tâ kim Sultân Murâd'ı ala getürem diyü. Andan bu tarafda Sultân Murâd Hazretleri İznik'den Burûsa'da Sultânü's-sâdât Hazretleri

¹ H.'de 'sûret-i' yok.

² H.'de 'Emîr' yok.

³ H.'de 'hasbü'l-hâl' başlığı var ama hasbü'l-hâlin içeriği yok.

⁴ P. icâret (اجارت)

⁵ H. sâhib-i

⁶ P. sâhat (صاحت)

⁷ H.'de 'âlem-i bakâya rihlet ve terk-i cümle-i taht ü tâc ve emvâl ü memleket idüb dahi sonlarında iki ferzende ercümend şehzâdeleri' yerine 'âlem-i bakâya idicek iki şehzâdeleri' yazılmış.

⁸ H. hazretleridir

⁹ H.'de 'terk eylediler ise. râvî ider' yok.

(n.m.)¹ ne gelüb dest-bûsla müşerref olub didi kim; yâ enişde, karındâşım hazîne² ve asker ile benim kasdına geleyürir. Ben dahi fûrûmânde olub tefekkür-i istihâre idinüb hizmet-i âlîne geldim ki her ne emr idersen anun üzerine olam diyicek; Hazreti Mahdûm buyurdı kim babam, Rûm'ın saltanatın virilmesini Ceddım Sultân-ı /59a/ Enbiyâ (s.a.v.) Hazretleri bize tevfiiz itmişdir³. Biz kime virirsek pâdişâh⁴ ol olayardır. Eyle olsa biz size⁵ virdik. Haber-i bâdelin üzere⁶ mutasarrıf olasız in-şâ'-Allah⁷ diyicek; Sultân Murâd Hân merhûm⁸ kalkub dest-bûs idüb tekaüd idicek; didi kim Sultânım, fevka'l-hadd derece-i ademdeyin⁹. Ne hazînem var ve ne askerim var. Hemân yüz elli nefer adam var. Bu ecilden havfım gâlib. Bu¹⁰ husûsa ne emr idersiz diyicek¹¹; Sultânü's-sâdât Hazretleri¹² buyurdı kim turın, soyının babam, diyüb dahi soyındıkda çıkarub kendü mübârek gönlegini giydürüb dahi Sultân Murâd Hazretleri, Emîr Sultân Hazretleri'nin mübârek ellerin öpüb dahi mevcûd askerleri cümle tevâbiini alub revâne oldı. Andan gelüb¹³ Mihâlic mukâbilesinde Elki Kesîr dimekle marûf yerde karâr idicek; ol tarafda Sultân Mustafâ'nın kalbine Allah Teâlâ haşyet ilkâ eyleyüb ol gice kaçub sabâhdın Gelibolı'ya irişdi. Andan sabâh olıcak ümerâ-yı¹⁴ asker cem' olub pâdişâhı¹⁵ bulamadılar. İlimleri ana lâhık oldı kim kaçub gitmişdir. Andan ulu begler Ulubâd suyn yüzdirüb geçüb zîr-i köpri kesilmiş idi. Sultân Murâd'a varub didiler kim hemîşe devletün pâyende ve ömrin mezîd ve saltanat mübârek olsun kim hazîne ve asker hâlî kalmışdır. Buyurun devletle¹⁶ diyüb alub saâdet-i saltanata urûc eyleyüb karâr kıldı olsa. Sultân Murâd, merhûm Hazreti

¹ H.'de (n.m.) yok.

² P. harîne (خرينه)

³ H. bize tevfiiz itmişdir

⁴ P. bâdişâh

⁵ P. sire (سره)

⁶ H.'de 'haber-i bâdelin üzere' yok.

⁷ H.'de 'mutasarrıf olasız in-şâ'-Allah' yerine 'in-şâ'-Allah mutasarrıf olasız' yazılmış.

⁸ H.'de 'Sultân Murâd Hân merhûm' yerine 'Sultân Murâd Hazretleri' yazılmış. P.'de 'hân' derken ha harfinin noktası konmamış (حان).

⁹ H.'de 'fevka'l-hadd derece-i ademdeyin' yok.

¹⁰ P. 'bu' derken 'be' harfinin noktası konmamış.

¹¹ H.'de 'diyicek' yok.

¹² H. Sultânü's-sâdât Hazretleri

¹³ H.'de 'dahi Sultân Murâd Hazretleri, Emîr Sultân Hazretleri'nin mübârek ellerin öpüb dahi mevcûd askerleri cümle tevâbiini alub revâne oldı. Andan gelüb' yerine 'anlar dahi mübârek dest-i şeriflerin bûs idüb dahi mevcûd askeri ve tevâbii ile revâne olub, gelüb' yazılmış

¹⁴ P. 'ümerâ-yı' iki kere yazılmış.

¹⁵ P. pâşâhı

¹⁶ P. devleyle (دوليله)

Mahdûm'ın¹ /59b/ (n.m.) uluvv-i himmeti berakâtıyla üç gün içinde² pâdişâh oldu. Emîr Sultân Hazre[tləri]'nin himmet-i âliyeleri ile³.

LÎ-NÂZİMÎHÎ⁴

Evlîyâ bu şahsa kim kıla nazar *Anı elbette ileruye çeker*
Gör nice oldu buların halleri *Biri aldı birisi kaçub gider*
Bunlar aslâ kimseden havf eylemez *Bunlara kimse degil ide zarar*
Bunların hükmünde cümle ne ki var *Bunlara sultânlar da baş eger*
Bu Hüsamî bunlara çâker olub *Yollarında terk idübdür ne⁵ ki var*

Andan mezkûr Ece Baba'ya⁶ ki bevvâbıydı; rivâyet idüb didi kim bir hizmete emr olunmuş idim. Gine geldik de⁷ gördim ki bir kimesne Sultân Hazretleri'nin⁸ savmaasına duhûl ider. Hem-ân-dem haykırdım. Ol kimesne geri çekilüb didi kim nedir dervîş? Ben ayıtdım ki görelüm icâzet⁹ var mı? diyücek; didi kim hak didin. Dervîş, terk-i edeb kılurdık rahmet sana kim bize tenbîh kıldın diyücek; andan ben içeru girub gördim ki Sultânü's-sâdât¹⁰ Hazretleri ayak üzere durmuş. Didi kim babam, eyü didin. Zîrâ pâdişâhdır gelen, sadrı ihzâr eyle. Dahi andan geldi diyücek /60a/ işâret üzerine sadrı hâzır eyleyüb andan çıkub¹¹ Sultân Murâd'a buyurın Sultânım diyücek; tedâhül idüb¹² mübârek elini dest-bûs idicek didi kim babam, şol sadra geçün, oturun diyücek Sultân Murâd didi kim sadr sizündür. Buyurın diyücek andan Hazreti Mahdûm sadra geçüb Sultân Murâd mukâbilesinde diz çöküb tekaüd eyledi. Nice nasîhatlar olındı ve andan devletle Edirne'de tahta buyurdılar. Allâhü a'lem.

¹ H.'de 'karâr kıldı olsa. Sultân Murâd, merhûm Hazreti Mahdûm'ın' yerine 'karâr kıldıkdan sonra Sultân, merhûm Hazreti Mahdûm'ın' yazılmış.

² P. icinde

³ H.'de 'Emîr Sultân Hazre[tləri]'nin himmet-i âliyeleri ile' yok.

⁴ H.'de 'li-nâzimihî' başlığı var ama li-nâzimihinin içeriği yok.

⁵ P. 'ne' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

⁶ P. bababa (بابابه)

⁷ H.'de 'Andan mezkûr Ece Baba'ya ki bevvâbıydı rivâyet idüb didi kim bir hizmete emr olunmuş idim (P. 'idi' yazılmış; ama 'idim' olmalı.). Gine geldik de' yerine 'andan mezkûr Ece Baba ki Sultân Hazretleri'nin bevvâbıydı; rivâyet idüb didi kim bir hizmete emr olunmuş idim. Geldik de' yazılmış.

⁸ P. hazretlerin (حضرتلریك)

⁹ P. icâret (اجارت)

¹⁰ H.'de 'sâdât' yok.

¹¹ P. hikub (حقوب)

¹² H. girub

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE MERHÛM SULTÂN MURÂD HÂN
HAZRETLERİ¹ BİR YAVUZ² AT GÖNDERDİGİDİR³

Râvî-i hoş-rivâyet ve nâkıl-ı hûb-hikâyet rivâyetidir: Sultân Murâd bin Sultân Mehmed Hân aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân tavîle-i âmiresinde bir yavuz atı vardı ki ana hizmet ider seyisden gayrı bir kimesne yanına gelmezdi. Bir vechle zabtı mümkün olmayub ve yanına varanları helâk ider imiş ki Sultân Murâd ol atı otuz bin akçeye almış idi. Her vecihle görklüydü. Başı, boynı ve kulakları ve miyânesi ve ayakları baytâr-nâme mûcibince olub hiç⁴ bir aybı yoğdı; ammâ adam bindirmez olmuşdı. Her-bâr ki merhûm Sultân Murâd'a ırlarlar, mümkün olmadı ki ana bineydi. Nice adamlar helâk itmiş idi. Bir gün giru⁵ ırladılar, binmek istedi; kâbil-i imkân olmadı, binilmedi. Sultân Murâd gazaba gelüb ayıtdı: Bu atın sâhibini⁶ buldım. Varın eniştem Emîr Sultân Hazretleri'ne⁷ hediye /60b/ eyledik. Ol bunun⁸ zabtın⁹ itdirir; çün kim Emîr Sultân Hazretleri'nin bâb-ı saâdet-meâbına bin acz-i belâyla beş on seyis iledüb Emîr Sultân Hazretleri'ne arz eylediler; Sultân Murâd Hazretleri atı hediye gönderdügin. Emîr Sultân buyurdı ki kabûl eylen. Dervîşler ayıtdılar: Ece Baba Hazretleri ider: Ben dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin kapusunda bevvâb idim. Gördim ki nice kimesnelerdir bir yavuz atı bir nice yularlar ve köstekler ile tutub getirüb dahi zabt idemezlerdir. Âkıbet bin belâ ile Emîr Sultân Hazretleri'nin bâb-ı saâdet-meâblarına getüricek bana hâli¹⁰ i'lâm eylediklerinde; ben dahi Emîr¹ Sultân

¹ H.'de 'merhûm Sultân Murâd Hân Hazretleri' yerine 'merhûm Sultân Murâd Hân sâni Hazretleri'nin' yazılmış.

² Her iki nüshada da 'boz' (بوز) yazılmış; doğrusu yavuz olmalı çünkü aşağıdaki metinde yavuz (ياوز) yazılmış.

³ P. göndergidir (كوندركيدر)

⁴ P.'de 'hic' (هيج); H.'de 'hîh' (هح) yazılmış.

⁵ H. yine

⁶ P. hıbnı (حینی)

⁷ H.'de 'Emîr Sultân Hazretleri'ne' yerine 'Emîr Sultân'a' yazılmış.

⁸ P. 'bunun' derken 'be' harfinin noktası konmamış.

⁹ P. saptın (صیطن)

¹⁰ H.'de 'hediye eyledik. Ol bunun zabtın itdirir; çün kim Emîr Sultân Hazretleri'nin bâb-ı saâdet-meâbına bin (P. 'bink' بنك yazılmış) acz-i belâyla beş on seyis iledüb Emîr Sultân Hazretleri'ne arz eylediler; Sultân Murâd Hazretleri atı hediye gönderdügin. Emîr Sultân buyurdı ki kabûl eylen. Dervîşler ayıtdılar: Ece Baba Hazretleri ider: Ben dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin kapusunda bevvâb idim. Gördim ki nice kimesnelerdir bir yavuz atı bir nice yularlar ve köstekler ile tutub getirüb dahi zabt idemezlerdir. Âkıbet belâ ile Emîr Sultân Hazretleri'nin bâb-ı saâdet-meâblarına (P. meâblarıta (مئابلرته) yazılmış; doğrusu 'meâblarına' olmalı.) getüricek bana hâli' yerine 'hediye iletin. Ol bunun zabtın ider; çünkü Emîr Sultân Hazretleri'ne beş on seyis bin acz-i belâyla getirüb arz idicek; Emîr

Hazretleri'ne bildirdiğimde içeruye getürsinler diyü buyurdıklarında; ahûra konlub ben dahi gönlimde didim ki bu ata ben tımâr itsem gerekdir. Kati müşkil oldu ki bu at beni helâk ider didiğimde; Emîr² Sultân Hazretleri ayıtdı³: Varın⁴ ol ata benden selâm idin. Evvelki sâhibin Allâh korkusun bilmezdi. Sen ana isyân iderdin. Senin⁵ şimdi ki sâhibin Allâhü Teâlâ Hazretleri'nin emirlerine mutî' ve münkâddır⁶. Sen dahi ana mutî' ve münkâd olub eski huylarını terk ider misin?, di. Görelim ne dir? diyücek; Ece Baba Hazretleri ider: Ben dahi varub ol ata bu haberi söyledigiimde; râvî rivâyet ider: Gördim hem-ân-dem /61a/ mezkûr at hizmete itâat idüb başın üç kere yere koyub güyâ aleyke's-selâm dir gibi oldu. Fi'l-hâl ol getüren seyisler elinden dervîşler anı alub ahûra bağladılar. Babam, korkma. Ol atcağız min ba'd âdet-i kabîhasın terk eylemişdir buyıracak; ben dahi bî-pâk her gün ol atcağıza tımâr idüb dahi her-bâr ol dahi kemâl-i sükûn üzere cuma günlerinde Emîr Sultân Hazretleri ol atcağıza binüb cuma namâzına giderler idi ve ben dahi her günde binüb pazara varırdım. Dahi bir yerçegize kazık kodırım, edeb üzere turıb cidden hareket itmezdi⁷. Meger ki yanından bir ışık veyâ ehl-i bid'at geçeydi ki anı ısırub depmek isterdi. Dahi bâzâr ehilleri hâli bilüb ol makûleleri gördüklerinde, bre merd yanına gelme diyü men idüb; ol atcağıza kaçan bir ehl-i sünnet kimesne görse başın yere koyub tevâzu' ider idi. Hattâ şol kadar meşhûr olmuş idi kim çarşu halkı at ol aradan gidince tenbih idüb bir ehl-i bid'at uğratmazlardı⁸. Emîr Sultân Hazretleri'nin evliyâ kuvveti ve himmet-i saâdeti hayvânâta dahi müessir olub âkillere hod-nazar merhametleri

Sultân Hazretleri buyurdu kim kabûl itdik. Ece Baba Hazretleri itdi: Bunlar gelüb bana hâli' şeklinde yazılmış.

¹ H.'de 'Emîr' yok.

² H.'de 'Emîr' yok.

³ H. itdi

⁴ P. varıl (وارل)

⁵ H.'de 'senin' yok.

⁶ P. münkâddır (منقادر)

⁷ H.'de '...âdet-i kabîhasın terk eylemişdir buyıracak; ben dahi bî-pâk her gün ol atcağıza tımâr idüb dahi her-bâr ol dahi kemâl-i sükûn üzere cuma günlerinde Emîr Sultân Hazretleri ol atcağıza binüb cuma namâzına giderler idi ve ben dahi her günde binüb pazara varırdım. Dahi bir yerçegize kazık kodırım, edeb üzere turıb cidden hareket itmezdi...' yerine '...âdet-i kabîhasın terk eylemişdir, buyurdılar. Ben dahi bî-pâk ol ata her gün tımâr iderdim. Ol dahi sükûnet üzere olub, cuma günlerinde Sultân Hazretleri ol ata binüb cuma namâzına giderlerdi ve ben dahi pazara her gün binüb gider idim. Bir yere bağlar idim. Cidden hareket itmezdi...' yazılmış.

⁸ H.'de 'Meger ki yanından bir ışık veyâ ehl-i bid'at geçeydi ki anı ısırub depmek isterdi. Dahi bâzâr ehilleri hâli bilüb ol makûleleri gördüklerinde bre merd yanına gelme diyü men idüb; ol atcağıza kaçan bir ehl-i sünnet kimesne görse başın yere koyub tevâzu' ider idi. Hattâ şol kadar meşhûr olmuş idi kim çarşu halkı at ol aradan gidince tenbih idüb bir ehl-i bid'at uğratmazlardı.' kısmı yok.

vâki olsa fi'l-hâl cezbe-i şevk ve hâlet-i zevk irişür, lezzet-i uhrâ¹ ile mütelezziz olurlardı. Hâliyâ mezâr-ı şerîflerinden dahi istimdâd-ı hâl ve imdâd-ı ahvâl taleb² olinsa anı da dahi haftasına komaz; mesrûr ve mağrûr-ı³ hâtır⁴ /61b/ idüb⁵ âhir ömrine degin ol safâ-yı hâletde mukarrer olur ve⁶ hâliyâ ervâh-ı evliyâ ve enbiyâdan istimdâd ıslâh-ı nefs-i şûm ve iflâh-ı ahvâl-i mezmûm itmek câizdir. Vâkıyâncılardan gördük. Salâh-ı nefs-i emmâre boldır⁷. Zîrâ istimdâd-ı rûh-ı enbiyâ ve evliyâ itmek imdâd-ı rûh-ı Muhammed Mustafâ'dandır ki kutb-u ezeldir. و كلمهم من رسول الله ملتتمس غرفا من البحر و رشفا من الاديم⁸ ve “Mevâhibi'l-Fettâh” nâm kitâbda bu hadîs-i sahîh yazılmışdır: اذا تحيرتم في الامور فاستعينوا من اهل القبور⁹. Pes bu hadîsden malûm oldu ki enbiyâ kubûrından¹⁰ zâhir istimdâd-ı muâvenet taleb itmek câizdir ve meşrûdır ve¹¹ evliyâ ve enbiyâ kubûrî¹² öldiklerinden sonra insâna istimdâdları hayâtlarından artıktır, dimişler. Meşâyih-i kibârdan dahi keşf-i müşâhedelerinde bir sırr-ı hâl vâki olsa beyân-ı kütüb ile şehâdet itmişlerdir ve kütüb-ü muteberde dahi mufassal yazılmışdır.

TEŞBİH¹³

Aceb budır ki bir hayvânca hayvân Baş eger evliyâyâ egmez insân
Senin meger katıdır kalbin andan Beru gel kaçma yola gir müselmân
Kerâmât-ı velî-i hod işiddin İnân kalbinde ger varise îmân /62a/

¹ P. ‘uhrâ’ derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış (احرى).

² H.’de ‘hâl ve imdâd-ı ahvâl taleb’ yok.

³ H.’de ‘mağrûr’ yok.

⁴ P. ‘hâtır’ derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış (حاطر).

⁵ H.ider

⁶ H.’de ‘âhir ömrine degin ol safâ-yı hâletde mukarrer olur ve’ yok. ‘safâ’ kelimesi ‘sakâ’ (صقاي) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘safâ’ olmalı.

⁷ H.’de ‘Vâkıyâncılardan gördük. Salâh-ı nefs-i emmâre boldır.’ cümleleri yok.

⁸ Manası: Onların hepsi Allah’ın Rasûlü’nden, denizden bir avuç dolusu istektir; ve bol yağmur damlalarından bir yudumdur. Bu söz İmam Busayrî (ö.695/1295)’nin “Kaside-i Bürde”sinde geçmektedir. P. الدامم yazılmış. Doğrusu Kaside-i Bürde’de geçtiği gibi ديمة kelimesinin çoğulu olan دم kelimesidir.

⁹ Aclûnî, **Keşfu'l-Hafâ**, c. I, s. 75. Manası: İşler hususunda şaşkına dönerseniz, kafanız karışır; bu durumda kabir ehlinden yardım isteyiniz. Keşfu'l-Hafâ’da اصحاب القبور lafzı geçmektedir.

¹⁰ H.’de ‘enbiyâ kubûrından’ yerine ‘enbiyâ ve evliyâ kubûrından’ yazılmış.

¹¹ H.’de ‘ve’ yok.

¹² H.’de ‘kubûrî’ yok.

¹³ H.’de ‘teşbih’ başlığı var ama teşbihin içeriği yok.

Buların hâllerine akıl irişmez

Buların yok kerâmâtına pâyân

Buların bendesi olub Hüsâmî

Bulardan himmet isterdir beher ân

BEYÎT¹

Gine dinle işit bu gizlü râzî

Gine tefsîrinde didi Fahri Râzî

Şular kim bir azîze cân u dilden

Sevi ben hizmet ideler gönilden

Hakikat Hakk rızâsını alurlar

Ki inde'l-Hakk olar makbûl olurlar

Oların şem'ı bil nûr u ziyâdır

Azîzi iş bu halkın evliyâdır

Gel imdi evliyâyaya eyle hizmet

İrişe sana tâ kim âlî devlet

Dünyâ² hubbına gel olma kânî'

Ki dünyâ hubbıdır ukbâyaya mâni'

Nice bir aldanursın bu fenâyaya

Düşirir ol seni âhir inâyaya

Seni ol komadan terk it sen anı

Ki zâyî' kulma ömri câvidânî³

Gele degişürme ıssunu ziyâna

Menâkıb geldi gine gör ayâna

MEDH-İ BEYT-İ SENÂYÎ⁴

Ey evliyâ-yı dehrin şâhı ve ercümendi

Ezhâr-ı bağı zeynîn üstâd-ı nahl-bendi

Mihrâb-ı keşf içinin oldun imâm-ı تیدی

Senden bu evliyâ heb ceddin hakkı uyandı /62b/

Ey Fahr-i âli Ahmed Sultân Emîr Efendi

Sana kemâl-i faslı şoldenlü virdi mevlâ

Binde biri olunmaz vasfın olunsa inşâ

Fahr idinür seninle Rûm ehli ve Buhâra

Dünyâ velîlerinde olmaya hemtâ

¹ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

² P. 'bunya' (بونيا) şeklinde yazılmış; doğrusu 'dünya' olmalı.

³ P. 'câvizânî' (جاويزان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'câvidânî' olmalı.

⁴ H.'de 'Medh-i Beyt-i senâyî' başlığı var ama içeriği yok. Ayrıca bu başlıktan sonra 'Ey Fahr-i Âl-i Ahmed Sultân Emîr Efendi' var; ama içeriği yok.

Ey Fahr-i Ahmed Sultân Emîr Efendi
Basdı saâdetiyle Rûm arzına ayağın
Şehr-i Burûsa oldu şöhret ile turağın
Nûr-i Hüdüdan âher yandı yanar çırâğın
Birdir yanında kurb ü akreb ile ırağın
Ey Fahr-i Ahmed Sultân Emîr Efendi
Sultân-ı enbiyâya sensin nesebde mukbel
Kâbil bisât-ı şer‘a ferş-i edebde mukbel
Zât-ı şerîfin oldu fürs ü arabda
Bildi seni velîler nesl ü hasebde mukbel
Ey Fahr-i¹ Ahmed Sultân Emîr Efendi
Ravzanda kendin ister ide Senâyî dâim
Her hizmetinde cândan cehdile ola dâim
Kabr-i şerîfini göre gözde dâyim
Gündizde sâim olub olma gice nâim
Ey Fahr-i² Ahmed Sultân Emîr Efendi

قد جاء مستمدا عبدك ثنائي في الباب امدد له بفيض يا مرشد الانام

63a/ و اطلب له الشفاعة من جدك الهمام قل يا محمد اشفع للمقتدى غلام

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ VELED-İ NECÎB VE NAHL-İ ERÎBLERİ
OLAN MERHÛM SULTÂN ALİ ÇELEBÎ HAZRETLERİ'NE KABZİÇÛN DUÂ
İDÛB DAHİ MAKBÛZ OLDIKLARIDIR¹

¹ P. 'fcer-i' yazılmış; doğrusu 'fahr-i' olmalı.

² P. 'fahr-i' derken 'ha' harfinin noktası konmamış.

³ Manası: Kulun Senâyî kapına yardım istemeye gelmiştir

Ey insanların yol göstericisi, onu feyzinle destekle

Ve onun için cömert dedenden şefaata talep et

De ki: Ey Muhammed, bana uyan çocuğa şefaata et

P. 'sâyî' (سَائِي) şeklinde yazılmış; doğrusu 'senâyî' (سَنَائِي) olmalı.

Râvî ider: Emîr Sultân Hazretleri'nin cümle tehhülleri ki ancak merhûm Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'nin kerîme-i mübârekleri olan Sultânü'l-havâtîn Hundî Sultân Hazretleri aldıkları olmuştur. Anlardan dahi cümle evlâdın iki kızcağızları² ve bir dahi oğlancıkları olub ki bu cümle hâlâ türbe-i mükerrerlerinde medfûnaldır. Bunlardan dahi kızcağızlarının ikisi bile mukaddemlerde merhûmeler olub dahi oğlancıkları ki nâm-ı şerîfine Sultân Ali Çelebî Hazretleri dinilürdü. Râvî ider; çün Emîr Sultân Hazretleri'dir mezbûrdan hiss-i velâyet ile ba'zı nesne müşâhede eylediye³; bir gün Hundî Sultân Hazretleri'ne buyurdılar ki Hundî ben duâ ideyin, sen âmîn di. Bu oğlancığımızın bu günde Hakk Teâlâ Hazretleri rûhını kabz eylesün diyünce; Hundî Sultân Hazretleri'dir buyurdılar ki yâ Sultânım⁴, bu oğlancımıza niçün kıyarsın? diyücek⁵; buyurdılar ki bu senede ölmesi cümlemize bile⁶ hayırludur ki⁷ buyurdık da⁸, ben pâdişâh nesliyim diyü çok gavga eylese gerekdir diyeyorlar⁹ iken fi'l-hâldir¹⁰ Sultân Ali Çelebî Hazretleri'nin rûh-ı şerîfleridir¹¹ şebîke-i cesed-i âniyyeden¹² /63b/ civâr-ı Rahmân'a tayarân¹³ idüb; dahi ehîbbâ ve ahbâbdır bu

¹ H.'de 'kabziçün duâ idüb dahi makbûz olduklarıdır' yerine 'kabz-i rûh için duâ idüb rûhı kabz olduğudur' yazılmış. P.'de kabziçün (قبصیحون) yazılmış.

² P. kırcağızları (قیرجغزلی)

³ H.'de '...Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'nin kerîme-i mübârekleri olan Sultânü'l-havâtîn Hundî Sultân Hazretleri aldıkları olmuştur. Anlardan dahi cümle evlâdın iki kızcağızları ve bir dahi oğlancıkları olub ki bu cümle hâlâ türbe-i mükerrerlerinde medfûnaldır. Bunlardan dahi kızcağızlarının ikisi bile mukaddemlerde merhûmeler olub dahi oğlancıkları ki nâm-ı şerîfine Sultân Ali Çelebî Hazretleri dinilürdü. Râvî ider; çün Emîr Sultân Hazretleri'dir mezbûrdan hiss-i velâyet ile ba'zı nesne müşâhede eylediye...' yerine '...Sultân Yıldırım Hân Hazretleri'nin kerîmeleri Sultân Hundî Hazretleri'dir ve andan dahi cümle evlâdları iki kız ve bir oğlan olmuştur. Bunlar cümle hâliyâ türbe-i mükerrerlerinde medfûndur. Kızların ikisi dahi mukaddem merhûm olmuştur ve oğlancığı ki Sultân Çelebi Emîr Sultân Hazretleri kuvvet-i velâyet ile Ali Çelebi'den bazı nesne müşâhede eyleyüb...' şeklinde yazılmış.

⁴ H.'de '...Hundî Sultân Hazretleri'dir buyurdılar ki yâ Sultânım...' yerine '...Hundî Sultân buyurdu ki Sultânım...' şeklinde yazılmış.

⁵ H. diyince

⁶ H.'de 'bile' yerine 'de' yazılmış.

⁷ H.'de 'ki' yok.

⁸ H.'de 'buyurdık da' yok.

⁹ H. dirler

¹⁰ H. fi'l-hâl

¹¹ H. şerîfleri

¹² H.'de 'şebîke-i cesed-i inniyyeden' yok.

¹³ P.'de 'tayarân' kelimesinin 'ye' harfinin noktaları konmamış.

hâkdân-ı süflîde ciger-kebâb olub dahi her biri nîrân-ı firâk¹ ile sûzân ve elem-i iştiyâk ile² giryân olmuşlardır.

MERSİYE³

Ah kim dilleri yakar bu ölüm Giru ki evleri yakar bu ölüm
Çok ana ve atalar sızladub Boyunına çalları takar bu ölüm
Ne velî dir ne nebî dir hep alur Ne sağîr ve ne kebîr yapar ölüm
Buna lokman da ilâc eylemedi Çok evin kapuların kapar ölüm
Ey Hüsamî gözün aç illeti ko Nevbetin geldi bakar⁴ ölüm

MENÂKIB-I RÂHİB

Rivâyetdir ki hazreti Emîr Sultân (n.m.) ve ceale'l-cennete mesvâhü⁵ Burûsa'ya geldikde Keşiş tağında riyâzetde⁶ mâhir ve hâcât-ı insân⁷ edâ itmekte⁸ bâhir, libâs-ı siyâh ile melbûs yanî⁹ bir râhib tarîk-ı mezheb-i İsâ'da zâhib¹⁰ vardı. Tenhâ ve bî-kes kala. Cebelde sene-i kâmile geçirub âhir sâlde Burûsa şehrinin ovasına inüb bir ay mikdârı bir makâm-ı âlîde sâkin olub oturırdı¹¹. Etrâf-ı garb u şarkda¹² olan emrâz-ı muhtelifeden bî-tâkatlı¹³ olanlar anın izhâr-ı mümkünâta el urdığın malûm /64a/ idinürler imişler¹⁴. Mesâlâ¹⁵ gözsizleri¹⁶ gözli ve sözsizleri¹⁷ sözlü ve¹⁸ bî-pây¹⁹

¹ P. 'kırâk' (قراق) yazılmış; doğrusu 'firâk' olmalı.

² H.'de '...dahi ehıbbâ ve ahbâbdır bu handân-ı süflîde ciger-kebâb olub dahi her biri nîrân-ı firâk ile sûzân ve elem-i iştiyâk ile...' yerine '...cümle ehıbbâ ve ahbâb elem-i iştiyâk birle...' şeklinde yazılmış.

³ H.'de 'mersiye' başlığı var ama mersiyenin içeriği yok.

⁴ P. 'pakar' şeklinde yazılmış; doğrusu 'bakar' olmalı.

⁵ H.'de 'Emîr Sultân (n.m.) ve ceale'l-cennete mesvâhü' yerine 'Sultân Hazretleri' şeklinde yazılmış.

⁶ P. riyâsetde (ریاضتده)

⁷ H. hâcât-ı insân

⁸ P. tmekte (تمكده)

⁹ H.'de 'yanî' yok.

¹⁰ H.'de 'tarîk-ı mezheb-i İsâ'da zâhib' yok.

¹¹ H.'de 'oturırdı' yok.

¹² H. şark-ı garbda

¹³ H. bî-tâkat

¹⁴ H.'de 'anın izhâr-ı mümkünâta el urdığın malûm idinürler imişler.' yerine 'cümle gelürler idi.' yazılmış.

¹⁵ H.'de 'mesâlâ' yok.

¹⁶ P. gözsizleri (كوزسزلىرى)

¹⁷ H. dilsizleri

¹⁸ H.'de 've' yok.

¹⁹ H. bî-pâ

olanları ayaklu ve her ne dürlü emrâz-ı muhtelifi ki tabîbler ana ilâc idemezler de mezkûr keşîş duâ okıyub kör gözler açılıb ve kötirimler ayağ üzere kalkardı. Muhsıl-i kelâm cümle-i hâcât-ı insânî bitürirdi. Bir aydan sonra giru tağa çıkub bir yıla deg ibâdet idüb mezhebi üzere amel iderdi. Hazreti Emîr Efendi Burûsa'ya gelicek mezbûr keşîşin ahvâli evliyâ-yı hâtır-ı cihân nümâlarına mücâhede-i keşfden ve himmet-i ecdâd-ı hayrî'l-halefden malûm ve mefhûm ایدیورارودی sükenâsı ve temâşâ-yı etkâsı maksûd-ı ricâdan olub¹ bir gün revâne-i hâtırdan deyr-i râhibden bulunub teccüs-i râhib-i mezkûr iderken gördi ki² bir mukaffel kapu içinde³ âdem sesi var. Kapuyı⁴ bir kere dak itdikde mezbûr keşîş⁵ ayağ üzere turıb geldi⁶. Kapuyı açdı. Safâ geldin yâ Emîr Muhammed Buhârî! Didi. Hazreti Emîr Efendi⁷ ba'de's-selâm ana⁸ ayıtdı⁹: Sen benim Emîr Seyyid idüğimi neden bildin. Ayıtdı¹⁰: Senin ceddin Muhammedü'l-Mustafâ âlem-i rüyâda senin¹¹ bunda geleceğün ve senin adını¹² bana bildirmiş idi, didi¹³. Hazreti Emîr Efendi¹⁴ ayıtdı¹⁵: Ya niçün îmâna gelüb bu yerden çıkub ehl-i İslâm'a karışmazsın? Ayıtdı¹⁶: Ceddin Muhammedü'l-Mustafâ (s.a.v.) önünde îmâna gelüb /64b/ اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده و رسوله diyüb itirâf itdim. Râhib-i mezbûr ider: Ceddin Hazreti Muhammed (s.a.v.)¹⁷ bana emr eyledi ki

¹ H.'de '...ayaklu ve her ne dürlü emrâz-ı muhtelifi ki tabîbler ana ilâc idemezler de mezkûr keşîş duâ okıyub kör gözler açılıb ve götirimler ayağ üzere kalkardı. Muhsıl-i kelâm cümle-i hâcât-ı insânî bitürirdi. Bir aydan sonra giru tağa çıkub bir yıla deg ibâdet idüb mezhebi üzere amel iderdi. Hazreti Emîr Efendi Burûsa'ya gelicek mezbûr keşîşin ahvâli evliyâ-yı hâtır-ı cihân nümâlarına mücâhede-i keşfden ve himmet-i ecdâd-ı hayrî'l-halefden malûm ve mefhûm ایدیورارودی sükenâsı ve temâşâ-yı etkâsı maksûd-ı ricâdan olub' yerine '...ayaklu ider idi. Duâ itmek ile bir ay hâcât-ı insânî bitürir yine giru tağa çıkub bir yıla deg ibâdet ider idi mezhebi üzere. Sultân Hazretleri keşf ile bu râhibin ahvâline vukûf-ı müşâhede idüb deyr-i râhib temâşâsı aksâ-yı maksûdları olub...' şeklinde yazılmış.

² H. gördiler ki

³ P. ihinde (احينه)

⁴ H.'de 'kapuyı' yok.

⁵ H. râhib

⁶ H.'de 'ayağ üzere turıb geldi' yok.

⁷ H.'de 'Efendi' yok.

⁸ H.'de 'ana' yok.

⁹ H. itdi

¹⁰ H. itdi

¹¹ P. sen

¹² H.'de 'senin adını' yerine 'ismin' yazılmış.

¹³ H. didi

¹⁴ H.'de 'Hazreti Emîr Efendi' yerine 'Sultân Hazretleri' yazılmış.

¹⁵ H. itdi

¹⁶ H.'de 'îmâna gelüb bu yerden çıkub ehl-i İslâm'a karışmazsın? Ayıtdı:' yerine 'îmâna gelmezsin? İtdi' yazılmış.

¹⁷ H.'de ' (s.a.v.) önünde îmâna gelüb و رسوله اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده و رسوله diyüb itirâf itdim. Râhib-i mezbûr ider: Ceddin Hazreti Muhammed (s.a.v.)' yerine 'huzûrında îmâna geldim ve' yazılmış.

mâdem ki kayd-ı hayâtda ölim bu libâsla melbûs olub bu yerden¹ çıkmayub âher yire varmayam. Ba‘dehû Emîr Sultân Hazretleri ile mezbûr keşiş² ilm-i bâtine ve marifet-i zâhire söyleşüb telezzüz-i cânibeyn oldıktan sonra Hazreti Emîr Efendi sûret-i verâ‘ gösterub mezkûr-ı mezbûr-ı keşiş sipâriş idüb kendünün ârâm-ı hâtır-ı râm olduğı makâm-ı muayyene gelür ki hâliyâ olduğı makâmıdır³.

BEYİT⁴

Nola mesken serkûh üzere râhib eylese âhir

Ana lutf-ı Hüdâ-yı âlemîn olmuşdır zâhir

Bir ehl-i küfri küffârın içinden çıkarır anı

Getürüb ehl-i İslâm’ın içinde kosa Hakk anı

Eger Hakk’ın ana olmasa lutf-ı Hazreti Ahmed

Görinür miydi rüyâda idü ben lutf-ı bâhir

Buyurdı Hakk Rasûli isterim Hakk istediğün ben

Olursa şekl-i melbûsi muhâlif nitekim sâyir

Keşişdir gerçi sûretde velîkin uslundandır

Ana malûm olmuşdır Muhammed dini çün âhir

BEYİT⁵

Didi rûy yine feth idüb âhir

Kılâ‘-ı manâ efkâr-ı zâhir /65a/

Sühan meydânını⁶ gösterdi⁷ dehr⁸

Koyub dillerde takrîrine behre

Yayub sözden hisâr-ı merdümânî

Olub çeşmân anun dîdebânî

¹ H.’de ‘bu yerden’ yerine ‘bu deyrden’ yazılmış.

² H. râhib

³ H.’de ‘Hazreti Emîr Efendi sûret-i verâ‘ gösterub mezkûr-ı mezbûr-ı keşiş sipâriş idüb kendünün ârâm-ı hâtır-ı râm olduğı makâm-ı muayyene gelür ki hâliyâ olduğı makâmıdır’ yerine ‘yine makâm-ı âliyelerine gelürler’ yazılmış.

⁴ H.’de ‘beyit’ başlığı var ama beytin içeriği yok.

⁵ H.’de hem ‘beyit’ başlığı hem de beytin içeriği yok.

⁶ P. ‘aydânını’ (ايدانى) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘meydânını’ olmalı.

⁷ P. ‘کورستردى’ şeklinde yazılmış; doğrusu ‘gösterdi’ olmalı.

⁸ P. ‘dehr’ (دهر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘dehre’ olmalı.

MENÂKIB-I EMÎR SULTÂN'IN LEYLE-İ MİRÂC'DA BEYÂN İTİDİ¹

Ve gine² mezkûr azîzler rivâyet idüb didiler kim³ bir vakit⁴ Hazreti Mahdûm'ın (n.m.) meclis-i âliyesinde hâzır idik⁵. Meger bir âlimün Leyle-i Mirâc'ın ⁶ ثم دن فتدلى تefsîrinde müşkili varmış. Âyişe ana (r.ah.) cismâniyyeyle mirâc olındı diyü buyurdı. Egerçi mahall-i ihtilâf olına bir emirde, adâlet vâcib olur. Bu takdirce hak⁷ ibn-i Abbas kulında olmuş oldu. Fe-emmâ bu emrin sıhhatini Hazreti Mahdûm'a istifsâr⁸ ideyin diyü niyeti ol olıcak; Seyyidü's-sâdât Hazretleri (n.m.) mübârek başını murâkabeden kaldırub⁹ didi kim babam, Ceddîm Hazreti Rasûlullah¹⁰ (s.a.v.) Leyle-i Mirâc'da Hazreti Hak¹¹ Celle ve Alâ davet olunduğı vaktin¹², bu bedeni zâhiriyyeyle¹³ vardı ve bu gözle görüb¹⁴ ve bu lisânla toksân bin kelimât idib¹⁵ ve bu semi'le dinledüğüne¹⁶ lâ raybe fih yanî hergiz şek ve şübheye yer yokdur¹⁷. Zîrâ babam, bir zât kim umûmen hilkat-i mahlûka sebeb olmuş. Ol ki hakkında ¹⁸ لو لا ك لو لا ك لما خلقت الا فلاك diyü emr olmuş ola. Maa hâzâ bu emrin /65b/ sıhhatine Sûre-i ve'n-Necm nâzil¹⁹ olmuş ola. Zinhâr babam, istib'âd olunmasun. Bir kimesne kim²⁰ Habîb-i Rabbi'l-âlemîn²¹ ola ve hem Hazreti izzet-i Celle ve Alâ²² ve cümle melâikeler²³ ve

¹ H.'de 'Leyle-i Mirâc'da beyân itdi' yerine 'Leyle-i Mirâc beyânıdır' yazılmış.

² H. yine (به)

³ H. ki

⁴ H. vakitte

⁵ H.'de 'Hazreti Mahdûm'ın (n.m.) meclis-i âliyesinde hâzır idik' yerine 'Sultân Hazretleri'nin meclis-i şeriflerinde idik' yazılmış.

⁶ Manası: Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu. (Necm 53/8).

⁷ P. İshak

⁸ H. suâl

⁹ H.'de 'başını murâkabeden kaldırub' yerine 'murâkabeden başın kaldırub' yazılmış.

¹⁰ H.'de 'Hazreti Rasûlullah' yok.

¹¹ H. Hazreti Hakk'a

¹² H.'de 'Celle ve Alâ davet olunduğı vaktin' yok.

¹³ P. neden-i zâhiriyyeyle (ندين ظاهريه به) yazılmış.

¹⁴ H. gördi

¹⁵ H. itdi

¹⁶ H. işitdüğüne

¹⁷ H.'de 'yanî hergiz şek ve şübheye yer yokdur' yok.

¹⁸ Aclûnî, **Keşfu'l-Hafâ**, c. II, s. 148. H.'de ¹⁸ لو لا ك لو لا ك لما خلقت الا فلاك (Eğer sen olmasaydın, eğer sen olmasaydın alemleri yaratmazdım.) yerine ¹⁸ لو لا ك yazılmış.

¹⁹ P. nâzik (نازك)

²⁰ H.'de 'kim' yok.

²¹ H.'de 'Rabbi'l-âlemîn' yerine 'Hüdâ' yazılmış.

²² H.'de 'hem Hazreti izzet-i Celle ve Alâ' yerine 'Allah' yazılmış.

²³ H. melâike

umûmen mahlûk ana salavât getüreler. Pes ol zât-ı azîmin müşâhede-i zâhiriyyesine¹ tâ nisbet ol kim² şimdi ki zamânda kimse³ bulunur ki⁴ bu cism-i zâhiriyyesine⁵ ve bu basirle günde dört⁶ yüz kere mirâc ider diyü buyurdu. Ol âlimin şübhesi hal oldıysa; imdi bundan me'hûz budır ki bir kimesne ki kutb'ul-aktâb⁷ olub Allâhü Tebâreke ve Teâlâ Hazretü'nin Celle ve Alâ⁸ cümle mahlûkî⁹ üzerine kâyim makâmı olıcak, her zamânda Hazreti¹⁰ Hakk'dan münfek olunmaz. Anun lafz-ı dürer-bârından¹¹ her ne câri olursa¹² istib'âd itmek dürüst olmaya¹³. Allâhü a'lem.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN¹⁴ وما يعدهم الشيطان الا غرورا¹⁵ ÂYETİNÜN¹⁶

TEFSÎR BEYÂNINDADIR

Ve gine¹⁷ mezkûr azîzler rahimehümallâh¹⁸ rivâyet idüb didiler kim¹⁹ bir gün Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin (n.m.) meclis-i âliyesinde durmuşdık²⁰. Nasîhate şürû' idüb وما يعدهم الشيطان الا غرورا²¹ âyeti tefsîrinin bütûn-ı nâ-mütenâhîsinde²¹ feth-i bâb idüb iderdi kim²² babam, hergiz gaflete yer yokdur. Şeytân kuvvetlü kimesnedir. Avâmı /66a/ şu yoldan izlâl ider²³. Havâssı şu yoldan izlâl ider¹. Ulemâyı şu yoldan izlâl

¹ H. zâhiriyyesini

² H.'de 'tâ nisbet ol kim' yerine 'nice istib'âd olunur' yazılmış.

³ H. kimesneler

⁴ H. kim

⁵ H. zâhiriyyeyle

⁶ P. dört (دروت)

⁷ H.'de 'imdi bundan me'hûz budır ki bir kimesne ki kutb'ul-aktâb' yerine 'bundan murâd budır ki kutbu'l-aktâb' yazılmış.

⁸ H.'de 'Celle veAlâ' yok.

⁹ P. mahlukki (مخلقى)

¹⁰ H.'de 'Hazreti' yok.

¹¹ H.'de 'lafz-ı dürer-bârından' yerine 'lisân-ı pâkinde' yazılmış.

¹² P. olusa (اولوسه)

¹³ H.'de 'istib'âd itmek dürüst olmaya' yerine 'istib'âd olunmaya' yazılmış.

¹⁴ P. Hazretleri

¹⁵ Manası: 'Hâlbuki şeytan onlara aldatmadan başka bir şey va'detmez.' (İsrâ 17/64 – Nisâ 4/120).

¹⁶ H. âyet-i kerîmesinin

¹⁷ H. yine (ينه)

¹⁸ H.'de 'rahimehümallâh' yok.

¹⁹ H.'de 'idüb didiler kim' yerine 'rivâyet iderler ki' yazılmış.

²⁰ H.'de 'H.'de 'Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin (n.m.) meclis-i âliyesinde durmuşdık' yerine 'Sultân Hazretleri'nin meclisinde hâzır idik' yazılmış. P.'de 'Sultânü's-sâdât' derken 'Sultân' kelimesi سلطان şeklinde yazılmış.

²¹ H.'de 'bütûn-ı nâ-mütenâhîsinde' yok. P.'de 'mütenâhîsinde' derken (متناهيسنده) mütenâhibesinde şeklinde yazılmış.

²² H.'de 'iderdi kim' yerine 'buyurdılar ki' yazılmış.

²³ H.'de 'izlâl ider' yok.

ider². Sulehâyı şu yoldan izlâl ider. Nitekim işidirsiz³ babam⁴, Bel‘am-ı Bâûra gibi⁵ ve Bersîsa⁶ gibi şol⁷ derecede kemâl-i tahsîl idüb meşâyih-i kibârdan olmuşken izlâl eyleyüb âhir, îmânsız gitmelerine sebep olmuştır⁸. Gâyet⁹ ulu düşmândır babam. Nitekim Hakk Teâlâ Mûsâ peygambere vahiy idüb buyurdı kim salavâtüllâhi aleyhi ve selâmühû¹⁰ yâ Mûsâ, zinhâr düşmanımı meyyit görmeyince havfin kesilmesün ve şerrinden emîn olma diyü emr eyledi, diyücek¹¹ hâzırûn cemâatden seyâhat eylemiş kimesne bulunub¹² didi kim Sultânım ba‘zı meşâyihe yetişdik¹³. Anlar izlâl-i şeyâtîn hakkında¹⁴ iderler kim egerçi şeytân geçen meşâyihden ba‘zısını izlâl eyleyüb zafer buldıysa, bize zafer bulmaz. Zîrâ ümem-i¹⁵ sâlifîn-i meşâyihin rûh-ı şerîfleri bize senedir dirler diyücek; Sultânü’s-sâdât Hazretleri (n.m.) didi kim¹⁶ babam, bir gün Hasanü’l-Basrî rahmetüllâhi aleyh¹⁷ bir yerde ibâdet iderdi. Gördi kim şeytân aleyhi’l-la‘ne¹⁸ bir nice yularlar götürüb giderdi kim¹⁹ yâ melûn, bu yularlar nedir? Şeytân²⁰ didi kim yâ Şeyh Hasan, işbu yularları bu halkın yavuzrağının başına urub²¹ غوروم ilgilerinin birine muhkem bağlayub üzerine havâle dîde-bânlar korım. Yanî gözciler korız kim boşanmaya. Tâ kim ne vakit olursa hâzırım ola²² diyücek; Şeyh /66b/ ayıtdı kim²³ yâ melûn, işbu yularlarından²⁴ bize dahi hisse var mı? diyücek;

¹ H.’de ‘izlâ[l] ider’ yok.

² H.’de ‘izlâl ider’ yok. P.’de ‘izlâl’ derken ‘zı’ harfi yerine ‘tı’ harfi yazılmış (اطلال).

³ P. ‘işidürsüz (اشيدورسز)

⁴ H.’de ‘babam’ yok.

⁵ H.’de ‘gibi’ yok.

⁶ P. Persîsa

⁷ P. vusûl (وصول)

⁸ H.’de ‘gitmelerine sebep olmuştır’ yerine ‘gitmişlerdir’ yazılmış.

⁹ H.’de ‘gâyet’ yok.

¹⁰ H.’de ‘salavâtüllâhi aleyhi ve selâmühû’ yok.

¹¹ H.’de ‘diyü emr eyledi, diyücek’ yok.

¹² H.’de ‘seyâhat eylemiş kimesne bulunub’ yerine ‘birisi’ yazılmış.

¹³ H. irişdik

¹⁴ H.’de ‘şeyâtîn hakkında’ yerine ‘şeytân hakkında’ yazılmış. P.’de de ‘hakkına’ yazılmış; ‘hakkında’ olmalı.

¹⁵ H.’de ‘ümem’ yok.

¹⁶ H.’de ‘Sultânü’s-sâdât Hazretleri (n.m.) didi kim’ yerine ‘Hazreti Mahdûm buyurdı kim’ yazılmış.

¹⁷ H.’de ‘rahmetüllâhi aleyh’ yerine ‘Hazretleri’ yazılmış.

¹⁸ H.’de aleyhi’l-la‘ne’ yok.

¹⁹ H.’de ‘giderdi kim’ yerine ‘gider itdi’ yazılmış.

²⁰ P. seytân (سيطان)

²¹ H. takub

²² H.’de ‘غوروم ilgilerinin birine muhkem bağlayub üzerine havâle dîde-bânlar korım. Yanî gözciler korız kim boşanmaya. Tâ kim ne vakit olursa hâzırım ola’ yerine ‘nice dilersem oynadırım’ yazılmış.

²³ H. itdi. ‘kim’ yok.

²⁴ H.’de ‘işbu yularlarından’ yerine ‘bu yularlardan’ yazılmış.

Şeyh'e ayıtdı kim¹ sana dahi ne yular gerek², demiştir. İmdi babam, şimdiki zamân³ şeyhlerin ekserine⁴ şeytân sakalına gülmege dahi begenmez diyü buyurdu. Allâhü a'lem. Andan mezkûr azîzler rivâyet idüb didiler kim her-bâr ki Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin cemâl-i münevveresine müşâhede ecliçün iştiyâk-ı gâlib varıb tâpu kılduğımıza aleykümü's-selâm diyüb iderdi kim bir kimesne kim ehl-i hakîkat ola. Eger bir âher es-selâmü aleyke ve ol dahi aleyke's-selâm diyince bir nice menzilden kılır. İmdi babam, varın Allâhü Teâlâ'nın emrine imtisâl idüb ve nehyinden ihtirâz idün. Hemân biz sizünleyüz buyurdu ve her-bâr ki nazar-ı aliyyesine vusûl bulurdık. Bir koğadan hasır üzerine kibleye müteveccih olub mübârek dudakları ale'd-devâm hareketde idi ve hergiz murabba' oturduğımı görmedik. Vaktihâ işbu beyti iderdi kim:

“Ger Yemenî der-Yemenî çû-se menî Ger bî-menî çû-se menî der-Yemenî”⁵

yanî gönlin benümle olursa Yemen memleketinde isen asâm gibi önimesin ve eger gönlin benimle degilse asâm gibi önimde dâhî durırsın Yemen memleketindesin demek olur. Vallâhü a'lemü⁶ bi's-savâb.

BEYİT⁷ /67a/

Gine dinle Hak ne hoş kayırdı

Zebûrında ki Dâvud'a buyurdu

Var evvel nefse düşmân ol bilesin

Benimle dostlığı andan kılasın

¹ H.'de 'Şeyh'e ayıtdı kim' yerine 'şeytân itdi' yazılmış.

² H.'de 'ne yular gerek' yerine 'yulara ne hâcet' yazılmış.

³ H. zamâne

⁴ H.'de 'şeyhlerin ekserine' yerine 'şeyhlerinin ekserinin' yazılmış.

⁵ H.'de 'Andan mezkûr (P.'de 'medkûr' مدكور yazılmış) azîzler rivâyet idüb didiler kim her-bâr ki Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin cemâl-i münevveresine müşâhede ecliçün iştiyâk-ı gâlib varıb tâpu kılduğımıza aleykümü's-selâm (P.'de السلام yazılmış.) diyüb iderdi kim bir kimesne kim ehl-i hakîkat ola. Eger bir âher es-selâmü aleyke ve ol dahi aleyke's-selâm diyince bir nice menzilden kılır. İmdi babam, varın Allâhü Teâlâ'nın emrine imtisâl idüb ve nehyinden ihtirâz idün. Hemân biz sizünleyüz buyurdu ve her-bâr ki nazar-ı aliyyesine vusûl bulurdık. Bir koğadan hasır üzerine kibleye müteveccih olub mübârek dudakları ale'd-devâm hareketde idi ve hergiz murabba' oturduğımı görmedik. Vaktihâ işbu beyti iderdi kim: “Ger Yemenî der-Yemenî çû-se menî Ger bî-menî çû-se menî der-Yemenî” yerine 've her-bâr ki Hazret-i Sultân'ın mübârek cemâlini (H.'de 'hemâlini' همالني yazılmış) müşâhede için meclis-i âliyesine duhûl idüb selâm virir idik. Buyurdılar ki babam, ehl-i hakîkat bir selâm alınca bir nice menzilden kalur. Varın Allah'ın emrine imtisâl ve nehyinden ihtirâz idin. Biz sizin ile bileyüz dirler ve bir hasır üzerinde kibleye müteveccih ve dudakları ale'd-devâm hareketde böyle bulur idik ve hergiz murabba' oturduğımı görmedik. Vaktihâ işbu beyti iderdi kim “Ger Yemenî der-Yemenî çû-bâ menî Ger Yemenî çû-bâ menî der-Yemenî” dirler idi' yazılmış. Bundan sonra yazılan 'beyt'e kadar ki cümleler de H.'de yok.

⁶ P. اغلم şeklinde yazılmış; doğrusu 'a'lemü' olmalı.

⁷ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

Gel imdi sen de düşmân ol bu nefse *Ki men eyle anı her ne dilerse*
Eger sen bu işi böyle kılursan *Gazâ-yı ekber oldır bilürsen*
Ger bu işde çekersen inâyı *Ki mesned kıl yolda evliyâyı*
Ve eger anlarsan budır sana yol *Bu nefsin şur-ı şerrinden emîn ol*
Gel imdi nefsin murâdından güzer kıl *Düşersin meger şeytâna hazer kıl*
Yüz urğıl Hakk Teâlâ Hazreti'ne *Ki kurtara o dostlar hüremetine*
Gine dinle bir dürlü gevâhir *Menâkıb kim olıbdır ol da mezâhir*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN ÂSÂ BAĞÇESİNE GİDERKEN MEZÂR-
I ŞERÎFİ YERİNE ŞEYH İSLÂM HAZRETLERİ'NE¹ OK ATDIRDUĞIDIR²

Râvî-i dâfi'î'l-behçet ve hâlî-i râfi'î'l-müserret ider: Bir gün Emîr Sultân Hazretleri'dir ol yukarıda geçen Şeyhü'l-İslâm denilen azîz ile dahi birâz fukarâsı ile atlarına binüb dahi yukarıda zikri geçen Asâ Suy'ı çıkan bağçelerine giderler iken meger Hazreti Emîr'in (n.m.) âdet-i /67b/ kerîmeleri idi ki her kande gitseler idi; gazâ niyetine leylen ve nehâran bir yayı kurulu turırdı. Ol evvel yaydı kim Hâtûn ana gezledigü vaktin kırk yeşil yeşil ok çıkub kırk kula tokınan yay idi. Her nereye müteveccih olınsa mezkûr yay bir dervîş dahi rikâblarınca ol ma'hûde olan yayı birâz oklarıyla getirirler idiler. İttifâkî yeşil imâret sâhibi merhûm kayınları Sultân Mehmed Hân Hazretleri'nin türbe-i şerîfleri önüne vardıklarında, Emîr Sultân Hazretleri'dir atların başın çeküb dahi ol yayı ve okları getüren dervîşe buyurdılar ki ol yayı bir ok ile Şeyhü'l-İslâm Hazretleri'ne vire. Dervîş dahi eyle idicek; Emîr Sultân Hazretleri'dir Şeyhü'l-İslâm Hazretleri'ne buyurdılar ki mezârımız dileriz ki bu taraflarda ola. Sizi yümn tutub niyet itdik ki bu okı şark tarafına atasız. Her kande bulunursa mezârımız orada olsun diyü buyurdıklarında, Şeyhü'l-İslâm Hazretleri dahi imtisâlen li-emri'ş-şerîf üzengi üzerine gelüb mezkûr kebed ile toldurub atub revâne oldılar. Ol vakit türbe-i münevverin yeri ağaçlar ve gürler olmuş idi. Toğrı Sultân Hazretleri atıyla okın üzerine varub ol araya nişân idüb bildiler kim ok buraya yetişmesi kerâmet /68a/ işidir. Zîrâ mesâfede üç defa nakama ancak yetişür. Râvî ider: Ol zamânda oralarda aslâ evler veyâ gayrı binâlar olmayub cümle ol etrâf

¹ H. hazretine

² H.'de bu kısım özetlenmiş.

ormanlık mîşelik imiş. Bunlar der-gile dek toğrı okın düşdigi yere gelüb geldiklerinde okı ol mahalde bulub ki hâlâ türbe-i mükerreme olan mahall-i şerîfdir; oraya nişân itdiklerinden sonralar eglenmeyüb Emîr Efendî Hazretleri gelüb ol mahalde türbe olan mikdârı yer satun alub dahi bir azîm suffe gibi yapdurub, kala[n] arâzi sonralardan alınub hatta etrâfımızda mezârlık¹ yok diyü buyurmağın türbe-i şerîfe civârında olan arâzi-i bir kimesne on bin akçeye alub dahi mekâbir-i ehl-i İslâm olsun diyü vakf itmişdir ve anda[n] râvî-i azîzler, Emîr Sultân Hazretleri ol orada suffe itirdi. Bir gün oturmuş idi de[r]vişler işler idi. Şehirden ava çıkmış yigitler giderken gördiler kim Sultânü's-sâdât Hazretleri oturub dervîşlerini temâşâ ider. Andan gelüb mübârek elini öpüb mukâbilesinde turıcak didi kim babam, acaba size şol hınzîr didikleri cismünüze deger mi? diyücek; didiler kim hayır Sultân'ım. Meger kim okunla andan acıyub deperidüb gelüb dokına diyicek buyurdı kim biz ann elinden âciziz; yanî her kişi sıfat-bile gelüb el öperler. Red idemeziz. Elbetde degerler dimek olur diyü buyurdı. /68b/ Ba'dehû türbe-i münevvere intikâlinde sonra binâ olındı; ammâ binâ eden bennâya her gice vâkiasına girub babam; şurayı, şu arayı şöyle yab şu arayı şöyle yab diyü ale'd-devâm binâ tamâm olunca nefsi emri mimâr-ı rûh-ı şerîfleri oldı. Allâhü a'lem.

NAZM²

Ba'zılar dirler ki ol kandîl ki var Gelüben iş burada itdi karâr
Şimdi el'ân anda turırdır dahi Her zamân görür anı hayl-i kibâr
Tâ kıyâmet ol makâm üzere turub Şu'le virir dâimâ leyl ü nehâr
Ger murâdınsa anı görmek senin Gözi açuklardan olı gör ey yâr
Tur göz aç tur göz aç tur gözün Tâ sana keşf ola aşiyânın var

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BİZ ŞİMDEN GERU VEFÂT İDERİZ³ DİDİKLERİDİR⁴

Ruvât¹-ı sahîhî'l-haber ve hikâyet-i sarîhî'l-eser ider: Bir gün Emîr Sultân Hazretleri'dir fukarâsı ile oturub sohbet-i hâs² ider iken buyurdılar ki babam, biz³ bu

¹ P. 'merârlık' (مرارلك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mezârlık' olmalı.

² H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

³ P. 'ideriz' derken 'ide ideriz' şeklinde yazılmış.

⁴ H.'de bu kısım özetlenmiş.

Rûm memleketinde bir bisât-ı bast eyledik; yanî döşek döşedik kim hergiz kimseye kalk git dimeziz. İllâ meger kim kendüsi tersliyü tersliyü yerin komayub ihtiyârıyla kalkub gide diyücek, sâmiûn şâz olub didiler kim bi-hamdillâhi ve'l-minne ki âsitâne-i saâdetden red yoğmuş /69a/ ve andan mezkûr azîzler rivâyet idüb didiler kim Hazreti Mahdûm (n.m) bir gün buyurdu kim babam, كل نفس ذائقة الموت⁴ dir. Elbetde bu fenâdan ol âlem-i bakāya gitmek üzereyüz, gerekdir. İmdi bilmiş olasız kim zâhirimizi âli[m]lere virdik kim yer yerin avâm-ı nâsla mahlût⁵ olub vaaz u tezkîr tarîkı ile halkı dalâletden hidâyete ve masiyetden ibâdete irşâd ve delâlet ideler. Halkun icâb-ı dünyeviyyeyle ve izzetine mağrûr olmayalar ve andan bâtınımızı iki nefer dervîşlerümüze virdik kim Manyâs diyârından zuhûr olsunlar gerekdir. Anların biri İbrâhîm Edhem mertebesinde olub ve birisi Bâyezîdü'l-Bistâmî mertebesinde olsa gerekdir rahimehümâllâhü. Andan mezkûr azîzler rivâyet idüb didiler kim ol Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin merâtib-i bâtınıyyesi teslîm olan kimselere ilmimiz lâhık oldu kim birisi Hâcî İsâ Dede ve birisi anun kâim-i makâmı Hâcî Mustafa Dedem'dir. Bu makûle ba'zı kelimât buyurub azîzlerdir dirler ki bunlardan murâd evvelkiden aşağıda gelcekdir ki Hâcî İsâ Dede Hazretleri olub ikinciden murâd ol dahi gelcekdir ki Hâcî Mustafâ Hazretleri'dir, dimişler. Râvî ider: Emîr Sultân Hazretleri'nde ne kerâmet izhâr oldıysa bunlarda da kemâ-kân eyle gördük ve hem ferâsetle ilmimiz lâhık oldu kim İbrahim Edhem mertebesinde olan Hâcî /69b/ Mustafâ Dede'dir diyü tahsîs eylediler. Dahi râvî ider: Bu işâretlerden sonralar Emîr Sultân Hazretleri'dir çok dahi sıhhatde olmayub fukarâ ve ahbâblarının günden güne gamları ziyâde ve vehimleri iştidâdda⁶ olmuşdır, dirler.

DER-PEYİ VE FÂ-YI CİHÂN-I BÎ-EMÂN⁷

Cihânda ne kadar tursan bilürsin Ecel bir gün gelür âhir ölürsin

İskender gibi seyr isen cihânı Ölüme sanma kim dermân bulursın

¹ P. 'ruvâh' (روه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ruvât' (روة) olmalı.

² P.'de 'oturub de sıhhat-i hâs' (اوترب د صحت خاص) yazılmış. Doğrusu 'sohbet-i hâs' olmalı.

³ P. 'bir' (بر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'biz' olmalı.

⁴ Manası: Her canlı ölümü tadacaktır. (Âl-i İmrân 3/185- Enbiyâ 21/35- Ankebût 29/57).

⁵ P. 'mahlut' (مخلط) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mahlût' olmalı.

⁶ P. 'iştidâdda' (اشتداد) şeklinde yazılmış; yani 'ye' harfi fazladan yazılmış. Doğrusu اشتداد olmalı.

⁷ H.'de 'der-peyi vefâ-yı cihân-ı bî-emân' başlığı var ama içeriği yok.

Cihâna her gelen ölmege geldi Bu sen turmaz yolını yanılırsın
Ecel irincegiz virmez emân Tatalım nice bin yıl sen kalırsın
Sonı yine ölüm olunca âhir Hüsâmî sen yanıya aldanırsın

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN FİRÂŞ-I MEVTE DÜŞÜB DAHİ HASAN
HÂCE HAZRETLERİ'Nİ YERLERİNE HALÎFE NASB¹ İDÜB DAHİ VEFÂT
EYLEDİKLERİDİR²

Rivâyet-i sahîha ile merviyeye ve hikâyet-i sarîha ile muhkiyyedir ki çün Emîr Sultân Hazretleri'dir bu âlem-i fenâ, râviyân-ı dil-âviz ve nâkılân-i hâlet-engîz şöyle rivâyet iderler ki fahr-i âl ve tâ-hâ ve yâ-sîn ve zübde-i erbâb-ı yakîn Emîr Sultân Hazretleri rahmetü'l-lâhi aleyhi rahmeten vâsiaten bu mülk-i fenâdan mülk-i bekânın makâm-ı cennet bir yanına rihlet /70a/ itmek sadedinde, ol âlem-i bekâya gitmeği mukarrer idüb dahi bi-emri'llâhi Teâlâ bir maraz-ı sebab-i mevte mübtelâ olub dahi sâhib-i firâş oldılar ise umûmen Burûsa halkına bir nâr-ı elem ve bâd-ı gamm istilâ idüb dahi bu elemden cümlesinin ciğerleri biryân ve dîdeleri giryân olub; rivâyet ider, cümle-i ashâb ve fukarâdır: Emîr Sultân Hazretleri'nin ahvâl-i firâşına cem' ve istihbâr ve Sultânım sizden sonra da yerinüze halîfenüz kim olsun? diyü, istifsâr itdiklerinde; rivâyet ider: Meger ol zamânda aşağıda menâkıbı³ gelicek Hasan Hâce Hazretleri hayli zamânlar idi ki Emîr Sultân Hazretleri'nin izin ve icâzeti ile Balıkesri'de irşâdda idiler. Emîr Sultân Hazretleri'dir buyurdılar ki benden sonra şeyhünüz Hasan olub bizi isteyen Hasan'da bulsun. Dahı bu bâbda muhkem tekîdler buyurdıklarından sonralarda ol eyyâmda rûh-ı tayyibeleri cesed-i şerîflerinden müfâratat itdüğü⁴ târih sekiz⁵ yüz otuz üçde ey ki bir müverrih⁶ bunu târih⁷ diyüb intikâl-i Emîr Sultân'a oldı târih-i⁸ intikâl. Emîr Sultân rûh-ı pâki varub rûh-ı şerîf hadd-i a'lâsına kavuşmuş ve ervâh-ı eslâf-ı izâmî ile buluşmuşdur.

¹ H.'de 'nasb' yok.

² H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'menâkıbı' (مناقی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'menâkıbı' olmalı.

⁴ P. 'idüyki' (ایدویکه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'itdügi' olmalı.

⁵ P. 'sekir' (سكر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'sekiz' olmalı.

⁶ P. 'müverrih' derken 'ha' harfinin noktası konmamış.

⁷ P. 'târih' derken 'ha' harfinin noktası konmamış. تاریخ şeklinde yazılmış.

⁸ P. 'târih' derken 'ha' harfinin noktası konmamış. تاریخ şeklinde yazılmış.

<i>Her ne geldi cihâna cümle gider</i>	<i>Kimesne bulmadı² ecelden emân</i>
<i>Enbiyâ evliyâ kamû gitdi³</i>	<i>Anların biri de Emîr Sultân</i>
<i>Devr elinden şikâyetim çokdur</i>	<i>Yazmam dilde yok ana imkân</i>
<i>Kani Âdem kani o Şît-i nebî</i>	<i>Kani Nûh kim kalubdürür⁴ tûfân</i>
<i>Kani ol Hakk-ı Halîl İbrâhîm</i>	<i>Kande gitdi Kelîm bin İmrân</i>
<i>Kani tahtını gögde yel götüren</i>	<i>Kani Dâvud sâhibü'l-ilhân</i>
<i>Kani Yûşa kani Şuayb nebî</i>	<i>Kani Yakub kani Yûsuf-ı Kenân</i>
<i>Kani öli dirilden ol İsâ</i>	<i>Niçün olmadı kendüye dermân</i>
<i>Kani İdrîs ve Sâlih ve Yûnus</i>	<i>Kani Ahmed ki anınçün oldu cihân</i>
<i>Kani ol çâr-yâr sıdk-ı safâ</i>	<i>Kani ashâb ki olardı âleme hân</i>
<i>Neyledin ey cihân bular kani</i>	<i>Ko dimem ol müülük kalur o kalan</i>
<i>Kani Mâlik ve Şâfî Ahmed</i>	<i>Neyledin Yûsufi kani Numân</i>
<i>Bunlar uş bir cihâna geldiler</i>	<i>Cümlesi oldu hâkle yeksân</i>
<i>Bu senin derdine ilâc yok mu</i>	<i>El-emân ey ölim elinden emân</i>
<i>Cümle halk senden eyleyüb feryât</i>	<i>Ağlaşur her ne varsa pîr-i civân /71a/</i>
<i>Nidelüm âkıbet gelişsen</i>	<i>Bile gide bolay ki hemân îmân</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN VEFÂT EYLEDİKLERİNDE MEYYİT-İ
ŞERİFLER YUYUB SU KOYANLARDIR⁵

Râvî-i sahîhî'l-keâm ve hâkî-i şerîfî'l-makâm ider; çün Emîr Sultân Hazretleri hâlet-i ihtizârda vasıyyet idüb ba'zı ahvâli için tenbîh ve işâret buyurdılar ise, râvî ider: Orada hâzır olanlardan ba'zı suâl idüb; yâ Sultânım! Sizleri kim yusun ve suyu

¹ H.'de bu başlık var ama içeriği yok. Manası: Ölümünden şikâyet hakkındadır.

² P. 'bulmadı' derken 'be' harfinin noktası konmamış.

³ P. 'gidi' (كیدی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gitdi' olmalı.

⁴ P. 'kılubdürür' derken 'be' harfi yerine 'ye' harfi yazılmış; قلویدرر şeklinde yazılmış.

⁵ H.'de bu kısım özetlenmiş. H.'de başlık şu şekilde yazılmış: 'Emîr Sultân Hazretleri Vefât Eylediklerinde Meyyit-i Şerîflerin Gasl İdüb Ve Su Koyanlardır'.

kim koysın? didiklerinde, buyurdılar ki meyyitimi ol kimesne yusun ki otuz yıl bi't-tamâm ikindi namâzı sünnetin kılmış ola. Ba'dehû Hazreti Emîr rahmetüllâhi aleyh intikâl-i dâr-ı huzûr ve rihlet-i makâm sürûr idüb çân-ı pâkin hâk-i süflîden taraf-ı ulviyyeye musâhib-i ervâh-ı lutf eyledi. Müverrihîn sene 829 rahmetüllâhi aleyh târih didiler ve tedârik-i defn için techîz ve tekfîn mühimmâtı görilüb ehîbbâ-yı muhlisîn bu fikirde ser-gerdân olub ve ağlaşub ayıtdılar: Acaba kim ola, otuz yıl içinde ikindü namâzının sünnetin fevt¹ itmemiş ola? Tecessüs-i ehîbbâ ve sulehâ-i ehl-i salât olunub efkâr-ı hayret ile mutehayyir olmuşlar iken meger Hâcî Bayrâm Sultân, Hazreti Emîr Efendi'nin hastalığının işidüb kendü, vilâyet-i Ankara'dan kalkub azm-i mahrûse-i Burûsa eyleyüb şehr-i mezkûra geldiklerinde; ittifâk /71b/ ol gün Hazreti Emîr Sultân'ın vefât haberin alub âh mine'l-fevt vâz ahvâli'l-fevt vâh diyüb fi'l-hâl meyyit-i mutahharasına hâzır bulındılar. İşitdi, dervîşler söyleşüb dirler: Acaba kim ola ki ikindü namâzının sünnetin otuz yıldan beru bi't-tamâm kılmış ola? Zîrâ Hazreti Emîr Efendi'nin vasıyyeti böylecedir ki unsur-ı pâklerine ol kimesne gâsil ola. Hâcî Bayrâm Hazretleri bu kelimâtı işidincek ayıtdı: İşde ben otuz yıldan ziyâdedir ki ikindi namâzının sünnetin fevt itmedim. Fukarâ dervîşler gâyet² de ferah-nâk olub Hâcî Bayrâm Hazretleri'ne buyurun sizler mevkûf idün didiler ve suyun dahi nice zamân hizmetinde olan bir yakîn dervîşi vardı. Seyyid Ahmed Horâsânî ki mücâvir-i fukarâdan idin. Anlar su koyub Hâcî Bayrâm Sultân teneşir tahtası üstinde Emîr Efendi'yi yudılar. Dahi namâzı cemâat-i kesîre ile Câmi-i Kebîr'de kılındıktan sonra envâ'-i feryâd ve gırvler ve ezkâr ve tevhîdler ile götürilüb ve hâliyâ medfûn olan mekâbir-i şerîfde cism-i unsurın aslına vâsıl idüb ve üzerlerinde hatimler okınub dahi kurbânlar kesilüb nice günler beklenüb fukarâ-i ehbâbın âh vâhları ayyûka çıkmış ve götürü Burûsa halkının yürekleri yanmışdır. Ziyâret-gâh ehl-i hâcet olındı ve üzerine kubbe-i bülend yapılub tâlibân-ı rahmet için hâcet-hâh eylediler ve yanında câmi-i /72a/ şerîf vaz' olunub evkât-ı hamsede ale'd-devâm namâz kılınub ve fukarâ için sabâh ve ahşâm ol makâma karîb yemek pişüb,

¹ P. 'fevt' dediğimiz kelime قوت şeklinde yazılmış. Doğrusu 'fevt' olmalı.

² P. 'âyet' (عايت) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gâyet' olmalı.

metbah olındı ve dahi vilâyet-i mamûradan her sene iki yüz elli bin akçeden ziyâde hâsıl-ı muayyen alub, ruhiçün köyler ve hamâmlar ve dükkânlar vakf tayîn eylediler¹.

Mezârında velîlerle nebîler heb dirilerdir

Sana ben evliyâ nakl eyledim kim bil irilerdir

Gelin ey dostlar kabr-i veliye varalum âhir

Olur hâcet kabûl anda o dem vakt-i seherdir

Ne şânımdı velîler adını anmak benim dâim

Gelen tab‘uma anlardan mehabbetden eserlerdir

Bu sırr-ı aşk ben bildim hemîn satma işit sen de

Ezelden söylenür elfâz arasında haberlerdir

Senânu medh ider dâim velîler medh-i hâlâtın

Ki dimişlerdürür zîrâ yetişenler ere azdır

Yürekleri kan eyler

Âh bu ölüm derdi

Çok cânlara kâr eyler

Âh bu ölüm derdi

Gözden akıdır yaşlar

Sinede biter başlar

Çok başa urur taşlar

Bu velî denmez olur

Âşıkları yavı kılur

Dertden belî bu gelür

Âh bu ölüm derdi

Nidelüm olub imkân

¹ Buradan itibâren diğer başlığa kadar (Emîr Sultân Hazretleri'nin İlâ Yevmi'l-Kıyâm Olan Ahvâli Şerîfeleridir) H.'de yok.

Olmadı buna dermân

Âh gerçek Emîr Sultân

Âh bu ölüm derdi

Ağlar bu Hüsâmî âh

Gözyaşı döküb her-gâh

Rahmet ide ol Allâh

Âh bu ölüm derdi /72b/

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN İLÂ YEVMİ'L-KIYÂM¹ OLAN AHVÂLİ ŞERİFELERİDİR

Cümle-i şürafâ وقاق ve urefâ ittifâk eylediler ki² Emîr Sultân Hazretleri'nin tarîk-ı şerîfleri bi-aynihi cedleri Rasûlullah³ (s.a.v.) Hazretleri'nin tarîk-ı akvem ve sebîl-i eslemleri üzere olub; evliyâ ve ehlullahdan bir kimesne dimemiştir⁴ ki Emîr⁵ Sultân Hazretleri'nin tarîka-i enîkalarından⁶ hâşâ şol⁷ makûle⁸ sünnete muhâlif bir nesne hod⁹ sudûr itmiş ola. Cümle âdâb-ı şerîfeleri kavânîn-i şerîfe muvâfika olub, ehibbâ ve fukarâsından dahi ilâ hâzihi'l-eyyâm bir nâ-meşrû ve nâ-ma'kûl kavlen ve fiilen amel sudûr itmeyüb ve¹⁰ kendüleri kutbu'l-aktâb olub, dahi ehibbâsından çok kimesnei makâm-ı kutbiyyete irgürüb, dahi tarîkında cemî-i ricâl-i gayb dâhiller olub; dahi kendüleri mukaddemâ zâhir ismine andan bâtın ismine andan¹¹ رضى الله عنهم¹¹ âyet-i¹³ الا ان اولياء الله لا خوف عليهم و لا هم يخزنون¹² و رضوا عنه kerîmesinin taht-ı hîtasında dâhil olan evliyâ ve ehlullahın cümlesinin reîs ve sultânı

¹ H. kıyâme

² H.'de 'Cümle-i şürafâ ve urefâ ittifâk eylediler ki' yok.

³ H. Sultân-ı Enbiyâ

⁴ P. dime meşhûr (ديمه مشهور)

⁵ H.'de 'Emîr' yok.

⁶ H. tarîklarında

⁷ H. şu

⁸ H. ma'kûle (معقوله)

⁹ H.'de 'hod' yok.

¹⁰ H.'de 'cümle âdâb-ı şerîfeleri kavânîn-i şerîfe muvâfika olub, ehibbâ ve fukarâsından dahi ilâ hâzihi'l-eyyâm bir nâ-meşrû ve nâ-ma'kûl kavlen ve fiilen amel sudûr itmeyüb ve' yok.

¹¹ H.'de 'andan' iki kere yazılmış.

¹² Manası: ' Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır.' (Beyyine Sûresi 98/8).

¹³ Manası: ' Biliniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.' (Yunus Sûresi 10/62).

olub dahi¹ hayâtlarında sülûklerinden² ed'âfü mudâ'af, ba'de'l-fevt rûh-ı şerîfleri her an ve her sâatde bin bin makâmât seyr idüb dahi rûh-ı tayyibine kemâl-i itlâk virilmişdir ki /73a/ ilâ yevmi'l-kıyâm her kangı âlemde ne sûret ile dilerse seyerân³ ve tayerân idüb; dahi meşhûrdır ki her cuma gicelerinde bir dîvân-ı âlîsi olub dahi ne kadar evliyâ ve ehlullah var ise cümlesi dîvânına hâzırlar olub dahi umûr-ı kevneyn ve tedbîrât âleminden ne olacak ise dedesi⁴ Sultân-ı kevneyn ve Rasûli's-sakaleyn Hazretleri'nin izn-i şerîfleri ile cümlesi bunların ahkâm-ı câriye ve evâmir-i maâliyeleriyle olub dahi türbe-i şerîfelerinin hâk-i pâk-i ıtır-nâki⁵ cümle derde devâ ve emrâza şifâ olub dahi bu⁶ denlü enâm belki cümlei emlâk-i kirâm belki hoş ve⁷ tuyûr ve hevâm fi's-subh ve's-şâm ganîmet ziyâret-i şerîfeleri ile iğtinâm üzreler⁸ olub husûsan şeref-i⁹ siyâdet ki ¹⁰ قل لا اسئلكم عليه اجرا الا المودة فى القربى zikrine ihtiyâcı mı vardır didiler.

HİKÂYET¹¹: Râvî ider: Bir gün Balıkesri'de olan ulemâdan birkaç kimesnelerdir; seyr tarîkı ile bir mahalle cânfezâyâ çıkub dahi ba'zı ehlullah zikirlerin itdiklerinde, ittifâk cümlesi iderler ki ol asırda olanlarda cümle Hacı Bayrâm Sultân Hazretleri râcih ola. Râvî ider: Meger orada Emîr Sultân Hazretleri'nin dahi bir dervîşi hâzır olub dahi murâkabede idiler. Ana dahi sorub sen dahi ne dirsın didiklerinde buyurırlar ki salavât-ı şerîfe /73b/ getürmek bilür misin? Bunlar da bilüriz didiklerinde buyurdılar ki diyün, imdi getürin. Andan içlerinden birisidir allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed¹² diyücek; ol dervîşdir ider: Bilmez imişsiz diyücek cümlesidir, ya nedir? diyücek, buyurırlar ki çünkü Hacı Bayrâm Sultân'dır, bizim Emîr Sultân Hazretleri'nden râcih olıcak gerek

¹ H. dahi

² H. sülûklerinde

³ P. 'sirân' (سران) şeklinde yazılmış; doğrusu 'seyerân' olmalı.

⁴ H. ceddi

⁵ H. ıtır-nâk

⁶ H. bu

⁷ H.'de 've'yok.

⁸ H. üzre

⁹ H. 'seref' (سرف) şeklinde yazılmış; doğrusu 'şeref' olmalı.

¹⁰ Manası: De ki: " Ben buna (yaptığım tebliğ görevine) karşılık sizden, akrabalıktan doğan sevgiden başka bir ücret istemiyorum." (Şurâ Sûresi 42/23) H.'de ayet الا المودة القربى ... şeklinde yazılmış ('fi' harf-i cer-i yazılmamış). (Şurâ 42/23)

¹¹ H.'de 'hikâyet' başlığı ve içeriği yok.

¹² P.'de اللهم صلى şeklinde yazılmış; doğrusu H.'de ki gibi اللهم صل olmalı.

idi ki allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ Hâcî Bayram denile idi diyü buyurmışlar. ¹ رحم الله اهل الفرقان و اكثرهم الى يوم القيام و الميزان .

Lİ-MÜNŞİİHİ²

Bize cân³ içre cânândır⁴ bu sâdât *İki âlemde sultândır bu sâdât*
Gönüller derdinin oldır devâsı *Kamû dertlere dermândır bu sâdât*
Yüzi nûrıdırır şol mâh-ı tâbân *Asılda nûr-i îmândır bu sâdât*
Mehabbet gicesinin şem‘i dürler *Kilîd-i genc-i irfândır bu sâdât*
Bulara bu Hüsâmî kul ola illâ *Bilür kim nice sultândır bu sâdât*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ’NİN BA‘DE VEFÂTİHİ TÜRBE-İ ŞERİFELERİ YAPILURKEN HER GİCEDE MİMÂRINA RÜYÂDA TALÎM EYLEDİKLERİDİR⁵/74a/

Râviyân-ı mensurûn ve nâkılân-ı mühendisûn⁶ ider; çün Emîr Sultân Hazretleri’nin merkad-i münevver ve meşhed-i müzehherleri üzere türbe-i şerîfine mübâşeret olunub ki Hundî Sultân Hazretleri yapdırmışlardır. Ne ise mâ yühtâcü ileyhi şey‘en fe-şey‘en⁷ hâzır ve cânib-i saltanatından⁸ üzerlerine nâzırlar konılub⁹ dahi کورين ker-nâmede binâ olunurken, mimârlar başı olan sâhib-i devlet ile rivâyet ider ki Emîr Sultân Hazretleri’dir, her gicede benim vâkıama girub dahi şurayı şöyle yap ve şol mahalli şöyle eyle dimekledir ki bi-avnillâhi Teâlâ türbe-i şerîfedir itmâm bulub dahi ilâ yevmi’l-kıyâm bir ulu ziyâret-gâh ve menzil-i rahmet-i ilâh olmışdır.

¹ Manası: Allah, kıyâmet ve hesap gününe kadar Furkan ehline rahmet etsin ve onların sayılarını çoğaltsın. اهل الفرقان yazılmış. Doğrusu اهل الفرقان olmalı.

² H.’de ‘li-münşiihi’ başlığı var ama içeriği yok.

³ P. ‘hân’ (حان) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘cân’ olmalı.

⁴ P. ‘hânândır’ (حاناندر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘cânândır’ olmalı.

⁵ P. ‘ba‘dehû vefâtihi’ yazılmış; doğrusu ‘ba‘de vefâtihi’ olmalı. H.’de bu kısım yok.

⁶ P. ‘mühetdisûn’ (مهتدسون) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘mühendisûn’ olmalı.

⁷ İkinci ‘şey‘en’in ‘ye’ harfinin noktaları konmamış.

⁸ P. ‘saltatından’ (سلطتندن) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘saltanatından’ olmalı.

⁹ P. ‘kobilub’ (قوبلوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘konnilub’ olmalı.

GÜFT¹

Bir türbe-i mükerrem u pâkizedir o kim

Dün-i gün harîm-i muhteremin tavâf ider kirâm

Yüz sürmege eşigine ehl-i semâ anın

İner yer üzere bağlanur ihrâm-ı ihtirâm

Ey Kâbe-i muazzam vey kible-i safâ

Hakk'dan sana vezâir ki günde bin selâm

ARABİYYE MAA MESRA 'IN MİNE' L-FÂRİSİYYE²

خاك پاک تربتش اب رخ جنات و خور

روضه زوارها كالعرش اصحاب السرور

/74b/ قبله العشاق قد ياتون من فج عميق

زائرا بالسعي و الاحرام كالبيت العتيق

و زوارها كثيرة في الليالي و الايام

³ لا زال بناؤها ثابتا الى يوم القيام

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TÜRBE-İ ŞERİFELERİNİN GEVHER PÂK İTİR-NÂKİ NİCE DERTLERE DEVÂ VE MARAZLARA ŞİFÂ OLUB DAHİ SEFERDE BİR KİMESNE SÜRİNMEKLE ÂLÂT-I HARB TESÎR İTMEDÜGİDİR

Dinleyenler ahbâr ve sınayanlar eyle beyân-ı îsâr eylediler ki⁴ Emîr Sultân Hazretleri'nin türbe-i şerîfe ve ra[v]za-i latîfelerinde bir nev'-i gevher olur ki anı türbedârlar virirler. Anı bir kimesne sürinse çok derde dermân olub ve bi'l-cümle evde olmasında ve bile götürülmesinde dahi⁵ nice nef'-ı bî-pâyân vardır diyü⁶ cümleden biri⁷ râvî ider: Mihâlîc kurbinde Tophisâr dimekle meşhûr yerde Sinân Beg

¹ H.'de hem 'güft' başlığı hem de içeriği yok.

² H.'de hem 'Arabiyye Maa Mesra'ın Mine'l-Fârisiyye' başlığı hem de içeriği yok.

³ Manası: Arş gibi olan ravzanın ziyaretçileri mutluluk ashabıdır

Türbesinin temiz toprağı, cennet yolunun ırmağıdır.

Aşıkların kiblesi eski ev (Kâbe) gibidir

Ona her yönden koşarak, ihramlı bir şekilde ziyaretçi gelir.

Kıyamet gününe kadar onun binâsı sabit bir şekilde devam edecektir

Ve ziyaretçileri gecelerde ve gündüzlerde çok olacaktır.

P. روضه زوارها derken روارها şeklinde yazılmış; doğrusu زوارها olmalı.

⁴ H.'de 'Dinleyenler ahbâr ve sınayanlar eyle beyân-ı îsâr eylediler ki' yok.

⁵ H.'de 'dahi' yok.

⁶ H. diyüb

⁷ H.'de 'biri' yok.

dimekle marûf bir çeribaşı vardı¹. Rivâyet idüb² didi kim merhûm ve mağfûrun leh³ Sultân Mehmed devrinde Mesîh Paşâ askeriyle Rodas'a varub yürümiş olacağı gice Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin (n.m.) gevher⁴ pâki çerâğı yağı bilemce idi. Didim ki başıma ne gelür⁵ umûmen cismime sürindim. Andan ertesi yürümiş olub varub hisâra asker⁶ tadâhül idüb ve gine inhizâm vâki olub avdet idicek; halâyık dökülüb hendege tolicak ben dahi bile düşüb yaturken gördim ki küffâr üzerimize⁷ yürüyüb harbeyle sancub gelürler. Andan bir kâfir bana dahi irub⁸ harbeyle urdı⁹. Hergiz cismime zarar itmedi. Hattâ /75a/ üç defa urub zarar idemeyicek yanımdağımı¹⁰ urdı. Harbe bir yanından bir yanına geçdi. El-hamdü lillâhi Teâlâ Emîr Sultân Hazretleri'nin uluvv-i himmeti ve ol gevher pâkin bereketi ile emekliyürek kaçub ol vartadan halâs oldım, diyü rivâyet eyledi.

EL-CÂMİA¹¹

Elâ ne çok nef'ı vardır

Emîr Sultân gevherinin

بندوکنی bilen bilür

Emîr Sultân gevherinin

Olurlar anı bilenler

Mahrûm kalur almayanlar

Götürilmesinde âlem var

Emîr Sultân gevherinin

¹ H. vardır

² H.'de 'rivâyet idüb' yerine 'ol' yazılmış.

³ H.'de 've mağfûrun leh' yok; 'ma'fûrun' (معفور) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mağfûrun' olmalı.

⁴ H. gevheri (کوهری)

⁵ H. gele

⁶ H.'de 'asker' yok.

⁷ P. üzerümüz (اوزرومز)

⁸ H.'de 'bana dahi irub' yerine 'dahi bana gelüb' yazılmış.

⁹ H.'de 'harbeyle urdı' yerine 'harbeyle bana dahi urdı' yazılmış.

¹⁰ H. yanımdakini

¹¹ H.'de hem 'el-câmia' başlığı hem de içeriği yok.

Sıdkdadır ne var hemân

Sıdkı yokda olmaz îmân

Nef‘ine itmeniüz gümân

Emîr Sultân gevherinin

Yaraya sürse onulur

Hasta sürinse sağâdur

Çok nesne mededi olur

Emîr Sultân gevherinin

Bu Hüsâmî öger anı

Severdir Emîr Sultân

Çok bulmuşdır dermânını

Emîr Sultân gevherinin

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİNİN BA‘DE‘L-FEVT ZİYÂRETİN İNKÂR
İDENLER SONRA /75b/ DAN GELÜB TARÎKİNDEN BEY‘AT
EYLEDİKLERİDİR

Hadîs-i şerîf-i nebevî ve kelâm-ı latîf-i Mustafâvî’dir ki¹: اذا تحيرتم في الامور فاستعينوا من
المؤمنون لا يموتون بل ينقلون من دار الفناء الى دار البقاء²: ve bir hadîs-i şerîfe dahi ki³:
ولا تقولوا لمن يقتل في سبيل الله اموات بل احياء ولكن لا تشعرون⁴. Dahi nice
âyât-i kerîme dahi ki: ⁵ Dahi nice bunlar gibiler ki bunların cemîsi⁶ evliyâlar haklarında⁷ ve ba‘de‘l-fevt ziyâretlerinin
nef‘ları olduğıında olub husûsan⁸ âl-i Rasûl dahi ola ki ziyâretlerinde Peygamber

¹ H.’de ‘ve kelâm-ı latîf-i Mustafâvî’ yok.

² Manası: İşler hususunda şaşkına dönerseniz, kafanız karışır; bu durumda kabir ehlinde yardım isteyiniz. Bu söz vr. 61b’de de geçmektedir.

³ H. hadîs-i şerîfedir ki

⁴ Manası: Mü‘minler ölmezler. Aksine fânî dünyadan bâkî dünyaya nakl olunurlar. P.’de ينقلون yazılmış.

⁵ Manası: ‘Allah yolunda öldürülenlere ‘ölüler’ demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz.’ (Bakara 2/154). Her iki nüshada da يشعرون yazılmış. Doğrusu تشعرون dur.

⁶ H.’de ‘nice bunlar gibiler ki bunların cemîsi’ yerine ‘hezâr var bunların cümlesi’ yazılmış.

⁷ H. hakkında

⁸ P. ‘hudûsan’ (حضوصا) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘husûsan’ olmalı.

(a.s.) buyurır¹: البتة: من زار ولدا من اولادى فى حالة الحياة او بعد الممات فكأنما زارنى و من زارنى غفر الله تعالى له البتة: ².
Hassâten³ bunları ziyâretde olan nef‘larda tecrübe yeter iken; râvî ider: Edremid civârında Bayramic dimekle marûf yerde Abdî Halîfe dirler bir azîz ki⁴ meşhûrdır⁵. Sultânü’s-sâdât Hazretleri’nin hîn-i hayâtına vusûl bulub himmetin almış kimesne idi. Her senede âdeti idi: Bahar eyyâmında⁶ ehîbbâya⁷ salâ eyleyüb⁸, Hazreti Mahdûm’ın (n.m.) âsitâne-i şerîfine⁹ ziyârete giderlerdi ve Biga Kazâsı¹⁰ bu dervîşlerin güzergâhıydı ve ol zamânda nefs-i Biga’da Erdebil sûfîleri karâr itmişler idiler ki¹¹ ve¹² üzerlerine¹³ Hâcî Ahmed Halîfe dimekle meşhûr /76a/ bir kimesne idi¹⁴; müvekkil konmuşıdı¹⁵. Her-bârî¹⁶ ki mezkûr Abdî Halîfe’dir dervîşleriyle¹⁷ gelüb gecdikce bu tâifei teşfi‘ ve tesfîh idüb iderler kim¹⁸ acaba iş bu tâife, bir fevt olmuş kimsenin¹⁹ kabrine varub gelmeden ne ahz iderler ki? diyü, ta’n iderlerdi. Andan gine²⁰ mevsüm olub ziyârete varub gelüb²¹ nefs-i Biga kurbinde konıcak, gine²² Erdebil Sûfîleri Hâcî Ahmed Halîfe’ye dimişler kim²³ Sultânım, sefîh dânişmend gine²⁴ sûfîleriyle gelüb şehir kurbinde²⁵ kondılar²⁶ diyücek, Hâcî Ahmed

¹ H.’de ‘peygamber (a.s.) buyurır’ yerine ‘Sultân-ı Enbiyâ (s.a.v.) buyurmuşdır ki’ yazılmış.

² Manası: Her kim hayattayken veya öldükten sonra evlâdlarımdan birini ziyaret ederse; sanki beni ziyaret etmiş gibi olur. Her kim de beni ziyaret ederse Allâhü Teâlâ elbette onu bağışlar. H.’de حالة و şeklinde yazılmış. P.’de البتة şeklinde yazılmış.

³ Her iki nüshada da خاصة şeklinde yazılmış; doğrusu خاصة olmalı.

⁴ H.’de ‘azîz deki’ (عزيز د كه) şeklinde yazılmış.

⁵ H. meşhûr idi

⁶ H.’de ‘her senede âdeti idi: Bahar eyyâmında’ yerine ‘her sene bahar eyyâmında âdeti idi’ yazılmış.

⁷ P. ‘ehîbbâbe’ (احبابه) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘ehîbbâya’ olmalı.

⁸ P. ‘salâleyeyüb’ (صلا ليليوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘salâ eyleyüb’ olmalı.

⁹ H.’de ‘Hazreti Mahdûm’ın (n.m.) asitâne-i şerîfine’ yerine ‘Hazreti Mahdûm’a’ yazılmış.

¹⁰ H. kazâyâsı

¹¹ H. idi ki

¹² H.’de ‘ve’ yok.

¹³ H. üzerlerinden

¹⁴ H. idi

¹⁵ P. konmuşındı (قومشندی)

¹⁶ H. her-bâr

¹⁷ P. ‘dervîşleriyle’ (در دويش لريله) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘dervîşleriyle’ olmalı.

¹⁸ H. ki

¹⁹ H. kimesnenin

²⁰ H. yine

²¹ H. geldik de

²² H. yine

²³ H. ki

²⁴ H. yine

²⁵ H. kurbinde

²⁶ H. konmuşlar

Halîfe demiş kim gelin varalım, bu kişiden tetebbu‘ idelüm. Ne ahz itmişler diyüb hüçüm idicek ol cânibde dervîşler görüb Âbdî Hâce‘ye didiler kim, yâ Hâce! Şol Hâcı Ahmed didikleri Erdebil halîfesi umûmen sûfileriyle geliyorır diyücek merhûm Abdî Halîfe aceb katınızda divit, kalem var mı? diyücek, vardır diyücek hâzır eylediler. Andan bir mikdâr¹ kağıda iki kelime yazub elinde dutdı. Andan² Hâcı Ahmed Halîfe yakîn gelicek kalkub istikbâl eyleyüb musâfahadan evvel merkûm³ kağıdı sunivirdi. Andan⁴ Hâcı Ahmed Halîfe kağıdı alub sol elinde dutub sağ elini sundıkda merhûm Abdî Halîfe dutub sağ tarafına saldı. Ol dem Hâcı Ahmed⁵ Halîfe Karye-i Boğ‘da bulunub didi kim bu ne alâmetdir? Ol kişi elüme yapışub işâret itmekle ben öylelik /76b/ mikdâr yerde deniz kenarında bulındım. Ya ol bana sunduğı kağıd ne iki diyüb⁶ açub gördi. İtmış ki⁷: Hâcı Ahmed Halîfe sensin ki⁸ ilmüne riâyet itdim ve illâ denizin öte yakasına⁹ da geçürirdim, demiş¹⁰. Andan Hâcı Ahmed Halîfe nâdim olub, istiğfâr kılub, revâne oldı¹¹. Andan¹² bir köyde bir¹³ mürfidi varidi. Yayan¹⁴ ana varub hâlini arz eyleyüb¹⁵ ol dahi ata bindürüb¹⁶ il yatdıktan sonra mekânına iletđi. Fe-emmâ bu cânibden¹⁷ sûfiyyûn gördi¹⁸. Şeyhleri nâ-bedîd oldı. Eseri belürmez. Ne göge gitdüğün bilürler ve ne yere geçdüğün bilürler¹⁹. Merhûm Abdî Halîfe‘ye istifsâr idicek didi kim şeyhünüzün maslahatı

¹ H.’de ‘ol cânibde (P. ‘hânibde’ (حانبده) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘cânibde’ olmalı.) dervîşler görüb Abdî Hâce‘ye didiler kim, yâ Hâce! Şol Hâcı Ahmed didikleri Erdebil halîfesi umûmen sûfileriyle geliyorır diyücek merhûm Abdî Halîfe aceb katınızda divit, kalem var mı? diyücek, vardır diyücek hâzır (P. ‘hâsır’ (حاصر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘hâzır’ olmalı.) eylediler. Andan bir mikdâr’ yerine ‘bu taraftan merhûm Abdî Halîfe göricek didi kim kalem getirin didi. Getürdiler bir parça’ yazılmış.

² H.’de ‘andan’ yok.

³ H.’de ‘merkûm’ yerine ‘ol’ yazılmış.

⁴ H.’de ‘andan’ yok.

⁵ H.’de ‘Ahmed’ yok.

⁶ H.’de ‘ne iki diyüb’ yerine ‘ne ola diyü’ yazılmış.

⁷ P. iken

⁸ H.’de ‘Halîfe sensin ki’ yok.

⁹ H. tarafına

¹⁰ H.’de ‘demiş’ yok.

¹¹ H.’de ‘istiğfâr kılub, revâne oldı.’ yok.

¹² H.’de ‘Andan’ yok.

¹³ H. bir

¹⁴ H.’de ‘yayan’ yok.

¹⁵ H.’de ‘hâlini arz eyleyüb’ yok.

¹⁶ H.’de ‘ata bindürüb’ yerine ‘atlandırub’ yazılmış.

¹⁷ P. cânında (جاننده)

¹⁸ H.’de ‘sûfiyyûn gördi’ yerine ‘sûfiler gördiler’ yazılmış.

¹⁹ H.’de ‘eseri belürmez. Ne göge gitdüğün bilürler ve ne yere geçdüğün bilürler.’ yok.

bulundu. Varın gamm çekmen kim¹ sabâh mekânında bulursuz² diyü buyurdu. Râvî ider: O cümle ne kadar sûfiler var ise cümlesinin inkârlarıdır³, ikrâra tebdîl olub; ba‘dehû Hâcî Ahmed Halîfe didi kim⁴ Sultânü’s-sâdât⁵ Hazretleri’nin (n.m.) bir dervîşinde bu vecihle kerâmet⁶ olıcak ya kendüsünde nice olsa gerekdir diyüb⁷ cânib-i Erdebîli menfûr ve mekrûh idünüb andan dahi cümlesidir gelür. Dahi ol senede Emîr Sultân Hazretleri’nin seccâde-i hâssalarında şeyh olan azîz hazretlerinden bey‘at idüb dahi anların izn-i icâzetleri⁸ ile yine Hâcî Ahmed Halîfe’dir, şeyh /77a/ olub ve bile gelenler dahi cümlesi irâdet-i tâmmе ile mürîdler olub dahi mamûr ve mesrûr cümlesidir, yine vatanlarına revâne olmuşlardır.

MESNEVÎ⁹

Gör bu ahvâli dahi anla tamâm Kalmasun dilde zerre denlü melâm
Kendinin ko niyyetini di bilüüm Ol halîfe seni mi zikr ideliüm
Gör ziyâret niceymiş anla bilüb Sen dahi aşkla yola yoyulub
Eyle Sultân Emîr’e sen dahi var Kabr-i pâkin ziyâret it her bâr
Dime zinhâr ki fevt olub anlar Bize nef’ı ne vechle gelüb irer
Anlara mevt-i manevî yokdır Anların dürlü hâlleri çokdır
Eyle cân-ı dilden hemîşe istimdâd Gir murâdınsa hâsıl olmaya mı murâd

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ’NİN ÇERAĞI ŞER’İFİNE BIRAĞILAN
MALLAR VE ÂSİTÂNE-İ SAÂDETLERİNE¹⁰ GETÜRİLEN ESBÂBLAR VE
EŞİĞİNDE KESİLEN KURBÂNLAR VE RÛH-I¹¹ ŞERÎFÎÇÜN VİRİLEN

¹ H.’de ‘gamm çekmen kim’ yerine ‘gamm yemen’ yazılmış.

² P. ‘bulursız’ (بولورسیر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘bulursuz’ olmalı.

³ H.’de ‘o cümle ne kadar sûfiler var ise cümlesinin inkârlarıdır’ yerine ‘Erdebîl Sûfileri’nin cümle inkârları’ yazılmış.

⁴ H.’de ‘ba‘dehû Hâcî Ahmed Halîfe didi kim’ yok. ‘halîfe’ derken ‘ha’ harfinin noktası konulmamış. حلیفه şeklinde yazılmış.

⁵ H.’de ‘sâdât’ yok.

⁶ H. kuvvet

⁷ H.’de ‘ya kendüsünde nice olsa gerekdir diyüb’ yerine ‘ya kendüleri nice olmak gerekdir diyüb’ yazılmış. Bu dipnottan sonraki kısım H.’de özetlenmiş.

⁸ P. ‘icâzetleri’ (اجازتلى) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘icâzetleri’ olmalı.

⁹ H.’de ‘mesnevî’ başlığı var ama mesnevînin içeriği yok.

¹⁰ H. saâdetine

¹¹ P. ‘rah’ (رح) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘rûh’ olmalı.

SADAKA VE OKINANLAR VE MÜBÂREK EŞİĞİNE YÜZLER SÜRİLÜB
DAHİ¹ AĞLAMALAR VE DÜRLÜ DÜRLÜ² TAZARRU‘LAR VE HİMMET-İ
ŞERİFELENDEN³ İSTEMELER HÂSSASINDADIR

Rivâyet-i sahîha ile vârid⁴ ve müşfik-i aliyye külli mü‘min ve câhiddir ki⁵ umûmen ümmet-i Muhammed /77b/ mevtâları için virilen sadakalar ve kesilen kurbânlar ve olunan taâmlar⁶, okınan Kur‘ân-ı Azîmü‘ş-şân ve duâlar cümle ne var ise rûhlarıçün⁷, namâzlar ve oruclar ve haclar da câiz⁸. Ol kimesnelerin ervâh-ı şerîfelerine⁹ irişüb dahi her birisi tamâm mertebede rûhânî safâlar ve idenler için duâlar idüb¹⁰ azâbları olanların evvelkiden¹¹ tahfîf¹² ve¹³ olmayanların dahi sevâbları taz‘îf¹⁴ olub derecâtları mürtefi‘ olur¹⁵. Umûmen aydınlık dahi dünyevî ve uhrevî ol kadar ecir hâsıl olur ki vasfı kâbil olmayub hâssaten¹⁶ ki evliyâ-i izâm ve sâdât-ı kirâmdan olub Emîr Sultân Hazretleri rûh-ı şerîfleri için virilmiş ve olmuş ola. Dahi rûhâniyet-i şerîfelerinden istimdâd olına. Mahfi¹⁷ degildir ki in-şâ‘-Allâhü‘l-mevlâ ve bi-avnihî‘l-a‘lâ¹⁸ cümle-i mekâsıd-ı dâreyn eshel vücûhla hâsıl ve idenler tîz de murâdlarına vâsıl olub hâssaten¹⁹ ki okınanlardan²⁰ Sûretü‘l-Mülk ve âyetlerden Âyete‘l-Kürsiyyi‘l-Kerîm okına. Sevâblarını mecâl mi vardır ki zikr olına ve bunların hâssası ol denlidir ki yazılmağla biline. Rivâyet olunır ki merhûm Bâyezîd Hân ve merhûm Sultân Selîm Hân ve merhûm Süleymân Hân ve sonralarda merhûm

¹ H.’de ‘dahi’ yok.

² H.’de ‘dürlü dürlü’ yok.

³ H. şerîfelerin

⁴ H. vâriddir

⁵ H.’de ‘ve müşfik-i aliyye külli mü‘min ve câhiddir ki’ yok.

⁶ H.’de ‘virilen sadakalar ve kesilen kurbânlar ve olunan taâmlar’ yerine ‘virilen sadaka ve kurbân ve taâmlar’ yazılmış. P.’de ‘kesler’ (كسـلر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘kesilen’ olmalı.

⁷ H.’de ‘cümle ne var ise rûhlarıçün’ yok. Bunun yerine ‘ve’ var.

⁸ H.’de ‘haclar da câiz’ yerine ‘haclar cümle câizdir’ yazılmış.

⁹ H.’de ‘ervâh-ı şerîfelerine’ yerine ‘rûhlarına’ yazılmış.

¹⁰ H.’de ‘dahi her birisi tamâm mertebede rûhânî safâlar ve idenler için duâlar idüb’ yok.

¹¹ H.’de ‘azâbları olanların evvelkiden’ yerine ‘azâbda olanların azâbı’ yazılmış.

¹² P. ‘tecffif’ (تـجـفـف) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘tahfîf’ olmalı.

¹³ H.’de ‘ve’ yok.

¹⁴ P. ‘tas‘îf’ (تصـعـيـف) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘taz‘îf’ olmalı.

¹⁵ H. derecâtları mürtefi‘ olur. Buradan sonrası H.’de özetlenmiş.

¹⁶ P. ‘hâssa’ (حـاصـه) yazılmış; doğrusu ‘hâssaten’ olmalı.

¹⁷ P. ‘mahfi’ derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış. محـفـي şeklinde yazılmış.

¹⁸ H.’de ‘in-şâ‘-Allâhü Teâlâ’ şeklinde yazılmış.

¹⁹ P. ‘hâssa’ (حـاصـه) şeklinde yazılmış, doğrusu ‘hâssaten’ olmalı.

²⁰ P. ‘okınanlardan’ (اوـقـنـانـلـر دـن) yazılmış; doğrusu ‘okınanlardan’ olmalı.

Sultân Ahmed Hân Hazretleri'nin her birisi zamân-ı saltanatlarında Emîr Sultân Hazretleri'nin ziyâret-i ayn izzetlerine cânlarına azm-i minnet bilüb dahi her birisi an-kasdin İslambol'dan azîmet kılub /78a/ dahi sıdk-ı niyet ve sâfî taviyyet ile gelüb dahi dürlü âdâb ile türbe-i şerîfelerin ziyâret eylediklerinde, çerağlarına bî-nihâye mallar ve âsitânelerine dürlü hizmetler ile kat'-ı kurbânlar ve rûh-ı şerîfleriçün hâfızlar cem' idüb okıdub dahi birlerine hadden ziyâde ihsânlar idüb dahi kendüleridir mübârek örtilerinin altlarına girüb dahi her birisidir envâ'-i bükâ ve girye ve figânlar itdiklerinde zamân-ı iftirâklarında her birisi hândânlar ve mesrûr ve ferhânlar çıkub gidüb dahi bi-avnillâhi Teâlâ husûl-i murâd ve husûl-i makâsıdlariçün işârete ihsânları olduğına şükrân üzre oldukların haberler virmişlerdir.

MANZÛME¹

Çerağın var ise var vir birâder sen de kes kurbân

Sakin yanlış hayâl itme ulu erdir Emîr Sultân

Olara mal degil cânın virir âkil mecâl olsa

Oların himmetinden irişürdür her kula dermân

Aceb mi hâkiye yüz sürse dâim iş bu sultânların

Eşigi bekçisi çok kimseler vardır anın her an

Hayâl itme ki ölmüşdür Emîr Sultân diridir

Onat bak varise sende birâder zerrece iz'ân

Anın hâk-i şerîfini gözine² tûtiyâ eyle

Eger sana görinsin dir isen ol şâh-ı âlişân

Yanar derdle âşıkdır Hüsâmî ol Şâh'a ammâ

Nidem kim vaslına anın vusûle olmadı imkân

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN BİR KİMESNE TÜRBE-İ ŞERÎFESİNDEN
MÜBÂREK AMÂMESİN ALMAK MURÂD İDİNDİK DE¹ ELLERİ
KURIDIĞIDIR² /78b/

¹ H.'de 'manzûme' başlığı var ama manzûmenin içeriği yok.

² P. 'gözine' derken كوزكه şeklinde yazılmış.

Râviyân-ı râ'ûn ve hâkiyân-ı âlimûn ider: Ol vakit ki Emîr Sultân Hazretleri'nin üzerine türbe-i şerîfe yapılub dahi tamâm oldıktan sonra üzerine bir a'lâ yeşil sûf örtülüb dahi üstine kendüleri hayâtda iken giydikleri yeşil sûf ferâceleri³ konulub dahi boyunları beraberinde ridâları ve başlarına on iki terk yeşil büyük tâc üzerine yeşil amâme-i şerîfe sarınılub dahi konulub ne ise dahi âdetâ türbelere konılacaklardan cümle konıldıktan sonralarda; gicelerden birinde bir sûreti insân ve kendüsi şeytân, hâin ve zâlim nefs-i şûm ve hevâ-i mezmûmına uyub, dahi bir tarîkla ziyâret penceresinden bir çatal ile Emîr Sultân Hazretleri'nin mübârek amâmelerin almağa kasd itdik de; râvîler ider: Bir feryât kopub dahi mücâvir-i türbe-i şerîfe olanlar nedir diyü çıkub gördüklerinde, görseler ki bir zâlimdir. İki elleri kurumuş. Dahi [ö]ninde bir çatal yatub dahi turmayub ağlar. Nedir? diyü, sordıklarında hikâyet hâli diyüvirüb, dahi yaramazın hâli ne olacaktır? Vefâtlarından⁴ sonra dahi kim kasd iden cezâsın bulub ve eyülik kasdını idenler dahi murâdlar irişmişlerdir.

Lİ-KÂİLİHİ⁵

<i>Hâine hiç evliyâ rahm eylemez</i>	<i>Bu da kapu işidir itsün dimez /79a/</i>
<i>Neylerisen eyle hâinliği ko</i>	<i>Hâine hiç kimse eyüdir dimez</i>
<i>Hâinin iki cihânda yok yeri</i>	<i>Hâine Tengri de rahmet eylemez</i>
<i>Hâini zinhâr getürme yanına</i>	<i>Hâine her neylesen itdin dimez</i>
<i>Hâin olmakdan Hüda sakla bizi</i>	<i>Hâinin yanına mü'min uğramaz</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MEZÂR-I⁶ ŞERÎFLERİ ÜZERİNDE
GELÜB TUZLAVÎ ŞEYH YAHYÂ EFENDİ HAZRETLERİ⁷ BEY'AT
İTDİKLERİDİR⁸

¹ H. itdik de

² H.'de bu kısım özetlenmiş sayılır. Tam bir özet değilse de eş anlamlı ve değişik kelimelerle ifade edilmiş.

³ P. 'karâceleri' (قراجه لری) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ferâceleri' olmalı.

⁴ P. 'vefâtlarından' derken 'fe' harfi yerine 'kaf' harfi yazılmış. 'vekâtlarından' (وقتلوندن) şeklinde yazılmış.

⁵ H.'de 'li-kâilîhi' başlığı var ama li-kâilîhinin içeriği yok.

⁶ H. merkad-i

⁷ H. Hazretleri

⁸ H.'de bu kısım özetlenmiş.

Râvî-i bî-misâl ve hâkî-i hûb-makâl ol seyyidü's-sulehâi ve senedü'l-fukarâi şöyle rivâyet iderler ki; meşâyih-pür-itibâr adasında meşhûr olan Karasî Vilâyeti'nde Tuzla müderrisi Yahyâ Halîfe dimekle marûf bir nâsih-ı azîz vardı ki nasihat-i mevizada bî-nazîr¹ ve izhâr-ı velâyet ve kerâmetde acâyibleri kesîr idi² ve “*Kitâb-ü Şir‘ati’l-İslâm*”a³ şerh yazmış idi. Ol hikâyet ider: Tuzla⁴ medresesinde fâriğ olub dahi cezbe-i ilâhiyye ile bir mürşid-i kâmil ve mürebbi-i fâzıl⁵ talebinde olub dahi bilâd-ı müteferrikada ve nevâhî-i şettâda ol iksîr, tâlib ve vuslatına râğıb oldum ise ol takrîble çok diyârı seyâhat ve taleb-i mürşid, sâhib-i velâyet idüb dahi âhir-kâr arayarak himmet-i bülend ve tab‘-ı gezendim, Alaşehir’de medfûn و سيد الخلفاء البخارى سند المشايخ المرشدين في البلاد الاسلامية | 79a | زين الشيوخ ابو الفتوح مربي السالكين مرشد المسترشدين المؤيد من عند الله

Şeyh Sinân⁶ خالق البرية بالولايات العلية و الكرامات السننية لذيد اللسان فسيح الجنان الشيخ القطب Hazretleri’ne dutulub⁷ dahi hizmet-i aliyyelerine varub dahi dest-i şerîflerinden tevbe ve inâbet ve her vecihle hizmet-i aliyyelerinde olmağı câna minnet idüğünü arz eyledimse, buyurdılar ki var Emîr Sultân Hazretleri’nin mezâr-ı şerîfine var. Anda sana dest-i tevbe müyesser ola. Hem-ân-dem varıb mübârek ellerin öpüb⁸, rakîk-ı muvâfık bu cevâb ile mucâb ve hemânâ girüme avdeti savâb görüb, dahi dest-bûs ve vedâla hizmet-i şerîflerinden müfârakat ve birkaç gün içinde Burûsa vuslat bulıcak; evvelâ varid-i evvel ol ki varam, dahi Emîr Sultân Hazretleri’nin türbe-i şerîfelerinde birkaç gün kemâl-i mucâhede ve riyâzet ile ihtiyâr-ı halvet⁹ idüb, dahi ne emr zuhûr¹⁰ iderse ana göre muâmelet idem. Şeyh Yahyâ Efendi Hazretleri ider; çün bir vakt-i

¹ P. ‘bî-nasîr’ (بي نصير) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘bî-nazîr’ olmalı.

² P. ider

³ Hanefî Mezhebi âlimlerinden İmamzâde Muhammed b. Ebûbekr (ö.573/1177)’in eseridir. Eserin tam adı: Şir‘atü’l-İslâm ilâ dâri’s-selâm’dır. P. ‘şir‘ati’ derken ‘te’ harfinin noktaları konmamış. ‘şir‘a’ (شرعه) şeklinde yazılmış.

⁴ P. ‘turla’ (طورله) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘Tuzla’ olmalı.

⁵ P. ‘fâsıl’ (فاصل) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘fâzıl’ olmalı.

⁶ Manası: Buhâralı halîfelerin efendisi, İslam beldelerindeki yol gösterici şeyhlerin dayanağı, şeyhlerin süsü, fetihlerin babası, manevi bir yolun yolcusu olanın (sâlikin) terbiye edicisi, doğru yolun gösterilmesini isteyenlerin rehberi, mahlukun yaratıcısı olan Allah tarafından yüce himayelerle (velâyât) ve ulu kerâmetlerle yardım gören, tatlı dilli, kalbi ve ruhu geniş, önde gelen şeyh. P. مرشد المسترشدين şeklinde yazılmış. Doğrusu مرشد المسترشدين olmalı.

⁷ P. ‘dolanub’ (دولنوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘dutulub’ olmalı.

⁸ P. ‘öyüb’ (اويوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘öpüb’ olmalı.

⁹ P. ‘halvet’ derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış. حلوت şeklinde yazılmış.

¹⁰ P. ‘zuhûz’ (ظهوز) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘zuhûr’ olmalı.

mahmûd ve zamân-ı mesûdda türbe-i münevvereye vardım ise gördüm ki aslâ kimesne olmayub, Emîr Sultân Hazretleri'dir hayâtlarında¹ oldukları gibi cemî libâsların lâbis olub, mezâr-ı şerîfin başı ucında tenhâ câlis olmuşlardır. Hemân süratle varub dahi mübârek dizlerin öpicek /80a/ bana ol mahalde bey'at virüb dahi mübârek sağ eliyle arkamı sığayub dahi fi'l-hâl gâib oldılar. Ben dahi bu hâlden mesrûr ve kemâl-i cevri ile mevfûru'l-hubûr olub bildim ki saâdet-i müsâade ve devlet-i mübâyaa itmişdir. Bu nimet için Allâhü Teâlâ Hazretleri'ne hezâr-bâr şükürler ve halvât u celvâtta riyâzât-nâme ile zikirler idüb dahi yevmen fe-yevmen² Emîr Sultân Hazretleri'nin³ terbiyet-i rûhâniyyeleri ile ahvâlim terakkî ve ziyâdede ve fevka'l-hadd mücâhedede oldum; diyü buyurlarlar.

Lİ-KÂİLİHİ⁴

<i>Ey birâder buydı kim ahvâl</i>	<i>Sana dahi olur var eyle suâl</i>
<i>Ölmedi Hazreti Emîr diridir</i>	<i>O orada oturır beher ahvâl</i>
<i>Aç basîret gözün ana nazar it</i>	<i>Varsa sende zerre akl-ı ukâl</i>
<i>Eyle rûh-ı Emîr'den istimdâd</i>	<i>İrgürir ol murâda görme muhâl</i>
<i>Bu Hüsamî o şâha bende olub</i>	<i>Andan ümîd ider ne varsa menâl</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TÜRBE-İ ŞERÎFELERİ ÜZERİNDE⁵
İZNIKÎ ŞEYH KUTBU'D-DÎN HAZRETLERİ OĞLI OLAN ÇELEBÎ EFENDİ
HALVET-İ ERBAÎNE GİRÜB DAHÎ TÎZ ÇIKDIKLARIDIR⁶

Râviyân-ı hûb ve nâkılân-ı mahbûb ider; çün Emîr Sultân Hazretleri'nin hayâtlarında ve memâtlarında dergâh-ı âlîleri merâm-ı bahş olduğu /80b/ cümleye malûm ve bu emri cemî' kılub da mersûm oldu ise, ol zamânda İznik'de kerâmet ile meşhûr olan merhûm Şeyh Kutbu'd-dîn Hazretleri'nin ferzend-i ercümendi ve sâhib-i himmet-i bülendi olan Çelebi Efendi Hazretleri'nin sülûklerinde bir hayli müşkilleri olub, dahi mümkün olub fetha mecâl bulmayub dahi âhir⁷ re'yler ana müteallik oldu

¹ P. 'hayânlarında' (حيانلرندده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hayâtlarında' olmalı.

² P. ikinci 'yevmen' kelimesi 'tevmen' şeklinde yazılmış.

³ P. 'hazrinin' (حضرينك) yazılmış; doğrusu 'Hazretleri'nin' olmalı.

⁴ H.'de 'li-kâilihi' başlığı var ama li-kâilinin içeriği yok.

⁵ P.'de 'üzerinde' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

⁶ H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁷ P. 'âhir' derken 'ha' harfinin noktası konmamış. احر şeklinde yazılmış.

ki geleler dahi Burûsa'da Emîr Sultân Hazretleri'nin türbe-i mükerrereleri üzerinde halvet-i¹ erbaîne girub dahi rûhâniyetlerinden istimdâd ile bolay ki muhsılı'l-murâd olalar; çün bu niyet ile gelüb dahi bir köşede halvet-nişîn olmuşlar iken altıncı günde giru halvetden hurûc² idüb çıkub fâriğ³ olıcak; Tuzlalı Şeyh Yahyâ Efendi Hazretleri ve dervîşleri didiler ki: Sultânım, ne ola kim erbaîni tamâm itmeyüb altı günde hurûc eyledünüz? diyücek, buyurdı kim inde'llâh bir müsta'zım hâcetim var idi. Kırk yıl riyâzet çeküb dahi çalışsam hiç me'mûlim degil idi ki hal ola idi. El-hamdü lillâhi Teâlâ niyet-i sâdika ve itikâd-ı kâmile ile şimdiki hâlde Hazreti Emîr'in (n.m.) rûh-ı şerîfîni vesîle idinüb civârında erbaîne niyet idüb⁴ mu'tekif oldım. Anun ulivv-i himmeti berâkâtında feyzin feyzi yetişüb ol murâd altı gün içinde makâmına vusûl bulıcak, hurûc eyleyüb erbaînden ferâgat eyledim. Bi-hamdillâhi ve'l-minne diyü buyurdı. /81a/ Ba'de'l-fevt bir velâyet-i kebîr ve kerâmet-i uzmâları dahi bu oldu ki şunun gibi bir azîz ibni azîz dahi gelüb müşkili âsitânede hal olub dahi medhi⁵ ve senâsın iderin çıka gide.

NAZM⁶

<i>Bunların⁷ katında müşkil heb ayân</i>	<i>Bunlara⁸ hiç gizlü yok cümle beyân</i>
<i>Bunların dergâhına yüz süriyüb</i>	<i>Her ki geldi buldı lutf bî-gören</i>
<i>Himmetin deryâsıdır Sultân Emîr</i>	<i>Her ne kimdir ol olurdu bî-gümân</i>
<i>Himmetinden irişür bize meded</i>	<i>Himmeti muhtâcıdır kevn-i mekân</i>
<i>Bu Hüsâmî andan umub himmeti</i>	<i>Her ne maksûd itdi buldı râyigân</i>

¹ P. 'halvet' deken 'ha' harfinin noktası konmamış. حلوٰت şeklinde yazılmış.

² P. hurûc derken 'ha' harfinin noktası konmamış. حروج şeklinde yazılmış.

³ P. fâri' (فارغ) şeklinde yazılmış; doğrusu 'fâriğ' olmalı

⁴ P. 'idüb' iki kere yazılmış.

⁵ P. 'meddâhi' (مداحی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'medhi' olmalı.

⁶ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

⁷ P. 'burunları' بورنلاری şeklinde yazılmış; doğrusu 'bunların' olmalı.

⁸ P. 'bublara' (بوبره) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bunlara' olmalı.

Lİ-KÂİLİHİ¹

<i>Gine dinle bu² sözi sen ey server</i>	<i>Kamû sözler üzredir bu rehber</i>
<i>Meşâyihler ki kendü [h]ürmetine</i>	<i>Gelürler cümle bunun hizmetine</i>
<i>Buların tanlama cemiyetini</i>	<i>Bilür sarrâf gevher kıymetini</i>
<i>Kişi sevse bunlardan birisini</i>	<i>Hemân sevmiş olur o cümlesini</i>
<i>Birini râzı eylersen gönülden</i>	<i>Kamûsı râzı olur cân u dilden</i>
<i>Gel ey mü'min ki terk eyle riyâyı</i>	<i>Gönülden sev muazzam evliyâyı /81b/</i>
<i>Ki kânûn şöyledir el bir etek bir</i>	<i>Tarîkînde yürün³ böyledir seyr</i>
<i>Didiler oldır deryâyâya düşün</i>	<i>Anı gemi kenârına yapışın</i>
<i>Buların yolını fikr idüb anla</i>	<i>Menâkıb geldi gine yahşi dinle</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE EŞREF-ZÂDE, SULTÂN⁴ İBRÂHİM PÂŞAYLA⁵ SELÂM GÖNDERDİGİDİR⁶

Râviyân-ı müdekkık ve muhkiyân-ı müttefik şöyle rivâyet iderler ki mahrûse-i İznik'de Eşref-zâde dirler, erenlere vâsıl olmuş bir⁷ azîz var idi. İttifâk Burûsa şehrine bir mühim maslahat⁸ için varub mücâvir iken Hazreti Emîr Sultân ziyâret idemeyüb giru İznik şehrine gideyorken Halîl Paşâ oğlu İbrâhîm Paşâ'ya uğrar. Merhûm Eşref-zâde, mezkûr İbrâhîm Paşâ'ya ider: Zâhir siz Burûsa şehrine uğrarsız. Varub Emîr Efendi'nin mezâr-ı şerîflerin ziyâret eyledüğünüzde biz muhiblerinden selâm, duâ idesiz diyü sipâriş eyler. Merhûm İbrâhîm Paşâ dahi Burûsa şehrine vardıkda evvelâ Emîr Sultân rahmetü'l-lahi aleyh mezâr-ı şerîflerine varub ziyâret idüb, iki rekat namâz kılub, tilâvet-i Kur'an; andan sonra Hazreti Emîr Efendi'nin türbe-i mutahharasının önünde varub el bağlayub turdı ve ayıtdı: Sultânım Eşref-zâde muhibbiniz Sultânım'a selamlar ve duâlar eyledi. Hem-ân-dem türbe-i şerîfden

¹ H.'de 'li-kâilihi' başlığı var ama li-kâilinin içeriği yok.

² P. 'boz' (بوز) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bu' olmalı.

³ P. 'bürün' (بورك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'yürün' olmalı.

⁴ H. sultân

⁵ P. 'bâşayla' (باشايله) şeklinde yazılmış; doğrusu 'pâşayla' olmalı.

⁶ H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁷ P. 'yer' (ير) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bir' olmalı.

⁸ H. maslahat

aleyke's-selâm âvâzı /82a/ gelüb anda hâzır olan azîzler işidüb bî-hûş oldılar ve merhûm İbrâhîm Paşâ hikâyet ider: Hakk alîm-i allâmdır. Ol âvâz-ı¹ mehîbden aklımı bir zamân perâkende idüb idemedim. İnâyet-i² Emîr Sultân Hazretleri rahmetü'l-lahi aleyh irişüb kendümi fehm eyleyüb vardım. Mübârek âsitâne-i saâdetine yüzimi sürdüm ve iki bükülüb geldüğim yola gitdim.

NAZM³

<i>Öli sanma kabirde evliyâyı</i>	<i>Kıyâs eylen diriden etküyâyı</i>
<i>Mezârında ve gayri yerde hâzır</i>	<i>Velî mehrinde olsan nola zâhir</i>
<i>Velîler şekl-i ahsenle müşekkel</i>	<i>Maârifle olur dahi mükemmel</i>
<i>Bulunmaz senin gevher degme kânda</i>	<i>Sen anı bulunur sanma yabânda</i>
<i>Bedehşânda olur la'l-ile yâkut</i>	<i>Sanem dilindedir billûr u nâsûd</i>
<i>Velîyullâhdır her demde⁴ Hürrem</i>	<i>Çeker sanman velîler dînde gamm</i>
<i>Bir adı âdemin hayvân oldu</i>	<i>Söze geldüğüün insân oldu</i>
<i>Egerçi nâs-ı kâmil âdem oldu</i>	<i>Huzûrında Hüddâ'nın Ekrem oldu</i>
<i>Meşâyihden bu sözüm malûm oldu</i>	<i>Velîlerden dahi mefhûm oldu</i>
<i>Ana bir sözüdür sana didüğim</i>	<i>Bilesin yarın anda olıcak⁵ kim /82b/</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NE İZNIKÎ MERHÛM EŞREF-ZÂDE EFENDİ HAZRETLERİ BİR BEG İLE SELÂM GÖNDERDİK DE SELÂMIN MEZÂR-I ŞERÎFDE ALDUĞIDIR⁶

Râviyân-ı ahbâr ve nâkılân-ı âsâr ider; çün Emîr Sultân Hazretleri'nin mezâr-ı şerîfleridir cümleyle ziyâret-gâh ve her demde ve her hâlde mahall-i hâcet hevâh oldu ise, meger İznik'den merhûm Eşref-zâde Efendi Hazretleri dahi ba'zı mesâlih için Burûsa gelüb dahi âdet-i seniyyeleri her zamânda geldiklerince gelüb dahi Emîr

¹ P. 'âvâr' (اوار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'âvâz' olmalı.

² P. 'e'nâyet' (اعنایت) yazılmış; doğrusu 'inâyet' olmalı.

³ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

⁴ P. 'olihak' (اولحق) şeklinde yazılmış; sondaki hâ-i resmiyye yazılmamış.

⁵ P. 'olihak' (اولحق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'olıcak' olmalı.

⁶ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Emîr Sultân Hazretleri'ne Eşref-Zâde Abdullah Rûmî Hazretleri'nin Bir Beg İle Selâm Gönderub Merkad-i Şerîflerinden Selâmın Aldıklarıdır. Bu kısım H.'de özetlenmiş.

Sultân Hazretleri'ni ziyâret iderler iken; bu seferlerinde acele ile gidüb dahi ol devletden¹ mahrûm olub yolda giderler iken; ittifâk meşhûr beglerden birisine rast gelüb dahi kande gidersiz? diyü, sordıklarında ol dahi Burûsa'ya Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyârete giderin, diyücek; buyurdılar ki kerem eylen, biz dahi bu defada varımadım. Sizler vardıkda biz dahi selâm idin diyü muhkem sipâriş eyledüğünde; o beg gider, çünkü Emîr Sultân Hazretleri'nin türbe-i mükerremelerine gelüb dahi ne ise âdâb ve tevâzu' ve meskenet birle ziyâret-i şerîfeleriyle müstes'ad olub dahi gider oldık da ayak üzere kalkub dahi sadırları mukâbilesinde turub dahi cemî-i etbâ' ve ahabbâb bile idiler. Envâ'-i huzû² ve huşû'la Sultânım, Eşref-zâde Abdullâh Rûmî Efendi Hazretleri dahi Sultânım Hazretleri'ne selâm eylediler didigimde; Hakk Teâlâ alîm ve dânâ ve cümle bile olanlar bilürdür ki ve aleyhi's-selâm ve aleyküm /83a/ diyü savt-ı a'lâ ile kabr-i muattarlarından bir sadâ gelüb dahi cümle olanlardır ol sadânın heybetinden bir zamân sadâ gelüb dahi cümlemiz vâfir-i bükâlar ve tazarru'lar ve giryeler ile tekrâr yine rûh-ı şerîfleri için duâ idüb dahi âdâb ile çıkdık gittik, dirler.

MANZÛME³

<i>Sâbit olmuşdurır sahîh bu kelâm</i>	<i>Cümle mevtâ kamûsı illâ selâm</i>
<i>Her ki eyler ziyâret anları</i>	<i>Cümle bilür ne denilirse tamâm</i>
<i>Lâyık ol terk olunmayub her vakit</i>	<i>Vire anlara her varan selâm</i>
<i>İşbu ervâh ur ki âlemdir</i>	<i>Bunların nidüğini bilmez enâm</i>
<i>Yâ ilâhî bulara rahmet idüb</i>	<i>Eyle menzillerini dâr-ı selâm</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TÜRBE-İ ŞERÎFELERİNE GELEN
HULEFÂ-İ KİRÂMLARINDAN VELÂYET İLE MEŞHÛR OLAN TAŞ
KALDIRAN EFENDİ HAZRETLERİ'NİN HER SENEDE⁴ GELDİKLERİNCE⁵

¹ P. 'devlenden' (دولندن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'devletten' olmalı.

² P. huzû' derken 'ha' harfinin noktası konmamış. حضور şeklinde yazılmış.

³ H.'de 'manzûme' başlığı var ama manzûmenin içeriği yok.

⁴ P. سنه دده şeklinde yazılmış; doğrusu 'senede' olmalı.

⁵ H. geldiklerinde

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NDEN TELEMMEÜZ İDÜB DAHİ BİR SENEDEN
BİR SENEYE DEK ANI¹ VAAZ EYLEDİKLERİDİR

Râviyân-ı sadâkat-karîn ve hâkiyân-ı emânet-rehîn ider²: Emîr Sultân Hazretleri'nin hulefâ-i kirâmılarından Taş Kaldıran Efendi dimekle marûf bir azîz ki velâyet ve kerâmet ile meşhûr olub âdet-i seniyyeleri bu idi ki her sene bir kere gelüb /83b/ dahi Emîr Sultân Hazretleri'nindir mezâr-ı şerîflerinin ortalarının ayakları ucından tarafına mübârek başların sokarlar. Dahi nice zamânlar ol hâl üzerine yaturlar idiler. Dahi gitdiklerinden sonra³ her zamânda rast gelen⁴ yerlerde dürlü dürlü diller ile akıllar irmez ve fehimler idr[â]k itmez vaazlar idüb dahi hikmetinden suâl olındık da buyurırlar imiş ki Hâcemiz Emîr Sultân Hazretleri'dir ki⁵ yılda⁶ bir kere varır⁷ ders alurız dirler imiş⁸. Dahi kelimât vardır ki aklın anda medhali olmayub anları söylemege izin yokdır diyüb⁹ bu dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin bir ulu kerâmet-i şerîfeleridir¹⁰ ki fukarâ arasında meşhûr olub dahi çok kimesneler ba'de'l-mevt Emîr Sultân Hazretleri'nden telemmüz idüb kendülerden bey'at itmişlerdir.

NAZM¹¹

Buna hiç olmasun aslâ gümânın Emîr Sultân şâhidür evliyânın
Anun tilmîzidir nice ulular Emîr Sultân virür¹² dersin anın
Burada tıfl-ı ebced dahi olmaz Bilenler cümle ilm-i cihânın
Bu ilmin dersi arşda okınurdur Bu ilme sığmadı akli beyânın

¹ H. anı

² H.'de 'Râviyân-ı sadâkat-karîn ve hâkiyân-ı emânet-rehîn ider' yok.

³ H.'de 'hulefâ-i kirâmılarından Taş Kaldıran Efendi dimekle marûf bir azîz ki velâyet ve kerâmet ile meşhûr olub âdet-i seniyyeleri bu idi ki her sene bir kere gelüb dahi Emîr Sultân Hazretleri'nindir mezâr-ı şerîflerinin ortalarının ayakları ucından tarafına mübârek başların sokarlar. Dahi nice zamânlar ol hâl üzerine yaturlar idiler. Dahi gitdiklerinden (P. gindiklerinden (كندكلرندن) yazılmış) sonra' yerine 'hulefâ-i kirâmılarından kerâmet-i velâyet ile meşhûr Taş Kaldıran Efendi her sene âdetleri, gelüb Sultân Hazretleri'ni ziyâret idüb ayağı uçlarından başların kisve-i şerîfe altına sokub bir zamân turub ve kalkub giderler idi.' yazılmış.

⁴ H.'de 'her zamânda rast gelen' yerine 'her zamân rast gelinen' yazılmış.

⁵ H.'de 'ki' yok.

⁶ H. senede

⁷ H. varub

⁸ H. dirler imiş

⁹ H.'de 'olmayub anları söylemege izin yokdır diyüb' yerine 'yokdır dirler idi' yazılmış.

¹⁰ H.'de 'kerâmet-i şerîfeleridir' yerine 'kerâmetlerindendir' yazılmış ve bununla bu bölüm bitirilmiş.

¹¹ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

¹² P. 'virür' (وردر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'virür' olmalı.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN KÂFİRDE KALAYA ÇIKARKEN BİR
KİMESNEYE MEDEDİ¹ İRDİGÜDİR² / 84a/

Râvi-i hoş-lisân ve hâki-i hûb-beyân idüb Geyve subaşı bir yigit rivâyet idüb didi kim Metûn seferinde hisâr feth olub asker duhûl itdiği izdihâmda ben dahi hüçûm eyleyüb hisâra dırmandım. Acele ile gittüğüm yir gedik taşı degil imiş; çünkü nısfına irişdim. Bir taşâ vâki oldım. Kenarına elüm irişmedi. Andan fikr eyledim, gördim ki derece-i mevtin kenarında durıvirin. Eger inmek dilersem pâre pâre olurın. Halkdan hod bana dermân yok, işitmegim ata oğlu bilmez. Hayâtımdan nâ-[ü]mîd olub, çağırub didim kim yâ çekem Emîr Sultân! Meded kıl ki derece-i mevte yetişdim kim bunda **بکوم** olmaz; diyücek ol kimesne ider ki anı gördim ki yukaru burçdan bir ridâ saçağı inüb yüzime dokındı. Bakub gördim. Bizzât yeşil sûfla ve başında yeşil sarunır bir azîz-i nurânîdir. Bana burcın üzerinden ridâsın uzadıvirüb dahi bir ucını dutmuş. Andan bana şol ridâyâ yapışın, korkma babam diyü buyurdu. Hemân kim ridâyâ yapışub ve bilegüme muhkem tolıyub hak beni süriyüb³ üç adım hisâr içine düşdüm. Kalkub dahi gördim ki karşımda kendüler dahi turırlar. Hemân ben dahi bin cânla azîmet idüb varayın, mübârek eller öpeyin didigimde gördim ki fi'l-hâl gâib olub artık dahi vücûd-ı şerîflerini görmedim; der. /84b/

BEYİT⁴

İşit gine rivâyet sen Ömer'den *O dîni zâhir eyleyen kamerden*
Ki kulsun kadrini çok anun a'lâ *Ve râzı olsun andan Hakk Teâlâ*
Didi bir gün bu yerde Hakk Rasûli *Namâza dursa şunlar ki hâlî*
Namâz kılmağla beli bükülse *Oruc dutmaklığı hem ile kılsa*
Beli orucla dönse kirişe *Ki hergiz kâdir olmasa bir işe*
Kabûl olmaz⁵ ibâdet bil anun *Harâm yirse eger gider gümânun*

¹ P. meded

² H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'sürbüb' (سربوب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'sürüyüb' olmalı.

⁴ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

⁵ P. 'olmar' (اولمار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'olmaz' olmalı.

Harâm yiyen olur hazretde âsî *Ve hem anun kabû[l] olmaz duâsı*
Ki tefsîr içre geldi bu resimdir *İbâdet cinsi bilin on kısımdır*
Tokuz kısmı halâl ile âdet *Hemân bir kısımdır sâir ibâdât*
Harâm itme kamû lokmanda birin *Ki tâ cümle ibâdet bula yirin*
Bu söz nakl oldu çün âlî huzû[r]da *Menâkıb geldi gine hoş huzûra*

MENÂKIB¹

İmdi bunların tasarrufât-ı bâtınıyyeleri tâ ilâ yevmi'l-kıyâm mukarrer ve musahhahdır. Zîrâ enbiyâlar salavâtü'l-lâhi aleyhim ecmaîn ve evliyâlar rahmetü'l-lâhi aleyhim /85a/ ecmaîn umûmen derece-i şehâdetde giderler. *وان مات على فراشهم* yanî eger döşeklerinde dahi vefât iderlerse tâ kim rûh-ı şerîfleri mahbûs olmayub halâyika sebepleri dokına². Nitekim Allâhü Tebârake ve Teâlâ Kur'ân-ı Azîminde buyurmuşdur kim *ولا تقولوا لمن يقتل في سبيل الله اموات بل احياء* yanî ba'zı müfessirîn ayıtmış kim "fi-sebîlillâh"dan murâd demek olur kim şol kimesneler kim ömr-i nâzenîn telef kılmayub, benim emrime sarf iden kullaruma ölüdür dimen; ben anları şehâdet mertebesinde ulurın, anlara diridir didi kim zîrâ şehîd ölüm yokdur. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuşdur: *المؤمنون لا يموتون بل ينقلون من دار الى دار* yanî mü'minler ölmezler. Anların mevti hemân bir evden bir eve göç gider. Pes ölmeyicek evliyâlara ve enbiyâlara be-tarîk-i ûlâ. Nitekim rivâyet olındı: Meger Hâcî İsâ Dedem'ün Karahisâr'da bir konağı vardı. Ol ayıtdı kim meger bir gün Karamân ürkülîki olub külliyyen Karahisâr'ın tevâbii mâ-meleklerini defn eyleyüb hâzır oldılar ki düşmân geldikde kaçub gideler. Ben dahi bir köyde harmânım vardı ve üzerine⁴ müvekkil bir dervîş hısmım vardı. Sâlih-i mütedeyyin. Hergiz gündiz taâmını yimezdi. Ana varub didim ki umûmen halk hâzır oldılar. Sen dahi bu mahsûlâtdan defîne kıl kim gerek olur diyücek; /85b/ dervîş didi kim var ferâğat⁵ kıl kim ne bu araya düşmân gelür ve ne hod ziyânun olur diyücek; ben didim ki bu sözle mütesellî olmazın. Meger kim olan esrârı bana i'lâm idesin diyücek; didi kim fi'l-vâki düşmân gelür, ammâ irişüb

¹ H.'de bu kısım özetlenmiş.

² P. 'dofına' (دوفنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'dokına' olmalı.

³ Manası: Allah yolunda öldürülenlere 'ölüler' demeyin. Hayır, onlar diridirler. (Bakara 2/154).

⁴ P. 'üzerine' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

⁵ P. 'ferâ'at' (فراعت) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ferâgat' olmalı.

gine döndürirler diyücek; didim ki bahs[â]ne Karamânoğlını yüridim. Askeriyle bu cânibe müteveccih olmuş. Umûmen Konyâ evliyâları önince olub gelürler. Vaktâ ki eazz-i¹ Germiyân'da Hâcî İsâ Dede'nün mezâr-ı şerîfine yakîn gelicek; Hâcî² İsâ Dede şol kaftan serper gibi ziyâretinün türâbını iki etrâfa sürüyübdür³ ve geldi. Bilâd-ı İslâm gâret mi oldu ve gâret mi olur? Yâ eblehler! Diyüb andan ol askeri önine düşüb gelen evliyâları kob-ı Konya'ya bıraktı. Andan erenleri gidicek asker ric'at eyleyüb gitdi. İmdi var farâgat kıl kim düşmân bu araya gelmez, didi. Fi'l-vâki eyle oldu kim didi.

MESNEVÎ⁴

Vücûd-ı şerîflerini göremedim dir

Yazılsa ger bunun gibi kerâmât

Tükenmese⁵ ilâ yevmi'l-kıyâme

Denizler kumlarından dahi çokdır

Ne kalem tayanur ana ne hâme

Buna bahru'l-kerâmât idinilüb

Aceb tuhfe olubdurur enâma

Buradan sonra şeyhler zıkr olsun /86a/

Burada hatm urılsun bu kelâma

İlâhî Hazreti Sultân Emîr'in işidir himmetin hâssa âma

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA
KENDÜLERİNDEN SONRA DA HALÎFE OLAN HASAN HÂCE
HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKIB-I ŞERÎFLERİDİR⁶

¹ P. 'egazz-i' (اغز) şeklinde yazılmış; doğrusu 'eazz-i' olmalı.

² P. 'câcî' (جاجى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hâcî' olmalı.

³ P. 'sürbübdür' (سربوب در) şeklinde yazılmış; doğrusu 'sürüyübdür' olmalı.

⁴ H.'de 'mesnevî' başlığı var ama mesnevînin içeriği yok.

⁵ P. 'tükenmese' (توكنميسه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tükenmese' olmalı.

⁶ H.'de başlık şu şekilde yazılmış: Emîr Sultân Hazretleri'nin Seccâde-i Hâssalarında Sonra Cülûs İden Hasan Hâce'nin Ba'zî Menâkıb-ı Şerîfleridir. H.'de bu kısım özetlenmiş.

Râviyân-ı âlî-cenâb ve hâkiyân-ı izzet-nisâb ider: Hasan Hâce Hazretleri Emîr Sultân Hazretleri'nin kendülerinden sonra seccâde-i hâssalarına oturmuşlardır¹. Bilâd-ı İslâmiyyeden Rûm ili Yenişehir kurbinde el-Hâcî Koçbasan denilmekle² marûf bir karyeden³ olub dahi ünfüvân-ı şebâblarında mebâdi-i ulûm fi'l-cümle tahsîl idüb dahi tekmîl için oradan hicret ile bir mikdâr seyahat ve bir şeyhe hizmet idüb dahi andan icâzet talebinde iken râvî ider: Meger bir gicede bir vâkıaa görüb dahi sabahsı kalkub dahi vâkıasını ol şeyhe tabîr itdirdiginde ol şeyh dir ki senin nasîbin bizden olmayub Burûsa'da Emîr Sultân Hazretleri'ne var diyücek Hasan Hâce Hazretleri'dir, ol şeyhün izni ile Burûsa'ya gelicek Hasan Hâce Hazretleridir kendüleri rivâyet idüb buyurırlar ki çünkü Burûsa gelüb dahi kalada Emîr Sultân Hazretleri'nin oldukları Hundî Sultân Hazretleri'nin sarayına dâhil olub dahi bir köşede oturdım ise; Emîr Sultân Hazretleri'ne /86b/ geldim malûm olub dahi huzûr-i âliyesinde olan fukarâdan birine buyurırlar ki var Hasan'a gel de. Hasan Hâce Hazretleri ider: Anı gördim ki bir kimesnedir. Bir savmaadan çıkub dahi Hasan, hay! Diyü nidâ idicek, ben dahi âhere nidâ ider diyüb tutmayıcak; gidüb bir dahi çıkub dahi Rûm İli'nden gelen Hasan! Diyücek ben dahi lebbeyk, didüğimde ol kimesnedir benim elüme yapışub dahi ol savmaanın içine alub gitdik de gördim ki Emîr Sultân Hazretleri'dir kibleye müteveccih bir hasır üzere oturub dahi etrâfında birâz fukarâ otururlardır. Dahi beni göricek beru gel Hasanım, diyü lutfla işâret buyurub dahi ben zaîf dahi varub mübârek dizlerin öpdüğimde beni cümlenin üzerlerine takdîm idicek; orada olan fukarâdır bu husûsdan bir mikdâr müteellimler olduğın bildikde Hasanım kavın kurıdub geldi. Siz dahi kavınız kurıdın buyurıcak ben dahi bir mikdâr oturub dahi andan bana bey'at virub dahi terbiye idüb ne ise makâmât-ı sülûki seyr itdirmege başlayıcak, biz dahi bunu âdet idindim ki her günde bir kere huzûr-ı şerîflerine varub dahi varmadan mukaddem iki rekât namâz kılıb dahi kemâl-i tahâret ile vardığımda himmet idin Sultânım, dir idim. Bir gün bana buyurdılar ki Hasanım himmet istersen toğrıl didiklerinde, ben dahi halvet-hâneme varub dahi /87a/ ol kadar düşünüb dahi kendüme bir i'vicâc bulmayub dahi âhir bir gün müsterâhda⁴ hâtırıma¹ bu geldi ki hiç degildir başımda ol evvelki şeyhin bir

¹ P. 'oturmuşlardır' (اونورمشلردر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'oturmuşlardır' olmalı.

² P. 'denilmekle' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

³ P. 'karyeden' derken 'ye' harfinin noktaları konmamış.

⁴ P. 'müsterâh' derken 'noktalı ha' ile yazılmış (مستراح); doğrusu 'noktasız ha' ile (مستراح) olmalı.

kelle-pûşî poşî var idi. İ‘vâc odır diyü çıkarub dahi ol kelle-pûşî harîk idüb dahi müsterâha² atub dahi tecdîd-i vuzû³ ve salâtdan sonra yine vardığımda bu kerede beni göricek toğrıldın Hasanım, diyüb dahi çok geçmeyüb himmet buyurub; râvî dimişdir ki Emîr Sultân Hazretleri Hasan Hâce Hazretleri hakkında bir gün dimişdir ki eger ceddîm Muhammed Mustafâ (s.a.v.) Hazretleri'nin ashâb-ı kirâmı Hasanı göre idiler, mücâhedesine cümlesi tahsîn ideler, idi ki Hasan⁴ dîn ve istikâmetde hurûf-u hecâ arasında elif gibidir, diyü buyurub dahi Hasan Hâce Hazretleri'nedir irşâda izin virub dahi Bedreddin Halîfe denilür bir azîzi dahi yanına bile koşub dahi Balikesri'ye gönderdiklerinde; râvî ider: Hasan Hâce Hazretleri'dir bir siyâh bergir üzerinde ve Bedreddin Halîfe Hazretleri dahi önlerince piyâde Balikesri'ye girdiklerinde, ittifâkî evveli velâyet ol oldu ki Balikesri begi meger ol günde bir oğlanı sünnet idüb dahi eğlenme idüb hayli hengâme ile gideyürirler imişler. İttifâkî Hasan Hâce Hazretleri'dir bunlara rast gelüb dahi ol bege yanaşub dahi /87b/ انك لن

âyet-i kerîmesinin vefkince söyleyücek; ol begdir hayli müteellim olub dahi Hasan Hâce Hazretleri'ne türş-rûy göstericek, râvî ider: Hasan Hâce Hazretleri'dir ol begin sünnet olacak oğlanına bakıcak ol oğlandır, fi'l-hal atdan düşüb dahi helâk olub dahi ferahlarından türrehalarıdır ve şâdılarıdır gamma dönüşülüb dahi her birisidir câri' ve fâzi' mekânlarına⁶ dönicek; Hasan Hâce Hazretleri dahi gelüb bir mahalle kondıklarında ol begi der-cezb buyurub, dahi ol begdir her nesi var ise cümlesin terk idüb dahi bî-ihiyâr gelüb dahi Hasan Hâce Hazretleri'nin bâb-ı saâdet-meâblarında hem-çü memlûk bendesi olub dahi nice zamânlar arkası ile tağdan⁷ odun taşıyub dahi Hasan Hâce Hazretleri'dir Balikesri'de irşâda başlayıcak; râvî ider: Âdet-i seniyyeleri bu oldu ki her senede fukarâsıyla bir kere gelüb Burûsa'da Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyâret iderler idiler. İttifâkî bir senede ramazân-ı şerîfde geldiklerinde Emîr Sultân Hazretleri buyurdılar mâ hâzâ't-

¹ P. 'hâtır' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حاطر şeklinde yazılmış.

² P. 'müsterâh' derken 'noktalı ha' ile yazılmış (مستراح); doğrusu 'noktasız ha' ile (مستراح) olmalı.

³ P. 'vuzû' (وصور) şeklinde yazılmış; doğrusu 'vuzû' olmalı.

⁴ Her iki nüshada da 'Hüseyn' (حسين) yazılmış; doğrusu 'Hasan' olmalı.

⁵ Manası: (Yeryüzünde böbürlenerek yürüme.) 'Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin.' (İsrâ 17/37).

⁶ P. 'mekânlarıya' (مكانلريه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mekânlarına' olmalı.

⁷ P. 'ta'dan' (طاعدن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tağdan' olmalı.

teabü yanî nedir bu zahmet? اما قال جدی انفسکم مطیتکم فارفقوا بها yanî dimedi mi ceddim ki nefislerinüz sizin binitlerinüzdir anları hoş tutın; /88a/ buyurub andan Hasan Hâce Hazretleri'dir dahi giru fukarâsıyla Balikesri'de varub yine irşâda meşgul olurlar idiler ve Bedreddîn Halîfe Hazretleri dahi dâimâ hizmet-i şerîflerinde olub aslâ kusurları yoğken; râvî ider: Her zamânda Hasan Hâce Hazretleri'dir Bedreddîn Halîfe Hazretleri'ne, yıkıl git bre kelb! Diyü kovarlar imiş. Bir gün Bedreddîn Halîfe tenhâca bu kelâmı Emîr Sultân Hazretleri'ne andıklarında, Emîr Sultân buyururlar ki sıfat-ı kelbiyeyi gider ki koğar var tahammül it. Biz analım, diyü buyurub dahi geçmeyüb Emîr Sultân Hazretleri Bedreddîn Halîfe'ye dahi icâzet¹ virüb anla[rı] dahi İvrindi kasabasına irşâda gönderub dahi anlar da orada irşâdda iken Emîr Sultân Hazretleri'nindir intikâlleri zamânı gelicek, seccâde-i hâssalarını yukaruda denilen üzere Hasan Hâce Hazretleri'ne vasıyyet buyurdıklarında Hasan Hâce Hazretleri ba'de'l-fevt² gelüb gördiklerinde dahi dürlü cezâ' ü fezâ' ve bükâ ve giryeler idüb dahi bir vecihle harâretin def' idemeyücek, nice zamânlardır Keşîş Tağına çıkub gidüb dahi râvî bir gün şehre indik de dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin ziyâret penceresine gelüb oturub dahi ağlar iken meger hemşireleri var idi ki dahi hayâtda /88b/ olub bir mikdâr munbar dolması idüb dahi o makâma getirüb dahi ey birâder hâlin tamâm olmuştır ki bunca zamânlardır bî-âb ve nân-teşne ve cî'ân mahall-i helâke varmışsındır. Kerem eyle, lillâhi Teâlâ şundan bir iki lokmacık bâri al yi, diyücek râvî ider: Hasan Hâce Hazretleri ider, çünkü bir lokma alayım didim ise anı işitdim ki Emîr Sultân Hazretleri'dir içeruden burada taâm yemege mi geldin Hasan'ım? diyü buyurıcak, Hasan Hâce Hazretleri'dir anı dahi birağub dahi giru tağlara gidüb dahi çok zamândan sonra inüb ve harâreti fi'l-cümle savulub irşâda meşgul olub; râvî ider: Hasan Hâce Hazretleri'nin dahi menâkıb-ı şerîfleri kati çokdır; ammâ biri dahi budır ki, râvî ider: Bir gün Emîr Sultân Hazretleri'ne birâz zâirûn gelüb dahi ne ise türbe-i şerîfelerini ziyâret idüb dahi gindiklerinde meger bir kelbçegizdir, gitmeyüb dahi bir nice günlerdir Hasan Hâce Hazretleri'nin kapularında derbân. Dahi âher bir gündir Hasan Hâce Hazretleri'dir cemâatle öyle namâzına çıkub dahi ehıbbâlarından birkaç kimesneler ile tahta-bend üzerinde oturdıklarında, ol kelbçegiz dahi edeb ile Hasan Hâce Hazretleri'nin mukâbilelerinde

¹ P. 'icâret' (اجارت) şeklinde yazılmış; doğrusu 'icâzet' olmalı.

² P. 'ba'de'l-fevt' derken 'be' harfinin noktası konmamış.

oturub, dahi dâimâ Hasan Hâce Hazretleri'nin cemâl-i bâ-kemâllerin müşâhede ider iken Hasan Hâce /89a/ Hazretleri'dir; ol kelbçegize mübârek sağ ayağın kaldırıviricek ol kelbçegizdir gelüb dahi Hasan Hâce Hazretleri'nin mübârek ayakları altına yüzün sürüb ve toprağın yalayub dahi giru e[deb] ile eski makâmına varub dahi kemâ-kân müşâhede-i dîdârlarına¹ meşgul olduk da Hasan Hâce Hazretleri'dir; ol hâzır olanlara buyurdılar ki bu kelbçegiz ile mu'âmele ol oldı ki ben didim ki senin sâhibin gitmişdir. Var sen dahi git. Ol tazarru' idüb didi ki lutf eyle. Beni red eyleme. Bu kapuda bir eşihun yalaya ben, tek ben buradan gitmeyeyin; diyücek, biz dahi kabûl itdik; buyurub, dahi râvî ider: Hasan Hâce Hazretleri'dir zamân-ı hilâfetlerinde bir defa da sılaları olan Yenişehir'e varub dahi anın ekser nâsı Hasan Hâce Hazretleri'ne mehabbetler idüb dahi ellerinden tevbeler idüb dahi anda nice velâyetleri zâhir olub dahi Yûnus Halîfe dirler bir azîzi anda halîf-i nasb idüb dahi Burûsa'ya geldiklerinde; cümle seccâde-i hâssada hilâfetleri on bir yılda tamâm olmuşdur ki yalnız sekiz yüz kırk beş senesinde idi. Hacc-ı şerîfe sefer buyurub dahi andan gelürken hasta olub dahi Kuds-ü Şerîf'de vefât idüb anda defn olınmışlardır ki mezâr-ı şerîfleri üzere dikilen hecâ taşında Şeyh Hasan Rûmî diyü kazılmış /89b/ olub dahi orada yanınca bile olan fukarâyâ vasıyyet idüb buyurırlar ki benden sonra seccâde-i hâssada şeyhinüz ol yukaruda denilen Bedreddîn Halîfe Hazretleri için anlardır diyüb dahi kendülerin “Müzîlü's-Şükûk” adlu bir arabî kitâb-ı şerîfe tasnîfleri vardır ki uluvv-i şân-ı kerâmet unvânları ol kitâb-ı şerîfden malûm olub dahi türkî kelimât-ı manzûmeleri dahi vardır ki manîdârlar² olub cümleden biri bu beyt-i şerîf ki:

BEYİT³

Zâhirîni halk begendi sûfî kodılar adın

Bâtının dahi arıtğıl varsa Hakk'dan odın

Olub kalanı dahi bu kıyâs olına ma'küle

Zât-ı şerîf ve vücûd-ı latîf olduklarını bunlar bilürlerdir

¹ P. 'dîzârlarına' yazılmış; doğrusu 'dîdârlarına' olmalı.

² P. 'manîdârâlar' (معنی‌دارالر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'manîdârlar' olmalı.

³ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

NAZM¹

<i>Kimseler medhin idemez</i>	<i>Kaludur Hasan Hâce'nin</i>
<i>Kim idügin yine bilen</i>	<i>Bilürdir Hasan Hâce'nin</i>
<i>Kerâmâtın anasıdır</i>	<i>Atası hem dedesidir</i>
<i>Bilenler kati çok medhin</i>	<i>Kalurdur Hasan Hâce'nin</i>
<i>Himmeti kande ise irer</i>	<i>Yetişüb tâlibi arar</i>
<i>Yoldaşı dâim huriler</i>	<i>Olur Hasan Hâce'nin</i>
<i>Uludur ocağı yiri</i>	<i>[În]-şâ'-Allah cennet ola yeri</i>
<i>Her yerde yetişür sırrı</i>	<i>Gelürdir Hasan Hâce'nin</i>
<i>Bu Hüsamî ider kâdir</i>	<i>Her yerde çağırsan hâzır /90a/</i>
<i>Kabrinde teni tâzedir</i>	<i>Turur Hasan Hâce'nin</i>

². جعل الله الجنة مشواه

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA HASAN HÂCE'DEN SONRA DA HALÎFE OLAN BEDREDDÎN EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKIB-I ŞERÎFELERİDİR³

Râviyân-ı pür-fesâhat ve nâkılân-ı hôş-makâlet ider: Bedreddîn Efendi Hazretleri'nin nâm-ı şerîfleri Mahmûd olub merhûm Hasan Hâce Hazretleri'nin halîfeleri olub İvrindi'ye irşâda gönderilüb dahi anda iken Hasan Hâce Hazretleri'nden sonra gelüb dahi seccâde-i hâssaya oturmuşlardır. Râvîler ider: Şöyle mürtâz ve mücâhid azîz idi ki Emîr Sultân Hazretleri'nin tarîka-i enîkalarından olan kavânîn-i şerîfenin cemîsini bi-isrihâ riâyet itdüğinden sonra bir kânûn dahi ki ahşâm namâzlarından sonralarda tâ yatsuya deg ihyâ olunub, dahi her gicelerde on ikişer rekat nâfile namâz kılub⁴, dahi dörder rekat dahi tesbîh namâzları kılub⁵, bir gicede birin terk itmek olmayub ve fukarâsına dahi kat'ân terk-i rızâ virmeyüb; hattâ rivâyet

¹ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

² Manası: Allah onun varacağı yeri cennet kılsın.

³ H.'de başlık şu şekilde yazılmış: Emîr Sultân Hazretleri'nin Seccâde-i Hâssalarında Hasan Hâce'den Sonra Bedreddîn Halîfe Hazretleri'nin Ba'zı Menâkib-ı Şerîfleridir ki. H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁴ P. 'kilyub' (كليوب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kılub' olmalı.

⁵ P. 'kilyub' (كليوب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kılub' olmalı.

olunur ki esnâ-i seferde bir yağmurlu gicede dahi atından inüb dahi bir çalı üzerine seccâdesin bırağub dahi ol namâzları cemîan kılub dahi sonlarında yatsu namâzın dahi /90b/ kılub andan atına binüb¹ gitmişlerdir, dirler. Dahi rivâyet olunur ki buyururlar imişler ki li-taleb-i ecir olan ibâdât lâ-teşbîh mezbele üzere biten nebâtât gibi olub dahi dirler ki Emîr Sultân Hazretleri'dir Hasan Hâce Hazretleri'ne senden sonra halîfe Bedreddîn'dir diyü hayâtlarında ısmarlamış olub cümle hilâfetleri² on dört yıl olub; dahi sekiz yüz altmış dört senesinin Şabân ayının evvel gününde ki çihâr-şenbe³ günü idi. Öyle zamânında rahmetüllâha vâsıl olub, dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin icâzet-i şerîfeleri ile yerlerine Büyük Lutfullâh Efendi Hazretleri'ni halîfe nasb itmişlerdirler. ⁴ طيب الله مضجعه و برد مهجعه .

MESNEVÎ⁵

Hüdâ'dan işbudır her vakitte minnet *Bulardan bizi ayırmaya bir vakit*
Ne sultânlar olur işbu salâtın *Ki her biri idüb bunca riyâzet*
Letâfetle bulub keşf ü şühûdı *İdibdir cümlesi ref '-i keşâfet*
Buların hubbı cânda⁶ sabit⁷ olu ben *Buların kulu olmakdır saâdet*
Hüsâmî bunlara gönül virelden *Bulubdır lutf-ı Hakk'la nice izzet*

EMÎR SULTÂN'IN⁸ SECCÂDE-İ HÂSSASINDA⁹ BEDREDDÎN EFENDİ'DEN SONRA /91a/ HALÎFE¹⁰ OLAN BÜYÜK LUTFULLÂH EFENDİ'NİN BA'Zİ MENÂKIBLARIDIR¹¹

Râviyân-ı pür-safâ ve nâkılân-ı bâ-vefâ ider: Bu Lutfullâh Efendi Karamân'da, Lârende'den olub Abdullâh Fakîh denilmekle¹² marûf bir kimesnenin¹ sulbî oğlu olub

¹ P. 'biyüb' (بيوب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'binüb' olmalı.

² P. hilâfetleri derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حلافترى şeklinde yazılmış.

³ P. 'çihâr-şenbe' (چهارشنبه) şeklinde (cim harfi ile) yazılmış; doğrusu 'çihâr-şenbe' olmalı.

⁴ Manası: Allah onun yatacağı yeri güzelleştirsün ve yattığı mekânı serinletsün.

⁵ H.'de 'mesnevî' başlığı var ama mesnevînin içeriği yok.

⁶ P. 'çânda' şeklinde yazılmış; doğrusu 'cânda' olmalı.

⁷ P. 'sübut' (ثبت) şeklinde yazılmış; doğrusu 'sâbit' olmalı.

⁸ H. sultan hazretlerinin.

⁹ H. hâssalarında

¹⁰ P. haliye (خليه)

¹¹ P. menâkılardır (مناقلريد); H.'de bu kısım özetlenmiş.

¹² P. 'debilmekle' (دبلمكله) şeklinde yazılmış; doğrusu 'denilmekle' olmalı.

ki Emîr Sultân Hazretleri'dir, saâdet ve izzet ile Rûm'a teşrîfe niyetle geleyorlar² iken bunların babalarının evlerine konub, dahi babaları Abdullâh Fakîh'e buyurmuşlardır ki filân târihde senin oğlın olsa gerekdir. Anı Lutfullâh koyasın ve bilesin ki ol bizim dahi oğlumuzdur, diyü buyurub dahi bi-emrillâhi Teâlâ ol târihde Lutfullâh Efendi vücûda geldiklerinde; babaları dahi nâm-ı şerîflerin Lutfullâh koyub dahi ne ise dâire-i akla vardıklarında taleb-i ilme iştigâl idüb dahi Karamân'dan kalkub bir tarîkle Gelibolı'ya gelüb anda dahi taleb-i ilimde olurlar iken; ittifâkî bâlâda zikr-i cemilleri geçen Bedreddîn Efendi Hazretleri'dir saâdetle bir vakitde Gelibolı'ya vardıklarında Lutfullâh Efendi dahi Bedreddîn Efendi Hazretleri'ni göricek bî-ihyâr müncezib olub, dahi yed-i şerîfelerinden bey'at idüb dahi Burûsa bile gelüb dahi halvetlerine³ girub ne ise makâm-ı ubûdiyyete turdıklarından sonralarda Bedreddîn Efendi, Lutfullâh Efendi Hazretleri'ni üç hizmete tayîn buyurub ki biri arkaları ile her günde tağdan⁴ odun getürmekdir; /91b/ ve biri dahi imâmet ve biri dahi mehâdim-i kirâmlarına talîm-i ilim ile olub andan Lutfullâh Efendi Hazretleri dahi rûz bu üç hizmetleri edâ iderler iken; râvî ider: Meger bir gün Lutfullâh Efendi Hazretleri tağda odun kesüb dahi arkasına urmak sadedinde iken âlem-i melekûtdır, bunlara keşf olub dahi yüzleri üzerine yıkılıb yüzleri ve gözleri sıyrılıb ve kanlar akub dahi ne ise ahşâma deg oralarda kalub dahi yatsuya yakîn dervîşler taâmlanurlar iken çıkagelicek; râvî ider: Meger Bedreddîn Efendi dahi bu hâle vâkîf olub dahi ashâbından birine bunu demiş idi. Andan Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir dahi hâli kimesneye dimeyüb dahi günden güne ânen fe-ânen terakkîde olub sonralardır Bedreddîn Efendi seccâde-i şerîfei Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne ısmarlayub dahi kendüleri civ[â]r-ı Rahmân'a gitdiklerinde, Lutfullâh Efendi dahi tarîka ziyâde şevket ve şöret virub dahi on iki terklü yeşil çuka tâcı anlar dikdirub dahi "*Cenâhu's-Sâlikîn*" adlu bir kitâb-ı şerîfleri vardır ki öz ki olub dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin medh-i şerîflerinde ve gayrıda kati çok kelimât-ı manzûmeleri vardır ki adde⁵ gelmez. Buyurırlar imişler ki benden sonrada Karasi'den Muhibbî dirler bir kimesne zuhûr ide. Anın kelimâtı bana gâlib /92a/ ola diyüb; rivâyet eydür:

¹ P. 'kinemesnenin' (كِنَمَسِنَن نِك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kimesnenin' olmalı.

² P. 'geleborlar' (كَلِه بَوْرَلَر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'geleyorlar' olmalı.

³ P. 'halvetlerine' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حَلْوَتَلَرِنِه şeklinde yazılmış.

⁴ P. 'ta'dan' (طَاعِدِن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tağdan' olmalı.

⁵ P. 'azze' (عَزْزِه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'adde' olmalı.

Meger bir gün bir dânişmend, Lutfullâh Efendi'den bey'at idüb dahi dervîşlerdir bunun ba'zı kerâmât-ı seniyyelerin zikr itdiklerinde, dânişmend bunları inkâr idicek Lutfullâh Efendi bu hâle vâkıf olıcak; ol dânişmend ider: Bir gicede, nısfu'l-leyde Lutfullâh Efendi benim hücremin kapısına gelüb dahi dak idüb ben dahi kimdir didigimde kalk abdest al, mescide gidelüm didiklerinde ben dahi eyle itdüğimde; ittifâkî ikimizdir bile mescide vardığımızda Lutfullâh Efendi bir köşede namâza turub ben dahi bir köşede namâza turıcak Lutfullâh Efendi namâzlarından¹ fâriğ olub dahi bir mikdâr mübârek başların önlerine bırağub dahi murâkabeye vardıklarında; dânişmend ider: Bana dahi bir hâtıra² oldu ki kalkam dahi şeyh yoklayam. Râvî ider: Dânişmend ider; varub gördüğimde gördüm ki Lutfullâh Efendi anda olmayub ancak libâs-ı şerîfleri ki şöyle hâlî turırdır. Benim aklım gidüb bir mikdâr yatmışım. Anı gördüm ki Lutfullâh Efendi beni dürtüb dahi kalk yukarı diyücek, kalkdık da buyurdılar ki şol zamânda cemî-i mağrib ile meşrik arasını gezdim. Bir uyanık kimesne bulmayub, illâ Edirne'de bir suhtecik buldım ki kitâbına bakar ve Keşîş Tağında³ bir /92b/ râhib gördüm ki puta tapar diyü buyurdıklarında; râvî ider ki bir haftadan sonra da ol Edirne'deki suhtecik dahi gelüb Lutfullâh Efendi'den bey'at idüb ve ol râhib dahi⁴ gelüb yed-i şerîfelerinde İslâm'a gelüb ve bey'at idüb dahi Lutfullâh Efendi bunları dahi irşâd ve ıslâh idüb dahi ikisine bile hilâfet virüb Emîr Sultân Hazretleri'nin ol zamânda câmi-i şerîfi müezzini ola[n] kimesne ider: Kırk yıldır ki ben bu câmi-i şerîfde hizmet iderin. Lutfullâh Efendi'den evvel ol kadar ki câmi-i şerîfe gelmege kasd eyledim ise aslâ mümkün olmayub dahi her kaçan geldim ise elbette Lutfullâh Efendi Hazretleri'n câmi-i şerîf içinde bul[d]um; diyü kelâm idüb dahi rivâyet iderler ki Lutfullâh Efendi Hazretleri her gicelerde namâz kıldıkları mahallerde aslâ ayak basacak yer komayub, dahi cümlesin secde ile toldır imiş. Dahi rivâyet olunur ki bir gün Karasi'de bir karyede bir câmi-i⁵ şerîfde vaaza çıkdıklarında ki vaazları meşhûr olub müessirdir. Ol diyârın halkına çağırub dahi bire gâfiller! Benim vaazım size tesîr itmez. Evlâ mı ki şol karşuda turan taş benim kelâmımdan müte'essir olub sizden birinüz olmadı diyücek; râvî ider: Meger ol taş bir azîm tâş idi

¹ P. 'namârlarından' (نمازلرندن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'namâzlarından' olmalı.

² P. 'hâtıra' derken 'ha' harfinin noktası konmamış. حاطره şeklinde yazılmış.

³ P. 'ta'ında' (طاعنده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tağında' olmalı.

⁴ P. 'dahi' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; دحی şeklinde yazılmış.

⁵ P. 'hâmi' (حامع) şeklinde yazılmış; doğrusu 'câmi' olmalı.

ki bir mahalde turır idi. Anı görirler ki /93a/ fi'l-hâl ol taşdır arak-rîz olub dahi bir vakitden sonra or[ta]sından delinüb dahi bir su revân olub dahi hâziründür bu hâli göricek cümlesinin akılları gidüb dahi yüzleri üzerlerine kapanıcak; Dâvud Efendi Hazretleri ider: Ben dahi ol meclisde bile idim. Anı gördim ki ale'l-acele Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir ol câmiden taşra çıkub dahi Dâvud, oğıl! Benim katırcığım getirivir diyü alub yürüyüvirub dahi dervîşlerdir tahmîl-i eskâl itmege gidüb ve ben dahi katırı ardlarınca irişdirdigimde dönü[b] bana, oğıl Dâvud sen misin? didiklerinde; ben dahi evet Sultânım diyücek, yönlerin ol karyeden yanaya dönüb dahi âferin idüb üç kere buyurdılar ki lanet şol karyeye diyüb andan cümle dervîşler dahi a'mâl ü eskâl ile gelüb dahi oradan Burûsa'ya yönelüb dahi râvî ider: Lutfullâh Efendi vaazında şöyle belâgat ve fesâhat sâhibi idiler ki vasfa mecâl olmayub dahi her vaazlarında şevklerinden kürsi üzerinde ayak üzere turub dahi bir nice kereler cevelânlar idüb dahi çok günahkârlar meclis-i âlîlerinde tevbeye gelüb dahi bir azîz ider: Ben dahi bir zamânda kendülerinden '*Minhâcü'l-Âbidîn*'¹ okurdım ki kimesneye ders dimeyüb ancak bana iderler ve ısmarlamışlar idiler ki her zamânda vardığımda kapuda² /93b/ bir işâret iderdim ki savmaalarının kapularını açuvirib andan girer, dersim okur dahi giderdim. Bir gün ittifâkî dersimdir ehlullahın velâyetleri bahsine gelicek ne ise tamâm okıdıktan sonra ben ayıtdım: Sultânım bu dahi bir sözdür. Lutfullâh Efendi buyurdılar ki zinhâr bu sözi bir dahi söyle. Ben dahi tekrâr itdigimde anı gördim ki Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir ziyâde gazaba gelüb dahi evvelki hâlleri gidüb buyurdılar ki bre dânişmend diler misin ki şimdi arşa çıkam? Ben dahi didim ki yâ ben sizi nice göriren diyücek hemân mübârek ayaklarının üzerine gelüb dahi anı gördim ki iki ayakları yerden kalkub ve mübârek başları dahi savmaa-i şerîfelerinin sakfına irişüb dahi birkaç kere cevelân idüb dahi inüb giru oturub dahi inandın mı bre mahrûm? didiklerinde, benim dahi aklım gitmiş. Dahi nice olduğım bilemedim. Âhir tiz yine tedârik idüb dahi kıçın kıçın taşraya çıkub dahi mekânıma gitdim diyüb; Lutfullâh Efendi'nin zâkir başları olan Hacı İbrâhîm Dede ider: Ben Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne ziyâdece hizmet idüb hattâ iki kere de önlerince piyâdece asâ-i şerîflerin götürüb hacc-ı şerîfe bile gitdim ve çok kerâmetlerin bilürim; ammâ biri dahi budır ki bir gün hacc yolında bir mahalde çadır

¹ Bu eser İmam Gazâlî (ö.505/1111)'nin tasavvuf alanında yazdığı eserlerden biridir.

² P. 'kayuda' (قيوده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kapuda' olmalı.

içinde otururlar iken anı gördim ki bir siyâh sakallu kimesnedir çadır içine /94a/ çıkagelüb dahi Lutfullâh Efendi dahi ayak üzere kalkub dahi ne ise musâfaha ve muânakadan sonra biraz zamân ikisidir, mahfîce musâhabet idüb dahi ol kimesnedir gider olduğunda gördim ki Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir ol kimesnenin başmağını çözdü¹. Dahi ol kimesnedir vedâ idüb gitdik de ben dahi bu kimdir? Sultânım dimege âr idüb dahi şöyle turırken ittifâkî oğullarından Abdurrâhmân Çelebi Efendi, anlar dahi ol seferde bile idiler. Anlar suâl idüb didiler ki Efendi Hazretleri bunlar kimdir? diyücek, Lutfullâh Efendi Hazretleri dahi buyurdılar ki kuzı, bunlar mehdiyyi'z-zamândır. Hâlâ bizi ziyârete geldiler. Dileriz ki bolay kim bizim zamânımızda çıkalar idi. Biz dahi bunlara bey'at idevüz diyü buyurub dahi dimişlerdir ki Lutfullâh Efendi Hazretleri tahkîk kutb olub dahi hattâ azîzlerden nice kimesneler kutbiyyetin tehnieye gelüb dahi ol saâdete dahi vâsıllar olmuşlardır. Dahi rivâyet olunur ki iki oğulları ve iki kızları olub oğullarının biri Abdurrahmân Çelebi Efendi Hazretleri ve biri dahi Abdülganî Çelebi Hazretleri olub kızlarının birin kendüler hayâtlarında Dâvud Halîfe'ye Hazretleri'ne virub ve birin dahi ba'de'l-fevt Yenişehir'de Hâcî Halîfe'nin oğlu Abdülkâdir Çelebi Efendi Hazretleri'ne virmişlerdir. Dahi rivâyet /94b/ olunur ki kendülerin ziyâde mertebede tesettür idüb dahi şöyle ki dâimâ avâm [i]zinde olub dahi bilmeyen kimesnelere bu şöyle bir azîzdir denilse aslâ inanmazlar idiler ve yine rivâyet olunur ki bir gün iki halvetî dervîşlerdir, Emîr Sultân Hazretleri'nin türbe-i şerîfelerine gelüb ba'de'z-ziyâret birisidir; haram kapularının şehirden tarafa olanının içinde turub ve birisi dahi taşrasında turlar iken içerde olandır düşüb helâk olduğunda; râvî ider: Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir ol vakitte savmaa-i şerîfelerinde ba'zı kimesneler ile musâhabet iderlerdi. Buyurdılar ki Emîr Sultân Hazretleri'nin harem-i şerîfine iki kelb girmişler. Birisini urub asâmla katl eyledim. Birisi uramadım ki çıkub kurtıldı diyü buyurub dahi rivâyet olunur ki zâkirleri Hâcî İbrâhîm Dede ider: Bir gün Emîr Sultân Hazretleri'nin câmi-i şerîflerinde çıkub evime gider idim. Anı gördim ki bir kimesnedir sipâhî şeklinde câmi kapusunda gelüb dahi ayağıma düşüb dahi bana dürli temelluklar idüb dahi sen beni filân mezâyıktan kurtardın, didikce; ben dahi hey kişi! Ben sen didigin degilim diye görüb dahi mümkün olub elinden kurtulamayub dahi gâh çıkarub kaftanını egnime /95a/ giydirub ve gâh dahi bergiri varımış. Anı virub bir vecihle elinden

¹ P. 'çördi' şeklinde yazılmış; doğrusu 'çözdü' olmalı.

kurtılmağa çâre idemeyücek; âhir¹ beni Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne iletüb dahi benden şikâyet eyledigünde; Lutfullâh Efendi Hazretleri dahi buyurdılar ki niçün kaçarsın ve bu kimesnenin sadakasını neden almazsın? diyücek, ben dahi muhâlefet idemeyüb alıcak ol kimesnedir gitdikde² Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir, bana buyurdi: Ol kimesneye görinen sen misin ki kendüni setr idersin? Ehlullahdan bir kimesnedir, senin şekline müteşekkil olub, varub ol kimesnenin müzâyakasın def' eyledi; diyü nev'an kendü taraf-ı şerîflerin ibhâm buyurub, dahi râvîler ider: Merhûm Sultân Bâyezîd Hân tâbe serâh Hazretleri'dir müstekill-i âdem gönderub³ Lutfullâh Efendi Hazretleri'ni İslambol'a davet idicek; eazzden biri ider: Tuzlavî Yahyâ Efendi ve Yenişehir'de Hâcî Halîfe dahi bile gidüb dahi varıldık da Sultân Bâyezîd Hân Hazretleri'ne buluşlub ne ise Lutfullâh Efendi Hazretleri ile bir mikdâr kelimât olındık da sonralarda bir cuma gününde bunların üçün bile pâdişâhdır⁴ câmie alub gidüb dahi yanınca bile namâz kıldırduğında, müezzinler tesbîh iderler iken merhûm Sultân Bâyezîd Hân Hazretleri'nin hâtır-ı şerîflerine bu hutû[r] ider ki şunlardan birine vaaz idin, diyeyin. /95b/ Göreyin, eger bunlarda bir hâl var ise Sûre-i Meryem'in evvelinden كهيعص dan tefsîr eylesünler diyü gönünden tutub dahi dönüb bunlara, azîzler birinüz⁵ bir mikdâr tefsîr-i şerîf idin. Dinleyüm diyücek, râvî ider: Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir, Yahyâ Efendi Hazretleri'ne işâret itdüklerinde; Yahyâ Efendi Hazretleri dahi tîz şeh-nişînden aşağıya inüb dahi ale'l-fevr kürsiye çıkdıklarında envâ'-i belâğat ve fesâhat ve günâ-gün dil ile Sûre-i Meryem'in evvelinde, ol merhûm Sultân Bâyezîd Hân⁶ Hazretleri'nin gönüllerinde tutdıkları mahalden bir tefsîr-i şerîf nakl buyururlar ki anda olanların cemîsi feryâdlar ve gırvıvler idüb dahi nice kelleler kızub dahi yürekler yanub Emîr Sultân Hazretleri'nin himmet-i aliyeleri ve Allâhü Teâlâ Hazretleri'nin mahz-ı inâyetleri ile merhûm Sultân Bâyezîd Hân Hazretleri'dir, tamâm mertebede safâlar idüb dahi oradan Yahyâ Efendi Hazretleri'dir duâ idüb kürsiden inüb⁷ dahi merhûm Sultân Bâyezîd Hân¹

¹ P. 'ahir' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; احر şeklinde yazılmış.

² P. 'gindik de' (كندكده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gindik de' olmalı.

³ P. 'götüdirub' (كوتدروب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gönderub' olmalı.

⁴ P. 'bâdişâh' (بادشاه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'pâdişâh' olmalı.

⁵ P. 'yirinüz' (يريكووز) şeklinde yazılmış; doğrusu 'birinüz' olmalı.

⁶ P. 'hân' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حان şeklinde yazılmış.

⁷ P. 'ibbüb' (ايوب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'inüb' olmalı.

Hazretleri'dir sarây-ı şerîflerine ve [a]nlar dahi mekânlarına buyurdıklarında; ol gündür bunlara merhûm Sultân Bâyezîd Hân Hazretleri'dir yigirmi bin akçe harçlık gönderub, bunlardır dahi bu pâ-pûş pahâsıdır diyü mâ-beyninde taksîm idüb dahi rivâyet olunur ki şeytândır, bir gün Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne gelüb dahi bir zâhid şekline müteşekkil olub dahi senin hâlin şudur ve makâmın âlîdir diyü dürlü /96a/ kelimât eyledüğünde Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir, bunun şeytân idüğün bilüb dahi eûzü billâhi minke yâ melûn diyüb dahi bunu asâ-i şerîfleri ile koğalayub dahi kapusını muhkem kaparlardır ve yine rivâyet olunur ki Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir bir vakitte Hasan Hâce Hazretleri'nin sılası olan Rûm İli Yenişehir'i'ne irşâd için bir defada varub dahi ol diyârın halkı irşâda delâlet eyleyüb dahi çok kimesneler yed-i² şerîfelerinden bey'at idüb dahi Burûsa'ya gelüb bir zamândan sonra yine gider olduklarında; râvî ider: Emîr Sultân Hazretleri'nin rûhâniyyetinden icâzet istediklerinde Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne Emîr Sultân Hazretleri'dir buyurur ki Lutfullâh yine Rûm İli halkının taâmların yimek istersin diyücek, Lutfullâh Efendi Hazretleri dahi kemâli ile hicâb idüb dahi kase yâd idüb buyururlar ki hayır Sultânım; vallâhi azîm irşâda giderim. Ahd olsun ki kimesnenin lokmasın ağızıma komayım didüğünde yine me'zûn olub saâdet ile ol diyâra vardıklarında aslâ kimesnenin taâmın ağızlarına almayub dahi ne yemişler ise cümlesin akçeleri ile satun alub dahi otuz yıl seccâde-i şerîfe hilâfet idüb otuz birinci sene Muharrem ayının âhîrinde ki sekiz yüz toksan dört senesi, maraz-ı mevte mübtelâ olub Emîr Sultân Hazretleri'nin icâzet-i şerîfeleri ile seccâde-i şerîfe /96b/ Dâvud Efendi Hazretleri'ne ısmarlayub dahi hâlet-i nezi'lerinde³ yanlarınca olanlara Rûm İli'nden Hâcî Muhyiddîn geldi mi? Baka ki didik de anlar dahi bakub, dahi hayır yokdur Sultânım; didiklerinde mübârek gözlerin bir mikdâr yumub dahi giru açub yine sorub böyle böyle üçüncüde ya dördüncüde bi-iznillâhi Teâlâ Hâcî Muhyiddîn dahi çıkagelüb dahi kapudan içeruye girub dahi es-selâmü aleyküm diyüb dahi cebinden bir elma çıkarub dahi Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne sundık da Lutfullâh Efendi Hazretleri dahi ol elmayıdır bir kere ısıracak cuma günü ahşâm zamânı idi. Hemân

¹ P. 'hân' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حان şeklinde yazılmış.

² P. 'ned' (ند) şeklinde yazılmış; doğrusu 'yed' olmalı.

³ P. 'nezi'lerinde' (نزع لرتده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nezi'lerinde' olmalı.

teslîm-i rûh buyurdılar diyü nakl iderler. Lutfullâh Efendi'ye برؤية جماله و اسكنه في اعلى
جنانه¹.

LUTFULLÂH EFENDÎ HAZRETLERİ'NİN KENDÜ KELİMÂT-I ŞERÎFELERİNDENDİR²

<i>Ne yatarsın eyâ gâfil</i>	<i>Ölim geldi yerâğ eyle</i>
<i>Ne kıldın dünyede hâsıl</i>	<i>Ölim geldi yerâğ eyle</i>
<i>Ölim şerbetin içmeden</i>	<i>Bekâ mülkine göçmeden</i>
<i>Bu cânın kuşu uçmadan</i>	<i>Ölim geldi yerâğ eyle</i>
<i>Ölim geldi uyanı gör</i>	<i>Sen ölmeden tayanı gör</i>
<i>Ki her günde ölini gör</i>	<i>Ölim geldi yerâğ eyle</i>
<i>Bir gün ola ölim gele</i>	<i>Beden kullığından kala</i>
<i>Gözin toprağla tola</i>	<i>Ölim geldi yerâğ eyle</i>
<i>Yarenlar kalmadı³ gitti</i>	<i>Varuben menzile yetti</i>
<i>Bunda dirlik işi bitti</i>	<i>Ölim geldi yerâğ eyle</i>
<i>Lutfî uyana ölmeden</i>	<i>Melâmet günü olmadan</i>
<i>Cân güneşi tolinmadan</i>	<i>Ölim geldi yerâğ eyle /97a/</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA BÜYÜK LUTFULLÂH EFENDİ'DEN SONRA HALÎFE OLAN DÂMÂDLARI DÂVUD EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKIB-I ŞERÎFLERİDİR⁴

Râviyân-ı sahîhî'r-rivâyât ve nâkılân-ı sarîhî'l-makâlât ider: Dâvud Efendi Hazretleri ki yukarıda Lutfullâh Efendi Hazretleri menâkıb-ı şerîfelerinde denilmiş idi ki onların dâmâdları olmuştur. Mukaddemâ Burûsa'da Sultân Medresesi'nde dânişmend iken Lutfullâh Efendi Hazretleri'nin ba'zı kerâmât-ı aliyyelerin görmekte hidâyet-i Hakk'a irişüb dahi gelüb mübârek ellerinden bey'at idüb, rivâyet olunur ki

¹ Manası: Allah, Lutfullah Efendi'ye cemâlini göstermekle onu şereflendirsin; ve onu cennetlerinin en yüce mertebesinde iskân ettirsin.

² H.'de bu başlık yerine 'güft-i Lutfullah Efendi' yazılmış ama içeriği yok.

³ P. 'kılmıldı' (قلملدى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kalmadı' olmalı.

⁴ H.'de bu kısım özetlenmiş.

ol denlü mücâhede ve riyâzet iderler imişler ki kalem ile tahrîr ve lisânla takrîr mümkün degildir, dinilüb ve yine râvîler ider: Bir gün Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne gelüb dahi bu kadar kibârın müellefâtın okurun, dahi anların itdikleri mücâhedâtı ya bize niçün itmeziz didiklerinde; Lutfullâh Efendi Hazretleri dahi manîdâr bir cevâb-ı şerîf buyurıcak, artık dahi anlar da kelâm itmeyüb dahi yevmen fe-yevmen mücâhede ve riyâzete terakkî üzereler olub dahi cemî-i menâzil-i sâirîni bi-isrihâ kat' idüb, dirler ki mücâhedeleri şöyle idi ki leyle-i zifâfda bile ki Lutfullâh Efendi Hazretleri'nin kerîmelerini aldıklarında iç güveygü olmuşlar idiler. Sabâha deg namâz kılub dahi irtesi gün ve gicede dahi böyle olıcak âhiru'l-emr, bu emirdir Lutfullâh Efendi Hazretleri'ne arz olındık da /97b/ Lutfullâh Efendi Hazretleri'dir, Dâvud Efendi Hazretleri'ni çağırub dahi ba'zı nasîhat itmekle güçle halvet-i sahîha olmuşlar, derdiler ve yine râvîler ider: Lutfullâh Efendi Hazretleri vefât eylediklerinde oğlları Abdurrahmân Çelebi Hazretleri dahi tâze bulunmağla, Lutfullâh Efendi Hazretleri Emîr Sultân Hazretleri'nin izn-i şerîfiyle seccâde-i şerîfe Dâvud Efendi Hazretleri'ne ısmarlayub anlar dahi oğlların terbiye idüb dahi halkı irşâda meşguller iken bir defada Tuzlavî Yahyâ Efendi Hazretleri'dir gelüb dahi ba'zı kimesnelerin tahrîki ile seccâde-i şerîfe tâlib olub yine ferâgat¹ idüb gitdiklerinde, dimek isterler ki Dâvud Efendi Hazretleri'dir ol talebden hayli müteellimler olub dahi ne ise altı yıl tamâm seccâde-i şerîfede hilâfet itdiklerinden sonra, târîh hicret-i nebeviyyenin tokuz yüz tamâmında ki Receb ayının on[be]şinci günü ve cuma günü idi². Bi-emrillâhi Teâlâ dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâya rıhlet buyurub dahi seccâde-i şerîfe Emîr Sultân Hazretleri'nin izn-i şerîfi ile Lutfullâh Efendi sulbî oğlları ve kendülerin kayınları ve murabbâları³ olan Abdurrahmân Çelebi Efendi Hazretleri'ne teslîm idüb dahi fukarâ ve ehîbbâdır, âteş-i iftirâkla cümlesi ciger kebâb oldılar. /98a/

NAZM⁴

Bularda bu yeter mahzâ velâyet

Ki ola böyle sultândan hilâfet

Buların meclisi hâlî degildir

Bulardan ayru olma el-emânet

¹ P. 'ferâ'at' (فراعته) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ferâgat' olmalı.

² P. 'ebedî' (ابدى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'idi' olmalı.

³ P. 'müzebbâları' (مزبالی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'murabbâları' olmalı.

⁴ H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

Bulardır sâhib-i genc-i maârif

Bulardadır ne varsa heb kerâmet

Bularla bulunur dînyâ ve ukbâ

Bulardadır iki âlemde râhat

Hüsâmî bulara çâker olalı

Buların medhin iderdir beher vakit

EMÎR SULTÂN'IN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA DÂVUD EFENDİ'DEN
SONRA DA HALÎFE OLA[N] ABDURRAHMÂN ÇELEBİ EFENDİ'NİN BA'Zİ
MENÂKIB-I ŞERÎFELERİDİR¹

Râviyân-ı acâyibi'l-âsâr ve hâkiyân-ı garâibi'l-ahbâr ider: Bu Abdurrahmân Çelebi Efendi dahi gerçi gâyet ile lahîm ve şehîm kimesne olub; lîkin riyâzet ve mücâhedeleri dahi eyle idi ki sabâhlara deg hergiz uyur dahi olmayub², dâimâ ibâdet ve tâat üzereler olub cümle-i kerâmetlerinden birisi dahi Tuzlavî merhûm Yahyâ Efendi Hazretleri'dir, bunların zamân-ı şerîflerinde dahi bir defada dahi gelüb ba'zı kimesnelerin giru tahrîki ile seccâde-i şerîfeye tâlib olduklarında bir cuma gününde kürsiye çıkdıklarında kat'an tekellüme mecâl idemeyüb dahi Hazreti Emîr'in adem-i rızâları olmağla âhir biz dahi şöyle oldık /98b/ diyü kürsiden inüb dahi giru vatanına gitmişdir, dirler. Dahi³ rivâyet olunur ki azîzlerden birisi Emîr Sultân Hazretleri'nin câmi-i şerîfinde, Peygamber aleyhi's-salâtü ve's-selâm ile buluşub dahi Abdurrahmân Çelebi Efendi anıldıkda anınçün ne buyurırsız didiginde Hazre[ti] Peygamber (a.s.) buyurırlar ki Abdurrahmân hâl ehli kişidir; yanî velâyet ve kerâmet ehli ârifdir, dimek ola. Eyle olıcak malûm oldu ki ne makûle azîz olub dahi gayrı vechile tarîfe ihtiyâc olmaya. Dahi ba'zı kimesneler kendülerinden suâl idüb dahi bu lahm ve şahm mâni-i sülûk degil midir? didiklerinde, buyurmuşlardır ki arıklık ve semizlik sülûke dâfî' ve mâni' olmaz. Belki kat'-ı mesâlik olunmağa, bu dahi enfa'dır diyü cevâb-ı şerîf buyurmuşlar. Dahi halkdan inzivâ için hâlâ fıstıklu dinilen bağçeî anlar ihdâs ve içinde ba'zı hücerât ve mescid-i şerîf binâ idüb dahi olunca ehli ve evlâdı ile anda sâkinler olub, ol dahi mahzâ anların bir eseri ve kerâmetleri olmuşdur ki bir hoşça cây-ı inzivâ ve mahall-i bî-hem-tâdır. Dahi nakl iderler ki Pîr Emîr Sultân Hazretleri dahi Buhâra'dan bunların zamân-ı şerîflerinde gelüb anlar dahi

¹ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Emîr Sultân Hazretleri'nin Seccâde-i Hâssasında Dâvud Efendi'den Sonra Halîfe Olan Abdurrahman Efendi'nin Ba'zı Menâkıb-ı Şerîfleridir. H.'de bu kısım özetlenmiş.

² P. 'evir dahi lmayub' (اور دخی لیب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'uyur dahi olmayub' olmalı.

³ P. 'dahi' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; دخی şeklinde yazılmış.

seccâde-i şerîfede nizâ‘ idicek; râvî ider: Yine Emîr Sultân Hazretleri’nin izn-i şerîfleri bunlara olmağın olan ilâc idemeyüb dahi nice kıl u kâl ve fiâlu lâ-yükâlden âher yer ehl-i hayırdır. Anlara dahi asâ-i şerîf /99a/ bağçesi civârında bir câmi-i şerîf, bir dahi zâviye¹ ve türbe yapıvirub, anlar dahi orada mütevattın olub dimişler ki anların tarîkleri Emîr Sultân Hazretleri’nin tarîk-ı şerîflerine muhâlif olub anlar dahi başka hulefâ ve fukarâ idinmişlerdir. Dahi rivâyet olunur ki Abdurrahmân Çelebi Efendi Hazretleri iki defada Yenişehir’e anlar dahi varub ve çok kimesnei ıslâh idüb kendüleri dahi pîrlige irişmekle iki oğulları var idi. Biri Ahmed Çelebi ve biri İbrâhîm Çelebi. Vâlideleriyle bir hânede iskân idüb dahi kendüleri birkaç kullukcî câriyeler ile başkaca olub dahi otuz yıl bi’t-tamâm hilâfet idüb, tokuz yüz otuz Rebî‘u’l-âhirinin bir düşenbe gününde vakt-i duhâda bisât divşürüb dahi oğulları Ahmed Çelebi Efendi Hazretleri’ni yerlerinde halîfe nasb idüb, dahi rûh-ı şerîfleri civâr-ı Rahmân’a tayerân itmişdir² ilâ rahmetüllah.

MAKÂLE³

<i>Bir gör ki fenâ dünyâ</i>	<i>Ne iş ider insâna</i>
<i>Aldar bir iki günde</i>	<i>Sonu olur efsâne</i>
<i>Her kim ki buna geldi</i>	<i>Gitdi giru ol âhir</i>
<i>Şadisi yükün dökmez</i>	<i>Sonunda ki âhirâne</i>
<i>Kimlerle tolbdır bu</i>	<i>Aldanma sakın zinhâr</i>
<i>Her kim buna dil virdi</i>	<i>Benzer dilü oğlana</i>
<i>Bakma bir iki günlük</i>	<i>Kondığına bu evde</i>
<i>Çok kimse göçürmüşdir</i>	<i>Bu hâne-i virâne /99b/</i>
<i>Ağlar bu Hüsamî âh</i>	<i>Gözi yaşı zabt olmaz</i>
<i>Ne Lutfi’ye kaldı bu</i>	<i>Ne Abd-i Rahmân’a</i>

¹ P. ‘râviye’ (راييه) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘zâviye’ olmalı.

² P. ‘inmişdir’ (انمشدر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘itmiştir’ olmalı.

³ H.’de ‘makâle’ başlığı var ama makâlenin içeriği yok.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA
ABDURRAHMÂN

ÇELEBİ EFENDİ'DEN SONRA HALİFE OLAN AHMED ÇELEBİ EFENDİ
HAZRETLERİ'NİN BA 'Zİ MENÂKIB-I ŞERÎFELERİDİR¹

Râvî ider: Ahmed Çelebi Efendi Hazretleri ki merhûm Abdurrahmân Efendi Hazretleri'nin sulbî iki oğullarının biri ve büyüğüdür. Gâyet zaîf ve nahîf² kimesne olub, dahi kesret-i riyâzet ve mücâhededen şöyle olmuşlar idiler ki mübârek bellerinden gögislerine varınca dört beş yerden kuşak kuşanub ve ekser günde bir yımırta sarusu ile kanâat³ idüb ve gicelerde sabâhlara deg ekseriyâ ihyâ üzereler olub, gündizlerin dahi ekserinde husûsan evrâd u ezkârda cemâatle okınan evrâddan gayri her günde kendüleri dahi nice evrâd-ı şerîfe tilâvet buyurub; hâssaten duâ-i seyf ve hizbu'l-bahrî cemî-i şerâyıtı ile bir vakitte terk itmek olmamışdır, dirler. Kur'ân-ı Azîm'den hod tilâvet buyurdıklarına nihâyet olmayub, hattâ dimişler ki seferlerde karlar ve yağmurlarda olınsa bir vazîfesin terk itmeyüb gicelerde az uyudıklarından gündizlerde hattâ cevâmi' ve mesâcid-i şerîfelerde ekseriyâ sine yanî uyku /100a/ galebe ider idi; dirler. Dahi kürsiye çıkdıklarında fesâhat ve belâgatlarında nihâyet olmayub ve her işidenlere kemâl mertebede rikkatler ve hurkatler⁴ gelüb ve âdet-i seniyyeleri idi ki esnâ-i vaazlarında ahyânen zevk u şevk gâlib olub dahi ayakları üzerlerine kalkıvirirdi. Dahi bir zamân eyle iderler. Hattâ dimişler ki Rûm İli Yenişehir'nde Ömer Beg Câmîi şerîfnde vaaza çıkdıklarında kendülerin zabt idemeyüb, esnâ-i zikirde kürsiden kendülerin zikir meclisinin ortasına atmışdır, dirler. Ol memleketin ehîbbâsı hod bunlara ol denlü mehabet itmişler idiler ki mümkün zikir degildir ve babaları merhûm Abdurrahmân Efendi Hazretleri hayâtında⁵ iken dahi nice defalar anların huzûr-ı şerîflerinde dahi kürsilere çıkub vaaz u nasîhat itdiklerinde; babaları merhûm duâlar eylemişlerdir ve bi'l-cümle bu tarîkın asırlarında ferîdi ve bî-akrân vahîdi olub dahi ömürlerinde te'ehhül itmeyüb, bil ki ol bâbda ammâ yanî câriyeler ile olmuşlardır. Evlâd cinsinden dahi cümle bir câriyeden

¹ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış; Seccâde-i Hâssada Halîfe Ahmed Efendi Hazretleri'nin Ba'zı Menâkib-ı Şerîfleridir. H.'de bu kısım özetlenmiş.

² P. 'nahîf' (نحيف) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nahîf' olmalı.

³ P. 'fenâ'at' (فناء) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kanâat' olmalı.

⁴ P. 'hurkatler' şeklinde yazılmış; doğrusu 'hurkatler' olmalı.

⁵ P. 'hayâtında' (حياته) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hayâtında' olmalı.

iki kızcağızları olub anların biri kendü vefâtlarından sonra aşağıda gelicek Küçük Lutfullâh Çelebi Efendi Hazretleri'ne virülüb ve biri dahi Osmân Halife dinüldür tarîkin¹ bir ulusına virilmişdir, dirler ve kendülerin ebyât ve eş'âr-ı letâyîf-ı âsâr ve kelimât-ı ilâhiyye-i behiyyelerine nihâyet olmayub ki /100b/ ekseriyâ kavvâllar okurlardır ki her birisi müessir ve manîdârlar olub; dahi ilm-i zâhirde hadîs ve tefsîrde çok mahalde tahrîrleri vardır ki zû-fazl olub, dimek isterler ki ulûm-ı zâhire kitâblarından bir kitâb kalmamışdır ki anlar anı görmemiş olalar ve dirler ki hacc-ı şerîfe vardıklarında Makâm-ı İbrâhîm'de Kutbu'l-aktâb Hazretleri'ne buluşdıklarında; Kutbu'l-aktâb Hazretleri bunlara duâyla vasıyyet itmişdir dirler ve bi'l-cümle zamânının nûrı ve bir sâhib-i zuhûrı olub seccâde-i şerîfede cümle beş yıl irşâdda olub² dahi tokuz yüz otuz beş senesi Cemâziye'l-âhiresinin yigirmi yedinci gicesinde ki düşenbe gicesiydi. Bi-emrillâhi Teâlâ civâr-ı Rahmân'a vâsıl olub dahi yerlerine birâderleri olan İbrâhîm Efendi Hazretleri'ni, Emîr Sultân Hazre[leri]nin izn-i şerîfiyle nasb idüb; dahi ehibbâ ve esdikâ' elem-i iftirâkları ile nice eyyâm-ı mağmûm ve mahzûn olmuşlardır. ³ قدس الله تربته الحروسة و نور روضة المانوسته.

ŞİİR⁴

<i>Hiçbir elin almış yoktur</i>	<i>Yalan dünyâ dirler buna</i>
<i>Hemân kahrı gamı çokdır</i>	<i>Yalan dünyâ dirler buna</i>
<i>Bir iki gün aldâr gezer</i>	<i>İnsân bunu bâkî sizer</i>
<i>Bir gün her düzeni bozar</i>	<i>Yalan dünyâ dirler buna</i>
<i>Analar atalar ağlar</i>	<i>Döşeklere düşer sağlar</i>
<i>Söyletsen bir neler söyler</i>	<i>Yalan dünyâ dirler buna /101a/</i>
<i>Ne nebî bilür ne velî</i>	<i>Bunun budır dâim hâlî</i>
<i>Âdem oğlanının yolu</i>	<i>Yalan dünyâ dirler buna</i>
<i>İçdi bu Hüsamî zehrin</i>	<i>Çok görmüşdir gamun kahrın</i>

¹ P. 'tarîfin' (طرفيك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tarîkin' olmalı.

² P. 'olun' (اولون) şeklinde yazılmış; doğrusu 'olub' olmalı.

³ Manası: Allah onun korunaklı türbesini kutsallaştırsın ve hoş bahçesini nurlandırısın. P. المانوسته yazılmış; doğrusu المانوسته olmalı.

⁴ H.'de 'şiiir' başlığı var ama şiiirin içeriği yok.

EMÎR SULTÂN'IN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA AHMED ÇELEBİ
EFENDİ'DEN SONRA HALÎFE OLAN BİRÂDERLERİ İBRÂHÎM EFENDİ'NİN
BA'Zİ MENÂKIBLARIDIR¹

Râvî-i zû-fünûn ve hâkî-i fesâhat-numûn ider: İbrâhîm Çelebi Efendi Hazretleri dahi gâyet ile meczûb-sâlik olub dahi جزية من جزبات الحق توازی عمل الثقلین² fehvâsına muvâfık düşmişler idiler ve mutâd-ı şerîfleri bu idi ki dâimâ halkdan uzlet ve ihtiyâr-ı halvet kılub dahi dâire-i ruhsatdan bi'l-küllîye nükûl idüb; hattâ rivâyet olunur ki şitâda ve sayfde bir vakitte hiffeyn üzerine mesh itmemişlerdir dirler ve her-bâr taâm yeseler idi, kati az yiyüb ve az söyleyüb, ekser kelimât-ı şerîfeleri geçen meşâyih-i kirâmın menâkıb-ı şerîfeleri olub dahi her-bâr ki Emîr Sultân Hazretleri'ni ziyâret murâd idineler idiler. Ekseriyâ harem kapusından veyâhûd ziyâret penceresinden duâ ile iktifâda idüb dahi terk-i edebdir diyü türbe-i mutahharalarına girmeleri kati az vâki olmuştur, dirler ve dahi libâsların ziyâde kısa giyüb ervâs ü ednâs arâzîden ziyâde taharrüz üzereler olub her-bâr ki seferlerinde bir köpriye³ uğrasalar âdet-i seniyyeleri idi ki elbette⁴ binitlerinden inerlerdi. Dahi piyâde yürirler idi. Hattâ /101b/ rivâyet olunur ki seferlerinden birinde bir dervîş ile Karasi'ye giderler iken Kirmâsti Köprisi'ne vardıklarında, yine mutâd-ı şerîfleri üzere binitlerinden inüb dahi ol dervîşdir binitlerin ardlarınca yetdiklerinde râvî ider: Meger ol köprinin öte başında o vakitte iki halvetî⁵ dervîşleri turırlar imiş. Bunların gözlerine kelb sûretlerinde görünüb dahi geçüb gıtdiklerinde⁶ ardlarından ol dervîşdir yetişüb dahi Sultânım ol dervîşlere yine selâm virmedünüz ki ba'zı kelimât eylediler didiklerinde, bunlar dahi kazıyyeden âgâh olub dahi dervîşe cevâb virmeyüb dahi rivâyet olunur ki ahbâblarından bir kimesne, bir vakitte suâl idüb dahi Sultânım şol filân kimesne gâyet ile münker ehlullahdır. Hikmet nedir bir, belâya dahi uğramaz? didiklerinde,

¹ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Seccâde-i Hâssada Halîfe İbrâhîm Efendi Hazretleri'nin Ba'zı Menâkıb-ı Şerîfleridir. H.'de bu kısım özetlenmiş.

² Manası: Hakk'ın cezbelerinden bir cezbe, ins ve cinnin amellerine denktir. Sühreverdi, Avârif, 89. Avârif'te "Hakk" kelimesi yerine "Rahman" kelimesi geçmektedir. (Bu sözün kaynağını Muhittin Uysal'ın "Tasavvuf Kültüründe Hadis" isimli eserinden aldık.)

³ P. 'köpriye' (کویری به) şeklinde yazılmış; doğrusu 'köpriye' olmalı.

⁴ P. 'elbenne' (البنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'elbette' olmalı.

⁵ P. 'halvetî' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حلوتی şeklinde yazılmış.

⁶ P. 'gıtdiklerinde' (گتدکلنده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gıtdiklerinde' olmalı.

buyurmuşlar ki ehlullah kati incitdikleri kimesnenin cezâsını âhirete tehîr ider ki azâb-ı âhiret bâkîdir, diyü buyurub dahi bunlardır dahi geldiklerinde hacc-ı şerîfe varub andan geldiklerinde dahi çok geçmeyüb maraz-ı mevte mübtelâ olub dahi yerlerine ferzend-i ercümend ve es'ad ve emced oğulları Küçük Lutfullâh Efendi Hazretleri'ni, Emîr Sultân Hazretleri'nin izn-i şerîfleri ile halîfe nasb idüb dahi tokuz yüz kırk dört Rebî'u'l-âhirinde bu fânîden ol bâkîye rihlet buyurub ahhâb ve ashâbları nice zamânlar nâr-ı firkat ve elem-i hasretde¹ /102a/ kalmışlardır. بوا له الله².
اعلى منازل اوليائه و حشره في زمرة اصفيائه².

MERSİYE³

*Ey ölim nitdin buları kande gitdi bu kibâr
Her biri ashâbının feryâddadır leyl ü nehâr
Kurtulmuş yok mı elinden bu senin hiç ey ölim
Nicenin direnenleri her gün idersin târumâr
Ağladırın nice gözler yaşını seylâb idiüb
Şâdını mâtem idersin âh elinden âh u zâr
Ne azîz dirsın ne şeyh sûfî bilürsin ey ölim
Ne büyük küçük bilürsin ne hod şâh kâm-kâr
Bu Hüsâmî her zamân senden ider feryâddlar
Darbına doymaz senin yer gök melekler ne ki var*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ HÂSSASINDA İBRÂHÎM
EFENDİ'DEN SONRA HALÎFE OLAN OĞILLARI KÜÇÜK LUTFULLÂH
EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKIB-I ŞERÎFLERİDİR⁴

¹ P. 'hasrinde' (حسرندہ) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hasretde' olmalı.

² Manası: Allah onu, evliya kullarının mertebelerinin en yücesine yerleştirsın; ve onu samimi, içi temiz kulları ile haşretsın. P. بوا له şeklinde yazılmış; doğrusu بوا له olmalı.

³ H.'de 'mersiye' başlığı var ama mersiye'nin içeriği yok.

⁴ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Seccâde-i Hâssada Halîfe Olan Küçük Lutfullah Efendi Hazretleri'nin Ba'zı Menâkıb-ı Şerîfleridir. H.'de bu kısım özetlenmiş.

Râviyân-ı rengîn-makâle ve hâkiyân-ı müşkîn-kelele ider: Bu Lutfullâh Çelebi Efendi Hazretleri ki bunlara ikinci Lutfullâh Efendi dahi dinilüb, İbrâhîm Efendi Hazretleri'nin ve veled-i necîb ve nahl-i erîbleri olub dahi silsileleri budur ki Lutfullâh bin İbrâhîm bin Abdurrahmân bin Lutfullâh ol olub ve bunlar dahi gâyet ile ulu kimesne olub dahi tokuz yüz kırk dört Cemâziye'l-evvelinde seccâde-i şerîfe, babaları yerlerine cülûs idüb dahi ol senede biraz fukarâyla varub hacc-ı şerîfe idüb /102b/ dahi geldiklerinde seccâdede merhûm Dâvud Efendi oğlu Memi Çelebi nâm azîz ile bir mikdâr muârazaları olub dahi anlar da Emîr Sultân Hazretleri'nin adem-i rızâları olmağladır ki muammer olmayub, dahi rivâyet ider: Küçük Lutfullâh Efendi Hazretleri vaaza çıksalar idi, ağlaşmadık kimesne kalmayub dahi çok kimesneleri yola getürüb dahi cümle yigirmi sekiz sene seccâde-i şerîfede hilâfet idüb tokuz yüz yetmiş bir senesinde libâs-ı unsurların değişmişlerdir, diyü nakl iderler. Kaddese'l-lâhü rûhahü'l-azîz.

¹ في مدافئهم الشريفه

<i>Civâr-ı ra[v]zada medfûn bunlar</i>	<i>Hasan Efendi'den gayrı ne kim var</i>
<i>Şehirden cânibe olan kapunun</i>	<i>Yemînine düşer vardık anlar</i>
<i>Mezâr-ı hulefâ dirler olara</i>	<i>Bilürdir şehirden anı bilenler</i>
<i>Ziyârâtı olur her derde dermân</i>	<i>Nice nef'ın bulur varub kalanlar</i>
<i>Hüdâ rahmet ide cümle olara</i>	<i>İrişe himmete zâir olanlar</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYR-İ HÂSSASINDA
HALÎFE OLAN KAPUCILARI ECE BABA HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ
MENÂKI[B]-İ ŞERÎFELERİDİR²

Râviyân-ı azîzi'l- ahvâl ve hâkiyân-ı lezîzi'l-kâl ider: Emîr Sultân Hazretleri'nin /103a/ hizmet-i aliyyelerinde olanlardan kati akrepleri ki kapucuları olan Ece Baba ve anlardan geçecek zâkirleri Alâeddîn Hâce ki gâyet ile refî'u's-savt olub; rivâyet³ olunur ki eger bir nice bin âdemin arasında zikr [e]tseler idi, nefes-i şerîfleri cümleye gâlib olub dahi anların sesleri cümleden ziyâde işidilür idi ve

¹ H.'de hem bu başlık hem de bu başlığın içeriği yok. Manası: Onların kabri-i şerîfleri.

² H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Secâde-i Gayr-i Hâssa Halîfelerinden Ece Baba Hazretleri'nin Ba'zı Menâkıb-ı Şerîfleridir. H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'râvit' (روات) şeklinde yazılmış; doğrusu 'rivâyet' olmalı.

anla[r]dan geçiçek Nebî Hâce anların dahi Emîr Sultân Hazretleri huzûr-ı şerîflerinde ziyâde riâyetleri var idiler. Râvîler ider: Bu Ece Baba Hazretleri ki yukarıda dahi birkaç mahalde zikirleri geçmiştir ki mezâr-ı şerîfleri dahi Emîr Sultân Hazretleri mahallesinde bir ev içindedir. Kati ulu kimesne idiler ki elleri emeklerin yiyüb kazâzlık işler idiler. Râvî ider: Zâkir Alâeddîn Hâce Hazretleri ider: Bir gün Ece Baba Hazretleri beni bir maslahat için Balikesri'ye gönderdiklerinde piyâde, ol hizmete gitmek sadedinde kalbime bu cârî oldu kim acabâ bu emre varub gelince neyle me'nûs olub eğlenem? diyücek, hem-ân-dem tesbîhini getirüb elime sunub didi kim işbu tesbîhle me'nûs olub varın, gelün diyücek; andan tesbîhi alub yüzime sürüb revâne oldım. Vaktâ ki hatab suyına yetişdim. Gördüm ki su ziyâde, nâçâr uğradım. Tesbîh elimde¹ hemân nısfına ki vardım. Kazâyla uynak kuma tuş gelüb /103b/ suya baticak² gâfil olub tesbîh suya aldırđım ve ben dahi bundan hayli elem çeküb dahi ne ise varub Balikesri'de ol hizmeti görüb ağlıyuvarub, ağlıyugeldim. Andan Ece Sultân'ın elini öpüb³ mukâbilesinde kâim olıcak; didi kim yâ veledî! Melâletin var, hâl ne oldu? diyücek, didim ki Sultânım suya uğrayub tesbîh suya aldırđım diyücek, didi kim yâ veled! Anıçün ne gamm çekersin? Biz anı suya deđirmedik⁴ idi düyüb cebinden tesbîhi çıkarub arz eyledi. Allâhü a'lem.

BİR MENÂKİB DAHI⁵

Ve gine⁶ mezkûr azîzler rivâyet idüb didiler kim, bir⁷ gün Ece Sultân rahmetü'l-lâhi aleyh meclisinde hâzır idük. Bir kimse ağlıyugelüb didi kim Sultânım, sâbikan bir hâce bana kızın virub kendünün gınâsı mukâbelesinde yüz bin akçe mihr-i müeccel nikâh olmuşdı. Hâtûnım bağışlamadan âhirete gitmişdi. Andan ol mihirden deynim ırs-ile babasına intikâl itmiş idi. Şimdiki hînde babası dahi vefât itdi. Ana bağışladam, derdim. Ol dahi fevt olub, şimdiki hînde techîz-i tekfîn yerağın iderler cemâat. Andan iki oğlı kaldı. Hevâ vü hevesde. Anlar benden cebirle taleb itseler gerekdir. Tâkatım yok. Benim hâlüm nice olur? diyücek, Ece Sultân buyurđı kim

¹ P. 'evimde' (اومده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'elimde' olmalı.

² P. 'baticak' derken 'be' harfinin noktası konmamış.

³ P. 'öbüb' (اوبوب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'öpüb' olmalı.

⁴ P. 'demgirmek' şeklinde yazılmış; doğrusu 'değirmedik' olmalı.

⁵ H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁶ P. 'gind' (كند) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gine' olmalı.

⁷ P. 'bu' yazılmış; doğrusu 'bir' olmalı.

gelün dervîşler şu kişinin kayın atasının meyyiti üzere varalum kim ber-murâd¹ ola in-şâ'-Allah, diyü umûmen /104a/ müteveccih olub, varıcak; Ece Sultân geçüb meyyitü katına tekaüd idüb didi kim yâ filân karındâş, umûmen hâzırûn cemâat heybet aldılar ve andan gine nidâ i[di]cek bu meyyit bir kere hareket kıldı ve andan bir dahi nidâ idicek; meyyit gözin açub² bakub Ece Sultânı görüb nidersin Sultânım? Andan buyurdı kim işbu güveygüne hayf olmuş. Gel imdi bağışla kızının mihrini; diyücek bu hoz ehass-i³ nâsdan bir kimse imiş. Hele görelüm Sultânım, didi. Andan Ece Sultân didi kim senin rûhını birinci kat gögde döndirdik. Eger bağışlarsan⁴ tavr-ı sıhhat bul, yüri ve eger kâbil olmazsan var git; diyücek andan gine görelüm didik de mübârek eliyle işâret eyledi. Hemân gine yatdı, ölü oldı. Andan bu kerâmeti görüb oğlanları ileru gelüb bağışladılar. Mahrûm kendi diyü rivâyet eylediler. Allâhü a'lem.

BİR MENÂKİB DAHİ⁵

Ve andan merhûm Zâkir Ali rivâyet idüb didi kim Sultânü's-sâdât Hazretleri'nün ba'zı yerlerde nasb olunmuş hulefâları var idi. Cümlesinden birisi Balıkesri'de Hasan Hâce dimekle meşhûr azîz idi, rahmetü'l-lâhi aleyh. Bir gün mezkûr halife dervîşleriyle dest-bûsa gelüb tekkede karâr idüb ve andan ikindü namâzına⁶ Ece Sultân ve misâfirler umûmen namâzı edâ idüb gine ric'at idüb, Ece Sultân /104b/ ve Hasan Hâce maan mescidin taşra kapusına gelicek; meger Hasan Hâce merhûmın kâ[tı]rı mukâbile bağılı iderirdi. Ece Sultân göricek didi kim işbu kara katırın sâhibi kimdir? Andan Hasan Hâce gördi kim katır kendünün. Didi kim Sultânım işbu katır bizimdir diyücek, Ece Sultân didi kim yâ bu katır senden şikâyet idüb ider kim hemân benim üzerime binüb inmesini bilür, ne açlığımda ve ne susuzluğımda ve ne arkacığım⁷ açub kaşımamda âciz⁸ oldım elinden, diyü ider. Hasan Hâce merhûm didi kim Sultânım, dervîş acâyib tımâr iderler diyücek, Ece Sultân abes yere kelîm mi⁹ olur? Katır ider kim inanmazlarsa eyerim alsunlar kim göreler

¹ P. 'ber-emrâd' (بر امراد) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ber-murâd' olmalı.

² P. 'eçvâb' şeklinde yazılmış; doğrusu 'açub' olmalı.

³ P. 'ehass-i' derken sonda zâid bir yâ harfi var.

⁴ P. 'bağışlarsan' (باغشلاشك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bağışlarsan' olmalı.

⁵ H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁶ P. 'namârına' (نامارنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'namâzına' olmalı.

⁷ P. 'arkacı'ım' şeklinde yazılmış; doğrusu 'arkacığım' olmalı.

⁸ P. 'âcir' (عاجر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'âciz' olmalı.

⁹ P. 'keylimi' (كيلمي) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kelîm mi' olmalı.

didi, diyüb andan alun eyerini diyü emr idicek kaldırdılar. Tekletisini yapışı kaldı. Andan tekletisini kaldıracak bir mikdâr derisi bile kalkıcak merhûm Hasan Hâce'ye buyurdı kim bindüğün hayvânın hâline vukûfın olmayıcak tevâbiuna nice ola diyü buyurdı ve andan didi kim Hasan'ım bu kadar gerekmez. Fevka'l-hadd mücâhedeye sâyi' olmak gerek. Nitekim Allâhü Tebârake ve Teâlâ Kur'ân-ı Azîm'inde و ان ليس ¹ للانسان الا ما سعى diyü buyurdı.

BİR MENÂKİB DAHİ² /105a/

Ve gine zâkir Ali merhûm rivâyet idüb didi kim bir gün Ece Sultân ile mescidde namâzı eda [e]yleyüb taşra çıkıcak birkaç nefer dervîşler gelmişler. Gelüb elini öpüb turıcak; meger bir kelbcegiz³ dahi bile gelmiş idi. Hemân ki Ece Sultân'ı görüb yüzini yire sürüb gelicek; Ece Sultân sağ ayağını kaldurub ol kelbe dutuvirdi. Andan ol kelb dahi mübârek başmağınun altına yüzünün bir yanını sürüb ve andan çevirüb bir yanını sürüb kıçın kıçın gidüb mukâbilde turıcak; bana didi kim yâ Ali! Lebbeyk Sultân'ım, diyücek buyurdı kim işbu kelbcegiz⁴ üç günden misâfirin olsun diyücek ale'r-ra'si ve'l-ayn diyüb mekânıma müteveccih olıcak; ol kelbcegiz ardıma uyub bile geldi. Andan yatak i[t]dirüb ve taâmlandırdım. Vaktihâ çıkub gezinüb gine yaturdı. Andan ertesi⁵ dervîşler avdet idüb giderken kelbe tuş gelüb yiltarlayub gitmişler. Andan Mihaliç tevâbiina varıcak yiltardan salurcek, kelbcegiz hemân gine dönmiş üçüncü gün kelb andan Ece Sultân mescidden taşra çıkub nerd-bân ayağına gelicek ol kelbcegiz mukâbileye gelüb andan Ece Sultân başmağını kaldı[r]ub hâzır idicek, ol kelbcegiz kemâ-kân yüzini sürüb kıçın kıçın mukâbilde turıcak, buyurdı kim yâ kelbcegiz bu makâm kelb yeri degildir, edeb yeridir. Var sâhibine. İn-şâ'-Allah /105b/ sana bulıncak yerde bulunavuz diyücek ol kelbcegiz gine hücûm eyleyüb gelüb mübârek başmağı altına yüzün sürüb ve andan kıçın kıçın ve gözlerinün yaşı burnından çeşme gibi akub tâ gözikmez olıncaya degin ardın dönmeyüb ve andan belürsiz oldı, diyü rivâyet eyledi.

¹ Manası: 'İnsan için ancak çalıştığı vardır.' (Necm Sûresi 53/39).

² H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'kelbcegiz' derken کلب جوغر şeklinde yazılmış; ama aşağıda کلب جکر şeklinde yazılmış.

⁴ P. 'kelbcegir' (کلب جکر) şeklinde yazılmış, doğrusu 'kelbcegiz' olmalı.

⁵ P. 'erisi' (اریسی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ertesi' olmalı.

BEYİT¹

<i>Gine dinle Rasûlullah kayırdı</i>	<i>Hadîsinde bunu bö[y]le buyurdu</i>
<i>Ki bir kişi gazab idüb kakısa</i>	<i>Ana kahr eylemege kâdir olsa</i>
<i>Eger dönib gazabını yudarsa²</i>	<i>Ki yanî suçın anın afv iderse</i>
<i>Kıyâmetde ne olur hâli anla</i>	<i>Ne iyilikler ider Hakk ana dinle</i>
<i>Diye kim ey kulım sen bil ki bunu</i>	<i>Çû afv iden o kuluma suçunu</i>
<i>Senin de suçların bağışladım hem</i>	<i>Var imdi cennetimde olğıl ekrem</i>
<i>Gine dinle Rasûlullah ne didi</i>	<i>Ki mirâc gicesi gögde giderdi</i>
<i>Didi şol vakt-i saâdet kondı başa</i>	<i>Şu vakit kim cenneti³ kıldım temâşâ</i>
<i>Ki gördim bir saray anda ey kişi</i>	<i>Kızıl yâkûtdan idi içi taşı</i>
<i>Didim yâ Cebrâil bu kimlerindir</i>	<i>Didi pes Cebrâil bu anlarındır</i>
<i>Hatâsın afv idüb halkın gücünden</i>	<i>Suçı olanların gecdi suçından /106a/</i>
<i>Gel imdi ref' kıl halkdan belâyı⁴</i>	<i>Makâm idinesin tâ ol sarâyı⁵</i>
<i>Gec imdi gazabından sen güzâr kıl</i>	<i>Menâkıb geldi gine bir nazar kıl</i>

MAKÂLE⁶

<i>Zâhiren bu kelâm meşhûrdır</i>	<i>Kul efendisine uyar elbette</i>
<i>Kimdürür şeyhi bu Ece Babanın</i>	<i>Kimdürür bunlara iden himmet</i>
<i>Bu kadar nesnelere buna çok mu</i>	<i>Her ne eylerse var buna kudret</i>
<i>Budur ol tâc ü tahtı terk idüben</i>	<i>Budur ol servere iden hizmet</i>
<i>Bu Hüisâmî bulara çâker olub</i>	<i>İşigi bendesidürür her vakit</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN HULEFÂSINDAN SECCÂDE-İ GAYR-İ HÂSSASINDA HALÎFE OLAN HÂCI İSÂ DEDE HAZRETLERİ'NİN

¹ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

² P. 'yudarsa' derken 'ye' harfinin noktaları konmamış.

³ P. 'cebbeti' (جبق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'cenneti' olmalı.

⁴ P. 'belâni' (بلان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'belâyı' olmalı.

⁵ P. 'serâni' (سران) şeklinde yazılmış; doğrusu 'sarâyı' olmalı.

⁶ H.'de hem 'makâle' başlığı hem de makâlenin içeriği yok.

MENÂKIBINA ŞÜRÛ‘ İDELÛM EVVELÂ MEVLÛDİ TEVÂBİ-İ MANYÂS’DA
ELKESİ DİMEKLE MEŞHÛR KARYEDE VÛCÛDA GELMİŞDİR¹

Râviyân-ı âyân ve hâkiyân-ı şerîfi’ş-şân ider: Nakl-i sahîhle menkuldır ki Hâcî İsâ Dede’nün evvelâ mevlûdî tevâbi-i Manyâs’da, Elkesi dimekle meşhûr karyede vücûda gelüb çünkim âlem-i sibâ vaktinde yedi yaşına irişdi. Andan muallime virdiler, tahsîl-i ilim için. Bir nice gün mülâzemet eyledi. Lafz-ı elif idmedi. Andan muallim ve vâlideyn âciz ve mütehayyir kaldılar ve didiler kim hele birkaç /106b/ gün müdâve[me]t eylesün. Mercûdır kim feyyâzın feyzi yütişüb ilim müyesser ola, in-şâ’-Allah didiler. Meger bir gün muallime giderken gâib oldı. Ne muallime vardı ve ne eve geldi. Tetebbu‘ ve tecessüs idüb hic isr bilinmedi. Üç gün tamâm olıcak akrabâları ve sâir cemâat cem‘ olub vâlideynine azâ idüb yâs efgân eylediler ve andan çünkim altı gün tamâm olıcak, İsâ geldi diyü haber oldı. Ricâl ü nisâ ve cemâat-i kesîre cem‘ olub evlerine vardık ve gördik kim İsâ’yı vâlidesi dizi üzerine almış. Hem ağlar ve hem hâlin sorub ider kim: Ey cânım oğıl! Bu altı gün içinde sen kande vardın? Kim beni şöyle mübtelâ kılub firâkın odına ihrâk eyledin ve hem ne oldı sana? Şekl-i şemâyilin tebeddül ve tağayyür olub vücûdın nûra müstağra[k] olub ve yüzün münevver olmuş diyücek, İsâ didi kim yâ ana filân gün sen beni hâceye gönderdin. Giderken gördim yolum üzerinde iki ak kuşlar oturmuşlar. Hemân kim bunun mâ-beynine yetişdim. Bu kuşlar kalkıb beni alub pertev kıldılar. Çok havaya ağdılar bir zamân gitdikden sonra lisân-ı fasîhle didiler kim yâ veledü’l-muhtâr, bilmiş ol kim seni Hazreti Rasûlullah’ın nasrına aldırız. İmdi gâfil olma hâzır ol kim âlî huzûrında terk-i edeb kılmayasın. Salâtını ve selâmını şöyle di ve şöyle di, didik de sonra hoş vakarla /107a/ mübârek elini öpüb dahi andan kıçın kıçın gelüb mukâbilesinde olan safla beraber olubdur, dahi ellerüni kavuşturub zinhâr kelimât itme sâkit ol; diyü talîm eylediler ve andan havâ² yüzinde giderken gördim ki bir nûr direk başı dünyâ göğine vâsıl olmuş. Aşağa ucu bir müsta‘zım cemâat-i kesîrenün üzerinde durır. Andan bu beni götiren kuşların birisi didi kim yâ veledü’l-muhtâr şol nûrdan direk kim zâhir oldı. Bilmiş ol kim Hazreti Rasûl’in (s.a.v.) mübârek başı üzerindedir diyüb andan süzilüb ol cemâatün civârına indiler. Andan bu kuşlar âdem

¹ H.’de bu başlık şu şekilde yazılmış: Sultân Hazretleri’nin Hulefâsından Hâcî İsâ Dede Sultân Hazretleri’nin Menâkıb-ı Şerîfleri. H.’de bu kısım özetlenmiş.

² P. ‘hevâ’ (هوا) şeklinde yazılmış; doğrusu هوا olmalı.

sûretine mütemessil olub birisi önümce ve birisi ardımca yürüyüb ol cemâate yetişecek, iki şakk olub yol acdılar; çünkü Hazreti Rasûl'in (s.a.v.) âlî nazar-ı mukâbilesine yetişdik. Andan buyurdu kim yâ melâiketü'llâh! Getürdünüz mi? diyücek, belâ yâ Rasûlallah getürdik diyüb önümden savıldılar. Hem-ân-dem kim münevver cemâli zâhir oldu. Andan el kavuşurub tâpu kılub didim kim الصلاة والسلام¹ diyüb varub mübârek elini öpüb yüzime sürdim ve andan diledim ki gine kışın kışın gidem. Nitekim talîm olunmuş idim. Otur diyü emr olındı. Hemân Hazreti Rasûl'in (s.a.v.) âlî nazar-ı mukâbilesinde dizim çöküb oturıcak, /107b/ buyurdu kim ayıt bismillâhirrahmânirrahîm ben dahi eyle didim ve andan buyurdu kim elif dî. Hemân kim elif didim. Ulûm-i zâhiriyye ve bâtınıyye cümlesi bana keşf oldu. Eger itimâd itmezsenüz getürin, Mushaf okuyuvireyin dinlen; diyücek imtihân için Mushaf getirib eline virdiler. Her nerden olursa açub okudu ve ayıtdı kim eger dilersenüz tefsîrini dahi idivireyin diyücek, cemâat arasında garrâ kopub zâr²-giryân eyleyüb varub gözlerinde öpdiler ve andan sonra vâlidesi gine suâl eyleyüb didi kim, ey gözlerim nûrî ve gönlim sürûru oğul! Andan sonra hâlin nice oldu? İsâ didi kim yâ ana çünkü Hazreti Rasûl'in (s.a.v.) himmeti ve mucizâtı ve talîm ile ulûm-i zâhiriyye ve bâtınıyye bana keşf oldıysa, andan sağ tarafına nazar idüb buyurdu kim yâ Ebâbekir, hemân Ebûbekir (r.a.) ayağ üzerine³ gelüb lebbeyk yâ Rasûlallah! Didi. Andan solına nazar eyleyüb didi kim yâ Ömer! Ol dahi ayak üzerine gelüb, lebbeyk yâ Rasûlallah! Didi. Andan buyurdu kim işbu veled-i sâlih ki görürsüz ki makbûlimdir; ve Allâhü Teâlâ'nın dahi makbûlidir. İmdi alun bunu cemî-i dünyâyâ sular bahş oldu yerde gasl itdirin. Tâ kim bunun vücûdına degen sular ümmetümin yayıla. Ol sudan her kimin kim bedenine dege ve taâmına karışa elbetde o kimesneler mü'min ve ehl-i cennet⁴ olsalar gerekdir diyü buyurıcak; ân ol iki serverler radıyallâhü anhümâ alub Kuds-ü mübârek geldiler. Meger /108a/ cemî-i dünyâyâ su Kuds-ü Mübârek'de şerrefeha'l-lahü sahrâ taşınun altından bahş olırmış. Andan beni iledüb Kubbe-i Sahrâ'nun altında gasl itdirdiler ve andan didim kim yâ serverler, acabâ işbu su bu aradan mı

¹ Manası: Selam ve dua sana olsun ey Allah'ın Rasûlü. Selam ve dua sana olsun ey Allah'ın yarattıklarının en hayırlısı. Selam ve dua sana olsun ey öncekilerin ve sonrakilerin efendisi.

² P. 'râr' (رار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zâr' olmalı.

³ P. 'üzerine' (اوررنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'üzerine' olmalı.

⁴ P. 'hıbbet' (حبت) şeklinde yazılmış; doğrusu 'cennet' olmalı.

halk olur yohsa bir gayri yerden mi gelür? diyücek, didiler kim bir gayri yerden gelür. Eger dilersen gel sana anı dahi gösterelüm¹. Beni alub bir ulu arıĝın kenarına revâne oldılar. Bir zamân gidicek gördim kim bir muazzam melâike elinde kudret koĝalarından bir koĝa dutub bir muazzam deryânun kenârında durmuş Bismillâh der. Bu kudret koĝasını bu bahre taldırır ve ol arıĝa döker. Andan ol dökülen su eksilmeden Bismillâh diyüb toldırır, gine döker; çünkim bunu gördim. Andan ol iki serverler ayıtdılar: Yâ veledi'l-muhtâr! İşbu melâikei gördin ve öninde olan ol bahr-i rahmeti ki gördin. Allâhü Tebârake ve Teâlâ dünyâyı halk eylediği vaktin bu bahr-i rahmeti ve bu melâike-i muazzamı halk eyleyüb, bu hizmet üzerine müvekkil komışdır. Tâ kıyâmete deg bunun şânı budır. Cemî-i dünyâyı su işbu rahmet denizinden gönderigör. Gel imdi gine Seyyidimiz katına gidelüm diyüb beni aldılar. Sultânü'l-enbiyâ'nın nazarına getürdiler, (s.a.v.); çünkim her emri tamâm oldu. Andan didi kim yâ melâiketü'llah, ol götürü melâikeler nazarında hâzır dururlar imiş. Lebbeyk yâ Rasûlallah! Didiler, buyurdu kim alun işbu ümmetümin muhtârını gine makâmına iledin diyü emr idicek, es-sem'ü ve't-tâatü yâ Resûlallah diyüb beni alub gine avdet idicek; andan /108b/ ol seksen bin evliyâ ki mukâbilesinde dîvân dutmuşlardı. Gine şakk olub yol virdiler; çün ol aradan çıkdık². Ol melâike gine evvelki gibi ulu kuşlar sûretine mütemessil olub beni havâ³ yüzinde götürüb getürdiler. Gine aldıkları yire eydirib benümle vedâlaşub, anlar gine makâmına urûc eylediler ve ben evimüze geldim, didi. İmdi işbu menâkıb-ı uzmâ ki deger olındı. Ol vakit ol cemâatde bile hâzır olan pîrlere ve pîre-zenlere rivâyetiyle nakl-i sahîh idi kim zikr olındı. Vallâhü a'lem .

BEYİT⁴

Gel imdi eyle tasdîk bu kelâmı

Ki tâ bulasın ol dâriü's-selâmı

Cihânın hoz sebâtı yok girersin

Neden bu fâniye maĝrûr olursın

¹ P. 'göster ölüm' (كستر اولوم) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gösrelüm' olmalı.

² P. 'hıkdık' (حقدق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'çıkıldık' olmalı.

³ P. 'hevâ' (هوا) şeklinde yazılmış; doğrusu هوا olmalı.

⁴ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

Eger îsâr idersen bunda varın

Göresin âkıbet Hakk'ın dîdârın¹

Ki buyurmuşdırürür muhtâr Hazreti Ahmed

Sehâvetdir hakikat turuk-ı cennet

Giru dinle ne direm sana ma'kûl

Menâkıb kim olıbdır evvelde menkûl

VE NAKL-İ SAHÎH İLE MENKÛLDIR Kİ GİNE MENÂKİB DAHİ MANYÂS'DAN BURÛSA'YA HİCRETİDİR²

Merhûm ve mağfûr Hâcî İsâ Dede rahmetü'l-lâhi aleyh Manyâs diyârından hicret idüb Burûsa'ya gelüb Hazreti Emîr'in (n.m.) civârında tekâüd eyledi ve dâim /109a/ âdeti Kâbetullah şerrefeha'l-lâhü seferin itmeklik idi. Ekser vakit hacdanlığı yıl gine giderdi. Az vâki olurdu kim bir yıl durub andan gidiydi. Pes andan zâkir Alâeddîn Hâce dirler idi, bir azîz vardı; rahmetü'l-lâhi aleyh. Hazreti Emîr (n.m.) hayâtına yetişüb ve himmetin almış azîz ider: Ol rivâyet idüb ayıtdı: Hâcî İsâ Dede bir kere seferinde hacda bile vâki oldık. Vaktâ kim Kâbetullah'da şerrefeha'l-lâhü tavâf-ı vedâ eyleyüb, Hâcî İsâ Dede'yle Harem'e kışın kışın ağlayub giderken ağlaması sâkin olub ferah oldı ve şâdımân çıkdı. Meger ol sefer on sekizinci kere hacc idişi idi. Pes andan suâl eyledim ki yâ Dede Harem'de çıkarken ağladuğın³ ne idi ve gine şâdımân olduğın ne idi? diyücek, ayıtdı: Ağladuğım ol idi kim acabâ Allâhü Teâlâ beni bu makâm-ı şerîfe bir dahi nasîb idüb yüz süriyü gelem mi ki yohsa âhir gelişüm mi? Ola diyü ağlardım. Andan Allâhü Teâlâ kıbel[in]den hitâb geldi kim ⁴ لا تبكى يا عبدی ولا تحزن قدرتك بعد اليوم خمس عشر مرات حجا مبرورا و سعيا مشكورا diyü buyurdu. Nice şâdımân olmayayın, didi. Pes andan sonra murâd idinüb saydım. Ol kadar gine hacc eyledi, diyü rivâyet eyledi. Allâhü a'lem.

¹ P. 'dîzârın' (ديزارن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'dîdârın' olmalı.

² H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Nakl-i Sahîh İle Menkûldır ki Hâcî İsâ Sultân'ın Manyâs'dan Burûsa'ya Hicreti Menâkıbıdır. P. hihretidir (هجرته) yazılmış. H.'de bu kısım özetlenmiştir.

³ P. 'ağladu'ın' (اغلادوعك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ağladuğın' olmalı.

⁴ Manası: Ağlama ey kulum ve üzülme. Bu gündən sonra on beş sefer makbul hac ve şükre değer sa'y yapmaya gücün var.

BEYİT¹

<i>Eger o yerdigüne cism-i cânın</i>	<i>Nukûşından sakın işbu cihânın /109b/</i>
<i>Bekâ sanma cihânı bil fenâdır</i>	<i>Kamû iyilikleri rencü anâdır</i>
<i>Nice begler ulular geldi geçdi</i>	<i>Bu fenâ² menziline kondı göçdi</i>
<i>Sürilüb kendiler cümle perîşân</i>	<i>Bulmayub ecel derdine dermân</i>
<i>Çün bu söz söyliyü ben geldi akla</i>	<i>Şürû³ eyleyelüm bir dürlü nakle</i>

VE GİNE NAKL-İ SAHÎHLE MENKÛLDIR Kİ³

Hâcî İsâ Dede'nin rahmetü'l-lâhi aleyh bir menâkıb dahi oldır kim, bile olan huccâc rivâyet idüb ayıtdılar; çünkim Hâcî İsâ Dede bile hacca müteveccih olub giderken Karamân Diyârı'na yetişdik. Meger yol üzerinde bir çoban koyun güderdi. İleru gelüb didi kim yâ huccâc, bir sâat ârâm idin. İşbu ko[yu]nlarda benim mülk koyunlarım vardır. Tâ kim südini sağam; içesiz. Bana dahi hayr hâsıl ola diyücek Hâcî İsâ Dede didi kim nola eyle idelüm diyüb bir sâat ârâm eylediler. Andan ol çoban süd sağub getürdi ve anı huccâc içüb duâ eyleyüb gitdiler ve andan o [va]kit hem-râh olan huccâc rivâyet idüb didiler kim çünki Kâbetullah şerrefeha'l-lâhü vardık. Zi'l-hicce bayrâmına dört gün kaldı ve ol gün içinde Beytullâh tav[â]f ideturırken, Hâcî İsâ Dede merhûm tavâfdan ferâğat idüb tekâüd eyleyüb murâkıb olub, bir zamân eglendi. Biz dahi sâkit oldık. Acabâ ne kazıyye⁴ vâki oldı ki Dedenin. Pes andan /110a/ Hâcî İsâ Dede rahmetüllâh gine kâim olub tavâfa şürû⁵ eyledi. Vaktâ ki tavâf tamâm olub haymede⁵ salavâtü'l-lâhi aleyh iki rekat namâz kılub ve duâdan fâriğ⁶ olıcak suâl eyledik kim acabâ hikmet ne idi kim tavâf iderken tekâüd idüb murâkıb oldunuz? diyücek, Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim yâ huccâc, Karamân Diyâr'ında ol çoban kim bize süd içürmişidi. Bir hafta idi kim maraz-ı mevte vâsıl olub, hâl mükedder olmuş. Şimdiki hâlde derece-i mevte yetişüb şeytân îmânına kâsîd eyledi. Andan ol bî-çâre enbiyâlara ve evliyâlara çağırdı. Dermân yetişmediler. Zîrâ hâlet-i sıhhatinde anların hâllerleriyle hâllenüb ve fiileriyle fiillenmiş

¹ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

² P. 'fenâ-nı' (فنان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'fenâî' olmalı.

³ H. ki. H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁴ P. 'kazıyye' (قصیه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kazıyye' olmalı.

⁵ P. 'heymede' (هيمده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'noktalı ha' ile 'haymede' olmalı.

⁶ P. fâri' (فارع) şeklinde yazılmış; doğrusu 'fâriğ' olmalı.

idi. Andan bî-çâre çoban gördi kim îmândan mahrûm kalur. Andan didi kim ey südüm içenler, ben âciz ve bî-çâreye meded irişün. Tâ kim mahrûm gitmeyem diyücek yetişüb îmânını şeytândan halâs idivirdik. Zîrâ südin içüb turırdık. Üzerimizde hakkı vardı. Elhamdülillâh ki halâs olduk, didi. Andan huccâc rivâyet idüb didiler kim çünkü gine Karamâm Diyârı'na yetişüb ol çoban istifsâr idicek bayrâma dört gün kalı vefât itdi, didiler. Bu menâkıb zıkr olındı. ¹ من احب قوما كثر ذكره hadîsine âmil olub bir menâkıba² dahi şürû' idelüm.

BEYÎT³ /110b/

<i>Gel imdi sür yüzünü evliyâya</i>	<i>Ki tâ irişesin avn-i Hüda'ya</i>
<i>Bulardır zübde kim makbûl-i Hazret</i>	<i>Bulardan irişür envâ'-i himmet</i>
<i>Dilersen feyz ola cümle murâdın</i>	<i>Bulara muhkem eyle itikâdın</i>
<i>Bulara hiç şey sed olmayubdır</i>	<i>Duâsı bunların red olmayub</i>
<i>Sevendir bunları bulan inâyet</i>	<i>İşit bir dürlü gine hoş rivâyet</i>

VE GİNE BİR MENÂKİBE ŞERH İDELÜM⁴

Ve gine nakl olunmuşdur ki Hazreti Emîr'in (n.m.) abîdlerinden sülehâ pîrlere vardı. Ba'zısı huddâm ve ba'zısı türbedâr ve ba'zısı evkâfa nâzır idi. Anlar rivâyet idüb ayıtdılar kim bir gün Hâcî İsa Dede'yle rahmetü'l-lâhi aleyh cem' olub otturmuşdık. Esnâ-yı kelâmdan letâyif üzerine istifsâr idüb didik kim yâ Hâcî Dede bu kadar kim Kâbetullah şerrefeha'l-lâhü seferin idersiz şöyle işidüriz kim her varub geldikde hayrât ve tasdikât nâ-mütenâhî harc idermişsiz. Acabâ ne mikdâr dünyâ götürürsün? Ola diyücek, Hâcî İsa Dede merhûm didi kim egerçi ki müşkil yerden suâl eyledünüz ve illâ şübhenüz def' itmekden öteri bir seferimüzi takrîr idelim. Tâ kim mâ-adâsını andan⁵ add idesiz diyü, ayıtdı kim bir kere hacc seferinden geldigüm yıl içinde bir gice /111a/ işâ namâzını cemâatle kılub dahi eve vardım ve andan tecdîd-i vuzû' eyleyüb nâfileye meşgul oldım. Nâ-gehân taşradan bir âvâz geldi. İbn-i Mes'ûd âvâzına benzer (r.a.) yügürüb taşra çıkdım. Fi'l-vâki anlar imiş. Andan

¹ Manası: Kim bir topluluğu severse, onu çokça anar.

² P. 'menâkıbya' (منافیة) şeklinde yazılmış; doğrusu 'menâkıba' olmalı.

³ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

⁴ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Bir Menâkıb Dahî. H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁵ P. 'andan' iki kere yazılmış.

selâm virdiler ve aleyke diyüb ne buyurırsız diyücek, didi kim buyruk Allah'ındır Celle Celâlühû ve amme nevâlühû ve andan Rasûlullah'ındır (s.a.v.) sizi okurlar diyücek ale'r-ra'si ve'l-ayn diyüb revâne olduk. Bir zamân¹ gidüb andan ol şems-i kevneynün (s.a.v.) nazarına yetişdik. Gördim kim cümle sahâbiler mukâbilesinde dîvân dutmuşlar ve çihâr-yâr oturlar rıdvânü'l-lâhi aleyhim ecmaîn. Andan gördim; şems-i kevneyn oturmuş. Nûrdan direk başı üzerine havâle olmuş. Yukarı ucı dünyâ göğine muttasıl, nûr-ı şu'â'ından mübârek yüzine gözler bakmaz, kamaşur. Andan mukâbilesinde varıcak tâpu idüb didim kim الصلوة و السلام عليك يا رسول الله الصلوة و السلام² diyüb varub mübârek elini ziyâret eyleyüb yüzime sürdim. Dahi giru çekilüb safa berâber olub mukâbilesinde el kavuşurub durdım. Andan buyurdu: Ey ümmetümin muhtârı! Rabbüm seni işbu³ yıl gine evine davet eyledi. Ne dersiz? diyücek, ben ayıtdım kim yolu tozına yüzimi /111b/ süriyü geleyin. Hemân senün himmetin ve şefâatin benim ile olsun yâ Rasûlallâh diyücek, mübârek ellerini kaldırub duâya şürû' eyledi. Cümle ashâb âmîn diyü tazarru' kıldılar. Andan duâ tamâm olıcak gine hücûm eyleyüb varub mübârek elini öpüb dahi mukâbilesinde durıcak icâzet buyurılıb gine avdet idüb mekânıma geldim. Andan tekrâr tecdîd-i vuzû' eyleyüb gine nâfileye meşgulken taşradan âvâz geldi. Andan yügürü[b] taşra çıkub gördim ki Hazreti Emîr'in muhtârlarından Sâlahaddîn Dede karındaşım göricek selâm virdi; ve aleyk aldım ve andan didi kim sizi Efendi Hazretleri davet ider diyücek, ale'r-ra'si ve'l-ayn diyüb müteveccih olduk. Andan mescide inüb gördim kim türbe-i mutahharanun kible cânibinde, mescid içinde gine türbe civârına mübârek arkasın virub kibleye müteveccih oturmışlar. Cümle Rûm Erenleri gelüb mukâbilesinde dîvân dutub, saff olub oturmuşlar; çünkim nazarına yetişdim. Andan tâpu⁴ idüb duâ eyleyüb mübârek elini öpdim. Dahi geri çekilüb safa berâber olub el kavuşurub mukâbilesinde durdım. Andan didi kim Ceddim sizi bu yıl içinde gine Allah evine mi davet eyledi, babam? diyücek, belâ Sultânım himmet idersenüz eyle buyurdılar diyücek, buyurdu kim nola babam, hoş vâki olmuş. Mübârek ola. /112a/ Hayırla vara gelesin in-şâ'-Allah diyüb, mübârek

¹ P. 'ramân' (رمان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zamân' olmalı.

² Manası: Selam ve dua sana olsun ey Allah'ın Rasûlü. Selam ve dua sana olsun ey Allah'ın yarattıklarının en hayırlısı. Selam ve dua sana olsun ey öncekilerin ve sonrakilerin efendisi.

³ P. 'işyu' (اشيو) şeklinde yazılmış; doğrusu 'işbu' olmalı.

⁴ P. 'tâyu' (طايو) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tâpu' olmalı.

elini ceybine sokub bir akçe çıkarub didi kim işbu akçeyi alun, bile harc idün. Tâ kim bizim yâdigârimız dahi sizinle bile olsun diyücek, ben ayıtdım kim Sultânım akçen gerekmez bana. Himmetin gerek diyüb red eyledim ve gine ikdâm eyledi. Tekrâr gine red eyledim. Üçüncü kere didi kim babam, şimdiki hînde taraklığında iki akçe var. Bununla üç olsun, harclanun¹. Varun harclanun, gelün diyücek, ben dahi nefeslerini red itmeyüb ol bir akçeyi alub taraklığuma bıraktım. Vâkia evvel iki akçe vardı. Anunla üç oldu ve andan mübârek elini kaldırub duâ eyledi. Cümle Rûm Erenleri âmîn didiler; çünkü duâ tamâm oldu. Gine mübârek elini öpüb yerume geldim. Andan icâzet² alub mekânıma avdet eyledim. Pes oldu kim hicâz seferine müteveccih olduk. Allâhü Teâlâ nâzır³-ı hâzırdır ki ol akçeden gayri dahi bir akçe götürmedi[m]. Yollarda ve şehirlerde ve karyelerde nazarımız müteallik olan fukarâyı mamûr eyledik ve andan Kuds-ü Mübârek'e vardık şerrefehâ'l-lâhü ve anun fukarâsını dahi mamûr eyledik. Andan huccâc fukarâsına develer dutıvirdik ve azıklanıldırık ve sebîl develeri dutub ve Beriyye fukarâsını mamûr eyledim ve andan Kâbetullah şerrefehâ fukarâsını ve andan Medîne hamâhullah fukarâsını cümle mamûr eyleyüb gine Şâm'a geldik ve andan gine huccâc fukarâsına anlar alıvirdim ve harçlığı /112b/ dükenenlere⁴ harçlık virdim. Andan gine Rûm'a müteveccih olub hattâ eve gelcegümüz gice gördüm. İki rahmet melâikeleri geldiler. Elllerinde defterleri var. Ayıtdılar kim senün işbu seferinde olan hayrâtını ve tasaddukâtını ki indellah makbûl olmuştur. Cümlesini işbu defter kayd eyleyüb, getürdik kim senün katında hesâb idevüz. Tâ sen dahi bilesin ki ne mikdâr olmuştur diyü hesâb eylediler. Gör[di]ler kim üç kere yüz bin akçe harc olunmuş. Henüz dahi ol üç akçe yerindeydi, didi. Vallâhü a'lem. İmdi bundan mâ-adâ beyne'l-halâyık olan kerâmeti kitâbet olınsa, cilde sığmağa kâbil olmaz. Eyle olsa bir menâkıb dahi cüz'î zikr aydalum. Andan sonra merhûm ve mağfûr Sultân Mehmed ile olan menâkıbe şürû' idevüz⁵, in-şâ'-Allah.

¹ P. 'haziclenün' (حازجلنونك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'harclanun' olmalı.

² P. 'icâret' (اجارت) şeklinde yazılmış; doğrusu 'icâzet' olmalı.

³ P. 'nâtır' (ناظر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nâzır' olmalı.

⁴ P. 'dükenetlere' (دوكتنلره) şeklinde yazılmış; doğrusu 'dükenenlere' olmalı.

⁵ P. 'idevir' (ايدور) şeklinde yazılmış; doğrusu 'idevüz' olmalı.

BEYİT¹

<i>Gel ey gâfil nazar eyle bu hâle</i>	<i>Neden bunu dutasın اشم hâle</i>
<i>Ricâlin himmeti suçlar giderir</i>	<i>Ulu tağları yirinden koparır</i>
<i>Buların alurisen² himmetini</i>	<i>Ziyâde eylesin devletüni</i>
<i>Bulara irişen Hakk'ı bulıbdır</i>	<i>Bular Hakk sırrına mazhar olıbdır</i>
<i>Eger oldınsa hubbına metâlib</i>	<i>İşit gine diyelim bir menâkib</i>

YİNE³ BİR MENÂKİB DAHİ⁴ /113a/

Hazreti Emîr'in (n.m.) kurbinde Şeyh Hâcî Halîfe⁵ Hazretleri vardı; rahmetü'l-lâhi aleyh. Anların kayın ataları var idi. Bir azîz Yarlı Çelebi demekle meşhûr azîz idi. Anlar rivâyet idüb ayıtdılar kim vâkıamda vaktihâ görirdim. Bir münevver yüzlü, ak şeybetlü, ulu kişi bana gelüb irşâd iderdi⁶ kim ey kuzı! Allâh Teâlâ'ya ibâdetini ve tâatini şöyle eyle ve andan maîşetini, bey'uni ve şîrâmı beyne'l-halâyık şöyle eyle. Tâ kim inde'l-lâh mu'âkab olunmayasın⁷ diyü nasîhat idüb ve telkîn iderdi; ammâ mecâlim olunmaz idi kim kimdüğünü istifsâr eyleyüb bilem. Leylen ve nehâr bu tehayyürde iken bir gün mesâlih⁸ için Hazreti Emîr (n.m.) mescidi içinden geçüb giderken türbe tarafında, mescidin köşesinde gördüm. Ol bana vâkıamda irşâd iden ulu kimesne, Hâcî İsâ Dede ile sohbet idüb otururlar. Ben ayıtdım: Elhamdülillah zâhiren bu servere yetişüb gördüm. İmdi lâzımdır kim varub elin öpem ve her kim adını bilem diyüb ol tarafa müteveccih oldım. Ben başmağım çıkarub ileru yürüyince gâyib oldı. Hemân Hâcî İsâ Dede merhûm otura kaldı. Andan kalbim münkesir olub Hâcî İsâ Dede'ye selâm virdim ve hâlîmi takrîr eyledim. Andan kimdiğin istifsâr eyleyücek; Hâcî İsâ Dede didi kim ey kuzı! İşbu kimesnei bilmek istersen bilgil kim karındaşım Hızır'dır. Bizimle bu arada sohbet iderdi. Siz /113b/ üzerine⁹ müteveccih

¹ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

² P. 'olurisen' (اولوريسك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'alurisen' olmalı.

³ H.'de 'yine' yok.

⁴ H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁵ P. 'halîfe' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حليفه şeklinde yazılmış.

⁶ P. 'iderdi' iki kere yazılmış.

⁷ P. 'olunmanasın' (اولنمنه سن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'olunmayasın' olmalı.

⁸ P. 'mesâlic' (مصالح) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mesâlih' olmalı.

⁹ P. 'üzerine' (اوررنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'üzerine' olmalı.

olıcak bizimle vedâlaşdı. Dahi kalkub gitdi. İmdi var, Allah'a şükür eyle kim bu kadar yetişüb gördik; ammâ zinhâr gâfil olma kim anun irşâdından tecâvüz itmesin diyü nasîhat eyledi; çünkim Hâcî İsâ Dede'nün bu menâkıb dahi ale'l-icmâl zıkr olındı. Min ba'd mağfûr ve merhûm Sultân Mehmed'le olana şürû' idelüm; in-şâ'-Allah.

BEYİT¹

<i>Egil ey gâfil işit kim bu husûsı</i>	<i>Didi ol cümle mahlûkın ulusu</i>
<i>Hadîs-i kudsî içre söylemişdir</i>	<i>Velîler hâlini şerh eylemişdir</i>
<i>Buyurdı Hakk Teâlâ asfîyâlar</i>	<i>Benüm şol dostlarımdır evliyâlar</i>
<i>Kubâb-ı rahmetiüm altında yanî</i>	<i>Ki benden gayri kimse bilmez anı</i>
<i>Çün geldi bu söz senden sadâkat</i>	<i>Gine dinle menâkıbdan hikâyet</i>

HÂCİ İSÂ DEDE'NİN SULTÂN MEHMED'E VARDIĞI²

Ve nakl olunmuşdur ki ol zamân kim merhûm ve mağfûr Sultân Mehmed (n.m.) tecdîd-i saltanatında ekser evkât akli zâil idecek nesne isti'mâl itdiği ecilden gayr-i meşrû kazıyye irtikâb iderlerimiş. Ol zamânda Hazreti Emîr'in (n.m.) civârında mütekâidîn ulemâdan ve sülehâdan Baba Hâce ve Hasan Hâce /114a/ ve Süleymân Hâce ve İzzeddîn Hâce ve İbrâhîm Hâce ve Hâcî İsâ Dede merhûm rahmetü'l-lâhi aleyhim ecmaîn; işbunlar ilimle ve kerâmetle marûf ve meşhûr kimesneler idi. Mezkûr azîzler yevmün min'l-eyyâm cemiyet-i edeb didiler kim Sultân Mehmed Hulefâi'r-râşidîn rıdvânü aleyhim ecmaîn tarîkın gözlemez; gayri nâ-meşrû kazıyyeye irtikâb ider diyü istimâ' olındı. Eyle olsa işbu makâm-ı şerîfden nasîhat-i tarîkla teskîn olursa olur ve illâ âlem-i fesâda gitdi. Acabâ ne fikr olınsa didiklerinden re'y-i münîrleri şuna mülhik oldu: Ulûm-i tefâsir ve ehâdîs-i tetebbu' idüb umûr-ı saltanata münâsib ve muvâfık kazâyaları zıkr idib ve serîr-i saltanatında olan kimesneler ne tarîkıyle Allâhü Teâlâ'nın rızâsına ve rahmetine vâsıl olurlar ve ne fiille Allâh Teâlâ'nın ikâbına ve azâbına müstehak olurlar. Fi'l-cümle beyân idüb bir verakıyye kayd idelüm ve illâ kim suna? Mizâcına ya hoş gele veyâhûd gelmeye. İhtimâl var kim elem yetişdirmelü ola. Acabâ ne fikr olınsa? didiklerinde, Hâcî İsâ

¹ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

² H.'de bu kısım özetlenmiş.

Dede merhûm didi kim sa‘-yi belîğ idin ve zikr olınan nesnei bünyâd idin. Biz sunalum in-şâ‘-Allah didi. Mezkûr azîzler vech-i meşrûh üzere telif itdiler. Andan Hâcî İsâ Dede ve kâim-i makâm Hâcî Mustafâ rahmetü’l-lâhi aleyhimâ ve dahi Karâsi /114b/ sancağında bir kimesne Hamza Beg dirlerdi. İşbu mezkûr Burûsa’dan sefer idüb Edirne’ye vardılar. Andan¹ mezkûrân Hâcî Mustafâ ve Hamza Beg rivâyet idüb ayıtdılar kim vaktâ ki Edirne’ye vardık: Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim bize kibel-i Hakk’dan kağıtsız varmaklık emr olındı. Zîrâ Hazreti Rasûlullah (s.a.v.) var, bu Sultân Mehmed’e şöyle di ve şöyle didigüni yazar olsalar nice bunun gibi kâğıda sığmaya. Eyle olsa bize kağıtsız varmaklık emr olındı diyüb, bizi bilesince alub Hüdâvendigâr Hazretleri’nden yana müteveccih olındık da meger öyle namâzına ezân okunub anda Kapucılar Mescid’ine varub namâza turdık. Kudretle hazînedâr bâşî gelüb Hâcî İsâ Dede’nin katına namâza turdı. Duâ oldıktan sonra Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim ol âlemleri yokdan var eyleyen Allah, merhûm ve mağfûr Sultân Murâd Hân âhirete intikâl idicek vaktin kurbinde Rasûlullah (s.a.v.) dilinden bize emr olındı kim var tenbîh ve telkîn eyle kim Allâhü Teâlâ Hazreti’ne sefer ideyürir. Gâfil olmasun. Hâzır ve قایب olsun diyü buyrıldığımızıza; andan Edirne’ye geldi ve dîvânına /115a/ vardık. Halîl Pâşâ ve Saruca Pâşâ urmuşlar. Anlara didik kim kazıyyeye² şöyledir: Ya siz tenbîh idin veyâ icâzet virin. Biz girelüm takrîr idelüm diyücek; anlar istî‘âd ve istikrâh idüb ayıtdılar kim işbu haberi Pâdişâh’a saltanat tahtında iş u işretde iken ne biz diyebilüriz ve ne seni bulışdururuz, didiler. Andan sonra birkaç gün geçüb gine dîvâna vardık. Ol kazıyyeye üç gün kaldı, didik. Gine râzı olmadılar. Pes andan üç gün tamâm olıcak emrullâh cârî olub Sultân Murâd âhirete intikâl eyledi ki كل نفس ذائقة الموت³; انا لله و انا اليه راجعون⁴, dir. Andan sonra Halîl Pâşâ bizi davet eyledi. Halvetinde didi kim Hâcî Dede, Hâcî İsâ Dede! Nefsin tamâm oldı; ammâ hakkıma ne dirsın? diyücek, biz ayıtdık kim emrle gelmişiz bir kimesne idik. Siz muhâlefet eyledünüz. Eyle olsa size Allâhü Teâlâ’nun ikâb yetişse gerek. Meselâ bu şimdiki pâdişâh olıcak kimesnenün elinde bir azâbla olsan gerekdir kim ol azâbla olmuş kimesne dünyâda ancak sen olsan gerekdir kim didik ve hem eyle oldı. İmdi okıyan ümerâdan kimesne şimdiki hâlde gine buyurdı kim var, bu Sultân

¹ P. ‘mezkûr Burûsa’dan sefer idüb Edirne’ye vardılar. Andan’ cümlesi üç kere tekrar edilmiş.

² P. ‘feziyye’ (فضیه) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘kazıyye’ olmalı.

³ Manası: Her can ölümü tadacaktır. (Âl-i İmrân 3/185, Enbiyâ 21/35, Ankebût 29/52).

⁴ Manası: ‘Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aitiz ve şüphesiz O’na döneceğiz.’ (Bakara 2/156).

Mehmed tarîk-ı adli telkîn eyle ve nâ-hak yere zulüm eylemenin zararını¹ bildir. Müstemi‘ olursa ola ve illâ bir iş ideriz ana kim cümle dünyâ pâ[di]şâhları andan öğüt /115b/ ve ibret alalar, didi. Dahi sâkit oldu ve andan hazînedâr başı gûş urub müstemi‘ olmuştur. Söz tamâm olıcak devir gelüb revâne oldu. Varub Sultân Mehmed’e demiş kim bir kimesneyle filân yerde² namâz kıldık. Babanuz hakkına şöyle didi ve sizin hakkınıza şöyle didi diyücek; Sultân Mehmed demiş kim eger ol dervîşi bulub³ bana getürmezsen cildini gövdenden ayırırın diyücek, hazînedâr başı yügürüb gelüb didi kim Sultânım, Dede Hüdevendigâr⁴ Hazretleri size müteziirdir, buyurun diyücek; torı gelüb revâne olduk. Varub buluşıcak hîn-i musâfahada Sultân Mehmed elini salıvirmemiş. Tâ kendinin eli ditreyüb ve gövdesini irak basmayınca ve andan tecrübe ibtidâsı olıcak; bir hâmile zağarı getürüb didi kim Dede işbu zağarı gâyet severin. Acabâ karnında kaç enigi var ola? diyücek, biz ayıtdık kim dört enigi var, ikisi dişî ve ikisi erkek, didigimizleyin; fi’l-hâl karnını yardub didigimizleyin zâhir oldu ve andan didi kim Dede hayli zamândır kim şehrimüze yağmur yağmadı⁵. Bir duâ eylesen, Allâhü Teâlâ bize yağmur virse diyücek; biz ayıtdık kim eyâ devletlü pâ[di]şâh! Malûmunuzdur kim duâ pâklıkla makbûl olur. Evvelâ ve biz günâhlarımıza tevbe idelüm ve andan duâ eyleyüm. Ümîddir⁶ kim makbûl ola diyücek; teslîm eyleyüb didi kim: Hoş ola idelüm Dede, diyücek andan merhûm Sultân Mehmed tevbe-i telkîn eyledik. /116a/ Tamâm tafsîlhye yerine getürdi ve o hînde üzerimizde bulut yoğdı ve andan duâyâ şürû‘ eyledik. Biz duâyı tamâm idince, Allâh’ınun emri ve kudretiyle bulut⁷ gelüb yağmur yağdı. Ol imtihân dahi tamâm oldu. Min ba‘d sohbe şürû‘ eyledik ve ne için irsâl olunduğımızı i‘lâm eyledik ve nice sırta itdiği günâhlarını âşikâre itdik⁸. Andan didi kim Dede’ye, aceb benüm sırta olan ayıblarımı yüzime urdın, ne hoş benden ko[r]kmazsın? diyücek, biz ayıtdık kim Allâhü Teâlâ bir kulunda iki korku⁹ komamıştır. Senden korkanlar Allah’dan

¹ P. ‘saranını’ (صررنی) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘zarârını’ olmalı.

² P. ‘birde’ (برده) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘yerde’ olmalı.

³ P. ‘bilüb’ (بلوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘bulub’ (بولوب) olmalı.

⁴ P. ‘hüzâvendigâr’ (خوداوندگار) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘hüdâvendigâr’ olmalı.

⁵ P. ‘bağmadı’ (بعمادی) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘yağmadı’ olmalı.

⁶ P. ‘ümîzdir’ (امیذر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘ümîddir’ olmalı.

⁷ P. ‘bulub’ (بولوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘bulut’ olmalı.

⁸ P. ‘eyik’ (ايك) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘itdik’ olmalı.

⁹ P. ‘korkur’ (قورقور) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘korku’ olmalı.

korkmadığındandır; ve illâ şol kimesneler kim Allah'dan korkar. Senden nice korka kim Allâhü Teâlâ andan sâir korkuları gidermişdir, didim. Andan didi kim Dede, bana himmet eyle. Biz ayıtdık kim sende kâbiliyet yok. Pes nice himmet idelüm diyücek; didi kim insân hod kâbildir. Biz ayıtdık kim müvecceh makâm kâbiliyetün cümlesinden birisi budır kim biz senden istifsâr ideriz. İşbu halka niçün celâ-yi vatan itdirib ve dürlü dürlü¹ siyâsetler gösterirsiz² diyücek; cevâbında didi kim benden korkmağışün. Biz ayıtdık kim ne tealluk-ı mahlûk ve sizden korkmasına âsân yol va[r]ken anı korsız, tarîk-ı zulümle korkudırsız diyücek; didi kim nice ayıtdık kim Hazreti Ömer (r.a) hilâfet tahtında ku'üd itdikden sonra bir gün öyle namâzını mescidde edâ eyleyüb ve gine evine giderken gördi. Bir fakîr /116b/ ev yapmak³ için yalnız balçık yoğırır; çünkü Hazreti Ömer (r.a) ol fakîr görüb terahhum eyleyüb, cübbesini ve ridâsını ve amâmesini çıkarub ol balçuğın içine girub yoğırırken; meger güneş harâreti vakti idi. Hazreti Ömer (r.a) mübârek arkasına tesîr eyleyüb incindi. Andan Hazreti Ömer (r.a) gazab tarîkiyle güneşe nazar eyleyücek; hem-ân-dem güneşin nûrı ve harâreti zâil olub karardı. Andan Hazreti Ömer (r.a) huzûrla balçığı yoğrıb, mübârek ayaklarını yuyub ve libâsın giyüb evine müteveccih oldıkda güneş mukâbilesine gelüb gördi kim kararub nûr ve harâreti zâil olmuş. Bildi kim kendinün nazarındandır. Didi kim يا شمس قد انصفت حالك و عرفت قدرك yanî yâ güneş tahkîk sen hâline insâf eyleyüb ve mikdârını bildin mi? diyü, tebessüm idicek güneş kemâ-kân gine münevver oldı. Andan ol gice Hazreti Ömer (r.a) Hazreti Rasûlullah (s.a.v.) vâkıasında gördi. Ayıtdı kim yâ Ömer! Ol Tengri hakkıçün kim beni hak peygamber gönderdi. Eger sen güneşe nazar-ı merhamet kılub tebessüm eylemesen tâ kıyâmete degin karaduğıb kimesne istifâde itmese gerekdi, didi. İmdi maksûd Ömer ehlullahdan kemâl ile korkardı. Güneş hoz mahlûkdan bir şeydir. Allâhü Teâlâ güneşi /117a/ andan korkutdı. İmdi eyâ devletlü pâdişâh! Siz dahi ehlullahdan korkın. Allâhü Teâlâ dahi sizden cemî-i mahlûkî korkıtsun ve hem sizden kimesne incinmesün diyücek; Sultân Mehmed didi kim vallâhi Dede, benüm ol vecihle tarîk elimden gelmez diyücek; biz dahi ayıtdık kim kâbiliyet yokdır didigimizün aslı oldır ki didik anı, dahi teslîm eyledi ve andan sonra sohbet tamâm olub giderken bir kise

¹ P. 'dedelüdir' (ددلودر) yazılmış; doğrusu 'dürlü dürlü' olmalı.

² P. 'gösterirsir' (كستررسر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gösterirsiz' olmalı.

³ P. 'yaymak' (يايق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'yapmak' olmalı.

akçe getürdib bize teklif kıldı. Biz ayıtdık kim biz bunı yiyecegümize ve giyecegümize katmazız. Pes alub nidelüm? Eger ihsân itmek dilersenüz şol Hazreti Emîr'in fukarâsına nezr itdinüz köyleri virin. Biz nesne almazız, didik. Meger Hâcî İsâ Dede merhûm tevâbi-i Gönen'de iki göz degirmen alub, Hazreti Emîr fukarâsına vakf itmiş idi. Bir gün ol degirmenün arığı mahbisin idüb cemâat-i kesîre cem' olub işler idi. Taâm husûsında¹ hemân bir gici kazan aş urılmışdı. Ol cemâat fikr iderler kim bu gici kazan aş sekiz yüz mikdâ[r]ı nefer cemâate kande vefâ eyleye. Meger bu arada Dedenün² kerâmeti zâhir ola. Görelüm ne vâki olur diyüb cümle göz dutmuşlar idi. Andan aşçı Ece Baba di[r]ler, sulehâdan bir azîz idi. Ol rivâyet idüb ayıtdı kim vaktâ ki mecî tamâm olub, aş üzerine gelicek; Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim yâ cemâatü'l-hayr on on oturun ve hem eyle eylediler. Andan Hâcî İsâ Dede /117b/ kazan yanına gelüb sağ elini Bismillah diyüb ol kaynıyan buğday aşnun içine sokub karışdırdı ve andan işbu kazanı indirme. Ocak üzerinde iken halkı taâmlandır diyücek; ben dahi eyle eyledim. Ol cemâat ol kadar yediler ve kerâmet işidir diyüb göturdiler, yümn için. Henüz dahi kazan nısfına inmedi; çünkü bu kerâmet tamâm olıcak ol cemâat münteşir olub tağıldılar. Andan râvî Ece Baba didi kim Hâcî İsâ Dede bana buyurdı: Bir çanağa³ aş alub getir. Şol halvetde senünle yiyelüm diyücek; ben dahi eyle eyledim. Andan yemege meşgul oldık. Nâ-gehân yerken Hâcî İsâ Dede haykırdı ve kaşığın⁴ elden koyub bir zamân murâkıb oldu. Bana rikkat-i havâle olub ağlamağa meşgul oldım; çünkim ol hâlet ref' olub Hâcî İsâ Dede gine yemege meşgul olıcak; bana nazar e[y]leyüb gördi kim niçün ağlarsın, yemek yiyiturırken? Didim kim ağlamam sâkin olmaz. Tâ kim ne vâki olduğın dimeyince. Dedem [o] ân didi kim Sultân Mehmed'e iç oğlanları fikr-i bâtlı kılub sû-i zanla⁵ katline⁶ kasd eyleyüb tedâhül itdiler. Yetişüb anı halâs eyledim diyücek; ben ayıtdım: Pâdişâha gözikdinüz mi? Belâ, gözikdik ve hem Hazreti Emîr'in fukarâsına iki köy nezr⁷ itdirdik, didi. İmdi köyler ol köyler idi kim merhûm bir kise akçe tesadduk itdügi vaktin, Hâcî İsâ Dede merhûm biz bu akçe almazız; çün tasadduk itmek dilersiz, ol

¹ P. 'huzûsında' (حضورسندہ) şeklinde yazılmış; doğrusu 'husûsında' olmalı.

² P. 'dedenünün' (دده نونك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'dedenün' olmalı.

³ P. 'çaçnağa' şeklinde yazılmış; doğrusu 'çanağa' olmalı.

⁴ P. 'kaşığın' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

⁵ P. 'tanla' (طنله) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zanla' olmalı.

⁶ P. 'kalline' (قللنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'katline' olmalı.

⁷ P. 'nizâr' (نزار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nezr' olmalı.

Hazreti Emîr'in fukarâsına nezr /118a/ itdünüz köyleri virin, didiği ol idi. Andan Sultân Mehmed'e didi kim nice köyler; andan Hâcî İsâ Dede ayıtdı: Filân vakitte şöyle vâki olmışidi diyücek merhûm ve mağfûr Sultân Mehmed didi kim vallâhi Dede, gerçek idersin vâki olmuştur. Yetişüb zararımı def' idüb beni halâs eyledin. Didügin şimdi hâtırma¹ geldi. Nezirim sahîh olmuştur. İmdi her kankı köyler kim dilersiz, berâtın virsünler diyücek tevâbi-i Aydıncık'da Küliflü ve Tekür Köy dimekle meşhûr köylerin berâtın alub geldi. Şimdi ki hâlde fukarâ ol köylerin hâsılı ile istifâde iderler. Andan Hâcî İsâ Dedenü[n] kâim-i makâmı olan azîz ki Hâcî Mustafâ'dır, rivâyet idüb didi kim ol otuz bin akçe Sultân Mehmed hibe itmişdi. Anı bir oğluna² emr idüb götürüb Hâcî İsâ'nın yanınca taşra, biz anda bile hâzır idük. Andan Hâcî İsâ Dede merhûm umûmen hâzır³ olan kapu halkına mezkûr otuz bin akçei bahş eyledi. Her kim kimin kim eline bir avuç virib didi kim işbu senin tamâm aylık vazîfendir. Zinhâr bu aylığı Hüdâvendigârdan alma. Zîrâ anınçün viruriz diyücek, her kişi sayub görüb aylıkları ne ise tamâm bulındı; çünkim ol arada bu dahi izhâr oldu ve andan gine avdet idüb mekânına gelirler. Vallâhü a'lem.

HÂCİ İSÂ DEDE'NİN BİR MENÂKIBINA DAHİ ŞÜRÛ' İDELİM⁴

Ve gine nakl-i sahîhle rivâyet olındı kim Hâcî İsâ Dede merhûmın âdeti ol idi kim /118b/ her yere konmak dilese, iderdi kim yâ Rabbi senün rızân benüm nerde sâkin olmağum ise ana delâlet eyle diyüb, gölükünün dizginini üzre burağurdu. Her kankı eve gemligi virub karâr eylese, anda sâkin olur idi. Bir gün bir tul hâtûn kişinin evi önüne karâr itdi. Andan tekaüd idüb didi kim yâ kızım! Zevcin nite oldu? diyücek, hâtûn didi kim yâ Dede, erim kâfire dutsak olmuşdu. Yedi yıldır kim tullık çekerin. Ne hayâtın bilürin ve ne memâtın bilürin. Hâcî İsâ Dede bir mikdâr murâkîb olub didi kim senün zevcin hayâtda ammâ beşâret olsun sana an karîbi'z-zamân geliserdir diyüb, mısfu'l-leylde Hâcî İsâ Dede revâne oldu ve ol sabâh dâru'l-harbde mahbûs ve merbût olan kimesne evine geldi ve andan cemâat-i karye sağîr-i kebîr cem' olub didiler kim ol küffârın hapis girdabından ne tarîkla halâs oldın? diyücek, didi kim

¹ P. 'hâtır' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حاطر şeklinde yazılmış.

² P. 'oğlita' (اوغلتة) şeklinde yazılmış; doğrusu 'oğlına' olmalı.

³ P. حاطر şeklinde yazılmış; doğrusu حاضر olmalı.

⁴ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Hâcî İsâ Sultân'ın Bir Menâkıb-ı Şerîfi Budır. H.'de bu kısım özetlenmiş.

işbu gicede kâfir¹ ikliminde mahbes-hânda zincirde giriftâr idim. Nısfu'l-leylde bir kişi geldi. Katıra binmiş. Taşrada bağlyub, kapuyı depüb iki pâre kılub içeru girdi. Benüm kol gibi zincirlerimi eliyle pâre pâre kılub, yabana bırağub andan beni yerimden kaldı[r]ub taşra çıkarub, katırına binüb beni ardına bindürüb revâne oldu. Bir mikdâr gidüb bir köy civârına gelüb, didi kim yâ filân in aşağı. İşbu köyin civârında karâr eyle. Sabâh olunca senün cümle murâdın bu arada tamâm olur, didi. Dahi /119a/ gâib oldu. Andan cümle karye ehli bildiler kim işbu ef'âl bu gice gelüb konık olan evliyânın kerâmetidir, didiler. Vallâhü a'lem.

HÂCI İSÂ DEDE'NİN BİR MENÂKIB DAHİ²

Ve gine rivâyet idüb didiler kim vaktâ kim Hâcî İsâ Dede, merhûm oğlu Hâcî Hamza'yı evermek diledi. Andan ol mezkûr vâiz Ali Fakı'nın kızı ecliçün varub didi kim yâ karında[ş], sizi dünü[r] idinmege geldim. Kabûl ider misin? diyücek, Ali Fakı didi kim irak yerde bulındın. Burûsa'ya kız vi[r]mezin diyücek; Hâcî İsâ Dedem didi kim Allâhü Teâlâ viricek nice idersin, diyü revâne oldu. Andan o gice Ali Fakı vâkiasında Sultânü's-sâdât Hazretleri'ni görüb, dimiş kim babam fi'l-hakıka dünürin biziz. Tereddüde yer yokdur diyücek; virdim Sultânım diyü vâkiasında ikrâr eyleyücek; ol sabâh Hâcî İsâ Dede merhûm çıkagelüb dimiş kim yâ dünü[r], bu kerde mi virmezsin? diyücek, Ali Fakı didi kim virdim; ammâ üç bin akçe kalın isterin diyücek; Hâcî İsâ Dede didi kim kabûl eyledüm. İmdi virib kurtılıb aydın gideyin diyü oturdılar. Andan Hâcî İsâ Dede merhûm başla bir eteğin iki eliyle kaldırıb /119b/ Bismillah diyüb silkti. Silkdigince akçe oldu. Şol kadar oldu kim etek kenarlarından dökülmege başla[dı] andan kalı üzerine döküb al imdi kızınun kalınını diyücek; sayıb gördiler kim üç bin akçe tamâm. Ne artık³ ve ne eksik. Pes ol meclisde bile hâzır olan pîrlar şöyle rivâyet eylediler. Vallâhü a'lem.

HÂCI İSÂ DEDE'NİN BİR MENÂKIB DAHİ⁴

Ve andan Mûsâ Dede dimekle meşhûr bir azîz vardı. Hâcî İsâ Dede'nin hayâtında hizmetinde olur idi. Rivâyet idüb didi kim bir gün Hâcî İsâ Dede merhûmla bir köyin civârında geçüb giderken, gördük kim köyden bir hâtûn kişi

¹ P. 'kâfir' (كافر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kâfir' olmalı.

² H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Bir Menâkıb-ı Şerîf Dahi Budur. H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'artık' (ارتق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'artık' olmalı.

⁴ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Bir Menâkıb-ı Şerîfleri. H.'de bu kısım özetlenmiş.

omuzunda bir seccâde segirdib gelür. Andan Hâcî İsâ Dedem ârâm eyledi. Gelüb ol hâtûn kişi üzengüsin öpüb didi kim yâ Dede! İşbu seccâdeyi sizin için dokıdım kim yâ kızım! Eger sen bunu bizim için dokımış imişsen¹ şol bınara giderken bulduğun yünü dokutmazdın.² Var al git. Biz bunda³ namâz kılmazız, didi. Meger ol hâtûn kişi yünini tararken bınara yolında bir mikdâr yün bulub katmış imiş. Vallâhü a‘lem.

BEYİT⁴

<i>Gel imdi kıl nazar bu sırra ey yâr</i>	<i>Ne iş işlersen ana kim ölüm var /120a/</i>
<i>Çü dünyâyâ azîzim mübtelâsın</i>	<i>Sevâb اوکمر ki hakkından gelesin</i>
<i>Ki cem‘ eyleyü ben bunu ne dersin</i>	<i>Çü mâlik bunda kalursın gidersin</i>
<i>Alub gidecegin bir pâre bezdir</i>	<i>Bu sözi anla kim gereklü sözdir</i>
<i>Çü zıkr itdim benin remzi hemîndir</i>	<i>Kerâmet dinleyen gamdan emîndir</i>

HÂCİ İSÂ DEDE’NİN BİR MENÂKİB DAHİ⁵

Ve gine nakl olunmuşdır: Beyne’l-halâyık Hâcî İsâ Dede merhûmın âdeti ol idi kim her-bâri ki Hicâz seferinden fâriğ olur idi. Tarîk-ı âm olan yolları düzeldib ve nice derbendleri ıslâh ider idi. Andan Hâcî İsâ Dedem merhûm kendüsi rivâyet idüb didi kim Gelibolı’nun ısrasında Koğrı tağında yol açdırdım. İrgadlar işler idi. Ahşam olıcak anlara ücretin virub dahi ahşam namâzını Burûsa’da Hazreti Emîr’in mescidinde iderdim. Sabâh olıcak cemâatle namâzı kılub ve hatim duâsında bile olub ve işrâk namâzını edâ eyleyüb, andan gine Koğrı tağında ırgada hâzır olurdım. Bir nice gün bile müdâvemet eyledim. Meger ırgadlardan bir kâfir her köyleri tetebbu‘ eyleyüb, her birinde bir kocalmış olmayıcak hayret galabe eylediginden bizi evine davet eyledi. Andan çünkim vardık hâtûni taâm getirib yiyin diyücek; biz ayıtdık kim Hakk Tebârake ve Teâlâ /120b/ *ولا تاكلوا مما لم يذكر اسم الله عليه* ⁶ yanî şundan kim benüm ism-i azîmim zıkr olunmaya, zinhâr anı yimen diyü buyurmuşdı. Maa hâzâ ki

¹ P. ‘imissin’ (امسك) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘imişsin’ olmalı.

² P. ‘bokutmazdın’ (بوقتمزدك) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘dokutmazdım’ olmalı.

³ P. ‘bir günde’ şeklinde yazılmış; doğrusu ‘biz bunda’ olmalı.

⁴ H.’de hem ‘beyit’ başlığı hem de beytin içeriği yok.

⁵ H.’de bu başlık şu şekilde yazılmış: Bir Menâkib-ı Şerîfleri. H.’de bu kısım özetlenmiş.

⁶ Manası: Üzerine Allah adı anılmayan (hayvan)lardan yemeyin. (En‘âm Sûresi 6/121).

Hakk Tebâraکه انما المشركون نجس¹ diyü buyurdu. Sizi necisle tabîr ider. Pes nicesi ziyelüm diyücek, anlar didiler kim Hâcî Dede biz seni anınçün davet itdük kim her ne buyurırsan dutavuz diyücek, gusl erkânın telkîn eyledük. Varub gusl idüb gine geldiler. Pes andan şehâdeti telkîn eyledük. O vakt² parmak kaldurıb şehâdet getürdiler. Andan tahâreti ve abdest almaklığı talîm eyleyüb, işâyı kıldırđım ve andan sabâh namâzını dahi bile kıldılar ve andan vedâlaşub biz gine avdet idüb mekânımıza geldük, diyü rivâyet eyledi. Vallâhü a'lem.

HÂCÎ İSÂ DEDE'NİN BU MENÂKİB DAHİ³

Ve gine menkûldır ki bir gün Hâcî İsâ Dede merhûm Mihâlic ile Burûsa mâ-beyninde yola taş döşerdi. Tevâbi-i Manyâs'dan yedi nefer kimesne Erbil'e, Burûsa'ya buğday satmağa giderlerdi. Rivâyet idüb didiler kim yolımız Hâcî İsâ Dede'ye uğradı. Anun kurbinde öküzlerumiz salurıb ârâm eyledi ve andan Hâcî İsâ Dede'ye varalum, biraz hizmet idelüm diyü müteveccih olub vardık. Gördük kim Hâcî İsâ Dede meşgul olub kendüsi taş döşer. Abâsı ve kaşağı ve taraklığı bir mîşe katında durır. Biz ayıtdık kim Dede'nün taraklığını görelüm. İçinde ne var diyüb açub gördük. Hemân bir çuvaldız var. /121a/ Gayri nesne yok ve andan gine yerine⁴ koyub, ileru varub mübârek elini öpüb dahi bir zamân hizmet eyleyüb gider olıcak; Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim size bir mikdâr akçe virsek varub kaz alub yimek için diyücek; biz dahi nola Hâcî Dede keremün çok idersin diyücek buyurdu kim imdi varın şol taraklığını getirin. Biz dahi didük kim Dedem taraklığında nesne var sanur. Biz hoz anı gördük. İçinde bir çuvaldızdan gayri nesne yok. Hele bârf getürüb sunıvırdük. Andan Bismillah diyüb kapağını açdı ve andan elini altına dutdı. Ol kadar akçe akdı kim mübârek eli toldı ve andan bize didi kim tâli'unızda çok geldi. Varın taksîm eylen diyüb bize virdi. Her bi[ri]müze varub taksîm eylen. Yedi kişi idük. Yüzer akçe hâsıl oldu diyüb râvî idiler. İmdi Hâcî⁵ İsâ Dede'nün rahmetü'l-lâhi aleyh beyne'l-halâyık olan kerâmeti ve velâyeti kütüb olsa malûm degildir kim cilde sığa. Hele fi'l-cümle bu kadar alâ ihtisâr zikr olındı. Vallâhü a'lem.

¹ Manası: Allah'a ortak koşanlar, ancak bir pislikten ibarettir. (Tevbe Sûresi 9/28).

² P. 'o ve 'ûd' (او و عود) şeklinde yazılmış; doğrusu 'o vakt' olmalı.

³ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Bir Menâkib-ı Şerîfleri. H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁴ P. 'birine' (برينه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'yerine' olmalı.

⁵ P. 'câci' (حاجي) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hâcî' olmalı.

BEYİT¹

Eger zecrise hoz nefse murâdın *Bezerler evliyâ silkinden adın²*
Eger şehvâtı terk itsen merâmın *Yerin Firdevs-i a'lâdır makâmın /121b/*
Eger girsen hakîki lezzetine *Olasın gark Hüddâ'nun rahmetine*
Eger istersen ermek bu huzûra *Menâkıb geldi gine hoş zuhûra*

Gıbbu hâzâ huzûr-ı âliyenüzden mahfî olmaya ki işbu tarîk-ı meşâyih iki nev' üzere dir: Birisi keşfîdir ve birisi keddîdir. Bir dahi vardı[r] kim ne keşfîdir ve ne keddîdir; ammâ ol kim keşfîdir. Ana Hazreti Rasûl'den (s.a.v.) ilm-i ledünnîdir kim intikâl idüb muan an yanî³ birden birine tâ ilâ yevminâ hâzâ.

Pes ilm-i ledünnî ol ilimdir kim her şey'e nazar eyledik de esrârına vâkıf olmak ve halkun gönline gelen bilâ takrîran ki tayîn olmak ve halkun vâkıasını bilâ izhâr tabîr eylemek. Nitekim cins-i⁴ ulemâdan bir pîr rivâyet idüb didi kim Gelibolu'da sâhib-i "Muhammediyye"⁵ kim Yazıcı Oğlu'dır. Anun medrese müzâkeresinden, bir gün bir kimesne mollaya gelüb didi kim Sultânım, Hâcî İsâ Dede dirler bir mükâşif azîz geldi şehre. Anı ben de hâneme davet eyledim. Lutf idesiz, siz dahi tevâbiunız birle kadem basun diyücek; şeyh dahi eyle idelüm diyüb revâne oldılar. Andan varub buluşub taâm yindikden sonra bize emr olub taşra çıkub şeyhe /122a/ müntezir olıcak içerde molla, Hâcî Dede'yle tahliye olub sohbe şürû' idüb fevka'l-hadd eglendiler ve andan müfârekat idüb şeyh taşra gelüb giderken istifsâr idüb didik kim Sultânım işbu dervîşle ne aceb fevka'l-hadd kelimât itdinüz? diyücek, molla buyurdu kim işbu azîze Allâhü Teâlâ ilm-i ledünnî külliyyen talîm eylemiş. Cins-i mahlûkdan her ne kim istifsâr eyledim, cümlesine künhiyle cevâb-ı şâfî virib mütesellî eyledi diyü buyurdu. İmdi bu tâife eyledir kim Hazreti Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuşdur kim من خوف ⁶ الله لا يخفى عنه شيء. İmdi vaktâ ki takvâ ile amel-i sâlih tekâmiline ilhâk idicek, Allâhü Tebârake ve Teâlâ dahi [a]nlardan yerlerde ve göglerde nesne ahfâ kılmadı. Nitekim

¹ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok. Bu beyitten sonraki kısım da H.'de özetlenmiş.

² P. 'adıl' (ادل) şeklinde yazılmış; doğrusu 'adın' olmalı.

³ P. 'banî' (بعنى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'yanî' olmalı.

⁴ P. 'cinsin' (جنسن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'cins' olmalı.

⁵ Yazıcıoğlu zâde Mehmet Efendi (ö.855/1451)'in eseridir.

⁶ Manası: Kim Allah'dan korkarsa, ona hiçbir şey gizli kalmaz.

Hâcî İsâ Dedem'in bir kere nazar-ı âliyesine vusûl bulan dervîşler rivâyet idüb didiler kim Hâcî İsâ Dede bir kere didi kim işbu yüzünü görür misin? Biz ayıtdık kim belâ, görürüz. Andan didi kim Allâhü Teâlâ'nın ibâdında kimse vardır kim siz bu tarafını, yanî siz yer yüzünü nice görürsenüz ol yedi katını dahi eyle görür ve gine didi kim şol gök yüzünü görür misiz? Belâ, görürüz didik. Andan didi kim Allâhü Teâlâ'nın ibâdında kimse vardır kim siz bu tarafını nice görürsenüz ol yedi katını dahi eyle görür, diyü buyurdu ve ba'zı vakit olurdu kim Hâcî İsâ Dede ahabîyle kelimât iderken göge nazar eyleyüb, bugün ki gün levhı'l-mahfûzda yağmur buyurulmuş, diyü iderdi ve hem ol gün /122b/ yağardı. İmdi bu mükâşefât-ı esrâr-ı ilâhiyyeye vukûf olub vusûl bulmaklık ilm-i ledünnün kuvvetidir. Pes bu ilim ba'zılara virilmedi. Nitekim ba'zı enbiyâya virilmedi ve dahi virilmemiştir; ammâ bu ilmin mukannen kânun oldır kim ibtidâda külliye ilm-i ledünnî Hazreti Rasûl'e virildi, (s.a.v.). Andan beru her kime kim feyz oldu, o kimesne dünyâdan âhirete intikâl idicek ol hidâyet-i esrâr-ı ilâhiyyeyi tansîf iderler. Nısfını kendüsi ile bile gider ve nısfını muhtârlarından elyak kimseye Allâhü Teâlâ ana ihsân ider. Andan dahi bu [ve]ciple maan an ilel-inkırâz. Fe-emmâ bu tâifenun izhâr-ı kerâmetle merâtibi a'lâsına zarar¹ yetişmez. Zîrâ² ana kâşifât-ı esrâr-ı ilâhiyye bu tâifeye riyâzeti eclîçün virilmiştir kim izhâr u velâyetle merâtib-i uluvviyyesine zarar yetişer. Bunlara Hudây dirler. Böyle iken bu tâifenün takvâyla riyâzet-i ilâhiyyesi ol meşâyih-i keddîden ekser ve a'zamdır. Nitekim Hâcî İsâ Dedem'den mervîdir kim kendüsinden istimâ' iden de[r]vîşleri rivâyet idüb didiler kim Hâcî İsâ Dede didi kim vakit olurdu kırk günden savma niyet idüb leylen ve nehâr taâm yimeyüb ve su içmeyüb ve uyumayub ve andan at çulını gönlek yerine delüb boynıma geçürub, kırk güne dek kuşağım çözüb yatmamağa niyet idüb gine mesâlihim üzerine âmil olub andan otuz gün ve [gi]ce geçdikden sonra cânib-i /123a/ Hakk'dan nidâ gelüb emr olurdu kim riyâzetini ve savmını kabûl eyledim. Min ba'd kuşağımı çözüb huzûr ile diyücek imtisâlen li-emri'l-azîm çözdüğüm³ vaktin ol kuşak altınun derisi ol çuval ile bile kopardı, diyü buyurdu. Vallâhü a'lem.

¹ P. 'tarar' şeklinde yazılmış; doğrusu 'zarar' olmalı.

² P. 'rîrâ' (ريرا) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zîrâ' olmalı.

³ P. 'çözdüğüm' şeklinde yazılmış; doğrusu 'çözdüğüm' olmalı.

Fe-emmâ meşâyihden keddî olanlar anlardır kim tarîk-ı ilâhiyyede kâim olub üç nefer düşmânları ile mücâdele ve muhârebe kılub gâlib¹ oldılar; yanî ol a'dâların birisi nefisleridir. Murâdın virmediler ve birisi dünyâdır. Mehabbetini kalblerine duhûl itdirmediler ve birisi şeytân idi kim izlâline ve fesâdına mâil olub metbû' itmediler. Andan li-vechi'llâh bi'l-ihlâs riyâzete meşgul oldılar. İşbu dünyâ hoz Allâhü Teâlâ'nın meydânıdır. Ahbâbıyla a'dâlarınun husûmetini², muhârebesini tamâm kılub her zamânda nazar münfek³ olmaz. Andan bu mezkûr tâifeye nazar idüb gördi kim nefisleriyle adâvet-i kemâlde kulûblerine nazar eyledi. Mehabbetini dünyâyla mülevves degil ve ef'âllerine nazar eyledi. Vesâvis-i şeytâniyyeye tâbi degil. Andan Allâhü Teâlâ bu tâifeye nazar-ı inâyet idüb marifet gönderirdi. Tâ kim kendü nefislerini bilüb mezkûr a'dâların zararı lâhık olıcak yerlerden hazer eyleyüb leyles ve nehâr kendü vücûdına pâs-bân⁴ olub zabt eyleyüb; zîrâ vücûd-ı insân umûmen anların her birisi Allâhü Teâlâ'nun mısır-ı câmiidir. Mükemmel ve /123b/ müretteb. Zîrâ sâyir mahlûk gibi ol demekle halk olunmadı. Belkim kudret eliyle kırk gün balçığın yoğurub cemî-i mevcudâtı bir bedende derc eyleyüb ve hazînesini gögsinde emânet koyub ve hazîne içinde gevâhiri koyub yanî imân gevheri ve islâm gevheri ve ilim gevheri ve hilim gevheri ve sabır gevheri ve şükür gevheri ve fakr gevheri. İşbu kıymeti nâ-mütenâhî yedi dâne gevheri cins-i insânın gögsinde⁵ emânet koyub, ana gönül diyü ad virdi. Nitekim Dâvud Peygamber salavâtü'l-lâhi aleyh suâl idüb didi kim yâ Rabbî! Her pâdişâhın hazâyini var. Senün dahi hazâyinin nicedir? diyücek, Allâhü Teâlâ ve Tebâreke buyurdı kim yâ Dâvud! Benim bir hazînem vardır ki arşdan muazzam ve kürsiden evsa' ve cennetden müzeyyen. İşbu hazînemi yâ Dâvud, mü'min kullarımın gögsinde emânet koydım ve kendülerini bu mısır-ı câmiin yanî bî-kusûr, mükemmel şehr-i muazzamımın ve bu hazînemin üzerine pâs-bân⁶ kodım kim leyles ve nehâr gâfil olmayub bekleyeler. [Düşmânım şeytâna şehrimi yağmalatmayub ve hazîneme zarar indirmeyeler. Tâ kim ben dahi gine katuma

¹ P. 'âlib' (عالب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gâlib' olmalı.

² P. 'husûmetini' (حضورمتنى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'husûmetini' olmalı.

³ P. 'münkak' (منقك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'münfek' olmalı.

⁴ P. 'pâs-pân' şeklinde yazılmış; doğrusu 'pâs-bân' olmalı.

⁵ P. 'gölsinde' (كورلسنده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gögsinde' olmalı.

⁶ P. 'pâs-pân' şeklinde yazılmış; doğrusu 'pâs-bân' olmalı.

geldikleri vaktin cennetime idhâl¹ eyleyüb; gözler görmedik ve kulaklar işitmediği ve gönillerden geçmedik keremler idüb ve dîdârıma² müşâhede kıldırım ve illâ kim ol benim şehri muazzamımı veyâ³ hazînemi düşmânım /124a/ şeytâna yıkdırıp katıma gelürler ise, cehennemime idhâl eyleyüb; gözler görmedik ve kulaklar işitmedik⁴ ve gönillerden geçmedik azâblar itsem gerekdir, diyü buyurmışlardır. İmdi mezkûr tâife kendü vücûdına hâfız olub düşmanı üzerine gâlib olıcak, Allâhü Teâlâ dahi [a]nlara isti'dâdları mikdârı kerâmet ihsân eyledi ve andan mezkûrlar gence yetişmiş kimesne gibi içeruden içerye hıfz idüb izhâr eylemezler ve eger izhâr ider olsalar ellerinden gâib olub gider. Eyle degildir kim elinden alalar. Fe-hâşâ Allâhü Teâlâ'nın ihsân şümûlinden kim virdiği ihsânını gine ala; ammâ hacb-i kudret ile mahcûb iderler. Tâ kim telef eyleyüb zâyî kılmaya⁵. Andan âhir derece-i mevte yetişecek ol hicâbı ref' idüb kemâ-kân kerâmet-i tâmmesi üzerine mamûr olub irtihâl iderler. Pes bu tâifenün izhâr-ı kerâmeti idmediklerine sırr budur. Allâhü a'lem.

Fe-emmâ ol bir tâife ki ne keşfidir ve ne keddîdir. Anların ibâdetleri ve mücâhedeleri taklîden ve riyâ' olub, riyâzetlerini îcâb-ı dünyeviyyeyle izzet-i nâsa vesîle idinüb ale'd-devâm Hazreti Hakk'dan anı ister, ricâ iderler idi. Allah murâd-bahşdır çünkü bunlar hayrın dilemedi. Hazreti Hakk dahi Celle ve Alâ bunlara derece-i hayvâniyyede iken yanî ekli, şürbi ve nevmi ve telezzüz-i nefsâniyyesi kemâlde iken bir seccâde-nişîn fevt olub bunları seccâde-nişîn /124b/ kıldı. Ba'dehû mez[bû]rlar ber-murâd olub îcâb-ı dünyeviyyeyle izzet-i nâs eline girdi. İmdi muktezâ-yı nefsâları kemâl buldıktan sonra gayr-i mümkün olur, buna ki dönüb amel-i sâliha ricat⁶ eyleyüb derece-i insâniyyeye kadem basa ve andan tezîd-i riyâzetle derece-i rûhâniyyeye vusûl bulub musâhabet-i ilâhiyye tahsîl eyleye. İmdi bu tâife haseratü'd-dünyâ ve'l-âhire dirler; yanî bunlar hakkı ne dünyâda gördiler ve ne hod âhiretde görserlerdir.

¹ P. 'idhâl' derken 'ha' harfini noktası konmamış; اذحال şeklinde yazılmış.

² P. 'dîzârıma' şeklinde yazılmış; doğrusu 'dîdârıma' olmalı.

³ P. 'veyû' (ويو) şeklinde yazılmış; doğrusu 'veyâ' olmalı.

⁴ P. 'işitmedik' derken 'te' harfinin noktaları konmamış.

⁵ P. 'kılmaya' derken 'kaf' harfinin noktaları konmamış.

⁶ P. رجعت şeklinde yazılmış; doğrusu رجعت olmalı.

BEYİT¹

سواء عنده اعمى في عماء² سواد الليل و ضوء النهار

Bu tâifenin misâli şol âlim[le]re benzer kim ilmi arz-ı dünyâyçün okıyalar; yanî hakkından gelmeyüb abese sarf ideler. Hazreti Rasûl hod (s.a.v.) لا يكون المرء عالما حتى يكون (s.a.v.)³ diyü buyurmış idi. İmdi takvâyla amel-i sâliha sarf itmek gerek. Tâ kim indellâh makbûl olına idi. Nitekim Hakk Teâlâ ve Tebâreke Kur'ân-ı Azîm'inde buyurdu kim يا ايها الذين امنوا اتقوا الله و كونوا مع الصادقين⁴ ve bir âyetde dahi buyurdu kim فمن كان⁵ Pes bu⁶ ilim takvâyla ameli sarf idemediler. Tâ kim indellâh makbûl olalar idi. Andan bu dünyâ baza[rı]na mollaları ilim gevherin ellerine virib, gönderib, tekîd be-tekîd buyurdu kim zinhâr benim kıymetimi⁷, nâ-mütenâhî gevherimi takvâyla /125a/ amel-i sâlih metâna tebdîl eyleyüb katuma gelin kim size gözler görmedik⁸ ve gönillerden geçmedik keremler ideyin ve illâ kim ol varđığınız bâzâr-ı fenâda benüm bir düşmenim vardır. Serheng, hilebaz, dellâl, tarraz, sermayeler zâyî idib âdemîleri mağbûn edici, zinhâr gâfil⁹ olman kim elünüzden bu ilim gevherini alub zâyî eyleyüb benim katıma metâsız gelüb resânuz ukûbet-i azîmeme müstehak olursız diyü tekîd be-tekîd ısmarlamış idi. Andan bu mübtelâ evvelde niyeti hayr olmayub garaz-ı dünyâyçün tâlib olmuş idi. Şimdiki hâlde bu bâzâr-ı fenâyâ gelüb mezkûr dellâle mülâkî olıcak elinden gevherini alub îcâb-ı dünyeviyyeyle izzet-i¹⁰ nâsa mübeddel kılurdu. Sâbikan mezkûrın murâdı oldu. Ber-murâd olub zehr-i sükker satub nâzenîn ömr ve kıymeti nâ-mütenâhî ilim gevherini telef eyledi. İmdi âlim demek lugatde bilici dimekdir. Pes bu tâife

¹ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

² Manası: Karanlık dünyası içinde âmâyâ gecenin karanlığıyla gündüzün aydınlığı eşittir. سواء داليل او

سواد الليل و ضوء النهار şeklinde yazılmış; doğrusu سواد الليل و ضوء النهار şeklinde olmalı.

³ Manası: Kişi ilmiyle âmil olmadıkça âlim olmaz.

⁴ Manası: Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun. (Tevbe Sûresi 9/119).

⁵ Manası: 'Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapın' . (Kehf Sûresi 18/110).

⁶ P. 'bur' (بور) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bu' olmalı.

⁷ P. 'kıymetini' (قيمتى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kıymetimi' olmalı.

⁸ P. 'görmedik' (لورمدك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'görmedik' olmalı.

⁹ P. 'âfil' (عافل) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gâfil' olmalı.

¹⁰ P. 'izzet' (عزب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'izzet' olmalı.

mevlâsının gevherini zâyi kılmağla ol mezkûr tâifeyle indellah câhil bilinüb ukûbına müstehak oldu ve andan bu iki tâifenin alâmetleri oldır kim unvân-ı zâhiriyyetiyle meshûr olub ümerâ ve selâtîn tekarrübünün tahsîlinde olur ale'd-devâm. Pes tâifelere muktezâ-yı nefsâniyyeleri üzerine riâyet lâzımdır. Zîrâ bunlar dahi nizâm âleminde ve gine meşhûr hadîsdir ol vakit kim Hazreti Rasûl (s.a.v.) alâmet-i kıyâmeti ashâbına haber virib andan deccâl zikr /125b/ olıncak istifsâr idüb didiler kim yâ Rasûlullâh, zamânın halâyıkının deccâl şerrinden hâli ne ola? diyücek, buyurdu kim ol imdi ben Allah'a tevfiiz eyledim kim halîfemdir, ümmetimin nâsırı ve muîni olub deccâlin şerrinden halâs¹ eylese gerekdir. Fe-emmâ benüm havfim gayr-i deccâlden kim ümmetimin mâ-beyninde kendü cinslerinden otuz nefer deccâl zuhûr eyleyüb sırrla Allâhü Teâlâ'nın Kur'ân'ına ve benüm şerâtime muhâlif ef'âle meşgul olub andan hayr yüzünden halâyıkı eğvâ eyleyüb, niceleri kendüye itikâd itdirüb mağbûn ve mahrûm eyleyeler. İmdi bir mûcib-i hadîs bu zamân² ol zamândır, beyne'l-halâyık eksik olmasa gerekdir. Fe-emmâ bu tâifede alâmet oldır kim kelâm-ı kadîme ve haşre, neşre inkâr eyleyüb kendü kâfiri mutlak olmağla kâfir-i cinnî teshîr eyleyüb halka muktezâsı üzere bâtından haber virib, teshîr eyleyüb izlâ[] ider. İmdi bu tâifeye arrâf dirler. Nitekim “*Şerh-i Meşârik*”³de min bâbının tahtında mezkûrdır. Benüm ümmetimden bir kimesne müşkili hal ecliçün kâhine veyâ arrâfa varsa; ol varan kimsenin kırk gün namâzı makbûl olmaya ve eger ol kâhinin veyâ arrâfın sözine itikâd idüb giderse, kendüsi kâfir ve avratı boş olub gide. İmdi bundan hazer yeri nola? Kuvveti'l-hadd hazer eyleyüb gâfil olmamak gerekdir. /126a/ Pes bu husûs kaçan bir tâifede sanılsa hafıyyeten tettebbu' ve tecessüs idüb görilmek gerekdir kim o kişünün ilm-i zâhiriyyede yedi var mı ve andan ef'âli ve akvâli Kur'ân'a uyar mı ve hadîse muvâfik mı veyâ muhâlif mi ve riyâzeti ne yoldandır⁴? Andan hukûkiyyetine bilâ rey şübhe olmayıcak itimâd câiz olu[r] ve illâ makâm-ı mühlikdir, gâfil olmamak gerekdir ve fi'l-hadîs Hazreti Rasûlullah (s.a.v.)

¹ P. 'halâd' (خلاص) şeklinde yazılmış; doğrusu 'halâs' olmalı.

² P. 'ramân' (زمان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zamân' olmalı.

³ Radıyüddin es-Sâgânî (ö.650/1252)'nin *Meşâriku'l-Envâri'n-Nebeviyye* isimli eserine yazılmış şerhlerden biridir. Sâgânî bu eserinde derlediği bazı sahih hadisleri nahiv konularına düzenlemiştir. Bu esere pek çok şerh yazılmıştır. En tanınmışları şunlardır: İbn Melek (ö.797/1395)'in *Mebâriku'l-Ezhar fî şerhi Meşâriku'l-Envâr*. Bâbertû (ö.786/1384)'nin *Tuhfetü'l-Ebrâr fî şerhi Meşâriku'l-Envâr*. Hayreddin Hızır Atûfî (ö.948/1541)'nin *Keşfü'l-Meşârik fî şerhi Meşâriku'l-Envâr*.

⁴ P. 'yoldandan' şeklinde yazılmış; doğrusu 'yoldandır' olmalı.

buyurmuşdur kim نعم الامير على باب الفقير نعم الفقير على باب الامير ¹ yanî ne göğçekdir şol beglere kim fukarâ kapusına vara yanî anlara ihsân eyleye. Hemân varub ziyâret² itmiş gibidir ve ne yermez ol fakîre kim ricâ-i dünyeviyye eclîçün begler kapusına vara. İmdi bu ihtiyâc-ı nâs kişi mevlâsına kul olmamakdandır ve illâ şol kim Hazreti Rasûl (s.a.v.) sünnetine ittibâ‘ idüb ve Allâhü Teâlâ’nın emrine imtisâl ve nevâhîsinden ihtirâz idüb kendü ubûdiyyetine râğıb olub, tevekküli ve ricâsı mevlâsına olub mevlâsına lâıyk kul olub bildikden sonra fi’-dünyâ ve’l-âhire hâşâ kim Allâhü Teâlâ’nın ihsân şümûlinden anı âherlere muhtâc eyleye. Nitekim Kur’ân-ı Azîm’inden³ buyurdu kim ليس الله بكاف عبده ⁴ yanî bir kimesne Allâhü Teâlâ Hazreti’ni mabûd idinüb ve ana kul oldıktan sonra Allâhü Teâlâ kulına yeter degil mi? Ve bir âyetde dahi buyurdu /126b/ kim و من يتوكل على الله فهو حسبه ⁵ yanî kimin kim âherlerden ricâsı munkatı‘ olub teveccühi ve tevekküli Allâhü Teâlâ üzerine olsa Allâhü Teâlâ yeter⁶ ve bir âyetde dahi buyurdu kim و من يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حيث لا يحتسب ⁷ yanî kim ki Allâhü Teâlâ’dan korka Allâhü Teâlâ dahi anı her gussasından çıkarub halâs eyleye ve dahi Allâhü Teâlâ ol kimesneye zahmetsiz ve meşakkatsiz rızık⁸ vere ve andan şeytânın ol vakit kim merdûd ve matrûd olduğı hînde Hazreti Hakk’a didi kim فيعزتك لاغوينهم اجمعين ⁹ yanî çünkim sen beni, âdem için merdûd kıldın. Senün izzetin hakkıçün ben anların cümlesini iğvâ idüb azıdayın diyücek; Hakk Tebâreke ve Teâlâ ان عبادى ليس لك عليهم سلطان ¹⁰ diyü buyurdu; yanî melûn şunlar kim âherlerden biri olub teveccühini benden yana kılub benüm kulum olanlar sen tahakküm idemezsin. Zîrâ

¹ Aclûnî, **Keşfu’l-Hafâ**, c. II, s. 288. Şu şekilde geçmektedir: نعم الامير اذا كان باب الفقير و بنس الفقير اذا كان باب الامير

² P. ‘ziyârib’ (زيارب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘ziyâret’ olmalı.

³ P. ‘atîminden’ (عطيمندن) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘azîminden’ olmalı.

⁴ Manası: Allah, kuluna yetmez mi? (Zümer Sûresi 39/36).

⁵ Manası: Kim Allah’a tevekkül ederse, O kendisine yeter. (Talak Sûresi 65/3).

⁶ P. ‘eyter’ (اير) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘yeter’ olmalı.

⁷ Manası: ‘Kim Allah’a karşı gelmekten sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır’. (Talak Sûresi 65/2-3).

⁸ P. ‘rırık’ (ررق) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘rızık’ olmalı.

⁹ Manası: (İblis) ‘Senin şerefine andolsun ki, elbette onların hepsini azdıracağım’(dedi). (Sâd Sûresi 38/82).

¹⁰ Manası: ‘Kullarım üzerinde senin hiçbir hakimiyetin yoktur.’ (Hicr Sûresi 15/42).

[a]nlar benim inâyetim¹ hısnındadır anlar senün elün irmez diyü buyurdu. İmdi nazar bizim kul elü bilmezdedir. Mâdem ki Hakk'a toğru kul olavız bilâ reyb Allâhü Teâlâ bizi âherlere muhtâc eylemez, in-şâ'-Allah. Nitekim rivâyet idüb didiler: Ol zamân kim Hâcî İsâ Dede merhûm Sultân Mehmed'le musâhabet eyleyüb teshîr eylediği cins-i² ulemâya ve meşâyihe hoş gelmeyüb ve nice mevâlî cem' olub Fahru'l-Meşâyih /127a/ Akşemseddîn Hazretleri'ne bu husûs i'lâm idicek, re'y-i münîrleri ana lâhık oldı kim Mahmûd Paşâ'ya edâm ideler. Kul gönderüb getürde. Tâ kim mezkûrûn ulemâ Hazreti Şeyh imtihân idüb mikdârını bildireler. Andan Mahmûd Paşâ'ya bu vecihle haber vâsıl olub kavlı verdi³ getürmege. Pes bu tarafda otuz müderrise tenbîh olındı. Tâ kim mesâil-i müşkilînden⁴ her kişi makdûr⁵ kadar ihzâr eyleye ve Hazreti Şeyh dahi ma'dûd, musahhah bin mesele defterle ihzâr eyledi. Bu taraftan Hâcî İsâ Dede merhûm ki geldi. Mezkûrûn cemiyet-i kübrâ idüb cem' olub Hâcî İsâ Dedem'i ihzâr⁶ idüb, otuz müderris nevbetle başladılar. Küllîsinün suâline cevâb-ı şâfi virub tesellî buldıktan sonra merhûm Şeyh defterini eline alub ibtidâdan intihâya dek ol ihzâr eylediği bin meselei istifsâr eyleyüb küllîsine küniyle cevâb-ı şâfi virüb mütesellî olunca; merhûm Şeyh didi kim işbu azîz Hazreti Hakk'la ittihâdde itmiş. Zîrâ sizün suâlinüzden gayrı [i]şbu bin mesâil-i müşkiliyye kim ihzâr itmiş idim. Kesrinde şübhem vardı. Bi-hamdillâh küllisi münhall olındı. İmdi bu makdûr beşer degildir. Külliyyen cânib-i Hakk'dan alub⁷ vermedir eyle olsa varın, Hazreti Paşâ'ya bizden duâ idin. İşbu azîzi makdûr kadar mûcid olub ber-murâd eyleyüb mekânına göndersün diyücek; hâzırûn⁸ ulemâ ile kaldılar ki andan /127b/ Mahmûd Paşâ merhûm bi't-tazîm ve't-tekrîm davet eyleyüb didi kim Hâcî Dede bizim noksânımızı mazûr buyurın kim bilmedik, min ba'd size evkâfdan ve emlâkden ol derecede itdireyin kim tâ kıyâmete degin evlâdına ve etbâna vefâ eyleyüb dahi ziyâde olsun diyücek; Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim Allâhü Teâlâ

¹ P. 'iyâtim' (عياتم) şeklinde yazılmış; doğrusu 'inâyetim' olmalı.

² P. 'cinsin' (جنسن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'cins' olmalı.

³ P. 'verebdi' (وربدى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'verdi' olmalı.

⁴ P. 'müşkilînden' (مشكليتدن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'müşkilînden' olmalı.

⁵ P. 'müqdrûy' (مقدروى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'müqdrûy' şeklinde olmalı.

⁶ P. 'ihzâr' (احصار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ihzâr' olmalı.

⁷ P. 'olub' yazılmış; doğrusu 'alub' olmalı.

⁸ P. 'hâzırûn' (حاضرون) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hâzırûn' olmalı.

Kur'ân-ı Azîm'inde *ومن يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حيث* ¹ diyü emr eyledikten sonra istiklâli bize ene üfîke rızkuke diyü emr eyledikten sonra, imdi kefâletini bana gıdamı mı kim sizden tevakku' ideviz. Her ne hâcetimiz olursa Hazreti Hakk'dan dileriz². Âherden dilek bize zenb-i azîmdir. Andan dahi şunu ricâ idelüm kim min ba'd bizi bu araya getürmeye in-şâ'-Allah diyüb revâne oldı. Allâhü a'lem.

BEYİT³

<i>Gine geldi hadîs-i câvidânî</i>	<i>Ki tefsîr içre variddürir ıyânı</i>
<i>Bu bir meşhûr hadîsidir tâ ezelden⁴</i>	<i>Rivâyetdir Mu'âz ibn-i Cebel'den</i>
<i>Dedim bir gün eyâ Hakk din usûli</i>	<i>Ki yanî Hakk Teâlâ'nun Rasûli</i>
<i>Dedim pes evsînî yanî öğüt vir</i>	<i>Buyurdı yâ Mu'âz ibn-i Cebel'dir</i>
<i>Ki kork Allah her hâl içinde</i>	<i>Eger fülünde ve eger kâl içinde</i>
<i>Suâl idüb didim gine ey muhtâr</i>	<i>Nasîhat eyle bana gine muhtâr /128a/</i>
<i>Buyurdı yâ Mu'âz kim eyle iz'ân⁵</i>	<i>Kaçın senden gele bir sehv-i isyân</i>
<i>Akabince anun hayr-i amel kul</i>	<i>Ki mahv ola o isyânın anı bil</i>
<i>Gine öğüt diledim bir dahi⁶ dir</i>	<i>Buyurıb yâ Mu'âz ibn-i Cebel'dir</i>
<i>Ki âdet eyle hüsn-i halkı</i>	<i>Ki tâ hoşnûd idesin cümle halkı</i>
<i>Şu kim ide bu halkı kendüye yâr</i>	<i>Nice lutf ider ana dinle cebbâr</i>
<i>Ki inde'l-Hakk o kul sâyim gibidir</i>	<i>Dahi her gicesi kâim gibidir</i>
<i>Gel imdi bu tarîkı sen de gözle</i>	<i>Ki bu gevherleri cânunda gizle</i>
<i>Var imdi bu sözün kadrin bil ey cân</i>	<i>Ne bilsün gevherin kadrin nâdân</i>
<i>Eger oldunsa bu hâle râğıb</i>	<i>Zuhûra geldi gine bir menâkıb</i>

¹ Manası: 'Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır'. (Talak Sûresi 65/2-3).

² P. 'dilerir' (دلرر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'dileriz' olmalı.

³ H.'de 'beyit' başlığı var ama beytin içeriği yok.

⁴ P. 'ezelden' şeklinde yazılmış; doğrusu 'ezelden' olmalı.

⁵ P. 'iz'ân' (ادعان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'iz'ân' olmalı.

⁶ P. 'dahi' şeklinde yazılmış; doğrusu 'dahi' olmalı.

VE GİNE HÂCİ İSÂ DEDE’NİN BİR MENÂKİB DAHİ¹

Gıbbu hâzâ Sultânü’s-sa‘âdât ve menba’l-izzî ve’s-sâdât Hazretleri’nün rahmetü’l-lâhi aleyh (n.m.) bâtını seriyyesine kâim-i makâm olan kim Hâcî İsâ Dede’dir, rahmetü’l-lâhi aleyh. Anun kerâmet-i uzmâsına şürû‘ idelüm kim من احب قوما كثر ذكره² diyü emr olunmuşdur, yanî şol kim bir tâifenün muhibb-i sâdıkı ola leylen ve nehâr anların zikrinden hâlî olmamağa râğıb olur. Gine nakl-i sahîh ile menkûldır ki bu husûs bizzât Babamız Hâcî Mustafâ /128b/ rivâyetidir, rahmetü’l-lâhi aleyh. Rivâyet idüb didi kim ol vaktâ kim mâsivâdan biri olub Hâcî İsâ Dede Babam’ın an kalbin samîmin hizmetini ihtiyâr kılub, ale’d-devâm rızâsı üzere hizmetinde kâim olıcak; alub bizi hacca bile gitdi. Vaktâ ki Hâmis şehrinde yatub andan Şâm’a müteveccih olıcak duhâ vaktiydi. Ol sazlık kırlarda kim kâfilesiz kimesne gidemez. Şiddetle havf yeridir. Pes ol vakit umûmen huccâc bakıb gördiler kim karşudan bir mehâbetlü kişi gelür. Yeşil sûf giyer ve amâme başında ve demur kır ata binmiş, yalnız hem-râh yok; sâir-hâne yok. Ol vakit Hâcî İsâ Dede Babam kâfilenün³ öñince gider idi. Andan gelüb selâm virib dahi muânaka idüb bir zamân bir birinin boynından ellerin çözmeyüb⁴ turdılar ve andan bir birinden müfârekât eyleyüb, vedâlaşub huccâca selâm viri viri geçdi. Hemân kâfile âhirine varub selâm viricek, min ba’d kimesneye görünmeyüb gâib oldı. Huccâcın benâmlarından birkaç kimesne ileru gelüb, varub didiler kim yâ Hâcî Dede, işbunun gibi hatırında bunun gibi ulu mehîb kişi yalnız gider. Acabâ bu kim ola? diyücek, Hâcî İsâ Dede buyurdu kim işbu kişi karındâşım Hızır (a.s)’dır. Sabâh namâzını Kâbe’de kılub ve andan işrâk namâzını Mescid-i Aksâ’da kıldılar ve şimdi /129a/ varub Sultânü’s-sâdât Hazretleri mezâr-ı şerîfine duâ eyleyüb andan öyle namâzını Ayasofya’da kılsalar gerekdir. Pes bu arada ayân olduğına vech oldır kim Allâhü Teâlâ Hazreti’nden bize vâsıl idicek emr varmış. Ol emri takrîr revâne oldı. İmdi varın Allâhü Teâlâ Hazreti’ne hamd idin kim ol bize olan emr-i sebebine nazar-ı âliye yetişüb müşâhede kıldınız diyücek; mezkûr kâfilenün ol kelimâtdan muhtârları tevakku‘ idüb didiler ki acabâ Hâcî Dede ol size olan emri bize dahi izhâr kılsanız. Tâ kim kalbimizin helecânı ref‘ olınaydı

¹ H.’de bu başlık şu şekilde yazılmış: Hâcî İsâ Sultân’ın Bir Menâkıb Dahî. H.’de bu kısım özetlenmiş.

² Manası: Kim bir topluluğu severse, onu çokça anar. Bu söz, vr. 110a’da da geçmektedir.

³ P. ‘tâ filanün’ (تا فلانك) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘kâfilenün’ olmalı.

⁴ P. ‘çörmeyüb’ şeklinde yazılmış; doğrusu ‘çözmeyüb’ olmalı.

diyücek; didi kim ol [va]ktâ kim ayân gördünüz. Bizimle muânaka ve musâfaha idiyüb eğlenmediği vaktin buyurdı kim işbu Mustafâ kim senün hizmetindedir. Allâhü Teâlâ anı sana oğıl virdi. Hem dünyada ve hem âhiretde oğlundır. Ni'me veled ve hem âhir hayr-i halefın olsa gerekdir, diyü emr eyledi. Allâhü a'lem.

BİR MENÂKIB DAHİ¹

Andan tekrâr Babam Hâcî² Mustafâ merhûm rivâyet idüb didi kim vaktâ kim ikinci nevbet, Hicâz seferine müteveccih olub giderken kaçan kim ol mezkûr mevzi'â ki yetişdik. Hâcî İsâ Babam huccâca ileru yürin diyü emr eyleyüb ve kendüsi gerude bizi bilesince alıkoyub bir miktâr kâfileden i'tizâl edicek gine ol evvel zâhir olan kimesne gördük kim gelür. Ol hinde Babam Hâcî İsâ Dede /129b/ bana in atından, yayan ol diyü ben dahi eyle kıldım. Andan gelüb gine selâm virub muânaka kılıcak, benden yana nazar eyleyüb buyurdı kim Allâhü Teâlâ seni işbu karındâşıma oğıl virub hem hayr-ı halef kıldı. Min ba'd bizim dahi oğlımız olın diyücek Babam işâret eyledi. Varub mübârek eline yüzimi sürüb dahi giru turdım. Andan vedâ eyleyüb gâib³ oldu, salavâtü'l-lâhi aleyh. Allâhü a'lem. Eyle bi-hamdi'l-lâhi ve'l-minne kim biz edaf-ı nâs kim anların gibi serverlerin silsilesinden kıldı kim gici Dedemiz Hâcî İsâ Dede olub ve ulu Dedemiz Hızır (a.s.) ola, salavâtü'l-lâhi aleyh. Bu hidâyetin mukâbelesinde Allâhü Teâlâ'nun ihsân şümûlinden mercûdır kim Allah cümle mü'minîn ve'l-mü'minâtla günahlarımız avf eyleyüb, dünyâda ve âhiretde⁴ ol makkûllerinden ve muhtârlarından münfek eylemeye, in-şâ'-Allâhü Teâlâ.

BEYİT⁵

<i>Gine dinle Rasûlullah buyurdi</i>	<i>Bu ümmet kaydını nâhoş kayurdi</i>
<i>Buyurub didi kim ola alâmet</i>	<i>Şu vaktâ kim yakîn ola kıyâmet</i>
<i>Halâyık sünnetim az tutar⁶ ola</i>	<i>Ki bahr-i masiyete batar ola</i>
<i>Mezâhibler belüre külli bidat</i>	<i>Belürmesin mi kopıser kıyâmet</i>

¹ H.'de bu kısım özetlenmiş.

² P. 'câcî' (جاجى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hâcî' olmalı.

³ P. 'âib' (عايب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gâib' olmalı.

⁴ P. 'âhiretde' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; احرته şeklinde yazılmış.

⁵ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

⁶ P. 'tutar' derken 'te' harfinin noktaları konmamış.

<i>Bırağb sünnetim bidat dutalar</i>	<i>Kamû gaflet denizine batarlar /130a/</i>
<i>Begayet güç ola sünnet dutana</i>	<i>Hemân benzeye elde kor dutana</i>
<i>Eger dutarsa sünnet göyinir</i>	<i>Bırağursa hemân sünnet söyünir</i>
<i>O vaktin bir kişi bu ümmetinden</i>	<i>Birin dutsa o cümle sünnetinden</i>
<i>Yetişe ecrine tâ yüz şehîdin</i>	<i>Yazıla defterine bu saîdin</i>
<i>Gel imdi nefle şeytâna bakma</i>	<i>Rasûlin sünnetin elden bırakma</i>
<i>Hemîn der söz bu¹ arada duralum</i>	<i>Gine bir hoş menâkıbe gireliim</i>

HACI İSÂ DEDE’NİN BİR MENÂKIB DAHİ²

Ve gine nakl-i sahîhle menkûldır kim her-bâri ki pâdişâh gazâyâ giderdi. Hâcî İsâ Dedem’in mekânında kâim iken süngü yaraları, kılıç yaraları bir zamân işlerdi. Nitekim Kosova’da muhârebesinde ricâl-i gaybla giderken görseydi, bir kâfir bir sipâhî basub boğazlamak kasdında. Andan Hâcî İsâ Dedem irişüb ol kâfiri iki pâre kılub ve sipâhiyi kaldırub, askere ulaştırdı. Meger ol sipâhî Boğa Ovası’nda ağniyâdan bir kimesne imiş. Ba’dehû bir zamân geçüb Hâcî İsâ Dedem merhûm Sultânü’s-sâdât Hazretleri’nün (n.m.) fukarâsına su sığırı inegi alıvirmek niyetine Boğa Ovası’nda, kudretle ol mezkûr sipâhinin evine vâki olmuş. Andan ol sipâhî ferâsetle bildi kim ol kâfiri /130b/ katl eyleyüb kendüsini azâd eden bu kişidir. Andan didi kim yâ Dede, filân vaktin üzerimde ki kâfiri depeleyüb beni azâd iden³ degil misin? diyücek, didi kim hayır kuzı, bizi âdeme benzedi[r]siz⁴ sen diyücek; sipâhî didi kim billâhi’l-azîm kendüni ketm eylemeye kim benim nezrim vardır. Tâ kim edâ ideyim diyücek; Hâcî İsâ Dedem kendüsini izhâr idicek, ol sipâhî gâyet a’lâsından on beş nefer su sığırı inegi seçüb müft bağışlayıcak, Dede merhûm anı sürdirib Sultânü’s-sâdât Hazretleri’nün (n.m.) Kara-pürçek⁵ adlu vakıf köyine teslîm kıldı kim fukarâlar intifâ‘ idtiler. Vallâhü a’lem.

¹ P. ‘yu’ (يو) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘bu’ olmalı.

² H.’de bu başlık şu şekilde yazılmış: Bir Menâkıb Dahi. H.’de bu kısım özetlenmiş.

³ P. ‘andan’ (اندن) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘iden’ olmalı.

⁴ P. ‘benzedi[r]sir’ (بکردسر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘benzedirsiz’ olmalı.

⁵ P. ‘قوة برجك’ şeklinde yazılmış; doğrusu “Kara-pürçek” olmalı. Bkz. Halim Baki Kunter, “Emir Sultan Vakıfları ve Fatih’in Emir Sultan Vakfiyesi”, **Emir Sultan ve Erguvan**, Bursa 2007, s. 189.

HÂCI İSÂ DEDE’NİN BİR MENÂKİB DAHİ¹

Ve gine Babam Hâcî Mustafâ merhûm rivâyet idüb didi kim bir kere Hâcî İsâ Dede rahmetü’l-lâhi aleyh hacdan binüb geldüğü atı nezr eylemiş. Bana buyurdı kim var bu atı bey’ eyle. Pahâsını çırağa dökөлüm kim fukarâya sarf olsun diyücek; ben dahi varub bey’ eyleyüb, beş yüz akçeye satub nazar-ı aliyesine getürdim. Gine buyurdı kim bu akçeyi böyle teslîm itmekden alub varub fukarâya inek alıvirmek evlâdır kim sevâbı munkatı’ olmaya diyücek; akçeyi kiseye koyub zabt eyledim. Andan gelüb Manyâs tevâbiina gelicek didi kim Gelibolı’dan beru birkaç yüz binlik su sığırı² inegi sürilüb geliyorır. İdincik /131a/ kurbine geldi. Varalum inegi andan alalum diyü revâne oldık. Andan İdincik kurbinde³ Külflü Köyi dimekle meşhûr köyde kendüsi ârâm eyledi. Ehl-i karyeyle beni gönderüb didi kim varun, ol binlik ineklerden seçün. Kuyruğı uzun ola, boynızları güzel ola ve memeleri iri ola ve tü[y]leri siyah ola ve genc olalar. Her ne kadar bulursunuz seçün diyücek, varub emri meşrûh üzere seksen nefer su sığırı seçüb, ayırub andan haber viricek; varın emîne gel den pahasını alsun diyü yürüdi. Andan emîn gelüb bahasını karâr idüb hesâb eyleyüb, tamâm yigirmi beş bin⁴ akçe gerek oldı; ammâ akçe hemân beşyüz⁵. Bana emr idüb didi kim Mustafâ ol at pahasını götürüb işbu ineklerin pahasını teslîm eyle diyücek; ol kîseyi açub saydım külliye ineklerin pahası yigirmi beş bine karâr olmuş idi. Tamâm çıkub ne bir artık ne bir eksik diyü rivâyet eyledi. Vallâhü a’lem. Vefâtını bu menâkıble âhir idelim, in-şâ’-Allâhü Teâlâ.

BEYİT⁶

Kime kim erişe Hakk’dan inâyet

Cihân halkından irmez ana nekbet

Denizi yollar ider od gülşen

Taaccüb itme bu işe sakın sen

Bulınmaz hikmet-i Hakk’a nihâyet

Diyelüm noldı pes bâkî rivâyet /131b/

Çü kâmil oldı ve muhtâr Ahmed

Kerâmet gösterir bî-hadd ve bî-add

¹ H.’de bu başlık şu şekilde yazılmış; Bir Menâkıb Dahî. H.’de bu kısım özetlenmiş.

² P. ‘sı’rı’ (صغرى) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘sığırı’ olmalı.

³ P. ‘karnda’ (قرنده) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘kurbinde’ olmalı.

⁴ P.’de ‘bin’ yok, yazılmamış; ama aşağıdada ‘yirmi beş bin akçe’ diyor. Onun için burada da ‘yirmi beş bin akçe’ olmalı.

⁵ P. ‘beşyür’ (بشيور) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘beşyüz’ olmalı.

⁶ H.’de ‘beyit’ başlığı var ama beytin içeriği yok.

NAKL-İ SAHÎH¹

Ve gine nakl-i sahîhle menkûldir Âşık Paşâ oğlu Pîr Azîz rahmetüllâh rivâyet idüb didi kim ol vakit kim İslambol gazâsına vardık. Gördim Hâcî İsâ Dede merhûm anda gelmişin. Ben didim yâ Hâcî karındâş, işbu yıl sizi Hicâz² seferine gitdi diyü istimâ' olındı idi. Ne oldı kim gine bunda hâzır olmuşsuz? diyücek, ayıtdı kim yâ karındâş, belâ kıbel-i Hakk'dan emirlenüb Hicâz'a müteveccih olmuşdım. Andan kıbel-i Hakk'dan buyurık oldı kim teveccühin olub ve hâlis niyyetün olduğu ecilden haccın makbûl oldı. İmdi işbu yıl İslambol feth olınsa gerek, dön var ol gazâda bile ol diyü buyurdılar. Ol ecilden geldim, didi; çünkü bu kelâmı işidüb İslambol fethine şühemiz def' olıcak; Allah'a hamd eyledik ve andan didim kim yâ karındâş, eger bu muhârebede bir fevt olursavuz lutf idüb meyyitimizi siz gasl idesiz diyücek, didi kim biz sizi³ gasl itmek hod müyesser degildir; ammâ siz bizi⁴ gasl idesiz in-şâ'-Allah diyü buyurdu. Âkıbet eyle vâki /132a/ oldı. Son hacc seferlerinde bile bulunub bu tarafa gelürken Hâcî İsâ Dede merhûma hastalık vâki oldı. Vaktihâ varub hâlini istifsâr iderdik. Bize iderdi kim biz⁵ size gele, hemân itmez Germiyân cânibinden yoldaş olıruz. Zîrâ toprağımız andandır, didi. Fi'l-vâki ol vakit kim çaya yetişdik, kondık. Ol gice merhûm Hâcî İsâ Dede karındâşım âhirete intikâl itdi⁶, rahmetü'l-lâhi aleyhi rahmeten vâsiaten; ve andan nefesleri yerine gelüb biz gasl⁷ eyledik. Hîn-i gaslde her-bârî ki döndürmek dilerdim, kendüsi döner idi ve nakl itdiği vaktin ellerini namâza turmuş gibi göğüs üzere komışdı. Hîn-i gaslde bize ol kerâmet dahi izhâr eyleyüb, kendü ellerini yanına indirdi. Gasl tamâm olıcak ellerini kaldırub gine gögsine kodı. Andan makâbir civârında, yol kenarında defn eylerler. Tâ kim zâirün⁸ ola. Şimdiki hâlde ol diyârın halâyık anun türâbı civârıyla müşerref olub istifâ[de] idinürler. Hattâ insân marazına ve hayvânât cinsine türâb cevheri erincedir

¹ H. 'de bu kısım özetlenmiş.

² P. 'hicâr' (حجار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hicâz' olmalı.

³ P. 'siri' (سري) şeklinde yazılmış; doğrusu 'sizi' olmalı.

⁴ P. 'biri' (برى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bizi' olmalı.

⁵ P. 'bir' (بر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'biz' olmalı.

⁶ P. 'idi' (ایدی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'itdi' olmalı.

⁷ P. 'asl' (غسل) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gasl' olmalı.

⁸ P. 'râirün' (رائرون) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zâirün' olmalı.

ve ol [vi]lâyetin halâyıkı rivâyet idüb iderler kim sâbikan انطق şerrinden meyyitimüz incinüb çok elem çekür idi. Hemân kim Hâcî İsâ Dede cism-i şerîf bu arada defn olalıdan tağdan انطق inmedi. Şerrinden halâs oldık diyü hamd iderler ve andan Âşık Paşâ oğlı /132b/ Pîr merhûm rivâyet idüb didi kim ol vaktâ kim merhûm Hâcî İsâ Dede karındâşım gasl idüb andan İslambol'a geldim. Varıb Sultân Mehmed'in elin öpüb oturırken, merhûm Sultân Mehmed benden bir müşkil nesne istifsâr eyleyüb, suâl eyledi. Meger kim sâbikan ol suâl-i nesnei, Hâcî İsâ Dede merhûmdan suâl eyleyüb esrârına vâkıf olmuş imiş. Ben hilâfını cevâb viricek, merhûm Sultân Mehmed, ermiş Hâcî İsâ Dede diyü üç defa kelimât idicek; ben didim: Hemîşe Hüdâvendigâr Hazretleri sıhhatde ve selâmetde olsunlar. Hâcî âhirete intikâl itdi¹ diyücek; Sultân Mehmed didi kim el-hükmü lillâhi'l-vâhidi'l-kahhâr ve andan didi kim ne yerde defn olındı? diyücek, merhûm Sultân Mehmed ayıtdı kim elhamdü lillah benüm memleketimde defn olunmuş. Dahi dizi üzerine gelüb mahzûn ve müteellim olub², gözi yaşını silmege başlayıcak; hemân ben bî-huzûr olub duâ eyleyüb, kalkıb revâne oldım diyü rivâyet eyledi. Rahmetü'l-lâhi aleyhim ecmaîn. İmdi bu arada Hâcî İsâ Dede merhûmın menâkıbı deryâdan katre ve güneşden zerre zikr olındısa. Mîn ba'd anun kâim-i makâmı ve muhtârı ve hayr-i halefi ki Hâcî Mustafâ dirler idi. Yümn için anun menâkıbından birkaç kelimât zikr idelim. Tâ kim nazar idüb ve istimâ' idenlerün nûrı ve şevki ziyâde ola.

BEYİT³ /133a/

<i>Çü dinledik bu sırrı eyle gülzâr</i>	<i>Geçer dünyâyâ mağrûr olma ey yâr</i>
<i>Eger⁴ gâfil yürime kim ölürsin</i>	<i>Kamû itdiklerin birbir bilürsin</i>
<i>Niceler varu ben kabrinde gelmez</i>	<i>Kişiye son pişmân ıssı kalmaz</i>
<i>Nasîhatdır sözüm red itme zinhâr⁵</i>	<i>Sakın fırsat dimen fevt itme zinhâr</i>
<i>Nice bir viresin ıssın ziyâne</i>	<i>Menâkıb geldi bir dürlü iyâne</i>

¹ P. 'idi' (ایدی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'itdi' olmalı.

² P. 'olub' iki kere yazılmış.

³ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

⁴ P. 'aker' şeklinde yazılmış; doğrusu 'eger' olmalı.

⁵ P. 'rinhâr' (رنهار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zinhâr' olmalı.

ŞİMDEN GİRÜ HÂCI İSÂ DEDE’NİN KÂİM-İ MAKÂMI HÂCI
MUSTAFÂ’NIN MENÂKIBINA ŞÜRÛ’ İDELÛM¹

Revân-ı izzet girîn ve nâkılân-ı saâdet karîn ider: Bu Hâcî Mustafâ ki mezâr-ı şerîfi Emîr Sultân Hazretleri’nin civâr-ı şerîfinde ola[n] mekteb-i şerîf dîvârı dibinde olub, ol Hâcî Mustafâ’dır ki yukarıda geçüb Emîr Sultân Hazretleri bunlar için dahi hâl-i hayâtında Bâyezîd-i Bistâmî mertebesinde olacaktır, diyü buyurmuşlardır denilmiş idi. Ziyâde mertebede ulu kimesne olub, Hâcî İsâ Dede merhûm Hazretleri’nin hâl-i hayâtında yakîn hâdimi ve her seferlerinde ve huzûrlarında bile hizmet-i hürşîd menziletlerinde olmuş ehass-ı eshâbı ve ba‘de vefâtihî² kâim-i makâm ve halîfeleri olub, Hâcî İsâ Dede Hazretleri buyurdılar ki bin makâmâtıdan bir makâm komadım. İllâ Hâcî Mustafâ’ya cümlesin seyr itdirdim ve ba‘dehû nakl olunmuşdur ki sulehâdan bir pîr-i azîz şimdiki hâlde hayâtdadır. Rivâyet idüb didi kim bir gün Hâcî /133b/ İsâ Dede merhûmın sohbetinde hâzır idik. Esnâ-yı kelâmıda didi kim işbu Hâcî Mustafâ ben muhtâr ve kâim-i makâm idindim. Tâ kim tasarrufâtını ve derecâtını benden ileri iletmeyince. Meselâ alâniyen Hazreti Rasûl’e (s.a.v.) bulışdırıb mübârek elini öpdirdim ve andan Hızır Peygamber salavâtü’l-lâhi aleyh bizi³ karındâş idinüb dururlar idi. Bunı anlara bulışdırdım. Oğıl idindiler. Oğıl akrebdir karındâşdan ve andan hâl-i hayâtında tasarrufât iki nev‘le bizden ziyâde olsa gerekdir ve andan kıyâmet gününde halk olduğumuz vaktin cümle evliyâullah Hazreti Rasûl’e (s.a.v.) istikbâle varılsa gerekdir. Andan ol vakitte kimesneye ziyâde teklîfât olunmayub, her evliyâ indellah merâtibi mikdârı ileri yürise gerekdir. Ol hinde Mustafâ bizden iki adım ileri yürise gerekdir. Andan sonra ehlullah cennetde makâmlu makâmına vâsıl olıcak, Mustafâ’nın makâmı iki derece benden a‘lâ olsa gerekdir, didi. Vallâhü a‘lem.

VE GİNE MENKULDIR Kİ⁴

Merhûm ve mağfûr Yahyâ Halîfe Hazretleri rivâyet idüb ayıtdı kim ol vakit kim Hazreti Emîr’in (n.m.) âsitâne-i şerîfine yüz¹ sürüb ve muhibb-i sâdıkı olıcak,

¹ H.’de bu başlık şu şekilde yazılmış: Şimdengeru Hâcî Sultân’ın Kâim-i makâmı İbrâhîm Edhem Mertebesinde Olub Sultânü’s-sâdât Hazretleri’nin Bâtınımızı İki Dervîşe Virdik Diyü Buyurdıkları Dervîşlerin Evvelkisi Hâcî İsâ Dede Ve İkincisi Hâcî Mustafâ Dede’nin Menâkıbına Şürû’ İdelim. H.’de bu kısım özetlenmiş.

² P. ‘ba‘dehû vefâtihî’ yazılmış; doğrusu ‘ba‘de vefâtihî’ olmalı.

³ P. ‘biri’ (بری) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘bizi’ olmalı.

⁴ H.’de bu kısım özetlenmiş.

hulefâlarını² tetebbu‘ eyledim. Anlarda kendü ilmimden ziyâde ilim bulunmadığı ecilden, bende teslîm-i küllî bulunmadı. Tâ kim nasîb olub hacca müteveccih olduk da azîzlerden Dâvud Halîfe ve Gelibolı halîfesi /134a/ Alâeddîn Halîfe ve Kamur oğlu Sinân Halîfe ve Hâcî İsâ Dede’nin kâim-i makâmı Hâcî Mustafâ Dede Hazretleri rahmetü’l-lâhi aleyhim ecmaîn işbu mezkûrûn azîzler cem‘ olub, Hicâz seferine müteveccih olub oldık da vaktâ kim Kuds-ü Mübârek’e şerrefeha’l-lâhü vardık. Ramazân gicesi anda bir vâkıa gördim. Tabîrinde âciz-i mütehayyir kalub, duhâ vaktine deg meşgul olub ıslâh-ı âdemden kimesneye dahi takrîr eylemedim. Duhâ vaktinde gördim. Hâcî Mustafâ Dede Hazretleri duâ eyledi diyücek; ayak üzerine gelüb redd-i selâm eyledik ve ne buyurırlar diyücek ol dervîş didi kim eyü vâkıa gördiler. Mübârek olsun didiler. Andan merkeb kim vâkıalarında binmişlerdi. Ol bu dünyâdır ve zahrında altundan eyer kim vardı. Anun işâreti kendünün ilmi ile amel eyledikdir ve andan merkebin ayaklarında altundan na‘li kim var idi. Anun işâreti kendünün şerîat muhkem olduğudur³ ve andan ol merkebin başındaki altun uyanı var idi. Kendüler üzerine binüb ve dizginin dutub giderler idi. Anun işâreti oldır kim tarîk-i müstakîm hak yoldır kim sülûk idüb mücâhede kılub gide durırsız. Allâhü Teâlâ şaşurtmaya⁴ in-şâ’-Allah ve hem mübârek ola, hoş vâkıa gördiler diyüb hem vâkıamı ve tabîrini tashîh eyleyicek; ben didim kim işbu azîzin /134b/ keşf-i kerâmeti böyle⁵ olıcak metbû‘ının merâtibi nice ola diyü teslîm-i küllîme sebeb, bu kerâmet oldı diyü rivâyet eyledi. Allâhü a‘lem.

BEYİT⁶

<i>Ricâ-yı rahmet umarsın Hüdâ’dan</i>	<i>Kıl istimdâd-ı himmet evliyâdan</i>
<i>Ki bunlar⁷ bâbıdırurur hak yolının</i>	<i>Delîlidir hakikat menzilinin</i>
<i>Rasûlin sünnetin ihyâ iderler</i>	<i>Anun yolını gözleyüb⁸ giderler</i>

¹ P. ‘yür’ (يور) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘yüz’ olmalı.

² P. ‘hulefâlarıtı’ (خلفالرتي) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘hulefâlarını’ olmalı.

³ P. ‘oldı’ıdır’ (اولدوعدر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘oldığıdır’ olmalı.

⁴ P. ‘şaşurmaya’ (شاشورميا) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘şaşurtmaya’ olmalı.

⁵ P. ‘böble’ (بوبله) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘böyle’ olmalı.

⁶ H.’de ‘beyit’ başlığı var ama beytin içeriği yok.

⁷ P. ‘nunlar’ (نونلر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘bunlar’ olmalı.

⁸ P. ‘gözlayüb’ (گوزلايت) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘gözleyüb’ olmalı.

Şunun kim şeyh yokdur gör Rasûli

Ki şeytân oldu şeyhi hem delîli

Eger kıldınsa bu sırra ikâmet

Diyelüm gine bir dürlü kerâmet

VE GİNE MENKULDIR KİM¹

Tevâbi-i Gönen'de Tavla dimekle meşhûr karyenün imâmı vardı. Sulehâdan bir azîz idi. Rivâyet idüb didi kim meger bana bir yıl Hicâz seferine sevdâsı vâki oldı²; ammâ fakrim dahi gâlib ve illâ huzûrım kalmadı. Andan tetebbu' idüb dört yüz mikdâr akçe ihzâr idüb ve bir merkehim dahi vardı. Bunu fikr eyledim ki varub Burûsa'da Hazreti Emîr'i (n.m.) ziyâret eyleyüb ve andan Hâcî Mustafâ Dedem Hazretleri'ne buluşub, hâlimi arz idem; görem kim nice /135a/ nefes sâdır olur diyü eyle eyledim; çünkim buluşub mübâre[k] elini öpüb hâlimi arz idicek; didi kim işbu gice Allâhü Teâlâ'nın emriyle melâikeler gelüb huccâcı deftere aldılar. Seni dahi defter kayd eylerler. Gamm çekme kim hacca varır gelürsin diyücek; ben ayıtdım kim fakrim var. İmdi ol husûsıma dahi himmet idün didim. Andan didi kim götürü ne mikdâr nesnen var? Görelim³ diyücek; ben dahi kisemi eline virdim. Alub mübârek elini içine sokub karışdırdı. Gine⁴ bana virdi ve andan didi kim harclan var, harclan gel; ammâ zinhâr⁵ sayma, didi. Andan gine mübârek elini öpüb dahi revâne oldım. Andan vüsatle harc eyleyüb ve nice fukarâyâ tasadduk eyleyüb, varıb geldim; çünkim Burûsa'ya gelüb didim kim min ba'd mekânıma iki günlük yer kaldı. İşbu akçe sayub göreyim, hâl nicedir? diyüb, gaflet⁶ galebe eyledü. Kısmet ancak idi ola, sayub gördim. Gine tamâm dört yüz akçe⁷ yerinde idi ve andan sonra az az kesilüb ol berekât elümden gitdi, diyü ağılardı. Vallâhü a'lem.

BEYİT⁸

Eger aldınsa nûrı şevk-i Hakk'dan

Gönül levhine yazgıl bu sebakdan

Sana viren bu mülki alısardur

Kamû azâ amelden kalısardur /135b/

Azuk ol râh-ı pâyâna nenvar

Kolaysa tuhfe ol sultâna nenvar

¹ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Bir Menâkıb-ı Şerîfleri Dahî. H.'de bu kısım özetlenmiş.

² P. 'oldı' kelimesi iki kere yazılmış.

³ P. 'görrelüm görelüm' yazılmış; 'görrelüm' fazla yazılmış.

⁴ P. 'gine' derken 'nun' harfinin noktası konmamış.

⁵ P. 'rinhâr' (رِنْهَار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zinhâr' olmalı.

⁶ P. 'gaflet' derken 'fe' harfinin noktası konmamış.

⁷ 'akha' (اَقْحَا) şeklinde yazılmış; doğrusu 'akçe' olmalı.

⁸ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

Mukarrerdir bu hod züvvârsın gerekdir O âlî Hazret tursan gerekdir

Olan aklı bu sırrın fikrin eyles Menâkıb geldi gine gör ne söyles

MİN BA‘D SULTÂNÜ’S-SÂDÂT HAZRETLERİ’NİN (N.M.) KERÂMET-İ
RÛHÂNİYYESİNDE BEYÂN İDELÜM¹

İşbu kazâya bizim zamânımızda vâki olmuştur. Bir yıl Babamız Hâcî Mustafâ Dede dedikleri merhûm, huccâcla hacca müteveccih olmuşlar idi. Merhûm babamız Hâcî Mustafâ her-bâri ki hacca varsalar, gine avdet idicek; otuz veyâhud kırk nefer muhtârlarından bilesine tekrâr Kuds-ü Mübârek ziyâ[re]tine şerrefeha’l-lâhü alub giderdi. Andan mâ-adâ huccâca icâzet² virib, Şâm’a gönderdi. Pes ol Şâm’a müteveccih olan huccâc da iki nefer karındâşlar vardı. Birisine Hâcî İbrâhîm ve birisine Hâcî Halîl dirlerdi. Andan Hâcî Halîl zahîr³ zahmeti⁴ ârız olub, sefer üzere şiddetle za’f galebe idüb, hattâ yol nısfına varınca derece-i mevte yetişüb, karındâşı Hâcî⁵ İbrâhîm rivâyet idib didi kim kaçan kim Ali dedikleri arab köyine vardık. Andan anda kâfile bir iki gün ârâm⁶ eylediler ve ol gün ecinnedâşım Hâcî Halîl derece-i mevte yetişib, endâm hareketden kalub ricâm munkatı’ olub pambuk birle ağzına sucağız sürerin. Meger bir sâlih kişi kâfileden /136a/ îadeye gelüb gördi kim derece-i mevte yetişmiş. Bana didi kim ne durırsın vâlideynin dahi hayâtda. İmdi anları yakub bu gurbetde firkattesin⁷. Yanınca gurbetde⁸ duâ makbûldir. Varub bir halvet yerde Sultânü’s-sâdât Hazretleri’ne çağırub zârlık ile yuhtemeldir, uluvv-i himmeti yetişib karındâşın sıhhat bula, didi. Andan segirdüb kâfileden taşra çıkub bir halvet⁹ yer varıb ol derecede zâr-giryân idüb çağırılmışın kim bî-hod olub düşmüşin. Andan bir zamân geçüb aklım îade idicek, didim kim eyvâh karındâşım gitdi. Ola kâfileden göçmeden bâri defn ideyin diyüb, varıb gördim ki karındâşım sıhhat bulmuş, oturır. Hemân varıb yüzimi yüzine sürüb Allah’a hamd eyledim. Ba‘dehü

¹ H.’de bu başlık şu şekilde yazılmış: Sultânü’s-sâdât Hazretleri’nin Kerâmât-ı Bâhirelerinden Bir Kerâmâtı. H.’de bu kısım özetlenmiş.

² P. ‘icâret’ (اجارت) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘icâzet’ olmalı.

³ P. ‘zahîr’ (زحیر) ‘noktalı ha’ ile yazılmış; doğrusu ‘noktasız ha’ ile olmalı.

⁴ P. ‘rahmeti’ (رحمتی) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘zahmeti’ olmalı.

⁵ P. ‘câcı’ (جاجی) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘hâcî’ olmalı.

⁶ P. ‘âzâm’ (ازام) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘ârâm’ olmalı.

⁷ P. ‘firkannesin’ (فرقنه سن) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘firkattesin’ olmalı.

⁸ P. ‘garînde’ (غرينده) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘gurbetde’ (غربنده) olmalı.

⁹ P. ‘halvet’ derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış; حلوت şeklinde yazılmış.

yevmen fe-yevmen sıhhat üzere olub, kemâ-kân oldu. Ol tarafda Hâcî Mustafâ Dede Hazretleri Kuds-ü mübârek yolında huccâca tenbîh eyleyüb, dimiş kim kazıyyeden haberinüz¹ yok kim bir aceb hâldi. Şâm yolında bugünkü gün Hâcî Halîl derece-i mevte varıb vefâ[t] iderken; ulu karındâşı Hâcî İbrâhîm bir halvet yere çıkub Sultânü's-sâdât Hazretleri'ne (n.m.), an kalbin samîmin tazarru'² eyleyüb çağırdı. Andan Sultânü's-sâdât Hazretleri Allâhü Teâlâ Hazreti'ne tevakku' idüb yigirmi yıl ömür alurdu. Andan Hâcî Halîl âfiyet bulub, halâs oldu. Min ba'd Hâcî Halîl yigirmi yıl dahi ömür sürse gerekdir diyücek; /136b/ mezkûr birâderler tevâbi-i Manyâs'da olurlardı. Bu nefîs halâika münteşir olub her kişi murâd idinüb hesâb eylediler. Tamâm yigirmi yıl dürüst ömür sürüb, andan irtihâl eyledi. Vallâhü a'lem. Eyle ecel-i mutlak var kim لا يستأخرون ساعة ولا يستقدمون³ yanî ne bir sâat eksik olur ve ne bir sâat artuk olur. Bir dahi ecel-i muallak var kim şol sâbikan mezkûr yanî Kâbetullah'da şol bir taşdan yarılıb çıkan yigidin üç günlük ömri o kursayla otuz yıl ömür olduğu gibi, Allâhü Teâlâ ölümler diriltmege kâdirdir. Kudret izhâr itmek ecliçün dos[t]larının tevakku'ını bahâne eyleyüb tekrâr ömür virse, ne aceb ola? Nitekim, Hazreti Rasûlullah (s.a.v.) hadîsinde buyurdu kim الصدقة ترد البلاء و تزيد العمره⁴ ve gine buyurdu kim صلوا ارحامكم زاد الله عمركم⁵. Vallâhü a'lem.

VE GİNE BİR MENÂKİB DAHİ⁶

Vaktâ kim Uzun Hasan'a sefer olıncak, Mihâlic tevâbiinde bir sâlih sipâhî gelüb Babamız Hâcî Mustafâ rahmetü'l-lâhi aleyh didi kim işbu Sultân Mehmed

¹ P. 'haberinüz' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حبركوز şeklinde yazılmış.

² P. 'tasarru' (تصرع) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tazarru' olmalı.

³ Manası: 'Ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.' (A'râf Sûresi 7/34).

⁴ Manası: Sadaka belayı def eder ve ömrü uzatır. H.'de تزداد العمر و ترد البلاء şeklinde yazılmış. Muhammed bin Süleyman el-Mağribî er-Rudânî, **Cem'ul-Fevâid min Câmi'il-Usûl ve Mecma'iz-Zevâid**, trc. Yusuf Özbek, Ocak Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2007, c. III, s. 72, Hadis nr: 2821. Rudânî'nin Taberânî'nin "*el-Mu'cemu'l-Kebîr*"inden aldığı hadis şu lafızlarla geçmektedir: ان الصدقة المسلم تزيد في العمر و تمنع مينة السوء و يذهب الله بها الكبر و الفخر (Müslümanın verdiği sadaka ömrü uzatır, kötü bir ölümden korur, ve yüce Allah bu sadaka ile kibri ve övünmeyi giderir.)

⁵ Manası: Sıla-i rahim yapınız ki Allah, ömrünüzü artırsın. Rudânî, **a.g.e.**, c. III, s. 53, Hadis nr: 2775. Rudânî'nin Taberânî'nin "*el-Mu'cemu'l-Kebîr*"inden aldığı hadis şu lafızlarla geçmektedir: صنائع المعروف (İyilik yapmak kötü felaketlerden korur, gizli olarak verilen sadaka yüce Allah'ın öfkesini dindirir, akrabalarla bağlantıyı kesmemek de ömrü artırır.)

⁶ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Ve yine Bir Dahi. H.'de bu kısım özetlenmiş.

müselmân üzere sefer ideyürir. Eger âhiretimüze zararı varsa tımardan vaz gelüb gitmeyelüm diyücek; Babam merhûm didi kim /137a/ yakîn zamânda umûmen Rûm Erenleri Sultânü's-sâdât Hazretleri'ne gelüb didiler kim Sultânım, işbu Sultân Mehmed'e fırsat dilemege, ceddin Hazreti Rasûl'e varmağa (s.a.v.) himmet olınsa diyücek; nola babam, varalum didik de hemân bir demur kır at hâzır itmiş. Andan Sultân Hazretleri'ni bindürüb revâne oldılar. Kaçan kim nazar-ı âliyesine vusûl buldik da geçüb yanına oturıcak; ol tarafda Uzun Hasan'un mem[le]kâtinün erenleri dahi umûmen göz erimi yerde gelüb turdılar. Andan Sultân Hazretleri didi kim yâ Ceddî, bizim Mehmed'e himmet eyle diyücek; Hazreti Rasûl (s.a.v.) yâ veledî, fırsatı ana virdik diyücek; Uzun¹ Hasan memleketinden gelen erenler külliye tağlılub belürsüz olub gitdiler. Hemân oldı kim emr tamâm olub Sultân Hazretleri'ni devletle gine makâmına götürüb, Rûm Erenleri yerine avdet eyledi. İmdi varın işbu seferden men olunman; ammâ bilmiş olın kim anların kanı helâl ve rızkı² harâmıdır. Hazer³ idin diyü buyurdu.

GIBBU HÂZİHÎ

Ol râvîler kim zikr olunmışdır. Birine kim Zâkir⁴ Ali dirlerdi. Ol zât-ı şerîfin (n.m.) hîn-i hayâtında ve hîn-i memâtında zâkir idi. Şöyle kim bin nefer kimsedür heme zikr itseler mezkûr sadâsı cümlesinden mümtâz idi. Şöyle kim on gün leyles ve nehâr kelimât ider olsa, Sultânü's- /137b/ sâdât Hazretleri'nin (n.m.) kerâmetinden gayri kelâm söylemezdi. Mezkûr azîz bizim kelâmullah üstâzımız idi rahmetü'l-lâhi aleyh ve andan Ece Baba derlerdi. Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin bevvâbı; yanî kapucusı idi. Bu dahi kemâ-kân gün leyles ve nehâr kelimât ider olsa, Hazreti Mahdûm'ın (n.m.) kerâmetinden gayri kelimât itmezdi. Bu mezkûr Ece Baba'nın öyle hem-civâr idik. Pîr olmuş idi. Namâza rükûıyla kıyâmı bir idi. Vezâyifimizdi, oturduğı yerde gazzazlık işleyüb kendü elceğizi emegin yirdi. Vaktihâ varub nazarında bir zamân oturub kelimât iderdik. Hem rivâyet idüb ve hem gözinün yaş durmayub akardı ve andan râvî Nebî Hâce merhûm, anun ile hem-civâr idik. Dembe-dem varub mübârek cemâlini müşâhede idüb kelimât iderdik. Ol dahi kezâlik on

¹ P. 'urun' (اورون) şeklinde yazılmış; doğrusu 'uzun' olmalı.

² P. 'rırkı' (ررقى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'rızkı' olmalı.

³ P. 'harer' (حرر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hazer' olmalı.

⁴ P. 'dâkir' (داکر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zâkir' olmalı.

gün leylem ve nehâr kelimât ider olsa, Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin kerâmetinden gayri kelimât itmez. Bir gün babamız merhûm ile mescidden eve gelüb havli kapusını feth idince, merhûm Nebî Hâce dahi akabimizce evi önüne gelmiş ve andan nidâ eyleyüb didi kim yâ Hâce karındâş, andan babam merhûm didi kim ne buyurursız? Hâce andan didi kim bir aceb kazıyye oldu bu gice. Sultânü's-sâdât Hazretleri'ni gördim (n.m.). Hayâtındaki gibi kemâ-kân oturmuşlar. Murâkıb, biz mukâbilesinde el kavuşurub durırken umûmen tabakat erenleri yanî ricâlü'l-gayb ahv[â]l-i âleme nâzır olanlar geldiler, mukâbilesinde /138a/ tapu idicek mübârek başını kaldırub aleyke's-selâm diyücek; didiler kim Sultânım, Hâcî Mustafâ'nın üç tayları var. Anları nazar-ı âliyenüze getü[r]sin. Size yararı varsa tımar eylesin diyücek; nola getirin babam, diyüb gine murâkıb oldu. Andan büyük tayı hâzır itmiş, çekdiler. Mübârek başın¹ murâkıbdan kaldırmadı. Bu ol karındaşım idi kim ana rahminde kırklardan yazılıb iki yılda vücûda gelmiş idi. Andan evsat tayı çekdiler. Mübârek başını kaldırub didi kim babam, varın buna terbiye idüb tımar eylen kim bu bize gerekdir diyü emr idicek; mezkûrûn ricâl-ü gayb ol iki tayı salıvirüb buna tımar ve terbiye için zabt eylediler. İmdi bilmiş olun kim uluvv-i himmet katınız dağına oldu diyü buyurdu. Pes biz bende mücrim ol vakitden beru tâ ilâ yevminâ hâzâ iderdik kim biz hod fi'd-dünyâ ve'l-âhire anun âlî himmetine muhtâcız. Acabâ biz anların nelerine gerek olavız? diyü, âlem-i tehayyürde idik. Meger kim sâbikûn azîzler irtihâl idüb, meşreb-i a'lâsından ve kerâmet-i uzmâsından takrîr ider kimse kalmayub bizim takrîrimüz ve tevcîhimüze muhtâc olsunlar gerek imiş. Biz dahi ihtilât-ı nâsdan mahfûz olmayub her kişiye takrîr itmeklik emr-i azîmdir; ammâ üzerimize farz-ı ayn gibi olmuştır. Maa hâzâ derece-i pîrlige dahi vasl olındı. Biz dahi mütereddidüz kim acabâ bu gün mi geldiler veyâhud irte mi بل ile olsa? /138b/ Kable'l-mevt lâzım oldu. Sultânü's-sâdât Hazretleri'nin (n.m.) meşreb-i a'lâsını ve kerâmet-i uzmâsını mezkûrûn râvîlerden² me'hûz³ olan kim gönül levhinde merkûm idi. Pes ol deryâdan bir katre ve ol şemsden bir zerre zuhûra getirüb bir kitâb idem kim min ba'd biz hâcet olmayub, işbu kitâbımızdan her zamânda intifâ' idüb yanî âhere⁴ mürtebit

¹ P. 'basin' (باسن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'başın' olmalı.

² P. 'râvîlerden' (راویان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'râvîlerden' olmalı.

³ P. 'me'hûz' (ماحود) şeklinde yazılmış; doğrusu 'me'hûz' olmalı.

⁴ P. 'âhere' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; احره şeklinde yazılmış.

olmayub; anun rûh-ı şerîfinden istimdâd ideler kim zîrâ eşref evlâd seyyidü'l-mürselindir ve sultânü'l-meşâyih ve kutbu'l-aktâbdır. Nitekim sâbikan rivâyet olunmuşdur: Ol [va]kit kim Rasûl'in (s.a.v.) ravza-i mutahharası mukâbilesinde, ceddine tâpu idüb selâm virdiği vaktin aleyke's-selâm yâ eşref evlâdı, didüğü musahhah ve mukarrerdir. Eyle olsa bu haslet kifâyet ider. Kutbu'l-aktâb olub ve sultânü'l-meşâyih olub ve umûmen Rûm Erenleri hikmete¹ mahkûm ve fermânına musahhar olmalarına; ammâ ba'zı² yerlerde tevâtür-i ahbârla rivâyet bulunur ve illâ her kazıyye³ künhiyle zikr olunmak nâdirü'l-vukû'dır. İmdi fi'l-hakîka biz hikmeti Lokmân'dan ahz idüb halâyika⁴ ifşâ ider gibiyüz. Vallâhü a'lem.

BEYT⁵

<i>Gine dinle buyurdu şâh-ı kevneyn</i>	<i>Saâdet göklerinde mâh-ı kevneyn /139a/</i>
<i>Rivâyet itdiler ashâb-ı a'lâ</i>	<i>Ki râzı olsun anlardan Teâlâ</i>
<i>Didi öldim saâdet kondı başa</i>	<i>Şu vakit kim cenneti kıldım temâşâ</i>
<i>Ak incüden saray-ı hücreler var</i>	<i>Çü gördim bir arada bilgil ey yâr</i>
<i>Didim yâ Cebrâil bunlar kimündür</i>	<i>Ya bu nice saâdet ehlinündür</i>
<i>Didi Cebrâil çü sordın bunu bana</i>	<i>Ki dört dürlü kavimdir giren ana</i>
<i>Birisi bu yedüre hoş taâmı</i>	<i>Biri de nerm ide halka kelâmı</i>
<i>Biri dahi orucu çok tutandır</i>	<i>Bu fânîyi o bâkîye satandır⁶</i>
<i>Biri dahi kılan⁷ dünle namâzı</i>	<i>İl uyurken iden Hakk'a niyâzı</i>
<i>Gel imdi sen taleb eyle buraya</i>	<i>Kıyâmetde giresin ol saraya</i>
<i>Nice bir viresin nefse murâdı</i>	<i>Eger misin kıyâmetde sırâtı</i>
<i>Kazanub yanî bu mâlı nidersin</i>	<i>Çü mâlın bunda kalur sen gidersin</i>
<i>Alub gideceğin bir pâre bezdir</i>	<i>Bu sözi anla kim gerekli sözdür</i>

¹ P. 'hikmene' (حکمنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hikmete' olmalı.

² P. 'ba'sı' (بعض) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ba'zı' olmalı.

³ P. 'kasıyye' (قصیه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kazıyye' olmalı.

⁴ P. حلاق şeklinde yazılmış; doğrusu 'noktalı ha' ile olmalı.

⁵ H.'de hem 'beyit' başlığı hem de beytin içeriği yok.

⁶ P. 'satattır' (مستدر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'satandır' olmalı.

⁷ P. 'filan' (فلان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kılan' olmalı.

Niceler varı ben kabrinde gülmez *Kişiye son peşîmân ıssı kılmaz*
Yile virme bu ömr-i nâzenîni *Kabûl eyleme ol âhiret gamını*
Gel uyma nefis-i şeytâna hazer kıl *Menâkıb geldi gine hoş nazar kıl /139b/*

GİNE¹ NAKL OLINMIŞDIR Kİ²

Hâcî Mustafâ Dede Hazretleri'nin bir oğlu ana rahminde iki yıl tamâm eglenmiş idi ve ol zamânda³ merhûm, mağfûr Hâcî İsâ Dede hayâtda. Ol mezkûr oğlan çünkim ana rahminde bir buçuk yıl mikdâr eglenicek; Hâcî İsâ Dede merhûmdan acabâ hikmet ne iki diyüb suâl eylediler. Andan Hâcî İsâ Dede merhûm didi kim filâ[n] yerde, filân azîz ki kırklardandır. Yakîn zamânda ol âhirete intikâl itse gerekdir. İmdi anun yerine ana rahminde iken işbu oğlanı kâim-i makâm yazdılar. İmdi işbu oğlan ana rahminde iki yıl tamâm habs olsa gerek. Zîrâ ol mezkûr azîzin ömür müddeti ol vakit âhir olub, ol âhirete intikâl itdiği sâat işbu oğlan vücûda gelse gerekdir diyücek; tâbîîn tettebbu' idib gördiler kim fi'l-vâki' ol mezkûr azîz iki yıl tamâm olub âhirete intikâl eylediği sâat, mezkûr oğlan vücûda geldi ve ismini Muhammed kodılar. Andan mezkûr Muhammed sâlih ve âlim olub derece-i isti'dâde yetişicek vâlidî Hâcî Mustafâ Dede merhûm mezkûr Muhammed'i hacca müteveccih oldılar ve andan gelürken huccâc rivâyet idüb ayıtdılar kim Hâcî Mustafâ Dede Hazretleri yevman fe-yevmen ziyâde yürüyüb, isti'câl ider kim gayrı seferlerinde böyle kılınmaz idi. Acabâ hikmet ne iki? Suâl idib görelüm diyüb, bir gün halvet bulub istifsâr eyleyücek /140a/ didi kim işbu bilemce olan oğlan âhirete intikâl eylese gerekdir. İmdi anı vâlidesine irişdirmek için isti'câl iderin diyü buyurdu. Vâkıa âhir eyle olub vâlidesine vusûl bulıcak⁴ bir hafta bile olub andan intikâl eyledi, rahmetü'l-lâhi aleyh.

VE GİNE MENKÛLDIR KİM⁵

Huccâcdan bir kimesne rivâyet idüb ayıtdı kim bir yere giderken korkulur vâkıa görüb, Hâcî Mustafâ Hazretleri'ne tabîr itdirmege varıb selâ[m] viricek; dahi

¹ H. ve yine

² H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'mâ-ramânda' (ما زمانده) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ol zamânda' olmalı.

⁴ P. 'yulucak' (يولجاق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bulucak' olmalı.

⁵ H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Ve Yine Nakl Olinur ki. H.'de bu kısım özetlenmiş.

bendemiz sözün buyurdı kim ol vâkıa kim gördin, işâreti¹ oldır kim bir kış degirmenün var idi. Düñki gün ahşam bir kimesne gelüb un ügidirken, od kaçırub ol degirmenün ortası yanub; ammâ taşları halâs oldı. Hemân ziyânun oldır. Sâir cemâatün heb sağ selâmetdir. Gine önine varıcak eyle bulsak gerekdir, in-şâ'-Allah, didi. Andan çünkim Allâhü Teâlâ nasîb eyleyüb gine mekânıma gelicek; hemân didiginleyin bulub hamd eyledim diyü rivâyet eyledi. Allâhü a'lem.

VE GİNE MENKÜLDİR KİM²

Bâlî Halîfe dirlerdi; bir azîz rivâyet idüb ayıtdı kim Hicâz seferinde giderdim. Yevmün mine'l-eyyâm sülûk-i tarîkatimde aczim fevka'l-hadd olub, hayret galebe eyleyicek; ben didim kim varı ben Hâcî Mustafâ Dede Hazretleri'ne hâlimi arz ideyin. /140b/ Ol kim bana himmet idüb duâ eyleye. Tâ kim benüm müşkilim hal olub, saâdete yetişem diyüb nazarına yetişüb selâm viricek; dahi ben feth-i kelâm eylemeden didi kim Allâhü Teâlâ senin keşf-i kulûbını filân azîz tasarrufında komışdır. İmdi var anun hizmetine yetiş kim murâdın hâsıl ola in-şâ'-Allah diyücek; fi'l-vâki eyle olub ol kimesnenün nazarı yetişüb tahsîl-i murâd oldıktan sonra mezkûr³ azîz bizi muhtâr idinüb âhir kâim-i makâm idindi, diyü rivâyet eyledi.

İmdi işbu azîzlerin ba'zı kerâmetlerini takrîr eyledik. Külliyyen menâkıbları lâ yuhsâ velâ yûadddır. Zîrâ Hakk Tebâreke ve Teâlâ hadîs-i kudsîsinde buyurub ayıtdı kim ⁴ من احبتي فقد احبته فاذا احبته كنت له سمعا و بصرا و يدا و لسانا و بي يسمع و بي يبصر و بي ينطق و بي يبسط diyü buyurdı. Eyle olsa bundan me'hûz bu ola kim Allâhü Teâlâ'nın avn-i inâyeti ve Hazreti Rasûl'in (s.a.v.) şefâat ile işbu saâdete vâsıl olub ve andan Hazreti Hakk'la ittihâd olub Hakk'la işidüb Hakk'la duyub Hakk'la dutub ve her şeyi nazar eyledik de Hakk müşâhede eyleyen kimesnenün ahvâl ve ef'âl külliyyen kerâmet üzerine olur. Eyle olsa ol asl-ı kimesnenün cemî-i ömrinde leylen ve nehâren ve sırran ve /141a/ cehran sâdır olan ef'âl ve akvâl lâ yuhsâ velâ yûadd oldığı aceb olmaya.

¹ P. 'işâreti' (اشرارتي) şeklinde yazılmış; doğrusu 'işâreti' olmalı.

² H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Ve Yine Nakl Olinur ki. H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'medkûr' (مذكور) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mezkûr' olmalı.

⁴ Manası: Her kim beni severse, mutlaka ben de onu severim. Onu sevdiğimde, kendisiyle işittiği kulağı, kendisiyle gördüğü gözü, kendisiyle tuttuğu eli ve kendisiyle konuştuğu dili olurum.

İmdi işbu bahr-i saâdete müsteğrak olan evliyâullah, fenâfillah olup kendü vücûdları katdı kaldı. Cemî-i mâsivâyı adem dutub ¹ لا يخفى عليه شيء emrine vâsıl olub âlem-i mülk-i melekûtta ve ilm-i ceff-i ceberrutdan ve andan fevk ulularıdan ve tahte's-serâdan her şeyi kim nazar eylediler, müşâhede eyleyüb Hakk'dan gayri kimesne görmediler. Eyle olsa bunların aksâ-yı murâdları Allâhü Teâlâ anun rızâsına² tâlib ve râğıb olub; rızâdan gayri vebâl eyleyüb terk eylediler. Nitekim ³حسنات الابرار سيئات المقربين dir. Bu kande kim Hakk'dan gayriden ricâ idüb ümîd⁴ dutalar. Nitekim rivâyet olunmuşdır: Hâcî İsâ Dede merhûm rivâyet eyleyüb didi kim bir kere ol şems-i kevneynün (s.a.v.) mukâbilesinde el kavuşurub turmuş idim. Andan buyurdı kim yâ ümmetümin muhtârı, Allâhü Teâlâ Hazreti'nden emr geldi. Bize sizünçün kim her ne murâdı varsa, dilesün vireyin diyü buyurmuş. İmdi ne dilersen dile diyü emr eyleyücek; ben didim ki yâ Rasûlallah, benüm dünyâma ve âhiretime mahall olanı siz yin bilürsüz. Ola kim biz muhâlifin dileyevüz. Yâ seyyidü'l-mahlûkât⁵, bizimçün dileyüvir diyücek; buyurdı kim yâ benüm muhtârım, şol kim hakkdır eyle didik ve illâ siz kendünüz dilemek emr olunmuşdır diyücek; biz ayıtdık: /141b/ Yâ Rasûlallah, Allâhü Teâlâ Hazreti'nden şunu dilerin kim dünyâda ve âhiretde senün kapunla kendü ka[pu]sından gayri kapuya beni muhtâc eylemeye diyücek; buyurdı kim bârekellâh. Eger biz dahi dileyüvirsek, eyle disek gerekiydi. Pes bu ecilden idi, mezkûrân azîzler dünyâ pâdişâhından vechün mine'l-vücûh ricâ eylemediler. Evkâfdan ve emlâkden ve hedâyâlarından ve sâliyândan hiç birini kabûl eylemeyüb, Allâhü Teâlâ'dan gayri kimesneden temennâ ve tevakku' olmadığı ecilden Allâhü Teâlâ dahi nazar-ı inâyetini ve hidâyetini ve niam-ı zâhiriyyesini⁶ ve bâtınıyyesini bunlardan dirîğ eylemedi. ومن يتق الله يجعل له مخرجا و

¹ Manası: O'na hiçbir şey gizli kalmaz. (Âl-i İmrân 3/5). P.'de 'ha' harfinin noktası konmamış. لا يخفى şeklinde yazılmış; ayrıca P.'de عليه yerine عنه yazılmış.

² P. 'rızâsına' (رصاصه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'rızâsına' olmalı.

³ Aclûnî, **Keşfu'l-Hafâ**, c. I, s. 318. Manası: Ebrârin sevapları, mukarrab olanların günahlarıdır.

⁴ P. 'ümîz' (اميد) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ümîd' olmalı.

⁵ P. 'mahlukât' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; مخلوقات şeklinde yazılmış.

⁶ P. 'zâhirinesini' (ظاهره سني) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zâhiriyyesini' olmalı.

¹ يرزقه من حيث لا يحتسب ومن يتوكل على الله فهو حسبه. Şimdiki hâlde gine makâmları ol tarîk üzere sürilüb geçeyürir. İmdi ol mezkûr azîzler hayât-ı dünyeviye-i keşf-i kerâmet ve velâyetle ve mücâhede-i riyâzet ve ibâdetle geçürüb ve bunun mâ-beyninde ikisi, elli üç kere hicâz seferin itmişlerdi ve cihâd-ı müslimînden her gazâ ki vâki' olur idi. Mezkûr evliyâlar makâmlarında iken süngü yaraları ve kılıç yaraları vâki olub nice zamân işlerdi ve andan sonra âlem-i bekâya irtihâl eylediler. Rahmetü'l-lâhi aleyhimâ ve ale'l-mü'minîne ecmaîn. Şimdiki hâlde mezâr-ı şerîfleriyle zâirûn müşerref olub, her /142a/ hâcet kim dilerler makzi'l-[me]râm olurlar ve gine avdet idüb giderler. Zîrâ² evliyâullahın ervâhına haps yokdur. Tasarrufât-ı ruhâniyyeleri tâ kıyâmete degin kemâ-kân mukarrerdir. Nitekim hadîs-i kerîminde Hazreti Rasûl buyurmuşdır: (s.a.v.), اذا تحيرتم في الامور فاستعينوا من اهل القبور³. Pes bu arada ehl-i kubûrdan medâr, mezâr-ı evliyâullahdır. Ruhlarından istimdâd olına. Pes eyle tatvîl-i kelâm, inde'l-ukalâ terk-i edeb olduğı ecilden mezkûr evliyâların menâkıbı bu arada ale'l-ıktisâr hayırla tamâm eyledik. Hamd ol Allah'ın azametine ve kudretine ve ihsân-ı keremine kim ol dostlarının menâkıb-ı uzmâlarını ve kerâmet-i kübrâlarını işbu bende, mücrim, âsî ve beyne'l-ubbâd efkar-ı nâsı a'nî Yahyâ dilinden zuhûra getürdi. Tâ kim meşgul olan kimesneler mezkûr evliyâların menâkıb-ı lezzetiyle mütelezziz olub ve gönülleri münevver olalar. Allâhü a'lem. عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال خير الناس من ترك الدنيا قبل ان يتركه و عمر قبل ان يدخله و ارضى ربه قبل ان يلقاه⁴.

FİRÂK-NÂME⁵

Âh kim gitdi bunla[r] her ne ki var

Kani kim var bu gün anlara uyan /142b/

Âlemin hâli garîb olmuşdır

Söylesen her kişi andan ağlar

Bu cihân içre ebed kalmış yok

Ne velîdir ne Rasûl-i muhtâr

¹ Manası: Allâhü Teâlâ'nın şöyle buyurduğı gibi: “Her kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu sağlar. Onu hatır ve hayaline gelmez bir taraftan rızıklandırır. Her kim Allah'a tevekkül ederse O ona yeter.” (Talak Sûresi 65/2-3).

² P. ‘rîrâ’ (ريرا) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘zîrâ’ olmalı.

³ Manası: İşler hususunda şaşkına dönerseniz, kafanız karışır; bu durumda kabir ehlinde yardım isteyiniz. Bu söz vr. 61b ve 75b'de de geçmektedir.

⁴ Manası: Nebi (s.a.v.)'den: İnsanların en hayırlısı, dünya onu terk etmeden önce, o dünyayı terk edendir; ve dünyaya dalmadan onu imar edendir; ve Rabbiyle karşılaşmadan önce Rabbinin rızasını kazanandır. عن خير الناس derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış; حير şeklinde yazılmış.

⁵ H.'de hem ‘Fîrâk-nâme’ başlığı hem de fîrâk-nâmenin içeriğı yok.

Cümlesin yer yudaru ben hâk oldı

Adları kaldı hemîndir ahbâr

Bu Hüsâmî'ye Hüdâ rahmet ide

Bunların himmeti ire her-bâr

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ HÂSSASINDA
HALÎFE VE TAMÂM MERTEBEDE MANZÛRLAR OLAN ALAŞEHİR'DE
MEDFÛN ŞEYH SİNÂN HAZRETLERİ'NİN¹ BA'Zİ MENÂKIBIDIR²

Râviyân-ı sahîhî'l-akvâl ve hâkiyân-ı merzî'l-fiâl ider: Alaşehir'de medfûn olan³ Şeyh Sinân Hazretleri ki⁴ yukarıda dahi icmâlen zikirleri geçmiştir⁵. Emîr⁶ Sultân Hazretleri'nin manevî oğulları⁷ ve evân-ı sıbâdan⁸ beru eger kendülerin ve eger⁹ ehillerinindir¹⁰ hüsn-ü hizmet ve kemâl-i terbiyetlerinde perverde olmuş; manzûr ve makbûlleri olub.

GÜFT¹¹

Emîr Sultân'ın ol perverdesidir

Uluvv-i himmeti şermendesidir¹²

Dahi tufl iken ol sâhib-i velâyet

İdermiş nice izhâr-ı kerâmet

Ziyâde ulu kimesne¹³ olub arabî olan “*Vesîletü'l-Metâlib*” adlı¹⁴ kitâbında ider: كان ولي من اولياء الله تبارك وتعالى يدعى بين الناس بالشيخ سنان /143a/ و مرقدہ الشريف ببلدة في بلاده الروم تعرف بالاشهر المستغنى عن البيان تقال ان روحه المطهر احد الارواح المتصرفة التي تمد المتمدين و تربى المريدين الضالين و توصل Kerâmet ve velâyâtı¹⁵ الطالبين المستعدين و جريه بعض العلماء العاملين مزارا و قال والله الامر كما يقال

¹ P. hazrinin (حضرينك)

² H. menâkıb-ı şerîfeleridir

³ H.'de 'Râviyân-ı sahîhî'l-akvâl ve hâkiyân-ı merzî'l-fiâl ider: Alaşehir'de medfûn olan' yok.

⁴ H. Hazretleri'nin

⁵ H. geçmiş idi

⁶ H.'de 'Emîr' yok.

⁷ H.'de 'manevî oğulları' yerine 'veled-i manevîleri' yazılmış.

⁸ H. sabâvetden

⁹ H. gerek

¹⁰ H. Sultân Hündî Hazretleri

¹¹ H.'de hem 'güft' başlığı hem de güftün içeriği yok.

¹² P. 'şermesindesidir' (شرمسنده سيدر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'şermendesidir' olmalı.

¹³ H. kimse

¹⁴ H. adlı

¹⁵ Manası: Allâhü Tebâreke ve Teâlâ'nın velilerinden bir veli idi. İnsanlar arasında Şeyh Sinan diye isimlendirilir; ve onun mezar-ı şerîfi beyana ihtiyaç duymadan Alaşehir diye bilinen Rûm beldelerinden bir beldededir. Onun temiz ruhunun, serkeşlere el uzatan, doğru yolu şaşırmış müridleri terbiye eden, müsait durumda olan isteklileri (Hakk'a) ulaştırın, tasarrufda bulunan ruhlardan biri olduğu söylenir. İlmiyle amel eden âlimlerden bir kısmı bunu tecrübe etmiş ve şöyle demiştir: Allah'a yemin olsun ki iş, söylendiği gibidir. H.'de bu Arapça kısımda الله تعالى yerine sadece الله تعالى

nücûm-i semâdan çok ve hulefâ-i büzürg-vâr ve ahbâb-ı ihtiyârlarına dahi şümar yok olub²; ke'ş-şemsi beyne'n-nücûm sâir hulefâ-i kirâm aralarında meşhûr ve malûm olub, Emîr Sultân Hazretleri'nin³ izin ve⁴ işâretleri ile Alaşehir'e gönderilmiş⁵ ve⁶ anda vardıklarında nice velâyet ve⁷ kerâmetleri zuhûr bulmuş olub; anda câmi-i şerîf ve hânkâh-ı latîfleri vardır ki hâlâ⁸ seccâde-i Şerîfelerinde an ebin an ceddin evlâd-ı îcâdlarından bir ferzend-i ercümend⁹ kâidlerdir ki âsitâne-i merâm bahşları her anda kâbetü'z-zâirîn¹⁰ ve kıbletü't-tâlibîn¹¹ olub, üzerlerinde olunan duâlar makbûle ve her ümîdler mahsûle olurdu.

NAZM¹²

<i>Bir azîzdir ki ol güzîn-i kirâm</i>	<i>Ne dünya de[r]gehinde hâsıldır</i>
<i>Dahi tıfl iken ol vücû[d]-ı şerîf</i>	<i>Gör kimin himmetine vâsıldır</i>
<i>Şeyhidir anın ol Emîr Sultân</i>	<i>Nola her ne denilse kâibildir</i>
<i>Cümle ehl-i tarîkat ana mutî'</i>	<i>Hâl u şânına cümle kâildir /143b/</i>
<i>Dileriz himmeti irişe bize</i>	<i>Çünkü böyle velî kâimildir</i>

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ HÂSSASINDA HALÎFE-İ HULEFÂLARI OLAN TUZLAVÎ YAHYÂ EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERÎFELERİDİR¹³

Râvî-i pür-makâl ve hâkî-i hûb-hikâyet ider: Bu Tuzlavî Yahyâ Efendi Hazretleri ki yukarıda¹⁴ dahi birkaç mahallerde zikr-i şerîfleri geçmiştir. Âlem-i

yazılmış. Yine H.'de مرارا yerine مرارا yazılmış. P.'de ise يدعى yerine يدعى yazılmış. Yine P.'de شيخ yerine شيخ yazılmış.

¹ H. kerâmet-i velâyâtı. P.'de velâyâtı yerine 'veyâtı' (وياتى) yazılmış.

² H.'de 'olub' yok.

³ H.'de 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yerine 'Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

⁴ H.'de 've' yok.

⁵ H. gönderilmiştir.

⁶ H.'de 've' yok.

⁷ H.'de 've' yok.

⁸ P. lâ (لا)

⁹ Her iki nüshada da 'erhimend' (ارحمند) yazılmış; doğrusu 'ercümend' olmalı.

¹⁰ P. zâiribn (زائرين)

¹¹ P. kıblehü't-tâlibîn (قبله الطالبين)

¹² H.'de 'nazm' başlığı var ama nazmın içeriği yok.

¹³ Bu kısım H.'de özetlenmiş.

¹⁴ P. 'yukar yukarıda' şeklinde yazılmış; 'yukar' fazladan yazılmış.

sıbâda, miyâd-ı ulûmi tahsîl idüb dahi tarîk-ı ilimde kesret-i iştiğâl ile dânişmend ve nice müderris olub dahi Tuzla merde[se]sinde müderrisler iken fâriğ¹ olub dahi Büyük Lutfullah Efendi Hazretleri'nin hulefâ-i kirâmılarından, Ece Ovası'nda halîfe olan Şeyh Alâeddin Efendi Hazretleri'nin cezbisine tokuyub dahi Alaşehir'de Şeyh Sinân Hazretleri'nin işâret-i aliyyeleri ile Emîr Sultân Hazretleri'nin rûhâniyyet-i şerîfe ve sırr-ı âlîlerinden beyat itdiklerinden sonralarda; giru Emîr Sultân Hazretleri'nin hulefâ-i kirâmılarından Büyük Lutfullah Efendi Hazretleri'nden beyat idüb anlardan i[r]şâda mücâz olmuşlardır ki cem'a cihât-ı salâhi câmi' olub eginlerine ak İmroz kebesi giyüb ve başlarına dahi küçük beyaz şemle sarınurlar imiş. Gâyet ile ehl-i ilm ve ehl-i dânişmend olub dimek isterler ki hacc-ı şerîfe giderler iken bir defada /144a/ Mısır'da, müftîsi ile ba'zı muâmeleleri olub dahi Mısır müftîsidir, bunları Câmi-i Ezher'de kürsiye çıkardıklarında yetmiş iki dil ile tefsîr-i şerîf nakl buyuracak eger müftîdir, eger o meclisde hâzır olan cümle ulemâ ve avâm-ı nâsdir; kürsileri ile elleri üzerlerinde götürüb dahi ما هذا بشرا ان هذا الا ملك كريم² diyüb câmi-i şerîfde gezdirmişlerdir, dirler ve İslambol'da bir defada Sultân Bâyezîd Hân Hazretleri, vaazların dinlediklerinde olan hâlleri dahi yukarıda geçmiştir. Sâhib-i keşf ü kerâmât ve manzûm ve mensûr ve Fârisî ve Arabî ve Türkî müellefât-ı kesîre sâhibleri olub “Maktel Hazreti İmâm Hüseyin (r.a.)” ve “Envârul-Kulûb” nâm³ bir kitâb-ı şerîf ve “Mevlûdü'n-Nebî (a.s.)” ve bir “Risâle-i Şerîfe” ve Arabî “Şerh-u Şir'ati'l-İslâm” ve Türkî “İlâhiyyât-ı Şerîfeleri” vardır ki her birisi manîdârlardır ve Fârisî “Lugat-ı Sihâh-ı Acemî”, dahi nice kütüb-ü şerîfe ki kendülerin müellefât-ı latîfelerinden va[r]dır, cümlesi makbûle ve mahbûbedir. Zamân-ı şerîfleri dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin kendü hayâtlarına⁵ irişmemişlerdir. Yohsa Hasan Hâce Hazretleri ve Bedreddîn Efendi Hazretleri ve Ece Baba Hazretleri ve Zâkir Alâeddîn ve Nebî Hâce Hazretleri ve bi'l-cümle Emîr Sultân Hazretleri'nin ekser ashâbına yetişüb, dahi kimiyle sohbet ve kimine dahi birer tarîkle hizmet idüb himmetlerin ve duâ-i hayırların alub /144b/ hâssaten Hacı İsâ Dede Hazretleri ve halîfeleri Hacı Mustafâ Hazretleri ve Şeyh Sinân Hazretleri taraflarıyla olan muâmeleleri; el-hâsıl

¹ P. fâri' (فارع) şeklinde yazılmış; doğrusu 'fâriğ' olmalı.

² Manası: Bu bir insan değil; ancak şerefli bir melektir. (Yusuf Süresi 12/31).

³ P. 'tâm' (تام) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nâm' olmalı.

⁴ P. 'şir'a' (شرعه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'şir'atü' olmalı.

⁵ P. 'hayânlarına' (حيانلرناه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hayâtlarına' olmalı.

bu tarîkın kibâr ve muhtârlarındandır ki Tuzla'da sâkin olub, kemâl mertebede pîr olmuşlar idiler ki tokuz yüz kırk aralarında merhûm olub mezâr-ı pür-envârları dahi Yaylacık'da Tuzla'da olub marûf ve meşhûr ve dâimâ mecma' müzdehim-i gilmân ve hûrdır. ¹ قدسنا الله باسراوه الرفيعة و انزل علينا من بركاته المنيعه .

KENDÜLERİN KELİMÂT-I ŞERÎFELERİNDENDİR²

Sen bana benden yakînsın gerçi ben senden irak

Yüzini görmez³ olursam⁴ e'l-firâk ve'l-firâk

Rahmetin⁵ deryâsına hiç hadd-i pâyân olmaya

Beni andan kılma mahrûm ben ne var oldımsa ak

Yüz süriyü işigine düşmişim hor u hakîr

Elim⁶ al kaldır beni düşmişlere sensin tayak

On altı beyitdir sonı⁷:

Ol Muhammed Mustafâ'nın hürmetiçün yâ ilâhî

Vir berâtn e line Yahyâ'yı eylegil itâk

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ⁸ HÂSSASINDA HALÎFE-İ HULEFÂLARI OLAN ŞEYH NİMETULLAH EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKİB-I ŞERÎFLERİDİR⁹

Râvî-i hoş-güftâr ve hâkî-i fesâhat-disâr ider¹⁰: Bu Nimetullah Efendi Hazretleri ki¹¹ Rûm İli Yenişehir'nde olub¹², seccâde-i hâssa şeyhlerinden İbrâhîm Efendi

¹ Manası: Allah, bizi onun yüce sırlarıyla takdis etsin ve bize onun iyi korunan bereketlerini indirsın. H.'de sadece الرفيعة باسراوه الله قدسنا kısmı var. Ayrıca P.'de باسره الرفيعة şeklinde yazılmış.

² H.'de bu başlık şu şekilde yazılmış: Kendülerin Kelimât-ı Şerîfelerinden Olub Söylemişler.

³ P. gömez (كوز)

⁴ P. olubsam

⁵ P. Rahmân'ın

⁶ P. ölüm (اولوم)

⁷ H. on altı mısradır sonı budır.

⁸ H. ayrı (عير)

⁹ H. şerîfleridir zikr olunur

¹⁰ H.'de 'Râvî-i hoş güftâr ve hâkî-i fesâhat-disâr ider' yok. P. 'kasâhat' (قصاحت) yazılmış; doğrusu

'fesâhat' olmalı.

¹¹ H.'de 'Hazretleri ki' yok.

¹² H. olur

Hazretleri'nin /145a/ halîfeleridir¹. Gâyet ile ehl-i ilm ve ehl-i takvâ kimesne olub² bu tarîkde akrânından fâyık ve her medhe lââyık olub; ol diyârda velâyet ve kerâmetle meşhûr olmağla³ merci-i hâs u âm olmuşlardır⁴ ve⁵ müellefât-ı şerîfelerinden⁶ Emîr Sultân Hazretleri⁷ ve hulefâ-i kirâmıların tarz-ı mahsûsda bir *Menâkıbnâme-i Şerîfe*⁸ cem' idüb dahi Arabî ve⁹ Türkî nice kitâblar tasnîf buyurub¹⁰; şiir u inşâda bî-nazîr ve vaaz u tezkîrde sâhibü't-takrîr ve't-tahrîr¹¹ olub, hâssaten¹² tâc ü hırka ve risâlede bir risâle-i şerîfeleri vardır ki nâmına "*Risâle-i Tâciyye*" dinilüb ve bil-cümle¹³ ilimde ve tarîkde mertebelerini¹⁴ bilmek isteyenler kütüb-ü şerîfe ve resâil-i latîfelerin göricek¹⁵, uluvv-i şân-ı kerâmet ünvânlarına intikâl iderler. Allâhü a'lem.¹⁶

ARABİYYE¹⁷

الامن فقدان الكبار اه من فراق الاخيار

سراج الدين قد انطفئت هذا زمان الاشرار

اندرس العلم و اهله استوى الصغار و الكبار

لا اعتبار لذى العلم و التقى و ان كان افضل اهل الاعصار

حفظنا الله من شر هذا الزمان¹⁸ ارتحل خيارنا و نحن بقينا في الدار

¹ H. halîfelerindendir

² H.'de 'gâyet ile ehl-i ilm ve ehl-i takvâ kimesne olub' yerine 'gâyet ehl-i ilim ve takvâ ve' yazılmış.

³ H.'de 'velâyet ve kerâmetle meşhûr olmağla' yerine 'kerâmeti meşhûr' yazılmış.

⁴ H. olmuşlar idi

⁵ H.'de 've' yok.

⁶ P. şerhlerinden (شيرلندن)

⁷ H. Sultân Hazretleri'nin

⁸ H.'de 'şerîfe' yok.

⁹ H.'de 've' yok.

¹⁰ H.'de 'buyurub' yok. Bunun yerine 've' yazılmış.

¹¹ H.'de 've't-tahrîr' yok.

¹² P. hâssa (خاصه)

¹³ H.'de 've bil-cümle' yerine 'cümle' yazılmış.

¹⁴ P.'de 'mertebeler tepelerini' (مرتبه لرتبه لرتبه) yazılmış.

¹⁵ H.'de 'resâil-i latîfelerin göricek' yerine 'resâil-i latîfelerine nazar idicek' yazılmış.

¹⁶ H. Allâhü a'lem

¹⁷ H.'de hem 'Arabiyye' başlığı hem de bu başlığın içeriği yok.

¹⁸ Manası: Emanet kayboldu, yüce kimseler

Hayırlılardan ayrılmanın ahım çeker.

Dinin ışığı sönmüştür,

Bu (zaman), kötü niyetlilerin zamanıdır.

İlim ve ilim ehli bozuldu,

/146. varak boş/ /146b/

EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRİ¹ HÂSSASINDA
HALÎFE-İ HULEFÂLARI OLAN KEŞFÎ EFENDİ HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ
MENÂKIB-I ŞERÎFELERİDİR²

Nice mahallerde mezbûr ve beyne'l-hulefâ meşhûrdır ki bu Keşfî Efendi Hazretleri ki nâm-ı şerîfi Ahmed olub Küçük Lutfullah Efendi Hazretleri'nin³ halîfeleridir. Keşfî Efendi dinilmelerine bâis oldır ki bir gice *Hayâlî Kitâbı*'nı mütâlaa iderlerken; nâ-gâh boyunlarına bir yılan tolaşub dahi Keşfî Efendi bu yilandan korkmayub eüzü billâhi minke diyücek; ol yilandır Keşfî Efendi'ye dir ki aç ağzına tüküreyin. Keşfî Efendi Hazretleri dahi Bismillah diyüb ağzların açviricek, ol yılan Keşfî Efendi Hazretleri'nindir mübârek ağzlarına tükürüb⁴ dahi sökölüb bir ahsen sûretde, insân sûretinde bana dir ki: Ben yılan degil, bir melekin. Hakk Teâlâ beni sana imtihân için gönderdi. Eger korka idin nesne hâsıl olmaz idi. İmdi çünkü korkmadın ve ben ağzına girdim. Bil ki şimden giru sen Keşfî oldın. Cemî-i ulûm-i zâhiriyye ve bâtınıyye sana keşf oldı, diyüb dahi gâyib olmağla mahlasları Keşfî olub râvî ider: O mertebede keşifleri var idi ki mümkün tabîr olmayub dahi sükûn ve vakar ve ilim ve takvâda bu tarîkde⁵ müteferrid olmuşlardır. Eazzden biri ider: Vâkıamda Rasûlullah /147a/ (s.a.v.) Hazretlerin görüb dahi ba'zı ashâbıyla oturırlar idiler. Gördim ki Keşfî Efendi Hazretleri dahi ol meclisde turmayub Rasûlullah aleyhi ve sellem Hazretleri, Keşfî Efendidir ki ümmetime bu sözi söyle ve bu hadîsimi nakl eyle, dir. Sabâh olub bu vâkıayı varub kendülerine beyân eyledim ise üç kere bunu böyle gördim ki diyüb, dahi bir zamân akılları gidüb giru yerine gelürdi. Bunların ilmîni ve vaazını vesâir ahvâlini zikr ihtiyâc yok ki Keşfî olanın hâli nola? Çokı

Küçük ve büyük eşit oldu.

İlim ve takva sahibine saygınlık kalmadı,

Bütün çağların en faziletlisi olsa bile.

Allah bizi bu zamanın şerrinden korusun,

Hayırlılarımız irtihal etti ve biz bu dünya evinde kaldık. P. سراج derken سراج şeklinde

yazılmış; doğrusu سراج olmalı. P. انطفنت derken انطفنت şeklinde yazılmış; doğrusu انطفنت şeklinde olmalı.

¹ H. ayrı

² H.'de bu kısım özetlenmiş.

³ P. 'hazretleribin' (حضرتلربيك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hazretlerinin' olmalı.

⁴ P. 'tükürüb' (توركروب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'tükürüb' olmalı.

⁵ P. 'tarîkde' derken 'ye' harfi yerine 'te' harfi yazılmış; طرئده şeklinde yazılmış.

malûm. Hemân Hakk Teâlâ cümlelerin keşfinden ve kerâmetinden ve himmetinden ve şefâatından cümlemizi hisse-gîr ide. Âmîn.

MAKÂLE¹

Eger dîrsen sana keşf ola ey yâr *Ola dillerde adın Keşfî her-bâr*
Tuta gör dâmen-i Sultân Emîr'in *Hemîşe hemîn olub taleb-kâr*
Takın hizmet kılıcın şol binle *Sana feth ola tâ kim çend²-esrâr*
Açılsun üstine bağı kapular *Bu nefsin vartasından rûhu kotar*
Çalış sa'y eyle dâim ey Hüsâmî *Eger dîrsen tecellî ide dîdâr³*

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN SECCÂDE-İ GAYRÎ⁴ HÂSSASINDA
HALÎFE-İ HULEFÂLARI OLAN ŞEYH CÂMIU'L-KİTÂB GAVS EFENDİ
HAZRETLERİ'NİN BA'Zİ MENÂKIB-I ŞERÎFELERİDİR⁵ /147b/

Cümleye bu malûm ola ki bu Gavs Efendi Hazretleri ki Karîm Şehri'nde Muslihiddîn Efendi Hazretleri hulefâsından Ulu Bege anlar dahi Büyük Lutfullah Efendi Hazretleri'nin halîfeleridir. Bir pîr-i nûrânî ve şeyh-i⁶ rabbânî, âbid ve zâhid ve mürtâz ve mücâhid azîz olub dahi Hazreti İsa-sıfat, bir⁷ yerde karâr itmeyüb dâimâ seyâhat idüb ki ekser Mihâlic ve Kirmâsti ve Manyâs ve Gönen ve bi'l-cümle tâ Mağnîsa ve Tire'ye varınca, ol taraflarda seyrân idüb dahi ümmet-i Muhammed'den çok nüfûsı ıslâh ve müstersidleri terbiye idüb dahi ilm-i zâhir'de ve ilm-i bâtında bi'l-küllîye yed-i tûlâları olub dahi ekser, her vardıkları mahallerde vaaz u nasihat itmek azîm de'bleri olub dahi aslâ birinde kitâba müracaat itmeyüb; kelîmât-ı kelâm-ı hikmet ve nefes-i mübârekeleri marzâya irse sebep-i sıhhat olub Emîr Sultân Hazretleri'nin tarîk-ı enîk ve sebîl-i vesîklarında olan cemî-i âdâb ve evrâd ve ezkârı bi-kemâlihâ; aslı ve vakitlerince murâ'î olub dahi katan sünnete muhâlif kendülerinden kavlen ve fiilen bir amel sudûr itmeyüb dahi velâyet ve

¹ H.'de hem 'makâle' başlığı hem de makâlenin içeriği yok.

² P. 'çend' (چند) şeklinde yazılmış; doğrusu 'çend' olmalı.

³ P. 'dîzâr' şeklinde yazılmış; doğrusu 'dîdâr' olmalı.

⁴ H. ayrı

⁵ H.'de bu kısım özetlenmiş.

⁶ P. 'seyh' (شيخ) şeklinde yazılmış; doğrusu 'şeyh' olmalı.

⁷ P. 'yer' (بر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bir' olmalı.

kerâmetleri dahi beyân ve adden¹ çok ve hisâl-i² hamîde ve fi‘âl-i pesendîdelerine nihâyet yok olub ve bi’l-cümle bu tarîkin asırlarında yektâ ve bî-hemtâları ve sülûkde a‘lâ ve erkâları olub rivâyet olunur ki bir gemici ider: Dimyat’dan Medâyin’eye bir gemi ile /148a/ pirinç götürirdim. İttifâkî bir gicede bir azîm furtına olub dahi cemî ola[n] yoldaşlarımdır, hareketden kalub dahi her biridir bir yerde düşüb kalub ve ben dahi dümeni koyuvirüb dahi kimsenin oraya yerine gelüb مزغرق olmak mukarrer olucak; hemân dilüme bu geldi: Meded yâ gerçek Gavs Efendi, yetiş dimişin. Gemici ider: Biz dahi turduğım yerden kıyıdanmadan anı gördüm ki denizden bir azîm hareket peydâ olub dahi geminin kıçına³ bakduğımda gördüm ki bir nûr gibi nesne turur. Yanına var[dı]ğımda gördüm ki Gavs Efendi Hazretleri’dır. Eginlerine bir ak İmroz kebesi giymişler dahi kıçda⁴ otururlar. Bana didiler ki korkma, kıyıları yakındır var dümene diyücek; ben dahi dümene vardığımda anı gör[di]m ki fi’l-hâl bir kıyıya gele düşdik. Gördüm ki biz Bozburun’a gelmişüz. Yoldaşlarıma çağırub⁵ dahi bre kalkın diyücek; anlar dahi her birisi tiz torı gelüb ne hâl ise, tiz gemiyi Bozburun’da olan Ayazma önüne iletüb dahi ale’l-acele demür bırağub dahi aklım başımdan gitmiş. Meded Sultânım, diyü varayın mübârek ellerin öpeyin diyücek; anı gördüm ki fi’l-hâl gâib oladüşdiler. Bir dahi rivâyet olunur ki Gavs Efendi Hazretleri, Sultân Mehmed Hân Hazretleri’nin vâlidesi baba diyüb ittifâk bir vakitte Kirmâs[ti]’den âdem gönderüb İslâmbol’a olub gitdiklerinde⁶ vüzerâ-i⁷ izâmdan biri ider: Ben dahi /148b/ evime bir gice davet itmiş⁸ idim. Ne ise ol gice bizde kalub dahi yatak zamânı olunca buyur[dı]lar ki var şimdengiru git. Ben dahi turub içeruye gitdik de yanlarında bir büyük balmumu yanar koyub gidüb⁹ dahi ben çok eğlenmeyüb giru taşraya çıkıcak gördüm ki ne mum yanar ve ne Gavs Efendi var. Âhir giru içeru girdik de gördüm ki içerude olan bir köşkümüz ki dört köşesinde dört servi ağaçları olub bir tarafında dahi bir havz vardır. Ol köşkde bir büyük bal mumu yanar gördüğimde tiz

¹ P. ‘adûn’ (عدون) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘adden’ olmalı.

² P. ‘hisâl’ derken ‘ha’ harfinin noktası konmamış; حصال şeklinde yazılmış.

³ P. ‘kıçına’ (قحينه) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘kıçına’ olmalı.

⁴ P. ‘kıçda’ (قیجده) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘kıçda’ olmalı.

⁵ P. ‘ça’ırub’ şeklinde yazılmış; doğrusu ‘çağırub’ olmalı.

⁶ P. ‘gindiklerinde’ (كندكلرنده) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘gitdiklerinde’ olmalı.

⁷ P. ‘vüzerâ’ (ورارا) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘vüzerâ’ olmalı.

⁸ P. ‘imiş’ (ايمش) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘itmiş’ olmalı.

⁹ P. ‘gidüb’ (كندوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘gidüb’ olmalı.

oraya vardık da gördim ki Gavs Efendi ol köşke gelmişler. Dahı turmayub anda namâz kılurlardır. Ben dahi tîz ol havuzdan abdest alub¹ dahi köşke çıkayın bile namâz kılaysın diyüb dahi bir ayak nerd-bâna basıcak; Gavs Efendi secde itdiklerinde anı gördim ki Allah şâhidimdir, ol dört servi ağaçları dahi bile secdeye varub ben dahi şaşmış kalmışın. Ba‘de’t-teslîm bana ba‘zı söz söyleyüb ve ben dahi mübârek ellerin öpdik de eglenmeyüb kalkub gidüb; râvîler ider: Seferlerinde Sultân Mehmed Hân Hazretleri’nin vâlideleri bir boğçaya bir samûr kürk ve biraz dahi hedâyâ koyub, Gavs Efendi Hazretleri’nin bilelerince olan dervîşlerine teslîm idicek; râvî ider: Ol dervîşdir ol hedâyâyâ tama’ idüb; dahi Gavs Efendi Hazretleri’ne /149a/ dimeyüb dahi Kirmâsti’ye² geldiklerinde de[r]vîşdir o kürki bir yastık içine koyub dahi başı altına yastık idinüb³ kalanın dahi bir tarîkle hıfz idicek; râvî ol günlerde, ol dervîşdir⁴ hasta olub vefât idicek; eger ol kürkdir ve giru kalan esbâblardır çıkdıklarında, Gavs Efendi buyurırlar ki bu bir hâin kimesne idi. İtdigün buldı. Biz bunun itdügin itmeyelüm diyüb namâzın kılub dahi defn idüb buyurırlar ki müselmânlar bu kimesne bize hizmet itmiş idi. Biz de buna bir hizmet idelüm diyü iki mübârek ellerin kaldırub dirler ki bu kimesnenin belinden yukarusı insân hastalığına dermân olsun ve belinden aşağısı dahi hayvânlar hastalığına dermân olsun diyücek; râvîler dirler ki el’ân ol kimesnenin mezârı ziyâret-gâh olub Gavs Efendi buyurdıkları üzere belinden yukarusının toprağı insâna dermân olub ve belinden aşağısının toprağı hayvânlara dermân olub; dahi râvî ider: Gavs Efendi Hazretleri’dir, ol esbâbları satub ne kadar akçe itdi ise anın birazun oralarda bir köpri⁵ meremmâtına sarf idüb ve birazın ba‘zı hayrâta⁶ sarf idüb /149b/ bunların sevâbları ol kimesnenin olsun diyü rûhçün hayırla duâlar itmişlerdir, dirler. Dahı seccâde-i hâssa şeyhi olan Ali Çelebi Efendi Hazretleri buyurırlar ki bir gün Gavs Efendi Hazretleridir, Kirmâsti’den bizim evimize gelüb bir mikdâr eglendikten sonra da mutâd-ı şerîfleri üzere Bu[r]sa’da olan Câmî-i Kebîr’e buyurıcak önce anda kaldıklarında, ben dahi sabr idemeyüb kendülere ziyâde mehabbetimden nisfu’l-leylde yalnız kalkub Câmî-i Kebîr gider

¹ P. ‘olub’ (اولوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘alub’ olmalı.

² P. ‘kirmâsini’ (کرماسینی) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘kirmâsti’ olmalı.

³ P. ‘idiyüb’ (ادیوب) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘idinüb’ olmalı.

⁴ P. ‘düvîşdir’ (دویشدیر) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘dervîşdir’ olmalı.

⁵ P. ‘köbri’ (کوبری) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘köpri’ olmalı.

⁶ P. ‘hayrâna’ (حیرانه) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘hayrâta’ olmalı.

iken Argandı Köprisi yanında olan Kurdoğlu Mezâristânına va[r]dığımda anı işitdim ki bir mezârdan bakar avâzı gibi bir avâz gelür. Ben dahi yalnız olmağla havfle ne hâl ise geçüb varub Gavs Efendi Hazretleri'ne bunu didigimde, Gavs Efendi Hazretleri dahi önime düşüb gel, bana ol mezârı göster, didiklerinde ben dahi göstericek; Gavs Efendi ol mezârın üzerine bir Sûre-i Mülk okuyub duâ idüb gelüb, bana didiler ki Allah rahmet eylesün sana Ali, ki bu fakîri azâbdan kurtarmağa sebeb oldın diyü buyurdılar, didiler. Dahi Gavs Efendi Hazretleri'nin bu makûle kerâmât ve velâyâtı kati çok olub yazılrsa bir kitâb-ı mutavvel olurdu diyü bununla iktifâ olındı ki kendüleri Kirmâsti'de câmi-i şerîfleri civârında olan türbe-i şerîfelerinde medfû[n]lar olub evlâd-ı kısmında[n] cümle /150a/ mahdûm mükerrerleri kalmışdır ki, dirler. Kaddesena'l-l'hü bi-sırrihu'r-rafi'.

ARABİYYE¹

و عند ذكرهم تنزل الرحمة فكيف اذا حضروا	هم قوم بصفوتم و بقربتهم سيو القدر
فحبهم و قربهم شاع الخير	بقاع الارض لفقدهم تبكى و تنوع
دموع العين لذلك على الحدين انتشروا	رفعوا و خلعت الارض عنهم
رفع المحبوب لهم حجابا و لوجه حبيهم نظروا	اظهر الكرامات و ابدى الولايات كثيرة
لقالوا ما كتب منها شيئا و طعنوا	² فيالله ان كتب الحسامى جميع مناقبهم

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN MENÂKIB-I ŞERÎFELERİN YAZAN KİBÂR-I¹ MÜELLİFİN VE MUSANNİFİN HAZERÂTİNİN BEYÂN-I ÂLÎLERİDİR

¹ H.'de hem 'Arabiyye' başlığı hem de bu başlığın içeriği yok.

² Manası: Onlar saflıkları ve Allah'a olan yakınlıklarıyla kaderin en düzgün adamlar topluluğudur, Onlar zikredilince rahmet iner; ya gelirlerse nasıl olur? (P. تـنـزل yazılmış; doğrusu تنزل olmalı. Yine فـكـف yazılmış; doğrusu فكيف olmalı. Ayrıca اـدا yazılmış; doğrusu اذا olmalı.)

Yeryüzü onları kaybettiğinden göz yaşı döker ve susuzluk çeker,

Onlara olan sevgi ve yakınlık ile hayır çoğalır. (P. فـحـبـهـم yazılmış; doğrusu فحبهم olmalı.)

Onlar yükseldiler, yeryüzü onlardan mahrum kaldı,

Bundan dolayı iki yanaktan göz yaşları yayıldıkça yayıldı.

Kerâmetlerin en açığı ve velâyâtın en belirgin olanı çoktur,

Sevgili onlara örtüsünü açtı da, sevgililerinin yüzüne baktı. (P. كـرـامـات yazılmış; doğrusu كرامات olmalı.)

Yine كـثـيـرـه yazılmış; doğrusu كثيرة olmalı. Ayrıca رـفـع yazılmış; doğrusu رفع olmalı.)

Allah'a yemin olsun ki Hüsâmî onların menâkıblarının hepsini yazsa,

Onlar, onlardan hiçbir şey yazılmamış derler ve ayıplarlar.

Cümleye² malûm ola ki Emîr Sultân Hazretleri'nin³ evvelâ menâkıb-ı şerîfelerin yazan Gönen'de merhûm Şeyh Yahyâ Efendi olub ki anlar dahi menâkıb-nâme-i şerîfelerin⁴ tokuz yüz otuz iki târîhinde ki seccâde-i hâssa şeyh olan Ahmed Çelebi Efendi Hazretleri zamân-ı şerîfidir; anda cem' idüb dahi nakillerin kendülerin âlem-i sîbâda⁵ Kur'ân-ı Azîm⁶ okıdıkları⁷ üstâdları olan merhûmdan Ece Baba ve Zâkir Alâeddîn Hâce ve Nebî Hâce Hazerâtından idüb; dahi⁸ anlardan sonra tokuz yüz kırk yedi târîhinde Lutfullah Sâni⁹ Efendi Hazretleri¹⁰ zamân-ı şerîflerinde *Müdüâmî'nin menâkıbı* cem' olunub¹¹; dahi İbrâhîm Çelebi'nin /150b/ "*Vesîletü'l-Metâlib*" ki hem Arabî¹² ve hem tercümesi vardır. Dahi *Menâkıb-ı Senâyî* ki Türkî olub hem manzûm ve hem mensûrdır. Dahi *Şevkî'nin Menâkıbı*¹³ ki ol dahi eyle olub; dahi *Nimetullah Efendi'nin Menâkıbı*¹⁴ ki ol cemîan mensûr olub dahi ne kadar yazılmış varise, bu cümle bunlardan sonralar olub dahi¹⁵ bu cümlenin ekseri Alaşehir'de medfûn olan Şeyhü'l-evliyâ Şeyh Sinân Efendi¹⁶ Hazretleri'nin ve ba'zı evlâd-ı kirâmının işâret-i aliyyeleri¹⁷ ile cem' olunma olub ve kitâb-ı şerîf dahi giru anlar tarafından iltimâs ile olmuşdır¹⁸ ki bu [da]hi bin otuz üç Rebû'l-âhir ayında¹⁹ ibtidâ' ve itmâm bulub²⁰; lîkin bir büyük elem ve azîm gamm bu oldu ki bu cümlenin müellefât-ı şerîfelerine nazar olındıkda ekseri müellefleri, merhûmın yazdıklarına muhâlif bulunub; dahi Allâhü Teâlâ insâf vire kâtiblere ki nice bilmezler

¹ H.'de 'kibâr' yok.

² H.'de 'cümleye' yok.

³ H.'de 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yerine 'Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

⁴ H.'de 'olub ki anlar dahi menâkıb-nâme-i şerîfelerin' yok.

⁵ H. sabâvetde

⁶ H. Kur'ân-ı Azîmü'ş-Şân

⁷ P. okları (او ق ل ر ي)

⁸ H. dahi

⁹ H.'de 'Lutfullah Sâni' yerine 'Sâni Lutfullah' yazılmış.

¹⁰ H. Hazretleri'nin

¹¹ H. olub

¹² P.'de 'herbî' (ه ر ي) yazılmış.; doğrusu 'hem Arabî' olmalı; çünkü H.'de öyle.

¹³ H. menâkıb

¹⁴ H. menâkıb

¹⁵ H. dahi

¹⁶ H.'de 'Şeyhü'l-evliyâ Şeyh Sinân Efendi' yerine 'Şeyh-i evliyâ Sinân Efendi' yazılmış.

¹⁷ P.'de burası mürekkebe dağıldığından okunmuyor; ama H.'de 'aliyyeleri' yazılmış.

¹⁸ P.'de burası mürekkebe dağıldığından okunmuyor; ama H.'de 'olmuşdır' yazılmış.

¹⁹ H. şehrinde

²⁰ H.'de buradan sonra 'tekmîl olmuşdır okuyanı, yazanı, dinleyeni, rahmetinle yarlığa kıl yâ Ganî' yazılmış ve bu kısım böylece bitirilmiş. Vr. 152b'deki "Emîr Sultan Hazretleri'nin Tarîk-ı Şerîflerine Girmede Müellifü'l-Kitâbın Vasiyetindedir" başlığına kadar olan kısımlar H.'de yok.

bir alay sulehâ-i ümmetin eserciklerin bozub, ekser mahallerini tağyîr idüb; bu da bir büyük derd ancak.

BEYÎT

Ne büyük derd bu ki kâtib-i dîn *İde bir hûb kitâb-ı mağbûn*
Bunu hiç ehl-i nüfûs hazm itmez *Bulmadan çeker olmuşdır hûn*

Ana binâen bu ekall ve az bu kitâbı dahi tağyîr ideler diyü, ziyâde havfe düşüb dahi /151a/ hâl-i derûnımı bu birkaç¹ ebyât içre derc idüb hıfzullahâ ısmarladım ki bolay ki bu kitâbı hıfz-ı emânda eyleyüb; cemî-i ümmet-i Muhammed kitâb-ı nâ-savâb ellerine girmeden istinsâh itmelerinden saklayu ve bekleyü vire. Âmîn.

EL-EBYÂT

Olur olmaz kimseler yazmayalar *Bu kitâbım sakınub bozmayalar*
Her ki² bozarsa kitâbın bir kesin *Hakk Teâlâ anı mağbûn eylesün*
Görirem bunca cevâhirler ki var *Her birin kılmış azîzler yâdigâr*
Nice câhiller anı bozmuş tamâm *Eyledin sakla bunu Rabbü'l-enâm*
Buna afetdir ki bir kişi yazub *Bir kitâbı çalışub koşub dozub*
Nice dertler çeke cem'inde anın *Yaka rûz u şebde yüregi yağın*
Diliye ki ola ol halka sebab *Nice rahmet devletini ide Rabb*
Gele bir zâlim dahi boza anı *Sakla bunu eyle hâlden yağanı*
Yâ ilâhî isterim senden tamâm *Bu kitâbım okuyub hayl-i kirâm*
Dâimâ hayır duâlar ideler *Eyüsin bulsa senâlar ideler*
Ol ki nisyân u hatâdan evlâ ol *Ana dahl itmeyeler budır usûl /151b/*
Dahi yâ Rabb eyle her gamdan emîn *Kim duâda ana bunun sâhibin*
Dahi eyle yâ Hüdü-yü müste'âd *Ola bundan müstefîd pîr u civân*
Dahi şahm ol güzîn-i evliyâ *Bu sebab ile bana himmet kıla*
Dahi cümle bunda her kim vâlîyse *Bu kitâb içre yazılmışlar ise*

¹ P. 'birkaç' derken 'be' harfinin noktası konmamış.

² P. mürekkebe dağıldığı için okunmuyor, ama 'her ki' olmalı.

Bu kibârdan sonra bur[ada] zeylü'l-enâm ve ehassu¹'l-hâss ve'l-âmm dahi merhûm Gavs Efendi Hazretleri hulefâsından olub; dahi evân-ı bulûğda kendülerinden inâbet ve yedlerinden tâc ü hırka giyüb nice müddet hizmet-hûrşîde menziletlerinde² olındıktan sonra da birâderleri Şeyh Hasan Efendi Hazretleri'nin kerîme-i celîlelerin, bu mürîd-i müsterşidlerine³ nâm-zed⁴ idüb dahi bir defada havvâs fukarâlarının huzûrlarında âdâb-ı meşâyih üzere giru tevbe ve telkîn ve irşâda izin virib; dahi her düşenbe günlerinde Burûsa'da Câmi-i Kebîrde merhûm monla arab kürsîsine çıkub vaaz idin diyü biz tenbîh idüb ve fukarâlarından dahi ol hazır olanlara sipârîş buyurmuşlardır ki bunlar kande olur ise fukarâmız dahi bile olsunlar diyü buyurmuşlardır. Bi-hâza'l-ciheti /152a/ bu ezellü'l-enâm ve türâbü'l-akdâm dahi Emîr Sultân Hazretleri'nin bâb-ı kerâmet-i nisâbları huddâmından olub dahi ilâ hâzihi'l-eyyâm derûni her hâlet cenâb-ı izzetlerine arz-ı ubûdiyet ile an kalbin samîmin mehabbet ve dâimâ taleb-i himmet idüb; egerçi o azîz-i taraf pürşeriflerinden memûr olduğumuz hizmeti ikâmet müyesser olmadı ise halevât itmez de ekser âdâb-ı tarîkat riâyetinde⁵ kusurımız olmayub, hâlâ bu kitâb-ı latîf cem' ve telîfine dahi egerçi bu adafü't-telîf bir vechle lâyıık degil ise dahi ne hâl ise bu ol âsitâne-i izzete⁶ ubûdiyyetimiz olduğu haseble mahzâ nev'-i hizmet add olunub dahi bu vech üzere tahrîre, derke cerâet olındı. Ümididir ki azîzlerimizin âlî himmetleriyle nâzır⁷ olan eazze ayn-ı insâfla nâzırlar olub dahi âf-tâb medhinde zerre-ver ya zikrinde katrenin ne kadar didüğü olsa gerekdir. Kusur olanların buldıklarınca lutf idüb dil-i ıslâhla mestûr ve mağrûr buyurub, arz-ı ihvân-ı mü'minîn ve hullân-ı müslimîn bu makûle sâdât-ı izâm ve selâtîn-i kirâm Hazerâtının taht-ı himmet, fe-zill-i şefâatlarında dâhiller olsunlar dimekdir. Bolay ki bu dahi esbeb ola in-şâ'-Allah.

¹ P. 'ekass' şeklinde yazılmış; doğrusu 'ehass' olmalı.

² P. 'menziletlevinde' (منزلة لونه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'menziletlerinde' olmalı.

³ P. 'müşterşid' (مشرشد) şeklinde yazılmış; doğrusu 'müsterşid' olmalı.

⁴ P. 'nâm-zâd' (نامزاد) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nâm-zed' olmalı.

⁵ P. 'riâyetinde' derken 'ye' harfinin noktaları konmamış.

⁶ P. 'izzene' (عزنه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'izzete' olmalı.

⁷ P. 'nâtır' (ناطر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'nâzır' olmalı.

HASBÜ'L-HÂL

Bu dâide ana yokdır ki kudret *Ki tâ harc ola envâ'-ı fesâhat /152b/*
Ol olsa dahi makbûl olmaz ancak *Avâm bunu diler durub her vakit*
Murâd [e]ylemekdürür neyse menâkıb *Bu denlüyle olub kalmadı hâcet*
Kalanı bir kuru gavga olurdır *Sözün özindedir asl-ı zerâfet*
Anıñün işbu denlüdir ki oldı *Kusûrun tutalar mazur cemâat*

EMİR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN TARİK-I ŞERİFLERİNE GİRMEDE¹ MÜELLİFÜ'L-KİTÂBIN VASIYYETİNDEDİR

Eger dersen birâder ire devlet *İki âlemde bulasın saâdet*
Gelüb Sultân Emîr'e derkini gör *Bununla bulunur dünyâ ve âhiret*
Eger kendü diri degilse anlar *Bile gitmedi turırdır hilâfet*
Olar kande ise seninle bilebilir *Hemân sıdkınla olğıl el-emânet*
Asâdan el tutan hod geçdi bildin *Bular tâlib ararlardır beher vakit*
Emîr Sultân seni bilmez degildir *Hemân gir yolına kasdınsa himmet*
Bulardan sana her derde dermân *Yarın da bunlar eylerdir şefâat*
Husûsan ol şâh-ı enbiyâdır *Kamûdan bunda artukdır fazîlet²*
Nidersen it Hüsâmî gitme zinhâr *Bu bâbın işiginde eyle hizmet*

EMİR SULTÂN'IN³ DAHİ NİCE AZİZLERİN BURÛSA'DA MEDFÛN OLMALARI İLE BURÛSA'NIN MEDHİNDEDİR /153a/

Hamdullah evliyâ şehri olıbdır Burûsacık

Âlem içre asfiyâ şehri olıbdır Burûsacık

Hazreti Sultân Emîr işbunda itmişdir karar

Dahi bunca etkıyâ şehri olıbdır Burûsacık

Her ki buna kim nazar kıldıysa mağbûn oldı ol

¹ P.'de sadece 'de' var (yani 'girme' yazılmamış).

² P. 'fasîlet' (فصيلت) şeklinde yazılmış; doğrusu 'fazîlet' olmalı.

³ H.'de 'Emîr Sultân'ın' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

Kim diyübdür eşkıyâ şehri olıbdır Burûsacık
Çok ulu ehl-i velâyet bundan¹ itmişdir zuhûr²
Dahi nice rehniümâ³ şehri olıbdır⁴ Burûsacık
Ey Hüisâmî ayn-ı cennettir bakarsın her yeri
Dâimâ zevk u safâ şehri olıbdır Burûsacık

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ’NİN VE HULEFÂ-İ KİRÂMLARININ
ERVÂH-I⁵ ŞERİFLERİÇÜN DUÂ-İ ŞERİFEDİR⁶ (K.S.)

Hazreti Sultân-ı Enbiyâ’nın (s.a.v.) pâk, münevver, mukaddes⁷, mutahhar⁸, azîz, şerîf, latîf ruhiçün; âliçün, evlâdıçün, ashâbıçün⁹, çihâr-yâr-ı güzîn ve¹⁰ tâbiîn ve¹¹ tebe-u tâbiîn ve¹² eimme-i müctehidîn rıdvânu’l-lâhi Teâlâ aleyhim ecmaîn ervâh-ı tayyibeleriçün, âmmeten cemî-i enbiyâ-i ızâm ve evliyâ-i kirâm ve ulumâ-i zevi’l-ihtirâm ve cemî-i ehl-i islâm ervâhiçün; hâssaten bu kitâb-ı şerîfde menâkıb-ı âliyeleri cemî¹³ olınan kutbu’l-asfiyâ ve tâcü’l-etkiyâ Emîr Sultân Hazretleri’nin rûh-ı şerîfleriçün ve cemî silsilelerinde olan haseben ve neseben, sâdât-ı ızâm ve hulefâ-i kirâm ve fukarâ-i izzet-i intisâbları¹⁴ ervâh-ı tayyibeleriçün, her birinin himmetleri üzerimize hâzır, nâzır olub; dünyâda oldıkça her birisi i’ânetleri ve iğâsetler eyleyüb¹⁵ ve¹⁶ âhiretde dahi cümlesinin¹⁷ şefâatleri ve Firdevs-i esnâda¹⁸ sohbetleri

¹ H. bunda

² P. zehvâr (ظهور)

³ P. rehâm (رهما)

⁴ P. olındır (اولوندر)

⁵ P. ervah (ارواح)

⁶ P. şerîfidedir (شریفیده در)

⁷ H.’de ‘mukaddes’ yok.

⁸ H.’de ‘muzahhar’ yazılmış.

⁹ H.’de ‘evlâdıçün, ashâbıçün’ yerine ‘ashâbıçün, evlâdıçün’ yazılmış.

¹⁰ H.’de ‘ve’ yok.

¹¹ H.’de ‘ve’ yok.

¹² H.’de ‘ve’ yok.

¹³ H. cem‘

¹⁴ H.’de ‘izzet intisâbları’ yok. P.’de de ‘irtisâbları’ (ارتسابری) şeklinde yazılmış; doğrusu ‘intisâbları’ olmalı.

¹⁵ H.’de ‘her birinin himmetleri üzerimize hâzır, nâzır olub; dünyâda oldıkça her birisi i’ânetler ve iğâsetler eyleyüb’ yerine ‘dünyâda himmetleri’ yazılmış.

¹⁶ H. ve

¹⁷ H.’de ‘dahi cümlesinin’ yok.

¹⁸ H. a‘lâda

ve konşılıkları¹ müyesser olmağıçün²; /153b/ bâkî meşâyah-i güzîn ve ulemâ-i âmilîn ve âmme-i mü'minîn selâmetligiçün³; pâdişâh-ı islâm ki anın duâsı lâzım ale'l-enâmdır. Allâhü Teâlâ Hazretleri islâh idüb asâkir-i islâmiyye umûmen mansûra ve muzaffere ve eâdî-yi⁴ dîn ki çend-i⁵ şeyâtındır, makhûre ve mahkûr olmağıçün; cümle ile geçmişlerimize hâssaten⁶ bî-nihâye rahmetler ve bâkîlerimiz dahi kemâl-i sıhhatler ve âfiyetler müyesser olmağıçün; def-i belâ ve redd-i kazâ ve kabûl-i duâ ve husûl-i murâdât ve bakâ-i îmân ve rızâi'd-dîn ve rızâ-i Rahmân için; fâtiha.

EMÎR SULTÂN HAZRETLERİ'NİN PEÇ SEFERİNDE AHMED ZEGÂN⁷
ESÎRİ⁸ ZENCÎRDEN KURTARDIĞIDIR⁹

Râviyân-ı ahbâr ve nâkılân-ı muhtâr şöyle rivâyet iderler ki pâdişâh-ı âlem-penâh Hazreti Sultân Süleymân Şâh زاد الله عمره و دولته الى انقراض الدوران امين باذالوجود و الاحسان¹⁰ devlet-i saâdet ile diyâr-ı küffârda, Peç kalasının fethine asâkir-i mansûr-leşker meşhûriyle vardık da kala-i mezkûr¹¹ alması mümkün iken; eyyâm-ı şiddet-i şitâ irişmegin alınmaktan ferâgat¹² olmuşdu. O sefer-i muzafferin târîhi¹³, sene tis'a ve selâsîn ve tis'a mi'edir. Kitâbın târîhi¹⁴ mûcibince sene tokuz yüz otuz tokuzda, rivâyetdir: Guzât-ı mucâhidîn ve ehl-i gazâ, bî-dîn mezkûr kalayı top ve tüfenkle dögerler iken akıncı tâifesinden yigirmiden ziyâde gâzîler ordu-yı hümâyuna azık getürmek /154a/ ecliçün müttfekun aleyh olub Peç kalasından anaru vâki olan karlu tağı geçüb, Lince Vilâyeti taraflarına gitdiklerinde ellerine vâfir azık ile ahsenü'l-

¹ H.'de 've konşılıkları' yok.

² P. olma' için (اوالماعيجون)

³ H.'de bu dipnottan sonraki kısım şöyle: 'Fırsat-ı pîr-i nusret-i pâdişâh dîn-i İslâm bakâ-i îmân ve rızâ-i Rahmân feth-i fütûh-ı tâlibân Allah hall-i cemî-i müşkilât el-fâtiha maa's-salavât' yazılarak dua kısmı bitirilmiş.

⁴ P. 'eâdimi' (اعادى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'eâdî' olmalı.

⁵ P. 'cend' (جند) şeklinde yazılmış; doğrusu 'çend' olmalı.

⁶ P. 'hâssa' (خاصه) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hâsseten' olmalı.

⁷ P. regân (رغان)

⁸ P. yesîri (يسيرى)

⁹ H.'de bu kısım özetlenmiş.

¹⁰ Manası: Allah onun ömrünü artırsın ve devletini zamanın yok etmesine karşı korusun; âmîn. Cömertlikle ve iyilikle. P. دولته derken دلته şeklinde yazılmış.

¹¹ P. 'medkûrın' (مدكورك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mezkûrın' olmalı.

¹² P. 'ferâ't' (فراعته) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ferâgat' olmalı.

¹³ P. 'târîh' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; تاريخ şeklinde yazılmış.

¹⁴ P. 'târîh' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; تاريخ şeklinde yazılmış.

vech oğlan ve kız yanî mâl-ı ganâyim görüb, hâtır-ı şâdı ve kalb-i âbâdı birle asâkir-i mansûr mülâkâtına gelürlerken ittifâk-ı küffâr-ı melâînden altı, yedi yüz nefer ^{مساعد} kâfirlere bulurlar. Müselmânlar az olmağın¹ cenge kâbiliyet olmayub kendülerin ihtiyârlar eyleye, bî-ceng-i cidâl küffâra teslîm iderler. Anlar dahi bunları alub taraf-ı Lince'den ileru on yedi gün giderler. Deniz kenârında kala-i Papa Senturs dirler, bir hisârda bunları mahbûs iderler. Mezbûr kalanın merammâtına muhtâc olan yirin ol müselmânlara gündiz itdirib; giceyle habs iderlermiş. Zikr olunan mahbûslardan biri ki Ahmed Zegan dirler. Ol hikâyet ider: İttifâk beni ve altı nefer kimesneyi bir papasa hizmet için virdiler. Zikr olan papas her gün bize ibrâm u ilhâh idüb, gelün bizim dñimize girin. Sizi evlendirelim. Elünize sermâye virub her birinize riâyet idelim, diyü teklîf iderdi. Âhir içümüzden birimiz papas sözün sayub dñ-i butlânın kabûl idüb, izimizden çıkub gitdi; fi'n-nâr fi's-sakar. Bu uslûbla yedi yıl mezkûr papasa hizmet eyledik. Mezheb-i bâtılların kabûl itmedik. İttifâk bir gün mezkûr² melâînin ulu günleri olu[b] ki ana yortı günleri dirler. /154b/ Mezkû[r] râhib, birkaç râhib ile sohbet-i feseka idüb devrân-ı tekaddüh-ı hamr-ı³ sekrde anı iderler. Her biri mest-i lâ-yü'kal yanî kendü kendülerinden zâil olub geçkin, ser-hoş olmuşlardı. Zikr olan mahbûslardan Ahmed ider: Boğazımızda zencîr⁴ ve ayağımızda bukağu olub mahbûs-hânedede yaturken; ittifâk ol gice nısfu'l-leylde âlem-i rüyâda işidürin. Bir âvâz ki Emîr Sultân geliyorır, dirler. Hemân şunu gördim ki yeşil libâs içinde melbûs olmuşın. Nûrânî ahsenü'l-vech ve bî-ayb hem-çün ricâl-i gayb⁵ üzerime müteveccih olub, yanıma geldi. Mübârek elin boğazımdağı zencîre sunub zencîri boğazımdan çıkarub; ayıtdı: Ey mahbûs, küffârdan şimdengeru bu mahbûslarla halâs oldunuz. Vatan-ı aslînize revâne olun. Hem-ân-dem u[y]hudan uyandım. Gördim boğazımdan zincir çıkmış hamdü lillâhi ve'l-minne diyü, yanımda yatan yoldaşlarımı uyandırub boğazlarından zencîri çıkardım ve ayakların bukağudan kurtardım ve yoldaşlaruma bildirdim. İn-şâ'-Allâhü Teâlâ şimden geru fırsat bizimdir⁶. Bana tâbi'olın, didim. Anlar dahi eta'nâ ileyke ve'l-emru yedeke didiler. Anlara ayıtdım: Gelin, imdi

¹ P. 'orılmağın' (ارلماغن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'olmağın' olmalı.

² P. 'mezkûz' (مذكوز) şeklinde yazılmış; doğrusu 'mezkûr' olmalı.

³ P. 'hamr' derken 'ha' harfinin noktası konmamış; حمر şeklinde yazılmış.

⁴ P. 'ayb' (عيب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gayb' olmalı.

⁵ P. 'ayb' (عيب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'gayb' olmalı.

⁶ P. 'birimdir' (برمدر) şeklinde yazılmış; doğrusu 'bizimdir' olmalı.

papasların sohbeti ne dereceye varmış, görelim. Anlar dahi râzı olub yukarıya çıktık. Gördük, keşişler içdikleri¹ süciden mest olub beyhûde yaturlar. Gördük, başları üzere birkaç kılıçlar asılı turır. Hem-ân-dem yoldaşlarla ol kılıçları ellerimize alub /155a/ keşişleri kılıçdan geçürüb helâk eyledik. Kapusu bevvâbının dahi başın kesüb kala kapusun açdık ve her birimiz havfden yir berâber olub, gemiler öninden geçdik. Zîrâ gemiciler dahi şarâb içüb uyumışlardı. Muhsıl-ı kelâm leb-i deryâda bir sandal buldık. Gördük, içinde mest bir kâfir uyur. Anın dahi başın kesüb gemi çekmegiçün kürege bindik. Küreklerimizin sadâsı gemilerde olan küffârın kulağına girüb, ardımızca sandal tonadub gördiler. Biz dahi yâ Allah diyü Hazreti Emîr Sultân'ın muâvenetin taleb eyledik. Turmadan çekdik. Tâ sabâh olunca gördük. Deryâ yüzünde bizim gemimizden gayrı gemi yok². Hüdâ-yı Rabbi'l-âlemine şükr-i bî-hadd ve hamd-i bî-add idüb; kuvvet-i pazuyla güneş zevâle varınca bir lahza ârâm itmeden ammâ azmimiz gün toğduğı şark cânibine idi. Muhassal yedi gün, yedi gice kürek çekdik. Gemi içinde bir kabak³ sirke ile altı ekmek bulmuşdık. Anınla geçindik. Ba'dehû karaya çıkub tağlara girub giderken; ot otlamağa⁴ başladık. Açlıktan zebûn olub susuzluktan hod ikimiz helâk oldu. Bir yere va[r]dık. Üç gün idi ki su içmedik. Anda bir göl gördük. Su içeruz diyü sandık. Gördük, etrâfin ejderhâ mânendi büyük yılanlar ihâta itmişler. Havfimizden ol sudan içmedik. Teşne-i bî-tâkat ve zebûn-ı kudret olub; nâ-çâr /155b/ üftân ü hîzân nişîb-i bâlâyâ inüb ve çıkub ve hem biri birimizi götürdük. Âhir inâyetullah mukârin olub birâz açık akarsuya irişdik. Anda birazcık turub ol sudan içüb istirâhat itdik. Ol makâmda açlıktan bir yoldaşımız dahi helâk oldu. Dört nefer kaldık. Ayıtdık: Eger tutılırsuz dutılalım diyü, biri birümüzle ittifâk idüb hemân yola girdik. Meger kala-i Budûm anda karîb imiş⁵. İhtiyâr itdik idi, tekrâr esîr olmağı; ammâ benim itikâdım Emîr Sultân Hazretleri'nin kelimât-ı ihlâslarına mu'tekid idi. Ümîdi hemîşe halâsda idi. Hazreti Emîr Sultân velâyeti ve kerâmeti himmetinde küffârdan bir şahıs bize, siz kaçkunsuz diyü tutmak isteyüb; biz hücûm eyledi. Görenler, ekmekten ve gayrı nafakadan rahm idüb virirlerdi⁶. Hiç biri, bizi âhir kala-i Budûma varub; begi olan Ardel'e ahvâlimizi bildirdik. Bize buyurdu,

¹ P. 'icdiklevi' (ايجدكلى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'icdikleri' olmalı.

² P. 'yok' derken 'ye' harfinin noktaları konmamış.

³ P. 'kayak' (قيق) şeklinde yazılmış; doğrusu 'kabak' olmalı.

⁴ P. 'oblamağa' şeklinde yazılmış; doğrusu 'otlamağa' olmalı.

⁵ P. 'itmiş' (اتمش) şeklinde yazılmış; doğrusu 'imiş' olmalı.

⁶ P. 'virirlevdi' (ويررلودى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'virirlerdi' olmalı.

bir mesken gösterub sabâh ve ahşam gıdâmız virüb; biner akçesi dahi in'âm eyledi ve bir gemiye kodurub Samandıra İskelesi'ne gönderdi. Andan her birimiz vatanımız tarafına gidüb selâmetle mekânımıza irişüb, oğlancıklarımızı sağ, esen buldık. Bir zamân anlar ile yiyüb içüb, âhir Hazreti Emîr Sultân'ın mezâr-ı şerîfinin ziyâretine gelüb nezirimiz edâ eyledik ve dergâh-ı harîminin eşigine /156a/ yüzimi sürüb¹, nice günler tavâf idüb; sürûr-ı kalb ve safâ-yı cân-ı dil hâsıl oldu ve nice velâyet ve kerâmetlerine nihân ve eşkâre vâkıf olub, ol âsitâne-i murâd-bahşın nâyibinden olub; beyat eyledim.

MEDH²

Nûr-i dü âlem oldu cemâli Muhammed'in

İrşâd-ı Hakk değil mi kemâli Muhammed'in

Emvâta nutk itseydi gerçi Zü'l-Celâl

Adn ehli kıldı Âdem'i kâli Muhammed'in

Âb-ı hayât-ı hızır nihân oldu tâ ebed

Çalab kand-i lafz zülâli Muhammed'in

Sular midâd fi'l-misl olsa şecer kalem

Olmaz beyân vâsf-ı celâli Muhammed'in

Baht-ı siyâhı Âdem'in oldu misâli nûr

Rûşen olalı kaş-ı hilâli Muhammed'in

Çok geldi dehre gerçi nebîler ü ger lîk

Yok enbiyâ içinde misâli Muhammed'in

Taş bağına basardı şâir itmegin yiyub

Müstağnîydi dâima hâli Muhammed'in

Hayya ale's-salâh³ ezânın okur müdâm

Firdevs-i adn içinde Bilâli Muhammed'in

¹ P. 'süzüb' (سوزب) şeklinde yazılmış; doğrusu 'sürüb' olmalı.

² H.'de hem 'medh' başlığı hem de medhin içeriği yok.

³ P. 'hatta ala's-sublâh' (حتى على الصلاح) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hayya ala's-salâh' olmalı.

*İşbu cihân velîlerinin zikridir müdâm
Yanî Emîr Efendi'dir âli Muhammed'in
Ey âlem-i velâyete Sultân olan Emîr
Vey mülk-ü Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr*

MEDH-İ EMÎR¹ /156b/

*Ey bahr-i cûd-i lutf eyâ kulzüm-i kerem
Dürr-i sühânı buldı bu Rûm Arab u Acem
Her gün gözün nazargâhdır gülşen-i bihişt
Seyrân-gehin olursa nola cennet-i irem
İnsânla mülk-i haremin kıldılar tavâf
İkisi anınçün oldı muhterem
Sen pâye-i velâyete pâ basdığın yere
Bin cehd iderse urmaya evliyâ kadar
Hâşâ seni seven fukrâna mehabbet olan
Dünyâda âhiretde çeke şemme-i elem
Sen hayr âl-i midhatine yazmağa şürûh
Kırtâsa sürdi rûy-ı serin hizmete kalem
Alsam dilüme nâmını zevkin bu aklı
Hayrân ider ya ben bahs-i medhin eyleyem
Kapından ayru zorıyla kılsa cihân beni
Olmaz mehabbetim ki tapından senin kesem
Bu hayli² evliyâyâ sen oldın Emîr Şâh
Lâ büd gerek ki ola çeri başına haşem
Ey âlem-i velâyete sultân olan Emîr*

¹ H.'de hem 'Medh-i Emîr' başlığı hem de bu başlığın içeriği yok.

² P. 'hayki' (حیكى) şeklinde yazılmış; doğrusu 'hayli' olmalı.

Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr

MEDH-İ EMÎR¹

Saldın nazar imâret olub sûret-i zemîn²

Hemçün nücûm-i zînet ile çerh-i heft-[e]mîn

Her gün güneş yüzini sürüb bâb-ı kasrına

Her şeb komaz gelür sürer eşigüne ce[b]în

Yâd hayâlinle bihişt içre dâimâ

Yüzün dürür nazar ki çeşmân-ı hûr-i ayn

Keşf-i kerâmet isteyene eşigin yeter

Sûfî çâker riyâzetle gerçi erbaîn /157a/

Her tab'-ı müstakîm idemez vasfını senin

Vassâfın oldu halkın³ için akl-ı anberîn

Subhun cemâl gibi olur rûşen ferah

Kılmasa mehabbetini sana merdüm-i hazîn

Bulsam ne var merâtib-i uhrâ âkîbet

Oldı kapında hizmetine cânla karîn

Aksâ-yı maksadı bu murâdât hâtırın

Budır tapında sana duâ eyleyem hemîn

Ceddin şefâatına şefîm sen olıcak

Vardır duhûl cennete lâ büd olam yakîn

Ey âlem-i velâyete sultân olan Emîr

Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr

¹ H.'de hem 'Medh-i Emîr' başlığı hem de bu başlığın içeriği yok.

² P. 'zemîr' (زمير) şeklinde yazılmış; doğrusu 'zemîn' olmalı.

³ P. 'halfin' (خلفك) şeklinde yazılmış; doğrusu 'halkın' olmalı.

MEDH-İ EMÎR¹

Olmaz veliy-yi nâm-ver asla² senin gibi
Görmedi ehl-i Rûm Buhâra senin gibi
Hakdır çıkardı bahr-i sedef gerçi âleme
Ummân³ çıkaramadı dürrî ammâ senin gibi
Dürr-i yetîm lü'li-i tâc-ı şeh cihân
Zâtındır bulunmaya asla senin gibi
Sen âf-tâb-ı çerh-i sipihr-i zamânesin
Olmaz münîr-i mâh mazıyyâ senin gibi
Hizmet çok âsitâneye dil eyledi velî
Hizmeti az görmedi şâh senin gibi
Gösterdi gerçi kâmetini ar'ar çemen
Tûbâ misâl-i olmaya bâlâ senin gibi
Bî-mâr-ı aşka virdi şifâ tâm halkın
Kim itdi ehl-i derde müdâvâ senin gibi
Keşf-i kerâmet itmege tâlib olanlara
Yokdur cihânda mürşid-i dânâ senin gibi /157b/
İlm-i ledünnî ile maârif-i kitâbını
Ehl-i velâyet itmeye inşâ senin gibi
Ey âlem-i velâyete sultân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr

¹ H.'de hem 'Medh-i Emîr' başlığı hem de bu başlığın içeriği yok.

² P. اسلا şeklinde yazılmış; doğrusu اصلا şeklinde olmalı.

³ P. 'gummân' (غمان) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ummân' olmalı.

MEDH-İ EMÎR¹

Açdım² başımı yine duân eyleyem senin
Umam tazarrumu sezân eyleyem senin
Mansıb bana yeter ki olam kâidi didin
Red itme rûz-ı şeb ki duân eyleyem senin
Devlet degil mi bana ki tadam şamar
Uşşâk içinde nasb-ı livân eyleyem senin
Lâyık budır ki bana idem hizmetin senin
Mihrin ile ola ki likan eyleyem senin
İster ki gönül sen şeh-i şâhâne dâimâ
Varıb bu abdî cân-ı gedâ eyleyem senin
Sürdim yüzimi ışigine rûz-ı şeb yine
Hakk'dan ümîdim³ oldu rızân eyleyem senin
Dâru'ş-şifâ kapuna gelüb ey tabîb-i cân
Dil-i derdin istedi ki şifân eyleyem senin
Türben öninde cismini eyler senâ-yı hâk
Tâ kim mehabbet-i fukarâ kim eyleyem senin
Ravzan öninde baş açub el kaldırub müdâm
Rûhîçün isterim ki duân eyleyem senin
Ey âlem-i velâyete sultân olan Emîr
Vey mülk-i Rûm'a rahmet-i Rahmân olan Emîr

¹ H.'de hem 'Medh-i Emîr' başlığı hem de bu başlığın içeriği yok.

² P. اعدم şeklinde yazılmış; doğrusu 'açdım' olmalı.

³ P. 'ümîzim' (ائيمزم) şeklinde yazılmış; doğrusu 'ümîdim' olmalı.

EMÎR SULTÂN'IN¹ ACEM SEFERİNDE SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN'A
MÜJDEGÂNE GÖRİNDİGİDİR²

Rivâyettir ki târîh-i³ zamân, sene ihdâ ve erbaîn ve tis'a mi'ede sultân selâtîn-ı /158a/ cihân u hân, havâkîn-i devrân yanî Sultân Süleymân Hân-ı zamân و طول الله عمره و دولته الى انقراض الدوران⁴. Kızılbaş laîni yanî⁵ Tahmâs-bî-dîn üzerine yürüyübdür⁶, acemde olan tâife-i mudillî katl itdirüb, gidermek tedârikinde iken⁷; pâdişâhın asâkir-i mansûrında⁸ bir şahs-ı ârif ki velâyet-i evliyâ ile müteârifdir. Karamân Vilâyeti'nde Gözlüce Sinân dirler. Ol hikâyet⁹ ider: Vaktâ ki pâdişâh-ı âlem-penâh, Kızılbaş¹⁰ istiyü Tebrîz Şehri'ne vardı¹¹. Bir gice âlem-i rüyâda görürin ki Rûm İli'nde nevâhî kalkan dilinde¹² vâki olan Şeyh Mansûr birkaç mürîdler cemiyet¹³ idüb, ider: Gelün ey ehl-i asker, Bağdâd'a varalum. Erenler Bağdâd'ı feth itdiler. Tenhâ ve¹⁴ bî-kes¹⁵ kaldı. Kızılbaş melâinden ses kalmadı. Ehl-i asker ayıtdılar¹⁶: Bu haber-i¹⁷ müjdegâni¹⁸ pâdişâha¹⁹ bildirelüm. Bu esnâ-i²⁰ kelimâtda iken gördim ki sahrâ-yı Tebrîz'den²¹ bir cemâat-i²² âdem²³ gelür. Acabâ kimlerdir gelen? diyü, bakışdık.

¹ H.'de 'Emîr Sultân'ın' yerine 'Emîr Sultân Hazretleri'nin' yazılmış.

² H.'de 'görindigidir' yerine 'görindikleridir' yazılmış.

³ P. târic (تارج)

⁴ H.'de 'sultân selâtîn-ı cihân u hân havâkîn-i devrân yanî Sultân Süleymân Hân zamân و طول الله عمره و دولته الى انقراض الدوران (Manası: Allah, onun ömrünü uzatsın ve devletini zamanın yok etmesine karşı korusun.)' yerine 'Sultân Süleymân Hân rahmetü'l-lâhi aleyh' yazılmış. P.'de 'deverân' kelimesi 'devvân' (دوان) şeklinde yazılmış.

⁵ H.'de 'yanî' yok.

⁶ H. yürüyüb

⁷ H.'de 'acemde olan tâife-i mudillî katl itdirüb, gidermek tedârikinde iken' yok.

⁸ H.'de 'asâkir-i mansûrında' yerine 'askerinden' yazılmış.

⁹ H. hikâye

¹⁰ H. kızılbaş

¹¹ H.'de 'Tebrîz Şehri'ne vardı' yerine 'Tebriz üzerine varub' yazılmış.

¹² H.'de 'Rûm İli'nde nevâhî kalkan dilinde' yerine 'Rûm İli'nden kalkan dilinde' yazılmış.

¹³ H. cem'

¹⁴ H.'de 've' yok.

¹⁵ P. bî-kesen

¹⁶ H.'de 'ehl-i asker ayıtdılar' yok.

¹⁷ P.'de 'bu haber' iki kere yazılmış.

¹⁸ P. müjgân

¹⁹ P. pâşâha

²⁰ H. esnâda

²¹ P. tebrîrden (تبريردن)

²² P. hamâ'at (جماعت)

²³ H.'de 'adem' yok.

Ba‘dehû¹ zamânın Hazreti Emîr Sultânı’dır gelen, dirler. Hem-ân-dem pâdişâh² ile cümle asker atlanub istikbâl eylediler. Pâdişâh-ı mülâkât işâret-i feth-i Bağdâd’ı³ müjdegânî himmet idüb, hemân varılmasına muhtâcdır; didiler. Hazreti⁴ Emîr Sultân ve pâdişâh-ı âlem-penâh bî-tevakkuf asâkir-i mansûr ile cânib-i⁵ Bağdâd’a varub, güyâyâ cümle asker mânende⁶ tuyûr olub uçdılar. Hemân oldım da kendümi ehl-i asker ile Bağdâd içinde /158b/ gördim. Anda medfûn olan evliyâullah hâzır olmuşlar. Ehl-i islâm pâdişâhına⁷ duâlar idüb, mübârek olsun; Hakk Teâlâ sana ve evlâdına tâ rûz-ı mahşer müyesser ve mukadder ide; ve’l-hamdü lillâhi ve’l-minne. Kızılbaş laînden bu vilâyet alınub pâdişâh-ı İslâm’a Hakk tarafından nasîb oldı⁸.

BEYÎT

<i>Ne hoşça şehir olur Bağdâd şehri</i>	<i>Ezelden oldı adl ü dâd şehri</i>
<i>Harâb itmişdi zulmile Kızılbaş</i>	<i>Olur şimden geru âbâde şehri</i>
<i>Yapusu muhkem vaz’ı sitûde</i>	<i>Zehî bünyâd-ı hoş üstâd şehri</i>
<i>İçinde âb-ı Dicle akar anın</i>	<i>Olur gamgînlere ol şâd şehri</i>
<i>Havası hoş suyudur âb-ı ranâ</i>	<i>Sipâhiye yarar Bağdâd Şehri</i>

Ve sem‘ûma bir avâz dahi geldi ki her kim Kızılbaş melûni mezemmet eyleye. Hakk Teâlâ anı âhir nefesinde ehl-i îmândan idüb ehl-i cennetden ide, didi. Mezkûr ider: Uyandım bu vâkıadan. Şol kadar hazz itdim ki tahrîr-i takrîr ve tasdîr-i tahrîr olmaz. Vardım bu vâkıa-i mukarrer, pâdişâh olanlar söyleyüb müjdegânî haberin virdim ve Kızılbaş laînin ben dahi mezemmetine beyne’n-nâs mübâşeret idüb, kudret-i lisân /159a/ ve kelimât-ı zebân serî‘u’l-beyânı tafsîl idüb; mezemmet-i Kızılbaş-ı laînden bir lahza hâlî olmadım ve sâhib-i kitâb ider: Râvî-yi mezkûr bana dahi işâret eyledi ki eger ehl-i cennet olmak istersen, Kızılbaş-ı laînin mezemmetin evrâk-ı beyâz ile sünniyyân-ı pâke beyân ve müselmânân-ı edreke ıyân ile ve âlem-i

¹ H. ba‘de (بعد)

² P. pâşâh

³ H.’de ‘pâdişâh mülâkât-ı işâret-i feth-i Bağdâd’ı’ yerine ‘pâdişâh ile mülâkât olub işâret-i feth-i Bağdâd’ yazılmış.

⁴ P. hasıtrete (حصرت)

⁵ P. hânib (جانب)

⁶ H. mânend

⁷ P. pâşâhına

⁸ H.’de bundan sonraki kısımlar yok. Yani H. burada bitmiş. Ama ‘temmet’ kelimesi de yok.

rüyâda olan tafsîl bi't-tamâm bana hikâyet eyledi. Hem-ân-dem ben dahi râvî-yi mezkûrın hâlet-i şûrîdeliğine vâkıf olub sözün kabûl eyledim ve bu tercî-i bendi Kızılbaş için kalem ve dâvâtı hizmetine tutub beyân-ı kitâbete getürdim¹.

MEZEMMET-İ KIZILBÂŞ

<i>Yüri sürh ü ser-tahmâsın bî-dîn</i>	<i>Karınca gibi kaçarsın dutub in</i>
<i>Seni pâ-mâl ider âhir el-Emîr</i>	<i>Süleymân-ı zamân itdi sana kîn</i>
<i>Egerçi mürğ-ı vahşî gibi kaçdın</i>	<i>İki pâdan tarrağa alınursın</i>
<i>Horâsân'a degil Hind'e kaçarsın</i>	<i>Ararlar seni hattâ Çîn-i mâ Çîn</i>
<i>Cihân turdıkça garılar içinde</i>	<i>Kızılbaşın anamaz kimse adın</i>
<i>Kılıç kuşanma ayruk ata binme</i>	<i>Şeyâtîn gibi gerçi sensin hodbîn /159b/</i>
<i>Havâric şîasındansın² cihân</i>	<i>Ki resm-i mîri tutmaz sende âyin</i>
<i>Muhannessin bahâdır derlüsin</i>	<i>Firâr için urarsın ata zîn</i>
<i>Cihân key-Hüsrevi sultân-ı millet</i>	<i>Seni âhir tutar gel itme gaybet</i>
<i>Zehî bî-âru bî-nâmûs gayret</i>	<i>Zehî nâdân-ı dîn-i bî-hamiyyet</i>
<i>Habâset³ zât-ı nâ-pâkin tutıbdır</i>	<i>Mukarrer sende hatm oldı sefâhat</i>
<i>Rifâzîlerde meşhûr-ı ebedsin</i>	<i>Mezâhibden çû sensin bî-diyânet</i>
<i>Habâset eyledin tutmadın âhir</i>	<i>Tarîk-ı Hakk'a râh-ı istikâmet</i>
<i>Hakîkat anlamazsın ne tarîkat</i>	<i>Mecârîdir işin lağu kabâhat</i>
<i>Sevâdü'l-vechi olub iki cihânda</i>	<i>Cehennemdir yirin ey merd-nekbet</i>
<i>Reîs olduğın mülhidlere sen</i>	<i>Kasasda oldı râvîden rivâyet</i>
<i>Senin ilhâdüni rafzını muhkî</i>	<i>Bilüb eyler anı halka hikâyet</i>
<i>Hüdâ kilsun seni âlemde bî-nâm</i>	<i>Usanmışdır yüzinden subhla şâm</i>

¹ P. 'kesürdim' (كسوردم) şeklinde yazılmış; doğrusu 'getürdim' olmalı.

² P. 'şîasındansın' (سيعة سندان سن) şeklinde yazılmış; doğrusu 'şîasındansın' olmalı.

³ P. 'hapâşet' şeklinde yazılmış; doğrusu 'habâset' olmalı.

VE YİNE MEZEMMET

<i>Sana dirler hemîn ancak muhannes</i>	<i>Kaçar kılmaz hayâ bak bak muhannes</i>
<i>/160a/ Utanmadan neden ata binersin</i>	<i>Yaratdı seni çünkü Hakk muhannes</i>
<i>Ele ura ki alub giy başa nezkeb</i>	<i>Çü sensin zen gibi mutlak muhannes</i>
<i>Cihân içre bu gün nâs arasında</i>	<i>Senin aduna der el-hakk muhannes</i>
<i>Degil kâdir bir işi başa iletmek</i>	<i>Tutar ammâ ki dak lâfâ muhannes</i>
<i>Çekermiş merd olan kavs-i hadîdi</i>	<i>İdemez kavs-i nermi şakk muhannes</i>
<i>Mukâbil¹ çünkü re'yin olmağa yok</i>	<i>Muhakkaktır olur ahmak muhannes</i>
<i>Kızılbaş melâine dinilmek</i>	<i>Olıbdır her nefes elyak muhannes</i>
<i>Kamû sübyân agucuduğünüçün</i>	<i>Çağırub didiler hey hey dün ü gün</i>

VE YİNE MEZEMMET

<i>Hatâdır sana dimek şâh dâim</i>	<i>Degildir fiilüne ismin mülâyim</i>
<i>Diyenler sehv idüb ismini şâh</i>	<i>İder elfâz-ı istiğfârı dâim</i>
<i>Seni gören görür düşde şeyâtîn</i>	<i>Kaçan ki şeb olıcak olsa nâim</i>
<i>Kazâ tîğın tutıb bu dest-i dünyâ</i>	<i>Olıbdır katliniün kasdına kâim</i>
<i>Zekât ile namâz u hacca mâil</i>	<i>Degil tab'-ı habîsin dahi sâim</i>
<i>Vücûdından adem olduğın enfa'</i>	<i>Mukarrer yeğdürür senden behâim</i>
<i>/160b/ İdüb târec gâzîler emelüni</i>	<i>Acâyib aldılar² mâl-ı ganâim</i>
<i>İşin zulm u sitemdir dâimü'd-dehr</i>	<i>Anıçün sana dirler merd-i zâlim</i>
<i>Degil midir şâh adın lanetîdir</i>	<i>Hatâdır sana dimek şâh dâim</i>
<i>Cehennem heyzümi dûzah duhânı</i>	<i>Amûdî başına ursun zebânî</i>

VE YİNE MEZEMMET

<i>Sebeb sen oldın esfâra mukarrer</i>	<i>Neden yâr olmadın rezme beraber</i>
<i>Avârızla nuzûl النوع dâim</i>	<i>Senin katlin içündür ey sitem-ger</i>

¹ P. مقابل şeklinde yazılmış; doğrusu 'mukâbil' olmalı.

² P. 'aldırlar' (الدريار) şeklinde yazılmış; doğrusu 'aldılar' olmalı.

Asâkir tâliblerdi¹ katlüne lîk *Kaçub kurtardın ammâ onmadık ser*
Karâğân illerinde zahmi berdîn *Helâk-ı nâsa olduğı mukarrer*
Sebeb sen oldın ehl-i şeyâtîn *Suâle sen gelürsin rûz-ı mahşer*
Zebânîler elinden kaçamazsın *Amûd başına urırlar mükerrer*
Bi-hamdi lillâh şehâdet buldı âhir *Sefer katlüniçû kalmağa asker*
Cihânda kalmasun nâm-ı nişânın *Olasın nâ-bedîd-i heft-kışver*
Tokınsun yıldırım yaksun vücûdın *Hüdâ'ya çün senin yokdır sücûdın*

TEMMET /161a/

¹ P. 'gasâkir talebnerdi' (غساکر طلبنردی) şeklinde yazılmış; doğrusu 'asâkir taleb iderdi' olmalı.

SONUÇ

Her toplumda belirli vasıflarıyla öne çıkan, topluma yön veren, insanları aydınlatan önderler vardır. Bu tip insanlar yaşadıkları devri olduğu gibi, daha sonraki çağlara da ışık tutarlar. Her milletten, her alandan böyle şahsiyetlere örnek göstermek mümkündür. Bu gibi şahsiyetler üzerine bir çok çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmektedir.

Emir Sultan, mutasavvıf şahsiyetiyle ön plana çıkmaktadır ve tasavvuf tarihinde önemli bir kişidir. Kendi tasavvuf mektebinde dervişlerini, muhitindeki insanları eğitmiştir. Zira tasavvufun insan eğitimi ile de ilgisi vardır. “İnsan yetiştirmek” tasavvufun amaçlarından biridir. İnsandaki kötü eğilimleri yok edip yerlerine iyilerini ikâme etmek, yani insan-ı kâmil yetiştirmek tasavvufun hedeflerindedir. Emir Sultan bunları yapmıştır. Dolayısıyla yaşadığı dönemde ve daha sonraki devirlerde insanların gönlünde taht kurmuştur. Bu gün dahi milyonlarca insanın, onun kabrini ziyarete gitmeleri bunun alametlerindedir.

İnsanoğlunda; sevdiği, saydığı bir kişide olağanüstülükler görme eğilimi vardır. Özellikle de bu kişi evliya olarak kabul edilmiş ise bu eğilim daha da artar. İnsanlar, o kişinin her davranışına başka bir anlam yüklemeye çalışırlar. Sevip sayılan mutasavvıf/veli daha hayattayken, özellikle de onun müridleri tarafından neredeyse her hareketi kerametle örülü bir şekilde anlatılır. Bu sayede bir mutasavvıfın/velinin kerametlerini nakleden küçük hikayeleri içeren menâkıbnâme tarzı eserler ortaya çıkar.

Mutasavvıf/veli menkabelerinin ortaya çıkışında, birçok sebepler vardır. İnsanların din değiştirirken eski dinlerinin etkisinden tamamen çıkmaları mümkün değildir. Girmiş oldukları yeni dine aykırı olmayan hususları da yaşamlarında devam ettirirler. Müslüman Türk toplulukları açısından düşünülürse, Türkler’in İslam’a girmeleri derviş mutasavvıfların çalışmaları sayesinde olmuştur. İslam öncesi devirden kalma pek çok efsane, destan v.b. unsurlar daha sonraları evliya menkabelerine katılmıştır.

Menkabelerin toplanıp yazıldığı eserler olan menâkıbnâmeler tasavvuf tarihi açısından önemlidir. Menâkıbnâmeler sûfilerin gösterdiği kerâmetleri anlatan eserlere denir. Menâkıbnâmelerde anlatılan sûfinin hayatı hakkında bol malzeme

bulmak mümkündür, ama o sūfînin tarihî ve menkabevî hayatı bu eserlerde birbirine karışmıştır. Bu tür sebepler dolayısıyla menâkıbnâmeleri tarihî hatalar yığını olarak değerlendirmek yanlış olur. Titiz bir çalışma sonucu menkabesi anlatılan sūfînin tarihî ve menkabevî hayatı birbirinden ayrılabilir.

Bu kısa değerlendirmeden sonra “*Menâkıb-ı Emir Sultan (Hüsâmeddin Bursevî) İnceleme ve Metin*” isimli çalışmamız hakkında şunları söyleyebiliriz: Hüsâmeddin Bursevî’nin yazdığı *Menâkıb-ı Emir Sultan* isimli eser, elimizdeki verilere göre Emir Sultan (ö.833/1429) hakkında yazılan son menâkıbnâmelerden biridir. Hüsâmeddin Bursevî (ö.1042/1632)’den sonra İsmail Hakkı Bursevî (ö.1137/1724) Emir Sultan hakkında bir menâkıbnâme yazmıştır.

Hüsâmeddin Bursevî’nin eseri, Emir Sultan hakkında menâkıb geleneğine bağlı kalınarak yazılan son eserlerden biri olması hasebiyle önemlidir. Hüsâmeddin Bursevî yazdığı menâkıbnâmede bunu “Emir Sultan hakkında ilk önce Tuzlavî Şeyh Yahyâ, sonraları Müdâmî, İbrahim Çelebi, Senâyî, Şevkî ve Nimetullah Efendi birer menâkıbnâme yazmışlardır. Emir Sultan hakkında ne kadar menâkıbnâme yazılmışsa hepsi bunlardan sonra yazılmıştır.” şeklinde belirtir. Dolayısıyla ihtimaldir ki Hüsâmeddin Bursevî bu eserlerin hepsini görmüş ve bunlardan faydalanmıştır. Muhtemelen Emir Sultan menâkıbnâmeleri içinde en kapsamlı olanlardan biridir, çünkü Emir Sultan hakkında yazılan menkabelerden başka halifelerinin de menkabeleri anlatılmaktadır.

Hüsâmeddin Bursevî’nin *Menâkıb-ı Emir Sultan* isimli eserine baktığımızda, Emir Sultan’ın tarihî kişiliği ile ilgili bilgilere çok fazla yer verilmediği buna mukabil menkabevî kişiliğinin daha çok ön planda olduğunu görürüz. Eserde, onun ismi olan Seyyid Muhammed el-Buhârî, babasının adı Seyyid Ali, Hz. Peygamber’e ulaşan soy ağacı, Emir Sultan’ın şeyhi olarak Seyyid İsâ ismi ve silsilesi geçmektedir. Buhâra’da iken ilm-i zâhirde kemâl mertebeye geldiği, âlim olduğu, Babasının ölümünden sonra bir süre daha Buhâra’da kalıp Hicaz’a gittiği, Hicaz’dan sonra Şam, Karaman, Hamid İli, Kütahya, İnegöl yoluyla Bursa’ya geldiği mevzu bahis edilir. Anlatıldığına göre, Bursa’da Molla Fenârî ile münasebetleri olmuştur. Hatta ona ilmî yönden kerametle üstün gelmiştir. Hundî hatun ile evlenmiştir ve bu evlilikten bir erkek, iki kız olmak üzere üç evlatları olmuştur. Üçü de Emir Sultan’ın

kendisinden önce vefat etmiştir. Yıldırım Bâyezid ile de ilişkileri olmuştur. Ankara Savaşı'ndan sonra Timur Ordusu'nun onun kerametiyle Bursa'dan ayrılmıştır. II. Murat Emir Sultan'ın duasıyla padişah olmuştur. Hacı Bayram Veli ile münasebetleri olmuştur. Emir Sultan bir hastalık sebebiyle 833'te vefat etmiştir. Cenazesini Hacı Bayram Veli yıkamıştır. Bu bilgiler Emir Sultan'ın tarihî kişiliğine ışık tutmaktadır.

Menâkıb-ı Emir Sultan'da, çalışmamızın giriş kısmında temas ettiğimiz bazı bilgiler yer almamaktadır. Emir Sultan'ın Buhâra'da, 1368-69 (H.770)'da doğduğu, asıl adının Şemseddin Muhammed olduğu, "Emir Sultan"ın Şemseddin Muhammed'in lakabı olduğu, Emir Sultan'ın babasının lakâbının "Emir Külâl" olduğu, küçük yaşta annesini kaybettiği, 17-18 yaşlarında babasını kaybettiği ve babasının cenaze işlemlerini Seyyid İsâ ile beraber yaptığı, cenaze namazını Seyyid İsâ'nın kıldırıldığı, babasının vefatından sonra baba mesleği olan çömlekçilik yaptığı, Bursa'ya geldiği yılın 1389 olduğu ve 21 yaşında olduğu, Molla Fenârî'den Sadreddin Konevî'nin *Miftâhü'l-Gayb* adlı eserini okuduğu ve okuduktan sonra Molla Fenârî'den icazet aldığı, Ankara Savaşı sonrası Timur Ordusu tarafından esir edilip Timur'un huzuruna getirildiği ve serbest bırakıldığı, padişahlara kılıç kuşattığı, veba salgını sırasında vebadan vefat ettiği gibi bilgiler bulunmamaktadır.

Menâkıbnâmede gözümüze çarpan şu yanlış bilgiler de vardır: Hüsâmeddin Bursevî "Emir Sultan menâkıbını ilk olarak yazan 932'de Gönen'de Şeyh Yahyâ Efendi'dir ki seccade-i hâssa şeyh olan Ahmed Çelebi Efendi (ö.935/1529) zamanıdır." der. Hüsâmeddin Bursevî'nin verdiği tarih Ahmed Çelebi'nin hilâfette olduğu tarihtir ve bu açıdan doğrudur; ama Yahyâ Efendi menâkıbnâme-yi tarihî olarak 932'de yazmış olamaz. Çünkü Yahyâ Efendi'nin ölümü 840/1436'dır. Dolayısıyla Yahyâ Efendi, menâkıbnâmesini Ahmed Çelebi Efendi (ö.935/1529) zamanında değil, Emir Sultan'ın ilk halifesi olan Hasan Efendi (ö.845/1441) zamanında yazmıştır.

Pertev Paşa nüshasında Emir Sultan ile Hacı Bektâş-ı Velî'nin buluşması vardır. Bu bilgi de yanlıştır; çünkü Emir Sultan ile Hacı Bektâş-ı Velî'nin tarihî olarak buluşması imkansızdır. Zira Emir Sultan 1429'da vefat etmiştir, Hacı Bektâş-ı Velî ise 1271'de vefat etmiştir. Hüsrev Paşa nüshasında bu yanlışlık yapılmamıştır.

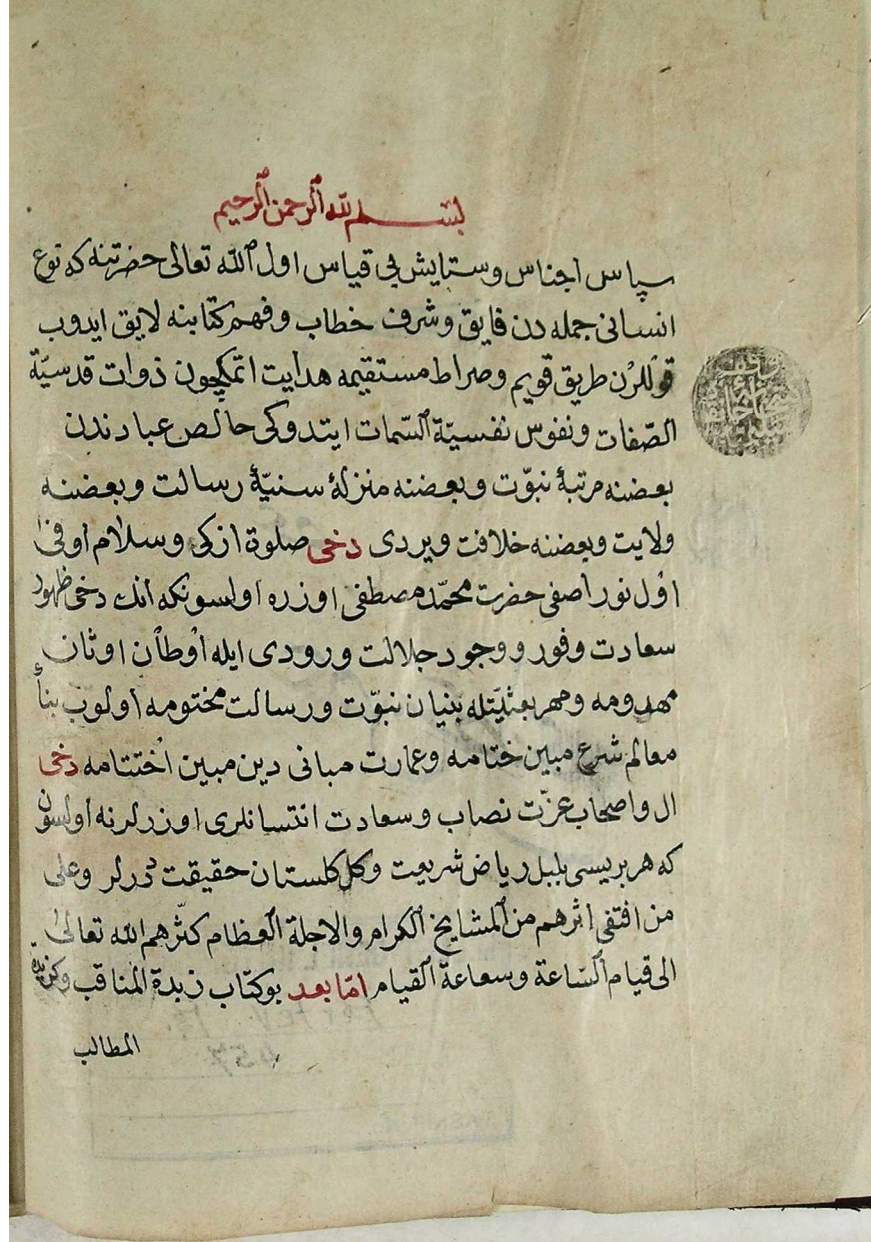
Hüsâmeddin Bursevî, Emir Sultan'ın ölümü ile ilgili eserinde iki tarih verir. O, varak 70a'da "Temiz ruhları, mübarek cesedlerinden ayrıldığı tarih 833 ki bir müverrih bunu tarih deyip intikâl-i Emir Sultan'a oldu tarîh-i intikâl." der. Yine o, varak 70b'de "Müverrihîn sene 829 tarîh dediler" der. Hüsâmeddin Bursevî'nin Emir Sultan'ın ölümü ile ilgili iki ayrı tarih zikretmesi ilginçtir. Aslında Emir Sultan'ın vefat tarihi olarak birbirine yakın çeşitli tarihler zikredilir, ama çoğunluk 833/1429 olduğunu söyler.

Hüsâmeddin Bursevî, Emir Sultan'ın biri erkek olmak üzere üç çocukları olduğundan söz eder ve "Kızcağızlarının ikisi bile mukaddemlerde merhûmeler olub" şeklinde kızlarının önceleri vefat ettiğinden bahseder. Şemseddin Muhammed ise Emir Sultan'ın kızlarının çok yaşamadığını ve onun vefatından kısa bir süre sonra vefat ettiklerini söyler.

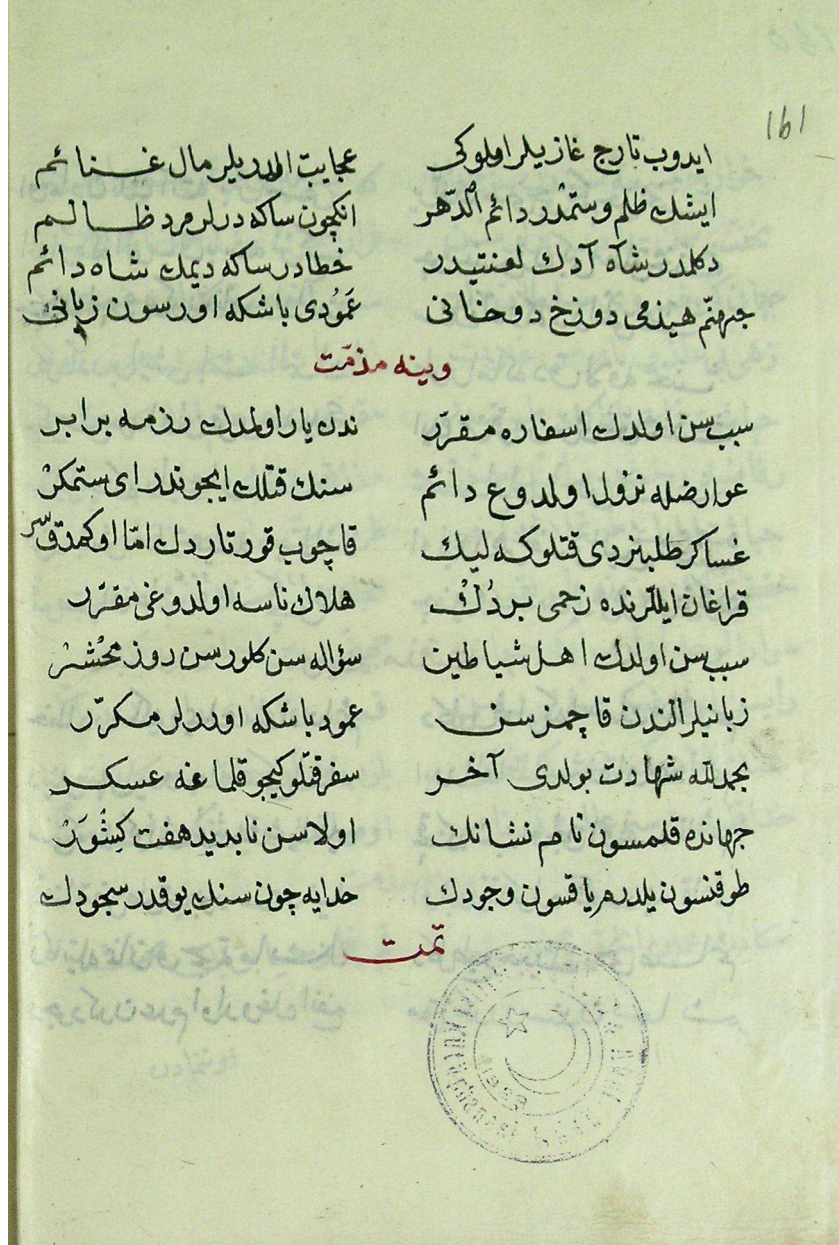
Sonuç olarak *Menâkıb-ı Emir Sultan*'da, Emir Sultan'ın hayatı, fizikî özellikleri, güzel ahlakı, özlü sözleri, menkabeleri, onunla ilgili her bir olay keramet motifleriyle süslenmiş bir şekilde, kısaca tarihî ve menkabevî hayatı anlatılır. Bir çok menâkıbnâme de ortak olan; velinin kendi vücudunda, tabiat varlıkları ve eşya üzerinde, hayvanlar üzerinde, mukaddes ve gizli güçler üzerinde cerayan eden, biyolojik mahiyette olan, veliliğini kabul etmeyenlere ve veliliğini kabul edenlere yönelik v.b. keramet motifleri bulunmaktadır. Eser, tevbe, inâbet, mücahade, riyâzet, halvet, keşf, kutub, ricâlü'l-gayb v.b. tasavvuf ilmini ilgilendiren kavramları içerir. Yine eserde, Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ondan önce yaşamış olan ulü'l-azm peygamberler, Hz. Muhammed'in ashabından olan önemli şahsiyetler, on iki imam, mezhep imamları ve Emir Sultan'ın yaşadığı devrin önemli tarihî şahsiyetleri yer alır.

Menâkıb-ı Emir Sultan'ın bizim bildiğimiz dört nüshası vardır. Biz bu dört nüshadan ikisini (Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı olan Pertev Paşa ile Hüsrev Paşa nüshaları) karşılaştırarak edisyon kritik yaptık ve bu şekilde çalışmamızı sonlandırdık.

EKLER

Menâkıb-ı Emir Sultan'ın Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki Pertev Paşa Nüshasının
1. varağı

Menâkıb-ı Emir Sultan'ın Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki Pertev Paşa Nüshasının
161. varâğı

مناقب امیر سلطان مع اشرف اوغلی قوس سرتجا

بسم الله الرحمن الرحيم
سیدنا جناب و ستایش به قیاس اول الله تعالی حضرت نه که نوع انسان
جمله دن فایق اشرف خطاب و فهم کن به لایق اربوب قولدرین
قوم و صراط مستقیم هدایت انگلیون ذوات قوسیه الصفات
و تقوی نفسیه الهیات ایدوکی خالص عبادتدن بعضی مرتبه نبوت
و بعضی منزله سینه رسالت و بعضی ولایت و بعضی خلافت در
دخی صلوة ازکی و سلام اوفی اول نور اصنی حضرت محمد مصطفی
اوزره ادرسون که انک دخی نماز سعادت و فور وجود جلالت
ورودی ین اوطان اوتان مهرومه و مهر بعینه بیان نبوت رسالت
مخومه اولوب بنا و معالم شرع مبین خانه و عمارت مانی وین مین
اختصاص ابروی ال و اصحاب عزت نصاب و سعادت انسابی
اوزرینه اوسوله هر سیدی لیل را بن شریفین و کل حکمان حقیقت
در رر و علی من اصفی از هم من المسیح الکوام و الاجنه العظام
کز هم الله تعالی الی قیام الساعة و ساعة الی قیام
زبده المناقب و کزبده المطالب جمعیه اول باعث اولر که انرا خوان
و خلص جلالت را بنی صادق و هو وار موافق بو عبد با جین و حقیق
نا نخر دن الهام الیکه برده م مد فون سلطان الجاری و الروم علی
ایر سلطان محمود حضرت زلیخون بر مناقب نه جدیده جمع اولر
کرجه جو قدر مناقب اول خانه شاهد استرجه ماه باانه

Menâkıb-ı Emir Sultan'ın Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki Hüsrev Paşa Nüshasının 1. varığı

باقدر بعد زمان حضرت امیر سلطان در کل ددلی
هاندم پادشاه ایله جمله عسکر آتاه نوب استقبالی
ایلدیر پادشاه ایله مہقات اولوب ایشاری فتح بغداد
کرد کا زہمت ایدوب سخان وارطاسنه تمام جہرددلی
حضرت امیر سلطان و پادشاه عالییناہ بی توقف عسکر
منصور یلہ جانب بغداد واروب گوییا جمله عسکر
مانند طیور اولوب او جہدیر سخان اولدم بہ کندی
اهل عسکر ایله بغداد ایچیزہ کوردیم انہ مدخون اولن
اولیاء اللہ حاضر اولمڈ اهل اسلام پادشاه
دعائو ایدوب مبارک اولسون حق تعالی سکا اولدو
تاروز محشر میسر و مقدر ایدہ و الحمد لله والحمد لله
لعیندن بو وزیت النوب پادشاه اسلام حق
طلہدن نصیب اولدی

Menâkıb-ı Emir Sultan'ın Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki Hüsrev Paşa
Nüshasının 76. varâğı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سپاس اجناس و ستایش بی قیاس اول الله تعالی حضرت زینب که فوج انبیا جمدون فایق و شریف خطا
و فهم کتابانه بویق ایدوب قولون طریق قویم و مرطاط سنقبه هدایت انکه ایچون دران قسبه الصفا
و نفوس نفسیه السمات ایدوک خالص عملندن بعضه مرتبه نبوت و بعضه منزلت رسالت
و بعضه ولایت و بعضه خلافت وردی **بعث** صلوة ازکی و سلام اوفی اول نور اصفی
حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم اوزن اولسونکه انک دخی ظهور سعادت و نور وجود
خلالت وردی اید او طاهه اوناک مهدومنه و مهر بتقله بنایک نبوت و رسالت محتومه
اولوب بناء معالم مبین ختامه و عمارت مبنا دین مبین اختتام ایدوی **بعث** ال واصحاب غنت
نصاب و سعادت انک ایدی اوز در زینب اولسونه هر برسی بیل ریاض شریف و کل کلمات
حقیقت در لر و علی من اقفی ازهم من المشایخ الکرم و الاجلة العظام کترهم الله تعالی اقام
الساعة و ساعة القيام اما بعد بو کتاب زینب الناقب و کزین المطالب جمعنه اول باعث
اولیک اعتراض و خلاص خلافتک بر اخی صادق و هوادار موافق بو عهد ناجین و حقیر
نامیزدنه التماس ایدیک **رو سوده** مدفون سلطه البخاری و الروم اعنی **امیر سلطان** مرحوم
حضرت زینب ایچون بر مناقب نامه جدید جمع اولون **بیت** کچر جوق قدر مناقب اولخله شاه اسد قی ماه
تابانده هو بود اخی بر هدیه اولوب **بوللا** اولابها نه احسان **بولازل** دخی بعث التردد بینه لا
واجل سلا الهی التماس قبول و تخریر من معقول کور و ب اشیر طهارت اوز به درک اتم
و قهقی تمام بر لک اتم امید درک عالمه همتندن اوقیاندر و کلینلر بهر مند اولوب
بو عهد حقیر **دی** اول نصیبدن حصه دار اول انک الله تعالی **شوینه** جان ملک معور اولر
انار اولتله **فلوب** بو عالم دل جملة اسر کرامته **امیر سلطه** شاه جهانان مدحنی ایدوب **ک**
سراسر طویا عالم خلق بو خون ضیا فتله **لباس** غصری غایت کوزلدی نور دخی محضنا
نیدم بزدن دروغ ایددی جمال بو اطفا فتله **خدا** یاسر با کنده بزه فیض ابروت هر دم
دم عیسی کجی احیا ایچ اشبو و ساطنکله **حسامی** جا کدر الحمد در جهان ایچره **ایاخی**
حاکم در اول شاه رومک اشبو حالته **امیر سلطه** **حضرت زینب صورت شخصیه و خلیه مبارکه**
ریدر دایان صدق اخبار و ناقلا نه اولوالابصار **شویله** **وایت ایدیکم** امیر سلطه حضرت زینب
صورت شخصیه لر و خلیه مبارکه لر حسن صورت و تمام لباس شویله بر معناه فائق
و هر مدحه لایق اولوب هیکل شخصیه و شکل صورت لر کویا همان صورت حضرت رسالت

علی

İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi'nde Türkçe Yazmalar bölümündeki 2370 numara ile kayıtlı bulunan nüshanın 1. varığı

BİBLİYOGRAFYA

ACLÛNÎ, İsmail b. Muhammed. **Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-İlbâs Amme's-tehera mine'l-Ehâdis fî Elsineti'n-Nâs**, Cilt: I-II, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1. Baskı, Beyrut, 1997.

AKALIN, Şükrü Halûk. **Yazım Kılavuzu**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 25. Baskı, Ankara, 2008.

ALGÛL, Hüseyin. **Bursa'da Medfun Osmanlı Sultanları ve Emir Sultan**, Marifet Yayınları, İstanbul, 1981.

ALGÛL, Hüseyin. **Gönül Sultanlarımız Eyyûb Sultan, Hala Sultan, Emir Sultan**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2007.

ALGÛL, Hüseyin ve Nihat Azamat. "Emir Sultan", **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XI, Ankara, 1995.

ALGÛL, Hüseyin. "Emir Sultan Hazretleri ve Geleneksel Erguvan Bayramı", **Emir Sultan ve Erguvan**, Bursa 2007.

ALTUNTAŞ, Halil ve Muzaffer Şahin. **Kur'an-ı Kerim Meâli**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Baskı, Ankara, 2006.

AŞKAR, Mustafa. **Tasavvuf Tarihi Literatürü**, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2006.

ATEŞ, Ahmet. “Menâkıb”, **Milli Eğitim Basımevi**, Cilt: VII, İstanbul, 1964.

ATEŞ, Süleyman. “Kutub”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXVI, Ankara, 2002.

ATEŞ, Süleyman. **İslam Tasavvufu**, Elif Matbaacılık, Ankara, 1972.

AYDIN, İbrahim Hakkı. “Molla Fenârî”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXX, İstanbul, 2005.

AYKUT, Sait. “Alâaddin Ali b. Yahyâ es-Semerkindî”, **Sahabeden Günümüze Allah Dostları**, Şûle Yayınları, Cilt: VII, İstanbul, 1998.

AZAMAT, Nihat. “Emir Sultan”, **Osmanlılar Ansiklopedisi Yaşamları ve Yapıtlarıyla**, Yapı Kredi Yayınları, Cilt: I, İstanbul, 1999.

AZAMAT, Nihat. “Hacı Bayram Velî”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XIV, İstanbul 1996.

BAYSUN, M. Cavid. “Emir Sultan”, **Milli Eğitim Basımevi İslam Ansiklopedisi**, Cilt: IV, İstanbul, 1964.

Bursalı Mehmet Tahir. **Osmanlı Müellifleri**, Matbaa-i Âmire, Cilt: I, İstanbul, H. 1333.

CEBECİOĞLU, Ethem. **Tasavvuf Terimleri-Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yayınları, Genişletilmiş 2. Basım, İstanbul, 2004.

CEBECİOĞLU, Ethem. **Hacı Bayrâm-ı Velî**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2004.

CERRAHOĞLU, İsmail. “Abdullah b. Mesud”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: I, İstanbul, 1988.

CÜRCÂNÎ, Seyyid Şerif. **Kitâbü't-Ta'rifât**, Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü, trc. ve şerh Arif Erkan, Bahar Yayınları, İstanbul, 1997.

ÇAKAN, İsmail L. ve Muhammed Eroğlu. “Abdullah b. Abbas b. Abdülmuttalib”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: I, İstanbul, 1988.

ÇELEBİ, İlyas, Süleyman Uludağ ve Cemal Kurnaz. “Hızır”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XVII, İstanbul, 1998.

ÇORUH, Şinasi. **Emir Sultan**, Tercüman 1001 Temel Eser.

DAĞCI, Şamil. **İmâm Şâfî Hayatı ve Fıkıh Usûlü**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004.

DAMAR, Abdullah. “Tasavvuf Terimlerinin Oluşumu”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı: 17, Yıl: 7 (2006).

DEMİRCİ, Mehmet. **Sorularla Tasavvuf ve Tarikatler**, Damla Yayınları, İstanbul, 2001.

DEMİRCİ, Mehmet. **Gönül Dünyamızı Aydınlatanlar**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2005.

DEMİRCİ, Mehmet. **Tasavvuf ve Ahlak Yazıları**, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2005.

DEMİRCİ, Mehmet. “Himmet”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XVIII, İstanbul, 1998.

DEMİRCİ, Mehmet. “Yakınlık ve Uzaklık/Yemende’dir Yanımdadır”, **Diyanet Avrupa Aylık Dergi**, Sayı: 99, Temmuz 2007.

DEMİRCİ, Mehmet. “İçe Dönük Cihad: Mücâhede”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 19.

DEVELİOĞLU, Ferit. **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi, 19. Baskı, Ankara, 2002.

DİLÇİN, Cem. **Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.

EFLÂKÎ, Ahmet. **Menâkıbu'l-Arifîn, Ariflerin Menkıbeleri**, trc. Tahsin Yazıcı, Milli Eğitim Basımevi, 2. Basım, Cilt: I, İstanbul, 1964.

ERGİNLİ, Zafer, İlyas Karşlı, Yavuz Köktaş, Nurettin Ödül, Rıfat Resul Sevinç ve Salih Sabri Yavuz. **Metinlerle Tasavvuf Terimleri**, Kalem Yayınevi, İstanbul, 2006.

Evliya Çelebi. **Evliya Çelebi Seyehatnamesi**, Üçdal Neşriyat, Cilt: I-II, İstanbul, 1996.

Ebu Talip el-Mekkî. **Kûtu'l-Kulûb, Kalplerin Azığı**, trc. Muharrem Tan, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2004.

FAYDA, Mustafa. “Âişe”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: II, İstanbul, 1989.

FAYDA, Mustafa, M. Yaşar Kandemir, İsmail Durmuş, Ahmet Özel, Bekir Topaloğlu, İbrahim Kâfi Dönmez, Mustafa Çağrı, İlyas Çelebi, Süleyman Uludağ, Mehmet Kanar, Mustafa Uzun, Halil Toker, Muhittin Serin, Nuri Özcan, Casim Avcı, Abdülhamit Birşık, Hilal Görgün. “Muhammed”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXX, İstanbul, 2005.

FAYDA, Mustafa ve Muhsin Koçak. “Ömer”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXXIV, İstanbul, 2007.

FIĞLALI, Ethem Ruhi ve M. Yaşar Kandemir. “Ali”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: II, İstanbul, 1989.

GÖKBULUT, Süleyman. **Necmeddin Kübrâ ve Kübrevîlik**, (Basılmamış Doktora Tezi, Dan. Mehmet Demirci), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2009.

GÖLCÜK, Şerafettin ve Süleyman Toprak. **Kelam**, Tekin Kitabevi, 3. Baskı, Konya, 1996.

GÜMÜŞHÂNEVÎ, Ahmed Ziyâüddin. **Câmiu'l-Usûl, Veliler ve Tarikatlarda Usul**, trc. Rahmi Serin, Pamuk Yayınları, İstanbul, 2005.

GÜNDOĞDU, Cengiz. **Hacı Bektâş-ı Velî**, Aktif Yayınevi, Ankara, 2007.

HARMAN, Ömer Faruk. “Bel‘am b. Bâûrâ”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: V, İstanbul, 1992.

HARMAN, Ömer Faruk. “Mûsâ”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXXI, İstanbul, 2006.

HARMAN, Ömer Faruk. “Dâvûd”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: IX, İstanbul, 1994.

HARMAN, Ömer Faruk. “İsâ”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXII, İstanbul, 2000.

HARPUTÎ, Abdullatif. **Tenkihu'l-Kelam Fî-Akâid-i Ehli'i-İslam, Kelâmî Perspektiften İslam İnanç Esasları**, trc. ve haz. İbrahim Özdemir ve Fikret Karaman, Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları, Elazığ, 2000.

Heyet. **İlmihal-I**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2004.

Heyet. “Ali Semerkandî”, **Evliyalar Ansiklopedisi**, Türkiye Gazetesi Hediyesi, Cilt: III, İstanbul, 1992.

Hoca Sadettin Efendi. **Tâcü't-Tevârih**, sad. İsmet Parmaksızoğlu, Milli Eğitim Basımevi, Cilt: I, İstanbul, 1974.

Hoca Sadettin Efendi. **Tâcü't-Tevârih**, sad. İsmet Parmaksızoğlu, Kùltür Bakanlığı Yayınları, Cilt: II, İstanbul, 1979.

Hoca Sadettin Efendi. **Tâcü't-Tevârih**, sad. İsmet Parmaksızoğlu, Kùltür Bakanlığı Yayınları, Cilt: V, İstanbul, 1979.

İbn Haldun. **Şifâu's-Sâil, Tasavvufun Mahiyeti**, trc. ve haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, 3. Baskı, 1998.

İNALCIK, Halil. “Bâyezid I”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: V, İstanbul, 1992.

İNALCIK, Halil. “Mehmed I”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXVIII, Ankara, 2003.

İNALCIK, Halil. “Murad II”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXXI, İstanbul, 2006.

İsmail Ankaravî. **Minhâcü'l-Fukarâ, Fakirlerin Yolu**, haz. Saadettin Ekici, İnsan Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2005.

İmam Nevevî. **Riyâzü's-Sâlihîn, Peygamberimizden Hayat Ölçüleri**, trc. ve şerh M. Yaşar Kandemir, İ. Lütfi Çakan, Raşit Küçük, Erkam Yayınları, Cilt: I, İstanbul, 2005.

KANDEMİR, M. Yaşar ve Mustafa Uzun. “Fâtıma”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XII, İstanbul, 1995.

KANDEMİR, M. Yaşar. “Mu‘az b. Cebel”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXX, İstanbul, 2005.

KANDEMİR, M. Yaşar, Hayrettin Karaman ve Yusuf Şevki Yavuz. “Ahmed b. Hanbel”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: II, İstanbul, 1989.

KARA, Mustafa. **Türk Tasavvuf Tarihi Araştırmaları**, Dergah Yayınları, İstanbul, 2005.

KARA, Mustafa. **Tasavvuf ve Tarikatler Tarihi**, Dergah Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2003.

KARA, Mustafa. “Fenâ”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XII, İstanbul, 1995.

KARA, Mustafa. “Evrâd”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XI, İstanbul, 1995.

KARA, Mustafa. “Hüsâmeddin Bursevî”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XVIII, İstanbul, 1998.

KELÂBÂZÎ, Ebû Bekir Muhammed b. İshak. **Ta'arruf, Doğuş Devrinde Tasavvuf**, trc. ve haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 1992.

KÂŞÂNÎ, Abdürrezzak. **Letâifu'l-A'lâm fi-İşârâtı Ehli'l-İlham, Tasavvuf Sözlüğü**, çev. Ekrem Demirli, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2004.

KILIÇOğLU, Safa, Nezihe Araz ve Hakkı Devrim (Bu kişiler, Meydan Larousse'yi yayımlayanlardır). "Bersîsa", **Meydan Larousse**, Sabah Gazetesi'nin Hediyesi, Cilt: III.

LİMAN, Hatice. "Emir Sultan Menâkıbnâmeleri ve Yahyâ bin Bahşî'nin Menâkıb-ı Cevâhir Adlı Eseri", **Emir Sultan ve Erguvan**, Bursa 2007.

KONUR, Himmet. **İbrâhîm Gülşenî Hayatı, Eserleri, Tarikatı**, İnsan Yayınları, İstanbul, 2000.

KONUR, Himmet. **Sûfi Ahlakı Din, Ahlak ve Tasavvuf**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.

KUNTER, Halim Baki. "Emir Sultan Vakıfları ve Fatih'in Emir Sultan Vakfiyesi", **Emir Sultan ve Erguvan**, Bursa 2007.

KUŞEYRÎ, Abdülkerim. **Er-Risale, Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risalesi**, trc. ve haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 1978.

Mehmed Şemseddin. **Yadigâr-ı Şemsî-Bursa Dergahları**, I-II, Haz. Mustafa Kara- Kadir Atlansoy, Uludağ Yayınları, Bursa, 1997.

Mecdî Mehmet Efendi. **Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri (Hadâiku's-Şekâik)**, nş. haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, Cilt: I, İstanbul, 1989.

MERCAN, İ. Hakkı. **Şeyh Alâeddin Ali b. Yahyâ es-Semerkindî ve Menâkıbnâmesi'nin Transkribe, Tahlil ve Tenkidi**, (Doktora Tezi-Yöneten: Prof. Dr. Ahmet Uğur), Kayseri 1996.

Müneccimbaşı Ahmed Dede. **Sahaifü'l-Ahbar fî Vekayü'l-A'sâr**, trc. İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, Cilt: I.

MUTÇALI, Serdar. **Arapça- Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.

NEBHÂNÎ, İsmail ibn Yûsuf. **Câmiu Kerâmâti'l-Evliya, Sahabeden Günümüze Veliler ve Kerametleri**, trc. Abdülhalık Duran, Hikmet Neşriyat.

OCAK, Ahmet Yaşar. **Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2. Baskı, Ankara, 1997.

OCAK, Ahmet Yaşar. **Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1983.

Osmanzâde Hüseyin Vassaf. **Sefîne-i Evliya**, haz. Mehmet Akkuş- Ali Yılmaz, Kitabevi, Cilt: I, İstanbul, 2006.

ÖNGÖREN, Reşat. **Osmanlılarda Tasavvuf Anadolu'da Sûfiler, Devlet ve Ulema (XVI. yüzyıl)**, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2003.

ÖGKE, Ahmet. “Bir Tasavvuf Terimi Olarak Ricâlü'l-Gayb –İbn Arabî'nin Görüşleri-”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı: 5, Yıl: 2 (2001).

ÖĞÜT, Salim. “Ebû Yusuf”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: X, İstanbul, 1994.

ÖZCAN, Abdülkadir. “Molla Yegan”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXX, İstanbul, 2005.

ÖZEL, Ahmet. “Mâlik b. Enes”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXVII, Ankara, 2003.

SÂBÛNÎ, Nureddin. **El-Bidâyetü Fî-Usûli'd-Dîn, Maturidiyye Akaidi**, trc. ve haz. Bekir Topaloğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005.

SARI, Mevlüt. **Arapça- Türkçe Lugat**, Bahar Yayınları, İstanbul, 1980.

SERRÂC, Ebû Nasr Abdullah bin Ali. **El-Lüma', İslam Tasavvufu Tasavvufla İlgili Sorular- Cevaplar**, trc. ve haz. H. Kamil Yılmaz, (Altınoluk Dergisinin Hediyesi), İstanbul, 1996.

SOYSALDI, İhsan. “Halvet Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 19 (2007).

SOYSALDI, H. Mehmet. “İslam'da Tevbe”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 6.

ŞAHİN, Haşim. “Menâkıbnâme”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXIX, Ankara, 2004.

Şemseddin Sâmî. **Kâmus-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2007

UĞUR, Mücteba. **Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1992.

ULUDAĞ, Süleyman. **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2002.

ULUDAĞ, Süleyman. **İslam Düşüncesinin Yapısı Selef, Kelam, Tasavvuf, Felsefe**, Dergah Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 1999.

ULUDAĞ, Süleyman. “Erenler”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XI, İstanbul, 1995.

ULUDAĞ, Süleyman. “Edhemiyye”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: X, İstanbul, 1994

ULUDAĞ, Süleyman. “Mâsivâ”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXVIII, Ankara, 2003.

ULUDAĞ, Süleyman. “Mücadele”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXXI, İstanbul, 2006.

ULUDAĞ, Süleyman. “Halvet”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XV, İstanbul, 1997.

ULUDAĞ, Süleyman. “Murakabe”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXXI, İstanbul, 2006.

ULUDAĞ, Süleyman. “Marifet”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXVIII, Ankara, 2003.

ULUDAĞ, Süleyman. “Keşf”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXV, Ankara, 2002.

ULUDAĞ, Süleyman ve Selçuk Eraydın. “Erbaîn”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XI, İstanbul, 1995.

ULUDAĞ, Süleyman. **Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Keramet**, Sûfi kitap, İstanbul, 2008.

ULUDAĞ, Süleyman. **Bâyezid-i Bistâmî**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2006.

ULUDAĞ, Süleyman. “İstimdâd”, **Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 3, Sayı:8, (2008).

ULUDAĞ, Süleyman, Tahsin Görgün, Abdülhamit Birışık, Ahmet Yücel, Yusuf Şevki Yavuz. “Hasan-ı Basrî”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XVI, İstanbul, 1997.

UYSAL, Muhittin. **Tasavvuf Kültüründe Hadis Tasavvuf Kaynaklarındaki Tartışmalı Rivayetler**, Yediveren Yayınları, Konya, 2001.

UZUNPOSTALCI, Mustafa, Yusuf Şevki Yavuz ve Ali Bardakoğlu. “Ebû Hanife”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: X, İstanbul, 1994.

YARDIM, Ali. **Hadis I-II**, Damla Yayınevi, İstanbul, 2000.

YAVUZ, Yusuf Şevki. “İstimdad”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: XXIII, İstanbul, 2001.

YAZICI, İshak. “Bahru’l-Ulûm”, **Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İslam Ansiklopedisi**, Cilt: IV, İstanbul, 1991.

YILDIRIM, Ahmet. **Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2000.

YILMAZ, H. Kamil. **Tasavvuf Meseleleri**, Erkam Yayınları, İstanbul, 2004.

YILMAZ, H. Kamil. **Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatler**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2002.

YÜCE, Abdülhakim. “Kozmik Yetki: Tasarruf”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 6, Sayı: 15.